Universidad de Deusto
Biblioteca

KIRCHERI
ARS
COMBINAT:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

20 ZZ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aula
II
6-7

18042
Bibliotheca
Facult. Philosophica
Prov. Cast. Orient. S.I.

ATHANASII KIRCHERI
E Soc. JESU

ARS MAGNA SCIENDI,

In XII Libros Digesta,

QUA

NOVA & UNIVERSALI METHODO

Per Artificiosum Combinationum contextum de omni re proposita plurimis & prope infinitis rationibus disputari, omniumque summaria quædam cognitio comparari potest.

AD

Augustissimum Rom. Imperatorem

LEOPOLDUM PRIMUM,

Justum, Pium, Felicem.

AMSTELODAMI,
Apud JOANNEM JANSSONIUM *à* WAESBERGE,
& Viduam ELIZEI WEYERSTRAET. ANNO cIↃ IↃC LXIX. *Cum Privilegiis.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

JOANNES PAULUS OLIVA,

Societatis Jesu Præpositus Generalis.

CUm Tomum primum Artis Combinatoriæ P. Athanasii Kircheri, nostræ Societatis Sacerdotis, aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lumen edi posse probaverint, potestatem facimus, ut typis mandetur, si iis, ad quos pertinet, ita videbitur: cujus rei gratia has literas manu nostra subscriptas, sigilloque nostro munitas damus Romæ 1. *Septembris* 1665.

JOAN. PAULUS OLIVA.

JOANNES PAULUS OLIVA,

Præpositus Generalis Societatis Jesu.

CUm Secundam partem Artis Combinatoriæ P. Athanasii Kircheri, nostræ Societatis Sacerdotis, aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in Lucem edi posse probaverint, facultatem concedimus ut typis mandetur, si ita iis, ad quos pertinet, videbitur. Datum Romæ 19. *Julii* 1666.

JOAN. PAULUS OLIVA.

Imprimatur, si videbitur Reverendiss. Patr. Mag. Sacr. Palat. Apost.
OTTAVIANUS PATRACENSIS Episc. Vicegerens.

Imprimatur Fr. HYACINTHUS Libell. Sacr. Palat. Apost. Mag.

LEOPOLDUS D. G. ROMAN: IMPERATOR
SEMPER AUGUSTUS, GERMANIÆ, HUNGARIÆ, BOHEM:
ETC. REX. ARCHIDUX AUSTRIÆ. DUX BURGUNDIÆ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LEOPOLDO I.
ROMANORUM IMPERATORI,
Semper Auguſto, Juſto, Pio, Felici.

Vitam & Felicitatem precatur Athanaſius Kircherus è Soc. JESU.

NIhil, quam omnia ſcire, divinius eſſe, CÆSAR SACRATISSIME, Plato pronunciavit, ſcitè ſanè, & pereleganter: Uti enim Scientia intellectum illuſtrat, expolit mentem, Veritates venatur æternas; ita ex pulcherrimarum rerum amore mox concipit, paritque filiam altiſſimarum rerum exploratricem Sapientiam, quæ humanæ beatitudinis limites longè ſupergreſſa, ſuos Angelicis jungit Choris, & ad ultimum Divinitatis provecta Thronum Divinæ conſortes naturæ facit poſſeſſores. Et quoniam à diviniori Mundi Curia ſua captat conſilia, & ad inconcuſſam mundanæ adminiſtratio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis normam & exemplar, ſua tum Ethicæ, tum Politicæ doctrinæ confirmat dictamina: Hinc per eam Reges regnant, Jura Legeſque Imperiorum conſtituuntur, Religione firmantur populi, ſanitas ſtabilitur Orbis Terrarum. Hujuſmodi Artem, Scientiarum omnium inveſtigatricem FERDINANDI III. Parentis TUI Sapientiſſimi, dum inter vivos ageret, Imperio inceptam, jam tandem ſuis abſolutam numeris, ante Auguſtum depono Solium Sacræ Majeſtatis TUÆ; & quam Ille fama duntaxat perceperat; eam TU GLORIOSISSIME CÆSAR, tanquam Magnæ Mentis TUÆ Capacitati debitam, veluti Genuinus Paternæ GLORIÆ Hæres, TUI ex aſſe JURIS feciſti; nec immerito; cum Virtutum eximiarum ſummam, quantumcunque verna & vivida Indolis TUÆ lætitia potuit, ita adimpleveris, ut in magnarum Cogitationum moliminibus, quæ in Mundi bonum alto premis pectore, gygantæos hucuſque paſſus feciſſe videaris; dum in vires ſummis rebus maturas exurgis, tanta famæ celebritate & claritudine, ut videatur aliquid à fortuna TUA majus Romanum exſpectare Imperium, quàm ipſum TIBI dederit; tantâ prudentia & fortitudine, ut id adeptus com-

poſueris citius, quam Æmuli TUI ſtruendis technis diſtenti id adverterint; tanto denique Religionis ardore, ut neſcire videaris poſſe, quod poſſe non debuiſti; adeóque vel ipſi hoſtes TUI nil ingerant ſæpius, quàm Nominis TUI dotes, in quo omnia ad æternitatem conſpirant, imperio nobiliſſimo, & indole nobiliori; neque hoc mirum alicui videri debet: Habent enim Divinos Regiæ Mentes impetus, quales in Heroibus extitiſſe ſcribit Ariſtoteles, cujuſmodi in TE motus & inſtinctus eſſe qui neget, non is tam TUÆ iniquus Gloriæ, quàm infeſtus Divinæ, in utramque ingratus habeatur. DEUS eſt, profectò, DEUS eſt, qui TIBI CÆSAR in ætatis Vere conſtituto, parem tot rebus providendis, obeundis, perficiendis, animum dedit, quibus vel tentandis vix humana vita par foret. Habes hunc authorem captandorum Conſiliorum, hunc exequendorum ducem & præſidem; hic in dubiis perplexiſque lucem objicit Menti TUÆ, ut non tam de incertis æſtimare ſapienter, quàm præſaga quadam mente proſpicere futura videaris. Cum itaque tanta Scientiæ plenitudine polleas; Certè TU UNUS TUTOR legendus eras, qui hanc meam *Sciendi Artem*, partum

Universidad de Deusto
Biblioteca

partum & novum & rarum, pro ingenii TUI sagacitate non tantùm judicare possis, sed & eundem adversus Obtrectatorum contentionem, Authoritate confirmare TUA, & amplitudine potentiæ, tutum illius novitati adferre præsidium. Quod dum facis, Ars Magna interim Cæsareo approbata judicio, inoffenso pede Mundi fines percurrat, LEOPOLDI Cæsaris narret Magnalia, cujus patrocinio revixit, cujus imperio restituta est. Vale CÆSAR, Christiano Orbi diu superstes. E Collegio Romano. Soc. JESU.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO S.

Celeberrima nullo non tempore Raymundum Lullum inter & Peripatum, acerrimis agitata velitationibus lis fuit & controversia: Siquidem iis, quæ in ea Arte, quam Magnam & Inventivam Veritatis vocat, pollicitus est, tantâ Orbem admiratione complevit, ut vix ullus ex Academicis palæstris adeò reconditæ doctrinæ avidus sectator inventus sit, qui suas in ea aut explicanda, aut confutanda, ingenii vires non impenderit; Nonnulli vastissimis in eam conscriptis Commentariis obscura quævis cimmeriisque involuta tenebris penitissimè se dilucidasse non sine Reip. Litterariæ emolumento crediderunt; at hoc egerunt, ut tenebris tenebras adderent. Quidam Thrasonico spiritu tumentes, Artem intimè se callere potius jactitarunt, quàm opere compleverunt. Non defuerunt, qui Factiones Lullianæ. *cùm reconditiora Artis latibula aut non penetrarent, aut ægrius Artem in usum aliquem humanum hucusque desideratum converti posse judicarint, desperationis impetu in transversum acti, Authorem mille opprobriorum generibus explosum, veluti impostura & ψευδοτεχνίας crimine obnoxium publicis scriptis condemnarint; adeò quidem, ut celeberrimum dogma in aperta factionis discrimina divulsum, complures neque ignobiles hujus doctrinæ fautores defensoresque alacerrimos; plures econtrà, non dicam novæ doctrinæ sequaces, quin imò fastuosissimos cavillatores, acerrimosque Antagonistas invenerit. Qui Authoris sectantur dogmata Lullistæ, eum miris encomiorum titulis non in Cœlum tantùm efferunt, virum sanctitate & religione plenum, utpote qui exoticam quandam, atque ab omni humani consortii necessitudine remotam vitam in monte Randa egerit, ubi divinarum rerum contemplatione absorptus admirandum hoc doctrinæ genus veriùs supernâ luce, & Spiritus Sancti dictamine, quàm intenso studio & instità ingenii sagacitate & labore comparaverit, eum vel ex hoc capite παγεπίστημον καὶ θεοδίδακτον asseverantes; quæ Nicolaus Caussinus in ejusdem vita eleganti & terso stylo descripta, fautor Lulli, amplius prosequitur. Surrexerunt tamen posteris temporibus nonnulli ægrioris animi Aristarchi, qui severioribus obeliscis Virum innocentem invadentes,* Lulli persecutiones. *adeò indignis modis pupugerunt, ut præter impostura & sycophantiæ piaculum, eum de hæreseos quoque & Necromantiæ nefando crimine imprudentius accusare non sint verecundati. Ego in tam perplexo*

Universidad de Deusto
Biblioteca

negotio dubius & anceps cuinam parti subscribam, nescio. Hoc scio, Lullum hominem DEO deditum & S. R. Ecclesiæ propagandæ zelo ardentissimum, (uti ejus relicta posteritati monumenta sat superque testantur) virum fuisse. Sed progredior ad propositum nobis scopum, quod est doctrinæ Lullianæ examen. Non ignoro, Nicolaum Eimericum primum omnium fuisse, qui (an ignorantiâ an livoris œstro percitus id egerit, nescio) ad ducentas ex ejus monumentis Orthodoxæ fidei contrarias (ut ipse quidem putabat) propositiones compilando, Gregorio XI. *Avenione tunc temporis residenti oblatas, Censuræ Ecclesiasticæ subdiderit, obtentâque per subreptionem Bullâ Pontificiâ, Autorem unà cum Libris tanquam hæreseos nota infamem publico judicio condemnârit. Quæ quidem sententia iniquior, uti eorum qui Lullo favebant, animos vehementer succendit; ita nullum non lapidem moverunt, ut injustæ condemnationis causas, & damnatæ doctrinæ propositiones perperam expositas ad incudem revocarent; quod tandem operâ Bernardi Ermengandi Ord. Præd. Provincialis per duodecim peritissimos SS. Theologiæ Doctores â se in hunc finem coactos, ea, qua par fuit, æquitate præstitum fuit. Unde anno* 1419. *Martini* V. *Pontificis authoritate, Alemannus tit. S. Eusebii S. R. E. Cardinalis re maturè considerata, agitatæ causæ pendentem litem nova impetrata Bullâ, per Bernardum Castelli Episcopum in favorem Lulli tandem decîdit, Bullamque Eimerici à Gregorio* XI. *dolosè extortam, veluti subreptitiam, vanam, irritamque ab omnibus haberi voluit; quam deinde Concilium Tridentinum Hispanorum sollicitatione per novos ad id delectos Theologos post recognitam causam, ratam habuit confirmavitque, Librosque Lullianos velati ab omni hæresios suspicione alienos tutò legi posse indulsit. Accessit hisce amplissimum Caroli* V. *Cæsaris in favorem Artis Lullianæ privilegium, cum cæteris Pontificum indultis, ad quæ, cùm Lulli monumentis passim annexa sint, Lectorem remitto.*

Doctrina Lulli, condemnata, per subreptitiam bullam.

Lullus restituitur Authoritate Apostolica.

Caroli V. Cæsaris privilegium in favorem Lulli.

Tanto itaque favore Bullarum factum est, ut deinceps paulò mitiori oculo Lulliana dogmata aspicerentur, complureſque laudabili curiositate instimulati, dum Artis Principia paulò profundiùs rimarentur, tantum abest, ut quicquam in iis veritati absonum, ut potius ceu fœcunda quædam omnium Artium & Scientiarum seminaria deprehenderint, unde veluti ex Equo quodam Trojano ingens mox Commentatorum turba emersit, quamvis vix ullus inventus sit, qui ex abstrusæ artis caligine, tum propter ineluctabilem ejus difficultatem, tum ob inconditum obscurumque dicendi genus, plenè se evolvere valuerit.

Qua-

Quapropter cùm in Artis experimento non sine temporis jactura frustraneo conatu occuparentur multi, tum magna auctoritate spectatissimi Principes; tum in omni literaturæ genere illustres Viri; Quos inter merito primum locum obtinet Sapientissimus FERD. III. Cæsar; meum tandem de doctrina Lulliana judicium, hisce quæsitis; Num dicta Ars eum quem in acquisitione scientiarum spondet Lullus, usum cum desiderato fructu præstare possit? Num si nonnihil ad eam addiscendam temporis impenderint, operæ pretium se facturos judicem, & utrum alia promptior & ad operandum expeditior methodus inveniri possit? *iteratis à me precibus obnixè efflagitare non sunt dedignati. Quorum laudabili Curiositati pro mea tenuitate ingenii consulturus, ut nonnullam Arti pæne conclamatæ lucem adferrem, Artem Magnam Lulli sine mora aggressus, à fronte ad calcem usque singula annotando, singula cum singulis combinando, summa mentis reflexione pervolvi. Sed ut quod res est, fatear, iter tot impeditum scopulis, tot spinis & tribulis implicatum, tot salebris & senticetis horridum reperi, ut parum abesset, quin ex desperato labore & calamum & animum abjicerem; Hinc enim me deterrebat terminorum ad principia reducibilium inopia; illinc Alphabeti non nisi ex* IX *literis concinnati oppidò macilenta digestio, frustranei laboris metum incutiebat; ibi ad Artis penetralia aditus verè labyrinthæi mirè me dubium ancipitemque reddebant; illic conglobata propositionum terminis inusitatis involutarum temerè & sine methodo & luce digestarum copia, fluctuantis animi impetum mirè torquebant; Vicit tamen abditi studii tricas assidua comes mentis constantia, mitigavit labores inexhaustos incogniti studii ardens desiderium, difficultates subegit omnes insitus mihi à natura ad studia illa ob impenetrabilem difficultatem pæne derelicta promovenda affectus sane incensissimus. Reiterata itaque Lectione, singulorumque intima expensione peracta, altius tandem mihi lumen affulsit, advertique id quod vulgò ferebatur, sub principiis Lullianis, veluti sub rudi quodam Sileno ingentia Scientiarum cimelia latere, quorum expensione Respub. mire locupletari posset; Methodus tantùm & applicatio practica facilem & probabilem principiorum ad omnes artes & scientias adaptationem desiderare videbatur, sine quibus nullam Artis addiscendæ spem superesse comperiebam.*

Author consulitur circa artem Lullianam.

Difficultas in arte Lulliana.

Novâ itaque Artis Ichnographia in chartam conjecta, novi operis consilium inivi, in quo remotis omnibus difficultatibus & impedimentis, facilem, claram & expeditam methodum exhiberem, quam Opus hoc, quale-

Quid Author in hoc Opere præstiterit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qualecunque tandem illud sit, complectitur. Sed operis ideam evolvamus.

Idea Operis & digestio. Lib. I. Methodus Lulliana.

Ut ergò Lector, quid Lullus, quid ego in instauranda Arte præstiterim, uberius cognosceret, In Primo statim Libro Lullianam methodum præmittendam duxi, cui meam in eodem Libro parallela quadam comparatione oppositam expositamque subjunxi; Alphabeta Lulliana novis adinventis Characteribus signisque ad faciliorem in exercitio Artis progressum immutavi; terminos qui ad singula principia quovis modo revocari poterant, juxta solitas Combinationis leges ad formam syllogisticam reduxi, reductas paradigmatis, ubique appositis, quod

Liber II. principia explicat.

unicè desiderabatur, stabilivi. In Secundo Libro Lector omnia principia, magna paradigmatum varietate exposita reperiet.

Cùm verò hæc sine Combinatoriæ Artis amussi ad intentum de qualibet re ratiocinandi scopum, Lectorem nequaquam pertingere posse

Lib. III. & IV. Combinatoriam Artem docet.

viderem; in Tertio & Quarto Libro fusè de Lulli methodo nostris principiis applicata, & de Combinatoriæ Artis legibus præceptisque egi; ubi & modum rationemque qua propositam quamvis materiam in innumeras propositiones & argumenta dilatatam traducere quilibet possit, ostendi; Tabulas novas Combinatorias, quæ Artis præstantiam ostenderent, condidi.

Et cum fieri non posse viderem, ut Tiro Artis nostræ fretus subsidio in Scientiarum, quarum principia, objecta subjectaque nesciret, applicatione sperato cum fructu progrederetur; hinc statim Libro Quinto, omnium Artium & Scientiarum Synopsin exposui, atque Anatomici sectatus vestigia, singulas Artes & Scientias in sua membra minutim distribui, ne quicquam quod in Artis assecutione Lectorem removere posset, reliquisse viderer.

Cùm præterea sine prototypo, (cujus perpetuo intuitu rectè operaretur Tiro,) quodpiam picturæ genus scitè adumbrare, requisitisque colorum differentiis adornare, difficile futurum judicarem; hinc ante omnia Theologicam facultatem Artis nostræ penicillo secundum omnes partes, utpote quæ principem inter scientias locum obtinet, describendam duxi, quod in Sexto Libro quàm fusissimè præstitum est.

Restabat Artis nostræ in reliquis Artibus & Scientiis procedendi modus & ratio, quem Septimus Liber, qui totus paradigmaticus est, fuse demonstrat; siquidem in Metaphysicis, Logicis, Physicis, Medicis, Mathematicis, Juridicis, Canonicis, Asceticis, Rhetoricis quæstionibus ea præstat specimina, quæ Tironi assiduo ad innumeras alias deducendas fili Ariadnæi loco esse possint; Inveniet & ibidem novam

novam scribendorum Librorum rationem & methodum, hoc problemate contentam: Dato quolibet argumento & subjecto, illud juxta Artis nostræ regulas in Sectiones, titulos, capita, paragraphos, adeò scitè distribuere, ut inde scripturus sine ullo aliorum librorum usu, & sine ulla capitis defagatione, inexhaustam scribendi dicendique materiam nanciscatur. *Quæ res uti à nemine hucusque tradita est, ita dici vix potest, quantum extemporanea in operibus conscribendis delineatione facilitatis juxta atque utilitatis adferat. Multa denique longa hujus Artis exercitatione detexi, prorsus paradoxa & ultra fidem humanam admiranda, quæ cum in calce Operis recensuerim, hic iis diutius immorari nolui. Ad pragmaticam denique applicandæ Artis rationem quod attinet, Lector non hic novas sententias expectet, sed in Scholis & cathedris tritissimas, & ad mentem D. Thomæ, cæterorumque Scholasticorum, juxta Artis regulas deductas. Terminos quoque, quos in suis argumentis demonstrandis, barbaris planè & ab auribus Scholasticorum alienis utitur Lullus, in usitatos passim & nulli non notos consultius (ne quicquam occurreret, quod Tironem ab artis nostræ exercitatione alienum redderet posset,) convertimus.*

Habes itaque Lector paucis meum de Lullianæ Artis doctrina emendanda restituendaque consilium; In quo si non exspectationi Literatorum satisfeciisse videbor, meam in omnium Artium difficillima & abstrusissima explicanda, ingenii imbecillitatem excuses velim, memor istius; in magnis, non dicam tentasse, sed voluisse tantum sufficere; Si verò nonnihil hac mea opera lucis, conclamatæ pænè Arti attulisse, æqui rerum Censores judicaverint, id totum supernorum Patri Luminum, totiusque inexhaustæ Lucis fonti & scaturigini acceptum ferent. Vale Lector & conatibus meis fave.

R.P. Fran-

Universidad de Deusto
Biblioteca

R. P. FRANCISCI MACEDO
A S. Augustino Provinciæ Lusitaniæ Theologi,

DE HOC

OPERE JUDICIUM.

Librum quem R. P. *Athanasius Kircher* Soc. JESU Artem Magnam Sciendi inscripsit, & legi attentè, & diligenter recognovi: nihil inveni, in quo offenderem: omnia in tanta mole Operis explicata (ea vis est methodi) reperi. Imo filum ad illum quasi Labyrinthum Artis Lullianæ permeandum, & evadendum, cujus difficultates hactenus terrebant ab ingressu animos, aptissimum legendo sum expertus; Magni est ingenii partus in illa capacissima doctrinarum Athanasii mente conceptus, ac dignus, quem Magna parens Authorum Societas inter pulchros & mirabiles, quos solet edere, fœtus recipiat & tueatur. Quod si cui mea huic Operi commendatio usui esse potest: Ego inventionem ingeniosam, dispositionem aptam, methodum facilem, eruditionem eximiam, elocutionem propriam in eo deprehendo. Multarum & maximarum rerum notitiam, omnium pænè quæ præceptis traduntur disciplinarum cognitionem, innumera ad probandas singularum positiones argumenta, & idonea ad easdem illustrandas paradigmata, & miram in tanta varietate concordiam admiror. Et ita apud me statuo; Authorem aliis, quæ multa edidit in lucem, operibus, multum famæ collegisse; sed & hoc plurimum gloriæ collecturum: quæ in Societatem, cui tantos istos profectus debet, parentem haud dubiè redundabit. Illud confirmo, hoc opus diligenter lectum & accurate recognitum, cùm Heterodoxis, & qui sibi nimium scire & sapere videntur hominibus, multum de arrogantia detracturum; Orthodoxis verò, qui sapientiâ & modestia juxtà pollent, non parum emolumenti allaturam. Hoc meum esto de Opere judicium, qui ut minus rectè judicem, liberè sanè soleo judicare. Romæ in Collegio de propaganda fide. 6. Kal. Martias Anno MDCLXI.

F. FRANCISCUS *à S. Augustino Macedo Theologiæ Professor & Lector Jubilatus in Collegio de propaganda fide controversiarum & in Almæ Urbis Academia Sacræ Historiæ Lector & S. Officii Qualificator.*

R. P. THO-

R. P. THOMÆ DE LEON,
S. Theol. in Granatensi Acad. Professoris,

DE

ARTE MAGNA JUDICIUM.

R. P. *ATHanasii Kircheri Soc. nostræ propter eximiam doctrinæ & reconditæ eruditionis famam ubique Terrarum satis noti Librum de Arte Combinatoriâ legi, quâ potui diligentia; Et sepositio jure amicitiæ, quâ glorior, & amotâ auctoris apud eruditos quosque præclara existimatione, quoniam censuræ operis præjudicare poterant; Primo agnovi operis institutum & finem: est Prædicamentum universale & methodum catholicam pro disciplinis omnibus tradere; quod olim & nunc tentatum à multis, ab omnibus doctis desideratum. Prædicamentum Aristotelis multis magnis ingeniis displicuit, adeò quod indignum tanto Philosopho rati fuerint. Et post D. Thomam sic censentem passim de illo tenuia proferuntur. Superinducta fuit superioribus sæculis decantatissima Ars Lullii barbaro ævo nata, sed bona mente concepta, idcirco mirabiliorem apud aliquos plausum nacta; apud alios mirabilem cum indignatione despectum, propter rudem verborum corticem, neque uberes ex tanto conatu proventus; obtinuit tamen illius lectio in nonnullis Academiis. Illa ars subinde in prima hujus Libri parte, ita à sua nocte in apertam lucem extrahitur, ut amplius refugæ diei, & inimica lucis judicari non possit, nihil luculentius in hac parte à quantolibet magno viro expectari poterat: sed quantum interfit inter lucem & tenebras, solum dijudicare poterit, qui contulerit hæc scripta Taraconensi Commentatore Raymundi, Majoricensibusque. Petrus Gregorius illis multo eruditior est, sed solum excolit primam faciem, & conspectum doctrinæ in penitiora non penetrat, & cum omnia ex Lullio habeat, ex invidia fuit quod nec semel ipsius meminerit, per quem profecerit. Demum noster Athanasius per Combinationem, analysim, analogiam miro auctuario locupletem & ditiorem facit methodum, & ni fallor longo intervallo superat, qui magna in hac parte præstitisse putantur. Usum Artis, qui deest in brevi, sed accurata expositione Augustini Nunez Delpadillo in diffuso digesto Juonis Parisini, & aliis, plane exponit vel rudibus. Idcirco librum dignissimum existimo qui publice imprimatur ad communem utilitatem, cum alias neque bonis moribus, neque fidei Catholicæ in ullo absonet. Ita judicabam. Romæ in Domo Professorum Societatis* JESU. *Die 18. Septembris, Anno 1661.*

THOMAS de LEON.

IDEA

Universidad de Deusto
Biblioteca

IDEA ARTIS MAGNÆ SCIENDI.

LIB. I. Isagogicus.
II. Expositio Principiorum.
III. Methodus Lulliana.
IV. Ars Combinatoria.
V. Divisio Scientiarum.
VI. Ars Analytico-synthetica.
VII. Theologia Combinata.
VIII. Metaphysicæ, Physicæ, Logicæ, & Medicinæ paradigmata continet.
IX. Paradigmata Ethicæ & Jurisprudentiæ exhibet.
X. Paradigmata Asceticæ, Controversiarum Fidei, & Rhetoricæ monstrat.
XI. Paradigmata ex Jure Canonico, Theologia Positiva & Morali offert.
XII. Doctrinam variam, varioque modos & methodos ad faciliorem hujus Artis usum tradit.

PARADIGMATA SCIENTIARUM,

Quibus Ars nostra applicatur.

1. *Theologiæ Scholasticæ.*
2. *Theologiæ Positivæ.*
3. *Theologiæ Moralis.*
4. *Theologiæ Asceticæ.*
5. *Controversiarum.*
6. *Metaphysicæ.*
7. *Physicæ.*
8. *Medicinæ.*
9. *Logicæ sive Dialecticæ.*
10. *Juris Civilis.*
11. *Juris Canonici.*
12. *Politicæ.*
13. *Ethicæ.*
14. *Mathematicæ.*
15. *Rhetoricæ sive human. litterar.*

Quibus universæ Encyclopædiæ ambitus absolvitur.

O. A. M. D. G. V. Q. M.

ARTIS

ARTIS MAGNÆ SCIENDI, *SIVE* COMBINATORIÆ,

LIBER PRIMUS ISAGOGICUS,

QUO

Ars Magna Lulliana examinatur, Commissi ab eo defectus indicantur, Artis Magnæ structura nova exponitur, Elementa & principia declarantur, Canones & præcepta præscribuntur, Totius tandem Artis methodus & ratio ob oculos curiosi Lectoris per varia paradigmatum specimina ponitur.

PARS I.

De Artis Magnæ, sive Combinatoriæ, modo, definitione, inventione, propagatione.

CAPUT I.

Quid sit Ars Magna Sciendi, seu Combinatoria.

ARtem Magnam, sive Combinatoriam, felici Numinis ductu, auspicamur; Artem, inquam, artium, Scientiarum officinam, fœcundum mentium seminarium, totius humanæ cognitionis clavem, quâ ad rerum omnium, quæ sub intellectûs notitiam, cognitionemque, quovis modo pertinent, aditus patet amplissimus; unde eam non meliori, quàm Artis Magnæ nomine, indigitandam duximus. Artem inscribimus Combinatoriam, quia sagaci mentis scrutinio, omnia singulis, & singulis singula, aptè comparat, pulchrè componit, & exactè distribuit, in absolutissimum humanæ mentis ædificium. Hæc est Diaphanti nobilis Mathematici τέχνη ἀριθμῶν, quâ ex paucis, iisque lumine natutæ notis principiis, altissima quævis Arithmeticæ, & Geometriæ sacramenta aperit, tantâ mentis fœcunditate, quantâ nobis monumenta ejus sat, superque demonstrant. Nostra verò methodus, non facilis tantùm, expedita, & obvia; sed & universalis est, quæ non unius artis freta molimine superbit, sed per artificiosum Combinationum contextum, cum universa Encyclopædia arctissimum conjugium meditari videtur, artificio prorsus admirabili, per doctrinam scilicet ordinum, circulosque methodicos ad naturæ exemplar fabricatos, quorum adminiculo non tantùm inveniendæ, tradendæque Polypædiæ methodus

Artis præstantia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

thodus universa comparatur, sed & artes quælibet, sive scientiæ, omnesque rerum abditissimarum rationes, à natura sumptis exordiis, per varios ascensus, descensusque, & circuitus animorum, tradi & investigari possint. Cujus quidem universam gloriam ab ipso vestibulo spectandam protinus exhibere operæ pretium non duxi, tum quòd illius ambitum, atque latè exporrectam ditionem, nemo perlustret facilè, nisi ingressus altius vel ad ipsa usque penetralia mentem direxerit suam; tum quòd ejusdem fulgor, atque infanda acies, ita omnes perstringat animi nervos, omnemque exuperet dicendi facultatem, robur, & copiam, ut nullum sit adeò fæcundum ingenii flumen, nulla tam studiosè affectata oratio, quæ veræ laudis hujusmodi, speciem vel magnitudinem, comprehendat. Unde præstat, eam non tam, longè quæsitis encomiis, prosequi; quàm, quod in Ægyptiorum mysteriis fieri solebat, solo silentio, Numinis instar, venerari, contenti scilicet usus illius imagine rudiuscula, dum sese Silenus hic prorsus aperiat, radioque divinitatis repentino cuncta perfundat. Sed, ut ad propositum nobis institutum revertamur: scire te velim, Lector, totius hujus inventionis rationem, velut duobus Cardinibus versari, quorum primus est ipsa Combinatio principiorum inter se, quod fit per Synthesim, quam compositionem vocant, nihilque aliud est, quàm complurium principiorum prædicatorumque ad unitatem reductio, vel ex unitate in multitudinem rerum, haud secus ac fontis in innumeros rivos deducti diffusio, quam analysin sive resolutionem dicimus. Alter Cardo est, Ars Analogica, quâ per diversas similitudinum umbras minima in maximis, media in infimis, supremisque, suprema in mediis, infimisque; verbo: omnia in omnibus suo modo esse deprehendimus, adeòque nihil in universa natura rerum esse, quod non omnibus, & singulis, sub certa proportione, & analogia respondeat; eo ordine, & progressu, ut, qui eam exacte calluerit, illi in artium, & scientiarum encyclopædia intimè penetranda quoad nostras regulas nihil denegatum esse videatur. Hisce duabus Combinatoriæ, & Analogicæ artis alis, in altum contemplationis pelagus, longè sublimiori carpento, quàm quo olim Triptolemum usum ferunt, delatus, rerum singularum imagines, & similitudines, consensuum, dissensuumque leges longè firmissimas animadvertens, easdem simul & unitate vidi & multitudine regi, agentium rerum passibiliumque Sympathiâ prognatas, causarum antipathiâ dissolvi celeriter, interituque vicissitudinem operire. Particularium quoque rerum rationes, sub generalium quorundam principiorum cortice expressas latere; quorum cognita distinctione, particularium non latet distinctio, adeoque cujusvis artis constitutionem ex propriorum à communibus differentia oriri, protinus mihi innotuit; ubi enim prius multorum intellexi communionem, non prius desistendum esse ratus sum, quàm omnes in eo, quæ speciebus clauduntur, differentias eruissem; dissimilitudinum plurimas in multitudinem rerum umbratiles imagines, non prius in aspectum, lucemque propatulam duci posse expertus sum, nisi prius cuncta, quæ cognitione quâdam perfruuntur, intra unam cognitionem, proprietatemque conclusa, unius generis essentiâ vestiantur. Atque hæc est Ars nostra Combinatoria, quam in hoc opere Mundo pollicemur; quæ per novem Erotematicas propositiones, octodecim principia, tum absoluta, tum respectiva, cum novem subjectis totius naturæ ambitum includentibus, eâ methodo componimus, disponimusque, ut inde innumerabilium totius Encyclopædiæ longè latèque exporrectis terminis, veritatum irrefragabilium notitia obtineatur. Quæ omnia in sequentibus fusiùs patebunt.

CAPUT II.

Utrum Ars generalis ad facilem omnium scientiarum acquisitionem dari possit.

CUm teste Platone, μηδὲν γλύκυον ἢ πάντα εἰδέναι, *nil dulcius sit, quàm omnia scire*, hominique à Natura sciendi igniculi sint insiti; certè frustrà potentia daretur, nisi reduceretur in actum; nisi, inquam, intellectus à potentia, usu, & consuetudine variè excultus, successu temporis non omnia sciret, id est, ad congruam rerum omnium notitiam quantum fieri potest pertingere posset; non video, quomodò hoc humanæ adversetur conditioni, & quare id intellectui denegatum videatur, dummodò humanæ scientiæ limites non transcendamus. Quis non videt in omnibus rebus unum semper reperiri genus, in quo species omnes participant, concordantque? unde plenè cognito genere, specierum notio aliquomodo latere non potest; haud secus ac fluminum in varias rivorum propagines deductorum partitiones

An detur scientia universalis.

nes facilè cognosci possunt, si à fonte alveum secuti, ad sectionis diverticula perrexerimus. Quis absonum reputabit unico instrumento diversa diversarum artium opera perfici? An non ex unica elementorum natura ad innumerorum mixtorum notitiam pertingimus? Quis nescit, unicâ vegetativæ naturæ efficaciâ innumeras plantarum, arborumque species subsistere? unico sensuum subsidio, innumerarum rerum cognitionem nobis paratam, unicâ mentis operâ ad artium, inventionumque arcana sacramenta nobis aditum patere, quis ignorat? An non unico in supposito res corporeas, incorporeasque in homine conspirare advertimus? An non omnia, quæ in naturæ majestate fulgent, tantis virium, proprietatumque discriminibus dissita, mirâ tamen concordiâ nexa, unico Mundi ambitu, influxuque teneri, & sustentari constat? quin & hæc omnia, unico supremæ mentis intellectu creata reguntur, & conservantur. Justitia omnem virtutum harmoniam complectitur, felicitas omnium bonorum influxum; Tandem in una Christi hypostasi divina, & humana natura concordant. Cùm itaque communes, rerum particularium in se rationes contineant, quis dubitabit, nisi ἄλογος, mentem hominis, rationis ductu ad omnium dictarum rerum scientiam sese extendere posse, tantò faciliùs, quantò methodus ea tradendi fuerit expeditior, & via ad progrediendum planior? Unde quicunque noverit, quomodò in uno multa, & unum in multis; negotium confectum habebit. Hanc Artem innumeri tentarunt quidem, sed paucis concessum fuit, hanc adire Corinthum. Quidam per Dialecticæ, aut Logicæ veluti aptissimum sciendi instrumentum, id confici posse sperârunt. Alii per varias artium, scientiarumque Syntaxes; nonnulli per methodicos Metaphysicarum speculationum contextus: Non defuerunt, qui eam sub allegoricis mentis circulis ad naturæ pantamorphæ similitudinem fabricatis, id peragi posse existimarunt. Et quamvis omnes hi, laude dignissimo conatu, fæcundam hanc unitatis scientificæ artem aggressi sint; pauci tamen eâ methodo illam executi sunt, quæ aut sitibundis ingeniis satisfacere posset, aut facilitatem cum promptitudine junctam haberet. Verùm ut hæc omnia pateant, sit.

CAPUT III.

De Viris illustribus, qui artem de omnibus disputandi professi sunt.

VTi intellectus humanus sciendi desiderio impulsus, nullum non lapidem movet, ut ad eximiam rerum omnium notitiam pervenire brevi via possit; sic non defuerunt, præteritis sæculis, Viri doctrinâ, ac sapientiâ illustres, qui continuo labore, & assiduâ mentis meditatione ad eam tandem artem pertigerunt, quâ de omnibus, quantumvis difficillimis quæstionibus propositis, rationem darent. Atque in Academicis disceptationibus, de qua re quispiam audire vellet, ad artis à se inventæ amussim se disserturos pollicerentur: quorum nonnullos ex prisca ac sui temporis schola prodiisse refert Quintilianus, quibus Cicero adnumerat Coracem, Lysiam Siculum, Gorgiam Leontinum Socratis æmulum, Thrasymachum Chalcedonium, Prodicum Chium, Protagoram Abderiten, à quo Enathlus artem didicisse fertur, quam Hippias Ellius decem millibus denariorum vendidit. Gorgiæ verò, ob insignem de omnibus dicendi facultatem, primam statuam ex solido auro in templo Apollinis Delphici positam fuisse, Valerius Maximus refert: In quonam verò Ars Gorgiana consisteret, Cicero innuit, dum mirabilem illius artem exprimit in dicendo, & rerum, scientiarumque copiam ei adfuisse demonstrat; ait enim, eum paria paribus adjuncta, & similiter distincta protulisse; Itemque contrariis contraria relata, quæ suâ sponte, etiamsi id non ageres, caderent plerumque numerosè primum inveniisse. Verùm, hæc omnia, uti temporum oblivione sepulta sunt, ita nullam nobis ejus acquirendæ, methodique constitutæ memoriam reliquerunt.

Quinam hanc artem excoluerint.

Non defuerunt tamen posterioribus sæculis, Viri omni scientiarum genere conspicui, qui artem hanc summo studio excoluerunt; Quos inter primum non immeritò locum obtinet Raymundus Lullus, quem alii ob excellens ingenii, quo præstitit, lumen θεοδίδακτον, sive divinitus illuminatum Doctorem appellant. Opus is composuit Lullus. stylo incompto quidem, eoque rudi, impolitoque; sed non spernendæ subtilitatis; quam *Artem Magnam*, alii *Januam artium, & Scientiarum*; quidam *Artem Magnam Lullianam*; alii *Artem inventivam veritatis*, ab Authore indito nomine vocant, in qua novâ à se excogitata methodo, ad omnem scientiam aditum idiotis etiam, quin & ætati impuberi

Universidad de Deusto
Biblioteca

puberi parat ; In quem uti vastissimos ediderunt Commentarios Lupetus, Lavineta, Corn. Agrippa, Jordanus aliique, ita supervacaneum esse ratus sum, illam hoc loco fusiùs describere, cum ejus principia in sequenti Capite ad incudem revocaturus, quid de ea sentiendum sit, demonstraturus sim.

Gregorius Tholosanus.

Hujus methodum, pari passu secutus Petrus Gregorius Tholosanus, nobilis scriptor, in Cadurcensi Academia publicus Juris Civilis Professor, opus condidit hoc titulo superbiens ; *Syntaxes artis mirabilis*, per quas de omni re proposita multis & propè infinitis rationibus disputari, aut tractari, omniumque summaria cognitio haberi potest. Opus quidem splendidum & innumera rerum, scientiarumque varietate refertum ; sed quomodo per Lulliana principia, ad earum congestarum undique scientiarum acquisitionem, facili, brevi, expeditaque methodo perveniri possit, uti non tradidit, ita in curiosorum animis, non nisi ardentissimum tantoperè deprædicatæ artis desiderium, accensamque sitim reliquit.

Syntaxes artis mirabilis.

Cornelius Gemma.

Huic Synchronus Medicinæ in Academia Lovaniensi Regius Professor Cornelius Gemma, politioris literaturæ, nec non Physiologicæ artis Vir Consultissimus, Artem Cyclognomicam Mundo exhibuit, quâ, methodo à Lulliana prorsus differenti, per Analyticæ, ac Syntheticæ artis principia, rationem universalem de omnibus, per concatenatos Cyclorum intellectualium nexus, disputandi ; verbo, omnium scientiarum notitiam exhibere pollicetur, eamque stylo eleganti, florido, nec non verborum, scientiarumque varietate tumido, non sine ingenii commendatione proponit : Sed uti rerum dicendarum multitudine, & copiâ, Lectorem tantùm non obruit ; ita luxuriantis styli petulantiâ abreptus, non parum facessit negotii viris etiam non ex infima ingeniorum classe, ut intentam methodum, ejusque, quæ ad consequendam scientiarum desideratam notitiam conducit, applicationem plenè intelligant. Omnium proximè ad Lullianæ artis penetralia accessit Petrus Hieronymus Sanchez, in libro, quem Methodum mirificam & facilem ad omnes scientias facilè acquirendas, commentariisque in artem brevem appositè sanè concinnatam inscripsit, quem & nos in multis secuti sumus.

Ars Cyclognomica.

Petrus Sanchez.

Ivo Capuccinus.

Secutus est hosce Ivo Capuccinus Parisinus, Vir non religione minus, quàm doctrinâ omnigenâ celeberrimus ; qui præterlapsis annis novum opus, quod Digestum Sapientiæ vocat, summo sanè, & improbo labore conditum, duobus ingentibus tomis, Orbi literario obtulit. Et quamvis non diffitear, id opus esse immensa eruditione refertum, omnium scientiarum complexu turgidum ; utpote in quo tum divini verbi præcones, tum Oratoriæ facultatis Candidati uberrimam, ad assumptorum argumentorum amplificationem, exornationemque, præparatum sibi Cornucopiæ, dicam melius, *Polyantheam* novam, summa rerum varietate instructam, inveniant ; In eo tamen laudabili sanè instituto, omnium opinione facilior, expeditiorque methodus ad id, quod intenditur, consequendum, desiderari videtur. Non nego eum dicto in Opere universam rerum seriem ad octodecim principia Lulliana, partim absoluta, partim respectiva, reduxisse quidem ; sed, quod hucusque unicè quæsitum fuit, nescio, quo fine impulsum omisisse ; dum desiderata ad scopum obtinendum applicatione neglecta, aut saltem, non nisi jejunè indicata, regulisque artis non nisi extremis digitis attrectatis, dicta octodecim principia, applicatione plus æquo difficili, iis præsertim, quibus ad artis genuinæ consecutionem animus ardet, per brevem, expeditam, paratamque rationem pertingendi, in promiscuam rerum varietatem traduxit ; uti enim Theologica Canonicis, Medica Physicis, Physica Mathematicis, Metaphysica Ethicis, Historicis Politica, Sacra profanis nullo ordine commiscuit ; ita rerum Chaos evitare non potuit, quo huic arti nil magis contrarium esse potest. Cum enim Artis Lullianæ Scopus sit, dato quocunque subjecto, proposita quacunque ex artium Encyclopædia deprompta quæstione, de illa amplè, & ubertim disputare ; particularia scientiarum principia, ex universalibus principiis demonstrare ; non video, quomodò hoc, nisi admodum operosè, & ab homine in scientiis jam provecto, per methodum in Digesto Sapientiæ descriptam, præstari possit ? Hoc tamen ad operis eximii commendationem addo ; si quis omnia in Digesto Sapientiæ confusè, & promiscuè coacervata, ad particulares scientiarum Classes reduceret, futurum, ut is tantorum locorum, authoritatumque subsidio, tandem intentum artis scopum proximè attingeret ; Unde & fateor, opus istiusmodi non exiguo emolumento ad artis perfectionem fuisse, uti paulò post ostendam, ubi prius meum de Arte Lulliana judicium, & quid in ea desideretur, aperuero. Successit huic ultimo loco R. P. Sebastianus Izquierdo modo dignissimus Hispaniæ Societatis JESU Assistens, qui ingentem tomum, quem Pharum scientiarum inscribit, Reip. litterariæ bono edidit, in quo tametsi methodo ad artium & scien-

P. Sebastianus Izquierdo.

scientiarum compendiosam acquisitionem utitur à Lulliana diversâ. Opus tamen admirabile, & omni laude dignum est, vera intellectus humani idea. Verumtamen sicuti per Metaphysicos & abstractos intellectualium combinationum recessus abditas ad scientiarum conquisitionem semitas ἀνεξιχνίαστος indagat, ita quoque non cuivis datum est hanc adire Corinthum, nisi is insigni Metaphysicæ, abstractarumque conitionum πανοπλία instructus fuerit, ut proinde aliquando Herculei ingenii virum extiturum confidam, qui reclusas sub eo latentes gazas ad usum convertat, mediocrium quoque ingeniorum capacitati accommodet.

CAPUT IV.

Quid sit Ars Lulliana, in quo potissimum consistat ; & quid ab Orbe literario in ea desideretur.

SCopus Artis Lullianæ est, methodum docere, per quam magna attributorum, propositionum, quæstionum, & argumentationum Copia, eâ utentibus subministretur. Differt à Dialectica, quia hæc quadruplici problematum genere, id est, problemate definitionis, proprii, generis, & accidentis, universum Aristotelicæ Dialecticæ ambitum, magnâ topicorum diversitate absolvit. Differt ab Arte inveniendi, quam *Aristoteles l. 1. Top.* proponit, quoniam ibi Aristoteles respicit tantum ad inventionem Syllogismorum, & omnia refert ad tres locos generales ; id est, ad antecedentia, consequentia, & repugnantia, qui sunt termini, uti in Scholis loquuntur, secundæ intentionis quoad denominationem. Sed Ars Lulliana, præterquam quod syllogismorum inventionem doceat, aliarum quoque Orationum, enarrationum, accusationum, & omninò cujusvis generis attributorum, magnam quoque locorum copiam, & varietatem suppeditat. Differt à Rhetorica, quia hæc in tribus causarum generibus, demonstrativo, deliberativo & judiciali versatur ; hæc autem Ars nulli adstricta generi, ad quodvis ens pertinet, & omnia scientiarum principia complicat.

In quo Consistat ars Lulliana.

Cùm itaque jam dudum diversi non Philosophiæ tantùm periti, sed & Principes Viri, curiositate quadam perculsi, de Lulliana arte meum judicium exquisiverint, ut tam laudabili eorum curiositati quovis mòdo satisfieret, Lulli de Arte Magna librum aggressus, omnia Artis principia ad incudem revocata, singulari studio, & summa mentis indagine discutere, nec non mea jam dudum concepta artis principia ad ea, veluti ad Lydium lapidem examinare conatus sum ; Inveni tandem vera esse, quæ de ea fama sparserat, ejusque assumpta principia per Combinatoriæ Artis amussim, omnibus artibus, & scientiis applicari posse, ut inde illud, quod tantopere ab omnibus quæsitum fuit, tandem cum insigni literatorum emolumento emergat. Multa tamen in ea detecta sunt, quæ, nisi emendata, exactiori methodo tradantur, vix ulli usui esse possint. Quorum primum est, stylus barbarie plenus, & vix ullius latinitatis vestigia obtinens, unà summæ obscuritati junctus, quæ vel prima fronte obvium ab ejus lectione Artistam deterrere posset. Alterum est, quod omnia, ad novem primos Alphabeti characteres, veluti ad rerum assumptarum signa quædam revocat, excepta prima litera A, quæ nota est Dei Opt. Max. reliquæ ordine literæ, primò singulis novem attributis absolutis, deinde totidem respectivis applicentur. His iisdem, deinde novem quæstionum faciendarum circumstantias, atque rursus iisdem prima novem Naturæ totius subjecta attribuit. Ita ut literæ B. primò, quæstioni, utrum ; Secundò, Bonitatis essentialis principio ; Tertiò, subjecto, qui Deus est ; Quartò, Principio relativo differentiæ cum omnibus iis prædicatis, quæ tum ad bonitatem, differentiamque, tum ad subjecti assumpti rationem quomodolibet reduci possunt, respondeant ; Quintò, Virtutibus ; Sextò, Vitiis oppositis ; quæ quidem ratio tot difficultatibus implexa, tot tricis involuta est, ut divinam memoriam, imaginationemque, ad singula eorum, quæ ad unamquampiam literam pertinent, probè memoranda, habere necesse sit : Atque adeò experientiâ propriâ didicerim fieri non posse, ut quispiam cum tot reflexionibus mentis, cum tanta prædicatorum, subjectorumque farragine, de qualibet re exactè disceptandi promptitudinem acquirat, nisi aliis subsidiis sit instructus ; cum plerumque mens in mediorum ad aliquid demonstrandum assumptione hæreat, in electione eorundem cespitet, dubitet, vacillet, & quomodo aut quibus rationibus propositæ quæstioni occurrendum sit, Artista determinare nesciat, quæ quidem tantò majori difficultate implicantur, quantò in Theoricis & Scholasticis studiis fuerit rudior,

Universidad de Deusto
Biblioteca

inexpertiorque ; adeóque ἀδύνατον sit, ut quispiam in ulla facultate quicquam laude dignum præstet, nisi priùs scientiam, de qua tractat, eximiè calleat, Dialecticæ quoque institutionem non ignoret. Quomodò enim cujuspiam disciplinæ ignarus, solo hoc exiguo principiorum apparatu appropriata, aptaque ad id, quod in ea scientia demonstrandum proponitur, media proprio, uti dici solet, marte invenire queat, non capio. Verùm ut propositum Artis Lullianæ institutum propiùs intueamur, paucis totalis rei finem ob oculos pono Curiosi Lectoris.

PARS II.

Expositio brevis Principiorum Artis Lullianæ.

CAPUT I.

De Theoricis Artis elementis, & Alphabeto, quod & Lexicon dicitur.

VT Lectori differentia inter Artem, quâ nos in scientiarum Combinata doctrina utimur, & Artem, quam Lullus tradit, luculentius patefiat; hîc primo loco totius Lullianæ Artis seriem, & elementa, unà cum regulis exponenda duxi ; iis enim in apertum deductis, Lectorem vera esse, quæ dixi, comperturum, nihil dubito. Commentatores supracitati, ceu simiæ, veri imitatores Lulli, ut Artem supra omnes cœlos extollerent, multa ad Artis dignitatem, & excellentiam contestandam, confinxisse potius, quàm revera eam ita se habere, tradidisse videntur ; fortè Alchymistas, & Astrologos in hoc sectati, quorum illi, qui ad sui nunquam visi lapidis deprædicandam excellentiam, hi ad Astrologiæ divinarum, humanarumque rerum, ut ajunt, dominatricis, ineffabiles virtutum influxus simplicioris ingenii hominibus persuadendos, quid non excogitant ? quos casus non mentiuntur ? Ita prorsus Lulliistæ, miros, & prorsus paradoxos de hac Arte casus referunt, de quibus tamen ingens est apud Historicos, etsi illi adeò memorandæ Artis, inventum Mundo demonstratum, non nescire debebant, silentium ; Siquidem impuberes hac arte fretos, omnium scientiam consecutos, de qualibet re proposita scitè, & eleganter disseruisse, nec non in Viros doctissimos evasisse, dicere non verecundantur. Impuberes ego intelligo pueros, qui duodecim aut quatuordecim annorum ætatem non excedunt, quos constat abstractioris intellectus operationibus (quæ hujus Artis consultum decent) esse ineptissimos, nec judicio ad metaphysicos conceptus, similiaque subtilioris materiæ argumenta pertractanda, sufficienti pollere ; nisi forsan dicant, picarum, psittacorumque more, sine judicio omnia effutiisse potius, quàm cum vera ratione disseruisse, quod facilè ipsis concessero ; Nam si ego, qui Arti Lullianæ ex professo studui, omnia artis arcana modumque in ea procedendi exactè pervidi, in praxim tamen eam redigendi ingentes difficultates, non obstante quod literarum studiis ritè pertractandis à teneris unguiculis assuetus, non exiguum (absit verbis jactantia) scientiarum apparatum Deo dante adeptus sim ; nihilominus in Artis Lullicæ applicatione ubique adhuc locorum, non tam, quid dicere, & sentire ; quàm quomodò mentis meæ conceptus per dictæ artis applicationem, in medium proferre debeam, nescius, ubique perplexum me inveniam : Quid de pueris nullo adhuc rerum usu, & exercitatione instructis sentiendum sit, Lectori judicio pollenti æstimandum relinquo.

Post impuberis ætatis pueros referunt Petrum Daguinum Mediatum, & Jacobum Januarium, Viros Agrippa teste, tota Italia celeberrimos, quorum prior cum 37 ætatis anno vix prima hausisset literarum elementa, sex duntaxat mensibus huic artificio incumbens, omnibus doctissimis Viris miraculo est habitus ; Alter autem, cùm septem peregisset lustra à literis penitus alienus, tantùm hac arte profecit, ut nulli doctorum hominum sit postponendus. Mirum est, hominem nec rei Grammaticæ quidem, multò minus Dialecticæ, Physicæ, Metaphysicæ, Mathematicæ, Theologiæ peritum omnium harum scientiarum perfectionem ad miracula usque, hujus artis ope, non nisi paucorum mensium spatio consecutum fuisse. Credat id, qui volet, qui novit, quanto labore

bore nobis, vel unius scientiæ totius vitæ spacio comparatæ, perfecta possessio constet, is mera hæc commenta & *affanias*, nisi forsan infusam hîc scientiam innuant, de qua nihil nobis constat, reperiet.

Addunt hisce eximios fuisse eâdem hac arte fretos, Ferdinandum Cordubam, Jacobum Stapulensem, Carolum Bovillum, Petrum, & Jacobum cognomine Canterios, Germanos Frisones, cum unica sorore pueros decennes, in omni genere disciplinæ disserentes ; de quibus uti nihil nobis constat, nec ulla quidem Artis Lulliæ in libris Petri Stapulensis, aut Caroli Bovilli de istiusmodi methodo Scintilla elucet, ita meritò ea superiùs indicatis commentis adnumeranda sunt. Non nescio, fuisse Petrum Stapulensem, Bovillum, similesque Viros omnigenâ eruditione conspicuos quidem, sed antequam ad artis hujus arcana admitterentur, quâ tamen plurimum adjuti feliciùs uberiùsque deinde philosophati sunt. Novi quoque, posse puerum paucorum dierum spacio ex assumptæ artis principiis ita institui, ut de proposito sibi themate, nonnihil respondeat, sed ut de difficillimis quæstionibus, tum Theologicis, tum Philosophicis, Mathematicisque ad Rhombum respondeat, difficultatesque ex tenebris in lucem per continuatam Syllogismorum consecutionem sine hæsitantia, eruat : hic Rhodus, hic saltus. Verùm hæc omnia ita se habere, uti dixi, ex artis recondita constitutione, quam jam ordimur, sat, superque patebit.

Ars Lulliana duplex. Theorica & Practica.

Alphabetum quodnam hujus artis.

Est itaque Ars Lulliana duplex, *Theorica* & *Practica*. Illa Alphabetum, sive prima Artis elementa considerat ; hæc ad praxin reducit, multiplici regularum traditione, per intellectorum jam elementorum theoriam. Alphabetum est plurium & diversorum hujus artis terminorum, in unum collectio, cujus quælibet litera, varia sub diversis uno suo nomine repræsentatis significata habet, & continet in se literas novem significantes, videlicet B C D E F G H I K. quarum significata sunt in multiplici differentia ; Nam quædam sunt principia absoluta, uti Bonitas, Magnitudo, Duratio, Potentia, Cognitio, Voluntas, Virtus, Veritas, Gloria. Alia sunt relativa ; ut Differentia, Concordantia, Contrarietas, Principium, Medium, Finis, Majoritas, Æqualitas, Minoritas ; Quæ omnia sunt principia primativa, eò quod unumquodque in se ipso id est, quod supremum in suo genere, imò principium omnium aliorum entium sub tali esse consideratum. Sunt etiam fateor, vera & realia & necessaria, quia de quolibet ente verè, realiter, & necessariò prædicantur, id est, per se sunt talia, absque ulla interveniente intellectûs operatione, ipsisque positis, quidquid ponitur est, ipsisque remotis removentur omnia. Sunt generalissima, & transcendentalia, quia versantur circa omnia, & in ipsis omne id, quod est, comprehenditur. Absoluta ita dicuntur, quia nullum respectum dicunt ; Bonitas enim est tantùm bonitas &c. Respectiva verò, pluralitatem, & multitudinem arguunt ; ex qua mutua exurgit ad ea, quæ differunt, relatio. Principia.

Sunt etiam in hac arte significata, quæ quæstiones dicuntur seu regulæ, suntque circumstantiæ quædam rerum examinandarum, cujusmodi sunt, Utrum, Quid, Quare, Quomodò, Ex quo, Quantum, Quale, Ubi, Quando, Cum quo ; quibus intellectus, ad aptè, & debito modo respondendum dirigitur. Quæstionum significata.

In Arte pariter novem considerantur subjecta attributionis, ad quæ cuncta in latitudine entium occurrentia reduci possunt ; uti sunt, Deus, Angelus, Cœlum, Homo, Imaginativa, Sensitiva, Vegetativa, Elementativa, Instrumentativa ; Nullum enim in natura rerum ens est, quod non ad unum horum revocari possit. Subjecta attributionis.

Significata virtutum & vitiorum.

Sunt & alia significata in hac arte, Virtutes, uti Justitia, Prudentia, Fortitudo, Temperantia, Fides, Spes, Charitas, Patientia, Pietas, cum totidem peccatis, seu vitiis, ut sunt Avaritia, Gula, Luxuria, Superbia, Acedia, Invidia, Ira, Mendacium, Inconstantia. De his omnibus agitur in Arte explicitè, ubi & de eorum oppositis agitur. Cùm teste Philosopho, oppositorum eadem sit ratio, & disciplina ; Implicitè verò, de iis quæ quovis modo ad ea reduci possunt. Alphabetum verò suprà expositum, & ordine & modo, qui sequitur, subjungitur.

TABU-

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABULA

Totius Artis Alphabetariæ à Lullo concinnatæ.

Alphabetum.	Quæstiones.	Principia absoluta.	Principia respectiva.	Subjecta.	Virtutes.	Vitia.	
B.	Utrum.	Bonitas.	Differentia.	Deus.	Justitia.	Avaritia.	Hæc omnia unicâ literâ B. significantur.
C.	Quid.	Magnitudo.	Concordantia.	Angelus.	Prudentia.	Gula.	Hæc omnia unicâ literâ C. significantur.
D.	Quare.	Duratio.	Contrarietas.	Cœlum.	Fortitudo.	Luxuria.	Hæc omnia unicâ literâ D. significantur.
E.	Quomodo.	Potentia.	Principium.	Homo.	Temperantia.	Superbia.	Hæc omnia unicâ literâ E. significantur.
F.	Ex quo.	Cognitio.	Medium.	Imaginativa.	Fides.	Acedia.	Hæc omnia unicâ literâ F. significantur.
G.	Quantum.	Voluntas.	Finis.	Sensitiva.	Spes.	Invidia.	Hæc omnia unicâ literâ G. significantur.
H.	Quale.	Virtus.	Majoritas.	Vegetativa.	Charitas.	Ira.	Hæc omnia unicâ literâ H. significantur.
I.	Ubi.	Veritas.	Æqualitas.	Elementativa.	Patientia.	Mendacium.	Hæc omnia unicâ literâ I. significantur.
K.	Quando.	Gloria.	Minoritas.	Instrumentativa.	Pietas.	Inconstantia.	Hæc omnia unicâ literâ K. significantur.

Hanc Tabulam, ut quis cum promptitudine, & sine ulla hæsitantia discernere possit, memoriæ impressam habere necesse est, unà cum omnibus, quæ ad dicta revocari possunt. Hisce peractis proceditur ad Figuras Artis practicas; quarum prima Figura A dicitur, & indicat de Deo primariò, ejusque prædicatis; estque illa, quæ sequitur.

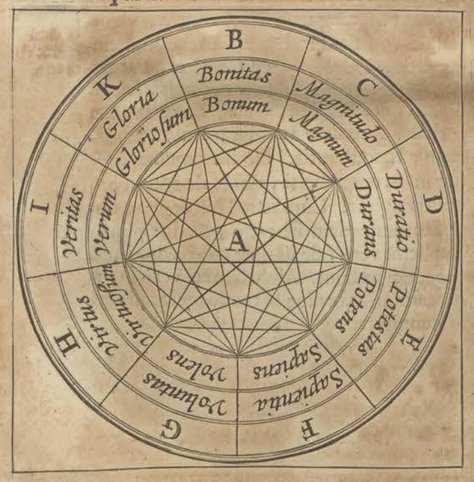

Figura dividitur in novem partes, in quarum singulis una ex supradictis Alphabeti literis ponitur; Deinde in secundo circulo significata ponuntur literarum, id est, novem principia essentialia, concreta, & abstracta, ex quorum divisionum punctis singulis ad reliqua ordine posita divisionum puncta lineæ trahuntur, & emergit multiplex triangularis juxta combinationis leges, constitutio, qua innuitur principium quodcunque assumptum in Divinis, de alio quovis ordine prædicari posse; quemadmodum postea fusiùs declarabitur in praxi; Et uti principia hæc absoluta, transcendentalis cujusdam eminentiæ elatione fulgent, ita inter se semper convertuntur, adeò ut de prædicato subjectum, & contrà de subjecto prædicatum fiat, Cyclica quadam demonstratione per terminos, uti dixi, convertibiles, quorum ope Lullus non solùm Divinæ essentiæ unitatem, Triademque, sed & cæteros fidei articulos ostendere conatur. Unde non incongruè hanc primam Figuram circularem esse voluit, tum ad supramundanæ sphæræ nullis limitibus terminatæ archetypon signandum, tum ad circulares humanæ mentis in ratiocinando motus scitè exprimendos; sunt enim tres gradus, quibus veluti per scalam quandam ascendendo, descendendoque intellectus ex unitate in multitudinem diffunditur, ex multitudine in unitatem iterum refusus. Primus gradus est specificus; Secundus subalternus; Tertius verò generalissimus; in quibus vel per ascensum contra-

contrahuntur, vel per descensum distrahuntur omnia; per specificum ex individuis ascendimus in species, ex speciebus in genera, & ex his in genera universalissima, & ex his denique per hæc in ultimas rerum numericas differentias descendimus; & sunt præcipua hujus Artis Sacramenta; Ita Bonitas V.G. quæ gradum habet generalissimum ad contrahendum, vel distrahendum, specificatur ratione illorum principiorum, quibus contrahendo nectitur, vel à quibus distrahendo removetur. Idem de omnibus novem principiis essentialibus dicendum est.

Notandum verò, principium subalternatum magni esse ambitus, siquidem omnia illa, quæ indicantur inter principium omninò generale, & principium omninò specificum, juxta ultimam suam specificationem dicuntur principia subalternata. Sed de his plura in Metaphysica Combinata.

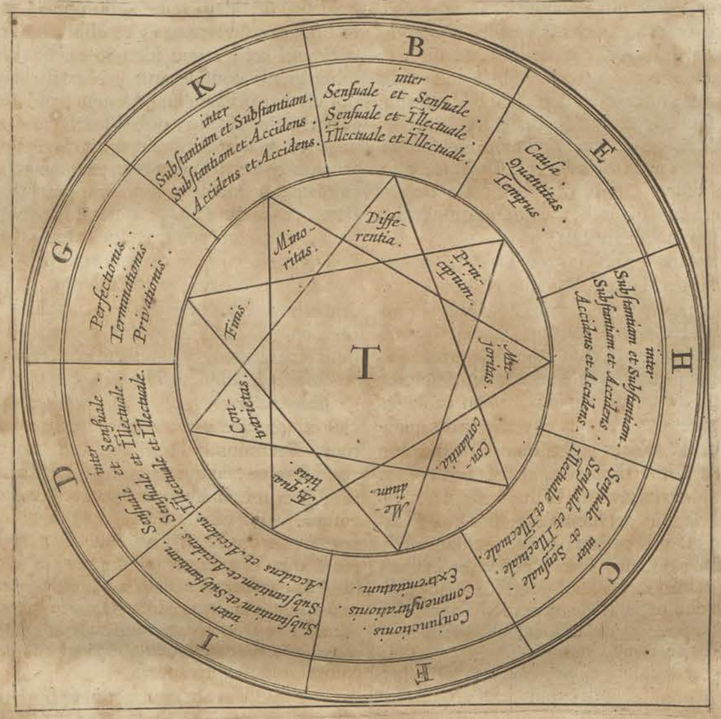

Secunda Figura T. literâ signata, quam Lullus in Arte sua ponit, continet principiorum relativorum enneadem; & sunt Differentia, Concordantia, Contrarietas, Principium, Medium, Finis, Majoritas, Æqualitas, Minoritas; quæ trina triangulorum implicatione comprehenduntur, uti in præsenti signo apparet. Deinde alia in circumferentia loculamenta distinxit, in quibus continentur singulis principiorum triadibus tres propriæ species generales, V. G. Uni trigono principiorum relativorum, quæ sunt Differentia, Concordantia, Contrarietas, in ambitus loculamentis, sensuale & sensuale, sensuale & intellectuale, intellectuale & intellectuale, universales rerum distinctiones annexas habet; quibus ostenditur, trina differentiarum positione distinctionem rerum totius naturæ exhauriri; siquidem differentia, quæ datur inter sensuale, & sensuale, corporeæ & sensibilis naturæ longè latèque exporrectum ambitum respicit; quæ inter se variè comparata, singula ingentem rerum scitè distinguendarum materiem, sive numericos, sive specificos, genericosque gradus respicias, suppeditant; verbi gratia, sensibile, & sensibile, distinctionem inter Cœlum, & Terram, inter pyrum, & pinum, inter Petrum, & Joannem &c. præbent.

1. Species trigoni quid contineat.

Altera primi trigoni species, est differentia inter sensibile & intellectuale, qua nova distinctionis ratio fundatur, dum materiale cum immateriali, sensibile cum intellectuali, corporeum cum incorporeo comparatur, cujusmodi est differentia inter animam

2. Species trigoni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mam & corpus, inter formam & materiam, inter ſubjecta corporea, & virtutes eorundem materiales, inter hominem denique, & Angelum, Deumque multiplici diſtinctionum combinatione aſſignatur.

3. Trigoni ſpecies.

Tertia primi trigoni ſpecies generalis, eſt differentia inter intellectuale & intellectuale, cum multiplici diſtinctionum ratiocinio, inter animam & Angelos, inter Angelos & Angelos, inter ordines & ordines Hierarchicos, inter nos denique & Deum facto. Hiſce enim in notitiam veniet, quomodò ſingula differant, concordent, & inter ſe contrarientur, unde propoſitio univerſalis naſcitur: omne ens eſt vel ſenſibile tantùm; vel ſenſibile & intellectuale, vel intellectuale Angelicum vel divinum; vel ſenſibile intellectuale divinum, uti Chriſtus; quorum differentiæ novemplici diſtinctionum genere explanantur, de quibus omnibus & ſingulis in ſequentibus.

2. Principiorum trias.

Secunda principiorum Trias triangulo, Principii, Medii, Finiſque comprehenditur, cujus ſpecies ſingulis apicibus angulorum correſpondentes ſunt, Cauſa, Quantitas, Tempus. Cauſa competit principio; eſt enim omnis cauſa principium, ſed non contrà, cum principium, quàm cauſa latiùs extendatur, & ex novem prædicamentis accidentalibus patet, quæ principia, non tamen cauſæ dicuntur, excepta ſola ſubſtantia, cui inhærent. Nam omne genus generaliſſimum accidentale in ſua coordinatione eſt principium, prout mediante ſubſtantia principiat omnia contenta ſub eo, non tamen cauſa dici poteſt, eò quod illi nulla competat activitas per ſe, ſed ratione ſubſtantiæ, ad cujus ſpecificationem teſte Ariſtotele omnia ſpecificantur, & individuantur accidentia. Sed revertamur ad ſpecies trigoni ſecundi explicandas, quæ ſunt

Cauſa multiplex.

Cauſa, Quantitas, Tempus. Cauſa duplex eſt; *per ſe* & *per accidens*; per ſe ſunt quatuor, *Materialis, Formalis, Efficiens, finalis:* Cauſa per accidens eſt *Caſus* & *Fortuna*; Unde ingens reſultat de Cauſis varietas, & multitudo; Idem de Quantitate, & Tempore, quæ uti omnia ad principium, Medium & finem reducuntur, ita non ſpernendam argumentorum copiam ſuppeditant, præſertim ſi novem ſubjectis applicentur; V.G. An Deus, Angelus, Cœlum, Elementa, Homo &c. principia ſint & Cauſæ, vel quid, aut quomodo cauſent, quorum omnium applicationem Ars docet, etiamſi confuſè & intricatè; ſed de his uberrimè in ſequentibus.

Mediiſpecies.

Porrò Medium pariter principium generaliſſimum ſuas ſpecies habet, & tres ſunt; *Medium Conjunctionis, Menſurationis, Extremitatum.* Medium conjunctionis inveſtigatur in omni re, quam ambitu ſuo ens tranſcendens complectitur, neque Creaturis tantùm, ſed & Deo ad intra competit. Medium menſurationis & Extremitatum, omnibus magnitudine pollentibus rebus convenit; Datur enim in omnibus rebus non tantùm quantis, Medium reſpectu extremorum, ſed in Moralibus, & Phyſicis. *Finis* principium generale, tres ſpecies habet: prima eſt, *finis perfectionis*, cujus gratia aliquid fit, ſiquidem teſte Philoſopho, finis & bonum convertuntur, & alibi, finis eſt optimum rei; atque ideò in eſſentialiter ſubordinatis conſideratur; Nam ille finis, qui eſt per primam intentionem, nobilior & perfectior eſt illo, qui eſt per ſecundam, ut patet in fabro, qui intendit clavum per ſecundam intentionem, & pecuniam per primam, & intendit pecuniam per ſecundam, & panem ex ea per primam & ſecundam, ut vivere per primam & ſecundam, & Deum intelligere & amare per primam, & ſic Deus eſt finis perfectiſſimus, & per primam intentionem unicè deſideratus; Deus enim, teſte Dionyſio, omnia ad ſe ipſum tanquam ultimum finem convertit; & Ariſtoteles 4. Phyſ. *Omne bonum ſecundum ſe, & ſuam naturam, finis eſt.* Altera *finis* ſpecies eſt *terminationis*, quia omne Ens creatum ſuis terminatur limitibus; In Deo verò conſideratur, in quantum ii, qui eo fruuntur, jam terminum appetitus conſecuti dicuntur. *Finis* verò *privationis* creatis rebus potiſſimum competit; Nam unamquamque rem, quæ in præteritum tranſit, tandem finiri & conſumari neceſſe eſt, ut vita, morte; viſus, cœcitate; urbes & Regna, vaſtitate; in Deo locum tantùm habet denominativè, in quantum reprobi ordinati ad ipſum, viſione privantur.

Principium finis ejuſque ſpecies.

Trigonus Tertius continet in ſe tria pariter principia reſpectiva, quæ ad omnia extenduntur; & ſunt, *Majoritas*, *Æqualitas*, *Minoritas:* Nam *Majoritas* per omnia novem ſubjecta, per omnia prædicamenta, per omnes ſcientias, & res Mundi deducitur; Eſt enim magnitudo in Deo eſſentialiter, in reliquis creatis participativè. *Æqualitas* pariter & Deo & Creatis competit; *Minoritas* verò ſolum Creatis, juxta gradus dignitatis & excellentiæ, quibus unum alterum excedit, competit. Habent verò recenſita principia tres ſpecies; vel enim comparatur ſubſtantia cum ſubſtantia, vel ſubſtantia cum accidente, vel Accidens cum accidente, qua comparatione, uti ſemper Majoritas, Æqualitas, Minoritas intervenit, ita hæc omnem quoque rerum creatarum ambitum meritò exhauriunt. Verùm hæc omnia in ſequenti tabula expreſſa vide.

Trigonus III. ejuſque contenta.

Trigo-

Trigonus I. principiorum Relativorum.

Differentia	Inter	Senſibile & ſenſibile.	Inter: Cœlum & Terram, Elementum & Minerale, Lapidem & Plantam, Plantam & Animal.
Concordantia		Senſibile & intellectuale.	Animam & Corpus, Subjecta & Virtutes naturales, inter Hominem & Angelum.
Contrarietas		Intellectuale & intellectuale.	Animam & Angelum, inter Angelum & Angelum, inter Angelum & Deum.

Trigonus II. principiorum Relavorum.

Principium cujus ſpecies	Cauſa	Conſiderat	Quadruplex Cauſarum genus.
	Quantitas		Quæcunque ad quantitatem, magnitudinem & extenſionem rerum quovis modo revocari poſſunt.
	Tempus		Quæ ad durationem rerum reſpiciunt, & temporum conditionem.
Medium cujus ſpecies	Conjunctionis.	Inveſtigat ea.	Conjunctionem ſubjecti & prædicati, unionis rationem, & modos.
	Menſurationis.		Medium in omni quanto, centrum figurarum, centrum magnitudinis, gravitatis, & virtutis.
	Extremitatum.		Diſtantiam ab extremis, proportionem medii ad extrema, media cœlorum, & Elementorum.
Finis cujus ſpecies	Peſectionis.	Indagat examinanda.	Omnia ea, quæ ad finem conſequendum conducunt, & quæcunque ad bonitatem revocantur.
	Terminationis.		Quæcunq; ad terminum adepti finis reducuntur, ut gaudium, fruitio, ſubjectio.
	Privationis.		Omnes negationes, & privationes; omnia adverſa & mala, tam in phyſicis quàm moralibus.

Trigonus III. principiorum Relativorum.

Majoritas.	Quibus comparatur	Subſtantia ſubſtantiæ, juxta novem ſubjecta univerſalia, & principia eſſentialia.
Æqualitas.		Subſtantia accidenti, juxta novem prædicamentorum ſeriem.
Minoritas.		Accidens accidenti, juxta novem prædicamentorum accidentalium conditionem.

Difficultas in dictis.

Atque hæc ſunt prima Artis Lullianæ fundamenta hiſce duabus figuris comprehenſa, quibus & totius Artis theoriam exprimit; quæ profectò niſi alia methodo tradantur, fieri non poſſe videtur, ut Tyro quiſpiam ex his ſolis ad aliquam ſcientiarum notitiam perveniat, cùm procedat per principia omnium abſtractiſſima, & non niſi prius, quàm optimè inſtructum, & ad abſtractiones aſſuefactum intellectum requirat; quod in pueris, & tyronibus aliiſque, qui vix extremis labris ſcientiarum principia deguſtarunt, arduum, & perquam difficile eſſe videtur, niſi aliis modis, & rationibus ad captum eorum accommodatis, in formandis juxta artis regulas propoſitionibus, ratiociniiſque ritè adornatis juventur, & promoveantur, quod nos facturos pollicemur, ubi prius Lullianæ Artis praxin expoſuerimus.

CAPUT II.

De praxi præmiſſæ Theoriæ à Lullo præſcriptæ.

LUllus præmiſſa Theoria procedit ad praxin, quam oſtendit in figura, quam tertiam appellat, ex prima & ſecunda figura compoſitam, ſoliſque creatis rebus applicat; Eſt autem Tabella triangularis, in qua principia eſſentialia per binas ſingulas literas indicantur, uti in ſequenti figura patet.

§. I.

Figura Tertia Lulliana.

Conſtat hæc Figura 36 Cameris, ſeu loculamentis, & in ea ad propoſitiones formandas triplici modo, deſcenſivo, transverſo, & diagonali, id eſt, vel ex L in M.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel ex L in N, vel M in N, proceditur. In prædictis tribus modis, unum principium

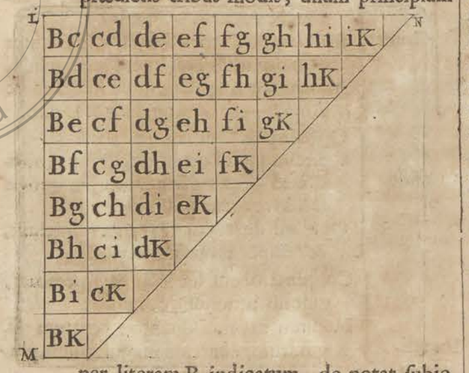

per literam B. indicatum, de notat subjectum respectu omnium aliorum, eo quod prædicatur ab iis; literæ verò adjectæ huic, prædicatum designant; quid porrò literæ significent, jam ex superiùs tradito Alphabeto constat; siquidem juxta Lullum in unaquaque Camera secundum significata literarum, 24 quæstiones, 12 propositiones, & totidem media formari possunt: quomodò verò hæc applicentur, non nisi paucis explicat; verbi gratia, B C. indicat hîc propositionem, Bonitas est magna, eò quod informata sit à magnitudine; & B D. Bonitas est durans, quia informatur à duratione; & B E. Bonitas est potens, quia informatur à potentia, & sic de cæteris ordine propositionibus per binas singulas literas indicatis, uti ex sequenti Tabella patet, in qua literæ in singulis Cameris occurrentes exponuntur.

BB. Bonitas est bona.	CD. Magnitudo est durans.	DE. Duratio est potens.	EF. Potentia est sapiens.
BC. Bonitas est magna.	CE. Magnitudo est potens.	DF. Duratio est sapiens.	EG. Potentia est volens.
BD. Bonitas est durans.	CF. Magnitudo est sapiens.	DG. Duratio est volens.	EH. Potentia est virtuosa.
BE. Bonitas est potens.	CG. Magnitudo est volens.	DH. Duratio est virtuosa.	EI. Potentia est vera.
BF. Bonitas est sapiens.	CH. Magnitudo est virtuosa.	DI. Duratio est vera.	EK. Potentia est glorioſa.
BG. Bonitas est appetitiva.	CI. Magnitudo est vera.	DK. Duratio est glorioſa.	
BH. Bonitas est virtuosa.	CK. Magnitudo est glorioſa.		
BI. Bonitas est vera.			
BK. Bonitas est glorioſa.			

FG. Sapientia est volens.	GH. Voluntas est virtuosa.	HI. Virtus est vera.	IK. Veritas est glorioſa.
FH. Sapientia est virtuosa.	GI. Voluntas est vera.	HK. Virtus est glorioſa.	
FI. Sapientia est vera.	GK. Voluntas est glorioſa.		
FK. Sapientia est glorioſa.			

CONSECTARIUM I.

Ex his patet, Figuras in Arte Lulliana nil aliud esse, quàm terminorum mixtionem seu compositionem; conjunguntur autem in aliqua Figura subinde duæ, interdum tres, vixque ad plura se extendit, cùm tres termini ad Syllogismum sufficiant. Hinc oriuntur duæ figuræ, quarum priori duæ literæ tantùm competunt, uti est præsens, & constat novem Columnis, quia novem sunt literæ Alphabeti Lulliani, & quælibet litera suam habet Columnam; ut B. Columnam primam; C. secundam, & sic deinceps. In prima Columna sunt novem cellulæ, quia litera B. conjungitur cum semetipsa, & cum octo sequentibus. In secunda Columna sunt cellæ octo, quia litera C. cum semetipsa connectitur & cum septem sequentibus. In tertia Columna sunt septem cellulæ; in quarta sex; in quinta quinque; in sexta quatuor; in septima tres; in octava duæ; in nona una: nulla enim cellula est, in qua litera prior Alphabeti subjiciatur posteriori, ne bis eadem literarum conjunctio ponatur: V. G. nulla est cellula C B. in secunda Columna, quia esset eadem cum cellula B C. quæ ponitur in prima.

Expositio Figur. III. Lulli.

Quælibet Cella multa attributa, & propositiones continet; quælibet enim litera sumitur vel ex prima, vel ex secunda Columna Alphabeti; undè oriuntur quatuor modi hujus figuræ; Nam in quavis cellula vel accipitur utraque litera ex prima Alphabeti Columna, vel prima litera accipitur ex prima Columna Alphabeti, & secunda ex secunda; vel è contra prima litera sumitur ex secunda Columna, & secunda litera ex prima; quælibet autem literarum in eadem Columna Alphabeti multos significat terminos: ut B. bonitatem, bonum, bonificans, bonificatum, bonificabile, bonificationem: quælibet denique litera vel attribuitur, vel subjicitur secundæ; Verbi gratia: in cellula B C. continentur hæc attributa, ut sequitur.

BC.	Bonitas magna.	Concordia differens.	Magnitudo differentiæ.	Viri boni consentiunt.
	Bonitas magnitudinis.	Bonitas concordiæ.	Differentia exigua.	Concordia est bona.
CB.	Magnitudo bona.	Concordia differentiæ.	Bonitas magnifica.	Differentia est magna.
	Magnitudo bonitatis.	Concordia differens.	Magnitudo est bona.	Magnitudo differt.
	Differentia concordantiæ.	Bonitas concordiæ.	Res differentes in quibusdam concordant.	
	Concordia differentiæ.	Consensus bonorum.	Concordes interdum dissentiunt.	

CONSECTARIUM II.

Ex his patet secundò, B C. non tantùm in hac tabula denotare Bonum, Magnum; sed insuper quæstionem, Utrum, Differentiam, Deum, Justitiam, Avaritiam, & hæc omnia per literam B. designata. Per C. verò annotantur Quid, Concordantia, Angelus, Prudentia, Gula; quæ quidem omnia simul in unum confusa uti inextricabiles difficultates pariunt, ita veriùs tormentum, quàm ullum ingeniis emolumentum adferre nemo non videt.

Tertiò patet ex hac Tabella, quàm Tyroni difficile sit futurum, hisce solis, & non nisi pauculis instructum, sibi de omnibus disceptandi notitiam polliceri; tametsi enim omnia in ea implicitè, & virtute, quæ in natura rerum existunt, contineantur; arduum tamen omninò ne dicam ἀδύνατον existimo, ab eo qui non exercitatus est in theoricis scientiis, in hac Arte quidquam laude dignum præstari posse: si enim quærat quispiam Artista; An arbor sit bona? Respondebit affirmativè. Quare? ex eo, quod bonitas sit magna, sit durabilis, sit potens, &c. quid tum? nihil dicis, hoc enim primò noramus; nisi itaque per alios terminos, qui naturam arboris proximè respiciunt, propositam quæstionem demonstraveris, nihil novitate dignum præstabis. At ex tempore cum industria novos, & appropriatos, quibus id probetur, terminos invenire, pueri non est, nec inexperti, sed Viri Philosophi, jam in palestra scholastica diu multumque exercitati. Non ignoro ingentem rerum, argumentorum, quæstionumque farraginem in Arte Magna Lulli exhiberi; sed quod semper improbavi, sine applicatione & methodo facili, quam omnes desiderant: Accedit stylus barbarus, obscuritasque in explicando inextricabilis; Unde mirum non est, Artis exercitationem adhuc latere, & à nemine hucusque fuisse plenè comprehensam. Fateor tamen institutum Lulli admirandum & ingeniosissimum; si fuisset, qui applicationis methodum facilitati junctam tradidisset. Quæritur itaque in hac Arte modus facilis, & expeditus, quo, ad quamvis propositam quæstionem sine hæsitatione respondeas, quem in nostra Arte nos Deo dante tradituros pollicemur; Ubi & aliam tabulam uberiorem, & ad quæstiones formandas commodiorem nos exhibituros confidimus. Sed procedamus ad quartam Figuram.

§. II.

De Figura quarta Lulliana.

Quarta Figura Lullianæ Artis tribus circulis constat, quorum superior est immobilis seu fixus; duo verò interiores sunt mobiles ut in præsenti Figura apparet.

Verùm hoc loco solùm primas septem revolutiones ad Lectoris directionem apponam eo modo, quo ex circulis extractæ sunt, ut Combinationis ratio facilius intelligatur.

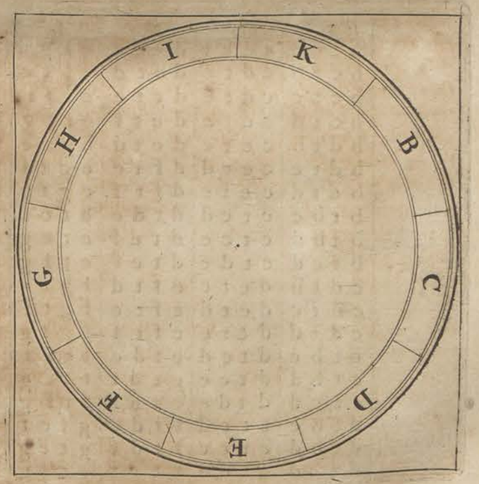

Universidad de Deusto
Biblioteca

Figura quarta Lulliana.

Revolutio Prima.	Secunda.	Tertia.	Quarta.	Quinta.	Sexta.	Septima.
B C D	B D E	B E F	B F G	B G H	B H I	B I K
B C E	B D F	B E G	B F H	B G I	B H K	
B C F	B D G	B E H	B F I	B G K		
B C G	B D H	B E I	B F K			
B C H	B D I	B E K				
B C I	B D K					
B C K						

Geneſis harum Columellarum hæc eſt: Si immobilis circuli exterioris literæ B. ad medii circuli literam C. applicueris, & deinde inferioris circuli literis ordine à D. incipiendo, literis B C. admoveris, naſcetur prima Columna ſeptem Camerarum. Hoc peracto, ſi B. ſubmoveris D. in ſecundo circulo, & in tertio circulo literam E. admoveris literis B D. ex revolutione circuli infimi naſcetur Columna ſecunda. Si iterum B. in ſecundo circulo E. & in tertio circulo iis admoveris literam F; ex revolutione hujus circuli naſcetur tertia Columna: & ſic de cæteris; Et ſunt 28. quæ per 3. multiplicata dant 84. & hæc iterum multiplicata per 3. dant 252. Cameras, totidem videlicet ſedes argumentorum. Atque hæc eſt methodus à Lullo præſcripta, pulchra ſanè, & quæ ingenium ſapiat, ſi terminorum reducibilium applicationem clariùs & δμεσοδέρως docuiſſet. Quod ut fiat, nos aliam tabulam combinatoriam in ſequentibus exhibebimus, qua quæcunque intra hanc Artem deſiderari poſſunt, continentur. Sed jam ad praxin ejus procedamus.

Duplicem hujus figuræ praxin præſcribit Lullus, una, quæ fit per circulorum revolutionem; Altera per Tabulam; per circularem figuram omnes quæſtiones ſcibiles, & peregrinas determinari, & examinari poſſe putat, & ad concluſionem formandam plures rationes adduci; atque in hac conſiſtit, ut termini impliciti reducantur ad terminos explicitos, quæ ſunt octodecim principia partim abſoluta, partim reſpectiva, & novem ſubjecta, de quibus primo loco.

Secundò per Tabulam, quam generalem vocat, & ut ſuprà diſtinguit, ex trium circulorum revolutione conficitur cum addito T. quæ reſpectiva principia poſt ſe denotat ſumenda, & eſt illa quæ ſequitur.

TABULA *Generalis Lulli.*

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
b c d t	c d e t	d e f t	e f g t	t g h t	g h i t	h i k t
b c t b	c d t c	d e t d	e f t e	f g t f	g h t g	h i t h
b c t c	c d t d	d e t e	e f t f	f g t g	g h t h	h i t i
b c t d	c d t e	d e t f	e f t g	f g t h	g h t i	h i t k
b d t b	c e t c	d e t d	e g t e	f h t f	g i t g	h k t e
b d t c	c e t d	d f t e	e g t f	f h t g	g i t h	h k t i
b d t d	c e t e	d f t f	e g t g	f h t h	g i t i	h k t k
b t b c	c t c d	d t d e	e t e f	f t f g	g t g h	h t h i
b t b d	c t c e	d t d f	e t e g	f t f e	g t g i	h t h k
b t c d	c t d e	d t e f	e t f g	f t g h	g t h i	h t i k
c d t b	d e t c	e f t d	f g t e	g h t f	h i t g	i k t h
c d t c	d e t d	e f t e	f g t f	g h t g	h i t h	i k t i
c d t d	d e t e	e f t f	f g t g	g h t h	h i t i	i k t k
c t b c	d t c d	e t d e	f t e f	g t f g	h t g h	i t h i
c t b d	d t c e	e t d f	f t e g	g t f h	h t g i	i t h k
c t c d	d t d e	e t e f	f t f g	g t g h	h t h i	i t i k
d t b c	e t c d	f t d e	g t e f	h t f g	i t g h	k t h i
d t b d	e t c e	f t d f	g t e g	h t f h	i t g i	k t h k
d t c d	e t d e	f t e f	g t f g	h f g h	i t h i	k t i k
t b c d	t c d e	t d e f	t e f g	t f g h	t g h i	t h i k

Hæc

Hæc eſt celebris illa Tabula Lulliana, quod ſubjectum eſt, in quo intellectus, ut ille dicit, ſe facit univerſalem, & quod intelligit, & abſtrahit ab ipſo multa particularia omnium materiarum, diſcurrendo per principia, applicando cuilibet quæſtioni 20 rationes, declarandoque ſuam quæſtionem, & à qualibet Camera ipſius Columnæ abſtrahitur una ratio. Tabula habet ſeptem Columnas, in quibus implicantur 84 Columnæ explicatæ in præcedentibus. In ipſa Tabula T. ſignificat, quod literæ, quæ præcedunt T. pertinent ad primam Figuram; & quæ T. ſequuntur, pertinent ad ſecundam Figuram. Per Tabulam, uti ait Lullus, intellectus aſcenſivus & deſcenſivus fit: Aſcenſivus eſt, quandò aſcendit ad priora, & generaliora; Deſcenſivus verò quandò ex univerſalibus deſcendit ad particularia. Eſt & Copulativus, quia adjungit Columnam. *V. Gr.* B C D. cum C D E. & ſic de cæteris. Hiſce deinde jungit aliam praxis methodum, quam vocat multiplicationem quartæ Figuræ, & hiſce ſubjectis regulis de inventione principiorum, & regularum, quas applicare docet novem ſubjectis univerſalibus: Apponit tandem his 100 formarum applicationem; quibus omnibus ritè cognitis, ait; quemvis ad omnium notitiam pervenire poſſe; praxin arcanumque, ab omni obſcuritate ſolutam in III. Libro demonſtro; quia etſi quandoque myſteria ſub ipſo latentia prodat, adeò tamen obſcurè & confuſè ea proponit, ut quid velit, niſi ab exercitatiſſimo intelligi vix poſſit; ne itaque hoc loco & in principio hujus operis ſtatim caliginem Lectori offundam, arcanæ methodi elucidationem conſulto in Lib. III. diſtulimus. Noſtrum enim eſt, non Lullianam methodum hoc loco docere, ſed principiis ab eo mutuatis novam condere, multò Lullianâ faciliorem, expeditioremque; quod jam dante Deo nos præſtituros confidimus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTIS MAGNÆ SCIENDI, *SIVE* COMBINATORIÆ,

LIBER SECUNDUS.

QUO

Nova methodus Lulliana facilior, aptior atque expeditior in meliorem formam reducitur.

PARS I.

Modus & ratio novæ doctrinæ exponitur.

CAPUT I.

De Causa, & Occasione novæ methodi.

DIfficultatem Lullianæ methodi in tribus consistere, suprà docuimus; quorum primum in Alphabeto novem literarum B C D E F G H I K consistit, quarum unaquæque diversa rerum significata notat; Verbi gratia: B. notat Bonitatem, Utrum, Deum, Differentiam, Justitiam, Avaritiam. C. alia, uti suprà ex Alphabeto Lulliano patuit; quæ res dici non potest, quantam in Tyronum animis confusionem in tanta ad novem hæc principia absoluta, cæterorumque reducibilium terminorum implicitorum multitudine pariat. Secunda difficultas in hoc consistit, quod difficillimum, & perarduum sit, terminos sex Enneadum ad suas singulis congruas literas, earumque significata reducere. Tertia est, quod divinam memoriam habere oporteret, qui regulas, terminos, propositiones, distinctiones, definitiones, Figurarum inter cætera significationem, tot conversiones Figurarum, centumque formarum positiones, perfectè, & sine confusione menti impressas teneat, & cum sperato fructu ad aliquid in Arte præstandum, pertingat; Unde ipsemet Lullus apertè fatetur, neminem ad Artis perfectionem pertingere posse, nisi & subtilissimo ingenio, tenacissima memoria, & naturali quadam mentis sagacitate imbutus fuerit; Hanc summam penetrandæ artis difficultatem, cum plures mihi proposuissent, tum in excellenti dignitatis gradu constituti, tum ex celebrioribus Academiis Viri, omni literarum genere ornatissimi, & num ad faciliorem methodum, tam intricatum negotium redigi posset, à me quæsissent; ego verò à natura ita comparatus sim, ut nihil laude dignius existimem, quàm conclamata penè, quæ in Scholis passim in omni scientiarum genere occurrunt, argumenta, ad incudem revocare; & si quidem ingenii Vires non deficiant, novo inventionum cumulo adornare, ita & artem Lullianam nova methodo, eaque commodiori exornatam bono publico exhibere, ut inventum sublime, quod ab illuminato Lullo, laudabili conatu inceptum fuit, meâ operâ compleatur. Ab ovo itaque rem ordiamur.

CAPUT

CAPUT II.

De modo & ratione Artis novæ, & de novis Alphabetis, quæ singulis differentibus Enneadum classibus attributa sunt.

CUm itaque proprio experimento, difficultates in Arte Lulliana suprà descriptas didicissem, seriò mecum pensitavi, quî ingeniosi Viri inventa nonnullum tandem in Republica Literaria usum obtinerent. Ad confusionem itaque vitandam, & ad omnia majori cum distinctione dilucidanda, primò Characteres Lulli mutavimus; id est, nova Alphabeta præscripsimus: Enneades tamen, tum erotematum, sive quæstionum, tum principiorum, tàm absolutorum, quàm relativorum, eo ordine, quo eas Lullus posuit, veluti unicum totius Artis fundamentum, paucis immutatis, retinuimus, Figuris tantùm alio modo dispositis; undè differentes à Lullo, & Circuli, & Pinaces, seu Abaci Combinatorii emerserunt. Prædicata quoque singulis triadibus literarum propria, veluti media quædam argumentandi adjunximus, ne quicquam deesset, quod negotio, omni ex parte summam facilitatem conciliaret. Quæ omnia ordine prosecuturus, ea, qua licebit, brevitate perstringam.

CAPUT III.

De Enneade Erotematica, sive de Quæstionibus.

CUm nihil sine Quæstione in negotio Literario confici possit, rectè primo loco Enneadem Erotematicam posuimus, tanquam primum omnium fundamentum.

Lullus hanc Enneadem communi Alphabeto suo, non sine confusione Legentium inseruit, ita ut B. literæ tribuat quæstionem Utrum: C. Quid: D. de quo: & sic de cæteris ordine quæstionum circumstantiis, uti ex Alphabeto ejus suprapositio patet. Nos ad confusionem vitandam, peculiari Alphabeto hanc Enneadem, videlicet per novem numerorum naturali ordine procedentium, Figuras exornabimus; ita ut per 1. quæstio An: per 2. Quid: per 3. Cur, per 4. Quantum, & sic de cæteris, sint indicatæ. Retinemus autem hic Enneadem Erotematicam, sive quæstionariam, sed ordinem tantùm permutavimus; Enneas sequitur unico Versiculo comprehensa.

1.	2.	3.	4.	5.
An.	*Quid.*	*Cur.*	*Quantum.*	*Qui.*
6.	7.	8.	9.	
Quale.	*Ubi.*	*Quando.*	*Quibuscum.*	

Ad hanc Enneadem Erotematicam, quidquid sub quæstionem cadere potest, comprehenditur, ita ut nihil in rerum natura sit cognoscibile, quod non hac quæstionum Enneade exhauriatur; unde magni in hac nova Arte momenti est, & meritò primum inter Enneades paulò ante expositas locum meretur; Cum inquisitio rerum ante omnia naturaliter sibi insita habeat harum quæstionum circumstantias; ut si de Platone V. G. inquisitio facienda sit, Ante omnia quæri solet; An Plato verè talis fuerit, qualis describitur: quid fuerit, quid egerit; Cur Plato vocatus; quantus, & qualis fuerit; quando, ubi, quomodò, quibuscum vixerit. Hoc pacto in omni quæstione, de quacunque re instituta, procedendum est. Quam Enneadem, qui ritè calluerit, is innumerabiles sibi argumentorum, rationumque novarum sedes præparatas inveniet, ad disceptationem propositam, multis variisque modis urgendam, uti posteà in praxi videbitur. Sed jam singulorum principiorum definitiones, divisiones, distinctiones ordine describamus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPUT IV.

De definitione principiorum Erotematicæ Enneadis, & de Regulis observandis in quæstionibus.

OMnis quæstio necessariò prærequirit subjectum aliquod, circa quod disceptatio instituatur. Talia subjecta nos in præcedentibus, novem statuimus cum Lullo, & sunt: Deus, Angelus, Cœlum, Elementa, Homo constans anima & corpore, Animalia, & quæ totum comprehendunt naturæ ambitum, Plantæ, sive vegetabilis natura, Mineralia, & quæcunque ex his mixta oriuntur, denique Materialia, sive Instrumentalia: Ad quæ novem subjecta, quidquid universâ Mundi Machinâ continetur, revocatur. Horum autem subjectorum natura & ratio sciri non possunt, nisi per prævium quæstionum hîc positarum examen; neque hæc omnia cognosci possunt, nisi per novem principiorum essentialium, tàm absolutorum, quàm relativorum accessionem. Atque hoc Enneadum quaternario, vera illa à Pythagora intenta Tetractios notitia perfectè acquiri potest. Quæ omnia unico typo hîc exhibenda duxi.

Typus universalis, omnibus de quacunque re proposita quæstionibus formandis, aptus.

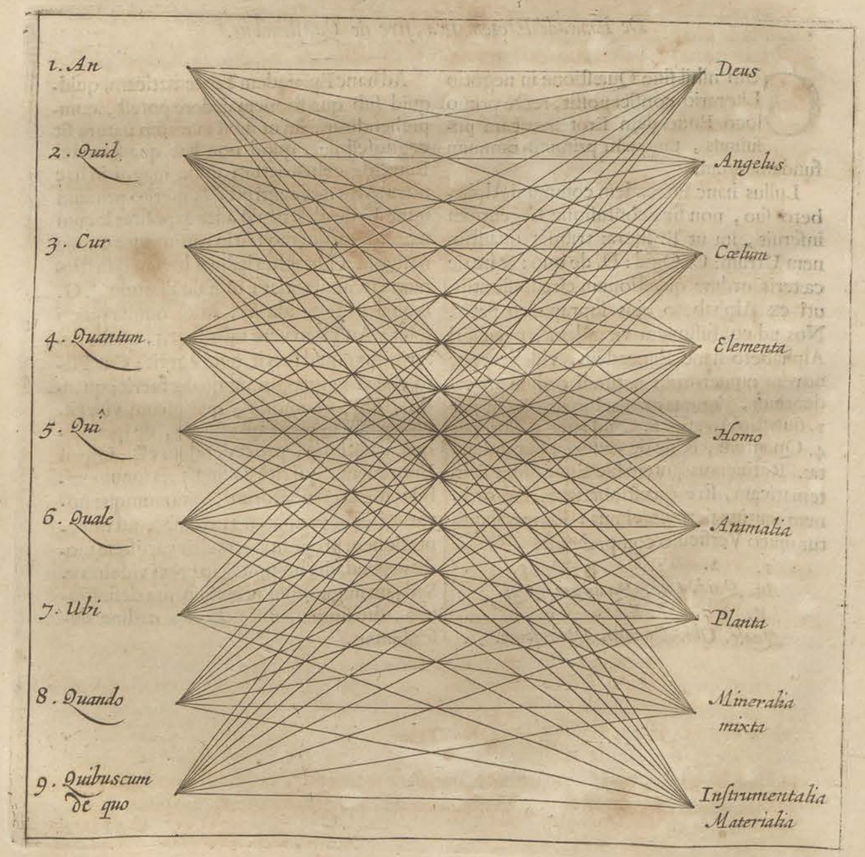

TABU-

TABULA *Significationis Quæstionum.*

1. *An.*	Connotat, rei	Possibilitatem, & existentiam.
2. *Quid.*		Quidditatem.
3. *Cur.*		Causalitatem.
4. *Quantum.*		Quantitatem, Multiplicitatem.
5. *Quî. quomodo.*		Modalitatem.
6. *Quale.*		Qualitatem.
7. *Ubi.*		Localitatem.
8. *Quando.*		Temporalitatem.
9. *Quibuscum. de quo.*		Instrumentalitatem.

CAPUT V.

De Regulis Quæstionum.

QUæstio hîc dicitur, non dubitativa propositio, sed ipsum signum quæsitivum, sive ipse terminus, per quem quærimus. Regulam verò dicimus, rectam rationem respondendi ad quæstionem; Regulâ siquidem dirigitur intellectus, ut aptè definire possit. Distinguuntur autem hæ quæstiones inter se; quarum aliæ sunt essentiales, quibus de essentia rei quæritur; aliæ accidentales, quibus quæritur de aliquo accidente rei, & necessariò præcedit, ne in cæteris perperam tempus teratur.

REGULA I.

Per quæstionem; An *vel* Utrum?

Quæstio *An*, vel *Utrum*, semper possibilitatem rei implicitam habet; Unde semper sub dubio respondendum est, vel affirmativè, vel negativè, vel distinctivè.

Quæritur itaque primò.	Subjecta universalia.	*Respondetur per dubitationem, affirmationem, vel negationem.*
An sit: Simpliciter, an conditionaliter.	Deus.	Per: Dubitationem; quando dubii rei effectus proponuntur, si in alterutram partem rationes produci possint, si propositiones sibi invicem fidem abrogantes, adferantur.
An sit: Per se, an in alio subjecto.	Angelus.	
An sit: Per compositionem partium.	Cœlum.	
An sit: Per additionem.	Elementa.	
An sit: Possibiliter.	Homo.	Per: Affirmationem; Si exhibitæ rei, necessitas, contingentia, authoritas, tum ex sacris, tum ex profanis hystoriis adfertur.
An sit: Impossibiliter.	Animal.	
An sit: Necessariò.	Planta.	
An sit: Contingenter.	Minerale.	Per: Negationem; cum impossibilitas, authoritate, ratione, experimento, probatione facti, vel artificiosâ, vel conjecturali ostenditur.
	9. Prædicamenta.	

REGULA II.

De

Quid. Quis. Quæ. Quod.

Habita cognitione, quòd res proposita, verè, & realiter sit, rectè Respondetur, quid sit illa res, atque adeò quæstio statim quidditatem, seu definitionem rei explicat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quæritur itaque.

		Subjecta universalia.
Quid illa res sit in se, quid in alio?		
Quid in se formaliter, id est, per formam?		
Quid in se sit essentialiter, ratione sui esse?		Deus.
Quid essentialiter, id est, cum alio?		Angelus.
Quid agat, quid patiatur?		Cœlum.
Quid sit contentivè, an ut totum respectu partium?		Elementa.
Quid compositivè, id est, quam habeat mixtionem materiæ & formæ?	*Verb. Gr.* Quid sit	Homo.
Quid eminenter, respectu entium Mundi?		Animal.
Quid virtualiter in esse reali?		Planta.
Quid virtualiter in esse cognito?		Minerale.
Quid potentialiter, respectu actionum, & objectorum?		9. Predicamenta.
Quid unitivè, respectu generationis?		
Quid indenticè, ratione speciei?		
Quid per dominium, ratione rerum sibi subditarum?		
Quid per influxum, ratione Cœli, & Astrorum?		
Quid per mixtionem, ratione Elementorum?		
Quid per modum perficientis substantialiter, vel accidentaliter?		

EXEMPLUM I.

Ut si quæratur.

Quid sit homo? Re. Esse Animal rationale.
Quid in se formaliter? Re. Quod omnem operationem à forma rationali obtineat.
Quid homo est in se essentialiter? Re. Esse compositionem ex materia & forma rationali.

Et sic de cæteris, quæ in sequentibus fusiùs declarabuntur.

EXEMPLUM II.

Quid sit in alio?

An ut
1. Forma accidentalis sive substantialis in materia?
2. Pars in toto?
3. Totum in suis partibus?
4. Inferius in superiori?
5. Potentiâ, seu virtute in alio?

An ut
6. Locatum in loco?
7. Causa in effectu, & contra?
8. Principiatum in suo principio?

EXEMPLUM III.

Quid Deus in se? Re. Esse suum esse.
Quid in alio? Re. Dominus, Creator, Omnipotens, Salvator.
Quid in se in formaliter? Re. Esse bonum, magnum, æternum, verum &c,
Quid essentialiter, & coëssentialiter? Re. Esse per se, & essentialiter, esse trinum per notionales actus.

Hoc pacto actio & passio in Deo non est prædicamentalis, sed perfectiva; sic primum principium activum, in Deo paternitas est, filiatio passivum generationis principium.

Quid contentivè? Re. Esse omnia in omnibus, complecti omnia absque fine & termino.
Quid compositivè? An compositionem aliquam admittat?
Quid eminenter? Re. Omnium eminentissima perfectione continere omnes perfectiones creaturarum.
Quid potentialiter? Re. Esse omnipotentem.
Quid unitivè? quid identicè? Re. Esse unum simplex perfectum, unitate essentiali. Et sic de cæteris.

RE-

REGULA III.

De Cur, Quare.

Quæstio, (*Quare*) meritò quidditatem sequitur, & involvit intra se omnem Causalitatem, & clavis dicitur, quâ portæ scientiarum aperiuntur.

Quæritur itaque.

Quare res est proposita?	Resolvitur tertia quæstio per	Causam efficientem.
Quare est hoc, & non aliud?		Causam motivam seu impellentem seu finalem.
Quare est ab hoc?		Causam materialem.
Quare est hujus?		Causam formalem.

Quæritur verbi gratia.

Quare Christus sit & dicatur Pastor bonus? Re. Per causam efficientem hujus pastoratus, quæ est præordinatio, & unctio ad hujus genus muneris.
Quare voluerit esse Pastor bonus? id est, quæ causa motiva? Re. Quia purus Dei amor, beneplacitum, & voluntas Dei fuit.
Per causam materialem. Re. Quia nos gubernat, nutrit, defendit, lupos coërcet, oves tuetur.
Per causam formalem. Re. Quia nutrit pabulo spirituali carnis suæ, regit verbo ac Spiritu ad vitam æternam consequendam.
Per causam finalem. Re. Quia gloria Dei, & Christi indè consequitur. &c.

REGULA IV.

De Quæstione Quantum.

Quæritur in hac Regula de *quantitate absoluta*, vel *comparativa*; *continua*, vel *discreta*, quæ ita generaliter hoc loco accipitur, ut quamlibet formalitatem, uti finitum, & infinitum, comprehendat.
Quæritur itaque primò. Num res, quæ proponitur, sit extensivè, vel intensivè quanta; sitnè longa, lata, profunda, & hujus regula est *quantitas*.
Secundò quæritur de multitudine, & fit per signum *Quot*: cujus regula est *multitudo*.
Tertiò quæritur de ordine, & fit quæstio per signum *Quotus*, cujus regula est *Ordo*.
Quartò quæritur de multiplicatione, & fit per signum *Quotuplex*, cujus regula est *multiplicitas*.
Quintò quæritur de distributione, & fit per signum *Quoties*, cujus regula est *distributio*.

REGULA V.

De Quæstione Quî, *vel* Quomodò.

Involvit hæc quæstio omnem modalitatem, sive varios essendi modos.

Quæritur itaque, quomodò *res proposita sit in alio?*

An ut
1. Genus in specie?
2. Species in individuo?
3. Species in genere?
4. Individium in specie?
5. Pars in toto integrali?
6. Totum in partibus?
7. Accidens in subjecto?
8. Forma in materia?
9. Causa in efficiente?
10. In Causa finali? in Loco?

An ut
11. In Tempore?
12. In Vase?
13. In Gubernatore?
14. Secundùm quandam præcellentiam?
15. Forma naturalis, ut immortalitas in anima, ratio in homine?
16. In Commixtione?
17. Cognitum in cognoscente?
18. Pictum in pictura?
19. Æquivocè?
20. Æquivocum & analogum in æquivocato & analogato?

Universidad de Deusto
Biblioteca

REGULA VI.

De Quæstione, Quale.

Quæstio, *Quale*, de duplici *qualitate* instituitur, & est regula dirigens intellectum ad cognoscendas qualitates alicui subjecto inexistentes; estque *substantialis*, vel *accidentalis*, vel *moralis*. Substantialis qualitas est illa, quæ immediatè profluit ab essentia rei, uti risibilitas in homine, hinnibilitas in equo &c: uti patet ex hoc syllogismo.

Omne præscindens à quocunque posteriori realiter identificatur cum omni incluso in eo.
Sed homo in quantum homo præscindit à quocunque posteriori.
Ergo realiter identificatur cum omni incluso in eo.
Sed risibilitas proprietas hominis includitur in homine.
Ergo identificatur cum eo realiter.

Major est vera; Minor pariter vera est, per reduplicationem factam, quâ id solum ponitur, quod est de essentia rei: quoad secundam consequentiam etiam patet; nam homo in quantum homo, habet potentiam ad actum ridendi, nec Deus posset dare ei illam proprietatem, si ejus incapax esset. Hinc patet, omnes proprietates immediatè à forma rei emanantes, esse essentiales & substantiales; tunc tamen accidentium numero jungi, quando ad actum externum ordinantur, & pro termino habent actum extrinsecum, videlicet ridendi; & talis qualitas non modò distinguitur realiter juxta mentem *D. Thomæ* à subjecto, sed etiam essentialiter à genere subalterno; substantialis verò & intrinseca juxta *Scotum* formaliter. Accidentalis verò qualitas sivè communis pluribus convenit, ut albedo, nigredo; ut in qualitatibus elementaribus siccitas terræ appropriatur igni; & caliditas ignis, aëri; & aquæ humiditas, aëri; & terræ, aquæ frigiditas. In Deo verò qualitas, sivè proprietas, est prorsus substantialis, alterius ordinis à prædicamentali; siquidem, quæcunque in eo attributa considerantur magnitudinis, infinitudinis, æternitatis &c: Sunt ei propria substantialiter, & indentificata cum ipsa natura, & essentia Dei; in quantum verò notionales actus concernunt, Paternitas est propria Patri; Filiatio, Filio; Spiritui Sancto verò, Spiratio passiva propria est.

Quæritur itaque primò de quocunque subjecto proposito.

Quale id sit intrinsecè & essentialiter? — Rc. Per omnes eas, quæ essentiam rei concernunt, qualitates.

Quale sit, in quantum accidentibus subjectum est? — Rc. Vel quantitate extensiva vel intensiva.

Quale sit quoad actionem & passionem? — Rc. Esse quale suscipiendo omnes qualitates, sivè primas elementares, sivè secundas, sivè tertias, sivè intrinsecas sivè extrinsecas operationes, sivè à sensibus dependentes.

Qualem respectum, sive relationem dicat ad alia? — Rc. Comparando qualitates singulas ad alias considerando, & combinando eas cum respectu unius ad aliud.

Quale sit in loco, tempore, situ, habitu? — Rc. Juxta eas conditiones, quas circumstantiæ loci, temporis, situs, habitus, requirunt.

Quale sit moraliter? — Rc. Esse quale per virtutes morales, & oppositas iis vitia.

REGULA VII.

De Ubi.

Quæstio de, *Ubi*, *localitatem* rei involvens triplex est: *Immensurativa*, *Definitiva*, *Circumscriptiva*; gratia cujus unumquodque supponitur ratiocinio per regulas magnitudinis, & durationis, & secundùm judicium in iis repertum respondendum est ad quæstionem *de Ubi*. Ut si quæratur, ubi est Deus? Videndum est primò, quid sit Deus secundùm præmissas quæstionum regulas; quo facto; Respondeo. Deum esse ubique, eò quod sit ens immensum, quo majus excogitari non potest, ac magis rebus omnibus, quàm res ipsæ sibi ipsis, intrinsecum; Et sic est in quolibet indivisibili puncto non tanquam ens comprehensum à loco, sed tanquam ens comprehendens, & locum, & omnia, quæ naturæ ambitu concluduntur. Quomodo Deus sit.

Angelus verò est in loco definitivè, quia ejus localitas non est immensè, sed suis finibus & terminis à Deo constitutis clauditur, totus in toto, & totus in qualibet parte, ubi enim operatur, ibi est; si enim est in Oriente, non est in Occidente; si in hoc loco, non est in alio; quæ de Anima rationali pari ratione intelligenda sunt. Angelus quomodo in loco.

Homo verò corporeus circumscriptivè in loco est, & talis locus est habitudo locantis ad rem locatam, id est, loci, ad hominem locatum. Homo, & res corporeæ.

Quæritur itaque.

Ubi sit res proposita? — Rc. Per definitionem loci.

Quantum ubi habeat? — Rc. Per tres species, uti, per immensurativam in Deo: per definitivam in Angelis: per circumscriptivam in corporeis rebus.

Quale ubi habeat? — Rc. Per Figuras locantis & locati.

Quamdiu ibi duret? — Rc. Per moram locati in loco mutabili, in Angelis & homine, immutabili in Deo, qui est in se ipso sine loco.

An spatium imaginarium sit in loco? — Rc. Neg. per nullibi, quia ubi non est locus, ibi removentur omnia quæ ad locum pertinent, uti alibi, ibi, alicubi. &c.

REGULA VIII.

De Quæstione Quando.

Quæstio de *Quando* interrogat de *durationе* rei secundùm ejus permanentiam; 3. Species durationis. estque triplex; videlicet *æterna*, *æviterna*, *temporalis*; quarum prima Deo; secunda Angelis, Animabus, Mundo; Tertia generationi, & corruptioni obnoxiis rebus convenit. Nam si quæratur de Deo, quando sit; postquam examinasti, primò, quid sit, & de quo sit; deinde quando sit, ubi sit, secundùm judicium in eis inventum, respondendum est; & quoniam est ens ubique præsens, & immensum, quo majus excogitari non potest; ergò æternum esse infe- Æterna duratio. res, & quod duratio ejus sit interminabilis vitæ, tota simul & perfecta possessio, & hoc pacto omnem amplectitur durationem in se semper existentem, & sic totius temporis defluxus ad eum comparatus, non est, nisi instantaneum in æternitate momentum. Æviterna verò duratione omnes immediati primæ causæ effectus mensurantur, uti Angeli, Animæ, & cætera tempori subjecta entia, quoad initium saltem, non verò, quoad terminum. Æviterna.

Temporali denique duratione omnia reliqua, tempori subjecta, & generationi & corruptioni obnoxia, uti animalia, plantæ, & ex elementorum mixtura composita corpora. Temporalis.

Quæritur itaque.

Quando res proposita sit aut fuerit? — Rc. Per circumstantias temporis, annos, menses, septimanas, horas, minnuta, &c.

Quanto tempore permanserit in tali & tali statu? — Rc. Tali monarchia, tot & tot annis, sub talis Regis, Principis imperio, tanto tempore.

Sub quali conditione temporis fuerit? — Rc. Tempore felici vel infelici, sub tali & tali Rege, dominio, principatu, imperio.

REGULA IX.

De Quæstione Cum quo, *&* de quo.

Quæstio, *cum quo*, annexam habet instrumentalitatem, dùm quæritur, cum quo instrumento res agat; est autem triplex *instrumentum*, quo omnia peraguntur; *Naturale*, *Morale*, *Artificiale*. Naturale instrumentum, ut ita dicam, quo Deus agit, est Instrumentum triplex. Naturale quodnam. intellectus divinus, quo generat Filium, Pater verò & Filius voluntate producunt Spiritum Sanctum. Pater & Filius & Spiritus Sanctus omnes producunt creaturas, & humanitas Christi instrumentum fuit divinitatis ad humani generis redemptionem. In Angelis pari passu instrumenta agendi sunt intellectus & voluntas, ut & in homine, in singulis suo modo. Instrumenta Moralia in homine

Universidad de Deusto
Biblioteca

Morale. homine ſunt virtutes morales, quibus Creatura rationalis dirigit ſuos actus. Inſtrumenta Artificialia, pro externarum operationum varietate, varia ſunt; Alia ſiquidem ſunt militis, alia agricolæ; alia aurificis, alia textoris ſunt inſtrumenta; alia Medici, alia Mathematici, alia aliarum artium.

Artificiale.

Quæritur itaque.

Cum quo res propoſita operetur? ℟. Juxta prædictæ diviſionis triplicis inſtrumenti rationes; naturales, morales, inſtrumentales.

Quod ſit inſtrumentum operationum ejus? ℟. Vel juxta internas, vel externas rationes inſtrumenti.

Qualenam ſit inſtrumentum? ℟. Cognitionis internæ, vel externæ ſive factionis.

Materialitas. Hiſce jungunt nonnulli quæſtionem, *De quo*; quæ quæſtio materialitatem implicitè ſignat, & materiam, ex qua aliquid fit, indicat: Ad quam tripliciter reſpondetur; vel enim res propoſita eſt non ab aliquo, nec de aliquo, ut Deus. Secundò non de aliquo, ſed ab aliquo, ut creatum omne, Angelus, anima. vel eſt de aliquo, & ab aliquo, cujuſmodi ſunt omnia corporea, generata, producta, facta, formata; Fit autem aliquid ex alio, ut ex materia ſenſibili, vel ex materia ſpirituali.

Unum ex alio fit, vel Materialiter. Converſivè. Ex materia ſenſibili variè aliquid fit vel *Materialiter* mutata forma, ut dum ex materia, forma educta conſtituit animal.

Vel *converſivè*, ut dum cibus & potus in ſubſtantiam aliti convertuntur; metallum unum in aliud; lapis in calcem.

Vel *commixtivè*, ut dum ex aqua, & melle fit hydromel. &c. Commixtivè.

Vel *aggregativè*, ut dum ex calce, lignis, lapidibuſque fit domus. Aggregativè.

Vel *compoſitivè*, ut dum ex anima & corpore fit homo, ex forma & materia compoſitum. Compoſitivè.

Ex materia ſpirituali fit aliquid ex alio, cum de aliqua re inſtituitur tractatio, uti hujus operis ſunt artes, & ſcientiæ; vel quando imagines ſeu phantaſmata apprehenſa, vel notiones rerum conſtituunt diſcurſum, vel ſermonem, vel conſilium. Denique complectitur hæc quæſtio materiam primam & ſecundam. Verùm de hac quæſtionum Enneade in ſequentibus ex profeſſo & didacticè agetur.

CAPUT VI.

De Alphabetis novis, ab hujus Authore operis poſitis.

CUm Lulli Alphabetum, id eſt, Enneadem literarum B C D E F G H I K. uti magna rerum multitudine confuſum, ita maximo Artiſtæ impedimento, in diſcriminandis tot regulis, principiis, quæſtionibus, ſubjectis, virtutibus, vitiis, futurum cognoſcerem; literas alio modo diſponendas exiſtimavi, ut quivis ſtatim ex litera principium eſſentiale cognoſceret; ſiquidem Bonitatem initiali ſua litera, B. ſignavimus; Magnitudinem initiali litera M; Durationem litera initiali D; & ſic de cæteris, ut in ſubjecto ſchemate patet.

TABULA *Alphabetorum Artis noſtræ.*

Columna prima. *Alphabetum primum Erotematicum.*	Columna ſecunda. *Alphabetum principiorum abſolutorum.*	Columna tertia. *Alphabetum principiorum reſpectivorum.*	Columna quarta. *Alphabetum principiorum univerſalium.*
1. An.	1. B. Bonitas.	1. = Differentia.	1. △ Deus.
2. Quid.	2. M. Magnitudo.	2. ♡ Concordantia.	2. Angelus.
3. Cur.	3. D. Duratio.	3. ●○ Contrarietas.	3. ◎ Cœlum.
4. Quantum.	4. P. Potentia.	4. α Principium.	4. □ Elementa.
5. Quî.	5. S. Sapientia.	5. ⊙ Medium.	5. Homo.
6. Quale.	6. Vo. Voluntas.	6. ω Finis.	6. Animalia.
7. Ubi.	7. Vi. Virtus.	7. M Majoritas.	7. Plantæ.
8. Quando.	8. Ve. Veritas.	8. Æ Æqualitas.	8. Mineralia & omnia mixta.
9. Quibuſcum.	9. G. Gloria.	9. Mi. Minoritas.	9. ⁝⁝ Materialia; Inſtrumentalia.

Nam

Nam viſâ literâ principium latere non poteſt; ſic hæ tres literæ B. M. D. indicant Bonitatem magnam eſſe durabilem; ſic M. Vi. Vo. notant, magnam vim Voluntatis eſſe, & ſic de cæteris.

Figuræ ſeu characteres quibus notantur, principia reſpectiva. Præterea ad principia reſpectiva luculentius exprimenda alia ſigna ordinavimus, ut ea, ſi literis, tabuliſque alicubi intermiſceantur, principia reſpectiva, ab abſolutis, melius dignoſcerentur; ac primò quidem *Differentiæ principium* ſignavimus binis lineolis parallelis, hoc pacto = uti in ſecunda Columna patet: *Concordantiam* ♡ Figurâ cordis, quæ conjunctionem, concordantiam, unionem indicat; *Contrarietatem* verò ſeu *Oppoſitionem* expreſſimus ſigno Aſtronomis uſitato, & quod oppoſitionem Aſtrorum notat, ut ſequitur ●○ ubi unus circellus niger, alter albus contrarietatem notat. *Principium* notavimus litera Græca, α, Alpha, *Medium* circulo cum centro ⊙. *Finem* per ω Omega exhibuimus, uti videre eſt in ſecunda Columna. *Majoritatem* per magnam M. A. ſuffixum, ut diſtinguatur contra magnitudinem abſolutum principium. *Æqualitatem* per diphtongum Æ, initialem æqualitatis literam; *Minoritatem* per, Mi, minuſculum cum adjuncta i litera. Sed hæc vide in Schemate tertiæ Columnæ.

Subjecta verò univerſalia ſingula propriis ſignis ſignanda rati ſumus, ita ut per △ *Deus tri-unus*; per Figuram alatam *Angelus*; per circulos *Cœlum*; per □, *Elementa*; per ſignum humanum, *Homo*, & quæ ad hominem quovis modo ſpectare poſſunt; per *Quadrupedem*, animalia quadrupedia, aquatica, volatilia, inſecta; per *Arborem* plantæ, arborum, fruticumque genera & ſpecies; per *Saxum* Mineralia, & omnia mixta; per ⁝⁝ novem *Prædicamenta* accidentalia; inſtrumentalia quoque, materia prima & ſecunda, & quæcunque huc revocari poſſunt, deſignantur, uti ex quarta Columna patet. Signa ſubjectorum univerſalium.

Atque ad hanc trinitatem Enneadum, quicquid cognoſcibile eſt, reducitur, ſuntque fæcunda quædam totius ſcientiæ humanæ & divinæ ſeminaria, quemadmodum ſuo loco, & tempore demonſtrabimus.

Horum naturæ principiorum uſum ad omnium notitiam primò per circulos, deinde quoque per tabulas combinatorias, quas græcè Πινάκων vocant, exhibebimus. Quod antequam præſtemus, primò ſingula harum Enneadum principia explicabimus; ut tranſcendentalis eorum ratio, & longè, latèque in omnem naturæ ambitum exporrecta latitudo, luculentius patefiat.

PARS II.

De definitione principiorum abſolutorum, quæ ſunt B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

Nota B.M. D. P. &c. nil aliud ſignificare, quàm initiales literas. Bonitatis magnitudinis, durationis; ut Lector ſtatim ex initiali litera prædicata ſive principia cognoſceret.

CAPUT I.

De definitione Bonitatis.

CUm principium demonſtrationis ſit definitio rei, ab iis, quibus ignoratis artem & ſcientiam ignorare neceſſe eſt, ordiemur

Quid ſit bonitas. Definitio *Bonitatis* ſic ſeſe habet: *Bonitas eſt ens, ratione cujus bonum eſt bonum*; ſic bonum eſt eſſe, & malum non eſſe; & quoniam omnis bona definitio conſtat ex genere & differentia; in prædicta definitione ens loco generis ponitur, non tamen tanquam contrahibile ad Bonitatem; Bonitas enim, non ſolum abſtrahit ab ente, ſed ab ipſa entitate; ideò ab ipſa formalem prædicationem ſuſcipere non poteſt; ſed dicitur tantùm de bonitate ens, denominatione extrinſeca. Alii definiunt bonitatem, quaſi ſit ens boni, fons, & origo omnis boni, eſſentiæ, & actionum, quæ privatione non ſeparantur in eodem ſubjecto & tempore.

Quotuplex bonitas. *Bonitas* eſt duplex: *Increata*, que eſt bonitas ſimpliciter, & per ſe abſolutè eſſentialis & neceſſaria, à qua omnia participativè bona ſunt, uti Deus. Increata bonitas.

Creata. *Creata* iterum duplex eſt: *Entitativa*, & *Moralis*, vel *ſubſtantialis* & *accidentalis*; In quantum entitativa eſt, ſub ſe comprehendit omne id, quod quovis modo & actu eſt; & ad hanc omnia entia naturæ revocantur, & cum unitate convertitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Moralis. Moralis Bonitas illa est, quæ ex pluribus actibus à voluntate elicitis, prout recto rationis dictamini conformes sunt, causatur, cui opponuntur vitia & peccata.

Accidentalis. Accidentalis est, à quâ omne, quod actu est bonum determinatur, uti sunt accidentia cujuscunque generis; atque hæc est divisio bonitatis omnium generalissima.

Sunt itaque omnia vel bona vel mala, vel adiaphora: & adiaphora bona vel mala esse possunt; ut Otium, Voluntas, Voluptas &c.

Bona finis, sive propter finem. Sunt & alia bona Finis, alia propter Finem; alia simpliciter, & sunt facultates naturales, sine quibus natura operari non posset.

Bona animi. Sunt iterum alia bona necessaria, uti Vita, prudentia, libertas, parentes, virtutes. Non necessaria, uti honores, omnes actiones liberæ, quæ commodum aliquod adferre possunt.

Bona corporis. Sunt etiam bona corporis, uti sanitas, pulchritudo, omnis corporeæ essentiæ perfectio. Bona animi sunt omnes virtutes, & actiones imminentes privatæ malitiâ; uti Sapientia. Externa bona sunt, fortunæ, uti divitiæ, potentia, dignitates.

Est itaque bonitas abstractum quid, & principium generalissimum, primitivum, verum & necessarium, quia omnia in quantum sunt, bona sunt, utpote sine qua bonitate omnia essent mala.

Et quoniam bonitas parum in hac arte præstaret, nisi & termini, qui ad eam quovis modo reduci possunt, assignarentur: illos dico nihil aliud esse, quàm prædicata illa, quæ ad bonitatem revocari possunt; & hæc ingentem nobis propositionum syllogismorumque materiam præbent; vocantur etiam Comparata, & Synonima; quorum alia ad bonitatem entitativam, alia ad moralem, accidentalemque bonitatem pertinent. Quæ omnia hoc loco eo ordine proponemus, ut prima Columna semper Majorem in Syllogismo propositionem denotet, secunda verò Minorem cum Conclusione.

I. COLUMNA.

Reducibiles termini Compositi ad Bonitatem Entitativam seu substantialem.

Major.		Minor.		Conclusio.
Omne esse necessarium, *	Bonum est.	△	Deus.	Talis Tale est
Omnis essentia per seipsam existens, *	Bona est.		Angelus.	Talia sunt.
Omne ens absolutum, *		◎	Cœlum.	Ergo.
Omne indivisum in se, & à se, & à quolibet alio,			Elementa.	
Omnis substantia simpliciter simplex, *		Sed	Homo, natura cœlestis.	
Omnis actus convertibilis cum substantia, *	Bonæ Bona } sunt		Natura sensitiva.	
Omnis emanatio intrinseca,			Vegitativa.	
Omne necessariam essendi rationem habens, *			Mineralia.	
Omnes facultates tum intrinsecæ, tum extrinsecæ,			9. Pedicamenta.	
Omne quod actualitatem essendi habet,				
Omne esse, & essentia,				
Omne unitate essentiæ suæ gaudens, sive quod unum est,				
Omne quod verè & realiter existit, & subsistit,				
Omne quod perfectione requisitâ constat,				
Omne ens agens, operans, causans aliquid,				
Omnes facultates naturales, tum intrinsecæ, tum extrinsecæ,				
Omnia accidentia & qualitates,				

Nota ex his compositis terminis nonnullos esse qui non nisi Deo competant & sunt asterisco notati. Reliqui indifferenter omnibus subjectis universalibus applicari poterunt.

II. Co-

II. COLUMNA.

Reducibiles termini Compositi qui ad Bonitatem Moralem spectant, ad syllogisticam formam reducti.

Major.		Minor. *Subjectæ Virtutes Morales.*		Conclusio.
quod Acceptabile.	Omne Est Bonum	Justitia.	Sed omnis Talia sunt.	Ergo.
quod Appetibile.		Fortitudo.		
quod Perfectum.		Temperantia.		
quod Æquum & justum.		Continentia.		
quod Beatitudinem & felicitatem causat.		Magnanimitas.		
Benignum, benefi cum, benevolum.		Prudentia.		
Diffusivum sui.		Fides.		
Communicativum.		Spes.		
quod Commodum, & emolumentum refert.		Charitas.		
Congruum, & conveniens.		Sinceritas.		
Fructuosum, & utile.		Æquanimitas.		
Desiderabile.		Longanimitas.		
Dei donum.		Patientia.		
Dignum, & honorificum.		Castitas.		
Liberale, & munificum.		Simplicitas.		
Felix, prosperum, & fortunatum.		Fidelitas.		
Honestum, decorum, civile.		Pietas.		
Nobile, magnificum, pacificum.		Clementia.		
Perfectum, pulchrum.		Religio.		
Rationabile.		Liberalitas.		
Sanctum, & Religionem concernens.		Misericordia.		
Tranquillum, quietum, morigerum.		Contemptus Mundi.		
Salutiferum.				

Nota terminos hosce qui majoris proposit. subjectorumq; prædicatorumq; rationem habent, omnibus & singulis minoris propositionis subjectis, indifferenter applicari posse, uti ex combinatione patet.

 III. Co-

Universidad de Deusto
Biblioteca

III. COLUMNA.

Termini compositi ad Bonitatem Naturalem reducibiles, ad formam syllogisticam reducti.

Major.		Minor.	Conclusio.
		Virtutes Naturales.	
Omne quod est.	Bonum est.	Essentia rerum.	Ergo Bona sunt.
Omne quod vitali motu gaudet.		Vita rerum.	
Omne quod sufficientiam sui esse habet.		Perfectio rerum.	
Omne quod fæcunditate naturali gaudet.		Vis spermatica sive seminalis.	
Omne quod beatitudine naturalium bonorum gaudet.		Prosperitas rerum.	
Omnia sine quibus natura operari non potest.		Vires & proprietates Elementorum, mineralium, plantarum, animalium.	
Omnia quibus natura rerum perficitur.		Qualitates rerum.	
Omnia quibus rationalis creatura perficitur.		Sed Facultates animæ.	Talis est. / Tales sunt.
Omnis altissimarum rerum cognitio.	Bona sunt.	Sapientia.	
Omne quo veritas attingitur.		Scientia.	
Omnia quibus magnum emolumentum in genus humanum redundat.		Artes tàm liberales quàm illiberales.	
Omnia quibus natura sensitiva conservatur in suo esse.		Facultates vitalium membrorum; concoctiva, digestiva, expulsiva, locomotiva.	
Omnia quibus naturales potentiæ objecta sua attingunt.		Omnes sensus externi; Visus, auditus, olfactus, sapor, tactus.	
Omnia quibus internæ potentiæ & facultates cognoscibilia attingunt.		Omnes potentiæ internæ; intellectus, voluntas, memoria, instinctus.	

Nota in hac Columna non singulos terminos cum singulis combinari, sed cum majoris & minoris propositionis terminis parallelò sibi correspondentibus tantum.

IV. Co-

IV. COLUMNA.

Opposita reducibilibus ad Bonitatem Moralem terminis, sub syllogistica forma.

Major.		Minor. *Opposita Virtutibus Vitia.*	Conclusio
Omne Repudiandum.	Malum est.	Omnis Injustitia.	Mala est. / Ergo &c.
Omne Inappetibile.		Timiditas.	
Omne Imperfectum.		Intemperantia.	
Omne Iniquum, & injustum.		Incontinentia.	
Omne Beatitudine carens.		Pusillanimitas.	
Omne Ferum, malignum, immite.		Imprudentia.	
Omne Tenax, & avarum.		Hæresis.	
Omne Liberalitate carens.		Desperatio.	
Omne Incommodum, damnosum.		Odium.	
Omne Incongruum, & inconveniens.		Duplicitas.	
Omne Inutile, & pernicioſum.		Perturbatio.	
Omne Inamabile.		Impatientia.	
Omne Peccatum, & vitium.		Luxuria.	
Omne Indignum, vile, contemptibile.		Dolositas.	
Nullum Illiberale, & immunificum.	Bonum est.	Sed Nulla Infidelitas.	Bona est.
Nullum Infelix, & infortunatum.		Impietas.	
Nullum Inhonestum, indecorum, incivile.		Inclementia.	
Nullum Ignobile, vile, abjectum.		Atheismus.	
Nullum Turbulentum, seditiosum, perduelle.		Illiberalitas.	
Nullum Imperfectum, turpe, deforme.		Avaritia.	
Nullum Rectæ rationi repugnans.		Crudelitas.	
Nullum Virtutum & religionis expers.		Amor sæculi.	
Nullum Intranquillum, inquietum, incongruum.			
Nullum Insalubre.			

Haud absimili modo per contrariorum assumptionem, de oppositis ad bonitatem substantialem pertinentibus rebus argumentabere: ut,

Bonitatis expositio.

Bonitas est ens, ratione cujus bonum agit bonum, & sic bonum est esse, & non esse malum est. Bonitas itaque principium est, extra quod nulla alia res principium esse potest; adeoque omne esse per se existens, essentialiter est bonum; quæ bonitas consideratur ab infimo gradu entis per se, usque ad ultimum, & supremum bonum, quæ est suprema & infinita bonitas, principium supremum omnium aliorum bonorum, bonitatum, entiumque, movens omnia cætera bona, tanquam Finis ultimus omnium, nullo indigens alio præter se ipsum.

REGULA I.

Omnes hi termini ad Bonitatem reducibiles in propositione habent locum subjecti, Bonum verò prædicati locum sustinet; ut si quispiam ostendere velit, Justitiam bonam esse, is multis variisque modis jam Majorem paratam habebit; Nam quemcunque ex positis terminis in II. Columna, & IV. assumpserit, ille semper habebit Majorem propositionem omnifariàm digestam; Minor autem semper erit illud, quod probandum assumitur, uti hîc Justitia, ut ex sequenti patet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Omne acceptabile, appetibile & conveniens bonum est.
Omnis justitia est acceptabilis, appetibilis, & conveniens.
Ergo omnis justitia bona est.

Per contraria verò sic:

Nullum inacceptum, inappetibile, & inconveniens, bonum est.
Omnis injustitia est inaccepta, inappetibilis, & inconveniens.
Ergo nulla injustitia bona est.
Ergo intrinsecè mala.

Axiomata Bonitatis.

1. Una est Bonitas, natura & essentia, eaque increata, Deus; reliqua bona sunt participativè aut per creationem.
2. Tot sunt species mali, quot & boni, & contrà; ea quæ de uno affirmativè, de contrario negativè dicta censentur, & contrà.
3. Bonitati inest bonum esse & bonum facere, & in eadem bonitate id, quod Bonum fieri potest.
4. Bonum mali est remedium, malum verò morbus.
5. Bonum amplexandum est, malum fugiendum.
6. Bonum & studiosum fieri potest animal, naturâ, moribus, consuetudine, ratione, doctrina; naturâ, cum nascitur; moribus, cum imitatur; ratione cum docetur, & ratiocinatur.

Habes itaque hîc in quatuor Exemplis, quorum unumquodque iterum in tres Columnas distribuitur, specimen, ut modum ex bonitate rerum argumentandi discat Tyro; quorum primum prædicata ad Bonitatem entitativam reducibilia; Secundum opposita sive contraria eorum; Tertium Virtutes morales; Quartum naturales Virtutes continet; & sunt subjecta, de quibus reducibiles termini in prima Columna prædicantur; & prima quidem Columna semper vim habet propositionis Majoris, & sedes sunt Mediorum; Tertiæ verò, & quartæ Columnæ termini assumuntur pro Minori propositione. Sed quoniam de iis in sequentibus copiosior dabitur dicendi materia, hîc iis non immorabimur. Recapitulatio.

CAPUT II.

De definitione Magnitudinis.

MAgnitudo est id, ratione cujus Bonitas, Æternitas &c. magna sunt. Vel Magnitudo est extensio, vel intensio cujuscunque rei, ex qua magna dicitur; Dicitur & magni plenitudo, vel magni extensio, sine qua omnia essent parva, ejusque privatio magna esset parvitas; estque principium universale, generalissimum, primitivum & necessarium, cùm nullum in rerum natura ens sit, quod non suas habeat magnitudinis rationes, quæ vel in extensione, uti in rebus corporeis; vel in intensione, quæ incorporeis competunt, consistunt.

Varia magnitudo, increta, creata.

Est autem *Magnitudo* vel *increata*, vel *creata*; illa Deo, hæc creatis rebus competit; Est & *substantialis*, vel *accidentalis*. *Substantialis*, sive *entitativa* est sufficientia cujuslibet rei secundùm suam capacitatem, sive esse magnum, cuique rei consentaneum. *Accidentalis* iterum duplex est; *Magnitudo molis*, & *virtutis*; Illa corporeis rebus quantitate affectis, hæc incorporeis rebus uti dictum est paulò ante, convenit. Accidentalis, molis, & virtutis.

Alia *magnitudo* est *potentialis*, alia *actualis*; Illa est, quæ dicitur in fieri, hæc in eo quod est; Est iterum *magnitudo* alia *perfecta*, alia *imperfecta*; illa dicitur comporum magnitudo, quæ in tribus dimensionibus consistit; hæc dicitur ratione alterius corporis magis absoluti; sic linea minor est superficie, & hæc corpore. Potentialis, Actualis. Magnitudo corporum trina.

Dividitur quoque *magnitudo* in ea, quæ sunt corporis, animæ, & externorum. *In Corpore* magnitudo, proceritas, & proportionata crassitudo. *In Anima*, magnanimitas, audacia. *In externnis bonis*, opes, dominatio, imperium consideratur.

Quomodò verò hæc applicari possint, sequens tabula ostendit.

TABU-

TABULA Applicatoria Magnitudinis.

Termini reducibiles compositi sunt sequentes ad formam syllogisticam reducti.

Omne sive naturalibus terminis clausum, sive termini expers, magum est.
Sed △ 🐵 ◎ □ 🚹 🐂 🌳 ⬠ ⁝⁝ talia sunt. Ergo, magna sunt.

Major.		Minor.		Conclusio.
		△		
B. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.		Angelus Homo.		
vel extensione vel intensione infinita pollens. *		Infinitum.		
quod extensionis suæ terminos nescit. *		Finitum.		
quod extensione vel intensione qualicunque pollet.		Omnis superioritas.		
quod aliquem sublimitatis gradum obtinet.		Ens unum, verum, bonum.		
quod unitate vel essentiali vel substantiali gaudet.		Indivisibile ratione sui esse.		
individui essentiam habens.		Omnia corpora naturalia.		
totum respectu partium.		Secundæ intentiones.		
universale genericè vel specificè consideratum.		Omnis dignitas.		
summitatis eminentiam obtinens.		Omnis potestas, regia Majestas.		
quod dignitate & majestate excellit.		Omnis corporum integritas.		
in perfectionis statu constitutum.		Homo, brutum, plantæ, mixta.	Talis Tale est.	
compositum materia & forma constans.		Omnia mixta.		
Omne elementaribus qualitatibus constitutum.	Magnum est	Sed Omnis Magistratus & superioritas.	Talia sunt	Ergo.
quod amplitudine quadam præpollet.		Omne ubertate bonorum gaudens.		
quod copiam & abundantiam habet.		Omne quod perfectione gaudet.		
quod sufficientem secundùm esse sui capacitatem habet.		Opes, & divitiæ.		
quod plenitudinem perfectionis possidet.		Mundus & omnia in Mundo contenta.		
quod bonorum qualiumcunque copiam possidet.		Omnes distantiæ & intervalla corporum.		
quod pondere, numero, & mensura constat.		Omne lineis, superficiebus terminatum, sive trina dimensione constans.		
quod terminis extensionis suæ gaudet.		Omnis vis spermatica.		
quantum, & corpus solidum.		Omnes potentiæ naturales.		
quod fœcunditate gaudet.		Omne naturale corpus.		
bonum corporis, & animæ.		Omnis potentia divina & humana.		
virtutibus, & viribus potens.				
quod dominio gloriatur.				

Hisce Columnis termini majoris & minoris propositionis parallelò sibi correspondent.

Notan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Notandum primò, hoc loco, non omnia hîc media dici posse de omnibus subjectis, uti omne compositum, mensuratum, & similia nec Deo, nec Angelo, nec Animæ convenire; neque omnia animata inanimatis; Unde ea media seligenda sunt, quæ assumpto subjecto quopiam ei propriè convenire possunt. Uti sunt propositiones parallelò sibi correspondentes.

Notandum secundò; cum oppositorum eadem sit ratio, pari processu dabitur argumentandi ingens campus, per oppositorum assumptionem V. G.

Omne inextensum magnum esse non potest.

Sed punctum est inextensum:

Ergo punctum magnum esse non potest.

Posuimus hîc duas Columnas; prima terminos seu prædicata magnitudinis simplicis. Secunda compositos terminos continet, & quemcunque ex iis elegeris, semper Majorem in syllogismo propositionem paratam habebis, unà cum medii inventione, ad id, quod propositum fuit, in Minori propositione de subjecto aliquo in Columna tertia posito, vel qualicunque ad id reducibili demonstrandum.

Actiomata Magnitudinis sunt.

1. Omne intensum perfectius est suo extenso, quia illud incorporeis, hoc corporeis propriè competit.
2. Magnum & parvum contraria non sunt, sed dissimilia, referuntur enim ad aliquod.
3. Omnis essentia magnitudinis spiritalis, quæ sola intensione gaudet, in partes dividi non potest, quia impertibilis; contrarium dicendum de extensis.

CAPUT III.

De Duratione.

Duratio nihil aliud est, quàm rei cujuscunque in suo esse permanentia; quod enim perseverat in eo quod est, durare dicitur; estque principium generalissimum, universale, primitivum, & necessarium, utpote sine quo nihil existeret; & si duratio non esset, nihil esset, nec poni posset, estque triplex.

Duratio æterna.

Æterna, & Deo propriè competit; quia ipse Deus est; siquidem interminabilis vitæ est tota simul existens, ac perfecta possessio.

Æviterna Angelis, animabus, materiæ convenit, & reperitur in immediatis effectibus primæ causæ, qui principium habent sine fine. Æviterna.

Temporalis est generabilium corruptibiliumque duratio, quæ semper esse nequit, sed ad certum usque tempus durat. Temporalis.

Termini

Termini Compositi reducibiles ad Durationem, in formam syllogisticam reducti.

Omne B. M. S. Po. Vo. Vi. Ve. G. durat.
Sed △ ❀ ◎ □ 🚶 🐎 🌳 ⬠ ⁝⁝ talia sunt.
Ergo durant.

Major.		Minor.		Conclusio.
principium non habens finem.		Æternitas.		
quod tempore transigitur.		Ætas omnis.		
quod in natura rerum est.		Ens.		
quod perseverantiam habet in actionibus.		Constantia.		
quod firmiter persistit.		Consistentia.		
quod actualem essendi statum habet.		Existentia rerum.		
quod per se subsistit.		Suppositum, persona, hypostasis.		
firmitudine pollens.		Omne robur & fortitudo.		
locomotivâ potentiâ expers.		Omnia inanimata.		
quod difficulter dissolvi potest.	Durat, id est, Durabilem permanentiam habet.	Omnia corpora naturalia firmiter nexa.	Tale est. Tales Talia sunt.	Ergo durant.
Omne quod immortalitatis dono gaudet.		Angeli, animæ.		
quod in esse suo perseverat.		Sed Cœli & naturæ operationes.		
stabile, & firmum in esse, & operari.		Omnia Elementa eorumque operationes.		
quod integræ sanitatis statu gaudet.		Omnia corpora temperata sine ἀκρασία humorum.		
quod nunc, & præsentiâ fruitur.		Omnes historiæ, quaquarum Veritas scriptis manet.		
antiquum, & præteritum.		Fides, Fidelitas, Spes, Charitas.		
quod fide in Deum, constat.		Omnes sensitivæ & vegetativæ substantiæ.		
quod vivit.		Spes.		
quod futurorum bonorum spe gaudet.		Virtus.		
nobile, & perfectum.				

In hac Colomna majoris & minoris propositiones non promiscuè applicandæ, sed eæ tantùm, quæ parallelò sibi correspondent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per contrariorum sive oppositorum assumptionem sic argue.

Nullum temporale est durans, vel semper durabile, sive æternum.
Sed omne quod generationi subest, est temporale.
Ergo non est æternum.
Haud secus in omnibus aliis procedes.

Axiomata.

1. Omne immobile & æternum, nobilius, perfectius, copiosius & stabilius est æviterno vel mobili.
2. Omne æviternum nobilius, perfectius & stabilius est temporali & successivo.
3. Omne temporale, quò perfectius cæteris paribus, eò stabilius, & firmius est per se loquendo.
4. In omni duratione quatuor sunt. *Nunc. Anteà. Postcà. Semper.*
   Semper, & *Nunc*, Deo tantùm competunt.
   Ante, *Nunc* & *Postea*, Angelis, Animabus, & rebus incorruptibilibus.
   Ante & *Nunc*, rebus corruptibilibus conveniunt.
5. Tantò omnis res est diuturnior, quantò ejus causa efficiens efficacior.

Horum Axiomatum unumquodque in Syllogismo Majoris propositionis locum habere potest. Minoris verò locum obtinent universalia subjecta; uti in exemplo.

Omne Ens immobile & æternum perfectius & nobilius est æviterno, & temporali.
Sed. Deus est Ens immobile & æternum.
Ergo. perfectior & nobilior est Angelo æviterno, & temporali.

Pari pacto æviternum est nobilius quoad durationem temporali, homine, bruto, &c. Et sic gradatim descendendo semper superius durabilius inferiori esse ostendes.

CAPUT III.

De Potentia.

Potentia est principium generalissimum, primitivum, substantiale, necessarium, utpote sine qua nullum Ens agere aut operari posset; & dicitur id, quo omnia ad operandum apta sunt; Estque triplex.

Potentia triplex.

Increata, uti Dei potentia infinita, ex qua omnis potentiæ origo manat, & à qua omnia participativè potentia sunt; vel permissivè, vel effectivè.

Creata seu *Finita* iterum quadruplex est. Vel *Naturalis*, comprehendens omnes naturalium rerum virtutes, & facultates. *Præternaturalis* omnia ea, quæ à Deo, intelligendo sano modo, fortuna, casu, fato, necessitate dependent; uti miracula, prodigia, oracula, &c. *Politica*, & *Moralis* omnem potestatem Monarchiam, Aristocraticam, Democraticam & privatum cujusvis dominium continens. *Extrinseca*, *Intrinseca* pertinentia ad eam. Extrinseca robur, arma &c. Intrinseca, omnes voluntariæ actiones.

Termini Compositi reducibiles ad Potentiam in forma Syllogistica.

Omnes Virtutes & Potentiæ rerum competunt subjectis universalibus.

△ ⊛ ◎ □ 🚶 🐎 🌳 ⬠ ⁂

Major.		Minor.		Conclusio.
Omnis vis, & Virtus.	Potens est, id est, ad agendum potentiam habet.	Vires Naturales.	Talis Tale est.	Ergo.
Omne quod agere potest.		Actu existens per se.		
Omne efficientiam habens.		Causæ & Principia.		
Omne quod potentia naturali operatur.		Facultates naturales.		
Omne authoritate pollens.		Dominium.		
Omne quod dignitatis excellentia eminet.		Omnis Præsidium.		
Omne quod divitiis & opibus abundat.		Sed Potestas Regia.		
Omne dominatione excellens.		Omne Principatus.		
Omne potestatem qualemcunque obtinens.		Celsitudo.		
Omne fortitudinis gloria prævalens.		Heros Archistrategus.		
Omnis qui jurisdictione eminet.		In dignitate constitutus.		
Omnis libertate gaudens.		Manumissi.		
Omnis qui potest præcipere, jubere.		Reges.		
Omnis Principatus honore fulgens.		Principes.		
Omnis imperio triumphans.		Imperatores.		

Omnes propositionum termini in hac tabula parallela comparatione instituì debent.

Axio-

Axiomata.

1. Omnis potestas à Deo est, vel permissivè, vel effectivè.
2. Omne sempiternum, abstractum, & necessarium, actus est, non passiva potentia.
3. Potentia in actu semper melior est, quàm potentia in fieri.
4. Potentiæ signum est, tendere ad esse; impotentiæ, ad non esse.
5. Nihil potest esse simul in actu formali, & potentia formali, eodem tempore.
6. In malis actus malus, & ideò pejor potentia.
7. Nulla est in natura rerum potentia passiva, cui non correspondeat quæpiam potentia activa.
8. Potentia, naturalis aptitudo, & impotentia sunt qualitatis species.

Omnia hæc Axiomata iterum immensam suggerunt argumentorum varietatem; quæ suo loco ostendetur fusius.

CAPUT V.

De Sapientia, & Cognitione, sive de Principio cognoscitivo absoluto.

Sapientia est cognoscitivum principium generalissimum, primitivum, necessarium, utpote sine quo nihil sciri potest. Et definitur in Arte principium, quo unumquodque cognoscit ea, quæ ad conservationem sui sunt necessaria; sine hac enim nulla scientia daretur, sed omnia forent ignorabilia, & non scirentur, atque adeò frustrà à Deo Mundus creatus fuisset.

Est autem *cognitio* primò *increata*; & *Sapientia æterna* dicitur Deus Opt. Max. cognitio supereссentialis, subsтantialis, necessaria. Altera *creata* est, quæ in sequentes ramos se diffundit. Varia divisio cognitionis.

- Cognitio Creata quintuplex est.
  - Intellectualis competit Angelis, & est sine discursu, uti & infusa scientia.
  - Rationalis est, vel:
    - Speculativa.
      - Realis.
        - Metaphysica, & de rebus supernaturalibus agit.
        - Physica de Naturalibus rebus.
        - Mathesis de demonstrativis scientiis, Arithmetica, Musica, Geometria, Astronomia.
      - Rationalis.
        - Grammatica.
        - Dialectica.
        - Rhetorica.
        - Poëtica.
        - Historica.
        - Jurisprudentia.
          - Jus divinum.
          - Naturale.
          - Gentium.
          - Pontificium.
          - Civile.
          - Jus consuetudinis.
          - Honestatis.
          - Necessitatis.
          - Positivum.
    - Practica.
      - Activa.
        - Politica.
          - Monarchica.
          - Aristocratica.
          - Democratica.
        - Ethica.
        - Oeconomica.
      - Factiva.
        - Mechanica Illiberalis, ut:
          - Militia.
          - Venatio.
          - Lanificium.
          - Agricultura.
          - Et omnes artes.
        - Liberalis, ut:
          - Architectura.
          - Pictura.
          - Sculptura.
  - Æstimativa est cognitio ex distinctione reali, & collatione eorum, quæ apprehenduntur.
  - Sensualis seu phantastica, quæ nascitur ex sensibus tam exterioribus, quàm interioribus, ex propria objecti apprehensione.
  - Instinctiva propriè brutis, & suo modo plantis, & inanimatis rebus ob Sympathicas & Antipathicas actiones causata competit, & instinctus sive naturalis ad agendum inclinatio & impetus dicitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Termini ad Cognitionem reducibiles.

Ad Sapientiam ſive Cognoſcitivum principium revocantur omnia Entia rationalia & intellectualia, uti Deus, Angelus, Homo. Secundò: Omnes Artes liberales & illiberales. Tertiò: Omnia quæ doctrinam & ſapientiam ſapiunt. Quartò: Omnes gradus ſcientiæ, ut Doctor, Magiſter. Quintò: Omnes ſcientiæ particulares in ſuprapoſito diviſionis ſchematiſmo comprehenſæ. Termini ſequuntur.

Termini Compoſiti reducibiles ad cognitionem, in formam ſyllogiſticam redacti.

Major.		Minor.	Concluſio.	Termini ſimplices.
Omne quod ſcientificum eſt.	Cognoſcitivo principio ſubjicitur.	Ars liberalis quæcunque.	Ergo cognitionis principio ſubſunt.	Ars qualiſcunque.
Omne quod ſub certitudine demonſtrationum conſideratur.		Omnis ſcientia.		Conjectura.
Omnes conjecturales ſcientiæ, & divinatrices.		Aſtrologia, Medicina.		Certitudo.
Omne quod à cauſis naturalibus, & neceſſariis dependet.		Prædictio Aſtrologica quæ circa Agriculturam, Medicinam, Nauticam occupatur.		Commemoratio.
Omne quod conſilio, & prudentia peragitur opus.		Omnis conſultatio, deliberatio.		Conſilium.
Omne quod per diſtinctiones declaratur.		Logica, Metaphyſica.		Contemplatio.
Omne quod ſapientiæ titulo gaudet.		Theologia. Sed Phyſica. } Talia ſunt.		Conſcientia.
Omne quod experientiâ duce invenitur.		Omnes artes novæ, uti Typographia, novi Mundi detectio, bombardaria.		Divinatio.
Omnes induſtriæ, & inventiones rerum.		Theologia myſtica, Cabala.		Doctrina.
Omnis intelligentia circa ſublimes res.		Leges & ſtatuta, legislatio.		Diligentia.
Omnis lex, & jurisperitia.		Ethica, Politica, Oeconomica.		Experientia.
Omnis legiſlatio.		Mathematica, Arithmetica, Geometria.		Electio.
Omne quod rationis innititur dictamini.		Tales ſunt operationes animalium mirificæ, in nidis conſtruendis, in educendis pullis, in tranſmigrationis tempore ſeligendo. In inanimatis, appetitus ad melius eſſe.		Fides.
Omne quod ſagaciter veritatem indagat.		Uti naturalis & ſupernaturalis, theologicus.		Gradus omnes Doctorum.
Omnes inſtinctus, & inclinationes naturales brutorum, plantarum, mineralium.				Induſtria.
Omnes habitus.				Inſtinctus.
				Intelligentia.
				Interpretatio.
				Jurisperitia.
				Lex.
				Opinio.
				Ordo.
				Prophetia.
				Neceſſitas.
				Peritia.
				Prænotio.
				Providentia.
				Prudentia.
				Præſagium.
				Ratio.
				Regulæ.
				Præſcriptum.
				Sagacitas.
				Inventio rerum.
				Sapientia.
				Scientia.
				Senſus.
				Ratio.

Omnes propoſitiones in hac tabula parallela comparatione inſtitui debent.

Per

Per Oppoſita ſic argue.

Nihil incognitum cognoſcitivo principio ſubjicitur.
Ignorantia talis eſt. Ergo.

Axiomata.

1. Naturalia ſunt rationibus inveſtiganda.
   Moralia uſu comparanda.
   Divina, per oracula ſacra intelligenda.
2. Cuilibet Naturæ intellectuali proprium eſt, intelligere ſecundùm modum ſuæ ſubſtantiæ.
3. Omnis homo naturaliter ſcire deſiderat.
4. Ars, ſeu inſtrumentum ſciendi Logica eſt.
5. De Cognitione ſemper concluditur affirmativè ſecundùm perfectionis rationem comparativam; uti omnis intellectus melior, durabilior, nobilior, perfectior eſt ratione; Ratio, æſtimativâ; æſtimativa, ſenſu; ſenſus, inſtinctu. Ratio eſt quia æſtimativa eſt propter intellectum; ſenſus communis, propter æſtimativam; inſtinctus brutorum, propter ſenſum.

CAPUT VI.

De Principio appetitivo.

Appetitus eſt incitatio vel impetus quidam manans à naturali facultate, cujus vi vel per ſe, vel aliunde res ad aliquid excitatur, eſtque principium generale, primitivum & neceſſarium, ſine quo nihil eſt amabile, nil odibile, cujus diviſio ſequitur.

- Appetitus eſt vel
  - Rationalis, ſive voluntas triplex eſt.
    - Divina. Hæc iterum duplex eſt; Signi vel beneplaciti; Hæc iterum vel abſoluta vel conditionalis, vel permiſſiva.
    - Angelica.
    - Humana.
  - Irrationalis.
    - Naturalis facultas quintuplex eſt: Attractrix, Retentrix, Alteratrix, Concoctrix, Expultrix; quibus jungitur Sympathia & Antipathia rerum.
    - Senſualis appetitus, ſive animalis duplex eſt.
      - Concupiſcibilis, vel Boni, ut amor, deſiderium, gaudium. vel Mali, ut odium, abominatio, triſtitia.
      - Iraſcibilis appetitus; uti ſpes, deſperatio, ira, impetus, furor, audacia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Termini Compositi ad principium Appetitivum reducibiles, in formam syllogisticam reducti.

Omne B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. est appetibile.
Sed △ ❀ ◎ ⊡ 🧍 🐂 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ sunt B.M.D.P.S. Vo. Vi. Ve. G.
Ergo.

Major.		Minor.		Conclusio.		
Omne quod allicit.	Appetibile est, & Volibile.	Amor & dilectio.	Talia sunt.	Ergo sunt appetibilia.	*Termini simplices.*	*Oppositæ.*
Omne quod bene afficit.		Glorioſum.			Amor.	Odium.
Omne quod erigit.		Gaudium & deſiderium.			Deſiderium.	Nullum deſiderium.
Omne quod ob abſentiam boni affligit.		Concupiſcentia.			Benevolentia.	Malevolentia.
Omne quod lætificat exhilaratque.		Cupiditas.			Dilectio.	Averſio.
Omne quod gratum & acceptabile eſt.		Libertas, licentia.			Amicitia.	Inimicitia.
Omne quod extollit.		Liberum arbitrium.			Gaudium.	Triſtitia.
Omne quo ad amandum incitamur.		Spes & confidentia.			Liberum arbitrium.	Illiberum.
Omne eſſe & eſſentia rerum qua ſumus.		Omne pulchrum.			Spes.	Deſperatio.
Omnis propagatio qua in eſſe producimur.		Generatio.			Voluntas.	Noluntas.
Omne ſine quo nulla ſubſtantia agere poteſt.		Lux, Vita, Calor, Eſſe.			Concupiſcentia.	Inconcupiſcentia.
Omne quo ad agendum ſtimulamur.		Facultates ac Vires naturales unicuique propriæ.			Conſuetudo.	Inſuetum.
Omne quo ab agendo malè removemur.		Metus, triſtitia, formido.			Cupiditas.	Nulla cupiditas.
					Audacia.	Metus.
					Libertas.	Prohibitio.

Axiomata.

1. Quò majus eſt bonum, eò Voluntas, quæ id appetit, eſt præſtantior; ut Deus eſt magis amabilis Angelo, Angelus homine, homo bruto &c. Præſtantior enim eſt Charitas Dei, qua amatur propter ſe, Charitate erga proximum, qua diligitur Deus.
2. Omne quod appetitur propter ſe, præſtantius eſt eo, quod appetitur propter aliud: Præſtantior enim Charitas Dei, qua amatur propter ſe, Charitate erga proximum, qua diligitur Deus.
3. Omnia moventur propter bonum, tanquam appetitûs finem: ut ſaxum appetit centrum, ut quieſcat; planta ut vireat, & vegetet; brutum ut ſentiat; & ſic de cæteris.

CAPUT VII.

De Principio Virtutis.

Virtus hoc loco conſiderata, eſt principium generale primitivum, & neceſſarium, quo non exiſtente, omnia vitioſa forent; & definitur, facultas bonarum rerum, conciliatrix, & conſtitutrix, vis benefica rerum bonitate affectarum; atque ideò omnium, & per omnia; eſtque ratio, cur bonum, magnum, durabile &c. vigoroſum ſit, & virtutibus, viribuſque ad operandum neceſſariis inſtructum.

Virtus

Virtus alia eſt,

- Spiritalis; eſtque quintuplex.
  - *Superintellectualis*; eſt incognita nobis Dei Virtus; ut Virtus miraculorum per Angelos, & homines; & præſtigia per dæmones permiſſiva.
  - *Intellectualis*; ſunt Sapientia, ſcientia, prudentia, & quæ ad cognitionem referuntur.
  - *Rationalis*; Continentia, manſuetudo, fortitudo, juſtitia, liberalitas.
  - *Moralis*; quæ mores formandos ſpectat.
  - *Theologica*, uti Fides, Spes, Charitas, gratia, & chariſmata Dei, quæ dirigunt animam ad Deum intrinſecè.
- Corporibus inſita; & quintuplex eſt.
  - *Animalis*, iterum triplex: Senſitiva, & hæc interior vel exterior; illa quinque ſenſus exteriores, hæc interiores amplectitur. Motiva iterum eſt vel Naturalis, vel appetitiva.
  - *Vegetalis* autem eſt, quæ operatur, & conſiſtit in generatione, auctione & nutritione, quæ fiunt mediante virtute attractiva, retentiva, digeſtiva, expulſiva.
  - *Mineralis* conſiderat omnes illas virtutes, quæ unicuique propriæ ſunt.
  - *Elementalis*, quadruplex; Calefactiva, ſiccativa, humectativa, frigefactiva.
  - *Cæleſtis*, uti omnes influxus, ac proprietates ſiderum.

Termini Compoſiti reducibiles ad Virtutem ſub forma Syllogiſtica comprehenſi.

Termini ſimplices.	*Oppoſita.*	Major.		Minor.	Conclusio.
Activum.	Paſſivum.	Omne activum, ſive omne quod operatur.	Propria vi pollet ad agendum.	Sed talia ſunt.	△ Ergo.
Unio.	Diſunio.				❀
Inſtrumentum.		Omne quod fortitudine pollet & robore.			◎
Potentia agendi & patiendi.					□
Fortitudo.		Omne generationis principium.			🧍
Dignitas.					🐂
Generatio.		Omne quod potentiam ad agendum habet.			🌳
Nobilitas.					⬠
Omnis potentia.		Omnes facultates naturales.			⁝⁝⁝
Honeſtas.					
Laus, honor.		Omnes Virtutes morales, quæ ſoli homini competunt: uti & ſequens.			
Vis.					
Natura.					
Operatio.		Omnis habitus ſupernaturalis & naturalis.			
Virtus.					

REGULA.

De actu reſpectu habitus ſemper concluditur affirmativè, de habitu verò negativè; uti omnis actus bonus, melior eſt, & appetibilior ſuo habitu; ratio; quia ſic habitus ſe habet per modum formæ, ejus verò actus eſt operatio; forma verò, teſte Ariſtotele, eſt propter operationem, & non contrà. & 2. Metaph. Actus eſt melior potentiâ; & Cicerone teſte: Omnis virtutis laus in actione conſiſtit.

Axiomata.

1. Omnis Virtus rei, juxta objecta menſuratur.
2. Omnis Virtus minor cedit majori cæteris paribus.
3. Nulla Virtus corporea ſine corporis diſpoſiti beneficio & organis operari poteſt; ut viſiva ſine oculo, calor ſine igne.
4. Omnis Virtus corporea ita ſe habet in corpore, ut in cera imago.
5. Vis unita fortior.

CAPUT

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPUT VIII.

De Principio Veritatis.

VEritas ſecundùm Peripateticos eſt adæquatio rei ad intellectum ; Secundùm nos Veritas ratio eſt, quâ omnia vera ſunt ; Nam ſi Veritas non eſſet, omnia falſa eſſent, quod implicat. Eſt itaque Veritas principium generale, primitivum & neceſſarium ; hoc ipſo enim quod quidpiam eſt, etiam verum eſt.

Veritas alia eſt
- *Increata* Veritas Deus eſt totius Veritatis fons & origo non ſecus ac Sol & lumen lucis fontes.
- *Creata* triplex eſt,
  - Rei. — Rei Veritas eſt in eſſentia, moribus, actionibus.
  - Intellectus. — Veritas intellectus eſt conformitas rei ad intellectum.
  - Orationis. — Eſt conformitas rei ad intellectum oratione vel propoſitione expreſſa.

Termini Compoſiti reducibiles ad Veritatem Syllogiſtica forma expreſſi.

Major.		Minor.		Concluſio.
Omne quod adæquationem & rectitudinem intellectualem nactum eſt.	Verum eſt. Vera ſunt.	Omnes operationes intellectus per Logicam rectitudinem conſecutæ.	Talia ſunt.	Ergo vera ſunt.
Omne quod rectæ rationis dictamine approbatur.		Omne Virtutes morales quæ per rationis rectæ dictamen approbantur.		
Omne quod authoritate legitima confirmatur.		Omnes leges & ſtatuta quæ publicâ authoritate fulciuntur & confirmantur.		
Omne quod teſtimonio aut jurejurando vero ſtabilitur.		Omnes confirmationes, Juriſdictiones, teſtamenta, & ſimilia juris acta.		
Omne quod eſſe & eſſentiam habet.		Sed Omnia ſubjecta univerſalia cum omnibus ad ea reducibilibus quæ eſſentiam propriam habent.		
Omnis definitio rerum.		Omnis quidditas, materia & eſſentia rerum, quæ definitione cognoſcitur.		
Omnis fides ſupernaturalis.		Omnis orthodoxa doctrina, articuli, Sacramenta &c.		
Omnis lex aut ſtatutum, quod obligat.		Omnes Regulæ, conſtitutiones, præcepta, ceremoniæ obligantes.		
Omnia poſitiva & quæcunque actualitatem eſſendi dant.		Omnia Entia.		
Omnes formales actiones eſſendi		Omnes formæ ſubſtantiales, & accidentales rerum.		

REGULA

De Ente poſitivo reſpectu privativi, aut minus poſitivi ſemper concluditur affirmativè; Contrà negativè de privativo aut minus poſitivo. Ut omne poſitivum perfectius eſt Ente privativo. Sic omne videns perfectius eſt non videnti, lumen tenebris, juſtum injuſto. Omnis Vita melior, major, durabilior, potentior, notior, deſiderabilior, virtuoſior, verior, glorioſior eſt morte, & privatione.

Axiomata.

1. Veritas ob repugnantium argumentorum difficultatem rejicienda non eſt.
2. Veritas odium parit.
3. Veritas ſuper omnia tandem adverſa eminet.
4. Veritas in omnibus quærenda.
5. Veritas ſimplicitatis amica.

CAPUT

CAPUT IX.

De Principio Gloriæ.

GLoria eſt principium generale, primitivum, neceſſarium, quia ſine gloria omnia laboribus, vituperiis & pœnis eſſent expoſita. Definitur autem Gloria, ratio, qua omnia ſuo modo glorioſa ſunt, id eſt, omnia ſine ſuo & quiete ſua gloriantur. Alii ſtrictius definiunt Gloriam, multorum bonorum ore celebratam laudationem, quando quis habet, vel habere exiſtimatur, quod plures, vel omnes probi expetunt, quæ de hominibus tantùm dicta ſunt; prior univerſalior eſt, & omnia complectitur.

Dividitur autem in Adæquatam, & Inadæquatam; ſive in Increatam & Creatam; Prior eſt in ultimo termino Deus benedictus, ad quem omnia ordinata ſunt, & quem omnia ceu ultimum finem appetunt. Poſterior eſt delectatio, & boni fruitio, quâ unumquodque quieſcit, uti Lapis quieſcit & gloriatur in quiete, centri adeptione; Minerale quodvis in appropriata ſibi fodina; Arbor in fructificatione; Planta in ſemine, florum, foliorumque poſſeſſione; Animal in conſervationis vitæ ſuæ, ſuæque propagationis ſpeciei ſtatu; in divitiis dives; in ſplendore & luce, ratione cujus quod primò latebat, cum laude apparet.

Eſt autem Gloria Creata Vera & Falſa. Illa iterum vel Perpetua vel temporalis. Perpetua in ſeculo futuro & Vita æterna Beatis & Angelis: Temporalis in hoc ſeculo mutationibus obnoxia, eaque vel Eſſentialis vel Activa eſt. Falſa vel inanis gloria, vel ratione rei, à qua ſumitur, vel ratione ejus qui exhibet, vel occaſione ejus, qui eam ſibi uſurpat. Ratione rei eſt, ſi non ſit, ſi ignominioſa & vituperio potius digna. Ratione exhibentis, ut ſi dæmon, ſi improbus, ſi ſceleſtus eam proferat. Ratione accipientis, ut ſi ſit indignus, ſi eam ſibi uſurpet immeritus, ſi ſuperbus eam ambiat, ſi ſuis meritis non Divinæ gratiæ adſcribat.

Termini Compoſiti ad Gloriam reducibiles forma Syllogiſtica expreſſi.

Major.		Minor.		Concluſio.
Omne B. M. D. P. S. V. V. V. G. quod gaudio afficit.	Glorioſum eſt.	Beatitudo tum naturalis tum ſupernaturalis talis eſt.	Ergo Glorioſa ſunt.	
Omne Magnificum.		Omnis famæ nominiſq; celebritas taliseſt.		
Omne honorabile, honorificum.		Omnis vera dignitas talis eſt.		
Omne quod tanquam finis appetitur.		Omne bonum tale eſt.		
Omne quo ad perfectum ſtatum homine dignum perducimur.		Omnis ſapientia & ſcientia talis eſt.		
Omne cum labore parta fruitio.		Omne egregium facinus tale eſt.		
Omne quod quieta bonorum juſtorum poſſeſſione gaudet.		Omnes divitiæ juſtæ tales ſunt.		
Omne quod felicitatem confert.		Omnis honor & dignitas tranquilla tutè durans talis eſt.		
Omne quod potentia quieta pollet.		Sed Omnis principatus rebus benè geſtis partus talis eſt.		
Omne quod inventa veritate cum gaudio fruitur.		Omnis nova rerum inventio talis eſt.		
Omne ſua ſorte contentum.		Omnis ad proſpera æquè ac adverſa ſuſtinenda promptus talis eſt.		
Omne virtuoſè operans.		Omnis laudabilis conatus talis eſt.		
Omne quod veritate fulget.		Omnes ſcientiæ & diſciplinæ tales ſunt.		
Omne quod in eſſe ſuo conſervatur.		Omnia novem univerſalia ſubjecta iiſque adnexa talia ſunt.		
Omne quod vitali motu præſtat.		Omne vivens tale eſt.		
Omne quod naturæ ſuæ quiete fruitur.		Univerſa natura, quæ pro fine habet eſſe ſui fruitionem & conſervationem, talis eſt.		

Omnes denique, quibus alacritas eſt in facie, in mente lætitia, jubilatio in Corde, in ratiocinativa ſolatium, in anima gaudium, jucunditas in ſpiritu eſt, vera gloriæ laude potiuntur.

Axiomata.

1. Omnis felicitas & beatitudo melior, ſufficientior, durabilior, potentior, notior, deſiderabilior, virtuoſior, verior & glorioſior delectatione & gaudio; quia felicitas eſt perfectiòr quàm delectatio, cum hæc quiddam ſit ad felicitatem conſequens.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PARS III.

Definitio, Divisio, Applicatio Principiorum Respectivorum.

CAPUT I.

De Differentia Principio generalissimo.

EXpositis principiis absolutis, procedimus ad principiorum Respectivorum expositionem, ut quid ex iis in Arte nostra emolumenti nobis emanare possit cognoscatur.

Lullus hæc distinxit in tres triangulos, nos iis tricis potius quàm methodicis traditionibus neglectis ea quæ & Artem sine confusione promovere, & ad majorem facilitatem deducere possunt, hoc loco docebimus. Sunt itaque novem Principia Respectiva, ut ex præcedentibus apparuit: *Differentia*, *Concordantia*, *Oppositio*, *Principium*, *Medium*, *Finis*, *Majoritas*, *Æqualitas*, *Minoritas*, quæ hisce signis exhibemus: =. ♡. ●○. α. ⊙. ω. M. Æ. Min. Vocantur Respectiva, quia intrinsecè respectu sui relationem dicunt ad aliud, & pluralitatem quandam important. Sed hæc omnia luculentius patebunt in sequentibus Expositionibus.

Principia Respectiva.	*Alphabetum.*
Differentia.	=
Concordantia.	♡
Oppositio seu Contrarietas.	●○
Principium.	α
Medium.	⊙
Finis.	ω
Majoritas.	M
Æqualitas.	Æ
Minoritas.	Min.

Differentia primum principium respectivum generalissimum, substantiale, primitivum & necessarium est, omnes differentias includens, quia sine hac omnia essent idem, omnia unum, omnia indistincta, quod est impossibile: siquidem non ad conceptuum tantùm Metaphysicorum varietatem à confusione vindicandam, sed & substantiam à substantia, genera à speciebus, & à speciebus individua, rerumque naturalium classes, unum ab alio, & singula à singulis ritè distinguenda, differentia ordinata est. Habent autem se distinctio & differentia, sicuti superius ad inferior; Nam ubicunque est differentia, ibi est distinctio, non contrà: Nam inter conceptus quidditativos datur distinctio, differentia tamen ibi locum non habet. Unde in Arte definitur claritas absque omni confusione conceptuum; hâc enim bonitas à magnitudine, duratione, potentia, & quæcunque ad ea revocantur, distinguuntur.

Sunt autem tres species Differentiæ. Prima inter *Corporeum* & *Corporeum*, uti inter hominem & equum; inter *Plantam*, & *Lapidem*, inter Cœlum & Terram. Secunda inter *Corporeum* & *Intellectuale*; ut inter hominem & Angelum, inter animam & corpus, inter formam & materiam, inter sensus exteriores & interiores. Tertia inter *Intellectuale* & *Intellectuale*; ut inter animam & animam, Angelum & Angelum, inter Angelum & animam, inter Deum, Angelum, hominis animam. 3. Species differentiæ.

Quæ quidem species ad omnem confusionem vitandam novemplici distinctionum serie explanandæ sunt; quas antequam assignemus, duo præsupponenda sunt: Quorum prius est, quod omnis distinctio vel differentia ab extremis denominationis seu specificationis exordium sumit: Nam si Extrema, entia rationis fuerint, tunc distinctionem rationis intervenire necesse est; si formaliter verò inter Extrema occurrerit, inde mox distinctio nascetur formalis; & si Extrema realia fuerint, realis; & sic de reliquis distinctionum gradibus idem statuendum est. Origo differentiarum.

Alterum præsupponendum est, quod Differentiæ seu distinctioni non potest adjungi major aliqua differentia, quin mox quoque ipsa varietur distinctio; siquidem ex Aristotele constat, species definitionis & formas rerum numero comparari, cui sicuti non potest addi unitas, sine essentiali numeri variatione; ita quoque differentiæ, & distinctioni nulla vel major vel minor differentia addi potest, sine variatione Extremorum, uti postea ex praxi patebit. Differentia non jungitur alteri sine mutatione totius.

Termini

Termini ad Differentiam reducibiles.

Simplices Termini.

1. Aliud Aleitas.
2. Alterum alteritas.
3. Conferentia.
4. Confusio ex pluribus.
5. Discordia.
6. Discretio.
7. Disparitas.
8. Distinctio.
9. Dissimilitudo.
10. Diversitas.
11. Divisio.
12. Remotio.
13. Transpositio.

Termini Compositi ad Differentiam reducibiles, forma syllogistica expressi.

Major.			Minor.	Conclusio.
Omne quod respectum dicit ad aliud.	Distinctione differt, vel	Ratiocinante. vel Ratiocinata.	△	
Omne quod tendentiam ad alterum dicit.				
Omne quod per dispares gradus in unum coalescit.		Formali.	◎	
Omne mixtum ex pluribus.				
Omnis Antipathia & Sympathia rerum.		Modali.	□	
Omne quod re vel ratione ab alio separatur.		Reali.		
Omne disparatum sive quoad se, sive quoad aliud.		Numerica.		Talia sunt Ergo.
Omne quod re vel ratione distinguitur.		Specifica. seu Essentiali.		
Omne quod comparationem involvit.				
Omne quod dissimile sive quoad se, sive quoad aliud comparatum est.		Generica.		
Omne quod diversitatem admittit.		Se, totis subjectiva.		
Omne divisioni subsans.				
Omne quod re vel ratione ab alio removeri potest.		Se totis objectiva.		
Omne compositum.				

EXPLICATIO

Novem Distinctionum.

Distinctio rationis. 1. *Distinctio Rationis ratiocinantis* est, quando V. G. intellectus de intellectu identicè prædicatur; In hac enim propositione: Intellectus Divinus est intellectus; intellectus in subjecto, ab intellectu in prædicato distinguitur purâ intellectus operatione, qui est primus gradus distinctionis.

Formalis. 2. *Distinctio Formalis* tum datur, quando additum alteri variat rationem constituti, & resultat, quando aliquid dicitur de uno, & negatur de altero; & talis contradictio in eodem non est nominis tantùm, sed nominis & rei: in divinis enim dicitur aliquid de intellectu, quod non dicitur de Voluntate; ut Pater formaliter generat filium intellectu, non voluntate; ratio bonitatis formaliter distinguitur à ratione magnitudinis, durationis, potentiæ &c. Et hujusmodi distinctio non tantum inter formalitates reperitur, sed & inter conceptus intrinsecos, videl. inter essentiam, materiam, quidditatem, simplicitatem & existentiam.

3. *Distinctio Modalis* est, quando unum superadditum alteri non variat rationem constituti; ut finitudo, excellentia, contingentia; homines enim dicuntur finiti quidem, sed non differunt per finitudinem; dicuntur excellentes, non tamen per excellentiam distinguuntur. Modalis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Realis. 4. *Distinctio Realis* est etiam in Divinis, quia personæ verè & realiter distinguuntur inter se ; Pater enim operatur respectu Filii, & Filius respectu Spiritus Sancti; has enim actiones supposuimus.

Numerica. 5. *Distinctio Numerica* est respectu individuorum; in Divinis hæc Distinctio locum non habet, cùm in iis non nisi tres discretionis numeri sint, qua numerum ternarium constituunt, & sic differt ab omni alio numero ad extra. Individua vero alicujus speciei non differunt specie, sed numero.

Specifica. 6. *Distinctio Specifica* seu essentialis, quæ intervenit inter diversa speciei animalia; ut inter Socratem & Bovem major est differentia, quàm inter Socratem & Platonem; Nam illa dicuntur habere diversam essentiam, quorum species sunt diversæ.

Generica. 7. *Distinctio Generica* vocatur, quando distinctio cadit inter illa, quæ genere subalterno differunt ; nam plus differt Angelus & Leo, quàm Leo & asinus. Sed Leo & asinus differunt specie, Ergo Angelus & Leo differunt genere non generalissimo, sed subalterno, in quantum tum Angelus, tum Leo substantia est.

Se totis subjectivâ. 8. *Distinctio se totis subjectiva* est, quando distinguitur res genere generalissimo tantum, uti decem prædicamenta, quæ distinguuntur genere generalissimo, secundùm totam eorum subjectionem, quia quæcunque differunt genere subalterno, conveniunt in genere generalissimo, videlicet in substantia ; quæ verò differunt genere generalissimo seu se totis subjectiva, non conveniunt in aliquo limitato, sed solùm in ente transcendentali.

Se totis objectiva. 9. *Distinctio se totis objectiva* est inter differentias individuatas; omnia enim extra prædicationem entis eam admittunt præter illa, quæ ens formaliter non includunt ; uti sunt differentiæ ultimæ individuales, quæ in omnibus individuis specierum non inveniuntur, ut sunt Petreitas, Pauleitas &c. quæ uti tantum non identitatem dicunt, ita in aliquo tertio subjici non possunt ; si enim ens in suis rationibus includerent, illæ necessariò suis propriis rationibus distinguerentur, & sic daretur progressus in infinitum, quod absurdum est.

Atque hæ sunt distinctiones, quæ totam differentium rerum latitudinem mensurant, ita ut nihil in rerum natura sit, quòd non sub unam vel plures harum distinctionem cadat ; sunt tamen eo ordine hîc collectæ, ut prima sit omnium minima, secunda major primâ ; tertia major secundâ ; quarta major tertiâ ; quinta major quartâ ; sexta major quintâ, septima major sextâ ; octava major septimâ ; nona major octavâ.

EXEMPLUM I.

De Distinctione Rationis.

Ubicunque inter Extrema interveniunt entia rationis, ibi datur distinctio rationis.
Sed in Deo interveniunt entia rationis quo ad nos, ut in hac propositione ; Intellectus Dei est intellectus, & similia.
Ergo. in Deo datur distinctio rationis, quoad nos.
Datur enim distinctio subjecti à prædicato etiam in propositionibus identicis, teste Aristotele.

EXEMPLUM II.

De Distinctione formali.

Ubicunque dantur diversæ formalitates, ibi datur distinctio formalis.
Sed in Deo dantur diversæ formalitates.
Ergo, &c. Major certa est. Minor probatur.
Ubicunque dantur conceptus formaliter differentes, ibi dantur formalitates differentes.
Sed in intellectu & voluntate Dei dantur diversi conceptus formales : Pater enim non voluntate sed intellectu generat ; Bonitas non est formaliter magnitudo, Duratio, Potentia, & sic de cæteris.
Ergo.

EXEMPLUM III.

De Distinctione Modali.

Quandocunque aliquod superadditum alteri non variat rationem constituti quo ad partes in recto, tunc datur distinctio modalis.
Sed quando v.g. unio superadditur partibus, tunc illa non variat rationem constituti, ut supra.
Ergo datur distinctio modalis.

EXEMPLUM IV.

De Distinctione Reali.

Ubicunque dantur plures res ratæ & incommunicabiles, ibi datur distinctio realis.
Sed in Deo dantur tres res ratæ & incommunicabiles, Pater, Filius & Spiritus Sanctus.
Ergo.
Atque hæc quadruplex distinctionis ratio non creatis tantùm rebus, sed & Deo convenit ; Cæteræ verò quinque distinctiones, Numerica, Generica, Specifica, se totis subjectiva, & se totis objectiva, Deo non conveniunt, sed talia prædicamentis competunt. Quæ distinctiones Deo conveniant.

EXEMPLUM V.

De Distinctione se totis subjectiva.

Ubicunque divisio fit entis in sua inferiora, ibi datur distinctio realis se totis subjectiva.
Sed quandocunque ens dividitur in substantiam & Accidens, ibi Ens dividitur in sua inferiora.
Ergo.

EXEMPLUM VI.

De Distinctione Generica.

Ubicunque datur Divisio generis generalissimi in sua genera subalterna, ibi datur distinctio realis generica.
Sed quandocunque dividitur substantia in corpus animatum & inanimatum, in vivens sensibile & insensibile, in animal rationale & irrationale, Divisio fit generis generalissimi in sua genera subalterna.
Ergo etiam datur distinctio realis generica.

EXEMPLUM VII.

De Distinctione Specifica.

Quandocunque divisio fit specierum in individua, ibi necessariò resultat Distinctio realis specifica.
Sed quandocunque homo dividitur in Petrum & Paulum, ibi fit divisio speciei in individua.
Ergo.
Ubi vides, tantò esse majorem differentiam inter has distinctiones propositas, quantò ab Ente rationis magis recesserint, uti paulò ante docuimus. Nota quoque prædicatum semper latius patere debere subjecto, vel saltem eidem æquipollere, ad constituendam propositionem definitivam & apodicticam.

Positis Universalibus Distinctionum rationibus nihil restat, nisi ut paulò magis ad particularia descendentes, & varios quoque Distinctionum terminos in Scholis usitatos Arti nostræ applicare doceamus ; quos si quis probè calluerit, ei nihil in quibuscunque quæstionibus etiam difficillimis dissolvendis denegatum esse, dicere ausim, memor illius passim in Scholis triti : qui benè distinguit, benè docet. Primò itaque de distinctionibus, postea quoque de divisione dicemus, omnia, formâ syllogistica, N. B. prosecuturi, ut Tyro ingentem argumentandi sylvam præparatam inveniat.

Triplex in Scholis datur Distinctio : Realis, Modalis, Rationis ; & hæc iterum duplex est : Rationis ratiocinantis, vel Rationis ratiocinatæ. Singulas definiamus.

EXEMPLUM I.

Distinctionis Realis.

Quandocunque extrema ita constituta sunt, ut unum sine altero esse possit, & unum ab altero separari, illa utique distinguuntur realiter. Distinctio realis quando unum sive altero esse potest.
Sed Anima & corpus ; Petrus & Paulus ; Substantia & Accidentia communia ita sunt constituta, ut unum sine alio esse possit, & unum ab altero separari.
Ergo distinguuntur realiter.

EXEMPLUM II.

Distinctionis Modalis.

Quandocunque intelligitur proxima quædam Entitas ultimò determinans subjectum, sine quo esse non possit, tum datur distinctio Modalis. Modalis distinctionis exemplum.
Sed Sessio respectu sedentis est talis Entitas ultima determinativa subjecti, sine quo esse non potest, in quantum sub tali situ est.
Ergo inter sedentem & sessionem datur distinctio Modalis.

EXEMPLUM III.

Distinctionis Rationis Ratiocinantis.

Quandocunque intellectus dividit in plura rem simplicissimam sine fundamento fingendi distinctionem, ibi datur distinctio Rationis ratiocinantis, sive puræ rationis, ut Scholæ loquuntur.
Sed quando intelligitur idem esse distinctum à se ipso res simplicissima dividitur in plura sine fundamento.
Ergo. quando idem esse distinctum à se ipso intelligitur, tum datur distinctio Rationis ratiocinantis.

EXEMPLUM IV.

Distinctionis Rationis Ratiocinatæ sive formalis.

Quandocunque intellectus rem simplicissimam distinguit in plures cum fundamento, tunc datur distinctio Rationis ratiocinatæ, sive ut Scoto placet, formalis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed quando in Deo distinguimus Bonitatem, Magnitudinem, Sapientiam, Potentiam, Durationem, intellectum, distinguimus rem simplicissimam in plures cum fundamento.

Ergo. inter Bonitatem, Magnitudinem, Durationem, Potentiam, Sapientiam & Intellectum in Divinis datur distinctio Rationis ratiocinatæ sive formalis.

Ex hisce nascuntur in Scholis varii distinctionum termini, sine quorum notitia nemo quidquam in studio Philosophico præsterit. Ne itaque quidquam Arti nostro desit, illos paucis exponam. Necessarium est, in omni scientia, ut data quadam propositione, quæ duplicem sensum habet, illam per sequentes terminos enodemus.

Distinguitur aliquid primò

- *Materialiter.* Cum Prædicatum aliquod dicitur convenire alicui ratione subjecti per comparationem ad materiam; ut album est dulce.
- *Formaliter.* Cum Prædicatum aliquod convenit alicui formæ, aut per modum formæ, aut per figuram; ut album disgregat visum.

Distinguitur aliquid 2.

- *Reduplicativè.* Quandò in propositione respicitur forma tantùm.
- *Specificativè.* Quandò materia tantùm respicitur; ut Musicus est faber. Nam Musicus in quantum Musicus, sive specificativè sive materialiter, est faber, verum est. Reduplicativè sive formaliter, falsum: quia faber potest esse sine Musica.

Distinguitur aliquid 3.

- *Formaliter.* Quando aliquid afficit aliud per suam entitatem; uti facit calidum calore suo informando subjectum.
- *Efficienter.* Quando non per entitatem immediatè, sed mediante alio afficit subjectum; uti ignis efficit manum calidam, non per entitatis suæ positionem in manu, sed per calorem productum in manu.

Distinguitur aliquid 4.

- *Formaliter.* Quando Ens continet eandem formam, quæ est in effectu à se producto; ut fit in causis Univocis.
- *Eminenter*, Vel Virtualiter. Quando Agens non habet in se formam, quæ est in aliquo producto, sed virtute eam continet; uti piper calefacit stomachum, in quo tamen nulla caloris forma proditur.

Distinguitur aliquid 5.

- *In actu signato.* Quando significatur tantùm terminus actionis; ut fit, quando definio divisionem alicujus rei, dicitur divisio in actu signato.
- *In actu exercito.* Quando ad praxin proceditur; ut cum divido aliquod totum, tunc dicitur in actu exercito; & sic de omnibus aliis.

Distinguitur aliquid 6.

- *Actu.* Quando res actu existit & simpliciter.
- *Potentia.* Quando est in fieri, idest, potest esse.

Distinguitur aliquid 7.

- *Adæquatè.* Quando secundùm omnia, quæ res quæpiam continet, distinguitur: ita Deus est adæquatum objectum Theologiæ.
- *Inadæquatè.* Quando partialiter tantùm; uti Incarnatio Christi inadæquatum objectum est Theologiæ.

Distinguitur aliquid 8.

- *Collectivè.* Quando accipiuntur partes simul.
- *Distributivè.* Quando singillatim accipiuntur.

} Ut { Materia & forma dicuntur causare tantùm distributivè non collectivè.

Distinguitur aliquid 9.

- *Directè.*
- *Indirectè.*

} Uti { Intellectus cognoscit ens directè, negationes indirectè. In Moralibus voluntas vult delectationem actus mali directè, malitiam indirectè.

- *Extensivè.*
- *Intensivè.*

} Uti { Si quis studeat sine magno conatu per horam, & alius per quadrantem cum magno conatu; hic intensivè plus studet; ille extensivè.

Multa

Multa hoc loco dici possent de aliis terminis; cujusmodi sunt:

Quo, & Quod.	Immediatione suppositi, & immediatione Virtutis.
Per se, & per accidens.	Redicaliter proximè, seu formaliter.
Ordine intentionis, ordine executionis.	Prior prioritate temporis, prioritate naturæ, ordinis, originis, nobilitatis.
Prædicamentaliter & prædicabiliter.	Necessariò simpliciter, & secundùm quid.
Primariò & secundariò.	Principaliter, & instrumentaliter.
Habitualiter, actualiter.	Essentialiter, accidentaliter vel integraliter.
Implicitè & explicitè.	Adhæsivè, intensivè, informativè, demonstrativè.

Quos quidem, omnes terminos hoc loco fusiùs explicare possemus; Verùm quia illi passim noti sunt, eosque Logicæ Combinatæ reservamus, iis explicandis non immorabor.

Et quoniam omnis distinctio nascitur ex divisione rerum: Primò Divisiones rerum examinandæ sunt, ut integram habeas Differentiarum realium notitiam, quas hîc apponimus: sine harum enim exacta cognitione frustrà in Philosophia laboraveris.

Schema totalis divisionis rerum.

Omnis itaque Divisio est,

Generis in species.	Ut Animal in hominem & brutum.
Specierum in individua.	Ut Homo in Petrum & Paulum.
Totius in partes.	Ut Corpus humanum in caput, manus, pedes.
Causæ in effectus.	Ut Efficiens homo in filios & filias quas generat.
Subjecti in accidentia.	
Virtutis in operationes.	
Substantiæ in suas potentias.	
Absoluti in sua comparata.	
Unius in attributiones varias.	
Mixti in ea ex quibus fit.	
Compositi in ea ex quibus componitur.	
Continui in continuantia.	
Discernentis in sua discreta.	
Suppositi seu subjecti in materiam & formam.	
Termini in ea quæ ad eum concurrunt.	
Stirpis seu familiæ in suos affines & cognatos.	
Artis in instrumenta, in subjectas sibi materias & partes.	

Exempla argumentandi ex Divisione rerum.

I.

Divisio generis in species realis est.

Quandocunque fit divisio generis in species, tunc necessariò resultat differentia realis.

Sed quandocunque animal dividitur in Rationale & Irrationale, divisio fit generis in species.

Ergo quandocunque animal dividitur in Rationale & Irrationale, necessariò resultat differentia realis.

II.

Quandocunque fit divisio specierum in individua, tunc necessariò resultat differentia realis. **Specierum in individua realis.**

Sed quandocunque homo dividitur in Joannem & Paulum, fit divisio speciei in individua.

Ergo quandocunque homo dividitur in Paulum & Joannem, illic necessariò resultat differentia realis.

III.

Universidad de Deusto
Biblioteca

III.

Totius in partes, realis. Quandocunque fit divisio totius in partes, tunc necessariò resultat differentia realis.

Sed quandocunque corpus v. g. humanum dividitur in caput, collum, brachia, manus, pedes, fit divisio totius in partes.

Ergo quandocunque corpus v. g. humanum dividitur in caput, collum &c. tunc necessariò inter partes resultat differentia realis.

IV.

Causæ in suos effectus, realis. Quandocunque divisio fit causæ Efficientis in suos effectus, tunc necessariò resultat differentia realis.

Sed quandocunque varii, Dei, Angeli, Hominis, Solis, Elementorum effectus cognoscuntur, tunc fit divisio causæ Efficientis in suos effectus.

Ergo quandocunque varii, Dei, Angeli, Hominis &c. effectus cognoscuntur, tunc necessariò resultat inter illos differentia realis.

V.

Mixti in Elementa, realis. Quandocunque fit divisio Mixti in ea, ex quibus fit, ibi necessariò resultat differentia realis.

Sed quandocunque planta quæpiam resolvitur in quatuor elementa, ibi datur divisio Mixti in ea, ex quibus fit.

Ergo quandocunque planta quæpiam aut Minerale resolvitur in quatuor elementa, necessariò inter illa resultat differentia realis.

Sed hæc Tyroni ad methodi notitiam sufficiant. Siquidem pari passu in reliqua divisionum serie progredieris, quod Exemplis hisse præmissis minimè difficile futurum spero; ubi nota, duo semper in unaquaque divisione membra occurrere, quorum prius subjicitur semper in Majori, alterum in Minori, uti ex quinque his Exemplis patet.

CAPUT II.

De Principio Respectivo Concordantiæ.

COncordantia est Principium Respectivum omninò generale in sua coördinatione, primitivum & necessarium; quia sine illa omnia essent discordia, dissoluta, inconvenientia, quod dici non potest; cùm nihil in natura rerum inveniatur, quod non cum aliquo in aliquo concordet. Est primò Concordantia in Deo per Divinarum Personarum in unitate Essentiæ Concordantiam; est in Angelis per diversas operationes in una essentia concordantes; est & in homine, in brutis, in plantis, elementis, Cœlo, Mineralibus, artificialibus, ut posteà videbitur.

Concordantia contraria via incedit ad differentiam. Dividitur autem Concordantia eâdem divisione, quâ Differentiam divisimus; contrariâ tamen ratione; quemadmodum enim unum, vel totum dividitur in partes distinctas; ita distinctæ partes iterum reducuntur ad unum vel totum, in quo concordare dicuntur; ita ut quemadmodum unum divisum distinguitur in partes divisas, ita divisæ partes concordant in uno vel toto diviso; ut in sequenti typo videre est.

Concordant itaque

1. Species in Genere.
2. Individua in specie.
3. Partes in toto.
4. Potentiæ in substantia.
5. Comparata in absolutis.
6. Attributiones variæ in uno.
7. Simplicia in Mixto.
8. Effectus in causis.
9. Accidentia in subjecto.
10. Operationes in Virtute.
11. Simplicia in Composito.
12. Continuantia in Continuo.
13. Componentia in Composito, &c.

Unde sic argumentandum.

I.

Concordantiæ specierum in genere. Quandocunque est Coadunatio specierum in genere aliquo, tunc necessariò resultat concordantia diversorum in uno.

Sed quandocunque homo, & brutum revocantur ad animal, ibi est concordantia specierum in genere.

Ergo quandocunque homo, & brutum revocantur ad animal, tunc necessariò resultat concordantia diversorum in uno.

II.

Specierum in individuis. Quandocunque convenire cognoscuntur individua in una specie, tunc necessariò resultat concordantia diversorum individuorum in uno.

Sed

Sed quandocunque Petrus & Paulus convenire cognoscuntur in homine, sivè humana natura, tunc convenire cognoscuntur individua in una specie.

Ergo quandocunque Petrus & Paulus convenire cogitantur in homine, tunc necessariò resultat concordantia diversorum individuorum in uno.

III.

Partium in toto. Quandocunque partes diversæ in toto convenire cogitantur, tunc necessariò resultat Concordantia diversarum partium in uno.

Sed quandocunque manus, pedes, caput, integro seu toti coadunantur, tunc partes conveniunt in toto.

Ergo quandocunque manus, pedes, caput, integro seu toti coadunantur, tunc necessariò resultat Concordantia partium in toto, integro, seu uno integrato.

Haud secus procedes in reliquis ordine Concordantiæ speciebus.

Termini Compositi reducibiles ad Concordantiam sub forma Syllogistica.

Termini simplices.

I.

Idem. Ubicunque est Concordantia specifica vel generica, ibi est identitas generica vel specifica.

Sed quandocunque plura individua in una specie vel plures species in uno genere conveniunt, ibi datur Concordantia vel generica vel specifica.

Ergo quandocunque plura individua in una specie vel plures species in uno genere conveniunt, ibi datur identitas vel generica vel specifica.

Idem.
Simile.
Æquale.
Propinquum.
Proportionatum.
Par.
Conjunctum.
Unum.
Conveniens.
Consonum.

II.

Simile. Ubicunque intervenit Concordantia inter aliquos, ibi datur necessariò aliqua similitudo morum, aut temperamenti.

Sed hoc fit in Amicitia, quâ similis simili gaudet.

Ergo in Amicitia datur similitudo morum, aut temperamenti. Ergo Concordantia.

III.

Ab Æquali. Ubicunque est Concordantia congrua, ibi est æqualitas & paritas.

Sed in Democratico Statu est Concordantia congrua, quâ omnia communibus votis & suffragiis peraguntur.

Ergo in Democratico Statu est æqualitas & paritas.

IV.

Ab Harmonia. Ubicunque Consona dissonis aptè & peritè miscentur, ibi est Concordantia harmonica.

Sed in omni harmonica proportione sive vera, sive analoga, consona dissonis aptè miscentur.

Ergo in omni harmonica proportione sive vera, sive analoga, est Concordantia harmonica.

Ad hæc revocantur omnia, quæ unionem dicunt, ut Matrimonia; quæ convenientiam dicunt, ut pacta & contractus; quæ paritatem dicunt, ut amicitia, pax; omnia Abstracta, univoca, universalia; omnes propositiones universales; omnes unitates seu congregationes; uti Conventus, Urbs, populus, plebs.

Unde sic argumentaberis.

1.

Ubicunque est unio duorum individua, ibi est concordantia.

A matrimonio. Matrimonium est unio maris & fœminæ in Societate individua.

Ergo est concordantia.

2.

Ubicunque est mutua convenientia, ibi est concordantia.

A Contractibus. In pactis & contractibus est mutua convenientia.

Ergo est concordantia.

3.

Ubicunque est paritas, ibi est concordantia.

Ab amicitia. In amicitia est paritas reciprocæ benevolentiæ.

Ergo in amicitia est concordantia.

4.

Ab abstractis. Ubicunque fit abstractio per intellectum ab inferioribus, ibi est concordantia.

Sed hoc fit in universalibus.

Ergo in omnibus universalibus est concordantia inferiorum cum superiori.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPUT III.

De Principio Respectivo Contrarietatis seu Oppositionis.

CONtrarietas est principium omninò generale primitivum & necessarium, ad quam omnes contrarietates reducuntur; sine qua omnia uniformia essent, omnia eadem, quod dici non potest; Constat enim totius Mundi Machina ex contrariis, ex lite & amicitia, ex pace & discordia, ex dissonis & consonis, quam quidem contrarietatem nulla res in natura rerum effugere potest. Dicuntur & opposita, quasi contra se posita; quæ subinde substantiâ, interdum re sola & ratione, nonnunquam sola ratione distincta sunt, de quibus suprà dictum est. Ubi notandum, omnia à natura in identitate facta esse, in oppositione verò nulla; quodlibet à natura factum & constitutum est in seipso, nihil autem in oppositio. Deus unumquodque in proprio naturalique loco condidit, in quo stabilitum & esse *natum* est; quod autem naturale est, idem est; quod verò violentum & contra naturam, oppositum esse censetur. Exempli gratia; Igni sursum tendere ei est naturale, deorsum tendere violentum: Contrà Terræ deorsum tendere, est ei naturale, sursum verò, violentum, & contra naturam; Naturale autem & violentum opposita sunt: Unde fit, ut omnia à natura in identitate, pace, amore, & concordia sint sita, nihil verò oppositum; Si verò à natura sint, nulla est oppositio, ut proinde oppositio omnis sit ab intellectu; quod enim rebus ipsis naturale est, earum est identitas; quod verò istis vim infert, quodque præter naturam est, earum est oppositio: At Natura cunctis est naturalis, singula in appropriato loco constituit, nullis est violenta, neque res ipsas è sedibus suis transfert: Intellectus autem solus vim cunctis infert rebus, rerum omnium è sedibus suis translator; omnia siquidem quæ extra intellectum subsistunt, ab invicem distant, suntque separata, atque hæc eorum pax & identitas est; ubi verò ab intellectu hauriuntur, conjuncta in eo sunt & simul fiunt; hæc autem conjunctio simulque oppositio eorum est differentia & oppositio, ut vel hoc ipso ex indivisibili intellectus natura ejusdem immortalitas concludatur. Intellectus itaque res omnes dirimit, distinguit, unum ab altero separat, rerum chaos confusum & indistinctum pulchrè explicat, rerum omnium discrimen, totiusque differentiæ & oppositionis judex, universæ Naturæ lux; In intellectu enim dum duo simul ob impatientem ejus naturam recipi nequeunt, rerum omnium distinctio, differentia & numerus nascitur; Nam multitudinem non apprehendit ut multitudinem unam, id est simul totam, sed uti multas unitates: Alia quippe est unitas unius multitudinis, alia multarum unitatum ratio; & postquam per intellectum transierunt omnia in memoriam condita, tunc in pristinum revocantur naturæ per conceptas species, chaos.

Oppositio est ab intellectu.

Immortalitas intellectus.

Dialectici quatuor tantùm statuunt oppositorum species: Contrariorum, contradicentium, subcontrariorum & subalternatorum; Nos verò in hac Arte ad omnia generale totius oppositionis nomen extendimus; ad ea, inquam, cuncta, quæ quovis modo contra sese, aut contra naturam, intellectumve statuuntur, quæque quomodolibet ad alterutrum referuntur, quæ origine sua adversum se collocantur; Nam tametsi pleraque entium nullam naturæ aut contrarietatem aut pugnantiam sortita esse videantur, opposita tamen ad invicem comparata mutuæ relationis causa vocantur; unitas enim & numerus neque contraria neque pugnantia sunt; est enim unitas pars omnis numeri; nullum autem contrarium sui contrarii aut initium est, aut pars est; dicuntur tamen & unitas & numerus duo invicem opposita veluti extrema quædam conversa in semet, seque spectantia. Idem de intellectu & natura, de actu & potentia & ejus objecto, de principio & fine, de materia & forma, & similibus sentiendum esse scias, uti in sequenti schemate patet.

Oppositorum ratio quotuplex.

Tabula Oppositionis.

Opposita		Opposita	
Perfecta.	*Imperfecta.*	*Perfecta.*	*Imperfecta.*
Lux.	Tenebræ.	Veritas.	Falsitas.
Actus.	Potentia.	Albedo,	Nigredo.
Forma.	Materia.	Unitas.	Divisio.
Dies.	Nox.	Propinquitas.	Distantia.

Quicunque noverit artem oppositorum, is per analogiam quandam facilè universam Oppositorum rationem ad duo tantùm reduxerit. Est enim duorum quorumcunque oppositorum aliud perfectius, aliud minus perfectum. Omnia igitur quæ perfectionem quandam præ se ferunt, in una parte statuenda sunt, uti Lux, Actus, forma, dies, Veritas, Albedo, Unitas, Propinquitas; Ex adverso verò imperfecta; uti Tenebræ, Potentia, Materia, Nox, Falsitas &c. Hoc pacto perfecta omnia sub unius oppositi ratione, imperfecta verò pariter sub unius oppositi ratione consideranda sunt; sic enim universa opposita sub duobus tantùm oppositis spectantur. Exempli gratia, Lux & tenebræ sibi invicem opponuntur; & lux quidem ex perfectiori genere, tenebræ verò perfectæ lucis privatio, ex imperfectiorum numero existunt, ad quæ omnia revocari possunt secundùm analogiam quandam. Quemadmodum enim Lux actus est, & tenebræ potentia, ita omnis forma Lux quædam & actus est, omnis verò materia, tenebræ & potentia quædam est. Hoc pacto dies & Lux, & actus & forma dici possunt, cujus oppositum est nox, quæ sub ratione tenebrarum, potentiæ & materiæ considerari possit. Haud secus Veritas lux quædam est, & actus & forma, & dies, cujus oppositum est falsitas, quæ tenebrarum, potentiæ, materiæ, noctis, falsitatis rationem habet. Haud secus de innumeris aliis ratiocinari licet, uti in schemate suprà posito patet.

Ars oppositorum utilissima.

CONSECTARIUM.

Ex hisce oppositorum rationibus nascitur Tetragonismus Logicus, quo oppositа singula quadruplici affirmationis vel negationis genere enumerantur; adeoque affirmatio per negationem, negatio per affirmationem dici queant; quæ est pulchra in Logicis propositionibus variè enunciandis inventio; quam proinde nonnullis Exemplis, (præpositis primò axiomatis) dilucidandam censuimus. 1. Quæcunque dici possunt de uno oppositorum, & de altero, dici possunt, oppositâ ratione.

2. Quæcunque substantiâ diversa sunt, & re & ratione variantur.
3. Quorumcunque res est varia, horum est & ratio diversa.
4. Quorumcunque ratio est unica, horum res & substantia est una.
5. Quæcunque reipsa conjuncta sunt, & substantiâ conjuncta esse oportet.
6. Quorum substantiæ conjunctæ sunt, per unionem modalem, ea & re & ratione distincta sunt.

Exemplum ex Moralibus.

Singula legenda sunt ordine transversali juxta 4. Columnas.

1. Omne laudabile, laude dignum est.	1. Et vituperio indignum.	1. Omne verò vituperabile laude indignum.	1. Et vituperio dignum est.
2. Virtus, bonis & studiosis Virtus est.	2. Malis verò vitium.	2. Sed vitium malis Virtus est.	2. Bonis autem vitium.
3. Eligunt studiosi & probi virtutem.	3. Et vitia fugiunt.	3. Reprobi autem virtutem vitant.	3. Et vitium prosequuntur.
4. Scientia, Doctis est amica.	4. Indoctis inimica.	4. Ignorantia, ignaris est amica.	4. Doctis inimica.

Haud secus in omnibus quacunque ratione oppositis procedere poteris. Verùm ut luculentius hujus rei specimen videas, hîc oppositorum propriorum schemata uni-cuique scientiæ propria ponere visum est, ut quomodo ea deinde in Universali rerum notitia acquirenda applicari possint, elucescat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Oppoſita unicuique Scientiæ propria tum latè tum ſtrictè ſumpta.

Oppoſita		Oppoſita		Oppoſia	
In Dialectica.		*In Rhetorica.*		*In Ethica.*	
Univerſale.	Particulare.	Orator.	Auditor.	Virtus.	Vitium.
Affirmativum.	Negativum.	Suaſio.	Diſſuaſio.	Medium.	Extremum.
Verum.	Falſum.	Lex.	Uſus.	Abundans.	Deficiens
Poſſibile.	Impoſſibile.	Conſilium.	Temeritas.	Æquum.	Iniquum.
Neceſſarium.	Contingens.	Conſultus.	Inconſultus.	Juſtum.	Injuſtum.
Cathegoricum.	Hypotheticum.	Judex.	Judicandus.	Bonum.	Malum.
Cathegorema.	Syncathegorema.	Accuſatio.	Defenſio.	Utile.	Inutile.
Terminus.	Propoſitio.	Diſpoſitio.	Indiſpoſitio.	Delectabile.	Abominabile.
Subjectum.	Prædicatum.	Inventio.	Mentis hebetudo.	Honeſtum.	Inhoneſtum.
Diviſio.	Definitio.	Elegantia Concinnitas.	Inconcinnitas.	Eligendum.	Fugiendum.
Suppoſitio.	Demonſtratio.	Memoria.	Oblivio.	Laudabile.	Vituperabile.
Major.	Minor.	Venuſtas.	Invenuſtas.	Amabile.	Odibile.
Extremum.	Medium.	Exordium.	Narratio.	Pulchrum.	Deforme.
Contraria.	Subcontraria.	Confirmatio.	Confutatio.	Decorum.	Indecorum.
Contradictoria.	Subalterna.	Diviſio.	Concluſio.	Rationabile.	Irrationabile.
Convertibile.	Inconvertibile.	Conventio.	Controverſia.	Humanum.	Inhumanum.
Genus.	Species.	Conveniens.	Inconveniens.	Voluntarium.	Invitum.
Differentia.	Proprium.	Honeſtum.	Turpe.	Societas.	Solitudo.
Subjectum.	Accidens.	Benevolum.	Malevolum.	Gratia.	Inurbanitas.
Commune.	Singulare.	Beneficum.	Maleficum.	Continentia.	Incontinentia.
Scientia.	Opinio.	Dociles	Indociles.	Conſtantia.	Inconſtantia.
Scientia.	Ignorantia.	Attenti.	Inattenti.	Honor.	Vituperium.
Fides.	Ratio.			Felix.	Infelix.

Oppo-

Oppoſitorum ratio in *Mathematica, Arithmetica.*	
Unitas.	Numerus.
Par.	Impar.
Perfectum.	Imperfectum.
Æquale.	Inæquale.
Primum.	Compoſitum.
Unum.	Multa.
Additio.	Subtractio.
Diviſio.	Multiplicatio.
In Geometria.	
Magnitudo.	Terminus.
Rectum.	Curvum.
Circumferentia.	Centrum.
Linea.	Punctum.
Corpus.	Superficies.
Diviſibile.	Indiviſibile.
Æquidiſtans.	Coincidens.
Perpendiculum.	Obliquum.
In Muſica.	
Conſonantia.	Diſſonantia.
Proportio.	Diſproportio.
Grave.	Acutum.
Aſcenſus.	Deſcenſus.
Iſophonum.	Polyphonum.
Vox inferior.	Vox ſuperior.

Oppoſitorum ratio in *Aſtronomia.*	
Polus Arcticus.	Polus Antarcticus.
Cœlum.	Terra.
Radius.	Umbra.
Æquinoctialis.	Zodiacus.
Horizontalis.	Verticalis.
Hemiſpheriũ ſuperius.	Hemiſpheriũ inferius.
Longitudo.	Latitudo.
Elevatio.	Depreſſio.
Æquinoctiũ.	Solſtitium.
Stellæ errantes.	Stellæ inerrantes.
Directio.	Retrogradatio.
Concentricum.	Excentricum.
Æſtas.	Hyems.
Sol.	Tenebræ.
Ver.	Autumnus.
Oriens.	Occidens.
Meridies.	Septentrio.
Prope.	Diſtans.
Lux.	Tenebræ.
Dies.	Nox.
Ecclipſis Solis.	Ecclipſis Lunæ.
Nodus aſcendens.	Nodus deſcendens.

Oppoſitorum ratio in *Medicina.*	
Sanum.	Ægrum.
Calor.	Frigus.
Humor.	Siccitas.
Cor.	Cerebrum.
Digeſtio.	Indigeſtio.
Cholera.	Phlegma.
Sanguis.	Melancholia.
Spiritus.	Caro.
Nervus.	Os.
Diſtributio.	Indiſtributio.
Appetitiva.	Attractiva.
Retentiva.	Expulſiva.
Subtile.	Groſſum.
Alens.	Non alens.
Impinguans.	Macerans.
Dulce.	Amarum.
Sapidum.	Inſipidum.
Suave.	Fætidum.
Rarum.	Spiſſum.
Leve.	Grave.
Album.	Nigrum.
Clarum.	Confuſum.

Oppo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Oppositorum ratio *In Physica.*	
Forma.	Materia.
Efficiens.	Finis.
Causa.	Effectus.
Prius.	Posterius.
Immobile.	Mobile.
Quies.	Motus.
Simplex.	Compositum.
Simile.	Dissimile.
Sursum.	Deorsum.
Dextrum.	Sinistrum.
Ante.	Post.
Leve.	Grave.
Rarum.	Spissum.
Actio.	Passio.
Intellectus.	Sensus.
Homo.	Brutum.
Præsens.	Præteritum.
Naturale.	Violentum.
Simplicia.	Elementa.
Ignis.	Aqua.
Aër.	Terra.
Generatio.	Corruptio.
Augmentatio.	Diminutio.
Latio.	Alteratio.
Anima.	Corpus.
Intellectus.	Memoria.
Actus.	Potentia.
Vis.	Operatio.
Somnus.	Vigilia.
Vita.	Mors.

Oppositorum ratio *In Metaphysica.*	
Ens.	Non Ens.
Unum.	Multa.
Infinitum.	Finitum.
Potens.	Impotens.
Immateriale.	Materiale.
Abstractum.	Concretum.
Exemplar.	Effigiatum.
Veritas.	Imago.
Quidditas.	Quod, quid est.
Idem.	Hoc aliquid.
Transcendens.	Individuum.
Per se.	In alio.
Propter se.	Propter aliud.
Principium.	Finis
Supramundanum.	Mundanum.
Mens.	Abstractio.
Æquale.	Inæquale.
Bonum naturæ.	Malum naturæ.
Verum.	Falsum.
Magnum.	Parvum.
Idem.	Diversum.
Distinctum.	Indistinctum.
Præcisum.	Non præcisum.
Angelus.	Dæmon.
Principium.	Principiatum.
Esse.	Non esse.

Oppositorum ratio *In Theologia.*	
Unum indistinctum.	Multa.
Æternum.	Temporale.
Increatum.	Creatum.
Infinitum.	Finitum.
Omnium causa.	Effectus.
Bonitas.	Malitia.
Pax.	Discordia.
Amor.	Odium.
Status.	Prolapsio.
Lux.	Tenebræ.
Fœcunditas.	Infœcunditas.
Pietas.	Impietas.
Sui communicatio.	Sui negatio.
Gratia.	Peccatum.
A nullo.	Ab aliquo.
A quo omnia.	A quo nihil.
Misericordia.	Justitia.
Necessitas.	Contingentia.
Unitas.	Trinitas.
Gignens.	Genitum.
Spirans.	Procedens.
Creator.	Creatura.
Ubique.	Alicubi.
Immensum.	Terminatum.
Semper & nunc.	Ante, nunc post.

Atque in his novem Columnis veluti in Chao quodam omnia scientiarum semina continentur, innumerorum ratiociniorum fœtura, quæ probè exculta in ingentes fructus in omni scientia consequendos pullulescat. Verùm ne quicquam sine Exemplis expositis videamur, huc nonnulla apponam, ut Tyro in Arte nostra sine impedimento & offendiculo progredi possit.

Exem-

Exempla Oppositorum in Metaphysica, & primò,

De Ente, & non Ente, seu nihilo.

Omne quod concipi potest intellectu, est, vel non est; Ens igitur primum omnium notissimum, non ens verò ignotissimum; Ens autem intellectui notissimum ita probatur.

Ens. 1. Illud concipitur primò ab intellectu tanquam notissimum, quo nil prius nil simplicius est.
Sed Ente nihil prius & simplicius est.
Ergo Ens primò concipitur ab intellectu tanquam notissimum.
Majorem probabis per oppositum, *Non Ens*, hoc pacto:
Non Ens. Si quid prius & simplicius ab intellectu conciperetur tanquam notissimum, illud aliud non esset, quàm non ens.
Sed impossibile est, id esse prius & simplicius, quod non est.
Ergo illud quod prius & simplicius ab intellectu concipitur tanquam notissimum aliud esse non potest, quàm Ens, minime autem, non Ens.

Aliter.

Illud primum concipitur ab intellectu, quod est principium primum operationum & proprietatum, & actum essendi habet.
Sed talis est essentia unicuique rei propria.
Ergo.
Majorem probabis per oppositum ejus, *Non essentiam*, sic:
Si primum quod concipitur ab intellectu, non est primum principium operationum & proprietatum, illud necessariò erit quiddam nullum essendi actum habens.
Sed hoc est absurdum.
Ergo. Neque erit posterius quid actum essendi consequens; quia fieri non potest, ut quod consequitur actum essendi, primum principium sit operationum, cùm id semper rem actuale esse habentem præsupponat.
Vides itaque, quomodo per oppositum negativum, oppositum affirmativum, per imperfectum verò perfectum probari possit modo quodam universali & demonstrativo. Jam videamus, quomodo Ens unum demonstrare valeamus. Sic itaque perge.
Unum. 2. Omne indivisum in se, & divisum à quolibet alio unum est.
Omne Ens substantiale est indivisum à se, & divisum à quolibet alio.
Ergo omne Ens substantiale unum est.
Majorem per oppositum ita probabis.
Si omne indivisum in se, & à quolibet alio non est unum, ergo id erit simul & unum & multa. Multa.
Sed hoc est absurdum. Esset enim in seipso divisum, quod in Ente substantiali impossibile est.
Et probatur.
Ubicunque est essendi indivisibilitas, ibi est quidditas unius.
Sed in Ente substantiali est essendi indivisibilitas.
Ergo quidditas unius. Ergo unum necessariò indivisibilitas, (loquimur autem semper de Ente & uno transcendentali) Unitas enim nihil supra Ens, nisi solam negationem divisionis ponit.
3. Aliud per *Infinitum* & *Finitum*.
Omne quod infinitum est, omni termino caret. Infinitum.
Deus omni termino caret.
Ergo est infinitus.
Minor probatur per oppositum *(Finitum)*. Finitum.
Si Deus omni termino non careret, ergo foret limitatus.
Sed hoc est impossibile.
Ergo quod infinitum est omni termino caret.
4. Aliud per *Potentiam* & *Impotentiam*.
Omne potens, potentiam habet ad actum essendi. Potens.
Sed omne Ens habet potentiam ad actum essendi, quæ est actualis existentia ejus.
Ergo omne Ens potentiam habet ad actum.
Major probatur per oppositum *(Impotens)*.
Si omne potens potentiam non habet ad actum, Ergo frustranea erit potentia, quæ non reducitur in actum, ergo impotens. Impotens.
Sed hoc absurdum est in Philosophia.
Ergo omne potens potentiam habet ad actum. Ergo minime impotens.
Sed hæc ex multis pauca sufficiant; in reliquis enim oppositis idem procedendi modus est.

Exemplum Oppositorum

In Theologia.

Unum. Multa. Quidquid est necessariò & essentialiter unum, id esse multa non potest.
Sed Deus est necessariò & essentialiter unus.
Ergo multa esse non potest.

Æter-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Æternum. Temporale. Quidquid est æternum, id temporale esse non potest.
Sed Deus est æternus.
Ergo.

Increatum. Creatum. Quidquid est increatum, id creatum esse non potest.
Sed Deus est increatus.
Ergo.

Infinitum. Finitum. Quidquid est infinitum, id finitum esse non potest.
Sed Deus est infinitus.
Ergo.

Majorem semper probabis per unum ex iis, quæ absolutis terminis opponuntur, uti in præcedentibus Exemplis Metaphysicis patuit, & paulò inferius patebit.

Vel aliter.

Omnium Causa. Omnium causa à nullo est.
Sed Deus est omnium causa.
Ergo.

Major Probatur.

Si omnium causa non est à nullo, ergo ab aliquo.

Effectus. Ergo effectus alterius causæ, quod est impossibile.

Sed hæc omnia fusius prosequemur in Theologia Combinata; Quare modum procedendi in paucis ostendisse sufficiat.

Exemplum Oppositorum

In Ethica.

Virtus. Vitium. Omnis Virtus est appetibilis.
Nullum vitium est appetibile.
Ergo nullum vitium est virtus.

Aliter.

Omnis virtus est laudabilis.
Justitia est virtus.
Ergo est laudabilis.

Probatur Major.

Si virtus non est laudabilis, ergo illaudabilis, ergo fugienda, ergo vitium.
Sed hoc est absurdum.
Ergo.

Mediocre. Extremum. Omne mediocre est virtuosum.
Liberalitas est mediocris inter avaritiam & prodigalitatem.
Ergo liberalitas est virtuosa; quia virtus in medio consistit.

Abundans. Deficiens. Omnia Extrema sunt vitiosa.
Omne abundans & deficiens sunt extrema.
Ergo vitiosa.
Omne bonum amplexandum.
Ergo omne malum fugiendum. Et sic de cæteris.

Haud secus in reliquis oppositis tibi procedendum esse statuas.

Exempla Oppositorum

In Arithmetica & Geometria.

Unitas. Numerus. Omnis unitas denotat indivisibilitatem in multa.
Nullus numerus denotat indivisibilitatẽ in multa.
Ergo nullus numerus ut multitudo est unitas.

Impar. Par. Omne impar inæqualitatem signat.
Omnis septenarius est impar.
Ergo omnis septenarius inæqualitatem signat.
Si non. Ergo impar erit par; quod est impossibile.

Perpendiculare. Obliquum. Omnis linea constituens in plano quopiam duos angulos rectos, non est obliqua.
Linea quædam super aliam normaliter incidens est perpendicularis constituens duos anlos rectos.
Ergo non est obliqua.

Æquidistans. Angulare. Omnis linea recta non inclinata ad alteram est æquidistans ab altera æquidistante.
Omnis linea recta angulum rectum constituens cum altera non est inclinata.
Ergo omnis linea recta angularis est æquidistans.

Curvum.

Curvum. Rectum. Omnis linea non ex æquo sua interjacens puncta, est curva.
Omnis linea circularis non ex æquo sua interjacet puncta.
Ergo omnis linea circularis est curva.

Innumera hisce similia ex Arithmetica demonstrativè deduci possent. Sed hæc sufficiant. Reliqua Lector videat in Arithmetica & Geometria Combinata.

Ex Musica.

Consonantia. Dissonantia. Omnis consonantia est proportionata & concors diversarum vocum unio jucundè auribus accidens.
Nulla dissonantia ut sic est proportionata & concors vocum unio.
Ergo nulla dissonantia est consonantia.

Grave. Acutum. Omne grave seu barytotonum remittit.
Omne acutum seu oxytonum intendit.
Ergo oxytonum non potest esse barytonum; sive acutum non potest esse grave.

Aliter.

Omne Barytonum est remissivum soni.
Omnis Vox hypate est barytona.
Ergo omis Vox hypate est remissiva soni. Si non; esset simul barytona & oxytona; quod est impossibile.

Eadem prorsus ratione in Astronomicis, Medicis, Dialecticis, & Rhetoricis procedendum tibi esse scias. Verùm hæc omnia suo tempore & loco innumeris Exemplis, dante Deo, demonstrabuntur.

Habes hîc Lector modum & rationem paucis descriptam, qua ex Oppositorum Arte, innumeris argumentis ad ratiocinandum instrueris; tanta quippe varietate incedit hæc Oppositorum Ars, ut non incongruè Proteus quidam Dialecticus audire mereatur; adeoque nihil illi, qui eam callet, in omnibus rationalis scientiæ dogmatis rectè comprobandis denegatum videatur.

CAPUT IV.

De Principio Respectivo Causæ.

CAusa principium est generalissimum, primitivum, necessarium, sine quo nullus in rerum natura effectus foret, & est, id à quo aliquid fit, & in eo implicitè continentur omnia principia generica, specifica & particularia in partibus substantiæ diffusa; ut ordinem naturæ examinanti patebit; & ad ipsum reducuntur omnes termini, A Quo; uti Agens, Potentia, & omnis ratio causalis: ut Efficiens, Formalis, Materialis & Finalis; omnes actus originis, ut inchoare, incipere, & omne antecedens, præcedens, denique omnia prædicamenta.

Notandum autem hoc loco, omnes causas esse principia, sed non contrà, uti in novem prædicamentis patet, quæ principia quædam sunt, sed Causarum ratio ipsis non competit, nisi ratione substantiæ cui insunt. Unde resultant hæ Regulæ.

1. De causa respectu sui principii simpliciter dicti semper respondetur affirmativè sub ratione majoris perfectionis; Contrà semper negativè sub ratione minoris perfectionis. V. G. Omnis Substantia melior, major, durabilior, potentior, perfectior &c. est omni accidente, eò quòd sit causa omnium accidentium in triplici genere causæ; Videlicet; Efficientis, Materialis & Finalis, uti patet de Efficiente, in Deo, & Creatura; de Formali, in Anima respectu corporis.

2. Omnis causa Finalis, & Efficiens est nobilior, & perfectior effectu, quia est independens, Effectus verò dependens & subordinatus.

3. Omnis causa est prior suo effectu; subaudi fundamentaliter, non formaliter, cum sit relativa.

4. Omne principium est primum in suo genere.

Dividitur itaque primò omnis Causa in *Increatam & Creatam*; illa Deus Opt. Max. est omnium causa, vel effectivè vel permissivè, in quo omnes causæ Causarum, & primordialia Causarum genera complicantur. Creata iterum multiplex est: Efficiens, Formalis, Materialis, Finalis, aut Exemplaris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Efficiens est, ad cujus actionem sequitur effectus; ut ignis calefaciendo aquam, eam reddit calidam.

Efficiens Creata iterum vel Universalis, vel Particularis; Illa est Sol unà cum Planetis inferiorum omnium productrix causa. *Particularis* verò est, quæ unum tantùm effectum producit, ut homo generando hominem, Leo Leonem, arbor arborem, quæ iterum est subordinata vel essentialiter vel accidentaliter. *Subordinata essentialiter* est, quæ sine alia causa agere non potest; uti Luna sine reliquis Planetis, homo sine Sole. *Subordinata accidentaliter* est; ut motus lapidis per baculum.

Formalis causa est, quæ dat esse rei intrinsecum per se ipsam; uti anima rei animatæ causa est, & distinguitur ab Efficiente & Finali, quæ dant extrinsecè esse rei; estque vel essentialis, vel accidentalis: Illa omnibus formis substantialibus; hæc accidentalibus, uti qualitatibus activis competit.

Materialis causa est, quæ recipit formam & conservat eam, quia præter animam rationalem nulla res habet esse in se, sed in alio, videlicet in materia; siquidem corrupto materiali subjecto destruuntur & formæ, durantque tam diu, quàm diu durant in recepta materia: quod idem de accidentibus dicendum est, quæ nec esse, nec conservari naturaliter possunt sine materia secunda cui inhærent.

Finalis causa est, quæ incitat & movet agens ad agendum, nempe alicujus gratia: Sic Sanitas infirmum movet ad sumendam medicinam, tanquam Sanitatis causativam: sic finis ædificii est bona & commoda habitatio.

Causa verò finalis, judicii, omniumque Magistratuum, est Justitia. Estque iterum vel Impulsiva; &, ut bona inde resultent, intenditur: vel subordinata; uti in mendico, qui intendit pecuniam, & per pecuniam panem.

Exemplaris secundùm Platonicos, est idea in mente divina: dicitur & causa finalis impropria & metaphorica.

Sunt & aliæ causarum subdivisiones: In causam proximam, uti Sol: In remotam, uti homo in ordine ad generationem. Est & causa per se, & per accidens. Causa per se propriâ virtute producit effectum; per accidens, alteri conjuncta: uti instrumentum in manu Artificis: Quæ iterum multiplex est: aut à casu vel à fortuna: vel ab occasione, vel exemplo. Alia causa in actu, alia in potentia, quæ causare potest, etiamsi actu non causet: uti Doctor esse potest, etiamsi non doceat, & sic de reliquis.

Sunt itaque essentialia principia quatuor dictæ causæ.

Efficiens causa, à Qua.
Formalis causa, per quam.
Materialis causa, in qua.
Finalis causa, propter quam, & cujus gratia.

Termini

Termini reducibiles ad Principium seu Causalitatem in formam Syllogisticam dispositi & combinati.

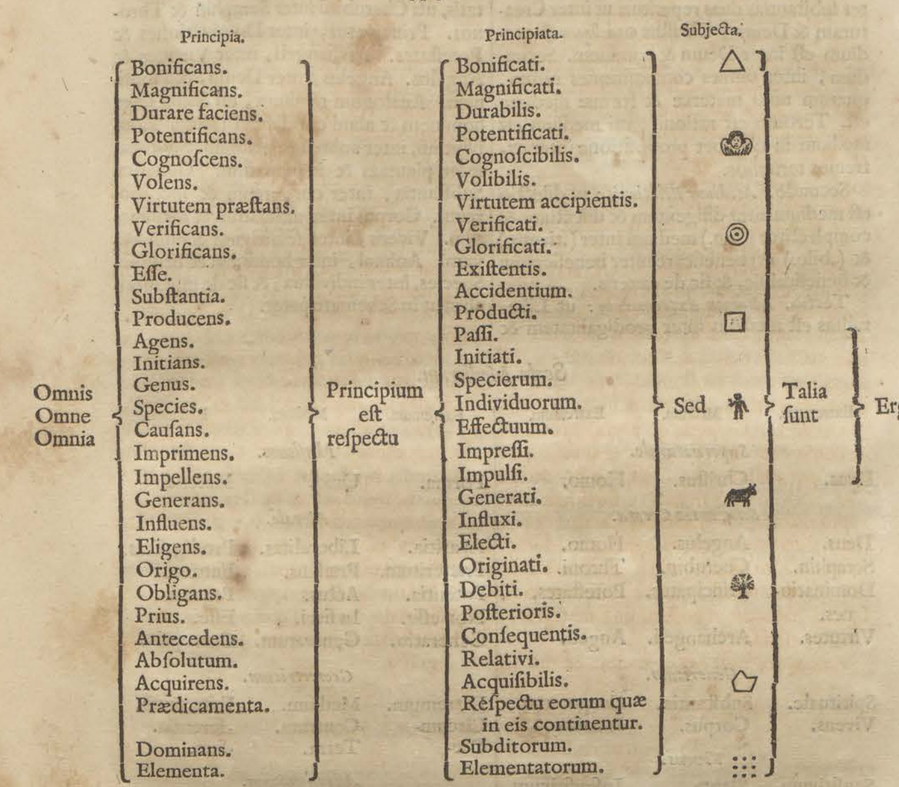

In hoc Combinatorio Abaco ea solum eligenda sunt, quæ singulis subjectis propriè competunt: Genus enim & Species in quantum principia sunt physica, Deo non competunt, uti nec Angelis, quod in subjectis aliis pariter tibi observandum esse scias.

Habes ergo hîc 270. Syllogismos, qui de Principio respectivo concludunt demonstrativè; quos quidem innumeris aliis modis per enneadem quæstionariam variare poteris, uti suo loco patebit; ut vel hinc hujus Artis Combinatoriæ immensam fæcunditatem colligas. De principiorum verò varietate & divisione vide uberius tractatum in sequenti libro de Theologia Combinata.

CAPUT V.

De Principio Respectivo Medii.

VIa ad finem medium est. Est ergo Medium id, quod est principio & fini interjectum, & utriusque naturam redolet; dici quippe potest antecedentium finis, & consequentium principium: Est principium respectivum, generale, primitivum, necessarium, sine quo nulla rerum daretur conjunctio, nullus nexus, aut unio, sed omnia vacua, quod foret absurdum: Est enim Medium subjectum, per quod finis in principium, & principium, in finem reciproca quadam actione influit. Estque triplex.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Medium triplex.

Primò. *Medium Conjunctionis*, quod extrema inter se nectit: Estque vel substantiale, vel Accidentale, vel Rationis. Prius inter substantias duas reperitur; ut inter Creaturam & Deum; Christus Θεάνθρωπος medium est inter Deum & hominem. Secundum, inter omnes compositiones rerum, quarum unio materiæ & formæ medium est. Tertium est rationis, uti medium est medium in qualibet propositione inter extremos terminos.

Secundò. *Medium Relationis:* ut dilectio est medium inter diligentem & dilectum; & complectitur (.are.) medium inter (.tivum.) & (.bile.) uti beneficare inter beneficatum & beneficabile, & sic de cæteris.

Tertiò. *Medium Extremorum:* ut Liberalitas est medium inter prodigalitatem & avaritiam in Moralibus: Medium in quantitate, punctum inter extrema. Ordinis, ut binarius medium est inter 1. & 3. Dignitatis, uti Cherubini inter Seraphin & Thronos. Principatus, inter Dominationes & Potestates. Archangeli, inter Virtutes & Angelos. Angelus, inter Deum, & Hominem. Analogum medium, est Simia inter hominem & aliud quodlibet brutum. Zoophytum, inter animal & plantam. Spongia, inter plantam & inanimatum. Generica Substantia, inter corporeum & incorporeum. Corpus inter animatum & inanimatum. Vivens, inter sensitivum & insensitivum. Animal, inter hominem & brutum. Species, inter individua; & sic de innumeris aliis, ut in Schemate patet.

Scala Mediorum.

Extremum.	Medium.	Extremum.
	Supernaturale.	
Deus.	Christus.	Homo.
	Substantiæ Creatæ.	
Deus.	Angelus.	Homo.
Seraphin.	Cherubin.	Throni.
Dominationes.	Principatus.	Potestates.
Virtutes.	Archangeli.	Angeli.
	Genericum.	
Spirituale.	Substantia.	Corporeum.
Vivens.	Corpus.	Inanime.
	Vivens.	
Sensitivum.	Planta.	Insensitivum.
Homo.	Animal.	Brutum.
	Analogum.	
Homo.	Simia.	Brutum.
Animal.	Zoophytum.	Planta.
Planta.	Spongia.	Inanime.
	Accidentale.	
Color albus.	Viridis.	Niger.
	Logicum.	
Terminus manor.	Medius.	Minor.

Extremum.	Medium.	Extremum.
	Physicum.	
Forma.	Unio.	Materia.
	Morale.	
Avaritia.	Liberalitas.	Prodigalitas.
Præteritum.	Præsens.	Futurum.
Potentia.	Actus.	Potentia.
Non esse.	In fieri.	Esse.
Generatio.	Generatum.	Corruptio.
	Geometricum.	
Extremum.	Medium.	Extremum.
Circum-ferentia.	Centrum.	Cœ-lum.
	Astronomicum.	
Polus Arcticus.	Æquinoctialis.	Antarcticus.
Luna. Venus. Mercurius.	Sol.	Mars. Juppiter. Saturnus.
	Geographicum.	
Zona frigida & temperata Borealis.	Torrida.	Temperata & frigida Australis.
	Medicum.	
Salubria.	Alexipharmaca.	Deleteria.

Revocantur autem ad Medium omnia instrumenta: Omnia Moralia: Omnia intelligibilia: Omnis habitus positivus & privativus: Omnia membra corporis: Omnes operationes: Omnes mensuræ: Omnia Sacramenta & Præcepta Legis.

Termini

Termini reducibiles ad Medium ex præcedenti Schemate in formam syllogisticam redacti & inter se combinati.

Medium Supernaturale.

1. Ubicunque dantur duo extrema, ibi datur & medium conjunctionis utraque connectens.
Sed inter Deum & hominem datur Christus utrâque naturâ, Divinâ & humanâ subsistens.
Ergo Christus est medium Conjunctionis connectens & continens in se Divinam & humanam naturam.

Medium Angelicum.

2. Quandocunque datur transitus ab actu purissimo increato ad potentiam passivam, ibi necessariò est medius actus purus creatus.
Sed talis medius actus est intellectus Angelicus.
Ergo intellectus Angelicus est medium inter intellectum Divinum, actum purissimum, & humanam potentiam passivam.
3. Ubicunque datur illuminatio activa & passiva, ibi datur & medium.
Sed in Cherubinis, Principatibus & Archangelis datur illuminatio activa & passiva; superiores enim illuminant medios, & hi sibi subditos.
Ergo Cherubini, Principatus & Archangeli sunt media trium Hierarchiarum.

Medium Genericum.

Quandocunque dantur differentiæ Genericæ, inter illas datur quoque medium.
Sed inter Substantiam, Corpus, Vivens, Animal, dantur differentiæ genericæ: scilicet Spirituale & corporeum: animatum, inanimatum: sensitivum, insentivum: rationale, irrationale.
Ergo Spirituale, Corpus, Vivens, Animal, sunt media.

Medium Logicum.

Ubicunque dantur duo termini extremi, ibi datur & medium.
In omni propositione dantur duo termini extremi.
Ergo in omni propositione datur medium.

Physicum.

In omni generatione quando ab eo quod fuit, ad id, quod est, datur transitus, ibi necessario quoque datur medium.
Sed privatio est transitus ab eo quod fuit, ad id, quod est.
Ergo privatio inter tria principia est medium, id est, inter materiam & formam.

Medium Morale.

Ubicunque est excessus & defectus, inter illa datur & medium.
Inter liberalitatem dantur excessus prodigalitatis, & defectus avaritiæ.
Ergo liberalitas est medium inter prodigalitem & avaritiam.

Medium Arithmeticum.

Ubicunque sunt duo numeri impares proximi, ibi datur inter illos medius par.
Sed 1. & 3. 3. & 5. &c. sunt numeri impares proximi.
Ergo dantur inter illos medii numeri pares, videlicet 2. & 4.

Geometricum.

Ubicunque dantur extrema, ibi datur medium.
In Circulo dantur extrema.
Ergo in circulo datur medium, videlicet centrum.

Astronomicum ab eventu.

Ubicunque datur oppositio Astronomica, ibi datur medium.
Sed in omni Ecclypsi datur oppositio Astronomica, nimirum Solis & Lunæ mediante terra, vel Solis & terræ mediante Lunâ.
Ergo in omni Ecclypsi datur medium.
Quod argumentum idem quoque valet in omni oppositione Planetarum.

Habes hîc Lector nonnulla Exempla, ut ex iis, quomodò in reliquis procedendum sit, videas. Datur enim in omni æquatione, connexione, conclusione, mensuratione, participatione, actione, perfectione Medium. Quæ omnia fusiùs suo tempore & loco demonstrabuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPUT VI.

De Principio Respectivo Finis.

FInis est generale principium primitivum & necessarium, sine quo nullus in natura rerum esset appetitus, nihil bonum, nulla actio, nullus volitæ rei ad terminum consequendum impulsus. Est igitur Finis id, in quo principium quiescit; quiescunt autem principia in fine, propter quem sunt, & est finis ultimus Deus benedictus in sæcula, cujus gratiâ omnia sunt; Sub hoc autem fine sunt alii innumerabiles fines, in quibus principia substantiæ quiescunt, quando attingunt illud propter quod sunt. Est itaque Finis quadruplex.

Sine principio finis nullus foret appetitus.

Primò. *Finis perfectionis*, ut Beatitudo, est finis vitæ humanæ, ad quam revocantur omnia, quæ perfectionem, bonitatem, magnitudinem &c. respiciunt.

Secundò. *Finis terminationis*, est quies adepta in loco naturali; siquidem locus, ad quem movetur res, est finis illius motus, ut lapis deorsum cadens. Ad hunc revocantur omnes terminatæ res, omnes appetitus naturales, qui tendunt ad quietem tanquam ad finem. Ad hunc revocatur finis extremi, qui est vel substantiæ, ut generationis finis est homo: vel accidentis, ut finis corporis quanti est extensio partium extra partes: vel temporis; sic temporis finis est motus successivus rerum: vel loci; sic loci finis est, esse alicubi: vel qualitatis; sic caloris & frigioris finis est alterare subjecta.

Tertiò. *Finis privationis* est destructio rerum; ut mors est finis vitæ. Huc revocantur omnes corruptiones & privationes tam naturales, quàm morales, & artificiales.

Quartò. *Finis intentionis*, est id, ad quod quidpiam dirigitur; ut finis Medicinæ est sanitas; finis Juris Justitia.

Sunt & fines secundarii, qui naturaliter in suis principiis quiescunt. Hoc pacto metalla quietem habent in suo fine, qui est sub fine hominis; quoniam si non esset homo, principia illa finem non haberent, in quo quiescerent: Sic totus Mundus in hominis gratiam conditus est. Pari pacto homo, qui est finis substantialis animæ & corporis, est Substantia, qui est finis Substantialis formæ & Materiæ.

Fines accidentales sunt hujusmodi; ut meritum est finis virtutum acquisitarum; & gratia Dei finis virtutum gratuitò datarum.

Termini Compositi reducibiles ad Finem forma syllogistica propositi, & inter se combinati.

Termini simplices.

1. Omne quod sub cognitionem cadit, finis rationem habet.
   Omnis scientia sub cognitionem cadit.
   Ergo finis rationem habet.
2. Id ad quod omnia tendunt, is rerum omnium ultimus finis est.
   Deus est, ad quem omnia tendunt.
   Ergo Deus finis est rerum omnium.
3. Quod ab omnibus appetitur, finis est voluntatis nostræ.
   Bonum est quod appetitur ab omnibus.
   Ergo finis est voluntatis nostræ.
4. Omnis terminus in quem intrinsecè tendimus, finem aliquem respicit.
   Omnes actiones humanæ tales sunt.
   Ergo omnes actiones humanæ ad finem aliquem tendunt; cum nulla actio sit sine termino.
5. Omne quod complementum habet, finis rationem habet.
   Omnis perfectio complementum habet.
   Ergo omnis perfectio finis rationem habet.
6. Omne quod extremi rationem habet, id finis rationem habet.
   Omne terminabile extremi rationem habet.
   Ergo omne terminabile finis rationem habet. Quod & de omni consumptibili & consumabili dici potest.
7. Omne quod nascitur, finem habet, scilicet per corruptionem.
   Omnia generabilia talia sunt.
   Ergo finem habent.

Cognoscibile.
Appetibile.
Acceptabile.
Consumabile.
Consumptibile.
Extremum.
Complebibile.
Oblectabile.
Perfectibile.
Terminabile.
Proponibile.
Quies.
Status.
Scopus.
Sententia judicialis.

8. Omne

8. Omne cujus gratia aliquid fit, finis rationem habet.
   Omnia in natura rerum alicujus gratia fiunt: Nihil enim frustra fit, aut factum est.
   Ergo omnia finis rationem habent.
9. Si non esset finis in rebus constitutus, daretur processus in infinitum; ergo nulla quies, nullus status, nullus determinatus scopus rerum.
   Sed hæc omnia absurda sunt.
   Ergo necessariò in rebus finis est.
10. Omne objectum cognoscibile, finis est cognoscitivi, sive cognoscentis.
    Omne quod intelligitur, est objectum cognoscibile.
    Ergo omne quod intelligitur, est finis cognoscitivi, sive cognoscentis.

Omnis potentia sive (*tivum*) pro fine habet objectum *.bile*.
- Sed Omne
  - Bonificativum.
  - Magnificativum.
  - Durare factivum.
  - Potentificativum.
  - Intellectivum.
  - Volitivum.
  - Virtutificativum.
  - Verificativum.
  - Glorificativum.

Est agens, sive, sunt agentia sub ratione potentiæ.

Ergo pro fine habent objectum *.bile*.

Id est,
- Bonificabile.
- Magnificabile.
- Durificabile.
- Potentificabile.
- Intelligibile.
- Volibile.
- Virtutificabile.
- Verificabile.
- Glorificabile.

Quæ Lulliano more ad unum Syllogismum reducuntur hoc pacto.
Omne, *tivum*, pro objecto finali habet, *bile*.
Omne Agens sub ratione potentiæ est, *tivum*.
Ergo omne Agens sub ratione potentiæ pro objecto finali habet, *bile*.

CAPUT VII.

De Principio Respectivo Majoritatis.

DIstinguitur Majoritas à Magnitudine, quod hæc sit principium absolutum omnium Entium magnitudines in se complicans sine ullo respectu; illa verò sit principium Respectivum, in quantum in ordine ad alia inferiora comparativè descendit; & uti id omnium Entium ordinibus convenit, ita ad omnia inferiora Majoritatis rationem habet; ac proinde generale & necessarium, utpote sine quo omnia æqualia forent, quod est impossibile.

Majoritas duplex.

Est autem Majoritas primò duplex: *Substantialis* & *Accidentalis*: Illa est, substantialis pars substantiæ: Hæc communicata quædam imago & similitudo substantialis Majoritatis. Quemadmodum enim Bonitas major est per suum effectum, quàm per similitudinem & extra communicatam magnitudinem; ita Majoritas per suam essentiam simpliciter est pars substantialis; sicuti Bonitas communicata pars accidentalis; unde si Majoritas non esset pars substantialis substantiæ, Bonitas non esset major per essentiam, quàm Bonitas per accidens, cùm non haberet, de quo suam similitudinem substantialem reciperet.

His ita præmissis ita Majoritatem hanc per omnium rerum genera, Entiumque gradus deducemus, ut magna, quæ inde pullulat argumentorum fætura luculentius patefiat.

Omne Ens, non Ente.	Majus aut Major est	Quia melius est esse, quàm non esse; quia esse, bonum est; non esse, malum.
Omne Positivum, Negativo.		Quia positivum affirmat aliquam bonitatem, quam negat negativum.
Omnis essentialis proprietas, accidente communi.		Quia proprietas perficit essentialiter, Accidens verò omninò accidentaliter.
Omne Accidens reale, intentionali.		Quia illud realem existentiam habet, hoc objectivam tantùm, & fine intellectu non existit.
Omne genus generalissimum, genere subalterno.		Quia illud latiùs sese extendit, quàm hoc.
Omne genus, specie sua.		Quia ad plura se extendit, & quia essentialiter perficit species suas.
Omnis species, suis individuis.		Quia individuis perfectam essentiæ rationem confert.

Omnis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Omnis Efficiens Causa, suo effectu.	Major aut Majus est.	Quia ratione originis prior est; ita Causa finalis major est materiali, & major Finalis Efficiente in creatis Formali, Materiali.
Omnis finis, mediis.		Quia finis est propter se, medium verò ad finem, scilicet ad aliud.
Omnis Forma, Materiâ.		Quia forma perficit essentialiter materiam, Materiâ passivè tantùm se habente.
Omnis qualitas activa, passivâ.		Quia activa dominatur, passiva subjicitur.
Omnis actus, habitu.		Quia excellentia virtutis in operatione consistit, non in habitu.
Omnis actus, potentiâ.		Quia actus actu est, potentia verò in fieri.
Omne necessarium, contingente.		Quia illud ita est, ut non esse non possit, hoc verò potest esse & non esse.
Omne possibile, impossibili.		Quia illud habet potentiam ad esse, minimè verò impossibile.
Omne Deo Vicinius, quàm remotius.		Quia illud excellentius, quàm hoc.
Omnis perfectio Deo similior, quàm dissimilior.		Quia illud majorem bonitatem habet, quàm hoc.
Omnis Virtus Theologica, Morali.		Quia illud nobilius objectum habet, quàm hoc.

Ex his necessariò concluditur.

Deus.

1. Deum Optimum Maximum sine ulla comparatione majorem esse omnibus Entibus in universitate rerum contentis, cujus comparatione omnia nihil sunt.

Ordo rerum.

Angelus verò major homine.
Homo major bruto.
Brutum majus plantâ.
Planta major Minerali.
Minerale quodvis, majus materiâ primâ, quæ propè nihilum.

Angelus.

2. Seraphini majores sunt Cherubinis.
Cherubini Thronis.
Throni, Dominationibus.
Dominationes, principatibus.
Principatus, Potestatibus.
Potestates, Virtutibus.
Virtutes, Archangelis.
Archangeli, Angelis.
Angeli, Hominibus.

Cœlum.

3. Cœlum continens majus contentis.
Firmamentum, sive Cœlum fixarum, majus Saturnino.
Saturninum, majus Jovio.
Jovium, majus Martio.
Martium, majus Solari.
Solare, majus Venereo, Mercuriali, Lunari.
Lunare, majus Cœlo Elementari.
Elementare, majus Terreno globo.

Elementa quoad Virtutes.

4. Ignis major humido, quia activior.
Humidum majus sicco, quia perficit siccum ut subsistat.

Homo quoad Dignitatem.

5. Homo unus altero major est virtute, dignitate, scientiâ, sapientiâ.
Rex, major Principe.
Princeps, major Comite.
Comes, major Barone.
Baro, major nobili.
Nobilis, major rustico.
Dives, Paupere.

Ratione

Ratione verò Scientiæ & Virtutum, quæ sunt bona eorum.

Sapiens omnibus præstat.	Ratione Objecti.
Theologus, major Philosopho.	
Philosophus, major Philologo.	
Philologus, major Grammatico.	
Ethicus, major Philosopho, & Philologo.	
Architectus, Murario.	
Monarchia, major Aristocratiâ.	
Aristocratia, Democratiâ.	
Democratia, Oeconomiâ.	
His omnibus major est vir quà Theologicis, quà moralibus virtutibus quàm optimè instructus.	
Contrà unus homo vitiosus altero, oppositis modis.	

Ratione bonorum corporis.

Unus homo major est altero, pulchritudine, proportione, robore, sanitate, talentis naturalibus, voce, pectore.

Quoad bonum fortunæ.

Unus homo major altero, Honore, dignitate, famâ, & celebritate nominis, favore Magnatum, & similibus: Est enim in his omnibus Majoritas comparata ad alias Majoritates.

Animalia bruta juxta species, quoad quantitatem.

6. Quadrupedia majora volatilibus, quoad quantitatem molis.
Natatilia majora quadrupedibus & volatilibus.
Omnia hæc majora insectis præter dracones.

Quoad dotes naturales sive qualitates.

Leo, fortitudine.	Major est reliquis animantibus.
Elephas, ingenio.	
Equus, alacritate.	
Tygris, velocitate.	
Canis, fidelitate.	
Vulpes, astutiâ.	
Bos, tolerantiâ laborum.	
Pecus, simplicitate.	
Capra, salacitate.	
Asinus, segnitie.	

Volatile unum altero majus est.

Uti.

Aquila, volatu & fortitudine.
Accipiter, rapacitate.
Gallina, fœcunditate.
Gallus, salacitate.
Columba, simplicitate.
Hirundo, prænotione temporum.
Ciconia, philostorgiâ.
Luscinia, cantu.
Regulus, astutiâ.
Pavo, pulchritudine & varietate pennarum.
Upupa, cristæ varietate.
Anser, stoliditate; & sic de cæteris.

Natatilium unum altero majus est.

Uti.

Balæna, Corporis mole.
Delphinus, amore hominum.
Lucius, rapacitate.
Rana piscatoria, dolosâ industriâ.
Sepia, malignitate.
Polypus, mirâ transformatione; & sic de reliquis naturis & proprietatibus procedendum tibi esse putes.

Insectorum pariter unum altero majus est. Uti.

Vipera, astutiâ.
Aspis, mirâ industriâ.
Serpentum, vermiumque miræ virtutes, & proprietates.

Vegetativa natura.

7. Una Plantarum major est altera, vel mole, vel figurâ, vel virtute.

Sic.

Arbores, majores plantis.
Frutices, herbis.
Herbæ, graminibus.
Plantæ Salutiferæ, insalutiferis majores.
Plantæ fructiferæ, sterilibus.
Floridæ, majores infloridis.
Altæ, majores humilibus.
Ramosæ, majores iis, quæ sine ramis.
Specificæ qualitates plantarum, majores elementaribus.
Calidæ, majores frigidis.
Calido-humidæ, majores frigido-siccis.
Sunt & aliæ plantæ majores aliis.

Facultate	Calefactivâ.
	Rarefactivâ.
	Condensativâ.
	Humectativâ.
	Laxativâ.
	Stipativâ.
	Mollificativâ.
	Indurativâ.
	Purgativâ.
	Siccativâ.
	Incisivâ.
	Penetrativâ.
	Conglutinativâ.
	Sanativâ &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mineralia.

Mineralium aliud majus altero.
Aurum, Argento.
Argentum, Cupro.
Cuprum, Stanno,
Stannum, Ferro.
Ferrum, Plumbo.
Plumbum, Hydrargyro.
Hydrargyrum, reliquis lapidibus.

Hoc pacto lapides varias inter se Majoritatis differentias habent, uti & varii succi minerales.

Eodem pacto procedes in materialibus, & instrumentalibus, artificialibus, sive aggregatis per accidens, & in omnibus majoritatem reperies comparativè sumptam.

Datur & Majoritas respectu principiorum absolutorum.

Uti.

Omnis { Bonitas. Ma. Du. Po. Sa. Vo. Ve. Vi. Gl. } In suo genere major est alterâ in suo genere: uti, { Increata, Creatâ. Angelica, Humanâ. Humana, Sensitivâ. Sensitiva, Plantali. Plantalis, Minerali. Substantialis, Accidentali. Ergo.

Atque hæc de Majoritate Sufficiant.

CAPUT VIII.

De Principio Respectivo Æqualitatis.

Principium sine quo nil foret æquale alteri.

EST Æqualitas Principium Substantiale generalissimum, primitivum & necessarium; utpote sine quo nulla daretur concordantia, estque substantialis; utpote in qua sustentantur æqualitates accidentales, & in qua fines concordantiæ, bonitatis & magnitudinis quiescunt, & sunt partes essentiales Substantiæ. Ita homo sub æqualitatis principio generat hominem bonum & magnum; Accidentaliter verò sumitur, cum excessus & defectus diversarum qualitatum ad æqualitatem reducitur, ut quando Medicus graduat medicamenta anaticè sive ad pondus æquale.

Dividitur autem in *Increatam* & *Creatam*. *Increata* invenitur in Sacrosancta Triade, in qua personarum est summa æqualitas, respectu perfectionum Divinarum, in natura & essentia summa consubstantialitas.

Creata iterum est multiplex: *Substantialis*, & *accidentalis*. *Substantialis*, est fundata in ipsa essentia totius substantiæ respectu perfectionis; uti in Angelo, est perfecta voluntatis & intellectus in essendo æqualitas; Et in corporeis, omnes partes, respectu, substantiæ, æquales sunt in essendo. *Accidentalis æqualitas*, est vel intensionis, vel extensionis, vel mensurationis; vel ratione temporis, loci, finis, habitus, qualitatis, numeri, ætatis, considerantur. Quemadmodum enim se habent principium, & finis, ad Medium; ita Majoritas, & Minoritas, ad Æqualitatem.

Termini compositi reducibiles ad Æqualitatem in formam syllogisticam redacti & combinati.

Termini Simplices.
Æquale, Æquum.
Justum.
Simile.
Proportionatum.
Mensuratum.
Ponderatum.
Par.

Quandocunque unicuique datur, quod suum est, in eo ibi datur æqualitas.
Justitia commutativa dat unicuique quod suum est.
Ergo in Justitia datur æqualitas.
Quandocunque mensuratur aut ponderatur quidpiam sub æqualitate proportionis, ibi datur æqualitas.
Hoc fit in Medicinalibus.
Ergo.
Omnia quæ sunt sine excessu & defectu, æqualia sunt.
Hoc fit in omni mensura, & pondere.
Ergo in iis est æqualitas.

Eodem modo argumentare de æqualitate intensionis qualitatum, temporum, locorum, situum, habituum, proportionum, ætatum, aliorumque, quæ usus docebit; Quæcunque enim ad concordantiam reducuntur, reducuntur & ad æqualitatem.

CAPUT

CAPUT IX.

De ultimo Principio Respectivo Minoritatis.

Principium sine quo nil minus altero, neque privatio.

MInoritas est generale principium & necessarium, quia sine illa nulla accideret privatio, nihil daretur minus altero, nullum malum aut imperfectum, dicitque omnem defectum à bonitate, magnitudine, duratione, potentia &c. & in omnibus creatis locum habet, Deo solo minoritatis omnis experte: quot enim modis dicitur majoritas, tot & minoritas.

Termini simplices.

Termini compositi reducibiles ad Minoritatem.

Parvitas seu exiguitas.
Omnis defectus à Majoritate, Magnitudine, bonitate, est minoritatis effectus.

Inferioritas.
Omne inferius respectu superioris minus quid est. Ergo.

Indigentia.
Omnis necessariarum rerum defectus minoritati subjacet.
Sed Indigentia omnis, & inopia, talis est.
Ergo.

Miseria.
Omnis boni deficientia minoritatem habet.
Sed tales sunt omnes afflictiones, calamitates, & miseriæ.
Ergo.

Servitus.
Omne quod alterius dominio subjicitur, minoritatis rationem habet.
Talis est omnis servitus.
Ergo.

Inopia.
Omne rerum necessitate pressum minoritatis rationem habet.
Omnis inops, & pauper, talis est.
Ergo.

Subjicibilitas.
Omne quod alteri sive ethicè, sive physicè, sive logicè subjicitur, minoritatis rationem habet.
Sed talis est servitus, subjecta Logica.
Ergo.

Obligatio.
Omne quod obligatur ad aliquid præstandum est minoritas.
Tale est debitum, æs alienum & cætera.
Ergo.

Defectus.
Omne quod à debito ordine recedit, minoritatem habet.
Omnis defectus, tum in genere naturæ, tum moris, talis est.
Ergo.

Infirmitas.
Omnis virium defectus minoritatis rationem habet.
Omnis infirmitas, morbus, & sanitati contraria, talia sunt.
Ergo.

Fragilitas.
Omne malè connexum, compactumque minoritatis rationem habet.
Talis est omnis res fragilis.
Ergo.

Impotentia.
Omne ad agendum ineptum minoritatis rationem habet.
Talis est omnis impotentia.
Ergo.

Imperfectio.
Omne à perfectione debita declinans minoritatis rationem habet.
Tale est omne imperfectum.
Ergo.

Vacuitas.
Omnis locus carens corpore, minoritatis rationem habet.
Tale est omne vacuum.
Ergo.

Insufficientia.
Omne quod facultate ad operandum destituitur, minoritatis rationem habet.
Talis est omnis insufficientia.
Ergo.

Omnes privationes.
Omne quod bono aliquo orbatur per transitum unius ad aliud, minoritatem habet.
Omnes privationes tales sunt.
Ergo.

Atque hæc sunt, quæ de octodecim, tum absolutis, tum respectivis principiis, eo ordine, quo ea Lullus descripsit, dicenda putavi: Ex quibus Lector innumeras ex omni scibili reperiet argumentorum sedes, aditusque paulatim ad veram Artis methodum aperitur, uti ex sequentibus patebit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PARS IV.

De novem Subjectis Universalibus, quæ sunt :

Deus. Angelus. Mundus, Cœlum. Elementa. Homo. Natura sentiva. Vegetativa. Inanimata. Accidentia.

PRÆFATIO.

ANtequam ad subjectorum Universalium, quæ in Arte nostra Combinatoria considerantur, expositionem calamum convertamus, totius prius corporei incorporeique Entis sive substantiæ divisionem subdivisionemque hîc ob oculos Curiosi Lectoris ponendam duxi, ut veluti in speculo quodam omnium Entium naturali serie propullulantium ordines, quos fusissimè in secuturis scientiarum Syntagmatis describpturi sumus, unico intuitu expositos sibi contemplaretur. Quod quidem scitiùs pulchriùsque haud quaquam fieri posse arbitratus sum, quàm per arborei typi similitudinem, tum ad methodum tradendam, tum ad firmioris memoriæ subsidium accommodatam. Quemadmodum enim Arbor per radices è terra veluti ex spermaticæ facultatis abysso exorta paulatim in truncum, deinde in innumerorum ramorum identidem subdivisorum fœturam expansa, mirum in modum vividæ indolis lætitiam uberrimo fructuum proventu exhibet ; ita universum Naturæ ambitum, sive rerum creatarum complexum haud incongruè Arbori comparaverim, quæ ex nihilo per omnipotentis Dei creativam Virtutem emergens primò in chaoticum Ens, hinc in varias entium differentium gradus expansa, atque in varios generum specierumque velut ramos quosdam divisa, ab infimo per medios usque ad summum, atque adeo sapientissimi Conditoris supramundanæ mentis verticem, ex ordine rerum creatarum ascendendo, quam Philosophi satis mirari non possunt, pertingit.

Sed ejus explicemus ramos. Scopus sive truncus recto tramite in altum tendens verticem ita disponitur, ut à radice incipiens, ab Ente inquam transcendentali rerum principio, per genus generalissimum, ut cum Logicis loquar, ad genera subalterna, & hinc ad species & individua, per ramorum divisionem expanderetur, eo artificio disposita, ut à summo ad unum usque laterali ordine descendentes generum specierumque differentiæ reciproca quadam prædicatione, nunc subjecti, modò prædicati rationem haberent ; dextræ quidem per propositiones universales affirmativas, quas particula, Omne, *indicat ; oppositæ verò hisce in altero latere differentiæ reciproca quadam prædicatione de se dicerentur, sed per propositiones universales negativas, quas particula,* Nullum, *indicat ; adeoque ex singulis innumeri rerum demonstrandarum Syllogismi oriantur, quibus universa Naturæ series ex entium subdivisione subordinationeque rectà demonstretur ; pulchra proinde totius Dialecticæ Epitome & Anacephaleosis. Verùm cum hæc luce meridiana clariùs in ipsa Arbore eluceścant, supervacaneum esse ratus sum, iis diutius immorari ; cum Lector uberrimos ejus fructus faciliori negotio ipsa praxi, sit percepturus, quàm ego copiosis verborum ambagibus non facilè describerim. Propositum itaque nobis scopum prosequamur.*

CAPUT

CAPUT I.

De primo Subjecto universali, qui Deus est.

PRimum Artis nostræ Combinatoriæ subjectum est Deus Opt. Max. objectum, inquam, adæquatum, circa quod intenta mentis acie, quantum humani ingenii imbecillitati licet, exponendum, totum versatur Theologorum studium & industria. Verùm de hoc subjecto omnium dignissimo in sequenti libro, quæ Theologia Combinata inscribitur, uberrimè sumus pertractaturi. In quo Lector omnia ea quæ ad id quovis modo revocari poterunt, exposita reperiet.

CAPUT II.

De secundo Subjecto universali, qui est Angelus.

Subjectum II. de Angelica natura.

SEcundum Subjectum *Angelus* est, cujus operationes & proprietates quomodo per Artis nostræ applicationem innotescant, tum dicemus, ubi priùs Angelicæ actionis rationem per varias subdivisiones præmiserimus.

Primò itaque quoad Angelos, considerantur in iis proprietates, quæ sunt vel negativæ vel affirmativæ.

Negativæ sunt, quæ compositionem materialem, locum omnem & tempus, quibus res corporeæ omnes & componuntur & mensurantur, amovent ; uti sunt simplicitas in Angelis, sed limitata ; æviternitas & illocalitas.

Affirmativæ sunt, limitatio spiritualis, qua à Deo illimitato distinguuntur, motus celeritas, summa vis intellectus, summa vis voluntatis.

In specie Angeli dividuntur in bonos & malos. In Angelis bonis considerantur causæ, effectus, proprietates & distinctio. Causa efficiens bonitatis Angelorum, gratiosa Dei electio, tum eidem subordinatur semper voluntas & consensus permanendi in sanctitate & justitia ; Propria sunt, bonum virtutis & bonum conditionis. Bonum virtutis respectu intellectus & voluntatis ; respectu intellectus est summa claritas & veritas notitiæ ; respectu voluntatis summus appetitus & impetus in summum bonum, & consequenter boni à primo descendentis. Bonum conditionis est felicitas, quæ est gloria & gaudium.

Angelorum status.

Effectus Angelorum.

Effectus bonorum Angelorum sunt vel respectu Dei vel Creaturarum ; illi glorificationem & executionem jussorum Divinorum pro fine habent ; hi omnium rerum curam, suntque vel Generales vel Speciales.

Officia Angelorum.

Generales sunt, primò ordines Entium sine confusione conservare ; Elementorum temperamenta curare ; uti inundationes, ventorum impetum, pestiferas exhalationes cohibere.

Speciales sunt, vel ex parte hominum bonorum vel malorum. Ex parte hominum bonorum curant bona vel animi, vel corporis, vel fortunæ.

Animi bona, quibus promovendis invigilant, sunt, illustrare intellectum, inspirare bona, à tentationibus diaboli liberare, voluntatem ad actiones bonas movere, virtutis studium implantare, Deum amare, consensum in peccatum impedire.

Bona corporis, quibus conservandis assistunt, sunt, totius vitæ statum moderari, ab omni periculo vitæ defendere, in morte diabolum repellere, & post mortem in paradisum introducere.

Bona fortunæ, quæ promovent, sunt, temporalium rerum copiam promovere, contra noxas defendere, pericula amovere.

Effectus verò respectu malorum hominum sunt ; peccata illorum punire, justitiam Dei per peccata irritatam exequi, vel temporali vel æterna pœna.

Distinctio Angelorum sumitur primò ex gradibus superiorum & inferiorum, qui novem sunt Chori Angelorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Novem Chori Angelorum dividuntur in tres Hierarchias: & sunt,

1. Seraphin. Cherubin. Throni.
2. Dominationes. Potestates. Principatus.
3. Virtutes. Archangeli. Angeli.

Quorum officium est:

- Illuminare & inflammare inferiora. Scientiam infundere. Tranquillitatem curare. — Deo perpetuò adsistere.
- Dominari omnibus potestatibus adversis. Modum tradere exactionis boni & legitimi. Notionem indere ducendi & gubernandi. — Naturam universalibus legibus & dictaminibus disponere & gubernare.
- Virtutibus animi invigilare. Nunciare. Custodire. — Particularium rerum hominumque custodiæ curam habere.

Hi omnes ratione præsidii distinguuntur: dum alii,

- Cœlorum globis versandis, conservandis, influxibus promovendis in Mundi bonum impendunt operam.
- Elementorum virtutibus præsunt.
- Terreno Globo. Singulis Entium gradibus. Regnis. Provinciis. Urbibus. Hominibus. — Præsident & adsistunt.

De Dæmonum Effectibus.

Pari ratione considerantur in Dæmonibus Causa, effectus, propria, distinctio.

Conditiones dæmonum.

Causa efficiens malitiæ; sunt contemptus Dei, & summus honoris vertex, quem à primo instanti creationis suæ ambibant.

Propria sunt: depravatio intellectus & voluntatis; intellectu quidem perpetuò confusi perplexique, de Deo divinisque judiciis dubitant. Voluntate verò, irrevocabili odio & livore erga Deum, Angelos, & omnes creaturas, maximè Electos, & tandem erga se ipsos feruntur, cum extrema infelicitate, ignominia & dolore.

Effectus dæmonum.

Effectus Dæmonum sunt, vel veri, vel præstigiosi. Veri sunt, erga Deum perpetua de eo calumnia cum divini nominis detestatione; erga creaturas omnes tam rationales, quàm irrationales, erga has, dum omnes evertere cuperent, & totum Mundum perdere; erga illos felices homines, animas eorum pervertere, potentiam intellectivam, volitivam & executivam depravare & impedire, corpus humanum mille modis lædere; bona omnia pessundare, honorique & famæ nocere, obsidere mentes & corpora hominum.

Potissimùm autem effectus Dæmonum elucescunt erga bonos, electos, & justos, quos mille modis tentare solent in fide, pœnitentia, bonis operibus; erga reprobos verò, dum illos in incepta malæ vitæ conditione confirmant, ab omni bono abducunt, atque ad mala innumera perducunt, quod innumeris modis præstant per præstigiatrices & divinatrices artes: quæ sunt:

- Necromantia. — Qua consulentibus se per mortuorum corpora responsa dant.
- Augurium & Sortilegium. — Quo per aves & sortes futura ostendunt.
- Pyromantia. Aëromantia. Hydromantia. Geomantia. — Quibus per elementorum: Ignis. Aeris. Aquæ. Terræ. — Diversa signa, responsum iis de futuris eventibus eos consulentibus, exhibent.

Quibus

Quibus accedunt Astrologia Consultoria, qua per cœli inspectionem per signa de re furto sublata responsum dant.

Variæ species divinationum.

Zoomantia, qua volucrum animaliumque moras, motus, nutus Magis signa præbent. Subinde quoque per varia instrumenta, ut cribra, pelves, specula, fumum, futura denuntiant. Verbo; Dæmones nihil non assumunt, ad animas à Deo abducendas; dum per varias Superstitiones, veneficia, collyria, unguenta, philtra, annulos, imagines characteristicas, amuleta, numeros, sonos, Sacrificia, purificationes, solitudines, sortes, ligationes, susurrationes, imaginationes horrendas, animi excessus, consecrationes, devotiones, somnia, cerimonias, miris modis mortalium pectora agitant, possident, & sui juris faciunt; atque adeo per ipsum S S. Altaris Sacramentum in suæ malitiæ executionem Deique contemptum assumunt, in omnibus divinitatis quandam simiam præ se ferentes.

Si quis verò fabulosam de fictitiis Gentilium Diis Theologiam hisce jungere velit, habebit uberrimam de omnibus disputandi materiam.

Termini abstracti reducibiles ad Angelos.

Bonitas. Magnitudo. Duratio. Potentia. Intellectus sive sapientia summa. Voluntas sive appetitus boni. Virtus summa in operando. Veritas in notitia. Gloria in felicitatis statu. Simplicitas. Non contineri loco. Æviternitas. Motus. Forma. Effectus ratione Dei. Effectus ratione Angelorum. Effectus inter sese. Effectus erga homines tam bonos quàm malos. Effectus ratione dæmonum per artes magicas, Distinctio.

Quæ omnia examinabuntur per quæstiones.

- *An.* Uti; An Angelus sit, & an Bonus. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.
- *Quid.* Uti; Quid sit Angelus ejusque Bonitas. M. D. P. S. V. V. V. G.
- *Cur.* Cur à Deo sit conditus, & in quem finem.
- *De quo.* An ex nihilo.
- *Quantum.* Quantus sit Potentiâ. B. M. D. P. S. V. V. V. G.
- *Qui.* Quomodo operetur, moveatur, loquatur, intelligat, velit, illuminet, se transformet.
- *Quale.* Qualis sit in Potentia, Bonitate, Voluntate, Virtute, Gloria.
- *Ubi.* Quis sit locus Angeli, & quomodo in loco sit, agat, operetur.
- *Quando.* An ab æterno sit, quando operationes ejus potissimùm exerat.
- *Quibuscum.* Quibus instrumentis utatur, quibus artibus, ad boni persuasionem.

Hisse addi possunt Principia Respectiva: An, quomodo, quare &c. differant, concordent, contrarientur, principient, medient, finiant, majores, æquales, minores sint. Quales sint ratione præsidii orbium cœlestium, elementorum, hominum, animalium, plantarum, mixtorum, metallorum. An plures sint Angeli in diversas Mundi plagas distributi; ubi de Angelis firmamenti, planetarum singulorum; de igneis, aëreis, aqueis, terrestribus, subterrestribus uberrimus disputandi campus.

Quæsituro itaque cuipiam, An Angeli verè existant; Respondebis authoritate & congruentiâ; hoc pacto: & primò quidem authoritate:

An Angeli exitant.

Id verè & indubitatè existit, cujus Sacræ literæ nobis veritatem compluribus locis demonstrant.

Sed Angelos esse, compluribus locis demonstrant S S. literæ.

Ergo Angeli verè & indubitatè existunt.

Congruentiâ sic probabis.

Ubicunque sunt duo extrema, quorum unum spiritualis substantia infinitè perfecta omnium conditrix, alterum corporeo-intellectuale est, ibi datur & media creatura & completa substantia inter purè spirituale infinitum & corporeo-intellectualem.

Sed datur Deus & corporeo-intellectualis creatura Mundo conclusa, videlicet homo ex corpore & anima incompleta substantia compositus.

Ergo & media & completa substantia intellectualis, finita, creata, per se subsistens, qui est Angelus.

Iterum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iterum.

In rerum natura datur substantia purè materialis seu corporea, & mixta ex spirituali & corporea, id est, homo; ergo datur & purè intellectualis creata.

Sed hæc alia esse non potest, quàm Angelus. Ergo.

Quibus suppositis, jam nonnulla exempla ponamus eorum terminorum, qui ad Angelos reducuntur.

Quæritur itaque, quid sit Angelica substantia? Respondeo, esse creatam substantiam intellectualem, incorpoream, completam. Quod ita probo per principia.

Per bonitatem. 1. Omnis *bonitas* incorporea completa per se subsistens & finita, est substantia creata, intellectualis completa.

Omnis Angelus est *bonitas* quædam incorporea per se subsistens & finita.

Ergo Angelus est substantia intellectualis completa, finita.

Per magnitudinem. 2. Omnis *magnitudo* incorporea subsistens, & omnis quantitatis extensivæ expers, est substantia intellectualis creata, completa, finita.

Sed Angelus talis est. Ergo.

Per Durationem. 3. Omne quod subsistit completè, & *æviternâ* duratione per solum esse & essentiam suam durat, est substantia intellectualis, incorporea, creata.

Angelus talis est. Ergo.

Per Potentiam. 4. Quandocunque effectus producitur solâ immediatione suppositi, & summâ intellectus & voluntatis vi, ibi necessariò summa *potentia* agentis.

Sed in Angelis solâ immediatione suppositi & summâ intellectus & voluntatis vi & efficaciâ globi cœlestes moventur, & omnia corporalia localiter moveri possunt, unde & incomprehensibiles effectus producuntur.

Ergo iis inest summa potentia.

Per cognitionem. 5. Omne quod non per species externas sed connaturales *intelligit*, est substantia intellectualis, completa, incorporea.

Angelus talis est. Ergo.

Pari pacto Angeli definitionem urgebis per reliqua principia essentialia, cæteraque iis annexa attributa; quæ fusiùs suo tempore & loco in Metaphysica combinata demonstrabuntur. Reliqua verò ad materiam Angelicam spectantia, in resolutionis typo contenta, per terminos principiorum tam absolutorum, quàm respectivorum, quos suprà posuimus, unicuique principio tum absoluto, tum respectivo propria demonstrabo.

CAPUT III.

De Mundo & Cœlo.

Subjectum III. de mundo & Cœlo. MUndus est corporea moles, Cœlos, elementa, mixta & quidquid tandem rerum est, intra se perfectione, connexione, ordine absolutissimo complectens, tertium Artis nostræ subjectum, ad quod omnia quæ existunt revocantur, tanquam magnæ machinæ partes integnantes ad totum: cujusmodi sunt: magnum illud & prope infinitum expansum, quod Cœlum dicitur, & in eo innumerabilis globorum multitudo, qui juxta stabilitas Dei leges archetypas ope intelligentiarum per motus unicuiq; congruos & appropriatos in bonum totius naturæ agitantur. Globi ab Angelis moventur.

Dividitur autem Mundus principaliter in tres partes; primò in Cœlum Cœlique globos potissimam Mundi partem. Secundò in in Elementa. Tertiò in Mixta, quæ quadruplici Entium ordine, gradu entitativo, vegetativo, sensitivo, rationali absolvitur.

Termini seu prædicata essentialia sunt.

B.	Quæ omnia examinabuntur per quæstiones.	*An.*	An Mundus Cœlumque verè existat? An B. M. D. P. S. V. V. V. G? An ♍ ♡ ☌ ☌ ☉ ☋ M Æ Mi?
M.		*Quid.*	An Cœli ex materia formave compositi; An corruptibilis vel incorruptibilis essentiæ; an animati?
D.		*Cur.*	Quem in finem Mundus Cœlique conditi sint? Respondeo per B & G.
P.		*Quantum.*	Utrum Mundus cum Cœlis infinitus sit; an plures Mundi sint? quot Cœli & Astra?
S.		*Quale.*	An incorruptibiles, animati, compositi; an ex elementis?
Vo.		*Quomodo.*	An diversis motibus operentur; an per influxus inferiora gubernent; An propria forma, an per intelligentias moveantur Astra? An per excentricos & concentricos circulos?
Vi.		*Ubi.*	An Mundus & Cœli in loco sint? & an sit extra eos spacium imaginarium?
Ve.		*Quando.*	An in tempore conditus; utrum ab æterno exstiterit?
G.		*Quibuscum.*	Quibus modis, instrumentis & rationibus inferiorem creaturam gubernet? An Cœli differant, concordent, contrarientur, principient, medient, finiant? majoritatem, Æ. Min. admittant? Denique An, quomodo, quantum, qualiter, cur, ubi, quomodo differant Cœli, & quem respectum ad se dicant? hoc pacto.

1. An

♍	1. An differant inter se Astra.
♡	2. In quo concordent.
☌	3. In quo contrarientur; & an qualitatibus corruptivis Astræa corpora sint imbuta.
☌	4. Quodnam & qualenam sit principium Astrorum activitatis in inferiora.
☉	5. Quomodo & utrum unum Astrum agat in alterum per influxus & virtutes specificas singulis inditas.
☋	6. Quis sit finis omnium harum actionum.
M	7. An unum altero majus sit, in B. M. P. S. Vo. Vi. Ve. G.
Æ	8. An æqualitas constituatur inter ea, & qualisnam illa sit.
Min.	9. An Minoritas concedatur in Astris.

Deinde hæc omnia examinabis per motus unicuique proprios, circa axin, in excentrico, circulari, diurno, annuo, obliquo, spirali, progressus, retrogressus, & cætera, & quem ob finem tanta diversitas naturæ iis sit indita.

Sed jam omnium dictorum paradigma quoddam proponamus; ex quo Lector Curiosus facilè intelligat, quomodo principiis Artis nostræ, aliarum propositarum quæstionũ status examinari & comprobari possint.

Quæsituro itaque, utrum Mundus sit æternus: sic negativam sententiam per omnia Artis nostræ principia confirmabis.

1. Solus Deus æternus. Ergo nihil aliud ex creatis rebus æternum esse potest. Coincideret enim quoad bonitatem durationis infinitæ cum Deo, quod est impossibile.

Per B. 2. Omnis *bonitas* participativè bona est limitata.

Mundus est *bonitas* participativè bona.

Ergo est limitatus. Ergo non æternus.

3. Omnis effectus, qui à bono essentiali ad extra profluxit, æternus esse non potest.

Sed Mundus est effectus, qui à bonitate Dei ad extra profluxit.

Ergo Mundus æternus esse non potest.

Probatur Major.

Solus Deus æternus est. Ergo nihil aliud ex creatis rebus æternum esse potest. Coincideret enim quoad bonitatem durationis infinitæ cum Deo, quod est impossibile.

P. B. Omne *participativè bonum*, æternum esse non potest.

Mundus est *bonum quoddam participativè*.

Ergo æternus esse non potest.

Ratio Majoris est. Quia bonitas participata est finita; æternitas autem essentialis est infinita; Nullum autem finitum potest esse æternum: Ergo & Mundus non potest esse infinitus, nec æternus.

Per M. Omne quod habet *partes quantitativas* & *rationes compositionis*, id æternum esse non potest.

Mundus habet partes quantitativas, & compositus est. Ergo æternus esse non potest.

Omne quod implicat *tempus*, æternum esse non potest. Per D.

Est enim æternitas negatio temporis.

Sed mundus implicat *tempus*.

Ergo æternus esse non potest.

Omne quod *variis mutationibus obnoxium* est, æternum esse non potest. Per D.

Mundus variis mutationibus obnoxius est.

Ergo. Est enim æternitas interminabilis totius vitæ simul & perfecta possessio, quæ in mundum non cadunt.

Omne quod habet *potentiam limitatam*, æternum esse non potest. Per P.

Mundus habet *potentiam limitatam*.

Ergo æternus esse non potest. Quia æternitas est ipsa Dei omnipotentia.

Nullum quod *intellectus* & *cognitionis* expers, id æternum esse potest. Foret enim ex seipso, sine præcognito fine. Per S.

Sed Mundus est *intellectus* & *cognitionis* expers. Ergo æternus esse non potest.

Quia æternitas est ipsa Dei omniscientia.

Omne quod implicat contradictionem, id æternum esse non potest. Per Vo.

Sed Mundum Dei *voluntate* ab æterno constitutum implicat contradictionẽ.

Ergo æternus esse non potest. Quia bonitas Dei, quæ est perfectio voluntatis infinita, est ipsa æternitas, cum qua creaturam coincidere impossibile est.

Si Mundus esset æternus, multò magis *virtutes* essent æternæ. Per Vi.

Sed nulla *virtus* creata est æterna, nec esse potest.

Ergo nec illud, quod inde sequitur. Quia æternitatis efficacia est major mundo.

Si Mundus est æternus, æternitas non est æternitas. Per Ve.

Sed hoc est absurdum.

Ergo & id, quod inde sequitur.

Si Mundus æternus foret, omnia in eo *gloriarentur* tanquam in ultimo fine. Per Gl.

Sed non omnia in mundo gloriantur tanquam in ultimo fine.

Ergo Mundus æternus non est.

Per Principia Respectiva sic institutum assumptum probabis.

1. Omne quod dependens est & temporale, id æternum esse non potest. Per ♍

Mundi forma est dependens & tempori subjecta.

Ergo Mundus non est æternus.

Vel aliter.

Æternitas *differt* à Mundo.

Ergo mundus non est æternus. Si enim non differt, vel est æqualis, vel inæqualis. Non æqualis, quia alias Mundus esset ipse Deus, quod est absurdum.

Ergo inæqualis; ergo non æternus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per ♡ 2. Omne quod *concordat* cum corruptibilibus, æternum esse non potest.
Mundus concordat cum corruptibilibus.
Ergo non est æternus. Quia æternitas & immensitas simul sunt & unum.

Per ⊶⊶ 3. Omne quod è *contrariis* compositum est, æternum non est.
Mundus compositus est ex *contrariis*.
Ergo non est æternus. Quia nihil quod æternum, compositum esse potest.

Per α 4. Omne *principiatum* æternum esse non potest.
Mundus est *principiatus*.
Ergo æternus esse non potest. Quia æternitas omni caret principio.

Per ⊙ 5. Ubicunque non est *medium* participationis inter finitum & infinitum, ibi æternum esse non potest.
Mundus inter finitum & infinitum *medium* participationis esse non potest.
Ergo. Quia æternitas non admittit successionem.

Per ω 6. Ubicunque est *finis* & consumatio, ibi æternum esse non potest.
Mundus teste S. Scriptura finem habebit & consumationem.
Ergo Mundus æternus esse non potest. Quia æternitas caret fine.

Per M 7. Omne quod definitum suæ magnitudinis esse habet, id æternum esse non potest.
Mundus definitum magnitudinis suæ esse habet.
Ergo æternus esse non potest.

Per Æ. 8. Omne quod non habet constantem & firmam æqualitatis suæ statum, sed continuæ mutabilitati substat, id æternum esse non potest.
Mundus non habet constantem & firmam æqualitatis suæ statum propter continuam rerum mutabilitatem.
Ergo æternus esse non potest. Quia sola æternitas est æqualis semper sibi in immutabilitate.

Per Min. 9. Omne *minus* Deo æternũ esse non potest.
Mundus est *minor* Deo.
Ergo æternus esse non potest.

Vides igitur, quanta facilitate per octodecim principia nostra universalia, æternitatis Mundi impossibilitas demonstretur. Verùm ut & Lector videat, quomodò amplius hæc eadem propositio per novem subjecta universalia probari possit, exempla supponimus.

Æternitatis Mundi impossibilitas demonstratur per novem subjecta universalia.

Per △ 1. Omnis effectus *Dei* ad extra æternus esse non potest.
Mundus est effectus *Dei* ad extra.
Ergo æternus esse non potest. Quia solus Deus est æternus.

2. Omne quod Mundo continetur, æternum esse non potest. Per ⌓
Angelus continetur Mundo, ejusque incola est.
Ergo *Angelus* non est æternus.

3. Quod est pars Mundi, id æternum esse non potest. Per ◎
Cœlum est pars Mundi.
Ergo *Cœlum* æternum esse non potest.

4. Nulla principia, æterna esse possunt. Per □
Omnia *Elementa* sunt principia Mundi.
Ergo nulla *Elementa* æterna esse possunt.

5. Omnis pars Mundi limitata & sensibilis æterna esse non potest, Per
Homo est pars Mundi limitata & sensibilis.
Ergo non est æternus.

6. Nullum *sensitivum* æternum esse potest. Per
Omne animal est *sensitivum*.
Ergo nullum animal æternum esse potest.

7. Nullum *vegetabile* æternum esse potest, Per
cum sit pars Mundi.
Omnis arbor est *vegetabilis* & pars Mundi.
Ergo nulla arbor æterna esse potest.

8. Nullum *minerale* seu mixtum tam perfectum, quam imperfectum æternum esse potest. Per
Omnia metalla sunt *mineralia*.
Ergo æterna esse non possunt, propter innumeras, quas habent, transmutationes.

9. Nullum *accidens* æternum esse potest. Per ⁝⁝
Sed novem prædicamenta sunt *accidentia*, quæ substantiam perficiunt.
Ergo æterna esse non possunt.

Si porrò æternitatis Mundi impossibilitatem per novem prædicamenta, aut per EnneademErotematicam adstruere velis, facies hoc pacto.

1. Omnis *Substantia* Mundo contenta æterna esse non potest, quia est limitata. Per Substantiam.
Omnia Entia sive sint, vivant, sentiant, intelligant, sunt Mundo contenta. Ergo.

2. Quodcunque profluit à subjecto quopiam limitato, aut illud *perficit*, id esse æternum non potest. Per Qualitates.
Omnes *qualitates* sive intrinsecæ sive extrinsecæ profluunt, aut perficiunt subjectum limitatum.
Ergo æternæ esse non possunt.

3. Nullum per *extensionem quantitativam* terminatum æternum esse potest. Per Quantitatem.
Omne corpus per extensionem quantitativam est limitatum. Ergo.

4. Nullum quod *ad aliud* respectũ dicit prædicamentalem, æternum esse potest. Per Relationem.
Omnes *Relationes* prædicamentales tales sunt.
Ergo. Quia correlativa sunt singularium rerum mutuæ affectiones. Quæ æternæ esse non possunt.

5. Omne

Per actionem. 5. Omne quod habet suum *terminum*, æternum esse non potest.
Omnis *actio* habet suum *terminum*.
Ergo.

Per passionem. 6. Omne quod ab alio *patitur*, æternum esse non potest.
Omnes *passiones* tales sunt.
Ergo.

Per ubi. 7. Omne *locatum* seu loco contentum, æternum esse non potest.
Omnia *corpora* locata sunt, sive loco contenta. Ergo.

Per quando. 8. Omne quod *temporis mutationibus* subjacet, æternum esse non potest.
Omnia quæ in Mundo sunt *temporis mutationibus* subsunt. Ergo.

Per situm. 9. Omne quod certam rationem *situationis* habet, æternum esse non potest.
Omnia Mundi corpora, & actiones extrinsecæ, uti sedere, stare, jacere, certam *situationis rationem* habent.
Ergo.

Per habitum. Omne quod *vetustate consumitur*, æternum esse non potest.
Omnis habitus vetustate consumitur. Omnia siquidem sicut vestimenta veterascent.
Ergo æterna esse non possunt.

Si itaque Mundus foret æternus, foret & infinitus; quod est contra fidem; & si foret infinitus, omnes partes Mundi pariter essent infinitæ; cum omnes partes infiniti sub ratione infiniti concipiantur, uti scholæ docent. Sed hoc quàm absurdum sit, quis non videt? Mundus itaque æternus esse non potest.

Habes hîc Lector Exemplum seu Paradigma, quo æternitatis Mundi impossibilitas per 18 principia nostra, & per novem subjecta universalia 36 syllogismis comprobatur; ut vel ex hoc exiguo specimine, Artis nostræ in inveniendis mediis fæcunditatem luculenter intuearis. Quod itaque de una hac quæstione dictum fuit, de innumeris aliis quibuscunque dici potest.

Quæstiones de Cœlo.

Quod de Mundo Paradigma dedimus, id pari ratione de Cœlorum natura & proprietate dari potest. Constat autem Cœlum Expanso illo æthero & Astris, quæ in eo ad leges ab Authore constitutas ope intelligentiarum circa Terram circumvolvuntur.

Ex quo deducimus primò Cœlum triplex tantum esse, sublunare, siderium, empyreum. Secundò Cœlum minimè solidum esse, sed instar auræ lenis, quem Ætherem vocant. Tertiò Cœlum & Astra corruptioni & alterationi esse obnoxia. Quartò Astra non distingui à materia sublunari radicaliter. Quintò, Astra præter primas & secundas qualitates specificis quoque qualitatibus quibus in inferiora agunt, prædita esse. Sextò omnia Astra Athmosphæras proprias habere ex liquido & solido constituta, & quælibet suo proprio centro gaudere. Septimò omnia partim propriâ, partim alienâ luce gaudere. Octavò Astra omnia quantumvis innumerabilia, specie tamen, qualitatibusque inter se specificis distingui. Nonò Astra & in inferiora & in se invicem influere ad bonum universi. Decimò Terram in medio fixam omnium influxibus subjectam esse. Quæ omnia per Artis nostræ Combinatoriæ principia, maxima Argumentorum varietate, in nostra Cosmographia & Astronomia Combinatoria Deo dante nos ostensuros pollicemur. Natura Cœli.

CAPUT IV.

De natura Elementari, quod est quartum subjectum universale.

Principium, seu subjectum naturæ elementorum.

ELementa sunt principia componentia omnem corpoream naturam, sive Cœlum & Astra, sive sublunarem Mundum spectes; omnia siquidem ex prima illa chaotica massa, in qua involuta jacebant, omnipotentis Dei virtute in distinctos rerum ordines entiumque gradus prodierunt; ut proinde gratis Cœlum quintum quoddam elementum fingamus.

Elementorum qualitates.

Sunt autem secundùm omnium philosophorum sententiam quatuor Elementa: Ignis, Aër, Aqua, Terra. Differunt tamen inter se, quod ignis se habeat per modum principii activi. Aqua per modum principii passivi. Reliqua duo, Terra & Aër, per modum resultantiæ. In Arte nostra Generali, pro Igne sumitur omnis calor sive formalis, sive virtualis, sive analogicus quovis modo sumtus. Pro Aqua omne quod liquidum est. Pro Aëre omnis tenuis & subtilis substantia, quæ ad aquæ liquorem similitudinem & analogiam quandam obtinet. Pro Terra, omne solidum, durum, molle non liquidum quacunque ratione consideratur. Agitur autem primò de Elementis in genere, deinde in particulari.

Elementa sunt principia, quæ ad omnium rerum materialem compositionem concurrunt: siquidem fieri non potest, ut mixto dato, id non sit constitutum ex calido, humido, frigido, sicco: quemadmodum enim Compositio elementorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

unum elementum sine alio esse non potest, ita nullum mixtum assignari potest, non mutua elementorum conspiratione constitutum. Imprimis verò in Elementis considerari debent: qualitas, motus, figura, locus, proprietas, forma, effectus, immutatio, alteratio, contrarietas, mixtio; qualitates deinde singulis propriæ, & sunt calor, humiditas, frigiditas, siccitas, & quæ ex his primis nascuntur, secundæ. ut sequitur.

Primæ.		*Secundæ.*	
Calor.	Frigus.	Densitas.	Raritas.
Humiditas.	Siccitas.	Durities.	Mollities.
		Grossities.	Subtilitas.
		Ariditas.	Lubricitas.
		Lentor.	Friabilitas.
		Asperitas.	Lenitas.

Porrò Elementorum naturam & proprietatem per Artis nostræ principia hoc pacto demonstrabis.

Per principia Absoluta.

Per B. 1. Omne sine quo corporea natura esse non potest, id est necessariò magnum *bonum*, in natura.
Elementa sunt talia.
Ergo sunt magnum *bonum* in natura.

Per M. 2 Omne quod per omnem corpoream substantiam sese *extendit*, illud est summè magnum.
Elementa sunt talia.
Ergo elementa sunt magna; Quia complicant totam substantiam corpoream. Quæ deinde per inductionem probanda sunt: Sunt enim in Cœlis, Astris, homine, brutis, plantis, Mineralibus.

Per D. 3. Omne sine quo Corporea natura subsistere non potest, est necessariò maximè *durabile*.
Talia sunt Elementa.
Ergo. Quia sine elementis non haberent res corporeæ permanentiam.

Per P. 4. Illud est summæ *potentiæ*, sine quo corporea natura operari non potest.
Elementa sunt talia.
Ergo elementa sunt summæ *potentiæ*.

Per S. 5. Omne illud, quod ad compositionem corporum concurrit, concurrere non potest sine *instinctiva quadam cognitione*: id est appetitu innato & naturali quod semper intelligo in similibus.
Talia sunt Elementa. Quia gravitas Terræ mixta figit ut subsistant; ignis calore præstat, ut conserventur; &c.
Ergo ad compositionem corporum sine *instinctiva cognitione* concurrere non possunt.

Per Vo. 6. Omne quod disponit ad optimum finem naturæ, id *appetitum naturalem* habet ad id præstandum.
Elementa sunt talia. Quia naturalem locum ipsis debitum appetunt. Uti lapis fertur deorsum in Terram, ignis sursum. Ergo.

Per Vi. 7. Illud summa *virtute* pollet, sine quo nihil corporeum agere potest.
Sine Elementis nihil corporeum agere potest.
Ergo Elementa magna *virtute* pollent.

Per Ve. 8. Illud sine quo nihil corporeum existere & operari potest illud summæ *veritatis* rationes habet.
Sine Elementis nihil corporeum existere & operari potest.
Ergo Elementa summæ *veritatis* rationes habent.

Per Gl. 9. Illud quod in operibus suis *quietem* invenit, illud ejus est summa *gloria*.
Elementa in mixtis quietem suam inveniunt.
Ergo in mixtis gloriantur.

Per Principia Respectiva.

Per = 1. Illa inter se differunt, quorum unum ab altero *separari* potest.
Sed unum Elementum ab altero *separari* potest.
Ergo inter se differunt. Minor probatur per experimenta chymica.

Per ♡ 2. Illa quæ *convenientiam* quandam ad invicem habent, illa *concordare* quoque dicuntur.
Sed elementum aqueum partim cum aëre, partim cum terra; ignis partim cum aëre, partim cum terra, qualitatibus *conveniunt*: Aqua enim humiditate cum aëre & frigiditate cum terra; ignis caliditate cum aëre & ficcitate cum terra convenit.
Ergo *concordant*.

Per ⊶ 3. Omnia quæ in uno & eodem subjecto simul existere non possunt, sub eodem gradu intensissimo *contraria* sunt.
Calor ignis & humiditas aquæ, aëris præterea humiditas & siccitas terræ simul esse non possunt. Ergo.

Per α 4. Omnia *principiantia* necessariò habent principiata, quæ sunt corpora mixta.
Elementa sunt *principiantia*,
Ergo habent principiata, quæ sunt mixta.

Per ⊙ 5. Omnia quæ ab extremis æquè participant, *mediantia* sunt.
Inter elementa Aër ab igne calorem, ab aqua humiditatem; Terra ab igne siccitatem, ab aqua humiditatem æquè participant.
Ergo *Media* sunt inter ignem est aquam.

6. Omnia

Per ω 6. Omnia quæ bonum naturæ in omnibus *appetunt*, illa optimi finis rationem habent.
Elementa bonum naturæ in omnibus appetunt, in mixtorum compositione.
Ergo.

Per M & Mi. 7. Omnia quæ per *excessum* & *defectum* se habent ad invicem, *majoritatem* aut *minoritatem* habent.
Elementa talia sunt.
Ergo. Quia ignis calor excedit calorem aëris, & calor aëris deficit à calore ignis. Item humiditas aquæ excedit humiditatem aëris; & frigiditas Terræ, & siccitas ignis siccitatem Terræ.
Ergo unum respectu alterius majus aut minus est.

Per Æ. 8. Ubicunque datur *medium* inter excessum & defectum, ibi datur *æqualitas*.
Sed in mixtione Elementari dari potest *medium*,
Ergo æqualitas. Quia in nonnullis mixtis possunt esse tot caloris gradus, si ultimum gradum excipias, quot frigiditatis; & tot siccitatis, quot humiditatis. Quæ omnia per inductionem temperamentorum ostendi possunt. Et luculenter ostenditur in argenti vivi mirabili natura.

Si quis verò jam ulterius hæc omnia discutere cupiat, is id nullo pænè negotio præstiterit per Enneadem Erotematicam.

Compositio elementorum. 1. Unde sint Elementa. An ex aliis præviis componantur. Quid propriè sint Elementa.

Operatio. 2. Quomodo operentur. Quomodo in se invicem agant.

Finis. 3. Cur à natura, & in quem finem constituta.

Quantitas. 4. Quanta & quota sint; quibus singula qualitatibus imbuta.

Qualitas. 5. Qualia sint Elementa quoad naturam, essentiam, proprietates.

6. Quisnam proprius sit elementorum locus & situs. Locus & situs.

7. Quando potissimum vires suas exerant. Virium communicatio.

8. Quibus modis & rationibus effectus suos in omnibus rebus præstent. Modus & ratio communicandi se.

Quæ omnia denuò per octodecim principia essentialia; & novem naturæ subjecta, nec non novem prædicamenta deduci possunt. Verbi gratiâ.

1. Utrum in Deo & Angelis nonnulla elementorum ratio concipi possit, tropicè contra veteres nonnullos. An Deus componi possit.

2. Utrum Cœlestia omnia, stellæ omnes & singulæ ex quatuor elementis sint constitutæ. Cœlum.

3. Utrum ipsa elementa simplicia corpora sint; utrum elementata. Elementa.

4. Quomodo humanum corpus ex elementis constitutum sit; ubi de temperamentorum diversitate & varietate. Homo.

5. Qualem singula animalia temperamenti, ex elementorum constitutione, rationem habeant. Animalia.

6. Qualis herbarum plantarumque constitutio elementaris. Plantæ.

7. Qualis Mineralium metallorumque compositio. Mineralia.

8. Quænam sit forma singulorum elementorum, & an detur forma mixti. Forma elementorum.

9. Quomodo qualitates elementorum in mixto inexistant. An formaliter, an virtute; an actu, an potentia; an fractè, an irrefractè? Qualitates in mixtis.

10. Quomodo in se invicem transmutentur elementa.

Verùm cum hæc omnia demonstrare non sit hujus loci; ea oportunius Physicæ nostræ Combinatoriæ reservavimus: in qua, quæcunque ad hanc materiam quovis modo revocari possunt, mirifica quadam methodo demonstrata reperies. Sufficiat interim hic modum tantùm applicationis demonstrasse.

CAPUT V.

De Homine, ejusque natura, proprietate, essentia, & est quintum subjectum universale.

Subjectum V. naturæ rationalis. QUemadmodum homo finis rerum omnium, Mundi majoris epitome & compendium, dignissimumque totius corporeæ creaturæ objectum est, ita amplissimum quoque de se philosophandi campum in hac Arte aperit; ut proinde non sine ratione medium inter subjecta locum obtinuisse videatur, ab omnibus utrimque subjectis participans. Considerabitur autem potissimum homo, vel Theologicè, vel Metaphisicè, vel Physicè, vel Ethicè, vel Politicè. Theologia in homine considerat primò finem in creatione & redemptione elucescentem. Secundò habitus supernaturales, in quantum videlicet, per fidem, spem, charitatem, & cætera Spiritus Sancti charismata, Sacramentorumque usum capax est æternæ felicitatis, quæ in æterna Dei visione consistit, ad quam conditus est. Metaphysica & Logica homi- inter subjecta & universalia. Varia consideratio hominis I. Theologicè consideratur. Logicè considerat.

Homo Medium

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem considerant in quantum animam habet intellectu & voluntate præditam, sive in quantum est animal rationale immortale, dum per varias operationes intellectus discursusque definit, dividit, distinguit, dijudicat, quæ in Mundo sunt omnia. Physica verò eum, in quantum compositum naturale est ex materia & forma, considerat. Est enim homo subjectum, cui data sunt principia interna & externa tum essendi tum cognoscendi. Interna sunt facultates superiores, intellectus, memoria, voluntas; inferiores, id est, principia subintelligendi, sensus tam interni, quàm externi, & denique subserviendi, cujusmodi sunt appetitus & voluntas; cujus objectum est liber naturæ, cujus lectione per intellectum omnia fiunt. Considerat & physiologia in homine ingenium, ætatem, valetudinem, institutionem, in quantum omnis scientiæ capax est, imò & earundum inventor; ubi de gradibus cognitionis, scientiarumque encyclopedia ingens datur philosophandi materia. Medicus hominem potissimum considerat, in quantum sanabilis est; in cujus finem omnia ei, quæ in quadruplici entium genere continentur, subserviunt.

Physicè consideratus homo.

Quæ constituant hominem?

Physiologicè consideratur.

Medicè consideratur.

Ethica hominem considerat in quantum virtutum capax est per actus morales à voluntate elicitos & rectæ rationi conformes, quibus ad felicitatem pertingat. Politica hominis, tum in publica, tum privata rerum administratione, prudentiam, leges, constitutiones publico salutiferas, sub consideratione Monarchica, Aristocratica, Democratica, Oeconomica, considerat. Quæ omnia suo tempore & loco, Deo adspirante per mirificos Combinatoriæ Artis contextus in nostra Anthropologia Combinata demonstrabuntur. Verùm jam exempla subjungamus, ut applicatio nostrorum principiorum luculentius patefiat.

Ethicè consideratur.

Politicè consideratur.

Diximus Suprà, Hominem vel Theologicè, vel physicè vel Ethicè considerari posse; in quantum per habitus supernaturales capax est felicitatis æternæ; meritò quispiam quærere hoc loco posset, quomodo v. g. homo per habitum supernaturalem fidei, eidem infusum, salutem consequatur; & quomodò id per nostræ Artis principia ostendi possit. Sit itaque.

Exemplum primum Combinatorium.

Per fidem salvari hominem, de fide est, quia sine fide impossibile est, placere Deo; atque id ipsum per octodecim principia nostra hoc pacto demonstramus.

Per B. Ubicunque est habitus supernaturalis infusus divinitus, ibi est ingens *bonum*, quo salvari homo potest.

Fides est *habitus supernaturalis* divinitus homini infusus.

Ergo est ingens *bonum*, quo salvari potest homo.

Per M. Ubicunque est *sufficientia* ad vitam æternam consequendam, ibi est *magnum* quid, quo homo salvari potest.

In fide viva & vera est *sufficientia* &c.

Ergo.

Per D. Ubicunque est habitus supernaturalis *permanentiæ*, ibi est spes salutis æternæ.

In fide *perseverantibus* usque ad finem, est habitus supernaturalis *permanentiæ* saltem in iis qui non desperant.

Ergo iis est spes firma salutis æternæ.

Per P. Ubicunque est confidentia in Deum dilectioni Dei & proximi juncta, ibi est *potestas* vitæ æternæ.

In vera fide talia sunt.

Ergo.

Per S. Ubicunque est lumen *intellectus* supernaturale, ibi est *cognitio* deducens ad consecutionem æternæ felicitatis.

In fide est *lumen intellectus* supernaturale.

Ergo in fide est *cognitio* deducens ad consecutionem æternæ felicitatis.

Per Vo. Ubicunque est *appetitus summi boni*, ejusque fruendi voluntas, ibi est cognitio ad boni summi fruitionem deducens.

In fide viva & vera est talis appetitus.

Ergo.

Per Vi. Ubicunque est *virtus* supernaturalis infusa, ibi est virtus salutifera.

Fides est *virtus* supernaturalis infusa.

Ergo salutifera.

Per Ve. Ubicunque est substantia rerum *sperandarum* & argumentum non apparentium, ibi est summa *veritas* salutifera.

Fides est substantia &c.

Ergo summa veritas salutifera.

Per G. Ubicunque est *gloria* fidelium, ibi est spes æternæ gloriæ.

In fide consistit *gloria* fidelium.

Ergo summa spes æternæ gloriæ.

Per Principia Respectiva.

1. Per = Ubicunque est *unitas* indivisa, ibi *differentia* divisiva esse non potest.

In fide est *unitas* indivisa: Est enim unus Deus, una fides, unum baptisma.

Ergo *differentia* in fide esse non potest.

2. Per ♡ Ubicunque est *unio* fidelium per fidem ibi est *concordantia* per fidem.

In Ecclesia est *unio* fidelium per fidem.

Ergo ibi est *concordantia*, extra quam nulla salus.

3. Per ⊶ Ubicunque est *dissensio* circa veram fidem, ibi est *contrarietas* omnem salutem excludens.

Inter

Inter paganos, Hæreticos, Schismaticos est *dissensio* circa veram fidem.

Ergo ibi est *contrarietas* omnem salutem excludens.

Per α 4. Ubicunque est *authoritas* revelantis Dei, qua ad credendnm impellimur, ibi sunt *principia* fidei.

In sacris literis nobis proponitur revelantis Dei *authoritas*.

Ergo in iis sunt *principia* fidei.

Per ⊙ 5. Illud, sine quo homo salvari non potest, illud quoque necessarium est medium ad salutem consequendam.

Fides talis est.

Ergo.

Per ω 6. Illud, sine quo Deo placare non possumus, id medium est ad *finem ultimum* consequendum, quæ est vita æterna.

Sine fide impossibile est placere Deo.

Ergo.

Per M 7. Ubicunque est varia habitus supernaturalis *intensio*, ibi est *Majoritas* & Minoritas.

In fidelibus sunt varii gradus excellentiæ fidei.

Ergo in iis datur fidei majoritas & minoritas.

Per Æ. 8. Ubicunque datur *æqualitas* fidei & charitatis, ibi est æqualitas meritorum.

In Electis, licet non omnibus, est talis æqualitas.

Ergo.

Hoc de fide salutifera paradigma propositum, si juxta Enneadem Erotematicam discutias, inde denuò ingens emanabit disceptandi materia.

An in Christo fides. V.G. 1. An fides fuerit in Christo, an in Angelis, dæmonibus, damnatis, in infidelibus.

Quiddites fidei. 2. Quid propriè fides sit; in quo consistat; quid mereatur; an infusa, an acquisita.

Ratio hominem salvandi per fidem. 3. Cur Deus per fidem hominem salvare voluerit.

Intensio fidei. 4. Quanta fides esse debeat ad salvandum hominem.

Qualitas fidei. 5. Qualis esse debat fides salutifera; an sola fides justificet, contra Hæreticos; an fides informis conducat ad vitam; an fides sola charitate formata.

Salus per fidem. 6. Quomodò homo per fidem salvetur, quam dispositionem requirat.

Ecclesia quænam vera. 7. Ubi sit vera fides: utrum in una sola Romana Catholica Ecclesia, an & in aliis infidelium congregationibus; ubi de primatu Ecclesiæ & Pontificis ampla suggeritur materia.

Exercitium fidei. 8. Quomodo potissimum actus fidei exercendi.

Media. Quibus mediis ad veram fidem pertingere infidelis quispiam possit.

His positis procedamus ad alterum Exemplum.

Exemplum secundum Physicum.

Disursus de animæ spiritualitate. Quærenti itaque, an Anima, pars compositi naturalis in homine, sit verè substantia incorporea spiritualis? R^r. affirmativè contra Veteres nonnullos & Recentiores, & hoc pacto probamus.

B. Omne illud *bonum*, quo vivimus, movemur, intelligimus, volumus, illud corporeum & materiale esse non potest.

Anima talis est.

Ergo corporea esse non potest. Ergo Anima substantia spiritualis est.

M. Omne illud quod definitivum ubi habet, estque *totum* in *toto*; & totum in qualibet parte corporis, illud corporeum esse non potest.

Anima talis est.

Ergo.

D. Omne quod separatum à corpore *æviternæ durationis* statum habet, id est, composito dissoluto remanet per se existens, illud corporeum esse non potest.

Anima talis est. Ergo.

P. Omne id quod *potentiam* habet ad omnes humanas operationes sese extendendi, corporeum esse non potest.

Anima talis est.

Ergo.

S. Omne quod naturali *facultate* sua *intellectiva*, ab omni materia abstracta entia indivisibiliter attingit, id corporeum esse non potest.

Anima talis est.

Ergo.

Vo. Omne quod perfectæ liberæque *voluntatis arbitrio* gaudet, id corporeum esse non potest.

Anima talis est.

Ergo.

Vi. Illa *vis*, quæ intelligendo omnia fit, & quæ omnia movens ipsa non movetur, corporea esse non potest.

Talis est *vis* Animæ.

Ergo.

Ve. Omne quod *veritatem* rerum definiendo, dividendo, distinguendo, indivisibili mentis facultate scrutatur, id corporeum esse non potest.

Anima talis est. Ergo.

G. Omne quod pro *gloria* sua & fine ultimo bonum summum appetit, illud corporeum esse non potest.

Anima talis est. Ergo.

Omnis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Omnis anima quæ poſt ſeparationem, ſubſiſtere non poteſt, ea quoque ſpiritualis eſſe non poteſt.
Sed tales ſunt animæ brutorum. Ergo.
Quia educuntur ex potentia materiæ: quod non fit in anima rationali, quæ à Deo creata corpori infunditur; ergo ſola anima rationalis ſpiritualis ſubſtantiæ eſt.
♡ Ubicunque eſt *convenientia* in uno aliquo naturæ gradu, ibi eſt *concordantia*.
Sed omnes animæ junctæ corporibus, ſive in ſenſitivo & vegetabili naturæ gradu *conveniunt*.
Ergo ibi eſt *concordantia*.
⊗ Illud *contrarietati* ſubjacet, quod contrariis affectibus & paſſionibus agitatur.
Anima corpori juncta talis eſt.
Ergo.
α Illud eſt formale omnium operationum *principium*, quo omnes actiones tam intrinſecæ quàm extrinſecæ in aliquo ſubjecto cauſantur.
Anima omnes in homine ſive intrinſecas ſive extrinſecas actiones cauſat.
Ergo Anima eſt *principium* omnium operationum.
⊙ Illud eſt *medium*, quod inter ſpiritualis & corporeæ naturæ confinia principem locum habet.
Anima juncta corpori talis eſt. Ergo.
ω Illud eſt *finis*, propter quod omnia condita ſunt.
Propter principalem hominis partem, videlicet Animam omnia condita ſunt.
Ergo Anima rationalis eſt *finis* omnium.
M Ubicunque eſt perfectio *major*, ibi *majoritas* reſultare neceſſe eſt.
Sed Anima rationalis *perfectior* eſt animâ ſenſitiſiâ, hæc vegetabili.
Ergo & *majoritatem* inter animas reſultare neceſſe eſt.
Æ. Ubicunque eſt eſſentia & proprietas eadem, ibi eſt *æqualitas*.
Sed omnes animæ rationales eandem eſſentiam & proprietates habent.
Ergo inter animas rationales datur æqualitas quoad eſſentiam.

COROLLARIA.

Sentiarum contrariarum de

1. Hinc ſequitur, hallucinari omnes eos, qui animæ eſſentiam definiêrunt per motum aut quietem, & Platonem ſecuti, ἀυτοκίνητον ſe ipſa mobilem dixerunt. Exſibilandi quoque Democritus & Leucippus, qui animam igneæ naturæ eſſe, & ex igneis atomis conflatam aſſeverârunt; Si enim igneum corpus eſt, quomodò ſpiritualis ſubſtantia? Si ἀυτοκίνητος ſive ſeipſam movens, minimè diſtinguetur à brutis, cùm ſpiritus vitales & animales in utroque ſint. Secundò Anima per ſyncopem vacuato ſpiritu interiret; Tertiò ſequeretur animam nutriri, creſcere. Eſt ergo Anima in corpore principium motus, non mota, uti ex ſerie moventium & mobilium patet. anima reprobatio.

2. Perperàm quoque philoſophati ſunt, qui ad cognitionem & perceptionem rerumque ſenſum reſpexerunt, cum arbitrarentur, ſimile non niſi à ſimili cognoſci & percipi, animam ex iiſdem quibus res, quas ſenſit & cognoſcit, principiis conſtare, arbitrati ſunt. Si ergo anima ideo eſt, quia ex omnibus ſuum ſibi cognatum & ſimile percipit; Ergo ex quatuor elementis conflabatur; quod abſurdum, quis non videt?

3. Errarunt pariter omnes, qui cum conſiderarent, animam per totum diffundi corpus, illam minutiſſimum quoddam corpus, quod ſubitò ſe ab una parte in aliam promovere poſſet, dixerunt.

4. Erravit Galenus, qui animam κρᾶσιν corporis aſſerit, ſive ex quatuor elementorum contemperatione conflatam, quem plerique hujus temporis Athei ſequuntur. Hinc enim ſequeretur primò, animam rationalem à brutorum forma non diſtingui. Secundò plures eſſe in compoſito formas ſubſtantiales. Tertiò eſſe accidens, quod adeſſe & abeſſe poſſit. Quartò animam pro ætate creſcere, pro loci victuſque ratione mutato temperamento mutari; quæ omnia abſurda ſunt.

Quæ quidem omnia per Erotematicam Enneadem fuſius & diſtinctius deduci poſſunt, non in genere tantùm, ſed in particulari de toto homine, in quantum ex materiali & ſpirituali conſtat; Quare hic tantum generalia quædam ad applicationis rationem oſtendendam, tradidiſſe ſufficiat. Quæ omnia per Enneadem Erotematicam, ut dixi, deduci fuſiſſimè poſſunt.

CAPUT

CAPUT VI.

De Senſitiva Natura, quæ Sextum Subjectum in Arte noſtra conſtituit.

Subjectum VI. Naturæ ſenſitivæ.

SUbjectum ſextum eſt Natura Senſitiva; & definitur Senſitiva Natura omne id, quod vivit & ſenſit, & loco movetur, & ſic comprehendit lato modo omne animal irrationale, ſive brutum.

Dividitur autem ſenſitiva natura in quatuor genera; quorum unumquodque perfectum in ſuo genere; quorum prius Quadrupedia; alterum Volatilia; tertium Aquatilia; quartum Inſecta comprehendit. His nonnulla adjiciunt Zoophyta, ſive plantanimalia.

Eſt autem animal quadrupes omne id, quod quaternis pedibus graditur, ſenſu & vitâ præditum, & in ſuo genere perfectum eſt, quia non ex utri, ſed ſemine ſimilis ſibi natum ſanguine pollet, & corpore integro, membriſque omnibus ad naturæ munia obeunda neceſſariis inſtruitur, & viviparum eſt; quorum quidem variæ ſunt differentiæ, ſi habitum corporis, ſive aliam & aliam membrorum conſtitutionem ſpectes.

Et primò quidem ſi pedes ſpectes.

Pedes. Alia enim pedem ſolidum habent; ut Equus, Aſinus, Elephas.
Alia ſunt biſulca, id eſt, quæ ungulam biſſam habent; ut bos, cervus, caper.
Alia quæ multifidos pedes habent, & in plures partes diſſectos, ut urſus, canis, ſimia, vulpes, felis, & innumera alia.

Si capitis formam ſpectes.

Caput. Sunt alia ſine cornibus, ſicuti omnia, quæ ſolidâ ungulâ pollent; Equus, aſinus, Elephas.
Alia binis cornibus inſtructa; ut Bos, cervus, caper, & omnia quæ bifidâ ungulâ gaudent.
Alia quaternis cornibus, uti nonnulli Arietes, alia unico cornu gaudent; ut Rhinoceros, & nonnulla Indiæ animalia, quorum cornua ſunt vel curua, retorta, repanda, recta, tortuoſa.

Si operationes ſpectes.

Actiones. Sunt alia ruminantia, alia non ruminantia. Ruminantia ſunt illa omnia, quæ cornibus inſtruuntur, & illa pariter dentibus carent in ſuperiori parte rictus.

Si fœtus ſpectes.

Sunt alia multorum fœtuum; uti canes, feles; alia pauciorum, ut Equus, Elephas, & innumera alia. Fœtus.

Si humores ſpectes.

Sunt alia, quæ bile abundant; ut canis, leo; alia ſanguine, ut Equus, bos; alia phlegmate, uti ovillum genus; alia atrâ bile, uti aſinus. Humores.

Si cutim ſpectes.

Omnia pilis veſtita ſunt, præter Rhinocerotem & huic ſimilia, Elephantumque, qui non niſi rariſſimis pilis inſtruitur. Cutis.

Si colores.

Alia ſunt nigri; alia albi; alia fuſci, rubri, flavi; alia mixti; alia variegati & in varias maculas diſtincti coloris. Color.

Si denique inclinationes ſpectes, tot ſunt differentiæ, quot ſpecies.

Secunda animalium diviſio Volucres continet. Sunt autem aves animalia perfecta in ſuo genere; binis pedibus multifidis, alis quoque pennis plumiſque inſtructa, quibus volando ſe promovent, ſi manucodiatas excipias, quæ eò quod pedibus perperam carere dicantur, Apodes vocantur. Quorum omnium corpora ſicuti & quadrupedum, ex iiſdem humoribus quatuor, horumque legitima commixtione, ac partibus quoque ſimilaribus & diſſimilaribus conſtant; membra quoque vitalia iis eadem ſunt, quæ in quadrupedibus, exceptis renibus & veſica. Volucrum diviſio.

Differentia Volucrum primò conſideratur ratione partus; Sunt enim omnes oviparæ; ovum verò ſecluſum incubantium volucrum calore excluditur in animal volatile juxta ſpeciem ſuam. Partus.

Secundò ratione victus; Sunt aliæ volucres carnivoræ, uti omnia accipitrum, corvorum, milvorumque genera, & hæ omnes, quibus natura dedit ungues fortes ad rapinam exercendam aptos. Aliæ vermiculis inſectiſque vivunt; aliæ muſcis, cœteriſque inſectis; Aliæ herbis; aliæ frugibus, aliæ ſeminibus, baccis, uvis, ficubus, cœteriſque frugibus. Victus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Volatus. Tertiò. Ratione volatus: ſunt aliæ alti volatus; aliæ mediocris; aliæ perpetuò terræ vicinis locis affixæ hærent.

Situs. Quartò. Ratione ſitus: ſunt aliæ quæ montibus, quæ planis, quæ ſylvis, quæ deſertis & ſolitudinibus; aliæ quæ aëre, aliæ quæ

Tempus. aquis gaudeant. Si tempus. Sunt aliæ nocturnæ, aliæ diurnæ. Medium quid inter animalia quadrupedia & volucres veſpertilio eſt.

Color. Quintò. Ratione coloris: Sunt aliæ nigri, albi, viridis, flavi, unius coloris; aliæ binorum miſtione colorum ornantur; aliæ innumeris coloribus veſtiuntur, ut pavones, Upupa, pſittacus.

Caput. Sextò. Ratione capitis: Sunt aliæ criſtatæ, ut Alauda & upupa; aliæ ſine criſtis.

Molis corporis. Septimò. Ratione molis, quarum tot ſunt differentiæ quot ſpecies.

Tertia diviſio eſt Aquatilium.

Diviſio Aquatilium. Eſt autem animal aquaticum perfectum in ſuo genere, quòd ſenſu & vita præditum eſt, & in aqueo elemento degit, cujus naturam & temperamentum obtinet.

Perfecta. Suntque vel perfecta, vel imperfecta. Perfecta ſunt omnia illa, quæ ſanguine pollent, & branchiis ſquamiſque integuntur, teſtis cruſtiſque carent. Quorum maxima eſt differentia.

Partus. Si enim primò conſiderentur piſces ratione partus; ſunt alii vivipari, ut ceti, balenæ, phocæ; Alii Ovipari, ut reliquæ piſcium ſpecies.

Amphibia. Alii perpetuò ſub aquis degunt; alii amphibii partim terra partim aquis vivunt; uti Hippopotamus, Lutra, Phoca, Rana, Crocodilus &c. & quaternis inter aquatica pedibus conſtant, ſpirant, dormiunt, aliaſque operationes habent ſimiles quadrupedibus.

Cutis. Alii ſunt ſquamati; alii glabri ſine ſquamis.

Sunt & alii ſanguinei, uti omnia perfecta, & propriè dicuntur piſces: Alii exangues, uti omnia quæ exanguia vocant phyſici.

Aquatilia alia ſunt cruſtacea ſeu teſtacea, uti omnia conchylia, cruſtacea, teſtacea, oſtrea. Alia ſine cruſta aut teſta, uti anguillæ, polypi, ſepiæ cæteraque exanguia.

Pleraque ſine pedibus, uti omnes piſces, nonnulla multis pedibus inſtructa; ut cancri, polypi, teſtudines, & ſunt medium quid inter piſces & exanguia.

Sunt & iſchtyophyta medium quid inter plantas & aquatica animalia, uti ſpongiæ, & cætera.

Quarta diviſio inſectorum in ſuas ſpecies.

Imperfectiora animalia, quæ utplurimum inſecta dicuntur nomine generali, ſunt illa, quæ vita & ſenſu pollent, ſanguine carent, Inſecta. & corpus inciſuris diſtinctum habent; tribuſque potiſſimum partibus conſtant, capite, ventre & intermedio aliquo ſpacio; quorum omnium infinitæ ſunt ſpecies; Nullum enim elementum eſt, excepto igne, quod non ſibi particulare aliquod generet; omnia tamen ex putri; vel à calore cœleſti in ambientem aërem diffuſo; vel ex materia mixti, uti cadaveribus; vel à calore mixti putreſcentis originem ſuam trahunt, quæ quidem non vi propria ſed calore inſito, qui materiam diſponit formamque ſubſtantialem producat, concurrente cœleſtis caloris influxu, generantur.

In Inſectorum diviſione primò conſideranda ſunt illa, quæ pennis carent, & continent omnia illa animalia, quæ partim ex putri, partim coitu generantur, uti mures, ranæ, bufones, & caudatæ lacertæ, quæ quadrupedum more quaternis conſtant pedibus; deinde omne ſerpentum vermiumque genus; quæ utplurimum ex terreſtribus mixtis originem habent.

Alia ſunt alis, vel binis, vel quaternis veſtita; quorum aliqua alas habent vaginulâ incluſas, uti ſcarabæi bruchi &c. alia ſine vagina liberas, ut omnia muſcarum genera; Altera differentia eſt, vel à mutatione Origo inſectorum. formæ: ſunt enim, quæ ex vermibus ſeu erucis in volatilia inſecta evadunt, ut bombyx, papilio & ſimilia: Iterum alia à membrorum conſtitutione; ſunt enim alia cruſtata, alia mollia, alia ſine pedibus, alia quaternis ſeniſque pedibus, alia mille pedibus, ut nonnullæ erucæ; alia glabra, alia aſpera: quædam ventricoſa, quædam in longum producto corpore; omnia partim vel reptatione, vel gradu, ſaltuque vel volatu ſe de loco in locum promovent. Atque hæc eſt Epitome, qua totius ſenſitivæ naturæ rationem paucis exponendam duximus.

Si quis verò ſingulorum rationes, proprietates, & admirandas virtutes uberiùs tractare deſideret, is adeat Zodiologiam noſtram Combinatam ſive XII. Lib. Mundi Subterranei, & inveniet forſan ibidem à nemine huc uſque tradita, utpote novis experimentis comperta. His itaque præmiſſis, ut de omnibus & ſingulis ingentem combinandi materiam acquiras, ſingula ordine per Enneadem Erotematicam examinanda ſunt; deinde omnia ritè juxta octodecim Artis noſtræ principia deduces,

duces, & te ingentem philoſophandi campum reperturum nihil dubites. Sed ne exemplo hoc ſubjectum præteriiſſe videamur, illud ſubjungimus.

Sunt non pauci, qui, dum animalia nonnulla mira quadam induſtria, in nidis conſtruendis, in alendis pullis, in quærendo ſibi victum, in affectatione loquelæ, ſimilibuſque ingenii dotibus inſtructa vident; hinc animalia ratione & judicio quodam pollere dicunt; quibus quidem ex noſtris principiis facilè contrariam ſententiam ſuadebis, hoc pacto.

Quæritur itaque. An animalia nonnulla ratione prædita ſint? Reſponde-
turnegativè, Et ſic pro-
batur.

Nulla forma ſubſtantialis educta è potentia materiæ, ratione uti poteſt.
Omne animal, excepto homine, habet formam ſubſtantialem eductam è potentia materiæ.
Ergo nullum animal irrationale ratione uti poteſt. Si enim ratione uteretur, illa neceſſariò formam haberet ſpiritualem, corruptoque animalis compoſito, ſeparatim per ſe ſubſiſteret, & conſequenter immortalis foret; quæ omnia abſurda ſunt.
Nulla forma circumſcriptibilis loco, & commenſurabilis partibus materialis compoſiti, ratione uti poteſt.
Omne brutum tale eſt.
Ergo.
Nulla forma educta è potentia materiæ, atque quæ unà cum corporis corruptione interit, ratione uti poteſt,
Sed omne brutum tale eſt.
Ergo.

Haud ſecus in aliis procedes, quod facillimè fiet, ſi argumenta, quæ paullò ante de hominis anima ſeparatum eſſendi ſtatum obtinente diximus, inverteris. Eſt itaque in Inſtinctus in animalibus ratio. brutis, dum ingenioſè operari videntur, ſola inſtinctiva quædam cognitio, ſive inſtinctus ipſe à forma animalis emanans, eidem à natura inditus, tum ad rectè operandum, tum ad conſervationem ſpeciei, quæ ſine hujuſmodi naturæ ſenſitivæ dotibus conſervari non poſſet.

CAPUT VII.

De Natura Vegetativa; quod eſt Subjectum ex univerſalibus Septimum.

Subjectum VII. Vegetabilium. VEgetabile Corpus eſt perfectè mixtum, anima & vita præditum; duabuſque partibus conſtat; corpore externo & ſenſibili, & anima quæ vitam ſubminiſtrat; corpus animatum ſenſus expers; cujuſmodi ſunt plantæ, quæ virtute animæ è terra naſcuntur, vivunt, virent, aluntur, & augentur, quæ naturæ vegetabilis operationes tales ſunt, ut ſine anima eæ concipi non poſſint; generantur autem, uti omnia alia, ita & hæc ex calido & humido, calore in humido tanquam ſubjecto hærente; quod naturæ ſuæ maximè convenit, attrahit, alterat, atque in ſui ſubſtantiam vertit; Calidi verò & humidi defectu corruptio plantarum ſequitur, quæ fit vel nimio calore, frigore, ſiccitate, humiditate tum extrinſecè tum intrinſecè adveniente; Suntque vegetabilis naturæ innumeræ ſpecies; vel enim primò aliæ ſub arborea, alia ſub fruticum, alia ſub herbacea ſubſtantia conſiderantur, quarum differentiæ ſumuntur vel à loco; ſunt enim aliæ terreſtres, aliæ aquaticæ. Terreſtres iterum dividuntur vel in urbanas & domeſticas, quæ hortis aluntur; vel Agreſtes, quæ in montibus, vallibus, planitiebus, cryptis, deſertis, arenoſis & ſaxoſis locis ſedem ſuam fixerunt.

Species vegetabilium innumeræ.

Diviſio vegetabilium.

Aquaticæ verò ſunt, quarum in aquis, puteis, fontibus, vel in mari minoribuſve aquis, vel in mollioribus ripis, aut in ſtagnanti paludoſoque humo, ortus eſt. Pro diverſitate itaque locorum, aliæ iterum vel locis calidis, aliæ frigidis, quædam apricis aut umbroſis locis gaudent; quæ quidem eo fine à natura diverſis locis deſtinatæ ſunt, ut unaquæque reperiret in loco ſibi proprio alimentum naturæ ſuæ ex appropriato ſolo proportionatum. Si tempus conſideres, ſunt aliæ vernales, quædam æſtivæ, nonnullæ autumnales, aliæ denique hybernales, quæ quidem dictis temporibus proveniunt, ob diverſam ſeminis conſtitutionem naturalem, dum aliæ majori, minori aliæ caloris tum nativi, tum extrinſeci cœleſtis vigore imbuuntur. Dividuntur quoque in fœcundas & ſteriles; aliæ in ſalutiferas & venenoſas; in eſui aptas, & ineptas; in ſymphaticas & antipathicas. Figura quoque differre cernuntur; ſunt ramoſarum arborum innumeræ ſpecies, uti & herbarum; quarum aliæ ſtolonibus inſtructæ, aliæ ſerpentes per terram ſine ullo thyrſi ſubſidio. Si porrò folia, flores, fructus ſingularum ad ſingulas combinabimus, major iterum inde earum va-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rietas, quàm hoc loco eam describere queamus, emerget. Quare qui hæc omnia curiosiùs descripta desiderat, is Phytologiam nostram Combinatam suo tempore, in qua mira quadam arte, omnium & singularum differentias, naturas & proprietates, atque in medicina usum, descriptas reperiet, adeat.

Hæc verò omnia juxta octodecim principia universalia & novem quæstionum circumstantias examinabuntur, modo in præcedentibus indigitato. V.G. Quæsituro an plantæ animatæ sint, id est, vera & reali anima constent. Respondetur affirmativè; & hoc pacto probabis.

Per
- B. Omne *ens* corporeum & *perfectum* mixtum, quod *vivit, crescit, alitur*, necessariò *animatum* est.
- M. Omne illud ens corporeum, quod secundùm naturæ suæ gradum sese *extendit* ad vitales operationes, *animatum* est.
- D. Omne id, in quo *durant* opera corporum animatorum, id *anima* carere nequit.
- P. Omne quod *potentiam* habet ad effectus vitalium operationum, illud necessariò *animatum* est.
- S. Omne quod *instinctiva cognitione* naturæ suæ conveniente attrahit, alterat, alitumque in sui substantiam convertit, id *animam* habere necesse est. Intelligo vero hic instinctivam cognitionem, pro appetitu naturali cujuscunque rei; quam Lullus impropriè instinctivam cognitionem vocat; uti lapidis ad centrum.
- Vo. Omne quod *appetitum* innatum habet ad certum locum & situm, in quo commodius vivit & alitur, id necessariò *animatum* est.
- Vi. Omne quod *virtute* alitiva cœtera animalia nutrire potest, id *animam* habere necesse est; Siquidem nil aliud nutrire potest, nisi id primò vitam habuerit.
- Gl. Omne quod *gloriatur* in vitalibus operationibus crescendoque folia, fructus, flores producit, id *animam* habere necesse est.

} Plantæ tales sunt. } Ergo.

Per
- = Omnia quæ specificis formis *vitalibus* differunt, animata sunt.
- ♡ Omnia quæ *concordant* in eodem *vegetabili* naturæ gradu, animata sunt.
- ●○ Omnia corpora vegetativa, quæ *contrariis* qualitatibus, lite & amicitia, sympathia & antipathia agitantur, *animata* sunt.
- α Omnia quæ *principia* sunt & causæ vegetabilis facultatis, *animata* sunt.
- ⊙ Omnia quæ *medium* naturæ locum tenent, inter naturam sensitivam & corpora silentia, *animata* sunt.
- ω Omnia quæ animalium per sui nutrimentum conservationem pro *fine* habent, *animata* sunt.
- M Ubicunque datur majoritas, æqualitas, & minoritas *vitalium* effectuum, ibi *animam* intervenire necesse est.

} Plantæ tales sunt. } Ergo.

Quæsituro verò, utrum Plantæ sint B. M. D. P. S. Vo. Ve. Vi. G. Respondebis affirmativè, & probabis, hoc pacto.

- B. Omne quod *vivit*, crescit, alitur, *bonum* est.
- M. Omne quod secundùm naturæ suæ exigentiam crescendo *perficitur, magnum* est.
- D. Omne quod in virtutis suæ perfectione *persistit, durabile* est.
- P. Omne quod mirificis virtutibus pollet, *potens* est.
- S. Omne quod inclinatione naturali congruum sibi *alimentum* attrahit, *instinctu cognoscitivo* præditum est.
- Vo. Omne quod certis locis *gaudet*, alia odit, tanquam naturæ contraria, id appetitivo suo modo amore & odio pollet.
- Vi. Omne quod *proprietatibus* mirificis instruitur, *virtuosum* est.
- G. Omne quod florum fructuumque amœnitate *afficit, glorioſum* est.

} Plantæ tales sunt. } Ergo.

Per

Per Enneadem verò Erotematicam ita assumptum thema urgebis.

1. An planta potius agat specificis an elementaribus qualitatibus?
2. Specificæ qualitates. Quid sint specificæ qualitates in plantis, quid operentur?
3. Cur à natura constitutæ sint? & cur tanto rerum apparatu instructæ? Cur nonnullæ facilè corrumpantur?
4. Duratio plantarum. Quanto tempore durent, & quare aliæ aliis brevioris vitæ? Quomodo arbores distinguantur à suffruticibus & herbis?
5. Alimentum. Quomodo alantur, & ex quibus? quomodo & qualia alimenta attrahant.
6. Ortus. Unde sint, an spontaneo, an seminali ortu proveniant?
7. Quales sint, quibus virtutibus instructæ, & ad quid conferant in usu humano; ubi de medicis facultatibus.
8. Ubi singulæ crescant, quæ loca potissimum ament, & quare? Loca.
9. Quando vel quo tempore singulæ proveniant: cur aliæ verno, aliæ æstivo, aliæ autumnali, aliæ hyberno tempore oriantur. Tempus proventus.

Quibus facultatibus instructæ operentur, qua corporis constitutione; ubi de foliis, floribus, fructibus, seminibus, eorumque virtute. Facultates.

Habes hîc paucis expositum, quidquid de universa plantarum natura proponi potest.

CAPUT VIII.

De Corporibus silentibus sive mixtis perfectis inanimatis seu Fossilibus, quod Octavum subjectum est Artis nostræ.

Subjectum VIII. Mineralium. OMne Fossile sive Minerale est Mixtum perfectum omnis animæ & vitæ expers; unde & silentia & inanimata corpora dicuntur.

Divisio Mineralium. Dividiturque in tres potissimum partes; id est, in Metalla, Lapides, succos terrestresque substantias, uti & ea, quæ coagulata quidem non in duram tamen fixamque substantiam, quæ facilè in pulveres redigantur; ut sunt Terra Lemnia, Cimolia Melitensis, Terra sigillata, bolus armenia, creta, & omnia illa corpora, quæ coloribus conficiendis inserviunt, de quibus vide VII. librum Mundi subterranei.

Metalla. Metallorum sunt species, aurum, argentum, cuprum, stannum, ferrum, plumbum; Mercurius verò & sulphur omnium dictorum sunt materia, ex qua coagulantur.

Lapides. Lapides distinguuntur in tres Classes, ut in nobiles & pretiosos; cujusmodi sunt Adamas, Beryllus, Crystallus, Chalcedonius, Chrysoprasus, Carbunculus & similia; Alii medii ordinis sunt, ut omnia marmorum genera. Tertiò. Lapides communes, quibus in fabricandis ædibus utimur; quibus alii addunt omnes illos lapides magnæ virtutis, qui in animantium corporibus inveniuntur; ut sunt lapis bufonius, Ophites, Lyncurius.

Metallica mixta. Tertii ordinis Mineralia sunt iterum triplicia; Priora solidam quidem substantiam habent, non tamen ita lapideam, quin facilè in pulveres redigi queat: Cujusmodi sunt Arsenicum, Auripigmentum, Sandaraca, Ochra, Antimonium, Calx, Grypsum, Archilla, Terra sigillata, Lemnia, Cimolia similiaque, quæ ex succis fluoribusque metallicis constituuntur. Secundum locum occupant succi minerales, qui duplicis generis sunt; vel concreti, vel liquidi. Concreti succi sunt omnia salium genera; cujusmodi sunt sal naturale sive fossile & artificiale hominum labore decoctum; Sal Ammoniacum, Sal gemmæ, Sal nitrum, Vitrolum, Salpetræ, Alumen, Manna &c. Concretos succos consequuntur ii succi, seu potiùs liquores, quorum alii ex Terræ visceribus profluunt, quales sunt Bitumen, Naphta, Petroleum, Pyssaphaltum; alii tum ex mari, tum ex arboribus emanant, uti succinum, Balsamum, pix, Resina, & omnia reliqua gummacea corpora. Succi. Salia.

Est igitur Minerale corpus perfectè mixtum, quod solida & constanti Elementorum concretione constat, & ideò diutius durat; Omnia autem elementa in mixto esse corpore inde constat, quia mixta corpora feruntur ad locum terræ, indeque plurimum in iis terræ sit oportet; si verò terra inest, ergo & aqua, sine qua terra consistere non potest: Uti nec aqua sine igne, nec aqua & ignis sine aëre. Cum verò omnis generatio consistat in humido & calido, posito uno contrariorum, & alterum poni necesse est; Est itaque Metallum corpus perfectè mixtum & inanimatum, ex sulphure & argento vivo mixtis & temperatis in terræ venis natum. Sulphur est Materia metallica ex subtiliori exhalatione pinguis & unctuosa venis terræ concluſa constans. Argentum vivum verò materia metallica constat ex vapore subtiliori aqueo, qui terra conglutinatur, & per calorem sulphuris excoquitur; quæ uti in omnibus metallicis Metallicum corpus quale. Sulphur. Argentum vivum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Virtutes.

venis reperiuntur, ita pro temperamenti & mutuæ permistionis varietate metalla nascuntur; quorum causa efficiens est calor & frigus, locus est terræ gremium; Forma est vis unicuique propria & peculiaris; quæ & in pura & impura dividuntur. Pura sunt, quæ perfecta & exquisita decoctione coaluerunt, ut aurum & argentum. Impura sunt, quæ impuriori sulphure & Mercurio constant, de quibus omnibus in nostro Mundo subterraneo uberior datur disputandi campus. Sed quomodò hæc omnia exquiri & inquiri possint, videamus; ac primò per Enneadem Erotematicam, tum ad Mineralium omnium in genere, tum in specie, tum quoad individua; uniuscujusque naturam demonstrandam procedemus, de metallis initium facturi.

1. An metalla vegetativâ facultate polleant; cum metalla successu temporis intra terram crescere de novo videamus; Crescere autem vegetabilium est proprium.
2. Quid sint metalla propriè, & unde originem suam sortiantur immediatè; An ex sulphure & Mercurio omnia, & quomodo generentur.
3. Cur, & in quem finem natura ea constituerit, & quid singula utilitatis adferant.
4. Quanto sit unum nobilius altero, & utrum unum in alterum perfectè transmutari possit.
5. Quomodò in terræ visceribus generentur, & quænam ad eorum generationem concurrant.
6. Qualia sint, cujus virtutis singula, & quisnam eorum in humanis rebus usus, & quænam medicæ eorum facultates.
7. Ubi, vel quibusnam in locis maximè proveniant.
8. Quando, vel quo tempore maximè indagandæ metallicæ venæ.
9. Quibus modis, & instrumentis eruenda, depuranda, decoquenda, & in usum humanum convertenda sint; ubi de Chimicis operationibus magna philosophandi materia in mundo subterraneo.

Hisce propositis, procedes ad eorum naturam & proprietatem explicandam per octodecim principia Artis nostræ hoc pacto.

Quæsituro cuipiam, An metalla vitâ, eò quod crescere videantur, constent. Resp. negativè; idque ostendes per octodecim principia universalia.

B. Nullum corpus perfectè mixtum *inanimatum*, *vitâ* pollere potest.
Metallum est perfectè mixtum *inanimatum*.
Ergo &c. Quia non vivit, nec nutritur, nec crescit propriè & vitaliter, sed per appositionem quandam corpusculorum augetur.
M. Nullum ens corporeum, cujus essentia non sese *extendit* ad vitales operationes, vivere potest.
Tale Ens est Minerale & Metalum.
Ergo.
Quia nec vivit, nec nutritur, nec per generationem propagatur.
D. Illud corpus, quod quasi perpetuam *durationis* suæ *permanentiam* sortitur, *vivere* non potest. Quia omnis vita sensitiva & vegetabilis ad breve tempus durat:
Sed metalla maximam & quasi *perennem permanentiam* habent.
Ergo.
Quod idem de reliquis mineralibus dicendum est.
P. Omne illud, quod potest tantùm esse, id est, quod in gradu naturæ tantùm essendi & existendi *potestatem* habet, id *vivere* non potest.
Talia sunt metalla.
Ergo.
S. & Vo. Omne quod naturalem ad centrum uti quietem, *appetitum* habet, id numero *animatorum* annumerari non potest.
Metalla & cœtera mineralia naturalem ad centrum appetitum habent: unde impulsa in altum, centrum suum, locumque, unde eruta, repetunt.
Ergo. Vegetabilia enim etiamsi appetitum ad centrum habent, sursum tamen quoque naturaliter augmentationis suæ vi feruntur.
Vi. Nullum non *vegetabili virtute* præditum *vivere* potest.
Talia sunt Mineralia.
Ergo.
G. Omne quod essendi naturæ gradu tantùm *gloriatur*, id *vitam* formaliter non habet.
Talia sunt mineralia & metallica corpora.
Ergo.
Quærenti vero.
1. An metalla iter se differant essentialiter. ℞. affirmativè hoc pacto.
= Quæcunque *distinguuntur* ab altero, vel solo naturæ gradu, vel aliis proprietatibus specificis & essentialibus, illa differre inter se necesse est.
Metalla *distinguuntur* essentialiter tum inter se, tum à vegetabilibus, specificis proprietatibus.
Ergo.
2. An

2. An metalla inter se concordent? ℞. affirmativè, sic.
♡ Quæcunque in eodem naturæ gradu *conveniunt*, illa in eodem concordare necesse est.
Mineralia conveniunt in eodem naturæ gradu, videlicet in gradu essendi & existendi tantùm.
Ergo *concordare* in eodem naturæ gradu, necesse est.
3. An metalla sibi invicem contrarientur? ℞. affir. sic.
⚯ Quæcunque ex pura & solida elementorum contemperatione & perfecta commistione constant, ea necessariò *contrariis* qualitatibus imbui necesse est.
Mineralia sunt talia. Ergo.
4. An metalla dici possint causæ & principia suarum operationum. ℞. affir.
α Omnes substantiæ *principia* sunt & causæ suarum operationum.
Mineralia sunt *Substantiæ*.
Ergo principia & causæ suarum operationum.
5. An metalla medium sint inter viventia & accidentia? ℞. affir.
⊙ Omne quod inter viventia & accidentia interponitur, *medium* est inter extrema quæ vivunt & sunt; & inter ea, quæ suum esse habent in alio.
Mineralia inter viventia & accidentia interponuntur.
Ergo media sunt. &c.
6. An metalla finem aliquem respiciant? ℞. affir.
ω Omne quod humanum emolumentum potissimum respicit, illud ipsum pro *fine* habet.
Talia sunt Mineralia.
Ergo.
7. An unum metallum altero nobilius & majus sit; & contra. ℞. affir.
M Ubicunque datur comparatio præstantioris ad minus præstans, ibi datur *Majoritas* & *Minoritas*.
Inter metalla & lapides succosque datur comparatio ad *majus* & *minus* præstans.
Ergo.
Æ Ubicunque fit concordantia in eodem naturæ gradu, ibi datur æqualitas.
Hoc fit in mineralibus.
Ergo.

Pari pacto reliqua omnia juxta Enneadem Erotematicam propositа dubia per octodecim principiorum applicationem deduci poterunt. De his quoque consule nostrum Mundum Subterraneum, in quo quæcunque ad mineraliumnaturam cognoscendam, & penetrandam desiderari possunt, uberrimè tractata reperientur.

CAPUT IX.

De Instrumentalibus, sive de Novem Prædicamentis, quæ sunt veluti instrumenta quædam, quibus Substantia operationes suas perficiat: quæ nonum constituunt hujus Artis Subjectum.

Subjectum IX. Instrumentorum sive accidentium.

CONsideratis Principiis transcendentalibus universalibusque Subjectis Substantialibus, de Accidentibus modò tempus est, ut nonnihil discurramus; sunt enim ea non exigua hujus Artis nostræ portio.

Est itaque Substantia una, Accidentia novem, quæ à pluralitate ad unum, tanquam ad subjectum reducuntur: Omnia autem hæc denario clauduntur numero, decemque nominibus & essentiis ad quas omnia reducuntur, decem prædicamenta dicunt. Sunt autem, *Substantia*, de cujus latitudine jam dictum est; *Quantitas*, *Relatio*, *Qualitas*, *Actio*, *Passio*, *Ubi*, *Quando*, *Situs*, *Habitus*, quæ hisce binis versibus exprimuntur:

9. Prædicamenta.

Substant, Quanta, Refert, Quale, Actio, Passio, Ubique,
Quando, Situsque, Habitusque, ad quæ revocabitur omne.

Sunt tamen quædam extra prædicamenta, quæ ad aliquod accidentium reduci nequeunt; quæ binis hisce versibus memoriæ causa continentur.

Conceptum, consignificans, fictum polysemum
Vox Logicæ, Deus, Excedens, Privatio, Parsque.

1. Conceptum, id est, omnes voces ex pluribus compositæ, ut homo justus, prædicamentis annumerari non possunt, nisi complexum unum significet, uti corpus animatum.
2. Consignificans nihil aliud est, quàm illud, quod nisi alteri junctum, nihil per se significat; ut sunt particulæ, omnis, nullus. Quocirca ex octo partibus orationis, quatuor categoriis continentur tantum; *Nomen*, *Participium*, *Verbum*, *Adverbium*.
3. Fictum, id est, quæcunque esse tantùm objectivè habent in intellectu, & Entia rationis dicuntur, uti Chimæra, hippocentaurus &c.

4. Poly-

Universidad de Deusto
Biblioteca

4. Polysimum, id est, quod multa significat, nisi fiat distinctio.
5. Vox Logicæ, uti sunt termini dicti secundæ intentionis; ut nomen, verbum, Oratio, propositio.
6. Deus, id est, omnia nomina infinita actu, ut Deus, Creator, extra prædicamenta sunt, eò quod hæc omnia infinita actu sint.
7. Excedens, seu quod idem est, transcendentalia, uti Unum, Ens, aliquid, & omnia principia nostra transcendentalia; Bonitas, Magnitudo, Duratio &c.
8. Privatio, quæ indicant privationem, ut sunt cœcitas, surditas, mors, ignorantia, & similia.
9. Pars, id est, vox partis principiive materialis significativa, ut forma, materia.

Verùm quoniam eorum pleraque in præcedentibus exposuerimus, hoc loco ea tantùm veluti anacephaleosi quadam exponemus.

§. I.

De Quantitate.

Termini divisivi quantitatis combinati & ad formam syllogisticam reducti.

Quantitas Transcendentalis.

Omne quod distinctivum est graduum perfectionis, virtutis & substantiæ secundùm plus & minus, id prædicamentis adnumerari non potest.
Sed quantitas transcendentalis talis est.
Ergo.

Quant. Prædicamentalis.

Omne ens divisionem faciens substantiæ, per quod quantus & quotus in ordine quis dicitur, id propriè prædicamentis competit.
Quantitas continua & discreta talis est.
Ergo.

Quant. Continua.

Omne continuum cujus partes copulantur in termino aliquo communi, illud quantitas est continua.
Sed talia continua sunt, linea, superficies, corpus, locus, tempus.
Ergo.

Linea.

Omnis longitudo est id, cujus essentia est ex fluxu puncti continuato.
Talis est linea.
Ergo.

Superficies.

Omne longum & latum solùm est id, quod ex ductu lineæ transversim continuatur.
Talis est superficies.
Ergo.

Corpus.

Omne longum, latum & profundum est id, quod ductu superficiei continuatur in omnem partem.
Tale est corpus solidum.
Ergo.

Locus.

Omne spacium intra quod aliquid locatur, est terminatum superficie.
Locus est talis.
Ergo.

Tempus.

Omne cujus cursus motusque secundùm prius & posterius continuatur, continua quantitas est.
Motus Cœli sive tempus tale est quoad partium Cœli extensionem saltem considerata.
Ergo.

Quantitas Discreta.

Omne cujus partes non copulantur ad aliquem terminum communem, id quantitas discreta est.
Numerus, & multitudo talis est.
Ergo. Quia ex multis unitatibus aggregata.

Mensurativa.

Omne quod mensurat, vel { Tempus. Liquida. Arida. Pondus. Intervalla. } Ad quantitatem pertinet. Sed { Minutum, gradus, hora, dies, hebdomas, mensis, annus, lustrum, sæculum, ævum, mensurant tempus. Cyatho, cochleari, mensurata. Medimno, Chœnice, modio, sacco mensurata. Scrupulo, unciâ, libra, talento mensurata. Digito, palmo, pede, passu, perticâ, funiculo, milliari mensurata. } Talia sunt. } Ergo.

Omne quod mensurat & distinguit diversos sonos & syllabas, ad quantitatem discretam revocatur.
Tales sunt tum syllabarum, tum dictionum, periodorum, partiumque Orationis mensuræ.
Ergo.

Axio-

Axiomata.

Omne extensum, quod { Non habet sibi contrarium. Non recipit magis & minus. Sub æqualitatis & inæqualitatis ratione consideratur. Mole instructum est. } Id propriè rationem quantitatis continuæ habet. { Tales sunt dictæ quantitatis continuæ species. Siquidem bicubitum non est contrarium tricubito. Ergo.

Aliter per Principia absoluta.

Per B. Omne sine quo non datur extensio, *bonum* est.
Sine quantitate non datur extensio.
Ergo.
M. Omne quod præstat trinam dimensionem, *magnum* est.
Quantitas talis est. Ergo.
D. Quod persistentiam præstat, *durabile* est.
Quantitas persistentiam præstat.
Ergo.
Omne sine quo sensus objectis frui non possunt, *potens* est. P.
Mediata quantitate rerum sensus attingunt objecta. Ergo.
Et sic de cæteris, quæ per principia respectiva pari ratione deducere lubebit.

Quantitas.

Continua. Discreta. { Par. Impar.

Continua.

Permanens. Successiva. { Tempus. { Hora. Dies. Mensis. Annus. Motus. { Rectus elementorum. Circularis cœli. }

Permanens.

Linea. Superficies. Corpus. { Linea recta, circularis. Superficies triangula, quadrangula, polygona. Corpus solidum, tetraëdrum, pyramis, cubis, omnia prismatum & pyramidum genera.

Hæc. Ista.

§. II.

De Qualitate.

Complures Argumentorum sedes, sive Termini ad qualitatem reducibiles Combinati, & ad formam Syllogisticam reducti.

Omnis forma accidentalis, est ea, secundùm quam quodlibet dicitur tale.
Omnis qualitas & forma accidentalis talis est.
Ergo omnis qualitas accidentalis est secundùm quam quodlibet dicitur tale.

Dividitur autem omnis qualitas vel in *intrinsecam*, vel *extrinsecam*. Intrinseca rursum est vel habitus, vel dispositio, vel naturalis potentia.

Omnis dispositio est præparatio quædam, qua quid deinceps facilè fieri potest.
Omnis habitus imperfectus & initium ejus est dispositio.
Ergo omnis habitus imperfectus est præparatio &c.

Iterum Habitus & dispositio est vel animæ vel corporis; Animæ, cum subjectum est in anima, aut in ejus intellectu, vel in voluntate: Ex habitu intellectus oritur sapientia, scientia, prudentia, ars, opinio; Ex voluntate habitus & dispositiones morales seu virtutes aut vitia. Corporis habitus sunt propriè & subjectivè in corpore, atque in istis corporeis qualitatibus, ultra ea quæ ars addit, aliqua exigitur membrorum exercitatio, ut in habitu pilâ ludendi, sonandi, scribendi &c.

Dispositio.

Omnis dispositio habitus imperfecti est assuefactio & promptitudo quædam facilè mobilis, uno vel pluribus actibus acquisita.
Omnis qualitas quæ necdum firmas radices egit, & facilè à subjecto removeri potest, est habitus imperfecti dispositio.
Ergo omnis qualitas quæ necdum firmas radices egit & facilè à subjecto removeri potest, est assuefactio & promptitudo quædam facilè tamen mobilis, uno vel pluribus actibus acquisita.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Naturalis potentia intrinseca.

Naturalis qualitas intrinseca est potentia vel impotentia naturalis congenita, qua aliquid naturaliter fit potens vel impotens ad agendum, patiendum, obsistendum, vel non agendum.

Sed omnes virtutes naturales tam animæ, uti intellectiva, volitiva, memorativa, quàm corporis, uti vegetativa, attractrix, retentrix &c. sunt naturalis qualitas intrinseca.

Ergo omnes virtutes naturales sunt potentia, vel impotentia homini congenita, qua naturaliter fit potens vel impotens ad agendum aut patiendum.

Extrinseca iterum Qualitas aut Passio aut figura esse potest; Unde passio est passibilis qualitas, quæ tamen differunt, ut dispositio ab habitu radicato: siquidem subitò v. g. irasci, passio est, mediata verò passio iracundiæ passibilis est passio.

Omne quod ab extrinseco aliquo agente afficitur immutaturque, passio est.

Omnes externorum sensuum potentiæ ab aliquo extrinseco agente afficiuntur, immutanturque. Ergo.

Omnis figura est qualitas formæ extrinsecæ.

Omnia Geometrica linearum, superficierum, corporum Schemata: Omnis pulchritudo rei cujusque: Omnes notæ, characteres tam naturales, quàm artificiales rei cujuscunque figuræ rationem habent.

Ergo omnes sunt formæ extrinsecæ.

Sumitur autem forma hoc loco tripliciter; primò pro forma substantiali compositi, & sic considerata prædicamento qualitatis non adnumeratur, ut suprà diximus. Secundò pro omni re, quæ verè est accidens, & dat esse accidentaliter subjecto vel constituto; & hoc pacto invenitur forma in omnibus novem prædicamentis. Tertiò. Sumitur forma in specie sive specificè pro re accidentali, quæ procedit ex determinatione vel circumscriptione quantitatis conclusæ lineis, aut aliqua superficie, prout quibusque rerum naturis convenit.

Qualitas.
Habitus & Dispositio. — Vis naturalis.
- Intrinseca. { Intelligere. / Velle.
- Extrinseca. { Quinque sensuum 4. Facultatès Vitales. / Locomotiva.

Habitus.
Acquisitus. — Infusus. { Fides, Spes, Charitas. / 7. Dona Spiritus Sancti. / Dona gratiam facientia.

Acquisitus.
Moralis. — Intellectus. { Sapientia. / Scientia. / Artes.

Moralis.
Virtus. — Vitium. { Intemperantia. / Injustitia. / Timiditas.

Virtus.
Temperantia, Justitia. — Fortitudo.
Hæc. — Illa.

§. III.

De Relatione Universali tam Categorica, quàm Transcendentali.

Natum est hoc Accidens ex consequentia rerum, eò quod res omnes à summa Dei sapientia ita colligatæ sint, similitudinis aut alterius cujusdam participatione, ut vix res aliqua inveniatur, quæ si planè vel ex parte sit cognita, ad alterius cognitionem non præbeat aditum secundùm relationem ad aliud. Cujus divisio illa est quæ sequitur; quarum aliquæ relationes non ponuntur in prædicamentis, sed transcendentalem respectum ad invicem dicunt, uti sequens Tabula ostendit.

Relatio
- Realis
  - Subsistens in divinis est quadruplex, & non includitur Categoriis.
    - Paternitas.
    - Filiatio.
    - Spiratio.
    - Processio.
  - Secundùm dici; ut Relationes essentiales, accidentales ad substantiam, omnes transcendentium relationes; uti bonificantis ad bonificabile, &c. Materiæ ad formam, non inclusæ Categoriis.
- Non subsistens.
  - Secundùm esse
    - Mutua, quæ dividitur.
      - Ratione termini, in relationem
        - Æquiparantiæ, ut est similitudo, cui ex altera parte respondet simile ejusdem speciei, ut albedo ad aliam albedinem.
        - Disquiparantiæ, ut inter patrem & filium, dominum & servum.
      - Ratione fundamenti
        - Proximi, uti
          1. { Unitas. / Multitudo. / Dissimilitudo. / Inæqualitas.
          2. { Actio. / Passio.
          3. { Mensura activa, ut exemplar ad maginem. / Mensura passiva, & contra.
        - Remoti, eaque Relatio multiplex, quæ fundatur in { Substantia, ut relatio identitatis. / Quantitate, ut relatio æqualitatis. / Qualitate, ut relatio similitudinis. / Relatione, ut relatio proportionalitatis. / Actione, ut relatio agentis immanentis ad seipsum. / Passione, ut relatio patientis ad agens. / Loco, ut relatio loci ad locatum. / Situ, ut relatio situs ad situatum. / Et sic de cæteris.
    - Non mutua, ut relatio creatoris ad creaturam. — Et non annumerantur Categoriis.
  - Rationis, quæ verè non existit, rei tamen convenit.
    - Ante omnem cogitationem, ut relatio creatoris ad creaturas.
    - Post aliquam operationem intellectus, ut relatio prædicati ad subjectum & species intentionales.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Est itaque Relatio Categorica ea, per quam formaliter aliquid refertur ad aliud, non tanquam ad subjectum aut objectum vel finem, sed tanquam ad terminum; estque accidens reale, cujus tota ratio est ad aliud, quibus conditionibus excluduntur relationes rationis, uti est relatio rei cognitæ ad cognoscentem; deinde personæ divinæ, quia non sunt accidentia: tertiò relationes secundùm dici, quæ sunt partes entium absolutorum & transcendentalium, aut eorum latentes differentias exprimunt. Tria autem in qualibet Relatione considerari debent. Primò subjectum in quo est relatio. Secundò fundamentum, propter quod fiat. Terminus ad quem, spectatur; uti in paternitate subjectum est homo qui genuit; fundamentum est potentia generativa; terminus verò filius qui genitus est. Subjectum, relatum seu relativum; terminus, correlativum dicitur; ambo tamen correlata, correlativa & extrema dicuntur, quia inter illa oppositæ relationes nascuntur.

Tria in qualibet relatione considerari possunt. Subjectum. Fundamentum. Terminus.

Relata contrarietatem admittunt, quod intelligendum est non tam relationum quàm fundamentorum, quibus nituntur, aut terminorum, ad quos referuntur ratione; uti fit in candore & nigredine, unde dicuntur relativa contraria. Secundò suscipiunt magis, & minus, intenduntur & remittuntur, quod de qualitatibus intelligendum est. Tertiò relata sunt reciproca, ita ut unum sine altero concipi non possit, non tamen physicè sed relativè considerata. Quartò cognito uno relatorum, cognoscitur & alterum.

Combinatio terminorum ad Relationes qualescunque reducibiles.

Et primò quidem de Relationibus divinis ex professo tractabitur in Theologia Combinata.

Porrò cum in omnibus transcendentalibus octodecim Artis nostræ principiis statuantur Relationes, quomodo eæ principiis nostris applicari possint, videamus. Sic ergo operare.

Relationes transcendentalium combinatæ sub forma Syllogistica.

Ubicunque est { Bonificativum. Magnificativum. Durarefactivum. Potentificativum. Cognoscitivum. Volitivum. Corroborativum. Verificativum. Glorificativum. } Ibi est { Bonificabile. Magnificabile. Durarefactibile. Potentificabile. Cognoscibile. Volibile. Corroborabile. Verificabile. Glorificabile. } *Vel Lulliano more.*

Ubi est (tivum) ibi (bile) esse necesse est.
Sed ubicunque est (tivum) & (bile) ibi necessariò resultat relatio.
Ergo (tivum) & (bile) sunt correlativa. Ergo inter illa Relatio.

Ubicunque est { Distinctivum. Concordans. Contrarium. Principiativum. Finis. Medium. Majoritas. Majoritas & Minoritas. } Ibi est sunt { Distinguibile. Concordabile. Oppositum. Principiatum. Terminus. Extrema. Minoritas. Æqualitas. }

Sed hæc omnia se respiciunt, & ad se invicem referuntur.
Ergo sunt correlativa. Ergo inter hæc omnia datur relatio.

Termini reducibiles ad prædicamentum Relationis Combinati.

1. Ubicunque est similitudo unius ad alterum ejusdem rationis, ibi resultat ratione termini relatio æquiparantiæ secundùm esse.
Sed hoc fit inter albedinem & albedinem similesque qualitates remissionis & intensionis expertes.
Ergo inter albedinem & albedinem resultat ratione termini relatio æquiparantiæ.
2. Ubicunque est respectus unius ad alterum diversæ rationis, ibi datur relatio disquiparantiæ.
Sed inter patrem & filium est respectus unius ad alium diversæ rationis.
Ergo inter patrem & filium est relatio disquiparantiæ.

3. Quando-

3. Quandocunq; datur respectus { Unius ad idem. Æqualis ad æquale vel inæquale. Similis ad simile vel dissimile. Proportionalitatis. Agentis ad Patiens, & contra. Locati ad locum. Situati ad situm. Habituati ad habitum. } Ibi datur Relatio ratione fundamenti remoti. Sed talis respectus datur, in { Substantia. Quantitate. Qualitate. Relatione seu categoria ad aliquid. Actione & Passione. Terminis categoricis Loci. Situs. Habitus. } Ergo.

Haud secus in aliis procedes. Verùm de hisce omnibus uberrimus aperietur argumentorum campus in Logica seu Dialectica nostra Combinata, ad quam Lectorem remittimus. Quare hæc speciminis loco ad Artis nostræ applicationem ostendendam sufficiant.

§. IV. & V.

De Actione & Passione.

Actio, functio vel operatio rerum est motus activus ex agente in patiens, uti Passio est motus in patiente ab efficiente illi impressus, quo pati dicitur aliquid: Agens enim agit, patiensque patitur, vel per medium instrumenti separati ab Agente; vel per medium instrumenti naturalis conjuncti cum agente. Medium causæ formalis habet formam vel permanentem vel transeuntem fluentemque. Forma permanens est quæ agit per qualitatem sibi intrinsecam & permanentem; uti ignis agit in aquam per calorem; Sol per lucem in hæc inferiora. Forma fluens agit per actionem cujus principium ipsa eadem est qualitas, quæ est in agente, & fluvere dicitur; eo quod actuali in exercitio fit. Per medium instrumenti naturalis conjuncti agenti actiones fiunt, uti per membra & alia, quæ natura generat & nutrit, per quæ suis fungitur actionibus. Per medium instrumenti separati ab agente actio vel passio fit, ut dum quis serrâ findit, secat securi, polit dolabro, ense necat.

Agens quando agat & patiatur.

Omnis itaque *Actio* vel *Passio* consideratur vel ratione principii, vel ratione objecti, vel ratione termini. Ratione principii dividitur in *Naturalem*, *Violentam*, *Præternaturalem*, *Artificialem*. *Naturalis* actio ab intrinseco principio promanans & naturæ cujuscunque rei consentanea; uti motus ignis sursum, lapidis motus deorsum. *Violenta* actio est, quæ fit contra inclinationem naturalem, ut lapidis motus sursum, ignis deorsum. *Præternaturalis* est, quæ præter naturam contingit, ut fit in generatione monstrorum. *Artificialis* est omnis illa actio, quæ membrorum ope fit, ut pulsatio Cytharæ &c.

Naturalis iterum est vel animæ vel corporis. Animæ iterum duplex constituitur, Vegetativa & Sensitiva. *Vegetativa* est nutritio, cui servit alimenti attractio, retentio, concoctio, distributio. 2. *Accretio*, nutritioni semper juncta. 3. *Generatio*, quæ est actio vitalis, qua aliquid de non esse ad esse producitur. *Sensitiva* verò actio competit potissimum brutis, continetque omnes actiones, motusque vitales & animales. *Rationalis Creaturæ actio est* triplex: *appetitûs*, *intellectûs* & *Voluntatis*. *Appetitus* versatur vel circa bonum, estque amor, desiderium, gaudium, spes; aut circa malum, & sunt odium, fuga, tristitia, timor, ira, desperatio. *Intellectus* continet omnes operationes intellectuales, quæ sunt, intelligere, æstimare, judicare, discernere, numerare, distinguere, dividere, definire. *Voluntas* versatur circa operationes appetitivas, uti sunt, eligere, consulere, media quærere proportionata ad finem. *Actiones* verò corporeæ sunt illæ, quæ exercitationem corporis concernunt, uti *Athletica*, *Lusoria* &c. reliquæque corporis vires.

Divisio varia actionis & passionis.

Iterum Actio consideratur ratione objecti, vel subjecti, estque duplex: *Immanens* & *Transiens*. Immanens est ut intellectio; Transiens ut calefactio.

Actio considerata ratione subjecti.

Ratione termini consideratur actio vel *substantialis*, vel *accidentalis*. *Substantialis* est generatio, corruptio, implicatque tria naturalium rerum principia. *Accidentalis* est, accretio & decretio secundùm quantitatem; alteratio secundùm qualitatem; *Latio* secundùm locum seu locomotiva est vel simplex, vel mixta. Simplex est duplex; recta vel circularis, hæc Cœlorum illa Elementorum. Quæ omnia in sequenti epilogismo digesta considera.

Epilogiſmus omnium, quæ ad Actionem & Paſſionem ſpectant.

- **Actio & Paſſio**
  - Ratione principii, à quo oritur.
    - In { Naturalem. Violentam. Præternaturalem.
    - In eam, quæ eſt
      - Artis; Ut pulſatio Lyræ.
      - Naturæ, vel eſt
        - Vegetativæ. { Nutritio, cui ſervit alimenti { Attractio. Retentio. Concoctio. Diſtributio. ; Accretio nutritioni ſemper juncta. ; Generatio.
        - Animæ { Senſitivæ. Senſatio tam varia, quàm eſt varius motus ſpontaneus in animalibus.
        - Rationalis. { Appetitus, ad quem ſpectant paſſiones. { Circa bonum. { Amor. Deſiderium. Gaudium. Spes. ; Circa malum. { Deſperatio. Odium, fuga. Triſtitia. Timor. Audacia. Ira. ; Intellectus. { Apprehenſio. ; Judicium. { Enunciativum. Diſcurſivum. ; Voluntatis. { Volitio. { Circa bonum. ; Nolitio. { Circa media.
        - Coporis; eſtque varia & multiplex, prout corporum variæ ſunt & multiplices vires.
  - Ratione ſubjecti, in quo recipitur, eſtque { Immanens; Ut intellectio. ; Tranſiens; Ut calefactio.
  - Ratione termini, ad quem tendit, eſtque
    - Subſtantialis. { Generatio. ; Corruptio.
    - Accidentalis. { Accretio ac decretio ſecundùm quantitatem. ; Alteratio ſecundùm qualitatem. ; Latio ſecundùm locum, ſeu motus localis, eſtque { Simplex. { Orbicularis; Ut Cœlorum converſio. ; Rectus. { Surſum. { Simpliciter; Ut motus ignis. ; Secundùm quid; Ut motus aëris. ; Deorſum. { Simpliciter; Ut motus terræ. ; Secundùm quid; Ut motus aquæ. ; Mixtus.
  - Ratione durationis; eſtque { Inſtantanea. ; Succeſſiva. { Perpetua. ; Temporanea.

Habes hic Lector diviſionem Actionis: Jam quomodo ea Artis noſtræ Principiis applicari poſſit, videamus.

Appli.

Applicatio Combinatoria.

Termini reducibiles ad prædicamentum Actionis & Paſſionis.

Omne ſine quo quidpiam { B. Operari impoſſibile eſt, id Bonum eſt. ; M. Intra determinatam activitatis ſuæ ſphæram operari non poſſet, id Magnum eſt. ; D. Permanentiam non haberet, Durabile eſt. ; P. Nullam haberet potentiam, Potens eſt. ; S. Nullam vim haberet determinativam ad locum certum, Cognoſcitivum eſt. ; Vo. Nullum appetitum haberet naturalem, Appetitivum eſt. ; Vi. Nulla virtute polleret, Virtuoſum eſt. ; Ve. Verè non eſſet, Verum eſt. ; G. Gloriari non poſſet, Glorioſum eſt.

Omnes actiones & facultates, ſive { Naturales, ſive Violentæ, aut præternaturales. ; Immanentes, ſive transeuntes. ; Artificiales, ſive Naturales. ; Entitativæ, ; Vegetativæ, ; Senſitivæ, ; Rationalis, } Naturæ ſint. ; Subſtantiales, ſive Accidentales. ; Corporeæ, ſive Spirituales. ; Locomotivæ, ſive Inſenſatæ.

} Tales ſunt, Ergo.

Per Principia Reſpectiva ſic operare.

Omnia quæ multis variiſque modis { = Inter ſe *diſtinguuntur*, illa differre quoque neceſſe eſt. ; ♡ Inter ſe *conveniunt*, illa & inter ſe concordantiam habent. ; ●○ *Opponuntur*, contraria ſunt. ; α *Principiant*, illa verè principia & ipſa ſunt. ; ⊙ Per diverſa *media* operantur, & ipſa media ſunt. ; ω Ad naturæ bonum conſequendum operantur, *finis* rationem habent. ; M Æ. Mi. Dividuntur atque in diverſis gradibus perfectionis conſiſtunt, illa Majoritatis, Æqualitatis Minoritatiſque rationem habent.

} Tales ſunt ſupra citatæ actiones & facultates. Ergo.

Præmiſſâ applicatione in genere tantùm peractâ; jam quomodo ſingulæ operationes in Epilogiſmo exhibitæ in particulari diſcuti poſſint videamus. Fiet id per Enneadem Erotematicam, hoc pacto.

1. An operationes omnibus rebus in quocunque naturæ gradu conveniant.
2. Quid ſint propriè actiones immanentes & fluentes: Naturales, Violentæ, & Artificiales. Quænam operationes Animæ vegetantis, ſentientis, rationalis.
3. Cur & in quem finem à natura ſingulæ conſtitutæ ſint.
4. Quantum ſingulæ præſtent.
5. Quomodo omnes inter ſe diſtinguantur.
6. Quales ex ſe, & ex ſua natura ſint.
7. Ubi potiſſimum ſingulæ ſuam virtutem exerant.
8. Quando cumprimis operentur.
9. Quibus modis & rationibus operentur.

Sed ad meliorem omnium notitiam Exemplum ſubjungamus.

Quæſituro itaque, An in homine animæ vegetantis, ſentientis & rationalis facultates verè & realiter ſint diſtinctæ. Reſpondebis negativè, & ſic probabis per Principia Reſpectiva.

Si tres animæ Vegetativa, Senſitiva & Rationalis in homine eſſent realiter *diſtinctæ*, ſequeretur hominem ex tribus formis ſubſtantialibus realiter diſtinctis conſtitui; quod eſt abſurdum. Per =

Major probatur. Quia ſequeretur, hominem ſimul futurum & plantam & animal & hominem.

Sed hoc fieri non poteſt; Eſſet enim homo non una ſed triplex ſubſtantia, quod pariter abſurdum eſt.

Ergo non realiter ſed ratione tantùm tres hæ animæ in homine differunt.

Quæcun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per ♡ Quæcunque formæ *concordant* in una quadam forma ſubſtantiali nobiliſſima, illæ & ab ea non realiter ſed virtute tantùm ut diſtinguantur, neceſſe eſt.

Anima vegetans & ſentiens concordant cum anima rationali.

Ergo in ea realiter diſtingui non poſſunt; Ergo ratione tantum.

Ratio Majoris eſt, quia ſequerentur dicta abſurda, & quod homo viveret & moreretur primò animâ vegetativâ, deinde ſenſitivâ, & tertiò tandem homo eſſe defineret, atque adeò triplici interitu moreretur; quæ ridicula ſunt.

Per ⊶ Illæ formæ, quæ in aliqua forma ſubſtantiali nullam *contrarietatem* ſuſtinent, illas quoque non realiter, ſed virtute ab ea diſtingui neceſſe eſt.

Tales ſunt vegetans & ſentiens forma in homine.

Ergo. Etiamſi enim ſenſus rationi repugnare videatur; illud tamem locum tantùm habet in diverſis & differentibus ſubjectis, non in uno aliquo ſubjecto, in quo diverſæ facultates, vegetativæ & ſentientes animæ amicè ſibi invicem ſubordinantur. Lucta enim illa non ex natura potentiarum, ſed ex accidente eſt.

Per α Omnes illæ formæ, quæ ſubordinantur formæ alicui principali tanquam *principio* & *cauſæ* illarum, illæ utique ab hac realiter diſtingui non poſſunt.

Tales ſunt anima vegetans & ſentiens in homine.

Ergo.

Per ⊙ Omnes illæ facultates, quæ ſe habent per modum *medii* conducentis ad conſervationem & auctionem, nutritionemque ſubjecti, illæ à toto tanquam formæ ſubſtantiales diſtingui non poſſunt.

Tales ſunt anima vegetans & ſentiens in homine. Ergo.

Per ω Omnes illæ formæ ſeu facultates aut potentiæ, quæ ſunt veluti media quædam ad *finem*, id eſt, ad formam totius compoſiti conſervandam, illæ utique tanquam formæ à toto diſtingui non poſſunt.

Tales ſunt facultates vegetans & ſentiens in homine.

Ergo.

Per M Ab illa forma principali, quæ *majoritatis* rationem habet, illæ formæ quæ continentur ab ea, ab eadem diſtingui realiter non poſſunt.

Talis eſt anima rationalis, quæ reliquas continet virtute.

Ergo.

Contra verò argumentaturis ex eo, quod cum in homine diverſæ ſint operationes, neceſſariò diverſas formas arguant: Reſpondebis, id verum eſſe in diverſis, & differentibus, uti ſuprà quoque dictum eſt, ſubjectis; etiamſi enim in homine ſint diverſæ operationes vegetandi, ſentiendi, audiendi, videndi &c. ita tamen amicè ſibi ſubordinatæ ſunt, ut una & eadem anima rationalis ſit cauſa omnium; aliàs enim ſequeretur, tot eſſe diſtinctas animas, quot in homine operationes concipi poſſunt, quod perabſurdum foret. Lucta enim illa ſive contrarietas non eſt ex natura potentiarum, ſed ex accidente. Accedit quod formæ genericæ ſeu generales, cujuſmodi in homine eſt vegetans & ſentiens, non ſint propriè formæ, eò quod hominem non conſtituant, ſed ſpecifica forma in homine eſt anima rationalis, quæ uti altioris gradus eſt, ita reliquas virtute in ſe continet, non ſecus ac, ut cum Philoſopho loquar, tetragonus continet in ſe trigonum, aut tanquam binarium ternarius, non quod ſint tres numeri, ſed quod binarius includatur in majori ternario.

Eſt itaque anima vegetans nil aliud, quam actus primus corporis organici phyſici, quo illud vivit, nutritur, augetur, & juxta ſpeciem per generationem propagatur. Qua definitione tres panduntur operationes animæ vegetantis: Nutritiva, Augmentativa, Generativa, quæ inter ſe pari pacto non niſi ratione aut virtualiter diſtinguuntur. Quare hæc ſufficiant.

§. VI.

De Prædicamento. Ubi.

Ubi, eſſe in aliquo loco, vel alicubi eſſe, oſtendit; aliud tamen locus, aliud ubi eſſe ſentiendum eſt. Eſſe ſiquidem in loco eſt replere locum illum. Collocatio rei in loco tripliciter conſiderari poteſt; vel *circumſcriptivè*, vel *definitivè*, vel *contentivè*, quibus nonnulli addunt *Ubi Sacramentale*. *Ubi circumſcriptivum* propriè prædicamentum conſtituitur, & eſt, quando corpus in loco, alio circundatur; atque hoc modo nulla incorporea ſubſtantia in loco eſt, neque illi convenit. Triplex conſideratio ubi.

Ubi definitivum eſt cum determinatione in loco, ut quando virtus incorporei agentis eſt finita & applicatur uni loco in quo operatur, quo tempore cum incorporea illa ſubſtantia finita ſit, illa eadem in alio loco operari non poteſt, neque exiſtere naturaliter. Ita Angeli ſunt & operantur in loco, non autem circumſcriptivè, quia carent quantitate, qua locus repletur.

Ubi

Ubi contentivum ſive repletivum illud eſt, quando agens infinitæ virtutis eſt & operatur & influit ubique in omni loco per eſſentiam, præſentiam & potentiam. Uti Deus opt. max. nulli tamen prædicamento incluſus.

Locus multiplex eſt: *communis*, *proprius*, *naturalis*, *violentus*, *ſuperior*, *inferior*, *lateralis*. Communis eſt, qui plura immediatè continet; uti civitas locus civium. Proprius eſt corporis terminus contento immediatus. Naturalis, in quo res naturaliter quieſcunt; in eo autem naturaliter quieſcunt res, in quo conſervantur & conſervari poſſunt, uti terra locus gravium. Violentus in quo contra naturam quieſcunt; cæteri ſitu tantum diſtinguuntur; quorum omnium diverſitates ſunt, longum, latum, profundum, vel altitudo. Sed hæc in ſequenti Epilogiſmo diſtinctiùs comparent.

Ubi eſt eſſe in loco, & conſiderari poteſt.
- Abſolutè, eſtque vel
  - Commune. Ut eſſe in foro, urbe, campis.
  - Proprium eſtque vel
    - Contentivum ſive Repletivum: Uti Deus Opt. Max.
    - Sacramentale; Chriſtus in Euchariſtia.
    - Circumſcriptum.
      - Reale, ut cum corpus reali ſuperficie ambitur, eſt vel
        - Commune multis. Ut civitas locus civium.
        - Proprium. Locus uniuscujuſque proprius.
        - Naturale. Ut terra locus gravium.
        - Violentum. Extra terram.
      - Imaginarium. Ut cum corpus imaginaria ſuperficie ambitur; uti cœlum empyreum ambitur ſpacio imaginario.
    - Definitium quale eſt Ubi ſubſtantiarum ſpiritualium.
- Reſpectivè. Penes ſex differentias loci reſpectivi; Uti eſt.
  - Supra.
  - Infra.
  - Dextrorſum.
  - Siniſtrorſum.
  - Ante.
  - Retro.

Applicatio Combinatoria.

Ad varias Argumentorum ſedes acquirendas, & primò de Ubi circumſcriptivo.

Per B. Omne quod alicubi eſt, illud eſſe *bonum* neceſſe eſt: cum alicubi eſſe bonum; non eſſe vero aut nullibi eſſe malum ſit.

Sed omnia quæ ſunt, ſunt alicubi.

Ergo omnia quæ ſunt alicubi illa bona eſſe neceſſe eſt.

M. Omne quod loco extenſum eſt, ſive circumſcriptivè in loco eſt, id *magnum* eſſe neceſſe eſt.

Omnia corpora talia ſunt. Ergo.

D. Omne quod alicubi eſt, id *durare* ibidem quoque neceſſe eſt.

Omnia ſunt alicubi.

Ergo. Si enim non durarent, neque eſſe poſſent; ſufficit enim, ut illa vel per inſtans temporis durent.

P. Omnia mutabilia ratione Ubi *poſſunt* moveri, imò ea moveri neceſſe eſt.

Sed omnia quæ ſunt in loco ſunt mutabilia.

Ergo.

Omnia quæ ad certum locum feruntur naturâ ſuâ, illud faciunt *inſtinctu* quodam naturali, ſive inclinatione iis inſita. S.

Omnia gravia feruntur ad terram tanquam ad terminum naturæ eorum congruum.

Ergo.

Omnia quæ feruntur ad locum aliquem naturæ eorum conſervandæ proprium, id faciunt *appetitu* quodam innato. Vo.

Sed omnia corpora tali ratione feruntur.

Ergo.

Omne quod illuc fertur, ubi eſt majus *virtutis* ſuæ robur, illud virtuoſum eſt in ſuo loco. Vi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Omnia quæ certam soli, regionis, urbis, constitutionem appetunt, feruntur illuc, ubi est majus bonum, aut virtutis suæ robur.
Ergo.
Per Ve. Quæcunque loco continentur de iis *verum est* dicere, finita esse.
At omnia corpora loco aliquo continentur.
Ergo verum est dicere, ea finita esse.
Per G. Omnia quæ aut sursum aut deorsum, aut lateraliter aut circulariter aut obliquè feruntur, id faciunt, ut *glorientur* seu quiescant in fine suo.
Omnia corpora aliquem ex hisce motibus habent.
Ergo id faciunt ut *glorientur* fine suo.

Secundò de Ubi definitivo sic argumentaberis.

B. Omne id, quo quantò nobilius & excellentius est in loco, tantò majus bonum est.
M. Sed quodcunque est *definitivè in loco*, id nobilius & excellentius est in *loco*, quàm quod circumscriptivè: est enim totum in toto, & totum in qualibet parte.
Ergo majus bonum est. Pari ratione procedes per reliqua principia illud deducendo, quod industriæ Lectoris relinquo.

Tertiò de Ubi contentivo sive Repletivo, ita ratiocinaberis.

B. Omne id quod ubique & in omni loco est, nec à loco continetur, illud consequenter excellentissimum Ubi habet & *summè bonum*.
At Deus Opt.Max. tali ratione in loco est.
Ergo. Sed hæc pluribus prosequemur in Theologia nostra; quare modum tantùm innuisse sufficiat.

Per Principia Respectiva sic procedes.

Per = Quot sunt *ubicationes*, tot sunt Ubi *differentiæ*.
Sedquot sunt entia corporea, tot sunt *ubicationes*.
Ergo quot sunt entia corporea, tot sunt ubi differentiæ.
Quæcunque existunt, *concordant* in eo, Per ♡.
quod sint alicubi.
Sed omnia quæ loco circumscribuntur, illa verè & realiter existunt.
Ergo omnia concordant in eo, quod sint alicubi.
Quodcunque non admittit *oppositionem* Per ○●.
formalem, hoc non admittit contrarietatem.
Sed Ubi non admmittit *oppositionem* formalem.
Ergo non admittit contrarietatem.
Sine quo operatio nulla in actum deduci Per α.
potest, illud *principium* statui debet operationum.
Sine Ubi nulla operatio in actum deduci potest;
Ergo Ubi est *principium* operationum;
Quia ubi substantia est, illam alicubi esse: necesse est. Nam ab essentia profluunt operationes, teste Philosopho.
Illud sine quo operationes fieri non pos- Per ⊙.
sunt, est *medium* per quod operationes perficiuntur.
Sed sine Ubi nulla operatio fieri potest.
Ergo Ubi est medium. Et sic de cæteris.

§. VII.

De Prædicamento Situs.

Postquam novimus Locum in quo aliquid sit, impellitur mens ad quæstionem de Situ & positione, quâ per Ubi fit relatio, & ratio habetur totius locati, & totius loci, cum circumscriptionis expressione. Nam per positionem exponitur situs partium locati, in partibus loci, quæ singularis & propria situs nota est. Et hoc pacto pro vero prædicamento situs accipitur.

Omnis positio seu Situs, est, quando quidpiam dicitur habere partes certa ratione dispositas. Resolutio situs sequitur.

Positio

Positio seu Situs est vel
- *Naturalis* & est rerum vel
  - Animatarum. Ut quando membra animalis ordine naturali & situ sibi respondent.
  - Inanimatarum vel
    - Mobilium. Uti sunt quatuor elementa in propriis locis.
    - Immobilium. Uti campi, agri, horti, domus.
- *Accidentalis* vel
  - Naturalis est, quando ordo naturæ servatur in positione membrorum, uti caput suprà, pedes infrà.
  - Spontaneus est,
    - Stare.
    - Sedere.
    - Jacere supinum, pronum.
    - Inclinari in anteriorem vel posteriorem partem.
  - Artificiosus est, quando fit per artem, uti columnarum dispositio, arborum in quincuncem dispositio &c.
- *Casualis* est positio, quæ homini præter naturam accidit; uti cadere prono obversoque capite. Si præter spem aliquid accidit, ut in taxillis jactis.

Applicatio terminorum ad principia Artis Nostræ.

Per B. Omne sine quo sensibiles operationes commodè exeri non possunt. Necessariò bonum est.
Sed sine certo situ & positione locatorum nulla operatio rectè exeri potest.
Ergo.
Per M. Omne sine quo per rectam in loco *extensionem* operationes sensibiles ritè perfici nequeunt, illud necessariò *magnum* esse oportet; longum, latum & profundum.
Sed hoc fit in omni situ.
Ergo situm *magnum* esse oportet.
Per D. Omne sine quo non datur stabilis *permanentia*, illud necessariò durabile esse oportet.
Sed sine certo situ & positione non datur stabilis *permanentia*.
Ergo situs debet esse durabilis.
Haud secus operabere in sequentibus ordine principiis absolutis Situi & positioni applicandis; quæ & eadem ostendes per principia respectiva, hoc pacto.
Per = Ubicunque intervenit *distinctio* partium situatarum ibi datur situum differentia.
Hoc fit in omni situ & positione.
Ergo in omni situ & positione datur differentia.
Per ♡ Ubicunque datur *convenientia* in ordine ad certam membrorum positionem in loco, ibi datur *concordantia*.
Sed hoc fit in omni situ.
Ergo.
Ubicunque datur *oppositio* ibi datur *contra-* Per ●○
rietas respectiva in ordine ad locum.
Sed in situ datur dextrum sinistrum, superius inferius, anterius posterius.
Ergo datur contrarietas respectiva in ordine ad locum.
Haud secus in reliquis procedes, quæ quia clara sunt, iis ulterius deducendis non immoramur.

§. VIII.

De Prædicamento Quando.

Cognito Situ & Positione alicujus in loco, mox & intellectui imprimitur, rem situatam rectè se habere non posse sine duratione; unde & nascitur Prædicamentum, Quando; sive quod idem est, rem esse in tempore.

Est autem duplex Quando: *Simplex* & *Compositum*. *Simplex*, cum ita se res habet ad tempus, ut ad indivisibile, & à susceptione mensuræ semotum; estque æternitas, sempiternum, nictus oculi, momentum & instans. *Compositum Quando* est, cum se res habet ad tempus ut ad divisibile, veluti ad certum diem, annum, mensem; Tempus enim in partes successionis divisibile est. Duplex Quando.

Tempus omne ex motu & numero constat; Estque secundùm Aristotelem mensura primi mobilis secundùm prius & posterius: Estque vel *naturale*, uti hyems, æstas, ver, autumnus, annus, mensis, hebdomas, dies, hora, minutum. *Non naturale*, seu potius tempora instituta; uti sacrificia, dies festi, nuptiæ; Epilogismum subnectimus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quando est esse aliquando, vel
- In æternitate, uti Deus opt. max.
- In ævo, uti sunt Angeli, animæ, Cœli,
- In tempore sunt motus, uti res quæ per motum fiunt, & corrumpuntur dum in motu sunt, & consideratur dupliciter.
  - Generatim.
    - Præteritum. Ut ante annum, diem, mensem, horam.
    - Præsens. Nunc esse.
    - Futurum. Post annum diem, mensem.
  - Speciatim sumitur pro
    - Seculo.
    - Anno.
    - Mense.
    - Die.
    - Hora.
    - Minuto.

Applicatio.

Quidquid principio & fine caret, *æternum* est.
Deus principio & fine caret.
Ergo *æternus* est.
Quidquid principium habet & fine caret, *æviternum* est.
Tales sunt Angeli, animæ, Cœli, materia.
Ergo *æviterni* sunt.
Quidquid principium & finem suæ *durationis* habet, id in *tempore* est.
Omnes creaturæ corruptionibus obnoxiæ principium & finem habent.
Ergo in tempore sunt.
Deinde per principia absoluta singula ostendes. v. g.
Omne quod durat *bonum* est.
B. Omnia quæ tempori subduntur, durant.
Ergo *bona* sunt.

Omne quod successione partium continuatur, *magnum* est. M.
Tale tempus est. Ergo.
Et sic de cæteris; quæ ne longior sim, lubens omitto.

§. IX.

De Prædicamento Habitus.

Cognita distinctione temporali externa, alia rei ratio notior offertur ex habitu, quod est medium quoddam inter corpora & corporibus adjacentia, secundùm quod hæc scilicet, quæ adjacent, haberi, illa autem nempe corpora, habere dicuntur. Est itaque Habitus adjacentia corporum, eorumque quæ circa corpus sunt, estque accidens medians inter corpus cui adjacet, & vestimentum quod adjacet; ita ut neque corpus, neque vestis propriè constituat prædicamentum habitus, sed hoc tantùm, vestitum esse, annulatum esse. Epilogismum subdimus.

Habitus duobus modis dici potest.
- Indutum esse.
  - Ratione vestimenti.
    - Domestici.
    - Militaris.
    - Pontificii.
  - Ratione rei vestitæ, uti
    - Totius. Togatum esse, armatum esse.
    - Partis. Calceatum esse.
- Ornatum esse & duplex est.
  - Annulatum esse.
  - Coronatum esse.

Applicatio.

Omnis adjacentia corporum eorumque quæ citca corpus sunt, ad prædicamentum habitus pertinet.
Talis est omnis vestitus & ornatus corporum. Ergo.
Per B. Omne quod hominem fovet, *bonum* est.
Omnis habitus talis est. Ergo *bonus* est.
Per M. Omne quod hominem adjacentia quadam ornat, *magnum* est.
Talia sunt in dignitate constitutis, annuli, coronæ, mitræ, infulæ.
Ergo *magna* sunt. Et sic de cæteris.

Per Principia respectiva sic procedes.

Per =. Omnes habitus diversi differunt.
Per ♡. Omnes habitus aut Religioni aut nationi cuipiam proprii *concordant*.
Habitus *contrarium* non suscipiunt. Per ○-●.
Habitus *principium* est, quia causat fomentum contra frigus. Per α.
Media sunt ad depellendum frigus. *Finisque* idem. Per ⊙ & ω.
Datur & *majoritas* & *minoritas* inter habitus, uti palludamentum imperiale majus est, tunica rustici. Per M.
Datur & *æqualitas* in habitu; uti diximus de concordantia. Per Æ.

Atque hæc sunt, quæ de Prædicamentis, in quantum ea Artis nostræ principiis serviunt, dicenda duximus. Quæ si quis propositis argumentis ritè applicare nôrit, is haud dubiè immensum propè, de quacunque re disceptandi campum apertum reperiet.

ARTIS

ARTIS MAGNÆ SCIENDI, *SIVE* COMBINATORIÆ,

LIBER TERTIUS.

Lullianæ Magnæ Artis methodi à paucis hucusque intellectæ novam & sinceram expositionem continens.

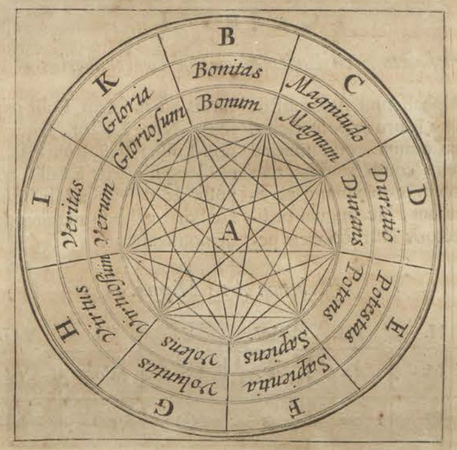

QUA

Artis Magnæ Lullianæ arcana in lucem eruuntur: Alphabeti mysteria exponuntur, & variis exemplis ex omni scientia depromptis demonstrantur.

PRÆFATIO.

NOn ignoro complures fuisse, qui Universalem Artis Lullianæ, quam pollicetur, methodum, non dicam utilem aut fructuosam in scientifico negotio, sed verbo παράδοξον καὶ ἀδωάλον *existimarint, fieri non posse rati, ut ad tam pauca principia, tanta scientiarum amplitudo & varietas adaptetur. Nos verò dictæ Artis Lullianæ arcana, tametsi confusa, & veluti caligine quadam involuta paulo profundius rimantes, talia non reperimus, qualia nonnulli iniqui rerum, quas non intelligunt, Censores & Aristarchi perperam sentientes viro illuminatissimo*

Universidad de Deusto
Biblioteca

immerito jure opponunt. Quinimo sub rudi illa & impolita mole veluti sub chaotica quadam massa miranda quædam deprehendimus, qua ex incomposita tenebrarum ruditate in lucem educentes, novam rationem iniimus, qua universales dictæ artis rationes scitè ad quamvis propositam quæstionem ex tota artium scientiarumque Encyclopedia selectam facile applicare possis, quod & hoc libro per varia paradigmatum specimina demonstrandum duximus. Verùm ut cum bono ordine & methodo exquisita progrediamur, Petri Hieronymi Sanchez Lullianæ Artis expositionem secuti, primò de Alphabeto, deinde de definitionibus, & tandem de Regulis in Arte observandis tractabimus.

LIBRI TERTII.

PARS I.

De Alphabetis eorumque applicatione.

CAPUT I.

De Alphabeto Artis Lullianæ, ejusque Combinationibus & usu.

QUamvis Alphabetum Artis nostræ fusè in primo Libro exposuerimus, quia tamen omnia, quæ tum ad terminos ejus combinandos, tum ad usum ejus insignem & maximum pertinent, ibidem omisimus, hîc singula ordine ad majorem Lectoris instructionem penitiùs ad mentem Lulli exponenda duximus. Nota Lector, sequens Alphabetum non Lulli, sed nostrum esse. Quomodo verò id regulis Artis à Lullo traditæ applicari possit & debeat ad habitum scientificum faciliori methodo adquirendum; hac parte demonstrabitur.

Alphabetum Artis Magnæ.

		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.
1.	Principia absoluta.	B.	M.	D.	P.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	G.
2.	Respectiva.	=	♡	⚯	α	⊙	ω	M	Æ	Min.
3.	Quæstiones.	An.	Quid.	De quo.	Cur.	Quantum.	Quale.	Quomodo.	Ubi.	Quî. cum quo.
4.	Subjecta universalia.	△		◎	□					⁝⁝⁝
5.	Virtutes.	Justitia.	Prudentia.	Fortitudo.	Temperantia.	Fides.	Spes.	Charitas.	Patientia.	Pietas.
6.	Vitia.	Avaritia.	Gula.	Luxuria.	Superbia.	Acedia.	Invidia.	Ira.	Mendacium.	Inconstantia.

De Combinatione Alphabeti, & de Tabulis ex eo concinnandis.

Nota, dupliciter Alphabeti terminos inter se combinari posse; vel expansè, vel contractè. Combinationem expansam ita adorieris.

Cum in Alphabeto novem sint literæ: B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. quæ novem principia absoluta per initiales suas literas significant.

Primò.

Primò. Secundò. Tertiò. Quartò. Quintò. Sextò. Septimò. Octavò. Nonò. } Combinabis Literam. { Primam. B. Secundam. M. Tertiam. D. Quartam. P. Quintam. S. Sextam. Vo. Septimam. Vi. Octavam. Ve. Nonam. G. } Cum omnibus ordine sequentibus literis in circulum. { Et habebis. { Primam Columnam. Secundam Columnam. Tertiam Columnam. Quartam Columnam. Quintam Columnam. Sextam Columnam. Septimam Columnam. Octavam Columnam. Nonam Columnam. } } Combinationis factæ.

Tabula Combinationis expansæ Literarum Alphabeti.

1	B M	M D	D P	P S	S Vo	Vo Vi	Vi Ve	Ve G	G B	
2	B D	M P	D S	P Vo	S Vi	Vo Ve	Vi G	Ve B	G M	
3	B P	M S	D Vo	P Vi	S Ve	Vo G	Vi B	Ve M	G D	
4	B S	M Vo	D Vi	P Ve	S G	Vo B	Vi M	Ve D	G P	
5	B Vo	M Vi	D Ve	P G	S B	Vo M	Vi D	Ve P	G S	
6	B Vi	M Ve	D G	P B	S M	Vo D	Vi P	Ve S	G Vo	
7	B Ve	M G	D B	P M	S D	Vo P	Vi S	Ve Vo	G Vi	
8	B G	M B	D M	P D	S P	Vo S	Vi Vo	Ve Vi	G Ve	

Combinatio I. *Contracta.*

Expositio tabulæ contractæ.

Combinatio contracta est illa, quæ fit per Schematismos lineares, quibus principia in se invicem ducuntur, ut in figura A. apparet, in qua vides, quæcunque in Tabula habentur per expansam Combinationem, ea obtineri per Schema Combinationis contractæ; B. enim in oppositos terminos per lineas combinata tot efficit combinationes, quot expansa, videlicet 81. Siquidem 9. in se ducta dant 81. Contractam dicimus, quia minorem locum occupat, & facilè memoriæ mandatur ob paucitatem literarum; Et quamvis reliquos Alphabeti terminos expansè combinare potuissimus, consultiùs tamen esse, ratus sum, eorum multiplicationem per contractas Tabulas exhibere. Combinatis itaque primò literis Alphabeti, sequitur Secunda Combinatio, quâ prima principia absoluta conjunguntur cum principiis respectivis, quæ secundum in ordine Alphabeti locum obtinent.

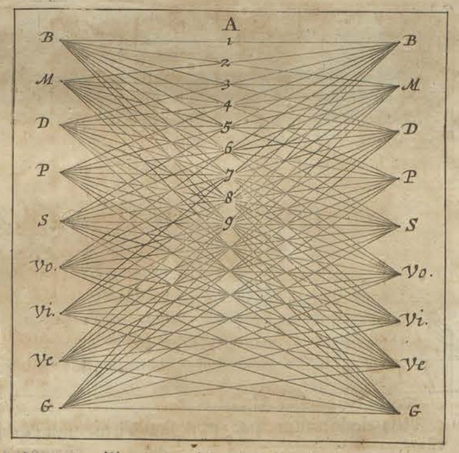

Tertia combinatio est principiorum tum absolutorum, tum respectivorum cum Quæstionibus, quæ tertium in Alphabeto ordinem servant.

Quarta combinatio est principiorum tum absolutorum, tum respectivorum cum Subjectis

Universidad de Deusto
Biblioteca

jectis universalibus, quæ quartum in Alphabeto locum possident.

Quinta Combinatio est principiorum cum virtutibus moralibus, quæ quintum in Alphabeto locum obtinent.

Sexta Combinatio est principiorum cum vitiis, quæ sextum in Alphabeto locum habent. Schematismi Combinatorii sequuntur.

Combinatio II. *principiorum respectivorum cum absolutis.*

Combinatio III. *principiorum absolutorum & respectorum cum Quæstionibus.*

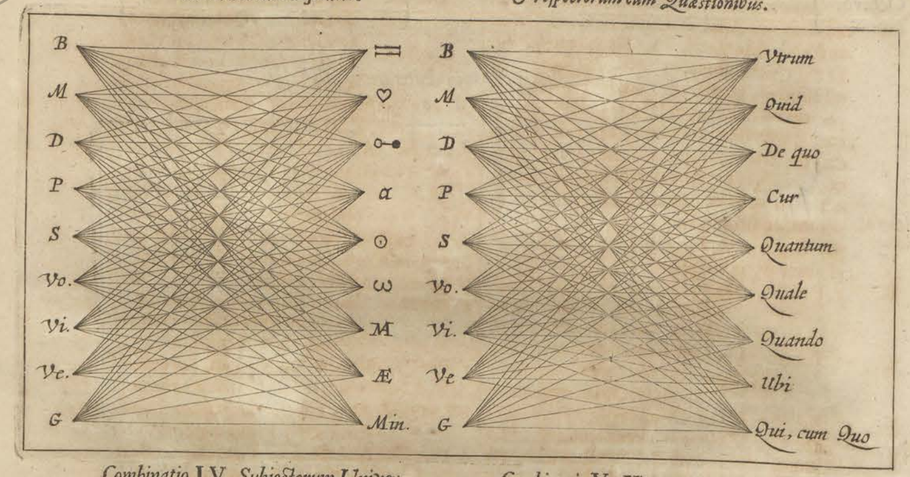

Combinatio IV. *Subjectorum Universalium cum principiis absolutis.*

Combinatio V. *Virtutum cum principiis absolutis,*

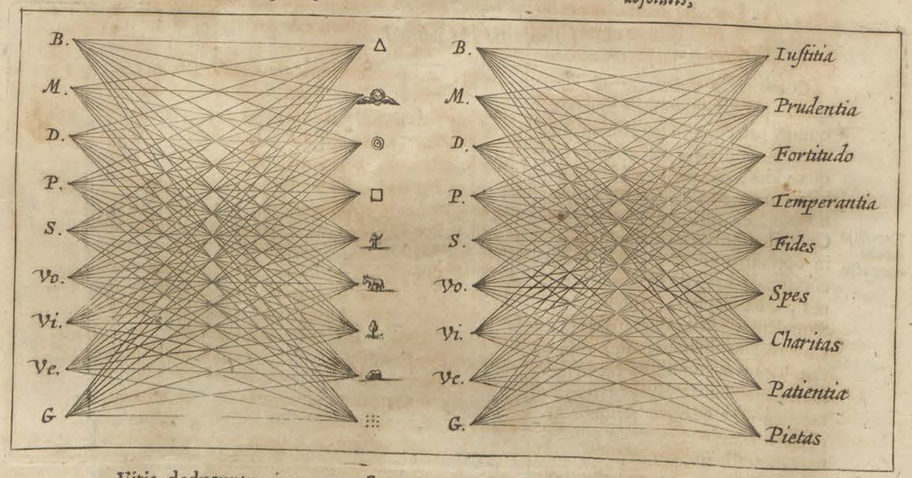

Vitia deducuntur per oppositа Virtutibus,

Ex his sex Schematismis nascuntur propositiones omninò 486, quorum unusquisque Schematismos continet 81, quæ in 6. ducta, dant dictum numerum 486, & hoc tantùm quoad simplices Alphabeti terminos; quos si per terminos implicitos & ad principia reducibiles multiplicaveris, propositionum non erit numerus nec finis. Unde patet, quanta hinc in proposito quolibet argumento propositionum multitudo & varietas enascatur. Sed jam usum factarum Combinationum ostendamus.

CAPUT

CAPUT II.

De Usu Alphabeti mirifici juxta simplices terminos in singulis columnis consideratos.

HOc Alphabetum in Arte nostra quintuplicem potissimum Usum habet, quos ea qua fieri potest, brevitate perstringam.

I. Usus. Primus Usus est, quamlibet quæstionem ad absoluta Artis principia reducere, quæ reductio hoc pacto fiet. Sit quæstio, An DEUS perfectus sit? reduces (perfectus) ad B. id est bonitatem, cujus terminus implicitus est, & vocem (DEUS) ad subjectorum universalium △. quo DEUM significamus; stabitque quæstio hisce notis signata. An △. B. Hoc peracto applicabis omnia ea, quæ in prima Columna B. continentur, eo ordine, quo in margine. Sic ergo per singulos terminos primæ columnæ Alphabeti argumentaberis.

I. Col. Alphabeti.

B. 1. Per B. Quicunque omnes *perfectiones* rerum absolutè continet, *bonus* est. DEUS est talis. Ergo.

=. 2. Per =. Illud est bonum & perfectum, quod in se omnes *differentias* communicationis continet. DEUS est talis. Ergo.

Utrum. 3. Per Utrum. Omne ens necessarium & independens à quolibet alio, est bonum & perfectum. DEUS est talis. Ergo.

△. 4. Per △. Cui nihil deest, omnem sufficientiam habens, bonus & perfectus est. DEUS est talis. Ergo.

Justit. 5. Per Justit. Omne quod intrinsecam & essentialem justitiam habet, unicuique quod suum est distribuit, illud bonum & perfectum est. DEUS est talis. Ergo.

Avarit. 6. Per Avarit. Omne quod ex se & sua natura vim diffusivam habet omnis boni communicabilis, omnis *avaritiæ* expers, illud bonum & perfectum est. DEUS est talis. Ergo.

Haud secus in reliquis Columnis tibi procedendum esse scias. Ut si quæstio sit de DEI magnitudine, duratione, potentia, sapientia &c. argumentando juxta sex terminos in singulis Columnis constitutos.

II. Usus. Secundus Usus Alphabeti est, docere aptas rerum divisiones. Si enim quidpiam dividendum sit, primò illud ad sua principia deducendum erit; *V. G.* de hominis divisione, sic per sex terminos primæ Columnæ divisionem hominis institues.

1. Per B. Dices alium hominem esse probum, alium reprobum, sive alium bonum, alium malum; & sic per omnia moralia ad B. reducibilia procedes.

2. Per =. Alium esse magnis naturæ talentis instructum, alium brutali quasi ignorantia obrutum.

3. Per Q. Utrum. Quæ cum possibilitatem, impossibilitatem, necessitatem & contingentiam rerum connotet, Dices, alium hominem esse Reipublicæ necessarium, alium non necessarium.

4. Per △. Alium esse divinum, alium mundanâ concupiscentiâ absorptũ.

5. Per Just. Alium esse justũ, alium injustum.

6. Per Avarit. Alium esse avarum, alium insigni liberalitate & munificentiâ illustrem.

Et hoc pacto iterum per singulas Columnas progredieris; adaptando divisionem singulis terminis in iis contentis. II. Col.

1. Per M. Alium esse dices magnum, alium parvum, sive id de quantitate molis, sive virtutis intelligas. M.

2. Per ♡. Aliũ esse concordem & pacific. aliũ discordem & contentiosũ. ♡.

3. Per Quid. Alium esse essentialiter hominem, alium analogicè. Quid.

4. Per ⊙. Alium esse Angelicis moribus imbutum, alium diabolicis. ⊙.

5. Per Prud. Alium prudentiæ laude clarere; alium imprud. & stolidum esse. Prudent.

6. Per Gulam. Alium esse gulosum, alium sobrium. Gula.

In Columna D. secundum ordinem terminorum, divisionem hominis, eo, qui sequitur, modo institues. III. Col.

1. Per D. Dices, alium hominem esse brevis, alium longæ vitæ. D.

2. Per ⊶. Alium esse sanguineum, alium esse melancholicum. ⊶.

3. Per Q. Unde. Alium esse legitimum, alium illegitimum. De quo. Unde.

4. Per ◎. Alium esse cœlestium rerum contemplationi deditum, alium terrestrium. ◎.

5. Per Fortit. Alium esse fortem, alium debilẽ. Fortit.

6. Per Luxur. Alium lascivum, alium castum. Luxur.

Hæc ampliare in immensum poteris, non tantùm per descensum in Columnis perpendicularem, sed & per ingressum lateralem sive transversum. *V. Grat.*

1. Quomodo homo dividitur juxta seriem literarum B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

2. Quomodo homo dividitur juxta seriem principiorum respectivorum. =. ♡. ⊶. α. ⊙. ω. M. Æ. Min.

3. Quomodo hominis divisio examinatur juxta seriem quæstionum: *An. Quid. Unde. Cur. Quantum. Quale. Ubi. Quando. Qui.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

4. Quomodò hominis divisio describatur per novem Subjecta universalia. △. ☁. ◎. □. 🚶. 🐎. 🌳. ⬠. ⁙.
5. Quomodo per omnes virtutes divisio fiat.
6. Quomodò per omnia vitia hominis divisio instituatur.

III. Usus. Tertius Usus Alphabeti servit definitionibus rerum, quas Alphabeti termini suppeditant; *Verb. Grat.* Materiam primam ita definies per terminos in prima Columna positos.

1. Per B. Dices Materiam primam esse ens *bonum* corporeum passivum primum *comunicabile*.
2. Per ☰. Esse totaliter *differentem* ab actu & forma.
3. Per utrum. Esse ens necessarium ad compositionem rerum.
4. Per △. Esse à DEO primam omnium productam.
5. Per fortit. Recipere formas *potentiæ* suæ proportionales.
6. Per avarit. Esse insatiabiliter *appetitivam* formarum.

Quæ per lateralem quoque seu transversum ordinem definire poteris.

IV. Usus. Quartus Usus est topica locorum constitutio ad arguendum in quolibet proposito, per primæ Columnæ descensum. *V. G.*

1. Per B. Alius est locus arguendi à bonitate, utili, convenientia.
2. Per ☰. Alius à differentia bonitatis rei propositæ.
3. Per utrum. Alius à possibilitate, necessitate, contingentia, impossibilitate.
4. Per △. Alius à divinitate.
5. Per just. Alius à justitia.
6. Per Avarit. Alius ab avaritia.

Potes & hæc loca per lateralem ingressum deducere à B. M. D. &c. Sed ponamus exemplum.

Quæritur an quantitas distinguatur à corpore quanto? Respondeo, quod sic. Et hoc per transversum ingressum Alphabeti, ita probatur.

à B. Omne quod habet *communicationem* realem distinctam à substantia seu re quanta, id distinguitur ab ea.
Sed quantitas habet talem *communicationem*. Ergo.
Quia per se & essentialiter extendit subjectum.
à M. Quod causat *extensionem* realem in corpore, distinguitur ab eo, quod extendit.
Sed quantitas causat *extensionem* realem. Ergo.
Substantiæ enim non est extendere, sed per se subsistere.
à D. Quod habet *durationem* realem naturaliter priorem, distinguitur realiter ab eo, ideo quod habeat eâ durationem posteriorem.
Sed substantia habet priorem. Ergo.
Prius enim est esse, quàm adesse, priùs esse per se, quàm per accidens.
à P. Quod habet *potentiam* extensivam ex se & sua natura, distinguitur ab eo, quod ea caret.
Quantitas ita se habet. Ergo.

Non aliter de reliquis ordine principiis procedendum tibi esse scias.

V. Usus. Quintus Usus docet, de qualibet proposita quæstione amplè differere; atque hoc tum vel maximè fit, quando rem propositam Quæstionibus Alphabeti applicamus. *V. G.* Fiat quæstio de hominis bonitate.

Primo; Per *Utrum.* Quæres. An homo. B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. sit; transversali ordine.
Per *Quid.* Essentiam ejus definies, quod sit animal rationale, procreans sibi simile.
Per *De quo.* Ex quibus componatur; unde fit.
Per *Quare.* Quis sit finis hominis creati.
Per *Quantum.* Quantus sit, quoad virtutes & operationes naturales.
Per *Quale.* Qualis sit quoad virtutes morales aut vitia.
Per *Quando.* Quando natus sit, ex quo tempore, sub qua constitutione Cœli.
Per *Ubi.* Ubi, in qua regione, urbe, oppido, &c. quibus parentibus.
Per *Quomodo.* Quomodo constitutus sit, quoad naturalem inclinationem.
Per *Cum quo.* Qualis sit in operatione sive facultatibus animæ & corporis.

Hæc eadem fusè deducere poteris per novem subjecta universalia, novem moralia, & novem vitiosa comparando ea cum △. ☁. ◎. □. 🚶. 🐎. 🌳. ⬠. ⁙. Qualis sit in virtutibus, qualis in vitiis.

CAPUT III.

Demonstratio practica per Exempla.

HIs itaque dicto modo obiter ostensis, nihil restat, nisi ut quæcunque hucusque de usu Alphabeti recensita sunt, paradigmate quodam plenius declaremus. Sit itaque quæstio nobis propsita talis; An vita activa sit perfectior contemplativa? Respondeo quod contemplativa, & variis modis demonstratur.

I. *Modus*

I. *Modus per Absoluta principia simpliciter.*

Per B.	Illa vita est perfectior,	Quæ majora *bona* secum adducit.	Talis est,	Vita contemplativa. Ergo.
Per M.		Quæ hominem *integriorem* & capaciorem reddit.		
Per D.		Quæ homini in omnibus actionibus *consistentiam* dat.		
Per P.		Quæ hominem contra diabolum *potentem* reddit.		
Per S.		Quæ hominem divinarum rerum *notitia* imbuit.		
Per Vo.		Quæ *voluntatem* hominis perfectè dirigit.	Hoc facit,	
Per Vi.		Quæ summum *virtutum* augmentum trahit.		
Per Ve.		Quæ hominem *veritatibus* æternis instruit.		
Per G.		Quæ homini ostendit veram viam ad *gloriam* æternam.		

II. *Modus per principia respectiva.*

Per ☰.	Illa vita est perfectior,	Quæ hominem *separat* ab omni mundana conversatione.	Hoc facit vita contemplativa. Ergo.
Per ♡.		Quæ hominem *unit* DEO.	
Per ☌.		Quæ homini non *amorem* sed *odium* ingerit Mundi.	
Per α.		Quæ bonorum cœlestium *affluentiam* causat.	
Per ☉.		Quæ homini varia ad salutem media suggerit.	
Per ω.		Qua homo perfectiùs *finem* suum ultimum cognoscit.	
Per M.		Quæ hominem supra cæteros *exaltat* in notitia rerum divinarum.	
Per Æ.		Quæ hominem *æqualem* facit Angelis.	
Per Min.		Quæ in homine *minuit* peccata & pravas affectiones.	

III. *Modus per duplicatas literas, juxta Combinationes literarum in Tabula descriptarum, tam perpendicularem, quàm lateralem ingressum.*

Per B M.	Illa vita est perfectior,	Quæ hominem perficit & magnum facit in virtutibus.	Hoc facit vita contemplativa. Ergo.
Per B D.		Quæ hominem bonum reddit & constantem in exercitio virtutum.	
Per B P.		Quæ hominem bonitate vitæ potentem reddit contra omnia vitia & peccata.	
Per B S.		Quæ hominem ob acquisitam bonitatem vitæ, sapientia & cœlesti luce replet.	
Per B Vo.		Quæ hominem summum bonum unicè *appetere* facit.	
Per B Vi.		Quæ hominem consumata *virtutum perfectione* imbuit.	
Per B. Ve.		Quæ hominem *bonis* cœlestibus, & *veritate* legis æternæ informat.	
Per B G.		Quæ hominem *beatitudine gloriæ* æternæ frui facit.	

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per B ♎.	Illa vita est perfectior,	Quæ homini *differentiorem bonitatem* & perfectionem tribuit.	Hoc facit vita contemplativa. Ergo.
Per B ♡.		Quæ hominem *summo bono* per *conformitatem* & assimilationem DEO perfectè unit.	
Per B ☉.		Quæ hominem DEUM perfectè *amare*, & omnia illi *contraria* odisse docet.	
Per B α.		Quæ magnam homini *bonorum* meritorumque accumulationem causat.	
Per B ☉.		Quæ homini *media* perfectissima ad summo *bono* fruendum, subministrat.	
Per B ω.		Quæ hominem in summo *bono*, seu ultimo *fine* requiescere facit.	
Per B ♏.		Quæ hominem *sanctitate majori* condecorat.	
Per B Æ.		Quæ hominis *bonitatem* divinæ bonitati magis *assimilat*.	
Per B Min.		Quâ omnia *bona* terrena & carnalia *deficiunt* & despiciuntur.	

IV. *Modus juxta terminos in supremis columnis contentos.*

Per B. cum ♎	Illa vita est perfectior,	Quæ homini summam vitæ *bonitatem* confert, dum eum *separat* ab omnibus Mundi delectamentis licitis & illicitis.	Hoc facit vita contemplativa. Ergo.
Per B. cum Q. utrum.		Quæ hominem cogit & *possibilitatem* tribuit, ut sit *bonus* & perfectus.	
Per B. cum △.		Quæ in *bonitate* & perfectione DEO magis se conformat.	
Per B. cum Justit.		Quâ majora & perfectiora *bona* acquiruntur ad augendam *justitiam* & sanctitatem.	
Per B. cum Avaritia.		Quæ minorem *avaritiam* & cupiditatem *bonorum* temporalium, majorem verò appetitum cœlestium ingerit.	

Ecce habes hîc propositum argumentum per 40 Syllogismos, vel ex unica primæ figuræ Columna ordine deductos, comprobatum.

Si jam argumentum ulteriùs urgere tibi libeat, perges ad II. Columnam M. & eodem, quo hîc præstitimus, ordine & methodo propositiones formabis. Duplici verò semita progredieris, vel perpendiculari per descensum in Columnis, vel per lateralem seu transversum ingressum.

V. Gr. Examinando dictum thema per Quæstiones: *Utrum, Quid, De quo, Quare,* & sic de cæteris in transversali tabulæ ordine dispositis.

Vel perpendiculariter procedendo secundum ordinem terminorum per descensum intra singulas Columnas contentorum.

Vel per lateralem seu transversum ingressum juxta ordinem literarum B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. Post deductum thema per dictos modos, sequitur deinde ordo Quæstionum. Per transversum ingressum ita progredieris.

Per B. cum Q. Utrum. An vita contemplativa perfecta detur? Quid sit? & in quo consistat? quomodò instituenda? & sic de cæteris ordine Quæstionibus. Post hæc sequitur per novem Subjecta universalia progrediendi modus.

Per B. cum ☺	Illa vita est perfectior,	Quæ *bonitate Angelis* hominem conformat, assimilat, unit.	Talis est vita contemplativa. Ergo.
Per B. cum ◎.		Quæ *mentes* perpetuò ad *Cœlestia* evehit.	
Per B. cum □.		Quæ transcendit communia vitæ Christianæ *Elementa*, DEOque ascensu mentis propior fit.	

Hoc

Hoc pacto progredieris per reliqua Subjecta generalia, semper illa applicando ad B.

Finita combinatione propositionum per primam Columnam, adibis secundam Columnam, signatam literâ M. cujus ope eodem ordine & methodo per descensum, thema assumptum deduces.

V. G. Per B. ♡. Quid. ☺. prudentia. gula. Deinde accedes ad Columnam III. IV. V. &c. adaptando thema tuum ad res in iis contentas tam transversali, quàm perpendiculari descensu. Quæ omnia proprio Artistæ industriæ relinquo: Ex dato enim hic exemplo, facilè reliquorum applicationem advertes. Certè multitudo argumentorum, si ad computum reducatur, ex unica hac octo columnarum figura, facilè ad 2000 argumentorum emerget de unica hac quæstione. Quod haud difficulter demonstrare possemus, nisi temporis angustiæ & Combinationis vastitas obstarent.

CAPUT IV.

De Definitionibus Artis.

QUamvis in Primo Libro fusè prima Artis nostræ principia definierimus, quas & in Secundo Libro ordine descriptas reperies; hoc tamen loco, ea paulò profundiùs exponemus; Cum in iis totus rerum Cardo versetur.

Definitiones, propositiones sunt, rei essentiam explicantes, & sumuntur primo à quatuor generibus causarum; & subinde sumuntur à materia. *V. G.* Homo ex parte materiæ, animal est erecto corpore progrediens. Interdum à forma; ut Homo est animal rationale. Aliquandò à fine: ut homo est animal beatificabile. Nonnunquam ab efficiente; ut homo est animal rationale creatum à Deo cum participatione divinitatis.

Variæ definitiones hominis.

Cum itaque Artis nostræ termini sint transcendentales & generalissimi, definitiones, quæ ex iis constituuntur, generalissimas esse necesse est; In quibus sumitur aliquid, tanquam genus, & aliquid tanquam differentia. *V. G.* in definitione bonitatis: Bonitas est, ratione cujus bonum agit bonum; hîc ultima verba (bonum agit bonum) supponunt pro differentia; & hoc pacto omnia principia nostra definiuntur. *Ver. Gr.*

B. cum B.	Bonitas est ens,	Ratione cujus *bonum* agit *bonum*.
B. cum M.		Ratione cujus *bonum* agit *magnum bonum*.
B. cum D.		Ratione cujus *bonum* agit *bonum durabile*.
B. cum P.		Ratione cujus *bonum* agit *bonum potens*.
B. cum S.		Ratione cujus *bonum* agit *bonum cognitionis* & intelligentiæ.
B. cum Vo.		Ratione cujus *bona* omnia *amantur* & *appetuntur*.
B. cum Vi.		Ratione cujus *bonum* agit *bonum virtuosum*.
B. cum Ve.		Ratione cujus *bonum* agit *bonum verum*.
B. cum G.		Ratione cujus *bonum* agit *bonum glorioſum*.

Definitiones per multiplicationem Principiorum.

Bonitas est ratione cujus	B. agit	Bonum.
		M. B. Magnum bonum.
		M. D. B. Magnum durabile bonum.
		M. D. P. B. Magnum durabile potens bonum.
		M. D. P. S. B. &c.
		M. D. P. S. Vo. B.
		M. D. P. S. Vo. Vi. B.
		M D. P. S. Vo. Vi. Ve. B.
		M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. B.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deductio principiorum per paraphrasin analyticam.

Paraphrastica deductio principiorum ex bonitate est, quando unum deducitur & demonstratur ex altero, uti sequitur.

Bonitas per se est ratio bono, ut agat bonum; & quia est magna, per magnitudinem est ratio duplicata bono, ut producat magnum bonum.

Bonitas per durationem est durabilis, & sic per durationem est ratio bono, ut producat bonum magnum durabibe.

Bonitas, quia est bonum magnum durabile est ratio quadruplicata bono, ut producat per potestatem bonum magnum, durabile, potens.

Bonitas, quia est Bonum Magnum Durans, Potens, est ratio quintuplicata, ut producat per Sapientiam Bonum M. D. P. magnæ scientiæ, & sic de cæteris, quæ facilè ex dictis deducuntur.

Per principia verò Respectiva, ita procede.

Bonitas per
- =. Est *clara* & non confusa, & sic est ratio bono, ut producat à se bonum clarè & à seipso *distinctum*.
- ♡. Est *concordabilis*, & sic bonum & concordantia, & sic est ratio bono, ut concordantiâ producat bonum concors.
- ○●. Est contra malitiam, & sic *contrarietas* est ratio bono, ut sit contraria malitæ.
- α. Habet rationem *principii*, & sic est ratio bono, ut producat effectivè bonum *principiatum*.
- ⊙. Habet rationem *medii*, & sic est ratio bono, ut cum *medio* producat bonum.
- ω. Habet rationem *finis*, & sic est ratio bono, ut producat bonum. perfectum.
- M. Habet rationem *Majoritatis*, & sic est ratio bono, ut producat bonum majoritate pollens.
- Æ. *Æqualiter* est ratio bono, ut producat bonum *adæquatum*.
- Min. Est ratio bono, ut hîc & nunc producat bonum *minus*.

Hæc iterum omnia per Quæstiones deduci possunt. Ut. An. Quid. Quantum. Quale. Quî. &c. Finita denique deductione bonitatis ex principiis, procedes ad reliqua M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. principia, eodem ordine & methodo per Combinationem eorundem deducenda.

Quæ quidem definitiones possunt non solùm simpliciter & singulariter, non uno solo principio fieri, sed possunt multiplicari & disponi cum aliis principiis binatim, triplatim &c. Ut si bonitatem comparemus cum magnitudine; Dicimus bonitatem esse, quæ cum magnitudine agit bonum magnum. Si cum duratione, dicimus esse bonum magnum durans, & sic de cæteris, uti suprà patuit. Si cum Potentia, dicimus esse bonum magnum durans, potens, uti in pinacio suprà posito patet; quanto enim major est definitionum multiplicitas, tanto major habetur cujuscunque definitionis & principii notitia.

Ex. Gr. Si quæratur, An philosophia naturalis sit scientia? Primò Philosophiam naturalem ita definiemus.

Per B. Per M. Per D. Per P. Per S. Per Vo. Per Vi. Per Ve. Per G. } Philosophia naturalis
- Est *communicatio* notitiæ rei sensibilis & mobilis.
- Est intellectus *extensio* ad totale ens sensibile & mobile.
- Est habitus *perseverans* in cognitione rei sensibilis.
- Est qualitas *potens*, quæ existit in intellectu, & inde haurit notitiam rei sensibilis.
- Est *lumen* ordinatum ad manifestandas omnes res sensibiles.
- Est *appetitus* intrinsecus naturalis incitans ad rerum sensibilium notitiam & cognitiones acquirendas.
- Est *vis* à natura homini insita ad sciendum ordinata.
- Est vis, qua objecta sensibilia fiunt *conformia intellectui* ad cognoscendas causas rerum naturalium.
- Est motiva vis, qua intellectus cognitâ causâ rei naturalis, veluti *adepto fine quiescit & gloriatur*.

Deinde

Deinde hæc omnia ulterius per Quæstiones extendi possunt. *Ver. Gr.* Si quæratur, An philosophia naturalis sit scientia; Cùm enim scientia sit habitus ex principiis novissimis & primis comparatus, certum est, posse definiri per eadem principia. Respondetur itaque.

Per B. Omnis *perfectio* intellectus comparata per principia, est scientia.
Philosophia naturalis est talis.
Ergo.

Per M. Omnis notitia *integrata* ex talibus principiis, est scientia.
Philosophia est talis notitia. Ergo.

Per D. Omne lumen *perseverans* in intellectu per talia principia, est scientia.
Philosophia naturalis est tale lumen.
Ergo.

Et hoc pacto procedes in reliquis ordine principiis enucleandis ad propositum thema demonstrandum.

Rursus. Quodlibet pariter principium per quadruplicem causam definiri potest, in quolibet cujuscunque speciei individuo assumpto. *Ver. Gr.* Bonitatem rosæ definimus materialiter per substantiam roseam; per virtutem vegetativam taliter determinatam formaliter; per bonitatem finis, quia ad delectationem hominis & corroborationem capitis à natura ordinata consideratur finaliter; per causam efficientem, in quantum ad ejus productionem concurrit effectivè calor cœlestis.

Ver. Gr. Si quæratur, quid sit bonitas rosæ?

Respondeo;
- Esse florem trina dimensione quantum. — A materia.
- Esse florem copiosa foliorum fœtura excellentem. — A forma materiali.
- Per M. Esse florem odore mirifico caput recreantem. — A fine materiali.
- Esse florem naturæ benignitate productum. — Ab efficiente materiali.

Hoc pacto per omnia principia progrediendo dabis definitionem rosæ ex parte causæ materialis.

Deinde causam formalem rosæ per totidem argumenta deduces.

Tertiò per causam formalem & efficientem per totidem argumenta ex novem principiis desumpta dilatabis; & hoc pacto procedendò habebis de sola rosa definitiones 180. quas & de quolibet cujusvis speciei individuo assignare poteris.

Totidem definitiones assignare poteris ex contrariis & negativis, juxta quadruplex causarum genus. *Ver. Gr.* Si ageretur de malis qualitatibus alicujus metalli, notanda esset malitia ex parte materiæ, ex parte formæ, ex parte finis contrarii, ex parte efficientis, ex depravato halitu humorum.

Atque hæc de definitionibus principiorum sufficiant: vide quæ in sequentibus fusiùs dabimus de principiorum Combinatione.

PARADIGMA.

Sed ut dicta exemplo confirmentur. Sit ista quæstio proposita; An patre & filio in necessitate constitutis, teneatur quispiam, potiusne patri an filio subvenire? Hanc quæstionem Sanchez quoque tractat, etsi aliquantulum obscuriùs in sua methodo.

Hanc qnæstionem ad suos terminos hac arte reduces. Pater & filius reducatur ad ♃. necessitate constitutis ad B. Subvenire quoque cum sit idem quod benefacere, terminus est reducibilis ad bonitatem. Cùm itaque hoc verbum, subvenire, totius quæstionis statum complicet, & variis modis intelligi possit; totam varietatem hujus verbi per applicationem ad principia factam, nullo negotio exhaurire poteris, hoc pacto.

A materia. A forma materiali. A fine materiali. Ab efficiente materiali.

Respondeo;
- Esse subsantiam roseam.
- Esse subsantiam vegetativam rosæ congruam.
- Esse subsantiam roseam utilem capiti.
- Per B. Esse subsantiam roseam naturæ & cœlestis caloris vi productam.

Iterum si quæratur; Quid sit magnitudo rosæ.

Per

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per	B.	Subvenire est,	Alicui *benefacere* per auxilium *necessarium*.
	M.		Alicui *integritatem* & *augmentum* tam in bonis externis quàm internis cum benevolentia procurare.
	D.		Aliquem à maximi damni periculo *conservare*.
	P.		*Corroborare* & *confirmare* afflictos, ut *possint* resistere tribulationibus.
	S.		*Industriam* & *scientiam* propriam adhibere ad aliquem à periculo liberandum.
	Vo.		*Voluntario compassionis affectu* aliquem in periculo constitutum juvare, quà consiliis, quà auxiliis.
	Vi.		*Viribus* deficientibus in proximo, earundem defectum instaurare.
	Ve.		Aliquem in bono sibi convenienti *firmare*, eumque à malo imminente eripere.
	G.		*Quietem* alicui in bono possesso procurare.
	♍.		Aliquem *removere* & *separare* à periculo sibi instanti.
	♡.		Aliquem in stabili, & *convenienti pace* confirmare, *pacificum reddere*, *pacem conciliare*.
	☌.		A *contrariis* aliquem eripere.
	☌.		*Principia* consiliorum dare alicui, quibus se dirigere valeat in tempore necessitatis.
	☉.		*Media sufficientia* subministrare ad se juvandum.
	☋.		Juxta *finem perfectum* cujusque rei, benefacere alicui.
	M.		Aliquem ne cadat à *majoritate*, in qua constitutus est, adjuvare.
	Æ.		Aliquem in *æqualitate* debita seu proportione sui status, ne periclitetur, conservare.
	Min.		Aliquem ab *infimo* ad sublimiorem statum *exaltare*.

Vides igitur ex hoc Exemplo, quomodò vel ipsa verba principiis nostris applicata ingentem suggerant dicendi discurrendique materiam. Hoc itaque expedito, jam ad propositum nobis thema deducendum, progrediamur. Respondetur itaque. Primò subveniendum Patri quàm filio, utroque in necessitate constituto. Et ita probatur.

Per	B.	Illi magis debetur subventio & auxilium,	Cui magis propter accepta beneficia obligamur.
			Sed Patri magis obligamur. Ergo.
			Ratio minoris, quia filius à patre habet esse & vivere. Ergo.
	M.		A quo majora bona accepimus.
			A patre *majora* bona accepimus. Ergo.
	D.		Cui debetur *conservatio* nostri, & sustentatio. Patri debetur conservatio nostri & sustentatio. Ergo.
	P.		Qui nobis ut essemus & possemus *principium* dedit.
			Talis est pater. Ergo.
	S.		Cujus *institutione* optimè educati sumus.
			Patris institutione educati sumus. Ergo.
	Vo.		Qui nos majori *amore* & *favore* suscepit, susceptos educavit.
			Talis est pater. Ergo.
	Vi.		A quo processerunt in nobis existentes omnes *virtutes* naturales & morales.
			A patre processerunt &c. Ergo.
	Ve.		A quo *verum* esse & reale suscepimus.
			A patre suscepimus &c. Ergo.
	G.		Cujus bonis & beneficiis *fruimur* & *gloriamur*.
			Patris bonis & beneficiis fruimur. Ergo.

Per

Per	=.	Illi magis subvenire debemus	Cum quo *differentiores* majoresque obligationum titulos habemus.
			Sed erga patrem, quam erga filium differentiores obligationum habemus titulos. Ergo.
	♡.		Cui magis *concordat* & convenit naturalis æquitas & justitia.
			Sed subvenire patri in casu proposito, convenit magis æquitati & justitiæ. Ergo.
	☌.		Cui debemus majorem cæteris amorem, non verò eidem subveniendo, *contrarium* amori debito facimus.
			Hoc fit non subveniendo Patri. Ergo.
	☌.		Ubi plures concurrunt *causæ* ad subveniendum.
			Sed in patre plures sunt causæ subveniendi, quam in filio. Ergo. Quia à patre omnia habemus.
	☉ & M.		A quo *majora* nobis ad benè beatèque vivendum *media* sunt suppeditata.
			A patre hoc factum est. Ergo.
	☋.		Ubi *finis* justitiæ & debitæ gratitudinis major apparet.
			Sed hoc contingit in periculo patris, non in filii. Ergo.
			Quia ad patris necessitatem omnia quæ filius à patre habet, concurrere debent, debito justitiæ.
	Æ.		Quod est fundamentum *similitudinis* termini comparati ad patrem.
			Sed pater est fundamentum &c. Ergo.
	Min.		Qui major est illo, qui *minor est*, scilicet causæ, quàm effectus.
			Filius minor est patre, qui effectus est parentis. Ergo.

Patet igitur, parenti & filio in necessitate constitutis, priùs patri, quàm filio subveniendum esse.

Objectiones.

Objectio 1. per B. Illi magis tenemur subvenire, à quo major resultat communicatio boni per propagationem & conservationem familiæ.
Sed major resultat communicatio boni in filio, quàm in patre. Ergo.

℟. Concedendo Majorem, & negando Minorem. Quia in communicatione boni per filium attenditur tantùm boni communis respectus, non verò in proposito themate, in quo particularis necessitas utriusque attenditur, atque adeò plus tenemur gratitudini & debitæ justitiæ titulo opitulari patri quàm filio.

Objectio 2. per M. Illi tenemur magis subvenire, qui in majori necessitate constitutus est.
Sed ponamus filium per se alere se non posse, & majori necessitate premi. Ergo magis filio, quàm patri.

℟. Hanc objectionem esse contra casum; ponit enim patrem non æquali cum filio necessitate constitutum esse, sed melioris patrem, pejoris filium conditionis esse. Et hoc pacto concedo majorem, in æquali casu necessitatis, nego.

Objectio 3. per D. Illud bonum tenetur quis magis conservare, quod amplius & diutius potest durare.
Sed periclitantibus patre & filio, magis tenemur conservare bonum filii quàm patris.
Ergo magis tenemur subvenire filio quàm patri; quia filius magis durabilis est bono communi, quàm pater.

℟. Bonum filii in communi consideratum magis debere conservari, quia durabilius est, concedo. In casu hoc particulari, nego. Quia ratione gratitudinis & justitiæ magis obligamur subvenire patri, quàm filio in æquali necessitatis statu constituto.

His itaque probatis, jam quomodo juxta Artis nostræ principia Consectaria formari possint, videamus.

Patet itaque ex dictis, & supposito Patrem & filium in æquali necessitate constitutos.

Per B. 1. Illi majora *bona communicari* debere, à quo majora bona processerunt, & consequenter majora bona patri quàm filio.

Per M. 2. *Majora* signa reverentiæ deberi parenti, quàm filio, ob dictas rationes.

Per D. 3. Magis teneri nos ad *conservandos* parentes, & ad subministranda ipsis necessaria, quàm ad filios in rigore justitiæ.

Per P. 4. Magis teneri ex tota *potentia* succurrere parentibus, quàm liberis in necessitate constitutis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

5. Per S. Si dato casu parens inciderit in hæresin aut vitium; magis nos teneri ad *instruendum* patrem & ad reducendum, quàm ad filium.

6. Per Vo. Majora *amoris & benevolentiæ* signa exhiberi debere patri, quàm filio.

7. Per Vi. Magis teneri nos ad procurandum remedia patri, in casu, quo periclitatur de *virtutis* possessione, quàm filio.

8. Per Ve. Magis teneri nos ad *stabiliendum* patrem ne cadat spiritualiter aut corporaliter, quàm ad filium, ob rationes dictas.

9. Per G. *Gloriam* majorem & honorem deberi patri quàm filio.

10. Per ⚌. In *differentibus* causis deviantibus à patre & filio, priùs teneri aliquem ad patrocinandum patri quàm filio.

11. Per ♡. In casu *divisionis* jurgii & dissensionis, quæ contingere possunt cum patre & filio, priùs eum teneri ad *reconciliandum* patrem, quàm filium.

12. Per ☌. Magis peccare eum, qui *amorem* patri debitum in *odium* convertit, quàm si in filium.

13. Per ☌. In *causa* defensionis à periculo mortis, alteriusve mali, magis procurandam salutem patris, quàm filii.

14. Per ☉. Majora *media* salutis teneri aliquem adhibere tam in bonis spiritualibus quàm corporalibus in ordine ad patrem iis expertem, quàm ad filium, pariter iis indigentem.

15. Per ☌. Majorem esse *finem* subveniendi patri, quàm filio, ob summas obligationes patri debitas.

16. Per M. *Majus* esse debitum naturale in auxilio præstando patri, quàm in præstando filio, quia filius à patre accepit totum esse suum.

17. Per Æ. In causa *æquali* inter patrem & filium, potius pro patre decidendum, quàm pro filio.

18. Per Min. Existente parte & filio in *abjecta* profligataque *fortuna*, potius tenemur patri quàm filio succurrere.

Habes hîc modum, quo omnia aliarum quæstionum themata secundùm consectaria disponere possis.

PARS II.

De Regulis Artis nostræ.

PRÆFATIO.

Regulæ hoc loco nil aliud sunt, quàm novem quæstionum circumstantiæ, quarum adaptatione ad novem prædicata seu principia essentialia, tum absoluta, tum respectiva, uti & moralia, totidemque Subjecta universalia, terminosque ad eadem reducibiles, omnium scibilium rerum propositiones examinantur, definiuntur, dividuntur, componunturque, ut de earum tandem certitudine per varias Syllogismorum Combinationes comperta propositarum rerum veritas concludatur.

CAPUT I.

De Regula, An, Utrum, *sive de Possibilitate.*

PRimò nobis tractandum est de illis, sine quibus in scientifico negotio nil rectè proponi potest; & sunt novem conditiones erotematicæ universales cuicunque rei propositæ communes. Harum iterum unaquæque in alias species dividitur, quarum ope intellectus diversis variisque modis veritatem attingit. Videat Lector, si placet Libri primi, Partem primam, ubi de Quæstionibus fusè tractatum est; quæ ideò hoc loco non repetenda duxi.

Prima itaque Regula Artis nostræ est *Utrum*; per quam potissimum de rei propositæ existentia inquiritur, triplici intellectus motu: vel dubitando de ea, vel affirmando

mando negandove illam. Per dubium supponimus utramque partem esse possibilem; ut si quæratur: An homo sit animal; supponitur primò, hominem esse animal, & hominem non esse animal; quod supponitur ad hoc, ut intellectus authoritatibus aut opinionibus hominum non ligetur, sed cum plena libertate rei propositæ veritatem per seipsum ex natura rei indaget; qui enim Authorum intuntur placitis, ut plurimum innumeris perplexi dubiis, non scientiam, sed opinionum ingrediuntur labyrinthum, à quo difficile est se expedire. Loquor autem hic de rebus indifferentibus. In rebus siquidem divinis, fides ceu principium omnium certissimum præsupponendum est; Sed jam singula singulis per appropriata paradigmata applicemus.

Quomodo probatio propositionum instituenda sit.

Sciendum verò, probationes omnes fieri vel per terminos absolutos, vel per respectivos, & quicunque ad eos reduci solent: qui verò termini ad absolutos & respectivos sint reducibiles, in Primo & Secundo Libro fusè expositum fuit; unde Lectorem eò remittimus; hic enim omnia repetere, tum moles rerum, tum temporis angustia non permittit.

Quæritur itaque primò. An homo sit animal. Sic quæstio per Alphabetarias notas exprimatur. An 🧍. 🐂. Homo sub appropriata figura, uti & animal exprimitur; & ostenditur, hominem ex rationali & sensitiva natura constitutum; & homo quidem subjectum est propositionis, animal verò prædicatum; videndum ergo, an animalis attributa conveniant subjecto homini, quod variis modis ostendere poteris, & primò quidem per novem principia essentialia B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. Hoc pacto, primò pro parte affirmativa, sic argumentor.

1. Per B. Medium. Omne quod habet *perfectiones* naturæ sensitivæ congruas, est animal.
🧍. B. Homo habet omnes *perfectiones* naturæ sensitivæ congruas. Ergo. Quia habet potentias naturales & proprias aliorum animalium.

2. Per M. Omne quod *integratur* & *componitur ex partibus*, animalibus propriis, est animal.
🧍. M. Homo integratur & *componitur* ex partibus, animalibus propriis, & integrantibus. Ergo est animal. Constat enim corpore organizato & anima sensitiva cum potentiis sensitivis.

3. Per D. Omne cujus natura & essentia *conservatur & durat* per corpoream & sensitivam naturam permanentes in eo, id, est animal.
🧍. D. Hominis natura & essentia *conservatur & durat* per corpoream & sensitivam naturam. Ergo.

4. Per P. Omne quod præter organa sensoria, *potentiam* habet nutritivam, augmentativam, concoctivam, digestivam, id, est animal.
🧍. P. Homo hæc omnia habet. Ergo.

5. Per S. Omne quod habet *cognitionem instinctivam* & phantastica facultate pollet, id, est animal.
🧍. S. Homo est talis. Ergo.

6. Per Vo. Omne quod habet *appetitivam facultatem* sensitivæ naturæ inditam, id, est animal.
🧍. Vo. Homo est talis. Ergo.

7. Per Vi. Omne quod *virtute sensitiva* pollet, id, est animal.
🧍. Vi. Homo virtute sensitiva pollet. Ergo.

8. Per G. Omne quod ex fine operatur, & in eo obtento gloriatur, id, est animal.
🧍. G. Homo est talis. Ergo.

Sed pro parte negativa forsan nonnemo sic objiciet.

Objectiones.

1. Omne quod non perficitur ex partibus sensitivis convenientibus aliis animalibus, id animal dici non potest.
Homo non componitur ex partibus sensitivis convenientibus aliis animalibus. Ergo. Quia non habet dispositionem & sensationem aliorum animalium.

2. Id non est animal, quod non comprehendit omnia naturalia & essentialia ipsius animalis.
Homo talis est. Ergo. Quia in eo non reperitur irrationalitas, propria animalis conditio.

3. Si homo esset animal, conservarentur in eo omnes proprietates animalis.
Sed hoc non fit in homine. Ergo. Quia non viget visu, ut aquila, neque auditu, ut sus, neque olfactu ut canis, neque gustu ut simia, neque tactu ut araneus.

Respondeo ad Primum, negando Minorem. Homo enim dum consideratur ut animal, habet omnia, quæ in natura sensitiva desiderari possunt.

Respondeo ad Secundum, pariter negando Minorem: neque importat irrationalitas; quia rationale & irrationale sunt differentiæ, quæ genus contrahunt ad species, naturâ differentes; ad hominem scilicet, & brutum, essentialiter distinctum ab homine; non tamen inde sequitur, quòd quoad gradum naturæ sensitivæ non habeat omnia ad animal constituendum requisita.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Reſpondeo ad Tertium, pariter negando Minorem: non enim ſequitur, gradus ſenſitivos in omnibus ſpeciebus animalium æquè intenſos eſſe debere; aliàs enim talpa cum aquila comparata, animal non foret; neque glis animal foret, qui debili pollet auditu ad ſuem comparatus; & ſic de cæteris.

Vides igitur, qua ratione affirmativæ & negativæ propoſitiones ſecundùm artis noſtræ regulas formandæ ſint.

Probavimus modò, quomodò per ſimplices terminos, hominem eſſe animal, probari poſſit: Si quis verò velit, id per multiplices terminos variorumque prædicatorum mixtionem probare, modum oſtendo.

Probatio per compoſitos terminos.

1. Omne quod habet *perfectiones* (B.) & *potentias appetitivas* (P. Vo.) ipſius animalis, id eſt animal.
Per B. P. Vo.
Homo eas habet. Ergo. Cùm naturaliter idem appetat, quod animal; bibit enim, audit, dormit; & per inductionem cæterarum facultatum.

2. Omne quod habet *differentias* naturæ ſenſitivæ cum principiis ejuſdem tendentibus ad eundem *finem* animalis, id eſt animal.
Per ♎. α. ω.
Homo eſt talis. Ergo. Quia utitur differentibus potentiis ſenſitivis videndi, audiendi &c. & inſtrumentis ſeu organis ad ſentiendum idem, quod cætera animalia. Ergo.

Hanc rationem per noſtram Tabulam Combinatoriam univerſalem in Secundo & Tertio Libro propoſitam pluſquam ad 2000. rationum multiplicare poteris; De qua poſtea. Poteris & has rationes multiplicare per quatuor ſpecies quæſtionis Utrum, quæ ſunt:

Utrum homo, { Neceſſariò / Contingenter / Poſſibiliter / Impoſſibiliter } Sit Animal?

Et hiſce omnia dicto modo applicare poteris, probando ſingula per novem prædicata eſſentialia & reſpectiva, obſervando ceu ad amuſſim omnes regulas paulò ante propoſitas. *V. Gr.* probaturus hominem neceſſariò eſſe animal, ſic argumentare.

Omnis illa ſubſtantia ex anima & corpore ſenſitivo conſtituta, animal eſt neceſſariò. (Neceſſariò.)
Homo eſt talis. Ergo.

Iterum. Omnis illa creata ſubſtantia, cujus totum eſſe, eſt, & dependet ab alio, illa poteſt eſſe & non eſſe. (Contingenter.)
Talis eſt homo. Ergo.
Sed hoc eſt, eſſe contingenter.
Ergo homo, animal eſt contingenter. Quia à principio libero dependet.

Hoc pacto per ſingula principia progredi poteris, & innumerabilem argumentorum copiam reperies.

Rurſus poteris propoſitæ quæſtionis ſtatum non tantùm per quæſtionem Utrum per omnia principia tam abſoluta quàm reſpectiva inducere, ſed & per reliquas ordine erotematicas circumſtantias eidem applicando quæſtiones in immenſam copiam multiplicare. *V. Gr.*

Per { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. ♎. ♡. ☌. ☉. ω. M. Æ. Min. } Utrum {
Homo habeat *perfectiones* animalis?
Habeat *integritatem* & *extenſionem* animalis.
Habeat vitam & *conſiſtentiam durabilem* animalis.
Habeat *potentias* animalis neceſſarias.
Habeat *inſtinctivam cognitionem*.
Habeat *appetitum ſenſitivum*.
Operationes animali congruas.
Conſtantiam & *firmitudinem* eſſentiæ ſuæ.
Quietem & *finis* adeptionem.
Diſtinctionem partium animalis.
Unitatem eſſentiæ animalis.
Oppoſitiones qualitatum animalis.
Cauſas animalis.
Media compoſitiva animalis.
Inclinationes ad *fines* proprios animalis.
Animal *majus* ſit altero. Quâ virtute, quâ mole, & eſſentia.
Æquetur in operationibus cæteris animalibus.
In aliquo *minus* ſit cæteris animalibus. }

Quæ omnia vel affirmativè, vel negativè ex noſtris principiis probari poterunt, ſequendo filum & ordinem principiorum terminorumque ad ea reducibilium; imò quemadmodum per ſimplices terminos hæc omnia deduci poſſunt, deſcendendo ex uno principio in alterum; ſic quoque per compoſitorum terminorum trium, quatuor aut quinque

que aſſumptionem idem multiplici ratione & promiſcuè probare poteris. *V. Gr.* per B. M. D. P. *Ex. Gr.* Utrum homo habeat perfectiones (B.), integritatem (M.), conſiſtentiam (D.), potentiamque (P.) animalis.

Iterum hæc omnia fuſiùs deduci poſſunt per Quæſtiones *Quid. Cur. Quantum. Qui.* &c. *V. Gr.*

Per B. Quid ſit illa *perfectio* & bonitas animalis, & in quo conſiſtat?
Per M. Quid ſit illa *integritas* & extenſio partium.
Per D. Quid ſit exiſtens illa *permanentia*.
Et ſic de cæteris.
Deinde quare ſit; & quare à natura inſtituta.

Quantæ ſint illæ. / Quando ſint illæ. / Quales ſint illæ. / Ubi ſint illæ. / Quomodo ſint illæ. / Quibuſcum operentur. } Deducendo ſingula per ordinem principiorum. { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Et { ♎. ♡. ☌. ☉. ω. M. Æ. Min. }

CAPUT II.

De Regula Quid.

REgula Quid propriè Quidditatem rei quærit, modumque docet definiendi quamcunque propoſitam quæſtionem, continetque quatuor Species.

Species { Prima. Conſiderat eſſe totale rei. / Secunda. Partes intrinſecas & eſſentiales. / Tertia. Habitus & inclinationes. / Quarta. Actus & operationes rerum indicat. } Aut enim rem propoſitam definimus per { Eſſe totale rei. / Partes eſſentiales. / Inclinationes & habitus. / Actus. }

V. G. DEUS definiendus vel ſecundùm {
Eſſe totale ſeu eſſentiam.
Correlativa actuum notionalium.
Attributa.
Operationes quas exercet tum ad intra, tum ad extra. }

In quolibet iſtorum Capitum utimur principiis Artis noſtræ, definiendo per ea quæſtionem propoſitam. Hoc pacto dicimus.

DEUM {
Secundum eſſe totale, — Eſſe ens primum, independens; à ſe, per ſe, & ex ſe ſubſiſtens.
Secundum eſſe correlativum, — Eſſe trinum & unum; trinum quoad perſonas, unum quoad naturam & eſſentiam.
Secundum Attributa, — Eſſe ſummum bonum, immenſum, infinitum, omnipotentem &c. deducendo ſingula tum per abſoluta, tum per reſpectiva principia.
Secundum actus ad extra, — Eſſe Creatorem rerum omnium, Conſervatorem & Redemptorem, Juſtificatorem, Glorificatorem. }

Pari pacto, Si quis quærat, Quid ſit intellectus quoad eſſe totale. Reſpondebis ei octodenis rationibus, per primam ſpeciem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. ☿. ☽. ☌. α. ☉. ♃. M. Æ. Min. } Intellectus secundùm esse totale, est potentia cui propriè convenit
- *Communicare* se ad esse intelligibile.
- *Extendere* se ad id, quod intelligitur.
- *Conservare* in se rem intellectam.
- *Posse* agere circa rem intelligibilem.
- *Illuminare* phantasmata rei intelligibilis.
- *Appetere* scientiam.
- Habere *virtutem* operandi intellectualiter.
- Posse *veritatem* quærere.
- *Quiescere* in re intellecta.
- *Distinguere* inter differentes res.
- *Unire* res disunitas media ratione.
- *Contrariorum* oppositorumque rationem fundare.
- *Principium* esse omnis operationis intellectualis, scientiæ & cognitionis.
- *Medium* ad omnes acquirendas scientias.
- *Finem* esse, in quem omnis cognitio resolvitur.
- Esse *maximam* potentiarum interiorum, proximam DEO & Angelis.
- *Æquare* extrema trutinâ rationis.
- Corporeis speciebus & phantasmatis ad cognitionem uti, quo *minor* fit Angelo.

Quid homo sit secundum partes essentiales.

Secundò. Si quis hominem definire velit per secundam speciem, seu secundum partes essentiales & componentes, quæ sunt anima & corpus, quibus constituitur; duplici id via expedire poterit: vel definiendo eum solùm quoad animam, vel quoad corpus. Priori modo ita definiemus. Homo est ens spirituale utens ratione, unitum vel unibile naturæ corporeæ. Vel quoad corpus: est ens corporale organizatum cum potentia actuali, & unitum animæ rationali. Quarum utraque non secus ac paulò ante præstitimus, per principia nostra deduci potest: *V. G.*

Per { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Homo quoad animam est ens,
- Quod constat *perfectionibus* spiritualibus, quæ possunt naturaliter *communicari* cum corpore organizato.
- Quod *integrat* hominem simul cum natura corporea.
- Quod ex parte dat homini esse *æviternum*.
- Quod tribuit corpori posse *rationaliter* loqui.
- Quod ratione suæ naturæ omnis *cognitionis* fons est.
- Quod ex se & sua natura *appetit bona* & media ad illa consequenda eligit.
- Quod *virtute* intellectuali omnia attingit.
- Quod *veritatem* à falso discernit.
- Quod in *ultimo fine* quiescit.

Pari ratione quoad corpus Hominem ita definire poteris, juxta principia ordine sequentia.

Per { B. M. D. P. } Homo quoad partem corpoream, est
- *Perfectio* compositiva hominis cum anima rationali.
- *Extensum* quid per partes corporeas per quas potest Spiritualiter vivificari ab anima rationali.
- *Sensibile*, quod potest aliquousque *durare* conjunctum formaliter cum Spirituali.
- *Posse* omnes operationes perficere ope conjugis animæ. Et sic de cæteris, quæ brevitatis causa omitto.

Probatio per tertiam speciem de Quæstione Quid.

Per tertiam Speciem quæstionis Quid, definies Intellectum esse id, quod habet sua correlativa, intellectivum, intelligibile & intelligere; sine quibus esse non potest. Quæ omnia iterum per principia deduci poterunt.

Per

Per { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. } Omne intellectivum est
- *Perfectio* cognoscitiva.
- *Extensio* ad rem intelligibilem.
- *Perseveratio* virtutis intellectivæ.
- *Potentia* activa intelligendi.
- *Instinctus* ad intelligendum.
- *Appetitus* ad scientiam.
- *Vis cognoscitiva* & inventiva veritatis.
- *Formalis* conceptus rei creatæ *veræ* existentis.

Simili modo definietur Intelligibile & Intelligere, cætera correlativa, quæ & omnibus aliis *tivis*, *are*, *bilibus* applicari possunt. Verùm, quid per correlativa intelligendum sit, paucis aperio.

Per tertiam speciem quæ est de Correlativis.

Correlativa ea dicuntur, quæ ad invicem referuntur; & hoc quidem relatione vel intrinseca vel extrinseca, sive relatione substantiali, vel accidentali; Priori modo referuntur ad invicem materia & forma, prout dicuntur principia substantialia hominis constitutiva. Secundo modo accidentaliter referuntur ad invicem, ut unum album ad aliud fundata in similitudine.

Hæc correlativa considerantur potissimum in nostris principiis generalibus; ut Bonificativum, Bonificare, Bonificabile; Magnificativum, Magnificare, Magnificabile, & sic de cæteris, de quibus Primo & Secundo Libro; adeòque sub istis apertè relucet Unitatis & Trinitatis divinæ mysterium: Nam uti in divinis, ita in unoquoque principio reperitur unitas principii, & tria correlativa ejusdem, ut in una bonitate, bonificativitas, ut cum Lullo loquar, bonificabilitas & bonificatio; in Magnitudine Magnificativitas, Magnificabilitas & Magnificatio in abstracto; in concreto verò tivum, are, bile, quæ ad invicem referuntur, nec unum sine altero consistere potest; esset enim bonum ad bonificandum otiosum, & proprio careret fine, si non haberet tivum, are, bile. Quod idem de aliis principiis dicendum est; ex quibus Enti communicatur actualitas & potentia, ad entificandum ut ita loquar, quæ sunt entificativum, entificare, & entificabile, quæ communicantur substantiæ creatæ in ratione suæ existentiæ; unde procedunt substantiativum, substantiare & substantiabile, hæc dum tribuuntur corpori in ratione sua lata, longa, profunda, efficiunt corporificativum, corporificare & corporificabile, quæ adhuc contracta ad vivens per vitam faciunt vivificativum, vivificare & vivificabile. Hæc iterum ad gradum sensitivum contracta per sensum, dant esse sensitivum, sentire & sensibile; quæ iterum ad hominem per generationem contracta dant generativum hominis, generare & generabile. Hæc ulterius relata ad individua, faciunt generativum Petri, generare & generabile, quæ sunt tria correlativa Petri intrinseca & essentialia ipsius, sine quorum aliquo Petrus non posset subsistere; actualitas enim Petri seu generabilitas Petri continet in se essentialiter omnes gradus superiores recensitos, superioresque gradus contrahuntur & determinantur ab isto inferiori, in quo continentur; & hæc non de intrinsecis tantùm correlativis, sed de extrinsecis dici possunt, ut de illuminativo lucis, de illuminabili colore, & de illuminare, procedenti ab utroque; quæ & in principiis naturalibus & supernaturalibus observantur: sicuti enim in Intellectu consideramus Intellectivum, are & bile, sic in potentia generativa, generativum, are, bile, & in potentia visiva, visivum, visibile & videre, & ita in qualibet potentia; hoc enim pacto de rebus, subtiliter per intrinsecum esse rei philosophamur. Sed ad alia.

Tertia Species quæstionis de Quid, quærit definitiones rei in ordine ad intrinsecas inclinationes & propensiones rei. Hoc pacto dicimus. Tertia species Quæst. de Quid.

Intellectivum in ordine ad { Grammaticam. Logicam. Mathematicam. Geometriam. Arithmeticam. Theologiam. Ethicam. Politicam. } Esse { Grammaticum. Logicum. Mathematicum. Geometricum. Arithmeticum. Theologicum. Ethicum. Politicum. }

Et quod dicitur de potentia Intellectiva, de Memorativa quoque ac Volitiva dici potest; quia secundùm habitum, quo imbuitur potentia, secundùm eum quoque potest definiri: ut si habitus Justitiæ in homine definiendus esset, sic illum per nostra principia definies.

Habitus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Habitus Juſtitiæ in homine eſt vis qua homo inclinatur ad reddendum unicuique quod ſuum eſt.

- Quæ ſe communicat Juſtitiæ, — Per B.tem
- Quæ ſe extendit ad Juſtitiam, — M.cm
- Quæ perſeverat in Juſtitia, — D.cm
- Quæ potentem reddit animam ad ea quæ ſunt Juſtitiæ, — P.am
- Et ſic de cæteris.

Quarta ſpecies quæſtionis de Quid definit res per actus ſuos. *V. Gr.* Si quis quæreret, quid DEUS faciat in alio, hoc eſt, in Mundo. Reſpondebitur juxta conſequentiam principiorum noſtrorum.

DEUS eſt Ens:

- *Communicans perfectiones* in Mundo, à quo deſcendit omne bonum —— —— —— —— Per B.
- Quod *magnificat* & *extendit* cœlos —— —— Per M.
- Quod *ſuſtentat* omnia *conſervatque* omnia per ſuam — D.
- Quod *potuit* facere omnia, & ea quo modo fecit, illo eodem annihilare poteſt —— —— —— Per P.
- Quod *gubernat* & *diſponit* omnia omnibus providens — Per S.
- Quod per ſuam *voluntatem*, juſtos diligit, injuſtos odio habet —— —— —— —— —— —— Per Vo.
- Quod dat plenam & propriam *operationem* omnibus rebus, per ſuam —— —— —— —— —— — Vi.
- Quod *firmat* & *ſtabilit* omnia per ſuam —— —— — Ve.
- Quod juſtos & electos *exaltat* per ſuam —— —— — G.
- Quod avertit & *ſeparat* homines à malo — ♍.
- Quod *unit* & trahit ad ſe omnia — ♡.
- Quod *repugnat* & reſiſtit malis — ☌.
- Quod omnium *principium* & cauſa eſt — ☿.
- Quod conjungit diverſa ad ſe tanquam ad *centrum* — Per ☉.
- Quod *terminat* & perficit vota & deſideria hominum — ♋.
- Quod aſſimilat ſibi *magis* bonos — M.
- Quod facit ſibi *æquales* ſimilitudine actionum & amicos ſervos ſuos fideles — Æ.
- Quod liberat à *miſeriis* — Min.

Quæ omnia ex Sacræ Scripturæ locis, Sanctorumque Patrum auctoritatibus comprobari poſſunt.

Qui quidem termini non ſimpliciter tantùm fieri poſſunt, ſed & per triplicatos, quadruplicatos terminos. Uti DEUS eſt ens bonum, magnum, æternum, quod tribuit omni creaturæ B.cm M.cm D.cm ſive conſiſtentiam ſui eſſe.

Quæ iterum per Reſolutionem & compoſitionem demonſtrari poterunt.

Si DEUS eſt, ergo ſummum bonum, à quo omne bonum deſcendit.

Si ſummum bonum, ergo infinitè magnus, immenſus.

Si infinitè magnus, ergo ſuſtentat omnia, conſervat omnia per ſuam durationem æternam.

Si conſervat omnia per ſuam durationem æternam; Ergo ſicuti poteſt facere omnia ex nihilo, ita creata annihilare poteſt.

Et ſic de cæteris ordine dictis, unum inferendo ſemper ex altero uſque ad ultimum.

CAPUT III.

De Regula Cur *ſeu* Quare, *& innuit Cauſalitatem.*

Regula de Q. Cur cauſalitatis index eſt.

QUotieſcunque quis interrogatur per Regulam de Quare, ei neceſſariò reſpondendum erit per recurſum ad formam & finem rei, & inveniet quæſtionis ſolutionem. Continet itaque hæc Regula quatuor cauſas: *Efficientem*, *Materialem*, *Formalem*, *Finalem*; quibus obſervatis, ad quamcunque quæſtionem multis variiſque modis promptam habebis reſponſionem.

Praxis primæ Regulæ, quæ formalis dicitur, ita ſe habet: Ut ſi quæratur: Quare Petrus eſt homo? Reſpondeo quia habet animam rationalem, per quam conſtituitur in ſua natura. Cur Petrus eſt homo? Reſp.

Iterum. Quare aurum eſt rubrum? Reſpondeo, quia conſtat formaliter & prædominativè, formâ ignis. Quare argentum ſit album? Reſpondeo quia habet formam prædominantem in natura aquæ: Sicque in quolibet propoſito ratiocinandum eſt per Regulam Quare formaliter.

Si verò propoſitas quæſtiones principiis noſtris applicare volueris, ſic procede.

Per B. M. D. P. — Quicquid habet:

- *Perfectionem* formalem aquæ, id habet prædominium in natura aquæ.
- *Extenſionem* formalem aqueam, id habet prædominium in natura aquæ.
- *Permanentiam* formalem aquæ, id habet prædominium in natura aquæ.
- *Potentiam* formalem, ut reſolvatur in aquam, id habet prædominium in natura aquæ.

Sed argentum hoc habet. Ergo.

Haud ſecus per principia deduces cujuſlibet propoſitæ quæſtionis tenorem.

Secunda Species quæſtionis de Quare, eſt finalis, quia per eam finis rei inquiritur. Ut ſi quæratur, quare ſit intellectus? Reſpondeo, quia ſunt intelligibilia, de quibus ſcientia haberi poteſt: Si enim non eſſet intellectus qui illuminaret phantaſmata rerum objectumque illuminaret proprio & intrinſeco lumine, objectum intelligi minimè poſſet, ſicuti colores videri nequeunt abſente lumine externo, quo illuminarentur.

Iterum. Quare homo eſt beatificabilis? Reſpondeo, quia ultimum finem, qui DEUS eſt, cognoſcit.

Iterum. Quare lapis tendit deorſum, & exhalationes ſurſum? Reſpond. quia omne grave, cujuſmodi lapis eſt, tendit deorſum ad centrum, & omne leve, cujuſmodi exhalationes ſunt, tendit ſurſum, quia calor iis prædominans ſequitur naturam ignis.

Tertia Species, Cauſa materialis, in qua de materia inquiritur. *V. G.* Cur domus ſit materialiter? Reſpond. quia conſtat ex lapidibus, lateribus aut terra taliter diſpoſitis. Iterum, quare homo ſuo pondere deſcendat & cadat deorſum. Reſpond. quia conſtat materia craſſa terrea & corpulenta, per quam inclinatur ad locum inferiorem tanquam ad centrum ſuum. Cauſa Materialis.

Quarta Species, cauſa Efficiens eſt, quâ inquiritur; *V. G.* Quare domus facta ſit? Reſp. quia Architectus illam effecit, uſibus humanis aptam. Et ſic de cæteris; poteris tamen ad unamquamque quæſtionem reſpondere per ſingulas quatuor ſpecies. *V. G.* Si quæratur, quare domus ſit? Reſpond. Efficiens.

Per Regulam ſive cauſam:

- Formalem. — Habet formam quadratam, rotundam aut quomodolibet alio modo diſpoſitam.
- Finalem. — Eo fine facta eſt, ut homo in ea commodè contra æris iniurias habitare poſſit.
- Materialem. — Conſtituta eſt ex lapidibus, terra, luto, lateribus, ſimilibuſque.
- Efficientem. — Eam conſtruxit Architectus aut faber.

Quia

Et hic modus quærendi reſpondendique per quatuor cauſarum genera perfectus & completus in quolibet ſubjecto & propoſito conſiderari poteſt, tam in his, quæ naturaliter, quàm in iis, quæ moraliter aut ſupernaturaliter ſunt. Sed demus exempla.

Exemplum I. Phyſicum.

Quæritur itaque Primò. Cur triticum ſit?

℞. per cauſam:

- Formalem. — Conſtat ſua forma triticea, propria talis naturæ.
- Finalem. — Ut homo vivat, ad cujus uſum productum eſt.
- Materialem. — Coagulatum fuit ex materia terrea & diſpoſita ad recipiendam formam tritici.
- Efficientem. — Calor ſolis & influentiæ Cœli tanquam cauſæ efficientes diſponunt materiam in ordine ad formam.

Quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exemplum II. Morale.

Quæritur Secundò. Cur sit justitia?

℟. per causam
- Formalem. — Ut reddat unicuique quod suum est, illa enim est forma justitiæ.
- Finalem. — Ut mundus politicus conservetur in suo esse, sine qua consistere non posset.
- Materialem. — Ut scelera & excessus hominum improborum, de quibus justitia vindictam sumit, castigentur.
- Efficientem. — Est Voluntas principis, quæ effectivè influit in justitiæ executionem ut compleatur.

Exemplum III. Supernaturale.

Quæritur Tertiò. Cur homo justificetur?

℟. per causam
- Formalem.
- Finalem.
- Materialem.
- Efficientem.

} Quia {
- Gratiâ divinâ imbuitur, quæ est forma justificationis.
- Per gratiam ascendit ad finem supernaturalem, qui DEUS est.
- Justificati hominis voluntas liberè aversa à peccatis, ad DEUM convertitur.
- A DEO Voluntas humana impellitur & movetur trahendo eum ad se.

De Applicatione dictorum practica.

Quæ hîc paulò ante de quadruplici causarum genere diximus, trita sunt, & vulgò in Dialectica traduntur. Quomodò verò dicta cum ingenti scientiarum incremento Arti Magnæ applicanda sint, nostrum est, demonstrare.

Certum est, nihil esse, in hoc sensibili rerum creatarum ambitu, quod non ex hoc quadruplici causarum genere constituatur; non tantùm extendendo illud ad res physicis contemplationibus subjectas, sed & ad Morales, Politicas, Mathematicas, Metaphysicas, Theologicas, cæterasque, excepto DEO, qui uti omnium est causa causalissima, ita meritò incausatus nuncupari potest; causa enim formalis, finalis, materialis, efficiens DEI, est ipse DEUS, seu divina essentia, forma, finis, materia, effectus sui ipsius.

EXEMPLUM I.

Quomodò per quadruplex Causarum genus juxta Artis nostræ regulas, de quacunque re proposita statim totius Libri alicujus argumentum cum uberrima rerum tractandarum materie disponi possit.

Sit itaque primum Argumentum Libri de natura Apis.

In hac assumpta Libri compositione ante omnia ad quadruplex causarum genus recurrendum est, expendendo primò Apum causam materialem, deinde finalem, tertiò formalem, quartò Efficientem.

Et primò quod ad materiam apum attinet, est illa iterum triplex; elementalis, vegetativa, sensitiva; quem triplicem materiæ gradum juxta principia nostra ita deduces.

1. *Causæ Materialis Argumenta, juxta triplicem elementaris, vegetativæ, & sensitivæ naturæ gradum considerata.*

An sit	*Communicatio* seu *diffusio* materiæ elementalis in apibus.	Per	B.
Quid sit	*Extensio* materiæ elementalis in apibus.		M.
Cur sit	*Permanentia* materiæ elementalis in apibus.		D.
Quanta sit	*Potentia* materiæ elementalis in apibus.		P.
Quî sit	*Instinctus* materiæ elementalis in apibus.		S.
Qualis sit	*Appetitus* materiæ elementalis in apibus.		Vo.
Ubi	*Vis naturalis* materiæ elementalis insit apibus.		Vi.
Quomodo	*Vera ratio* originis apum materialis assignari possit.		Ve.
Quibuscum sit	*Finem* aliquem materialem elementalem habeant apes, in quo quiescant.		G.

An	Sit: *Differentia* materiæ elementaris apum tum inter se, tum inter alia insecta.	Per	☰.
Quid	*Concordia* materiæ elementaris apum cum aliis.		♡.
Cur	*Contrarietatem* habens in apibus materia elementaris.		☌.
Quanta	*Causa* materialis apum.		α.
Quî	*Medium* materiæ elementaris ad apes producendas.		⊙.
Qualis	*Finis* aliquis materiæ elementaris in apibus.		☋.
Ubi	*Materia* elementaris major aliis materiebus.		M.
Quomodo	*Æqualis*.		Æ.
Quibuscum	*Minor*.		Min.

Per causam formalem ita dispones Secundi Libri Capita.

2. *Causæ formalis Argumenta.*

Per
- B. — De *diffusione* & *communicatione* formæ sive formalis principii in apibus.
- M. — De *intensione* & *extensione* formæ.
- D. — De *Duratione* sive consistentia formæ.
- P. — De *vi* & *potentia* formæ in apibus.
- S. — De *instinctu mirabili* apum.
- Vo. — De *appetitu* innato apum ad mellificium.
- Vi. — De *virtute* stupenda in laborando.
- Ve. — De *veritate* quæ variis historiis stabilitur.
- G. — De *fine* apum in labore.
- ☰. — De *differentia* & apum & mellis ex diversitate succorum.
- ♡. — De *concordantia* apum in laboribus.
- ☌. — De *contrarietate* apum cum fucis sui dissimilibus.
- α. — De *principio* intrinseco, quo ad mellificium instigantur.
- ⊙. — De *mediis*, quibus utuntur ad mellificium.
- ☋. — De *fine*, in quem collimant earum operationes.
- M. — De *excellentia* mellificii.
- Æ. — Quibus *assimilantur* in operationibus.
- Min. — De *defectu* & morte apum.

Habes hîc de causæ materialis concursu ad apem producendam, 162. Capitula Libri per enneadem erotematicam & octodecim principia deducta. Siquidem de materiæ elementaris diffusione in generatione apum, quæritur primò An sit, Quid sit, Cur sit, Quanta sit, Qualis sit, Quomodo fiat, Quandò fiat, Ubi sit, Quî fiat, de Quo.

De Extensione verò materiæ elementaris, quæritur iterum: An sit extensio, Quid, Cur, Quanta, Qualis &c. sit.

Hoc pacto quærendo juxta progressum principiorum, orientur, quæ suprà dixi, 162. Capita.

Cùm verò triplex sit in generatione apum confluxus, materiæ elementaris, de qua diximus, materiæ vegetativæ, & materiæ sensitivæ; totidem Capita habebis Libri de confluxu materiæ vegetativæ, in apibus; deinde per eadem principia de diffusione, extensione, duratione, potentia, instinctu, appetitu materiæ vegetativæ; Tertiò

Universidad de Deusto
Biblioteca

eadem omnia poterunt deinde applicari materiæ ſenſitivæ. An detur in generatione apum diffuſio, *Quid*, *Cur*, *Quanta*, *Qualis*, *Ubi*, *Quomodo*, *Quando*, *de Quo* &c. ſit. Hoc pacto habebis 486. capita libri, quæ ſola cauſæ materialis rationes inveſtigant, quas omnes ſi per varios terminos ad novem principia reducibiles explices in primò Libro expoſitos, immenſam ſanè materiæ copiam tibi ſuppeditabunt.

3. *Cauſæ finalis argumenta quæ conſiderantur ratione finis vel in materia elementari, vel in materia vegetabili, vel materia ſenſitiva.*

B.	De	Fine in *communicatione* virtutis.	Elementaris.
M.		*Extenſione* finis in omnia, uti de membrorum mirabili diſpoſitione ad mellificium requiſita.	
D.		*Durationè* finalis cauſæ.	
P.		*Poteſtate.*	Vegetativæ.
S.		Fine tanti *inſtinctus.*	
Vo.		Fine *appetitus* tam vehementis in operando.	
Vi.		Fine *virium* corporis.	Senſitivæ.
Ve.		*Veritate* & firmitate in opere.	
G.		*Gloria* finiti operis.	
☲.		*Differentia* finium.	
♡.		*Concordantia* finium in unum.	
☌.		*Contrarietate* mediorum ad finem.	
α.		*Cauſa* finali.	
⊙.		*Mediis* ad finem conſequentibus.	
ω.		*Finis* conſecutione & quiete.	
M.		*Excellentia* finis.	
Æ.		*Æqualitate*, labore quo in unum conſpirant.	
Min.		*Morte* apum.	

4. *Cauſæ Efficientis Argumenta.*

Cum alia ſit virtutis elementaris, alia virtutis vegetativæ, alia virtutis ſenſitivæ efficientia, poteris hæc argumenta eodem modo diſponere, quo in præcedentibus, ea per Enneadem erotematicam, & octodecim principia deducendo; quæ nè longior ſim, Curioſo Lectori fuſius deducenda relinquo; modum enim hîc procedendi dictaſſe ſufficiat. Ad hoc vel unicum paradigma, omnium quorumcunque aſſumptorum operum argumenta, pari facilitate, de quacunque materia ſive phyſica, ſive morali, aut Theologica diſponere poteris, ut vel hinc Artis noſtræ excellentia pateat; Si enim ad calculum argumenta, quæ in aſſumpto themate apum deduci poſſunt, reducam, ea facilè ad 10000. excurrent, quæ non unius, ſed vel plurium Tomorum materiam præbeant. Sed jam ad alia.

PARADIGMA II.

Quod monſtat, quomodò quiſpiam de quacunque re propoſita, juxta quadruplex cauſarum genus ex tempore diſcurrere queat.

Sit thema propoſitum de virtute fortitudinis bellicæ; cujus materia eſt timor prudens, & moderata audacia; adeòque rectè, definitur, periculorum conſiderata ſuſceptio, & obviorum laborum perpeſſio. De materia itaque nonnemo rogatus differere, Timorem & Audaciam primò per 18. deducet principia, & deinde per enneadem erotematicam, hoc pacto.

Omnis Virtus, quæ in mediocritate eſt,	Bona eſt.	Fortitudo in moderato timore & audacia conſiſtit. Ergo.
	Magna eſt.	
	Conſiſtens eſt.	
	Potens eſt.	
	Sapiens eſt.	
	Amabilis eſt.	
	Virtuoſa eſt.	
	Vera eſt.	
	Glorioſa eſt.	

Ratio

Ratio Majoris eſt; quia exceſſus in omni virtute morali non virtus ſed vitium eſt; Timor enim excedens puſillanimitati, audacia præſumptioni opponitur.

Hoc peracto procedes ad quæſtiones: An timor hic, & audacia bona ſint an mala? Quid & in quo potiſſimum conſiſtat Timor & Audacia materia fortitudinis? Cur Timor & audacia dicantur materia fortitudinis, ubi variæ ſortes glorioſorum Ducum tam ex ſacris, quàm profanis hiſtoriis in exempla adducuntur; Deinde quantus ſit timor, aut debeat eſſe, quanta audacia reſpectu tum Ducum, tum objectorum extrinſecorum; qualis, quomodò, ubi ſint potiſſimum timenda & audenda pericula, quibus exemplis omnia monumenta paſſim plena ſunt.

His oſtenſis procedes ad cauſam formalem fortitudinis, quæ conſiſtit in prudenti quadam attemperatione timoris & audaciæ, ne illa per defectum, hic per nimium excedat; unde hoc pacto argumentabere.

Omne quod in prudenti quadam attemperatione timoris immodici & exceſſivæ audaciæ conſiſtit, virtus eſt, quæ hominem reddit	B.	Bonum.	Fortitudo hæc præſtat. Ergo.
	M.	Excellentem.	
	D.	Firmum propoſiti virum.	
	P.	Potentem.	
	S.	Prudentem.	
	Vo.	Efficacis voluntatis.	
	Vi.	Virtutibus conſpicuum.	
	Ve.	Veræ fortitudinis ideam.	
	G.	Gloria & honore conſpicuum.	
	☲.	Differentis fortunæ providum.	
	♡.	Concordantem in bonis conſiliis.	
	☌.	Contrarium puſillanimitati.	
	α.	Cauſam ingentium emolumentorum inde emanantium.	
	⊙.	Medii ad gloriam perpetuam capacem.	
	ω.	Finem ſalutis Reip. Patriæ, Religionis.	
	M.	Magnum gloria.	
	Æ.	Æqualem Heroibus.	
	Min.	Ab omni minoritate recedentem.	

Hæc iterum per Enneadem erotematicam examinabuntur: An detur talis virtus, Quid ſit, cur ſit, quanta ſit, qualis ſit, quomodo, ubi, quando &c. ſit.

His iterum per varia exempla demonſtratis, procedes ad cauſam finalem fortitudinis, quæ vel proprium honorem & gloriam aut præmium aliquod, emolumentumque ſingulare vel Reipublicæ aut Patriæ ſalutem, aut DEUM ipſum ejuſque Eccleſiam pro fine habet. Et ecce hîc iterum ingens ſe campus aperit innumerorum ad propoſitum thema demonſtrandum argumentorum; & primò quidem per 18 principia eam deduces ut prius, hoc pacto.

Hæc virtus, quæ DEUM, Religionem, ſalutem patriæ pro fine habet; illa Bona, Magna, Durans, P. S. Vo. Vi. Ve. Gl. eſt.

Hæc habet vera fortitudo. Ergo.

Deinde per Enneadem erotematicam dicta exanimabis: An videlicet bonum ſit, periculo vitæ ſe exponere pro dicto fine; Quid ſit illa intentio; cur ſit, quanta ſit, quàmque DEO hominibuſque grata; qualis ſit, ubi ſit, quando ſit, quomodo ſit, dictaque variis exemplis & hiſtoriis illuſtrabis.

Quartò, his expeditis, procedes ad cauſam efficientem fortitudinis, quæ eſt duplex, naturalis aut ſupernaturalis: Naturalis eſt ingenita hominis ad quæcunque DEI cauſa aggredienda generoſitas; Supernaturalis eſt influxis divinæ gratiæ, qua imbutus homo ad nihil non arduum agendum impellitur. Quæ omnia eodem ordine & methodo, quem in præcedentibus tradidimus, juxta octodecim principiorum conſequentiam & Enneadis Erotematicæ examen unà cum hiſtoriarum illuſtratione dilucidabuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPUT IV.

Usus Regulæ de Quanto.

IMplicat hæc quæstio omne quantum, sive sit illud molis sive virtutis; Angelum enim dicimus magnum, non quantitate molis, sed virtutis suæ extensione; Sic DEUM dicimus quantum; ut cum quæritur, quantus est DEUS. Respond. esse immensum, infinitum, principii & finis expertem; quæ pariter in potentiis & operationibus rerum intellectualium, quas magnas aut parvas dicimus, in considerationem veniunt; quæ non de quantitate prædicamentali, sed de substantiali seu transcendentali intelligenda sunt.

Quantitas substantialis.

Item quantitas hæc substantialis de corporalibus quoque rebus dici potest, secundum quod corpus ad prædicamentum substantiæ pertinet; ut individua hominis tantò sunt majora, quantò perfectiora, & tantò minora, quantò imperfectiora, quoad naturalium virtutum conditionem, sic dicimus, equum minorem esse substantiam, quàm hominem; quia homo quoad rationalem vim equo perfectior est, & nobiliores excellentioresque habet essentiæ suæ differentias; sic per comparationem equi ad formicam, dicimus equum formicâ perfectiorem; quia partes componentes formicâ nobiliores habet.

Quantitas prædicamentalis.

Tandem Quantitas prædicamentalis in considerationem venit: quæ duplex est: *Continua* & *discreta*. Prior à Logico formaliter definitur per unitatem termini, ad quem partes copulantur; & à Physico per divisibilitatem in infinitum. Discreta, tempus, motum, & numerum considerat. In continua trinam dimensionem; longitudinem, latitudinem & profunditatem expendimus, quicquid sit quantitas, quam in quolibet ente juxta gradum transcendentalem suo modo reperiri certum est.

Notandum verò, per quantitatem prædicamentalem seu materialem nos, secundum analogiam quandam & Artis nostræ analogica præcepta, in notitiam quantitatis Spiritualis, quæ in Angelo & anima potissimum considerantur, facilè pervenire posse; Sicuti enim punctum se habet ad lineam, & punctum & linea ad superficiem; & punctum, linea & superficies ad corpus, ita continuitas essentiæ intellectus, seu intellectuali puncto, à quo promanat, comparari potest, natura lineæ, vires superficiei, viribus operationes, quæ uti essentiam, naturam & vires complicant, ita corpori aptè applicari possunt. Quæ si nostris principiis adaptentur, ingentem philosophandi materiam suppeditabunt. Sed exemplis patebit veritas.

Ut si quæratur primò. Quantus sit Angelus? Respondeo juxta regulas nostras.

Angelus est substantia spiritualis creata completa per se subsistens.

B.		Diffusiva sui.
M.		Extensiva sui.
D.		Æviternum durans.
P.		Summa potestate pollens.
S.	}	Intellectuali virtute omnia penetrans.
Vo.		Appetitiva omnium in seipso.
Vi.		Viribus maximis instructa.
Ve.		Veritate essentiæ suæ incorrupta.
G.		Intellectuali virtute glorificata.

Deinde

Deinde quæratur.

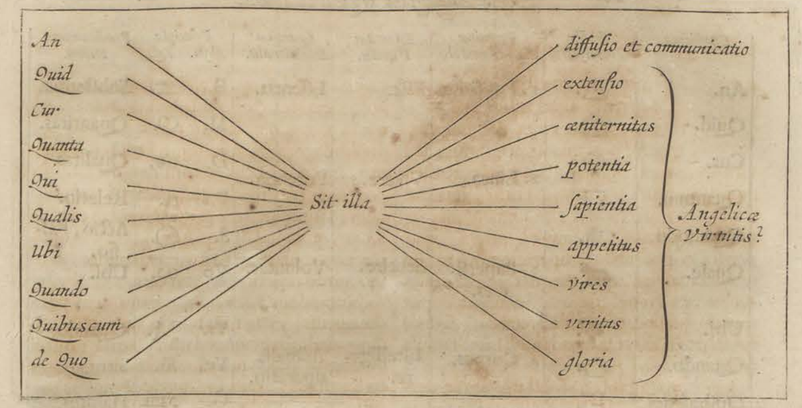

Et primò quidem utrum sit talis communicatio in Angelo?
Respondeo per quæstionem *Utrum*, quod sic.

B.	} Quia	{	Omne bonum est *diffusivum* sui.
M.			Omnis essentia est *extensiva* sui ipsius ad operationes perficiendas.
D.			Principium habet sine *fine duraturum*.
P.			*Diffusivus* & *extensivus* sui ipsius, sine quibus *potens* non esset.
S.			Rerum omnium *Causas novit*.
Vo.			*Bonum vult*, appetit, prosequitur, malum detestatur.
Vi.			In operationibus magna *efficacia* pollet.
Ve.			Subsistantiæ suæ summam *firmitudinem* possidet.
G.			In operationibus *glorioſus* est.

Et sic de cæteris ordine quæstionibus procede; quæ omnia referre infiniti laboris foret.

Si porrò quæratur Secundò, Quantus sit intellectus humanus? Resp. quod tantus est, quanta sunt correlativa, in quibus ipsius essentia fundata est, videlicet: Intellectivum, Intelligere, & Intelligibile; sicuti enim homo ex anima & corpore constituitur, & ex hisce duabus partibus integratur, & consistit in eis, & per eas operatur; ita essentia & natura intellectus consistit in suis correlativis, quæ sunt Intellectivum, intelligere & intelligibile, hisce enim omnes perficit operationes intellectuales; quæ omnia iterum nostris principiis applicata mirificè dilatari possunt per suprapositas quæstionum particulas. *Verbi Gratia.*

Utrum	} Sit	{	Communicatio.	} Intellectionis.
Quid			Extensio.	
Cur			Duratio.	
Quanta			Potentia.	Intellectiva.
Qui			Sapientia.	
Qualis			Appetitus.	Intelligibilis.
Ubi			Virtus.	
Quando			Veritas.	
Quibuscum			Gloria.	Sed hæc omnia fusius tractemus.

Diximus, & in Arte nostra Analogica ostendimus; quomodò per analogiam quandam ex corporeis qualitatibus ad intellectuales transcendere valeamus. Et quoniam de quæstione per quantum hoc loco agimus, videndum est, quomodò per analogiam quandam, quantitatis prædicamentalis species, analogica quadam methodo, ad abstractas & spirituales substantias transferre valeamus. Quod ut quàm optimè fiat, sequentem Tabulam primò Aristam addiscere necesse est.

Tabula

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula Analogiam Quanti continens.

Quæsliones.	*Subjecta Universalia.*	*Quantitas Prædicamentalis.*	*Quantitas Virtutis.*	*Quantitas Intellectualis.*	*Principia Absol.*	*Principia Relat.*	*Prædicamenta Decem.*
An.	△.	1. Punctum.	Esse.	Essentia.	B.	⚌.	Substantia.
Quid.	🌳.				M.	♡.	Quantitas.
Cur.	◎.	2. Linea.	Vivere.	Potentia.	D.	○●.	Qualitas.
Quantum.	⊡.				P.	α.	Relatio.
Quomodo.	🚶.				S.	⊙.	Actio, Passio.
Quale.	🐄.	3. Superficies.	Sentire.	Voluntas.	Vo.	ω.	Ubi.
Ubi.	🌴.				Vi.	M.	Quando.
Quando.	⬠.	4. Corpus.	Intelligere.	Actualis operatio.	Ve.	Æ.	Situs.
Quibuscum. De quo.	⁘.				G.	Min.	Habitus.

Hæc Tabula Analogiam rerum intellectualium ad quantitatis prædicamentalis sive materiales species factam repræsentat.

Primò enim occurrit punctum, deinde linea, postea superficies, & tandem corpus; sicuti enim ex fluxu puncti fit linea, & ex hujus fluxu superficies, & ex hujus tractu corpus; ita omnium reum geneses fieri existimandum est: In Physicis enim primò esse rerum occurrit, quod puncto; secundò vivere, quod lineæ; tertiò sentire, quod superficiei; quartò illigere, quod solido rectè comparari potest. Quid enim aliud est esse illud naturale, quod in natura rerum consideratur primum, quàm individuum esse quoddam, à quo cuncta nascuntur, sunt, & conservantur? nisi punctum intellectuale ad actum; quæ est existentia? quid aliud linea, nisi naturæ corporeæ prolongatio seu fluxus quidam? & quid aliud superficies, nisi corporeæ naturæ ampliatio seu dilatio? & quid solidum tandem aliud est, quàm id, quod implet, & perducit ad esse corporeum. Quæ omnia pulchrè patefiunt in motu fluxûs elementorum ad mixtorum genesin ordinato, in qua unumquodque eorum in sua prioritate & naturæ simplicitate ut punctum, consideratur; in motu verò seu prolongatione sive fluxu prolongationis ad aliud elementum, ut linea; in dilatione vero & longè latèque diffusi dispersione elementi, uti superficies; & tandem in ipso confluxu complexuque omnium elementorum, uti ipsum corpus mixtum.

Quomodo verò hæc principiis nostris applicari possint, dicam. Sic itaque operare. Assumatur in exemplum Elementum aquæ, de quo quadruplex consideratio oritur.

Primò. Quid videlicet aqua sit, ut corpus simplex, & in prioritate naturæ consideratum.

Secundò. Quid sit & quomodo aqua ex simplicitate sua evolvatur, mota ad aliud elementum, cui jungitur.

Tertiò. Quomodo juncta alteri elemento longè latèque se diffundat.

Quartò. Quomodo inde corpus nascatur mixtum. Atque huic quadruplici considerationi per artem adaptata principia nostra ingentem scribendi dictandique materiam exhibent. *V. G.*

Analogia pulchra.

De communicatione seu diffusione.
De extensione seu magnitudine.
De modo consistendi.
De potentia.
De instinctu naturali.
De appetitu.
De viribus.
De veritate.
De quiete.
} Naturæ aqueæ {
1. In prioritate naturæ seu ut in simplicitate sua consistit.
2. In eductione seu evolutione naturæ aqueæ à centro ad circumferentiam.
3. In dilatatione, in longè latèque diffusa mole.
4. In constitutione corporum seu mixtorum.

Quæ

Quæ per Quæstiones fusissimè examinari possunt, uti:

An, Quid, Cur, Quanta, Qui, Qualis, Ubi, Quando, Quibuscum, De quo } Sit talis {

Communicatio	⚌.
Extensio	♡.
Permanentia	○●.
Potestas	α.
Instinctus	⊙.
Appetitus	ω.
Virtus	M.
Veritas	Æ.
Gloria	Min.

Quid hæc omnia sint secundum esse totale; secundum partes essentiales; secundum attributa; secundum actus: Deinde quomodò hæc omnia inter se differant, quomodò concordent, contrarientur, quomodò causent, medient, finiant &c. docebimus, per principia respectiva ordine progrediendo.

Secundò. Hoc examine peracto procedemus paulatim à gradu entitativo quantitatis, ad vegetativum, & hinc ad sensitivum & intellectivum. Ascendit autem consideratio ad gradum animæ, qui est vivere, veluti per lineam ex puncto evolutam, in quo de vita animæ vegetativæ agimus eo, quem præscripsimus, ordine & methodo; & ut uberiorem discurrendi materiam obtineas, ea per decem prædicamenta Tabulæ præcedenti annexa, deduces. *V. G.*

De { Substantia, Quantitate, Qualitate, Relatione, Actione, Passione, Locis, Tempore, Situ, Habitu } Animæ. Deinde. Utrum Anima {
Commnicet vitam corpori.
Extendat vitam in corpore.
Faciat vitam durare in corpore.
Det potentiam vivendi corpori.
Communicet instinctus.
Det appetitus naturales.
Tribuat virtutem operandi vitaliter corpori.
Veraciter insit corpori.
An quiescat, aut quo motu moveatur.

Deinde iterum { An, Quid, Cur, Quanta, Quomodo, Qualis, Ubi, Quando, Quibus modis } Sit hæc vis animæ in corpore.

Hisce ritè examinatis procedimus ad tertium Animæ gradum, qui est sentire, veluti per superficiem, & notat in anima substantiam sensitivam, quantitatem, qualitatem sensitivam; & sic procedendo per singula prædicamenta; ad quæ denuò applicabis principia Artis nostræ, eo prorsus modo, quo in præcedenti exemplo præstitum est; habebisque novos titulos & capita. *V. G.* De communicatione substantiali animæ sensitivæ ad corpus; de extensione ejusdem ad corpus; de duratione ejus, &c.

In quibus omnibus per enneadem quæstionum excitantur novæ propositiones tum generales, tum particulares per formalitates regularum & species earum. *V. G.* An Anima secundum substantiam possit communicare corpori sensationem? Quid sit illa communicatio? De quo fit? in quo consistat?

His quoque examinatis ascendit mens per modum profunditatis seu corporis, ad quartum naturæ gradum, qui est intelligere; in quo agitur iterum per analogiam quandam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De facultate intelligendi { Substantiali, Quantitativa, Qualitativa, Relativa, Activa, Passiva, Durativa, Locativa, Situativa, Habituativa } Deinde his applicentur principia Artis nostræ, uti de { Communicatione, Magnitudine, Duratione, Potestate, Vi cognoscitiva, Facultate appetitiva, Viribus, Veritate, Gloria } Substantiæ intellectivæ.

Deinde An, Quid, Cur &c. ea per Quæstiones examinando. *V. G.* Utrum vis substantiæ intellectivæ communicari possit alicui, præterquam homini; quæ iterum per decem prædicamenta discurrendo; fusius deduci possunt, & habebis infinitam ad innumeros libros conscribendos materiam.

Ex hoc modo procedendi, ex corporeo quanto ad secundum, tertium & quartum entis gradum, pari analogia tanquam per filum Ariadnæ deducimur ad supremum intellectualis naturæ gradum, quod est esse Angelicum, juxta supradictum quadruplicem naturæ gradum. *E. Gr.* Naturam Angelicam scrutaturus, procede primò juxta analogiam quandam decem prædicamentorum ad res corporeæ molis expertes adaptatam; In qua primò Substantia, quantitas, qualitas, relatio, actio, passio, duratio, locatio, situatio & habituatio angelici esse considerabitur; Deinde hisce principia Artis nostræ applicabuntur: videlicet de Bonitate seu communicatione seu actu substantiali ipsius Angeli, De M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. ⚌. ♡. ☌. α. ☉. ω. M. Æ. Min. His positis singula deducenda per quæstiones. *V. G.* An & Quid sit talis communicatio actus substantialis Angeli; & finito prædicamento substantiæ procedimus ad reliqua novem prædicamenta, & singula, quæ ad esse Angeli pertinent, pari pacto discutiendo. Deinde finita discussione eorum, quæ ad esse Angeli pertinent, procedemus ad secundum naturæ gradum, qui vivere est; postea ad tertium, qui est sentire; deinde ad quartum, qui est intelligere; omnia juxta memoratæ analogiæ filum: sunt enim omnes hi naturæ gradus, suo quoque modo, etsi eminentiori perfectioriique in Angelis, cæterisque Spiritibus. Ad quod facilè præstandum, Tabulam hîc annexuimus.

1. *Esse.*	2. *Vivere.*	3. *Sentire.*		4. *Intelligere.*
Substantia.	An.	B.	⚌.	△.
Quantitas.	Quid.	M.	♡.	.
Qualitas.	Cur.	D.	☌.	◎.
Relatio.	Quantum.	P.	α.	□.
Actio.	Quî.	S.	☉.	.
Passio.	Quale.	Vo.	ω.	.
Ubi.	Ubi.	Vi.	M.	.
Quando.	Quando.	Ve.	Æ.	⬠.
Habitus.	Quibuscum.	G.	Min.	.

Ex hoc graduali cognitionis progressu omnia dicta ad DEUM, rerumque divinarum proprietates possunt per dictam analogiam detorqueri, in quantum hæc omnia in DEO identificantur.

CAPUT

CAPUT V.

De Modalitate, sive de Quæstione Quomodo.

QUæstio, *Quomodo*, Modalitatem implicat, & subjectis universalibus, aliisque ad ea reducibilibus terminis applicari potest. In quatuor autem species dividitur.

Prima Species, Secunda Species, Tertia Species, Quarta Species } Exponit modum, quo { Pars quædam totius, per se sit singulariter considerata. / Partes sint in ordine ad totum. / Totum sit in suis partibus. / Operatio totius in alia suam transmittat similitudinem.

Verùm, ut hæc omnia ritè applicentur ad Artis nostræ Regulas, Exemplum in humano corpore, caput, assumemus, quod juxta primam speciem, per se singulariter consideratur; juxta secundam verò speciem, modus ostendendus est, quem respectum habeat in ordine ad cætera totius corporis membra; juxta tertiam verò speciem, quomodò omnia reliqua membra totius corporis cum capite communicent; per quartam denique speciem, quomodò in toto semper reluceat similitudo partis.

Dilucidaturus itaque caput humanum, vide primum modum existendi talis partis, & limitationem intrinsecæ ejus perfectionis B. M. D. P. Instinctus, appetitus, Vi. Ve. G. ⚌. ♡. ☌. α. ☉. ω. M. Æ. Min. quas in certa quædam capita juxta ordinem principiorum distribues ut sequitur.

Exemplum primæ Speciei Modalitatis.

De { Perfectione, Magnitudine, Duratione, Potestate, Instinctu, Appetitu, Viribus, Veritate, Gloria } Capitis humani.

De { Differentia, Concordia, Contrarietate, Causis, Mediis, Fine, Majoritate, Æqualitate, Minoritate } Capitis humani.

Hoc posito deduces singula per quæstiones applicatas 18. principiis. *V. G.*

Per B. An caput habeat modum determinatum, in quo *communicet* cum cæteris membris, & quis sit iste modus, quare, de quo &c.

Per M. An caput habeat determinatam *magnitudinem?* quid sit ista, quare, quanta, qualis sit, &c.

Per D. An caput præ cæteris membris maximam *firmitudinem* adeptum sit, & quid sit ista, quare, quanta, qualis, &c.

Per P. An caput aliquam habeat *potestatem*, & quid sit, quanta, cur, qualis, ubi, quando, &c.

Per S. An *instinctu* naturæ talem & talem figuram habeat? quid sit ille instinctus, cur, qualis, quando, &c.

Per Vo. An natura intenderit & appetierit illam; quid sit ille appetitus, qualis, cur &c.

Per Vi. An *vires* capiti insint ad operationes faciendas. Quid sint illæ, cur, quales, ubi &c. ubi & copiosus campus dabitur de facultatibus & cellulis cerebri.

An *verè* conferat ad humanas operationes perficiendas. Per Ve.

An natura *quiescat* in tali figura capitis. Per G.

An quædam *differentia* sit capitum; in quo illa consistat; quanta sit; qualis; cur; ubi, quando, de quo &c. Ubi de complexionibus varia. Per ⚌

An detur *concordia* inter capita; quid illa sit; quanta, qualis, quare, ubi, &c. Per ♡

An detur *oppositiva* quædam inter capita *contrarietas*, & dispositio; quid, cur, quanta, qualis, ubi, &c. Per ☌

Unde *proveniat* talis & talis capitis proportio; quid; cur? & sic de cæteris. Per α

Ad quid caput *medium* sit necessarium ad operandum, quid, cur? &c. Per ☉

Ad quid natura talem & talem capitis figuram *intenderit?* Per ω

An caput unum altero *majus* sit, tum virtute, tum mole. Per M

An omnia capita sint æqualia. Per Æ.

Hisce positis, examinabis singula, per 18. principia. *V. G.* Ad primum: An caput habeat modum determinatum quo communicet

Universidad de Deusto
Biblioteca

cet cum cæteris membris. Resp. affirmativè. Et id hoc pacto probabis.

Illa pars habet modum determinatum, sine quo cæteris membris se aptè communicare non posset.

Tale est caput humanum. Ergo.

Et sic procedendo de uno in alterum, innumerabilem discurrendi materiam obviam reperies, quæ brevitatis causa omitto.

Expedita prima Modalitatis specie, procedes ad secundam; quæ ostendit modum partium inter se ipsas. *V. G.* Quomodò caput se habeat ad collum, brachia, pectus, stomachum, cor, hepar, pulmonem & cætera ordine membra; atque adeò toties præcedens methodus multiplicabitur, quoties fit ejusdem partis ad alias comparatio; quæ rursus per principia dilatari possunt. *V. G.* Per secundam speciem Modalitatis.

Caput	Cibos communicat stomacho.	Per B.	Quæ differunt ab ea ratione, qua	Perficit cor.	Per B.
	Cibis implet eum.	Per M.		Extenditur ad cor.	Per M.
	Sustentat eum.	Per D.		Conservat cor.	Per D.
	Corroborat eum.	Per P.		Corroborat cor per spiritus animales aut vitales, qui sunt in corde.	Per P.
	Et sic de cæteris.				

Unde fieri possunt diversi tituli alicujus libri. *Verbi Grat.*

De	Communicatione.	Capitis cum aliis partibus.
	Extensione.	
	Sustentatione & vivificatione.	
	Potestate.	
	Ordine.	
	Appetitu.	
	Veritate.	

Quæ omnia iterum examinari possunt per quæstiones applicatas 18. principiis.

Iterum. Caput assumi quoque poterit, tanquam totum integratum ex partibus integrantibus illud; uti ex quinque organis sensoriis, & cellulis interioribus cerebri; in quantum scilicet virtutem suam influit partibus, ex quibus constat; partes verò illæ communicant suam unaquæque virtutem & perfectionem, per quas caput ipsum consistit; In quo uti alia est ratio ipsius capitis totalis, & alia ratio ipsarum partium componentium illud; sic dupliciter quoque tota Ars applicari potest ad ipsum caput, & hoc pacto innumeri tituli seu capita disponi possunt, ad propositionem assumptam plenius dilucidandam, applicando denuò eas principiis essentialibus, uti de communicatione capitis ad partes, ex quibus integratur; de Extensione; Duratione &c. & per quæstiones sine numero dilatari.

Per Tertiam speciem Modalitatis.

Et quemadmodum comparando caput ad partes suas, varii disponi possunt tituli & capita, ita per eundem ordinem comparando partes ipsius capitis ad ipsum totum caput; uti de communicatione omnium partium ad caput; de extensione partium ad totum; de conservatione partium ad totum; de ordine, potestate &c. Quæ deinde iterum per Quæstiones discutienda; ut quomodo partes existant in toto? Utrum partes possint communicare totum suum esse capiti? Quid sit talis communicatio? & sic de cæteris.

Per Quartam speciem jam quæritur, quomodo totum caput transmittat similitudinem suam, quæ potissimum elucet in generatione hominis, in quantum est actio naturalis & substantialis; vel in quantum accidentalis; cujusmodi est hominis in speculo comparentis imago. Prior innumeram philosophandi materiam tibi præbere potest. *V. G.* Utrum aliqua substantia à capite profluat, quæ virtute similitudinem capitis contineat; cujusmodi est portio seminalis, ex qua caput in generato formatur. Deinde illud per Quæstiones examinetur: Quidnam sit illa virtus, qualis, quanta, unde, cur: applicando ea deducendoque per principia, eo ordine & methodo, quam præscripsimus; primò in titulos seu capita totum argumentum dispertiendo. Uti: De communicatione similitudinaria & substantiali capitis generantis in generato. De Extensione talis similitudinis; De perseverantia in generato. De potestate; &c. Et utrum talis dari possit? Quid? De quo? in quo consistat? Eadem de similitudine accidentali dici possunt; ut dum caput per aërem in speculum transmittit similitudinem sui, sive speciem; per quam notitiam traditur admiranda de speciebus à quolibet corpore emissis, notitia. Atque hæc de rerum materialium sensibiliumque indagatione sufficiant. Per Quartam speciem Modalitatis.

Quoniam tamen nonnulla sunt entia spiritualia, quæ non habent partes componentes; ut Anima & Angelus, ideò juxta analogiam

logiam quandam partium sumi debent, cujusmodi actus animæ, & potentiæ animæ substantiales esse possent; eò quòd Anima, sive Angelus actus purus minimè dici possit, veluti DEUS; sed actus mixtus sit cum potentia, ex qua cum actu animæ resultat tota anima. Atque hoc pacto de actu Animæ, veluti de una parte Animæ, eodem prorsus modo, quo de parte materiali egimus, tractari potest; uti de Communicatione actuali, Extensione actuali, duratione actuali, & sic de cæteris ordine principiis. Quæ iterum per Quæstiones dilucidanda sunt; per quadruplicem Modalitatis Speciem. Et finitâ materiâ de actu Animæ, ad potentiam ejusdem transeundum est, eodem ordine & methodo, qua dictum est. Quæ in sequentibus fusiùs demonstrabuntur.

CAPUT VI.

De Quæstione Quando, sive de Temporalitate.

QUæstio, *Quando*, implicat Temporalitatem, ita tamen, ut æternitatem æviternitatemque minimè excludat. Quomodò itaque res in tempore, quomodò in æviternitate, quomodò in æternitate sint, dispiciendum restat.

Tempus variè considerari potest; uno modo, pro mensura durationis creatæ incorruptibilis; & sic æviternitatem includit. Alio modo strictè sumitur pro mensura durationis motus & rei permanentis generabilis & corruptibilis; & definitur à Philosopho, numerus motus secundum prius & posterius; seu mensura discretiva & determinativa durationis motus, secundum quod iste per prius & posterius correspondet mensuræ seu durationi, quæ motum mensurat secundum prius & posterius; & hoc Tempus seu mensura dicitur esse tanquam in subjecto, in primo motu Cœli, qui est veluti mensura reliquorum motuum, & actionum temporalium, quæ in inferioribus fuit. Tale autem tempus secundum rationem formalem dicitur esse ratio discretiva animæ, quâ anima animadvertit prius & posterius in motu, & quibusdam aliis operationibus; Secundum rationem verò materialem dicitur motus, quâ motus est materia, super quam, & in qua demonstratur duratio temporis, ut fit in motu & defluxu arenæ seu aquæ in clepsydra, per quem anima discernit horam, quam sine fluxu arenæ deprehendere non posset; atque adeò tempus nil aliud fit, quàm duratio seu mora motus ab anima numerante, in quantum mediante motu mensurat continuationes vel durationes aliorum.

Atque ex hoc motu tota dependet temporis distributio, in sæcula, lustra, annos, menses, dies, horas, minuta. Æviternitas verò definitur mensura durationis rerum incorruptibilium, quæ uti principium habet sui, sic fine caret. Cujusmodi sunt, Angelus, Anima rationalis, Materia. Æternitas verò est interminabilis vitæ possessio tota simul & perfecta; seu duratio quædam indeficiens & omninò immutabilis, cujus esse est semper totum. Et de hisce tribus, hîc paucis per Paradigmata acturi sumus.

CAPUT VII.

De Tempore sive de Quæstione Quando.

QUæritur itaque primò, Quando homo propriè sit? Respond. per quatuor species Regulæ Quid. Hominem tum esse quando est totum esse corporale & spirituale absolutum hominis. Secundò, quandò forma & materia uniuntur. Tertiò, quandò exercet operationes homini convenientes; quandò transmittit aliquam sui similitudinem in alium.

Notandum hoc loco, hanc Regulam Quæstionis de *Quando*, alias quatuor Quæstionum Regulas involvere; & sunt Regulæ de Quid, de quo, regula modalitatis, & instrumentalitatis, ex quibus nascuntur 15. modi quærendi per Quando, qui sunt ejus species. *V. G.* Si quæratur; Quando sit homo in esse suo naturali?

℞. per primam Regulam de Quæst. *Quid.* 1.
Tunc hominem esse completæ perfectionis, quandò totum esse hominis absolutum est.

℞. iterum per secundam speciem Regulæ *Quid.* 2.
Tunc esse hominem completè perfectum; quando formæ & materiæ perfecta facta fuit unio.

℞. per tertiam speciem Regulæ *Quid.* 3.
Tunc dicimus esse hominem perfectum, quando inclinationes & proprietates naturales ei insunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

4. Et per quartam ſpeciem regulæ *Quid*.
Quando corpus aliquam actionem edit in alio.
5. Per Regulam, *de Quo*, quæ materialitatem notat, & triplex eſt: *Primitiva*, *Derivativa*, *Poſſeſſiva*, ita Reſpondetur.
6. Primò. Tunc eſſe hominem, quando cauſatur & generatur ab alio.
6. Secundò. Quando partes derivantur & uniuntur in eo.
7. Tertiò. Quando corpus hominis poſſidetur ab alio, vel ipſum poſſidet aliquid.
8. Item per Regulam Modalitatis ſuprà traditam. ℞. 1. Tunc eſſe hominem, quando pars hominis modificatur & determinatur.
9. 2. Tunc, quandò pars ordinatur ad alias.
10. 3. Quandò totum eſſe hominis integratum eſt.
11. 4. Quandò ſui emittit ſimilitudinem.
Per Regulam verò inſtrumentalitatis, cum quo.

℞. 1. Tunc hominem eſſe, quando eſt inſtrumentum partiale corporis hominis. 12.
2. Quando ſunt plura inſtrumenta tanquam partes inſtrumentales corporis hominis. 13.
3. Quando totale inſtrumentum corporis hominis. 14.
4. Quando emittit ſimilitudinem ſui. 15.

Per has Regulas pari prorſus ratione deprehenditur ratio temporis, per eſſentiam rei in Regula per Quid: per materialitatem rei in Regula, De quo; & per modalitatem & inſtrumentalitatem in Regula, Cum quo. *V. G.*

Ubicunque quædam, quæ materialiter durant, reperiuntur, neceſſe eſt, ut tempus ſit, per quod ipſa durent & menſurentur. Sed homo durat materialiter. Ergo.

Si verò dicta velis ad principia Artis applicare, conficies octodecim capitum argumentum, quo totius temporis ratio enodetur. *V. G.*

B. 1. De actu & *communicatione* temporis in eſſe abſoluto corporis humani.
M. 2. De *magnitudine* temporis, quo in utero formatur homo.
D. 3. De præciſa *conſervatione* temporis in eo.
P. 4. De *poteſtate* temporis in formando corpore humano, ubi de primorum membrorum geneſi.
S. 5. De ordine temporis in tali eſſe *abſoluto*.
Vo.Vi. 6. De *appetitu* & inſtinctiva vi temporis ad expellendum.
Ve. 7. De *veritate* & infallibili temporis regula conſiderando ordinem naturæ.
G. 8. De *quiete* ſeu gloria temporis, abſoluto corpore.
♍. 9. De *differentia* temporis in corporis fabrica, ubi de novimeſtri & octimeſtri partu.
♡. 10. De *concordantia* temporis ordinaria in novimeſtri geneſi.
☌. 11. De *contrarietate* temporis in corpore formando.
☿. 12. De *principiis* & cauſis formationis.
☉. 13. De *mediis* in eo ritè formando.
♃. 14. De *fine* quem intendit natura per tempus.
♏. 15. De *majoritate* temporis, ſive de exceſſu durationis fœtus in utero.
Æ. 16. De *æqualitate* temporis in ordinaria mora fœtus in utero.
Min. 17. De *defectu* temporis, quo fœtus ante vel poſt tempus editur.

Horum deinde capita ſingula per Quæſtiones examinabuntur ordine. *V. G.*
An actus & forma temporis ſit in abſoluto eſſe corporis humani.
Quid ſit, & qualis ſit talis actus temporis.
Cur ſit; quantus ſit; quomodo ſit; ubi ſit; &c.
Et deinde hæc iterum deducentur per quatuor ſpecies Regularum Quid, De quo, Quando, Cum quo.

Ex quibus ritè diſcuſſis immenſa reſultabit de formalitate temporis notitia, ſeu de modo exiſtendi in tempore, quæ eſt propria ratio, quam Regula, *Quando*, intendit.

His ritè diſcuſſis & examinatis, à materialibus & temporalibus aſcendimus ad modum conſiderandi ea, quæ ſunt æviterna; ut ſunt Anima, Angelus, Materia; quæ omnia iterum examinabuntur per 15. ſpecies, *Quando*, paulò ante adductas; cujuſmodi ſunt quæ ſequuntur.

1. De

1. De eſſe abſoluto.
2. De partibus componentibus eſſentialibus.
3. De inclinationibus & proprietatibus.
4. De actibus exterioribus.
5. De creatione.
6. De derivatione ſeu conſtituentibus partibus angelicè conſideratis.
7. De poſſeſſione, quomodò poſſideatur & poſſideat Angelus.
8. De actu & potentia, quæ ſunt partes.
9. De concurſu unius partis ad aliam.
10. De totalitate Angeli abſoluta & determinata.
11. De emiſſione ſimilitudinis à tali totalitate.
12. De Angelo, in quantum habet potentias, quæ ſunt intellectus & voluntas.
13. De concurſu inſtrumentorum partialium.
14. In quo eſt totale inſtrumentum.
15. De actione totali emiſſiva ſimilitudinis ſui.

} Angeli vel Animæ.

Hæc Capita iterum fuſiſſimè dilatari poſſunt per eorundem applicationem ad 18. principia & Quæſtiones, diſtribuendo ea in nova Capitula & titulos, veluti aſſumpti argumenti rivulos quoſdam. *V. G.*
1. De actu & *communicatione* æviternitatis in eſſe abſoluto.
2. De *magnitudine* æviternitatis in eo.
3. De *duratione* æviternitatis in eo.
4. De *poteſtate*; ordine, *appetitu*. Vi. Ve. G. ☌. ♡. ☿. ☉. ♃. ♏. Æ. Min. Æviternitatis in eo.

Quibus poſitis applicabuntur Quæſtionum ſuprà adductarum Regulæ, de Quid, de Quo, Quando, Cum quo, & emerget denuò innumerabilis diſcurrendi materia.
V. G. Per Regulam primam de Quid. Utrum æviternitas poſſit menſurare eſſe
B. Angelicum & *communicari* illi. Quid ſit talis *Communicatio*; Cur, De quo, &c.
Deinde. An ſit *æviternitas* ex parte termini *infinita?*
M. Quid ſit illa *infinitas?* qualis?
D. An ſit *duratio* quædam ſucceſſiva, an non? Quid ſit illa duratio?
An ſit in *potentia*, an actu tota? & quid ſit illa potentia ante actum? P.
An æviternitas ſit *comprehenſibilis?* S.
An omnia *appetant* æviternitatem? Vo.
An, & quænam *vis* ſit æviternitatis? Vi.
An *verè* tempus involvat. Ve.
De *gloria* æviternitatis. Et ſic de ☌. ♡. ☿. ☉. ♃. Æ. Min. Æviternitatis. G.

Tandem diſcuſſa Temporis & æviternitatis natura & eſſentia, tranſeundum ad ipſam æternitatem, qui DEUS eſt, interminabilis tota ſimul & perfecta vitæ poſſeſſio, indeficiens, immutabilis, indiviſibilis, à nullo creaturæ intellectu comprehenſibilis; poſſumus tamen ſecundum analogiam quandam dictorum 15. modorum eſſendi, uti ad corruptibilium in tempore, ita ad DEI in æternitate exiſtentis notitiam pervenire; atque adeò totam de æternitate materiam in certa capita dicto modo redigere; quæ deinde diſcuſſa & ſtabilita per 18. principia, quæſtionumque ſpecies, interminam dabunt diſſerendi materiam.

Tituli ſeu Capita Argumenti de æternitate, per 15. modos eſſendi in æternitate.

1. De eſſe totali.
2. De coeſſentialibus, Tivum, are, bile.
3. De Attributis intrinſecis.
4. De actu.
5. De principio ſine principio.
6. De derivatione.
7. De poſſeſſione.
8. De ratione per modum partis.
9. De ratione per modum partium ad totum noſtro modo intelligibilium.
10. De ratione, qua per modum inſtrumenti partialis conſideramus.
11. De ratione, qua per modum concurſus inſtrumenti partialis ad aliam partem conſideramus.
12. De ratione conſiderationis per modum inſtrumentalem totalem in aliis.
13. De modo emiſſionis ſimilitudinis in alia.

} Æternitatis in æternitate.

Atque

Universidad de Deusto
Biblioteca

Atque per hosce 15. modos, fusam habebis disputandi materiam, si eam rursus ad 18. principia applicatam per quæstiones agitaveris; in titulos totam resolvendo materiam juxta seriem principiorum. *V. G.*

De { Actu & *bonitate* essentiali / Infinita *duratione* / Duratione & simultanea permanentia. / *Potestate* / *Instinctu* / *Appetitu* / *Virtute* / *Veritate* / *Gloria* } Æternitatis. — De { *Differentia* / *Concordantia* / *Contrarietate* / *Causis* & *Principio* / *Medio* / *Fine* / *Majoritate* / *Æqualitate* / *Minoritate* } Æternitatis.

Hæc si denuò per Quæstiones ordine examinâris, tot ac tanta tibi de æternitate dicenda occurrent, quanta vasto volumine comprehendi non possint. *V. G.*

B. Utrum sit actus & communicatio æternitatis, respectu æternitatis & temporis?
M. Utrum se extendat æternitas secundum aliquem modum ad æterna & temporalia?
D. Utrum duratio æternitatis possit inveniri in re æviterna & temporali? Sive utrum aliqua creatura æviterna possit esse ab æterno.

Deinde per Regulas, de Quid, de Quo, Quale, Quantum, Quando, Cur. &c. Ordine omnia & singula examinanda sunt.

Quæ omnia, non uti in creatis rebus fit, DEO applicari debent; sed uti dixi, per analogiam quandam rerum creatarum finitarumque ad infinitum; hoc enim, quicquid in creatis rebus perfectionis existit, & reperitur, in se eminenter continet; operamurque juxta modos durationis æternæ, abstrahendo & removendo ab ea omnem imperfectionem; ut proinde hi modi solummodò modificent & dirigant intellectum nostrum ad divina attributa cum ea reverentia & humilitate, qua decet, investiganda; quomodo DEUS in æternitate, hoc est, in se ipso sit & existat. Atque hæc de Regulis Quando sufficiant.

CAPUT VIII.

De Regula Quæstionis, Quale.

COmplicat hæc Regula omnes qualitates rerum tam corporalium, quàm spiritualium; Quemadmodum enim in Regula *de Quanto* duplicem constituimus quantitatem, molis & virtutis; ita pariter hîc duplicem adstruimus qualitatem; aliam incorporeis, aliam corporeis rebus competentem: quarum utramque iterum duplicem statuimus: aliam intrinsecam & essentialem: aliam extrinsecam, appropriatam & accidentalem. Hoc pacto propria & primaria qualitas intellectûs est intelligibilitas, cum qua intellectus est habituatus; estque eidem intrinseca & essentialis, sine qua intelligere nequiret; atque in hac disponitur species intelligibilis, & recipit quandam similitudinem intelligibilitatis interioris & substantialis, ut possit ab intellectu intelligi; ex qua procedit extrinsecum illud intelligere, quæ est substantialis intelligibilitas intellectûs; illa autem quæ reperitur in specie intelligibili, accidentalis est, acccidit enim speciei intelligibili illuminari ab intrinseco lumine intellectus, & hoc pacto fit intellectio, à qua actione seu qualitate primariò & essentialiter denominatur qualis: Est enim primaria & secundaria qualitas, ut patet in ignè, cui primò convenit essentialiter esse calidum, secundariò verò esse siccum; quæ omnia ut planè enucleentur.

Nota, in Elementis proprias considerari qualitates veluti formas quasdam. *V. G.* In Terra siccitatem; frigiditatem in Aqua; in Aëre humiditatem, in igne caliditatem; secundum quas unumquodque istorum elementorum formaliter consistit. Hoc pacto, quandò Terra communicatur aquæ, recipit ab aqua frigiditatem; quandò aëri, humiditatem; quandò igni, caliditatem; quandò ignis Terræ, recipit ab ea siccitatem; & hujusmodi qualitates superventaneæ dicuntur extrinsecæ & appropriatæ. Sed vide, quæ de hisce fusiùs in Arte Combinatoria de Combinatione Elementorum tradidimus; Ex hisce enim mixtionibus, quicquid in corporeo

poreo Mundo spectatur, componi necesse est. Sed ut ad nostrum institutum propiùs accedamus; jam videamus, quomodò per Regulam *de Quale*, ingentem nobis de quocunque mixto philosophandi materiam comparemus, tum ad dicendum, tum ad scribendum opportunam.

Si itaque de Terra nobis sermo futurus esset, primò in Capita quædam referes omnia illa; quæ essentialiter & formaliter Elementum Terræ constituunt; cujusmodi est siccitas, sine qua nec concipi nec consistere potest; forma ejusdem essentialis corpulentiam & soliditatem omnibus reliquis mixtis corporibus tribuens; quæ juxta principia nostra ita dispones.

B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } De {
- Actu seu *bonitate* siccitatis Terræ.
- *Magnitudine* siccitatis, in quantum omnia alia corpora solida facit.
- *Duratione*, in quantum omnia subsistere facit.
- *Potentia* in coagulandis corporibus.
- *Instinctu*, quo fugit humidum.
- *Appetitu* ad unionem partium.
- *Viribus*, quas exerit in constitutione mixtorum.
- *Veritate* consistentiæ ejus.
- *Quiete* & gloria in loco sibi proprio.
- ♍. ☉. ☌. ☿. Æ. Min. Siccitatis Terræ.

Hæc deinde per quæstiones examinabuntur. *V. G.*

An siccitas sit actus formalis Terræ? quid sit illa? Qualis? Cur? Ubi? &c. Et sic de cæteris ordine titulis examinandis procedendum est, per quos intellectus quærendo & investigando propriam & essentialem qualitatem Terræ, discurrit. Et Modus, qui de elemento Terræ dilatando hîc traditus est, erit instar fili Ariadnæ ad investigandum eodem modo cæterorum elementorum naturam, proprietatem & qualitates essentiales. Sed de his fusiùs in Medicina Combinata.

Diximus de Qualitatibus elementaribus, jam de qualitate animi & corporis, quarum illam Logici dispositionem & habitum, hanc, formam & figuram nominant, agemus; quarum utramque pulchrè pariter per Artis nostræ principia deduces hoc pacto: Si *V. G.* agendum esset, de qualitate essentiali ipsius dispositionis aut habitus, aut de accidentali qualitate in ordine ad diversos actus, possimus hæc omnia dilatare per nostra principia eo modo, quo in præcedenti exemplo ostendimus. Idem fieri potest in forma & figura. Sed exemplo res patebit luculentius.

Quæritur itaque de Habitu, uti est radicata qualitas, firmata & immobilis sive difficulter mobilis ad operandum. De hac qualitate hosce titulos juxta principiorum ordinem formare poteris.

B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } De { *Communicatione* seu actu formali, / *Extensione* & magnitudine, / *Durationè*, / *Potestate*, / *Instinctu*, / *Appetitu*, / *Virtute*, / *Veritate*, / *Gloria*, } Talis Habitus. — De { ☍. ♍. ☌. ☉. ☿. Æ. Min. } Talis Habitus.

Juxta hos titulos singula per Quæstiones examinabis hoc pacto.

B. An detur actus formalis, seu *bonitas* habitûs.
M. An *extendatur* ad operandum.
D. An possit immobiliter *durare* in operatione.
P. An habeat aliquam *vim instinctivam* ad operandum.
S. An proprie *appetat* cognoscere.
Vo. An *vires* habeat ad operandum.
Vi. An *verè* sit radicata qualitas.
Ve. An & in quo *quiescat*.
G. An differat, concordet, contrarietur, causet, mediet, finem intendat. &c.

Deinde quid hæc omnia, cur, quomodo, ubi, quibuscum, de quo sint. Quæ omnia eodem ordine formæ & figuræ applicanda sunt.

Et quoniam in intrinsecis qualitatibus dispositio semper præcedit habitum, In extrinsecis verò, forma figuram; In iis disquisitionis tuæ argumentum auspicaberis semper à dispositione, in his à forma.

V. G. Sit tractandum de forma substantiali hominis, quæ est anima; hanc ita deduces per nostra principia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De forma, quæ est rationalis anima, dices esse

Maximum bonum.	B.
Extensam definitivè in corpore.	M.
Duratione æviternam.	D.
Potentem in operationibus.	P.
Sapientiæ acquirendæ studiosam.	S.
Appetitivam multipliciter.	Vo.
Viribus summis præditam.	Vi.
Veritate essentiæ firmatam.	Ve.
Gloriosam in fine, quem semper intendit.	G.

De forma corporis pulchra, dices esse

Donum DEI singulare.	B.
Proportionatam.	M.
Durabilem.	D.
Potens allectamentum.	P.
Quam omnes cognoscere appetunt.	S.
Illicias amoris divini.	Vo.
Virtute magna præditam.	Vi.
Veram.	Ve.
Gloriosam.	G.

Turpem contra per oppositа hisce describes.

Deinde per Quæstiones singula examinabuntur, ut in præcedentibus dictum fuit; ubi transgressio fieri potest sanè peroportuna de dispositionibus naturalibus aut moralibus in anima aut corpore; quales sint ex parte corporis dispositiones, quas habet per vires naturales operando; & in anima inclinationes ad nonnulla opera quasi sibi naturalia; Sunt enim virtutum omnium semina nobis quasi insita, quæ quando in opus transfluunt, dicuntur extendi, & dicuntur dispositiones; quando verò immobiliter sive difficulter mobiles insunt animæ, dicuntur habitus; dispositiones quidem ex parte corporis dicuntur inclinationes respectu prædominantis elementi, quibus ad taliter & taliter operandum disponitur anima: hoc pacto sanguinis temperamentum disponit ad ea, quæ lætitiam; Melancolicum ad ea, quæ tristitiam & mœrorem; Cholericum ad jurgia; Pituitosum ad somnum & ingluiem. In quibus si immobiliter perseveret, nascitur habitus difficulter mobilis.

Atque quadruplex hæc qualitas, Dispositio, habitus, forma, figura, non tantùm ad animæ humanæ formam & figuram transferenda sunt, sed & ad formas rerum inanimatarum, vegetabilium & sensitivarum applicari scitè possunt.

Quod si nobis ad altiores naturæ gradus procedendi animus sit, poterimus hæc eadem juxta Artis nostræ analogicæ præcepta, Angelicæ quoque naturæ applicare, & in Angelo formam & figuram Angelicam, dispositiones & habitus Angelorum ad operandum; tametsi enim hæ qualitates in Angelica natura non reperiantur per modum supradictum in materialibus, secundum tamem analogiam quandam, seu metaphoricos sensus omnia facilè adaptari possunt. Quin imò juxta dictos analogicos conceptus, vel ipsi Divinæ naturæ, hæc omnia suo modo, non accidentaliter, sed substantialiter & divinè applicari poterunt. *V. G.*

De forma DEI.

De figura DEI, in quantum filius est imago Patris.

De dispositionibus divinis, quæ tot sunt, quot sunt attributa.

De habitu divinæ naturæ.

Quibus nobis per B.tem M.nem D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. Influit

Omnia *bona*.	
Omnem *excellentiam*.	
Durabilem consistentiam.	
Ut quod *possumus*, possimus.	
Lumen ad intelligendum.	
Appetitum ad volendum amandumque.	
Virtutes naturales, morales, supernaturales.	
Firmitudinem & constantiam.	
Quietem & felicitatem.	

Ex his denique novi tituli formari possunt.

De communicatione & actu Deitatis.

De M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. Quæ deinde ulterius discutiantur per Quæstiones. *V. G.* Utrum talis communicatio & actus reperiantur in DEO? Quid sit? De quo sit? Ex quibus patet, quantam nobis disceptationis congeriem per hujusmodi Artis nostræ præcepta comparare queamus.

§. IX.

§. IX.

De Regula Quæstionis Ubi, sive de Localitate.

Triplici modo res esse in loco possunt. *Repletivè, Definitivè, Circumscriptivè.*

Primò modo DEUS Opt. Max. est; quia omnem locum implet, ita ut impossibile sit, locum esse, quem non impleat, & hoc pacto non continetur à loco, nec dicitur esse in loco, quia videlicet immensivè infra & supra Mundum est, sustentans eum, suprà Mundum regens, intra Mundum conservans, extra Mundum sua virtute ambiens; neque in loco est definitivè, in aliquo loco determinato, cujusmodi locus competit Angelis, qui ita sunt in uno loco, ut non possint esse uno & eodem temporis instanti in alio; neque circumscriptivum Ubi DEO competit, cum illud proprium rerum corporearum & loco commensuratarum sit; & sic definitur: *Locus* est superficies corporis immediata & ambiens locatum; & sic dicuntur esse in loco corpora circumscriptivè, occupativè, commensurativè, dimensivè & quantitativè; Et hoc ubi est vel generale; quandò videlicet una superficies multa alia continet locata; uti primum Cœlum continet omnia inferiora & intra se conclusa; in loco communi non est necessarium, ut superficies universalis omnia intra eandem conclusa immediatè circumscribat, unde & impropriè locus dicitur; Particulare verò ubi est, quando una superficies unum tantùm locatum continet & circumscribit, ut superficies ambiens hominem. Tunc tam secundum Ubi generale, quàm particulare aliquid in loco esse potest quindecim modis. Loci definitio.

Quomodo Deus existat.

1. Quando esse *absolutum* rei est sub aliquo superficie circumdante tale esse.
2. Quando partes essentiales *componentes* essentialesque alicujus entis sunt sub tali superficie.
3. Quandò inclinationes & propensiones entis sunt sub ea inclusæ.
4. Quando ens operatur intra eandem superficiem.
5. Quando primitivum entis verificatur sub ea.
6. Quando componitur & constituitur ex his partibus intra eam.
7. Quando possidetur à tali superficie.
8. Quando est pars locata intra talem superficiem.
9. Quando simul concurrit in collectione cum aliis partibus.
10. Quando in sua totalitate circumscribitur ab ea.
11. Quando extra se intra eandem emittit similitudinem sui.
12. Quando in ea est veluti pars & instrumentum operationum materialium.
13. Quando secundum generalitatem suæ totalitatis ambitur à loco communi.
14. Quando cum aliis concurrit.
15. Quando instrumentaliter intra eam emittit similitudinem sui.

Ex hisce abundantissimam de Ubi, discurrendi materiam tibi comparabis, si ea per principia dilatâris, & dilatata per Quæstiones examinâris; videlicet ea omnia in capita disponendo juxta principiorum seriem.

B.	*Necessitate* loci generali.
M.	*Extensione* ejusdem, & an infititum se extendere possit.
D.	*Conservatione* & immobilitate loci generalis.
P.	*Potestate* loci generalis in influendo in inferiora.
S.	*Ordine* locatorum intra eum. Et sic de cæteris.
	Instinctu, virtute, veritate, quiete loci generalis.
Item ☰.	De *Differentia* à loco particuliari.
♡.	*Unione* corporum intra eum locatorum.
☌.	*Contrarietate* locatorum intra eum.
α.	*Causalitate* locatorum.
⊙.	*Intermediis* locis particularibus intra generalem contentis.
ω.	*Fine* generalis loci.
M.	*Majoritate, Æqualitate, Minoritate* locatorum intra eum.

Quæ si per Quæstiones examines, in immensum abit argumentorum congeries. *V. G.* Per ☰.

Utrum locus essentialiter differat diffusione & extensione sui à particulari loco? Quid illa sit? Quomodo fiat? Quare sit, quanta & qualis, ubi? &c.

Utrùm differat extensione, duratione, potentia, ordine, instinctu naturali, virtute, veritate?

Utrum concordet, contrarietur, principiet, mediet, finiat &c.

Quid sint illa in alio loco communi? quid agant in eo?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Expoſuimus modos eſſendi loci generalis, jam particularis loci modi eſſendi deſcribendi ſunt; qui quidem totidem ſunt, quot modi eſſendi loci generalis; ita ut eodem ordine & methodo ea applicare poſſis loco particulari, quâ univerſali.

V. G. Titus dicitur in loco eſſe. Quæritur igitur quomodo immediata ambiente eum ſuperficie circumſcribatur.

℞. 1. Quia *abſolutum* eſſe Titi eſt intra eam.
2. Quia partes *componentes* Titi ſunt in ea.
3. Quia inclinationes, propenſiones ſeu habitus Titi ſunt intra eandem *permanentes*.
4. Quia *actus* immediatus contingendi talem ſuperficiem particularem eſt intra eam.

Et ſic de cæteris ordine modis eſſendi in loco procedes, ea applicando Tito in loco particulari conſtituto.

Quæ octodecim principiis applicata novam dabunt diſceptandi materiam; ut de communicatione loci particularis ad Titum, de extenſione, duratione, poteſtate, ordine. &c.

Iterum de differentia loci particularis Titi à quolibet alio. De concordia, contrarietate, principio, medio, fine. &c. Deinde per Quæſtiones ſingula inveſtigabis: utrum videlicet locus particularis circumſcribat Titum; in quo conſiſtat illa circumſcriptio; & ſic de cæteris Quæſtionibus.

Argumenta per analogiam loci quantitativi ad Ubi Angelicum.

Porrò poſſunt hæc ex Artis Analogicæ præceptis ſecundum quandam analogiam etiam applicari ad Angelos. Et primò quidem formando titulos de ſingulis. *V. G.*

B. 1. Utrum *neceſſariò* Angelus in loco ſit definitivè; In quo conſiſtat Ubi definitivum Angeli.
M. 2. De *Extenſione* Angeli in loco; Utrum & quomodo ſit definitivè in loco.
D. 3. De *duratione* in loco definitivo, & quomodo perſiſtat in loco tali.
P. 4. De *poteſtate* in loco definitivo, & quomodò in eo operetur.
S. 5. De *ordine* ad eum locum; an verè commenſuretur loco materiali.
Vo. 6. De *appetitu* ad locum. An appetat unum præ alio.
Vi. 7. De *virtute* in loco. Quomodo & quid operetur in tali loco.
Ve. 8. De *veritate*. An verè poſſit dici, Angelus eſt hîc, vel alibi.
G. 9. De *gloria*. An Angelus verè ſit in loco immobilis, an ſe contrahat & extendat in eo.

Et eodem modo hæc princiis Reſpectivis applicabis. An differat quoad loca Angelus; an concordet; an ſemper habeat eandem extenſionem in loco, & quî ſe extendere poſſit.

Argumenta ex analogia quadam ad Ubi DEI.

Hiſce oſtenſis ex Ubicatione Angelica aſcendes ſecundum eandem analogiam ad Ubi repletivum DEI Opt. Max. illud per 18. principia deducendo.

B. De communicatione repletiva per influxum *bonitatis*.
M. De *extenſione* ejus infinita per præſentiam.
D. De repletione æterna per *conſervationem*.
P. De *omnipotenti* repletione per adminiſtrationem.
S. De *ſapienti* & ordinata repletione per providentiam.
Vo. De *amabili* & ſuavi repletione per *amorem*; quo diligit opera ſua.
Vi. De *virtute* repletiva omnium, vires ſingulis præbendo.
Ve. De *veritate* repletiva, dans omnibus eſſe.
G. De *glorioſa* repletione, dans omnibus quietem in ſuis operationibus.
=. De *differentia* repletivi Ubi. Aliter enim implet Cœlum, aliter elementa, aliter vegetabile, ſenſitivum, Hominem, Angelum, omnia multipliciter.
♡. De *unione* repletiva DEI cum rebus, quas implet.
⊶. De *contrarietate* repletiva Ubi, DEI, expellente malum.

Et ſic de aliis. In quorum quolibet per Quæſtiones, novam parabis diſputationis materiam.

Ut, quid ſit replere omnia. An DEUS in omnibus ſit omnia. Cur DEUS omnia repleat; quantus, qualis, quid conferat. Sed hæc de Quæſtione localitatis ſufficiant.

CAPUT

CAPUT IX.

Regula Quæſtionis de Quo.

Quemadmodum per Regulam { Utrum. Exiſtentia rei, / Quid. Formalitas & eſſentia, / Quare. Finis, / Quantum. Quantitas. / Quale. Qualitas rerum, / Quando. Duratio, / Ubi. Locus, / Quomodo. Modus, / Cum quo. Inſtrumentum, } inquitur. Ita per Regulam, *de Quo*, potiſſimum inveſtigatur rerum materia.

Habet autem hæc Regula tres Species.

I. Species de Quo. Prima dicitur Primitiva; quia per eam prima & univerſalia attributa cujuſque rei per omnia cauſarum genera inquirimus. Ita Intellectus, Memoria, Voluntas, ſunt à ſeipſis primitivè, nec ab alio intellectu, memoria, voluntate dependent.

II. Species. Secunda Species dicitur Derivativa; quando videlicet quærimus, unde aut de quo aliquid ſit, reſultet, aut fiat. Ut cum quæritur, unde ſit intellectus, de quo ſit derivativè? Reſpond. quod ſit de ſuis intrinſecis correlativis, intellectivo, intelligibili & intelligere; ex quibus tanquam ex actu & potentia reſultat intellectus. Item, unde eſt aurum? Reſpond. eſſe derivativè de ſuis elementis & à materia auri ſeu metallica, à forma ſeu aureitate, à quibus tanquam à partibus componentibus reſultat aurum. Hoc pacto Homo eſt ex corpore & anima rationali corpori ſimul juncta.

Quæſtionis notæ.

III. Species. Tertia Species dicitur Poſſeſſiva. Ut cùm quæritur, cujus eſt intellectus? Reſpond. Hominis. Cujus equus? Domini, qui poſſidet equum. Et juxta hanc ſpeciem non tantùm quæritur de his, à quibus res poſſidetur eſſentialiter, tanquam attributis ejus rei eſſentialibus; ſed de his quoque, quæ accidentaliter poſſunt eidem rei verè applicari. *V. G.* Leo dicitur poſſideri eſſentialiter ab animali, quod ejus eſt eſſentiale attributum; & Leo flavus dicitur poſſideri à flavedine, quæ hîc accidentaliter Leoni attribui poteſt, & à proprio domino, qui ſupra leonem accidentaliter dominium habet.

Hinc veluti per ſcalam quandam aſcendimus ex his per modum poſſeſſionis ad ea, quæ reperiuntur in eadem re per modum compoſitionis ſeu derivationis, & ab his ad ea, quæ ſunt in re per modum primitivitatis. *V. G.* Per Regulam de Quo, Titus eſt poſſeſſivè rationalis, quia hujuſmodi attributum illi eſſentialiter competit per hominem; & derivatè ſive compoſitivè, ex anima rationali & corpore; & tandem primitivè, de animali, vivente, corpore, ſubſtantia, ente, de primis videlicet principiis, ex quibus ens conſtat. Hoc pacto omnia, quæ Tito eſſentialiter competunt, demonſtrare poſſumus, aſcendendo ab infimo gradu ad ſupremum, per demonſtrationem Quia; uti fecit Ariſtoteles, & deſcendendo à ſummo ad infimum per demonſtrationem, propter Quid, ut fecit Plato.

Hoc pacto per deſcenſum demonſtratione propter Quid, Titus eſt derivativè de bonitate; quia perfectus eſt in ſua eſſentia individuali. Per Syntheſin.

Si ergo eſt à bonitate, ergo eſt ab entitate; quia ei formalitas communicatur entis.
Si ab entitate, ergo eſt de ente.
Si de ente, ergo de ſubſtantia per ſe ſubſiſtente; ſubſtantia enim facit, ut per ſe ſubſiſtat.
Si de ſubſtantia per ſe ſubſiſtente, ergo & de corpore; quia facit illum longum, latum, profundum. Reſolutio quæſtionis.
Si de corpore, ergo de vivente, quia vita Tito eſt eſſentialis.
Si de vivente, ergo de ſenſitivo, quia hic naturæ gradus pariter ipſi eſt eſſentialis.
Si de ſenſitivo, ergo de animali.
Si de animali, ergo de homine, quia formaliter per humanitatem Titus conſtituitur homo.
Eſt igitur Petrus derivativè homo ex anima & corpore conſtans, tanquam ex partibus eſſentialibus componentibus ipſum.
Ergo eſt de animali, quia participat ſenſationem.
Ergo de vivente, quia participat vitam.
Ergo de corpore, quia triplici dimenſione conſtat.
Ergo de ſubſtantia, quia per ſe ſubſiſtit.
Ergo de ente, quia eſt.
Ergo de bonitate, quia bonum eſt eſſe, & malum non eſſe.

Ex quo patet, Cur Ariſtoteles dixerit, Demonſtrationem propter Quid procedere ex pri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex primis notionibus; descendendo enim demonstratur effectus per suam causam, sive principia universalia; ascendendo contrà, causa per suum effectum, seu per demonstrationem, Quia.

Hoc pacto de quolibet individuo cujuscunque speciei ratiocinari poteris per Regulam de Quo.

COROLLARIA.

Ex hisce patet primò, Quomodo per Quæstionem De Quo, de universo Naturæ ordine ratiocinari valeas. Ut cum quæritur, à quo Terra possideatur, sive continetur. R. ab Elementari sphæra ambiente; hæc à fidereo, & hoc ab empyreo Cœlo. Anima ab Angelo, Angelus ab Archangelo, hic à Virtutibus, & hæ à Potestatibus, & sic ordine progrediendo usque ad apicem totius sublimitatis, qui DEUS est omnia continens.

Secundò. Hoc pacto possumus considerare singulas tum Angelorum, tum majoris Mundi, omniumque in eo contentorum perfectiones, à DEO contineri, à DEO derivari, à summis usque ad infima. Verùm quia hæc omnia in Arte Analogica prosecuti sumus, hic immorari nolumus.

PARS III.

ARS MAGNA APPLICATA

Per Paradigmatismos Universales.

SIVE

CLAVIS ARCANORUM

QUA

Ad omnium Scientiarum, Artium & facultatum intima penetralia, aditus paratur.

PRÆFATIO.

Præmissis Regulis aliisque in præcedentibus Libris ad Artis enucleationem necessariis, modò quod unicè hucusque desideratum fuit, DEO dante præstabimus, ut videlicet quî omnium intelligibilium rerum rationes huic applicari possint, & quomodo inde quilibet mediocris etiam ingenii uberrimam disserendi, scribendi disceptandique de quolibet rei scibilis argumento, materiam haurire possit, per 20. Capita, variis paradigmatum speciminibus ex omni scientia selectis demonstramus; Et ut cum optata methodo & ordine progrediamur, priùs hanc Quæstionem, Utrum talis Ars universalis dari possit, & an ad scientias acquirendas necessaria sit, per Artis nostræ Regulas paulò ante traditas, agitandam existimavimus. Sit itaque.

CAPUT I.

Utrum Ars universalis sciendi quam hic supponimus dari, ad scientias acquirendas utilis sit & necessaria.

RESpondetur, quod sic; & ita per principiorum nostrorum consequentiam deducitur.

Considerentur primò factæ propositionis termini; Utrum, enim, statum rei indicat, in utramque partem disceptabilem; Ars ad principium Sapientiæ deducitur, universalis ad transcendentiam principiorum sub se multa continentem; necessarium verò ostendit id, sine quo res esse non potest. Quibus præmissis sic argumentor.

1. Per B.

1. Per B. Omne quod largitur perfectam cognoscendi sciendique rationem per principia universalia, id est utile & necessarium non quidem necessitate absoluta, sed medii, ad scientias acquirendas. Et sic semper intelligimus.
Ars generalis *perfectam* cognoscendi sciendique rationem largitur.
Ergo est utilis & necessaria.
Major vera est, Minor probatur. Quia sine principiis universalibus nulla particularis scientia perfectè possidetur; Debet ergo dari Ars universalis, quæ per principia universalia id præstet; Sed alia non est, quæ hoc præstet, nisi Ars generalis. Ergo Ars generalis perfectam sciendi rationem largitur; Ergo utilis & necessaria.

2. Per M. Illud, cujus principia se *extendunt* ad omnes inferiores scientias, quas universali suo ambitu continet, est utile & necessarium.
Hoc facit Ars generalis per principia sua universalia. Ergo est utilis & necessaria.
Ratio Minoris est; quia cum principia Artis generalis transcendant omnia reliquarum scientiarum principia, Ergo sine illis inferiora plenè intelligi non possunt. Est ergo necessaria.

3. Per D. Illud quod summam in demonstrando *firmitudinem* generat in intellectu ob principiorum generalitatem & evidentiam, id est necessarium.
Hoc facit Ars nostra generalis. Ergo. Quia principia quantò sunt universaliora, tantò evidentius veritates rerum demonstrant.

4. Per P. Illud est necessarium, per quod *intellectus* plenè *potest* dirigi & regulari ope principiorum universalium.
Hoc fit per Artem nostram. Ergo. Ratio Minoris patet.

5. Per S. Illud quod perfectam scientiam in *intellectu* parit, est necessarium.
Hoc facit Ars nostra generalis. Ergo.

6. Per Vo. Id quod adeptis omnibus scientiis particularibus adhuc *desiderant* earum professores, est necessarium iisdem.
Sed adeptis scientiis in particulari quilibet desiderat universalitatem entis & principiorum ejus, quod nec Logica per secundas intentiones, nec Metaphysica sub sola materia intelligibili omnia considerans advertit & sola ars generalis hoc præstat; Ergo est necessaria.

7. Per Vi. Illud est necessarium, quod *virtute* sua perennem quandam & perpetuam considerationem non materiâ & principiis destitutam parit in intellectu.
Hanc tribuit Ars generalis. Ergo est necessaria.

8. Per Ve. Illud est necessarium quod scientiarum *veritatem* plenè manifestat & dilucidat.
Hoc facit Ars generalis. Ergo est necessaria. Ratio Minoris est, Quia uti subjectum particularis scientiæ ad supremum & generale ei conveniens reducit, id est, per specificam considerationem ad genericam Artis trahit; ita perfectionem quoque scientiarum parit.

9. Per G. Id quod perfectè *quiescere facit* intellectum in adeptione scientiæ particularis, id est necessarium ad particularem scientiam acquirendam.
Hoc facit Ars generalis. Ergo. Ratio Minoris. Quia dum omnia, quæ considerantur in particulari scientia per Regulas generales & modos quærendi communes demonstrat, inde detectam Veritatis evidentiam præ omnibus aliis scientiis, quæ id præstare non possunt, demonstrat.

Per Principia Respectiva Argumentum hoc pacto urgebis.

Per ⚌. Id quod ostendit plures *Differentias* & conditiones subjecti scibilis in scientia particulari ejusque proprietates variis viis & rationibus demonstrat, est necessarium.
Hoc facit Ars generalis. Ergo. Ratio Minoris: Quia tale subjectum particulare usque ad communem & supremum gradum entis per scalam naturæ sublimat & in diversis gradibus à particulari remotis diversimodè considerat, manifestando plurima per viam universalitatum, ad quam particularis scientia pertingere non potest.

Per ♡. Illud quod scientiæ cognitionem & notitiam *Conjungit*, applicatum aliis scientiis, id est necessarium.
Hoc præstat Ars generalis. Ergo. Ratio Minoris; quia particulares scientias universalitate sua dirigit.

Per ☌.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per ☌. Illud quod *tollit* & *separat ignorantiam* objecti ſcibilis à ſcientia particulari, eſt neceſſarium.
Hoc facit Ars generalis. Ergo. Ratio Min. Quia ſua methodo & ordine communi conſiderationem ſcientiæ particularis enodat & explicat, hauriendo ab eo plures notiones, quàm ſcientia particularis poſſit.

Per ☌. Illud quod *cauſat* generalem alicujus ſcientiæ notitiam, eamque animat, exponit, ampliatque, eſt neceſſarium.
Hoc facit Ars generalis. Ergo. Ratio Min. Quia per Regulas generales detegit amplitudinem cujuſque ſcientiæ particularis, omnes ejus conditiones & proprietates explanando.

Per ☉. Illud quod plura diverſaque *media* ad ſciendum ſuppeditat, eſt neceſſarium.
Hoc facit Ars generalis. Ergo. Ratio Min. Quia gradus communes & ſupremos entis objecto ſcibili manifeſtat, novaſque notiones per diverſas conſiderationes locorum Artis ſubminiſtrat.

Per ☌. Id quod varios *fines* in aliqua ſcientia particulari demonſtrat, id ad eam addiſcendam neceſſarium eſt.
Hoc facit Ars generalis. Ergo. Quia detegit non tantùm varias objecti ſcibilis conditiones & proprietates, ſed & generales eſſentialeſque objecto ſcibili priores indicat.

Per ☌ & Min. Illud eſt neceſſarium ſcientiæ, quod non ſolùm adæquatam ejus notitiam cum ſuo *minori* & objecto ſcibili ſpecifico manifeſtat, ſed quod ſcibile ipſum ſimpliciter repreſentat.
Hoc facit Ars generalis. Ergo.

Atque hiſce argumentis per 18. principia deductis artem hanc neceſſariam eſſe demonſtramus.

Si quis porrò ea per Quæſtiones earumque ſpecies examinare velit, is

Per ☌:
- *Utrum.* Fuſiùs dictam neceſſitatem deducet. An videlicet, ſe extendat ad poſſibilia, impoſſibilia, contingentia, neceſſaria?
- *Quid.* Quod ſit ejus totale objectum, quæ partes eſſentiales, quæ inclinationes, qui actus?
- *De quo.* Quænam ſint ejus principia & cauſæ.
- *Quare.* Quænam ſint ejus cauſæ, efficiens, formalis, materialis, finalis.
- *Quantum.* Quænam ſit continuitas & diſcretio in objecto ſcientiæ.
- *Quale.* Quænam ejus ſint appropriatæ qualitates & attributa.
- *Quando.* *Ubi.* *Quomodo.* } Quænam ejus ſit duratio, localitas, modus & inſtrumenta.

Quæ iterum per applicationem ad principia factam, innumerabilem præbent diſcurrendi materiam. Sed paucis uſum explicemus. Artem itaque neceſſariam dicimus.

1. Per B. Quia ingentia ad omnes ſcientias acquirendas *emolumenta* communicat.
2. Per M. Quia *integram* latitudinem ſcientiæ alicujus particularis per reductionem particularium principiorum ad univerſalia manifeſtat.
3. Per D. Quia *firmam* & *ſtabilem* certitudinem producit in animo ſcientis, dum primos fontes, ex quibus veritates in qualibet ſcientia derivantur, aperit.
4. Per P. Quia indicat, quid unaquæque ſcientia *poſſit*, per univerſalem demonſtrandi rationem.
5. Per S. Quia dirigit *intellectum* circa particularem ſcientiam occupatum in ordine ad communem notitiam notionemque ſcientiæ ab omnibus ſcientiis participatam; hac enim omnes ſcientiæ concinnantur, naſciturque inde mirabilis illa totius Encyclopædiæ nexus & methodus.
6. Per Vo. Quia per ſe *amabilis* & *deſiderabilis* eſt, eo quod ea utens, ſumma ſuavitate rapitur, dum nexum ſcientiarum omnium per eam intelligit.
7. Per Vi. Quia *vires* & *operationes* cujuſvis ſcientiæ, quoſnam videlicet fructus edat, quæ emolumenta conferat, oſtendit.
8. Per Ve. Quia omnes *veritates* ſcientiæ particularis exponit, quæ latent eos, qui modum neſciunt, ſeque nequeunt per principia univerſalia ultra determinata, ſcientiæ particularis principia provehere.

9. Per G.

9. Per G. Quia in hac ſola ob principiorum univerſalium evidentiam intellectus *quieſcit*.
10. Per ☰. Quia omnium rerum *differentias* ſcientiarumque circa objecta *diverſitatem* aperit.
11. Per ♡. Quia *harmoniam* & concinnitatem rerum omnium, uti & *connexionem* unius ſcientiæ cum altera manifeſtat.
12. Per ☌. Quia *contrarietates* & *oppoſitiones* tam in unaquaque ſcientia particulari, quàm in omnibus aliis occurrentes per eam cognoſcuntur.
13. Per ☌. Quia *cauſas principiorum* manifeſtat, dum cognoſcuntur priora & generalia principia, ex quibus ea, quæ in particulari ſcientia conſiderantur, deducuntur.
14. Per ☉. Quia innumera *media* ad diſcurrendum de quolibet propoſito argumento, ſubminiſtrat.
15. Per ☌. Quia *finem* ultimatum demonſtrat in ſcientia intentum.
16. Per ☌. Quia *majorem* & evidentiorem notitiam de objecto particularis ſcientiæ in animis hominum imprimit.
17. Per Æ. Quia *adæquatum* uniuſcujuſque ſcientiæ objectum ſive totam objecti ſcibilis æqualitatem oſtendit.
18. Per Min. Quia in unaquaque ſcientia *limitatam* cognitionis ſphæram oſtendit.

Sed objiciet forſan hoc loco non nemo.

1. Per B. Omnia *bona* particularia includunt in ſe generalia, ſub quibus implicitè continentur. Ergo videtur ſupervacanea ſcientia univerſalis.

Reſpond. Quòd quamvis in notitia particularis ſcientiæ generalia conſideranda per eam ſint quaſi incluſa & implicita, illa tamen non apparent & manifeſtantur iis, qui carent Arte generali, cùm altioris conſiderationis ſint, quàm ut particularis ſcientia ad ea pertingat.

2. Per S. Illa *Ars* neceſſaria minimè videtur, quæ *ſcientiarum* particularium notitiam non exprimit neque advertit.
At talis eſt Ars generalis. Ergo. Quia ſolùm communia & univerſalia tractat, neque ad inferiora deſcendit, in quibus ſcientiæ particulares verſantur.

℟. Tametſi Ars primò & per ſe circa generalia verſetur, habet tamen ſuas Regulas & principia, quæ facilè ſcientiis particularibus applicari poſſunt, quemadmodum in ſequentibus variis ſpeciminibus oſtenditur.

3. Si *Ars* generalis eſſet neceſſaria & utilis, id eſſet, quod particulares omnes ab ea dependeant, ab ea dirigantur & comprehendantur.
Sed hoc eſt impoſſibile. Ergo. Quia tunc cognita univerſali, ſine difficultate cæteræ omnes cognoſcentur, quod fieri non poteſt, cum particulares ſpecifica & propria objecta habeant, de quibus non agit Ars generalis.

℟. Quemadmodum multa individua ſub una ſpecie; ita, & particulares ſcientiæ ſub una generali Arte continentur; ac proinde à Regulis ſuperioris ſcientiæ poſſunt dirigi tanquam à ſuperiori principio; neque inde ſequitur, ſcitâ univerſali ſcientiâ inde notitiam ſtatim particularium ſcientiarum haberi; cùm Ars generalis primò & per ſe non niſi ſolùm univerſalia, non verò ad omnia particularia & ſpecifica objecta particularium ſcientiarum ſe extendat; hæc enim ſpecialem requirere indaginem notius eſt, quàm dici debeat.

CAPUT II.

De modo, quodlibet Thema ſive Theologicum ſive Philoſophicum ita juxta Artis noſtræ Regulas diſponendi, ut inde quivis innumerabilem ſcribendi dicendique copiam acquirat.

VT Lector Curioſus Artis noſtræ methodum plenè & perfectè cognoſcat, hoc loco ſpecimen dabimus, quod ſufficientiſſimam inſtructionem præbebit, quomodo in aliis quibuſcunque aſſumptis thematis procedendum ſit; atque adeò loco Exemplaris habendum eſt, juxta quod in aliis propoſitis quæſtionibus dirigatur Artiſta. Non ſervit autem hoc tantùm Theologis Scholaſticis ad propoſitiones formandas, ſed & Scriptoribus, ut ex hoc addiſcant, quomodo & quo ordine aſſumpti, qualecunque tandem illud ſit, argumenti ſive thematis materiam, ad copioſè & amplè tum ſcribendum, tum docendum, diſponere debeant; & quomodò tandem poſita ichnographia aſſumptum argumentum denuò per 18 principia cæteraſque Artis Regulas diſcutiendum & in innumeras quæſtionum farragines ampliandum dilatandumq; ſit. Paradigma ſive ſpecimen thematis dilucidandi: Chriſtus eſt Deus & homo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PARADIGMA THEOLOGICUM.

Thema Operis.

Christus DEUS Homo. Sive, de Christi Excellentia.

DISPOSITIO I.

Titulorum sive Capitum per 18. principia disposita.

1.	B.	De	*Bonitate* & perfectione Christi, & Incarnationis Verbi.
2.	M.		*Magnitudine* & Excellentia Christi.
3.	D.		Generatione Christi *æterna* & *temporali*.
4.	P.		*Potentia* sive potestate Christi.
5.	S.		*Sapientia* & *Scientia* Christi.
6.	Vo.		*Voluntate* Christi.
7.	Vi.		*Virtutibus* Christi tum supernaturalibus tum naturalibus moralibus, & de gratia Christi.
8.	Ve.		*Veritate* Christi.
9.	G.		*Gloria* Christi.
10.	=.		*Differentia* Christi quoad divinam & humanam naturam & quoad cæteras creaturas.
11.	♡.		*Unione* divinæ & humanæ naturæ in unitate personæ.
12.	⚯.		*Contrarietate* seu oppositione actuum & passionum in Christo.
13.	α.		Verbo incarnato *principio* & *causa* omnium.
14.	⊙.		*Mediatione* Christi inter DEUM & homines, inter intellectualem & corpoream creaturam.
15.	ω.		*Fine* ultimo, qui Christus est, in quem omnia resolvuntur.
16.	M.		*Majoritate* Christi in quantum ad dona naturalia, quibus superat omnes.
17.	Æ.		*Æqualitate* Christi tum respectu Patris, cui consubstantialis, tum respectu humanitatis, ad reliquas hominum conditiones.
18.	Min.		*Minoritate* Christi, in quantum homo respectu Patris, & ob passionem & mortem.

Vides hîc ante omnia totius operis ichnographiam in titulos & capita digestam, proposito argumento quovis modo dilatando mirè oportunam, cùm in ea quicquid de Christo dici & concipi potest, implicitè contineatur. Verùm jam ulterius videndum est, quomodo omnia ista capita & tituli ad omnia, quæ de Christo quæri in Scholis solent, dilatari & extendi possunt; hoc autem per 9 Regulas Quæstionum paulò ante expositas nullo negotio consequeris. Verùm ut omnia ad oculum intuearis, sit;

DISPOSITIO II.

Thematis per Quæstiones, earumque species dilatatio.

Primò itaque per Quæstionem, *Utrum*, quæritur:

1. B. An Christus sit essentialiter *bonus* & *summum* bonum.
2. M. An Christus sit *ubique*, an loco *coëxtensus*, eique commensuratus, tam extra quàm intra Sacramentum Eucharistiæ.
3. D. An Christus fuerit ab *æterno*, aut potuerit esse ab *æterno*.
4. P. An *omnipotentia* Verbi fuerit communicata humanitati Christi; an creare & annihilare potuerit.
5. S. An Christus habuerit aliquam *scientiam* præter divinam; an in quantum homo fuerit *omniscius*; an habuerit infusam, an acquisitam aut experimentalem scientiam.
6. Vo. An in Christo una vel duæ fuerint *voluntates*; an voluntas in Christo fuerit sensualis; an liberum arbitrium in Christo; an conformis Voluntati DEI.
7. Vi. An Christus fecerit *miracula*, & qua *virtute*; an dœmones ejecerit, cœlestia immutaverit, aquam in vinum mutaverit, &c.
8. Ve. An Christus *veritas æterna* dici debeat, an quoad hominem falli, aut an peccare potuerit.

9. G. De

9.	G.	De *gloria* Christi tum ratione divinitatis tum humanitatis; An glorioſus in via, sive an viator & comprehensor simul fuerit.
10.	=.	An divina & humana natura in Christo fuerint *distinctæ*, an una in unitate personæ.
11.	♡.	An *unio* divinæ & humanæ naturæ in Christo; An illa sit quid creatum, an maxima unionum; an facta in natura, an in persona, an sit composita an unita accidentaliter; an facta per gratiam; an Verbum assumpserit humanam naturam passivam; an hominem, an abstractam ab individuis: An corpus & cætera accidentia corporis assumpserit.
12.	⚯.	An Christus habuerit *contrarietatem* in voluntate aut intellectu; an in sensu, ubi de communicatione idiomatum.
13.	α.	De *causalitate* Incarnationis Christi, de principio efficiente, formali, finali, materiali.
14.	⊙.	An Incarnatio fuerit *medium* ad generis humani salutem, an ad peccatum & destructionem operum satanæ.
15.	ω.	An *conveniens* fuerit, Christum incarnari, an necessarium; an si homo non peccasset, DEUS fuisset incarnatus.
16.	M.	An Christus *major* sit omnibus creaturis simul sumptis; an *contractum maximum* & absolutum; an complicet in se universam naturam creatam; an Christus majorem gratiam habeat, quàm omnes homines simul sumpti.
17.	Æ.	An Christus sit *æqualis* & consubstantialis Patri.
18.	Min.	An *minor* Patre; ubi de passione Christi & morte cæterisque humanæ vitæ miseriis assumptis agitur.

DISPOSITIO III.

Discussa Quæstione *de Utrum*, procedes ad Quæstionem *Quid*. Titulos seu Capita juxta 18. principia recensita hoc pacto disponendo.

Q. de Quid. Per	B.	Quid sit	*Bonitas* in Christo quoad esse totale, quoad actus intrinsecos & essentiales, quoad operationes & proprietates, & dona naturalia & supernaturalia, ubi copiosè de gratia Christi.
	M.		*Extensio* Christi, tum quoad bonitatem, quem Mundo contulit, tum quoad *locum*; quomodò *extensus* sit, tum extra, tum intra Eucharistiam.
	D.		*Duratio* Christi, an, quod semel assumpsit, dimiserit vel dimissurus sit; ubi de anima separata post mortem; de sacerdotio Christi æterno.
	P.		*Potentia* Christi, & in quo consistat.
	S.		*Scientia* in Christo; in quo consistat Sapientia & scientia in Christo; ubi de multiplici Christi scientia.
	Vo.		*Voluntas* in Christo, sive illam consideres ut divinam, sive humanam.
	Vi.		*Vis* ista mirifica in Christo.
	Ve.		*Veritas* propriè in Christo, & in quo consistat.
	G.		*Gloria* Christi, & in quo potissimùm consistat.
	=.		*Differentia* Christi tum inter DEUM, tum inter homines cæteros.
	♡.		*Unio hypostatica* in Christo, & in quo consistat.
	⚯.		*Contrarietas* in Christo, respectu voluntatis & noluntatis passionumque quænam oppositio.
	α.		Christus, in quantum se dicit *principium*.
	⊙.		*Mediatio* Christi inter DEUM & homines.
	ω.		Quid Christus intenderit Incarnatione sua, quis *finis* Incarnationis.
	M.		In quo consistat *majoritas* Christi essentialiter.
	Æ.		In quo *æqualitas*.
	Min.		In quo *minoritas*.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISPOSITIO IV.

Per Quæstionem, Quomodò.

Per	B.	Quomodò, Quibus modis	Christus *perfectus* fuerit in omni perfectionum genere.
	M.		*Extenderit magnitudinem* bonitatis suæ & perfectionis.
	D.		Christo *inextiterint* dona extrinseca & habitus supernaturales.
	P.		*Potentiam* suam exeruerit in miraculis, in gratiarum concessione.
	S.		Quis modus fuerit *scientiæ* Christi, circa omnia, quæ concernebant ipsum ratione officii Judicis.
	Vo.		Christus *voluerit* alia extra se, & an mala?
	Vi.		*Virtutes* exercuerit, tum morales, tum physicas, tum supernaturales.
	Ve.		Christus *falsa* cognoverit, quomodo contingentia, possibilia & impossibilia.
	G.		Christus fuerit *glorioſus* in carne mortali & passibili.
	⚌.		Quis modus *differentiæ* Christi, ratione habituum naturalium.
	♡.		Incarnatum verbum *unitum* sit humanæ naturæ; an unio facta in persona, an in natura; an accidentaliter, an composita dici possit unio; an idem quod assumptio, an per gratiam, aut merita præcedentia.
	☍.		Verbum assumpserit *contraria*, an præter animam & corpus, aut partes integrantes corporis.
	α.		Verbum unitum sit corporeæ naturæ oppositæ divinæ, & quomodo sit *caput* Ecclesiæ, hominum & Angelorum.
	⊙.		Operatus sit ad salutem omnium, quomodo Sacramenta *media* salutis instituerit.
	☌.		*Finem* semper, qui est gloria & glorificatio hominum procuraverit.
	M.		*Major* sit omni creatura, & quomodo corpoream & spiritualem naturam in se complicet.
	Æ.		Christus sit rerum omnium *æqualitas, mensura, nexus.*
	Min.		*Minor* dici possit respectu reliquorum hominum; an Christus plura passus sit, quàm omnes homines; de humilitate Christi.

DISPOSITIO V.

Per Quæstionem, Cur?

	B.	Cur	Christus incarnatus sit? & an *Conveniens* fuerit, & an necessaria fuerit aut libera Incarnatio; an aliquod inde *bonum* DEO accesserit.
	M.		Verbum corpus *quantum*, terrenum & corruptibile assumpserit.
	D.		*Durabile* in *omnem æternitatem.*
	P.		Christus *potentiam* suam in miraculis præstandis non semper exeruerit, sed tantùm ultimo tempore vitæ suæ.
	S.		Non *revelaverit arcana* & *secreta* naturæ, Mundi constitutionem & Fabricam; Cur Solam doctrinam Spiritus hominibus contulerit.
	Vo.		Nonnullos *permiserit* damnari, nonnullos salvari; ubi de prædestinatione.

Hoc pacto titulos & Capita deduces per ordine succedentia tam absoluta quàm Respectiva principia.

DISPOSITIO VI.

Per Quæstionem, Quantum?

	B.	Quantus	Christus fuerit in *bonitate* tam in genere naturæ quàm moris; & an bonitatem & gratiam habuerit infinitam.
	M.		Fuerit Christus ratione loci, tum extra, tum intra Sacramentum Eucharistiæ; An se possit *coëxtendere* omnibus, an replicare se.
	D.		Sit in *durat*ione; an *æternus* dici possit.
	P.		In *potentia*. An Christus *potuerit* naturam immutare quoad essentias rerum; an creare, an annihilare.
	S.		Fuerit in *sapientia* & *scientia*; utrum omnia actu cognoverit; an omnia præterita, præsentia & futura.
	Vo.		Fuerit in voluntate; an omnes homines efficaciter salvos *voluerit*, an non; & cur? Et sic de cæteris.

DISPOSITIO VII.

Per Quæstionem, de Quale.

B. Qualis fuerit *bonitas* & *perfectio* in Christo; an accidentalis, an substantialis; an physica, an moralis.
M. Qualis fuerit *magnitudo* Christi; an se *extenderit* ad omnia.
D. Qualis fuerit *duratio* operationum in Christo; an semper in plena & perfecta operatione intellectuali constiterit, sive dormiens sive vigilans.
P. Qualis fuerit *potentia* Christi; an absolutè *potuerit* omnia; an infinita creare potuerit.
S. Qualis fuerit *scientia* Christi; an acquisita, an infusa, an experimentalis; an DEUM comprehenderit; an anima Christi in Verbo *cognoscat* omnia, possibilia, impossibilia, infinita, an infinita actu.
Vo. Qualis fuerit in Christo *voluntas*; duæne an una?
Vi. Qualis sit *operatio* Christi; an una, an duæ respectu duplicis naturæ; an meritoria.
Ve. Quale corpus verbum assumpserit; an *verè* humanum, an omnia *verè* quæ ad integritatem corporis pertinent, assumpserit, ut quatuor humores, ossa, carnem, pilos &c.
G. Qualis fuerit *gloria* Christi; in corpore mortali; qualis in corpore *glorioso*; an sedeat ad dextram Patris; & quid hoc sit.
⚌. Qualis *differentia* Christi à cæteris hominibus, quoad nativitatem, vitam, mores, cæteraſque humanas operationes, & necessitates.
♡. Qualis fuerit in Christo potentiarum, tum interiorum, tum exteriorum *concordantia*, & *unio*.
☍. Qualis *contrarietas* in Christo, qualis sit communicatio idiomatum.
α. Qualis sit Christus, in quantum est *primogenitus* omnis creaturæ.
⊙. Qualis sit *mediatio* Christi.
☌. Qualis sit Christus quoad passionem, crucifixionem & mortem suam; an ante mortem Christi Redemptio humani generis *completa* fuerit.
M. Qualis fuerit *majoritas* Christi.
Æ. Qualis *æqualitas*.
Min. Qualis *minoritas*; ubi de defectibus Christi ratione sitis, famis, frigoris, caloris, defatigationis, mœroris; & quomodo hæc in glorioso corpore consistere potuerint.

DISPOSITIO VIII.

Per Quæstionem, Ubi & Quando.

B. Ubi, & quando Verbum sit incarnatum; An, Quomodo & Cur in utero Virginis; cur non in principio Mundi, aut in fine.
M. Ubi, Christi, in Utero Virginis; an fuerint *circumscriptivum*, an *definitivum*; an media quadam ratione; cur infantile corpus susceperit.
D. *Quamdiu* fuerit in utero Virginis, quomodo nutritus; an sicuti reliqui homines primò fuerit instar embryonis, an perfectis organis.

Et hoc pacto procedes per reliqua principia, quærendo juxta eorundem ordinem titulos & capita.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISPOSITIO IX.

Per Quæstionem, De Quo & Unde.

Unde Christus fuerit, in quantum DEUS, & unde in quantum homo?
Utrum B. Virgo verè DEI genitrix dici possit, & quomodo & cur?
An ex stirpe Adæ.
An anima Christi fuerit creata ante corpus.
An unita corpori uno & eodem instanti; & sic de cæteris; quæ, ne longior sim, Lectori curioso disponenda relinquo.

Habet, hîc, Lector modum disponendi Libros, uti de Christo, sic de quocunque alio subjecto, de quo opus aliquod meditaris.

Si porrò Christum cum novem Subjectis universalibus comparare velis, ita procede.

An
- △. Christus ut homo *divinorum* attributorum fuerit particeps.
- Christus major fuerit *Angelis*, an eorundem naturam assumere potuerit, in quantum Verbum; an caput *Angelorum*.
- ◎. Christus *cœlestibus* influxibus fuerit subditus; an in corpus ejus egerint, an aliquam complexionem contulerint.
- □. Christus verè ex 4 *Elementis* fuerit compositus; an & qualem complexionem habuerit.
- Verbum, totius *humani* generis naturam assumpserit; an in esse abstracto, an in specifico, aut individuali.
- Christus verè fuerit *animal*, & quomodo *sensitiva* natura in eo extiterit; an unita Verbo.
- Verbum, verè *vegetativam* naturam assumserit; an *plantali* virtute nutritum fuisse dici possit; quomodo, & cur.
- Corpus habuerit *elementale*, terrenum, corruptibile.
- Christus intra 9 *Categorias* poni possit; an verè fuerit quantus, qualis, relativus, tum ad personam Verbi, tum ad reliquas personas; an agens, patiens, & sic de cæteris, dici possit.

Habes hîc Lector titulos & capita omnium earum rerum quæ de Christo dici & scribi possunt; verbo, infinitam penè de toto Incarnationes mysterio docendi scribendique materiam; Restat ut jam ea ampliandi dilatandique modum & rationem uno atque altero Exemplo doceamus; Quot enim capita sunt, tot de eo disputationes institui poterunt, quas omnes ex nostris principiis Regulisque supradictis adornabis, eo, qui sequitur, modo. Sit itaque prima Quæstio.

PARADIGMA II.

An Christus verè & propriè homo fuerit?
℟. Quod sic. Et hoc pacto probatur.

Per, Omne quod
- B. Habet *essentiales* ad hominem constituendum rationes, id hominem esse necesse est. Christus eas habet. Ergo.
- M. Ex *partibus componentibus* homini competentibus, essentialiter distinctis *componitur* & *integratur*, anima videlicet rationali & materia, id hominem esse necesse est. Christus est talis. Ergo.
- D. *Firmam* & *durabilem* homini convenientem consistentiam habet, id hominem esse necesse est. Christus hanc habet. Ergo.
- P. *Potentias* tùm interiores tùm exteriores ad operandum humano more requisitas habet, id hominem esse necesse est; Christus id habet. Ergo.
- S. *Scientiam* habet, *dividit*, *componit*, *infert*, comparatis per sensus notitiis, id hominem esse necesse est. Christus habuit talem scientiam. Ergo.
- Vo. Perfectum & *liberum* operationum suarum *arbitrium* habet, id hominem esse necesse est. Christus hoc habet. Ergo.
- Vi. *Facultates* & *vires* habet humanis operationibus congruentes, id homo est. Christus has habet. Ergo.
- Ve. *Intellectum* habet *conformem rebus*, quas concipit modo humano, is homo est. Christus habet. Ergo.
- G. *Finibus* rerum cognitis in iis perfectè *quiescit* & *gloriatur*, homo est. Christus id habet. Ergo.

Per ⚌.

Per, Omne quod
- ⚌. *Differentem* habet membrorum situm, differentes sensus tum interiores, tum exteriores, ad ratiocinandum aptos, id hominem esse necesse est. Christus hoc habet. Ergo.
- ♡. *Concordiam* habet membrorum ad totum, & obedientes sibi habet potentias tam interiores quàm exteriores, id homo est. Christus id habet. Ergo.
- ∞. *Contrarietatem* habet quoad corpus ratione temperamenti, & quoad animam libertatem habet actionum suarum exequendarum & non exequendarum, homo est. Christus hoc habet. Ergo.
- α. *Principium* est operationum suarum, id est, *causat* omnes illos effectus, qui propriè homini competunt, homo est. Christus hoc habet. Ergo.
- ⊙. Cognoscit *media proportionata* ad finem, is homo est. Christus cognoscit &c. Ergo.
- ω. *Finem ultimum* appetit, variisque ratiociniis in eo tandem quiescit, id homo est. Christus id habet. Ergo.
- M. Quantò quis perfectior est in operationibus suis, tantò *major* homo est. Christus talis est. Ergo.
- Æ. Quandocunque operationes alicujus *æquantur* communibus hominum operationibus, id hominem esse necesse est. Christus habuit omnia communia cum hominibus excepto peccato. Ergo.
- Min. Communibus humanæ naturæ *miseriis*, uti necessitatibus humanis & *morti* expositum est, id hominem quoque esse, necesse est. Christus talis fuit. Ergo.

Ex quibus singulis patet, Christum perfectum hominem fuisse. Hisce declaratis, procedes jam ad Quæstionum Regulas, quarum ope omnia, quæ in dictis propositionibus difficultatem annexam habent, facilè dissolvere poteris. *V. G.* Utrum Verbum omnia ea, quæ homini competere possunt, per unionem hypostaticam, unitam Verbo, assumpserit? ut sunt quatuor humores, sudor, pili, & similia. Quid, & in quo ista assumptio consistat; utrum ista assumptio competat Patri, & Spiritui Sancto? Christo in quantum homo; quanta, qualis fuerit ista assumptio?

His pariter expeditis procedes ad novem subjecta essentialia: Utrum Verbum assumere potuerit naturam Angelicam; Utrum purè sensitivam, vegetativam aut elementarem naturam; quæ omnia per dicta 18 principia deduces; Deinde per Artem Analogicam; quantus fuerit Christus comparatione facta ad Angelos, & ad reliquas creaturas; cujusmodi sunt: quomodo leoni, bovi, agno, viti, petræ comparatus sit; quæ denuò ingentem farraginem propositionum offerunt. Tandem procedes ad virtutes & vitia eo ordine, quem Alphabetum continet, per antithesin quandam ea exagitando.

Nota hoc loco, omnes titulos in præcedenti Catalogo positos dicto modo deduci posse. Quod si quispiam Majorem aut Minorem negaverit, statim tibi sese offerent argumenta, ad ea quæ probata sunt, stabilienda. *V. G.*

Si quis objiceret; Christus non fuit purus homo, Ergo non perfectus homo. Ratio Antecedentis; quia non fuit à semine humano; Ergo non perfectus.

℟. Essentiale hominis non consistere in eo, quod sit ex semine humano; alioquin Adam primus homo, homo verus & perfectus non fuisset, quod erroneum est; & hoc pacto infinitis modis variare poteris; Exempl. gratia: perfectionem hominis in Christo facile variaveris comparando eum cum reliquis attributis tum absolutis, tum respectivis, subjectisque universalibus, deinde mixtione propositionum in præcedentibus classibus positarum. *V. G.*

Si quis quærat; In quo ergo Christus differat à cæteris hominibus; si non est purus homo.

℟. per ⚌. Juxta 9 Principia absoluta; quod differat perfectione, integritate, duratione, potentiâ, sapientiâ, voluntate, virtute, veritate, gloriâ. Deinde per Respectiva, quod Oppositione rerum admirandâ, Causalitate, mediatione, finalitate, Majoritate, æqualitate, Minoritate; in omnibus enim hisce eum à puro homine partim differre, partim cum illo concordare reperies; quemadmodum per Quæstiones illa examinanti luculenter patebit. Sed aliud demus Exemplum.

Quæratur itaque. Quomodo unio duarum naturarum in Christo facta sit. An in natura,

Universidad de Deusto
Biblioteca

natura, an in persona, an per modum compositionis, an accidentaliter. Hanc quæstionem paraphrasticè per principia ita deduces.

Re. Per
- B. Divinam & humanam naturam esse *perfectam* in Christo.
- M. Non per modum *compositionis*; haberent enim se, ut materia & forma, ex quibus *componitur* integrum aliquod.
- D. Neque anima prius corpori fuit *Unita*; cæteroquin Christus aliquando non completè fuisset homo; sed uno instanti anima corpori, & totum, Verbo unitum.
- P. Si duæ naturæ in Christo fuissent unitæ per modum compositionis, illæ essent in *potentia*; quòd dici non potest; neque accidentaliter; esset enim Christus homo per accidens.
- S. Cùm igitur *divina natura* incarnata dicatur, sensus est: sibi univit carnem in persona Verbi; neque dici debet, personam conversam in carnem, sed Verbum assumpsisse carnem.
- Vo. Neque unio ita absorbuit humanam naturam in divina, ut Christus in quantum homo non habuerit *liberum arbitrium*; ut proinde duæ in Christo voluntates concedendæ sint, divina & humana.
- Vi. Univit omnipotens *Virtus Verbi* sibi humanam naturam ita, ut ea non ut persona puri hominis, sed ut suppositata in Verbo subsisteret; æquum enim erat, ut & anima & corpus Christi advenerint personæ præexistenti nobiliori.
- Ve. Hinc licet natura humana sit mutata, Verbum tamen mansit nulla in se mutatione facta; naturam siquidem humanam ei non accidentaliter, sed vi unionis adveniisse constat.

Patet igitur, unionem factam esse in persona sive in hypostasi aut Supposito Verbi, quia persona ad hypostasin non addit nisi determinatam naturam, id est rationalem & intellectualem; minimè tamen dici potest in natura sive essentia factam; natura siquidem denotat essentiam speciei, persona verò significat totum habens naturam seu partem formalem & perfectivam sui; cùm ergo natura humana non pertineat ad naturam & essentiam Verbi, pertinebit ad personam, alioquin non esset unita Verbo.

Verùm hoc assumptum thema per 9 quoque prædicamenta deducere poteris, per antithesin quandam, hoc pacto.

Christus in quantum DEUS in nullo *prædicamento* locum habuit; in quantum homo, sic.

Quantus enim ut DEUS dici minimè potest; ut homo, sic. habebat enim perfectum partium membrorumque *situm, extensionemque partium* extra partes.

Qualis, ut DEUS, non fuit; quia *accidens* in eum cadere non poterat; ut homo, sic. quia corpus ejus verè omnium accidentium (excepto peccaminoso) fuit capax.

Relatio prædicamentalis, ut DEUS, in eo non fuit; ut homo, sic. quia filius Matris Mariæ Virginis.

Nec *Actio* vel *Passio* in Christo ut DEO fuit prædicamentalis; cùm omne agens agendo repatiatur, idque hoc ipso imperfectionem annexam habeat, quæ DEO non competit, est enim impassibilis; Christo uti homini verè uti cæteris hominibus competit.

Ubi in Christo uti DEO locum non habuit, cùm sit immensus incircumscriptus, loco contineri nescius; in Christo ut homine, sic.

Neque prædicamentum, *Quando*, uti DEO, cùm sit æternus; in Christo, uti homo, sic. Quia fuit in tempore.

Neque *situs* uti DEO convenit, cùm situs sit expers, uti homini, sic. Ob corporearum partium situm & dispositionem.

Neque *habitus* uti DEO, quia adjacentia ista habitus DEO non competit, uti homini, sic. Atque hæc de proposito argumento sufficiant.

Habes hîc Lector infinitam penè de Christo disserendi materiam; Unde concludes Christum Θεάνθρωπον universam naturam, divinam, humanam, incorpoream, corpoream, formalem materialemque omnem conditionem ita in se complicuisse, ut nihil in universo rerum ambitu sit, quod Verbum unà cum humana natura, mediante unione hypostatica, non assumpserit; Christus enim ut homo esse habuit cum petra, vitam cum planta, cum animali sensum; ratiocinatus est ut homo, intellexit ut Angelus, omnia in omnibus & per omnia operatus est, ut DEUS, summa rerum æqualitas, absolutum utriusque creatæ & increatæ naturæ medium, mundanæ & supramundanæ essentiæ vinculum unicum & connexio ineffabilis; unde, uti dissertationem hanc cœpi, ita eandem concludam.

Christo nihil esse

Melius.	Potentius.	Virtuosius.
Majus.	Sapientius.	Verius.
Durabilius.	Amabilius.	Glorioſius.

ARTIS

ARTIS MAGNÆ SCIENDI, *SIVE* COMBINATORIÆ,

LIBER QUARTUS.

QUO

Veluti proprio loco Artis Combinatoriæ modus & ratio exponitur.

PRÆFATIO.

QUamvis Ars Combinatoria, id est modus in combinandis propositionibus procedendi, cujus nomine totum hoc opus inscripsimus, primum sibi locum vendicare possit; quia tamen illa, sine terminis, noviter à nobis constitutis, quos in II. Libro exposuimus, vix intelligi posse videbatur, ne Lector nos in ordinis ratione confuse Processisse censere posset, illam tanquam opportuniore loco Libro huic IV. consultius inferendam censuimus.

PARS I.

De combinatione terminorum tam simplicium, quam compositorum.

CAPUT I.

De mira & incomprehensibili numerorum vi.

RAtionalis fabricæ naturale quoddam pullulans principium numerus est, mentis enim expertia, uti bruta non numerant; sed & hic ipse nihil aliud est, quam ratio explicata, ideo enim numerus principium eorum quæ ratione attinguntur, esse probatur, ut eo sublato nihil omnium remanere ratione convincatur; Est autem principium omnium numerorum Unitas, utpote à qua omnis numerus profluit, ipsaque omnium finis, in hanc enim omnis numerus resolvitur; neque tamen unitas ab ullo alio suam nanciscitur originem, aut in aliquem dividitur numerum, sed omnis numerus ita essentialiter dependet ab unitate, ut sine illa tantùm abest ut existat, ut omnia potius sine ea in nihilum abire certum sit. Est autem hæc unitas sempiterna DEI essentia, omnium principium & finis, α & ω, omnia aperiens, omnia claudens, atque adeò omnia rerum creatarum entia nihil aliud sunt, quàm illius supremæ Unitatis signacula. Monas ergo, ut cum Trismegisto loquar, principium omnium numerorum continet, à nullo contenta, omnemque gignit numerum, nullo numero genita, id sanè quod augescit, virtute Monadis augetur, evanescit autem imbecillitate propria, cum ulterius monadem capere nequeat, ex qua sola, omne id quod est, veluti ex fæcunda matrice in innumerabilem & incomprehensam, rerum varietatem & multitudinem propagatum dilatatumque, est, vivit, sentit, intelligit, ut proinde, uti ex prima unitate omnis emanavit numerus, ita is meritò, Divo Augustino & Platone testibus, rerum creandarum in animo Conditoris exemplar fuisse, in confesso sit. Hinc Pythagoras ab Ægyptiis edoctus sub numeris omnia latere asserebat; cum enim sensibilia, eorum quæ invisibilia sunt, quædam veluti simulacra existant, atque adeò omnia quandam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad se invicem, tametsi occultam nobis atque incomprehensam proportionem habeant, quæ cùm sine similitudine concipi non possint, hinc veteribus eas maximè imagines in entium supernorum contemplatione adhibere visum fuit, quæ uti simpliciores abstractioresque, ita sublimium quoque rationes aptius exprimerent. Hinc rectè Plato in Timæo. Intelligis numeros, intelligis omnia; latent enim in toto scientiarum ambitu quædam veluti divinitatis latentis semina, quorum fœcundo incremento ad unitatem illam rectà pervenis, in qua sunt omnia. Quod quàm verum sit, in hujus libri decursu nobis dante DEO demonstrandum est. Quemadmodum itaque omnis numerorum multitudo ex se confusa, indistincta indigestaque est, ita ut ab omni is confusione vindicetur, necessariò regula assignanda est, cujus directione omnia quæ numeris constant, ex unitate in distractam, etiamsi nobis inconceptibilem multitudinem, & ex hac in unitatem reducatur; Atque hanc dicimus Artem Combinatoriam, cujus dignitas & excellentia tanta est, ut nihil ferè sit quod non occulta quadam vi vel per analogiam, vel per syntheseos analyseosque leges sapienter indaget, atque indagata exiguo numerorum districtu ita exhibeat, ut numerorum multitudinem, tametsi oculi discernant, lingua exprimat, eam nulla tamen humani intellectus profunditas concipere possit; Et ut rem exemplis nonnullis demonstremus. Quis crederet, ex 24 literarum, quas Latinum Alphabetum continet, combinatione, tantum exurgere combinatarum literarum multitudinem, ut librorum iis conscribendorum incapax sit, vel ipsa solaris Sphæræ concavitas. Mirantur multi in ripa maris aut in deserto quopiam sabuloso arenæ multitudinem, quam fieri non posse putant, ut sub numerorum leges cadere queat, quod tamen tantum abest ut ἀδύνατον sit, ut nihil potius Combinatoriæ Arti magis quadret, quam non tantùm omnes & maris & desertorum sabulosorum arenosos montes sub numerum cogere, sed quotnam eorum universæ Telluris concavum; dicam amplius, totius firmamenti vacuitas capax sit, numero & quidem non nisi unitate & 50 Cyphris expresso, exhibere, sequens exemplum demonstrat:

Numerus granorum papaveris, quos firmamenti concavitas capere potest.

1 0 0 0

Universidad de Deusto
Biblioteca

Primus Modus Combinandi res universali quadam ratione.

PROPOSITIO I.

Quandocunque tot serie naturali consequentes se numeri, quot res Combinandæ propositæ sunt, assumantur, illi inter se multiplicati dabunt summam Combinationis quæsitam.

Sint *V. G.* duæ res propositæ A & B. Dico eas bis mutari posse non pluries; quia A primum locum semel, & B semel tantùm primum pariter locum occupare potest. Ergo 1 in 2 ductum producit 2 numerum combinationis quæsitum. At si tres res assumantur; dico eas sexies tantùm mutari posse, quia hi numeri 1, 2, 3. in se ducti 6. efficiunt. Ut in exemplo patet.

EXEMPLUM I.

ORA
OAR
RAO
ROA
ARO
AOR

In hoc exemplo vides in tribus hisce literarum ordinibus bis semper unam, & eandem literam poni, in principio medio & fine, unde 2 in 3 ductis, nascuntur 6 trium literarum Vocis ORA Combinatio quæsita.

EXEMPLUM II.

Si verò quatuor rerum Combinationem desideres: ponantur ordine naturali quatuor res, hoc pacto 1, 2, 3, 4. quæ in se ordine ductæ, dabunt 24. combinationem quatuor rerum quæsitam. Uti in sequenti exemplo eluceſcit.

1.	2.	3.	4.
AMEN	MAEN	EAMN	NAME
AMNE	MANE	EANM	NAEM
AEMN	MEAN	EMAN	NMAE
AENM	MENA	EMNA	NMEA
ANEM	MNAE	ENAM	NEMA
ANME	MNEA	ENMA	NEAM

In quo vides ex multiplicatione 6 in 4, nasci 24. rerum quatuor diversarum desideratam combinationem in qua vides quoque numerum 6 indicare, singulas quatuor literas AMEN sexies primum locum obtinere posse; in reliquis verò tribus ordinibus literarum, singulas bis vel immediatè, vel alternè, vel transultim poni; 2 deinde ducta in 3 dant pariter 6, quæ ductæ in 4 iterum ut priùs, 24 producunt.

COROLLARIUM.

Ex hoc sequitur, quomodò facili negotio Anagrammata constitui possint; Sit enim dictio quinque literarum *V. G.* PATER. & nosse cupias, quoties hæc dictio combinari possit: sic procede, scribantur ordine naturali numeri quinque, uti sequitur: 1, 2, 3, 4, 5. quos si ordine inter se multiplicaveris, prodibunt 120 combinatio quæsita: toties enim & non pluries literæ hujus nominis PATER mutari possunt. Cum verò hic numerus ex multiplicatione 24 in 5 producatur; hinc singulæ literæ nominis PATER, vigesies quater primum locum occupare debent, in reliquis verò quatuor ordinibus literarum, singulæ iterum promiscua positione ordinentur. 4 Verò ducta in 24 dant 96, quibus primus literarum ordo 24 additus, denuò prodit 120. quinque literarum propositarum combinationem, in qua omnes mutationes differunt.

Hoc pacto, dato numero quarumvis rerum propositarum, easdem combinationes habebis, Si tot numeros ordine naturali consequentes, quot res propositæ fuerint, in se multiplicaveris; summa enim dabit combinationem rerum propositarum quæsitam. Verùm ut Lectorem à computandi fastidio liberemus, hîc Tabulam ponemus, ex qua dicto citiùs propositarum quarumvis rerum combinationem calculatam reperies.

TABULA

TABULA GENERALIS.

Ex qua omnes rerum simpliciter commutandarum conjugationes possibiles eruuntur.

1	1. A.
2	2. B.
3	6. C.
4	24. D.
5	120. E.
6	720. F.
7	5040. G.
8	40320. H.
9	362880. I.
10	3628800. K.
11	39916800. L.
12	479001600. M.
13	6227020800. N.
14	87782912000. O.
15	1307674368000. P.
16	20922789888000. Q.
17	355687428096000. R.
18	6402373705728000. S.
19	121645100408832000. T.
20	2432902008176640000. V.
21	51090942171709440000. X.
22	1124000727777607680000. Y.
23	25852016738884976640000. Z.
24	620448401733239439360000.
25	15511210043330985984000000.
26	403291461126605635584000000.
27	10888869450418352160768000000.
28	304888344611713860501504000000.
29	8841761993739701954543616000000.
30	265252859812191058636308480000000.
31	8222838654177922817725562880000000.
32	263130836933693530167218012160000000.
33	8683317618811886495518194401280000000.
34	295232799039604140847618609643520000000.
35	10333147966386144929666651337523200000000.
36	371993326789901217467999448150835200000000.
37	13763753091226345046315979581580902400000000.
38	523022617466601111760007224100074291200000000.
39	20397882081197443358740281739902897346800000000.
40	815915283247897734349611269596115893872000000000.
41	33452526613163807108334022053440751647352000000000.
42	1405006117752879898550028926244511569188784000000000.
43	60415263063373835637651243828513997475117712000000000.
44	2658271574788448768056654728454615888905179328000000000.
45	119629994788932174106294516512411943500659762784000000000.
46	5502599438308800088895477595709494010303490880640000000000.
47	258623241511602418808744699834621848426407139008000000000.
48	12413915592432824653000548197455920618487244675426723840000000000.
49	608281864034267997026861675340110305874989095904681600000000000.
50	30414093201713378043612608166064768844377641568960512000000000000.

Universidad de Deusto
Biblioteca

USUS TABULÆ.

Habet hæc Tabula duplices literas in binas columnas divisa; prior continet numeros ordine naturali se consequentes, & rerum combinandarum numeros designat; Altera verò columna magno numerorum fœtu prægnans, denotat, quot, quibuslibet rebus assumptis ex eorum permutatione aliter & aliter facta, conjunctiones differentes emergant. *V. G.* Si quis velit scire, quoties septem res assumptæ inter se permutari possint, sive quot simpliciter conjunctiones assignari possint; mox tibi omnium possibilium conjunctionum multitudinem in Secunda Columna correspondens numerus exhibebit; *Verbi Gratia* 5040, toties enim septem differentes res inter se permutari poterunt, non pluries. Vides itaque combinandarum rerum numerum semper habere è regione correspondentem numerum conjunctionum differentium quantitatem. Vides quoque decem res toties permutari posse, quoties numerus K continet unitates: pari ratione Viginti toties permutari possunt, quoties numerus V demonstrat. Extendimus autem hanc Tabulam ad 50, ne quicquam ad curiositatem Lectoris satiandam omisisse videremur.

STRUCTURA TABULÆ.

Conficitur hæc Tabula duplici modo: Si numerus rerum combinandarum ordine naturali extendatur; omnes enim ordine in se ducti dabunt summam rerum combinandarum quæsitam: *V. G.* Si duodecim res combinandæ sint, eæ ordine naturali describendæ sunt hoc modo. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12. Si deinde hi ordine, quo scripti sunt, inter se multiplicentur, prodibit numerorum congeries in Tabula è regione 12 signata litera M. toties enim non pluries res dictæ permutari possunt. Vel etiam brevius: Duc proximè præcedentem productum numerum in secunda columna in eum qui consequitur in columna prima, & idem prodibit, uti Tabula docet.

COROLLARIUM.

Ex quibus sequitur Combinatarum rerum incrementum in tantam paulatim multitudinem exurgere, quantam verbi gratia ultimus, 50, primæ columnæ numerus adnexam exhibet, qui sanè tantus est, ut, si totum universum arena maris impleretur, eam alteri adhuc Mundo implendo sufficientem asseverare ausim.

Ex quibus patet, quantus Combinationum numerus exurgeret; si non 50, sed 100. 1000. 10000. 100000. 1000000. imo si numeri ad unius milliaris spatium, aut ex polo ad polum extenderentur, quæ tamen combinationes etsi humano ingenio inconceptibiles sint, nihil tamen & non nisi punctum, aut unitas ad æternitatem comparata existunt.

Secundus Modus Strictior.

Si nosse cupias, quotcunque rebus propositis, quot simpliciter conjunctiones ex ipsis fieri possint, non solùm intelligendo, quandò binæ sumuntur, sed etiam, uti postea patebit, quandò ternæ, quaternæ, quinæ &c. hoc est, quot modis distinctis inter se comparari possint; efficietur id hac arte & industria.

PROPOSITIO II.

Quandocunque tot numeri in dupla proportione quot res sunt propositæ, assumuntur, & à summa omnium subtrahatur numerus rerum; reliquus indicabit, quotnam distinctis modis res propositæ inter se comparari possint.

Verbi Gratia. Si scire cupias, quotnam modis distinctis quatuor primæ qualitates inter se comparari valeant, ita operare. Ponantur ab unitate incipiendo quatuor numeri in dupla proportione hoc pacto. 1, 2, 4, 8. quorum summa est 15, abjectis ergo ab hisce 4, tot videlicet res, quot combinandæ proponuntur, & remanebunt 11. numerus combinationum quæsitus, uti in sequenti exemplo patet.

Vides in hoc Exemplo solas attendi combinationes, id est, quotnam modis distinctis quatuor qualitates primæ ad invicem conjungi possint, sive sint possibiles sive impossibiles, & quod id fieri non possit, nisi undecies, uti in præsenti typo literâ A signato patet. Si verò strictissimè, quotnam modis illæ inter se ita combinari possint, ut possibiles tantùm combinationes eluceścant, id consequêris hac ratione: Multiplicentur quatuor res propositæ per numerum immediatè minorem, videlicet per tria 3. & productum inde numerum dimidia, & provenient 6, qui est numerus combinationis strictissimè sumptæ; Id est, si binæ tantùm res semper sumantur, ut in sequenti Exemplo litera B signato apparet.

A

1	*Cal.*	*Frig.*
2	*Cal.*	*Sicc.*
3	*Cal.*	*Hum.*
4	*Frig.*	*Sicc.*
5	*Frig.*	*Hum.*
6	*Sic.*	*Hum.*
7	*Cal.*	*Frig.* *Sic.*
8	*Cal.*	*Sicc.* *Hum.*
9	*Frig.*	*Sicc.* *Hum.*
10	*Cal.*	*Frig.* *Hum.*
11	*Cal.*	*Frig.* *Sicc.* *Hum.*

B.

1.	*Cal.*	*Sic.*	Ignis.	Possibilia.
2.	*Hum.*	*Cal.*	Aër.	
3.	*Frig.*	*Hum.*	Aqua.	
4.	*Sic.*	*Frig.*	Terra.	
5.	*Cal.*	*Frig.*	Contraria	Incompossibilia.
6.	*Hum.*	*Sicc.*		

Vides in hoc Exemplo binas tantùm qualitates comparari, non tres aut quatuor, ut in præcedente. Unde hæc combinatio strictissimè sumitur: potest tamen utraque regula, tam hæc quàm præcedens ad omnes res extendi, uti in præcedenti Exemplo, quinque res, uti sunt quinque prædicabilia vigesies sexies combinari possunt, id est, inter quinque prædicabilia, 26 comparationes fieri possunt, ut ex numerorum sub dupla proportione positorum in se ductorum numero patet. Sed exemplum apponamus.

Sint quinque res sub dupla proportione positæ 1, 2, 4, 8, 16. Si enim ultimum 16 duplicaveris, & 5. à producto numero 32 abstraxeris, remanebunt 27. numerus comparationum faciendarum quæsitus. Hoc pacto invenies quotnam diversæ septem planetarum aspectuum conjunctiones fieri possint, siquidem juxta regulæ processum invenies 120. Verùm de his omnibus suo tempore uberrima dabuntur Exempla. Quare hoc loco constituendarum combinationum tantùm regulas dedisse sufficiat.

Tertius Modus combinandi res, quarum aliquæ eædem.

PROPOSITIO III.

Quandocunque datis quibuslibet rebus, inter quas aliquæ eædem vel similes sunt, & non omnes differentes; quotnam hujusmodi combinationes fieri queant, reperire.

Solet nonnunquam contingere, ut duæ aut tres, aut quatuor, aut quinque inter res propositas, similes & prorsus eædem reperiantur; Itaque quotnam combinationes ex iis exoriri queant, indagandum nobis restat; certum enim est, hujusmodi res non tantam combinationum copiam admittere, quàm res certo numero comprehensæ, quæ prorsus distinctæ sint.

Sint itaque res propositæ, in quibus, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. &c. sint prorsus similes & eædem, ut videre est in sequentibus polysyllabis:

Nomen triliterum.	ALA.
Quadriliterum.	SARA.
Pentagrammatum.	MARIA.
Pentagrammatum.	AMARA.
Hexagrammatum.	PAULUS.
Heptagrammatum.	POPULUS.
Octogrammatum.	MARABANA.
Octogrammatum.	PERIMERE.
Enneagrammatum.	PARASANGA.

Literas assumimus, quia nobis rem explicant, & omnibus aliis rebus facilè pari analogia applicari possunt.

Ubi vides, in voce ALA, A, literam bis reperiri in SARA quadrilitero pariter bis; in Pentagrammato MARIA iterum bis; in AMARA, A, ter: in voce Hexagrammata PAULUS, U bis; in voce POPULUS Heptagrammata, bis U, & bis P; in MARABANA Octogrammato A quater; in PERIMERE bis R & E ter: in PARASANGA denique, A, quater. His itaque positis: quoties dictorum nominum literæ inter se combinari possint, & quotnam ex iis conjunctiones, omnes differentes fieri queant, jam per totidem regulas explicandum est. Sit itaque.

Regula I. Primò vide, quot res combinandæ sint propositæ. Secundò vide, quoties una & eadem inter res propositas occurrat. Si itaque duæ similes inveniantur, tunc divide combinationum numeros rerum diversarum, numero propositarum rerum respondentes, quos tabula generalis continet, per 2; & habebis quæsitum scil. 3 ut quoniam in voce ALA triliteram duæ literæ eædem sunt, tunc divides 6. numerum trium rerum propositarum per 2 & provenient 3 numerus quæsitus, uti in margine patet. Si verò quadriliteram SARA duas literas habuerit similes, divides 24 numerum combinationum quatuor rerum propositarum per 2, & prodibit 12. numerus quæsitus. Sic vides in Pentagrammato MARIA, A bis poni: Divide itaque 120 numerum combinationis quinque rerum per 2. & habebis 60. numerum quæsitum; sexagies enim hoc nomen combinari poterit non pluries. Et hoc pacto procedes in infinitum.

ALA. AAL. LAA.
1 SARA.
2 SAAR.
3 SRAA.
4 ASAR.
5 ARAS.
6 AARS.
7 AASR.
8 RAAS.
9 RASA.
10 RSAA.
11 ARSA.
12 ASRA.

Regula II. Quandocunque inter res propositas tres inveniuntur similes, tunc numerum Combinationum numero rerum propositarum correspondentem divides per 6. & habebis intentum. *Verbi Gratia* nosse cupis, quoties, AMARA, vox Pentagrammata

Universidad de Deusto
Biblioteca

mata in qua tria AAA continentur, combinari possit, divide 120 numerum combinationis, numero quinque rerum propositarum in Tabula generali respondentem, per 6, & habebis 20. atque toties vox AMARA combinari poterit, non pluries.

Regula III. Quandocunque inter res propositas quatuor res inveniuntur similes & eædem, tunc divides numerum combinationis numero rerum propositarum correspondentem, per 24, & habebis quæsitum. *V. G.* in voce MARABANA octilitera, litera A quater invenitur: quæritur combinationis numerus; Divide itaque combinationem, octo rerum propositarum numero correspondentem, videlicet 40320. per 24 & habebis 1680. combinationis numerum quæsitum.

Regula IV. Quandocunque inter res propositas quinque res similes reperiuntur; tunc combinationum numerum numero rerum propositarum correspondentem divides per 120, & quotiens dabit quæsitum.

Regula V. Quandocunque inter propositas res plures quam octo sex inveniuntur similes, tunc divisio combinationis rerum, numero rerum propositarum correspondentis instituenda est per 720, ut habeat quæsitum in quotiente.

Regula VI. Si verò inter res propositas plures quam octo vel novem septem similes inveniantur, numeri combinationis divisio instituenda est per 5040, & quotiens dabit quæsitum. Et sic in infinitum.

Verùm ut unico oculorum intuitu omnia comprehendas, hîc Tabulam subjungere volui, in qua statim, datis rebus propositis, & dato numero rerum inter eas similium & earundem, dicto citius datarum rerum combinationem reperies.

TABULA II. COMBINATORIA,

Ostendens numerum mutationum, rerum, in quibus non præcisa diversitas, sed quædam sunt similes.

1 Series rerum diversarum.	2 Combinatio rerum omnium diversarum.	3 Combinatio rerum in qua 2 similes	4 Combinatio rerum in qua 3 similes	5 Combinatio rerum in qua 4 similes	6 Combinatio rerum in qua 5 similes	7 Combinatio rerum in qua 6 similes	8 Combinatio rerum in qua 7 similes	9 Combinatio rerum in qua 8 similes	10 Combinatio rerum in qua 9 similes
I	0								
II	2	0							
III	6	3	0						
IV	24	12	4	0					
V	120	60	20	5	0				
VI	720	360	120	30	6	0			
VII	5040	2520	840	210	42	7	0		
VIII	40320	20160	6720	1680	336	56	8	0	
IX	362880	181440	60480	15120	3024	504	72	9	0
X	3628800	1814400	604800	151200	30240	5040	720	90	10
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX

USUS

USUS TABULÆ.

Habet hæc Tabula decem Columnas, ordine proportionaliter descendentes; in prima continentur decem numeri significantes res combinabiles, sive seriem rerum combinabilium. Secunda Columna continet combinationes rerum, quarum singulæ inter se differunt; ita res quinque mutari possunt 120. vicibus: Septem verò res 5040. Tertia Columna continet Combinationes rerum, quarum duæ eædem sunt. Quarta Columna continet Combinationes rerum, quarum tres eædem sunt, & sic de cæteris ordine Columnis usque ad decimam columnam, in qua Combinationes rerum, quarum novem eædem sunt continentur.

Usus Tabulæ.

Usus igitur hujus Tabulæ hic est; si quis scire cupiat, quoties nomen aliquod octo, *Verbi Gratia* literarum mutari possit, quod tamen quatuor literas habeat easdem, uti hoc fictum nomen MARABANA ostendit, in quo cùm quatuor literæ sint eædem, quæritur, quoties id combinari possit. Quære igitur, in prima columna. VIII. (tot enim literarum nomen propositum est) deinde Columnam Combinationis rerum, quarum quatuor eædem sunt, & angulus communis dabit 1680; & toties propositum nomen octo literarum, quarum quatuor eædem sunt, combinari poterit. Ita nomen sex literarum, quarum tres eædem sunt, 120. vicibus commutabile est, quem numerum habebis in angulo communi, si à numero VI. in prima Columna transversim, & in quarta Columna deorsum progressus fueris.

Ita vides sex res omnes differentes 720. vicibus mutari posse; Si verò illarum duæ fuerint eædem, 360. Si tres eædem 120. si quatuor eædem, 30. si quinque eædem, sexies. Si sex res eædem, 0. Haud secus procedes de aliis rebus quotlibet intra denarium contentis. Composuimus autem hanc Tabulam ex Regulis paulò ante traditis, ut proinde difficile non sit, eam ad quemcunque numerum extendere.

Si verò cuipiam lubeat hanc Tabulam ulterius extendere, is ita procedet. Primò videat Tabulam generalem ad 50 extensam & habebit negotium peractum, si ordine numeros Combinationum diviserit per numerum proximè minorem. *Verbi Gratia* in hac Tabula, secunda Columna est deprompta ex Tabula generali, & rerum prorsus differentium Combinationes continet. Si itaque inter tres res propositas duæ fuerint similes, vide in prima Columna numerum III, tunc in secunda Columna numerum 6. tribus rebus propositis correspondentem divide per 2. immediatè minorem in eadem Tabula, & prodibunt 3. quæ inseres in Columna tertia, cujus titulus est, (*In qua duæ res similes*) in angulum communem; & si per eundem numerum 2 dividas 24. Combinationem quatuor rerum propositam, prodibit 12. quem in Columna in correspondente loco pones. Haud secus si 120. per duo diviseris, habebis 60. Si per eadem 720, 5040, 40320. rerum propositarum Combinationes diviseris, habebis quotientes 60, 360, 2520, 20160. in Columna tertia ordine collocandos numeros; hi enim monstrant, quoties dictio quotlibet literarum, quæ tamen binas easdem habuerit, combinari possit.

Secundò, si in dictione quotlibet literarum tres literæ similes fuerint, tunc divides omnes Combinationum in Secunda Columna numero propositarum rerum in prima Columna correspondentium numeros per 6. qui tertium ab unitate locum obtinet. Et si quatuor in quacunque dictione literæ fuerint similes, tunc dictos Combinationum in Secunda Columna numeros ordine divides per numerum minorem, & quartum ab unitate locum obtinentem, id est per 24, & habebis omnes ordine numeros in quinta Columna collocandos; Et si quinque literæ in quapiam congerie literarum fuerint similes, tunc omnes productos in secunda Columna numeros divides per numerum, quintum ab unitate locum obtinentem, id est, per 120, & habebis omnium literarum, in quibus quinque fuerint similes, Combinationum numeros in sexta Columna collocandos. Pari pacto, si in congerie quadam literarum sex fuerint similes, tunc Combinationum in secunda Columna divisio fiet per numerum, sextum ab unitate locum continentem, qui est 720, & quotientes ordine Columnæ septimæ inserendæ. Hoc pacto vides Columnæ octavæ numeros, omnes esse quotientes numerorum secundæ Columnæ per 5040. divisorum, & nonæ Columnæ numeros, quotientes esse numerorum in secunda Columna, per 40320 divisorum: Et decimæ Columnæ numeros quotientes esse numerorum in secunda Columna contentorum, per 362880. divisorum, & sic tabulam continuabis in infinitum. Verùm quoniam negotium hoc ob divisiones intricatissimas non tam utile quàm laboriosum est, nos tabulam ad 10. tantùm extendimus, ut vides. Si verò quispiam scire velit, viginti res differentes, in quibus 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, usque ad 20 similes fuerint, id consequetur hac ratione: Divide numerum Combinationis 20 rerum; *Verbi Gratia.* 2432902008176640000,

Universidad de Deusto
Biblioteca

per 2, & quotiens dabit combinationem rerum, in quibus duæ fuerint similes: Si verò eundem hunc numerum per 6. divideris, habebis quotientem combinationis rerum, in quibus tres fuerint similes, quæsitum. Si res quatuor fuerint similes, dividesdictam combinationem per 24; & habebis combinationem rerum, in quibus quatuor sunt, similes, & sic ordine procedes, dividendo dictum numerum per consequentes ordine numeros combinationum in tabula generali contentos, usque ad 19, per cujus combinationis numerum 121645100408832000, si divideris suprà exhibitum viginti rerum combinationis numerum, quotiens dabit combinationem rerum 20, in quibus novemdecim sunt similes, & vigesies tantùm combinari poterunt. Non secus in omnibus aliis procedes.

CAPUT IV.

De Applicatione dictorum ad Artis nostræ principia, per varias combinationum species.

Modus I. *Combinationis applicatus permutativus terminorum simplicium.*

VT Lector innumerabilem & incredibilem combinationum ubertatem luculenter videat, hoc loco primùm de simplici combinatione terminorum agendum est, qua ostenditur, quot res differentes inter se permutari queant, ut nunquam coincidant inter se comparatæ. Primò itaque considera terminos Artis nostræ, sive principia quadruplici Alphabeto proposita, cujusmodi sunt. Novem quæstiones; totidem prædicata absoluta, totidemque Respectiva, & denique novem subjecta; atque hæc sunt Artis nostræ principia omnium simplicissima; quibus si jungas novem prædicamenta, terminosque ad novem prædicata absoluta reducibiles; inde nascetur tanta propositionum farrago, quantam suprà in combinationum Tabula numeris expressimus. Sed ut propositum nobis scopum adoriamur.

Nota nos hoc loco minimè tradituros terminorum combinationem, in quantum absolutè considerantur, sed in quantum propositionibus formandis inserviunt; Propositionum autem combinatio eò collimat, ut inde Syllogismi conficiantur universales ad propositæ quæstionis veritatem demonstrandam. Quemadmodum enim elementa, dum veluti simplices termini considerantur, positivè nullum in animo Auditoris consensum aut dissensum ponunt, nisi per definitiones, distinctiones, divisiones, compositiones, in propositiones, & ex his in syllogismos demonstrativos evolvantur, ita termini Artis nostræ pariter per se considerati, nullum in animo veritatem aut falsitatem ponunt, nisi illi inter se, vel cum subjectis universalibus, aut cum iis, qui ad eos quovis modo revocari possunt, terminis aptè componantur.

Dico itaque, quod in hac terminorum Artis nostræ combinatoriæ methodo semper statuendi sunt ad minimum duo termini seu principia, prius quidem veluti subjectum, sive id abstractivè, sive concretivè consideretur; alterum verò de quo subjectum veluti prædicetur. Verùm ut paulò propius accedamus; hic primum singula principia repetenda sunt, ut Artista seriem rerum combinandarum liquidius assequatur. Principia Artis nostræ, ut in primo libro exposuimus, sunt novem prædicata absoluta seu essentialia, totidem respectiva, totidemque subjecta universalia, quibus termini applicandi sunt.

Essentialia principia sunt,

Bonitas. Magnitudo. Duratio. Potentia. Sapientia. Voluntas. Virtus. Veritas. Gloria.

Hisce Litteris comprehensa.

B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

Respectiva sunt,

Differentia. Concordantia. Oppositio. Principium. Medium. Finis. Majoritas. Æqualitas. Minoritas.

Hisce Signis comprehensa.

=. ♡. ⊶. α. ⊙. ω. M. Æ. Min.

Subjecta sunt,

Deus. Angelus. Cœlum. Elementa. Homo. Natura sensitiva. Natura vegetativa. Mineralia. Accidentalia.

Hisce Signis comprehensa.

△. ◎. ⊡.

QUÆSTIONES.

An. Quid. Cur. Quantum. Quì. Quale. Ubi. Quando. Quibuscum. Atque sub hisce veluti in semine quodam fæcundissimo, quidquid cognitioni subest, virtute continetur, præsertim si per erotematicam enneadem singula appositè explicentur, & per aliunde assumpta reducibilium terminorum principia aptè comparentur; de quibus postea.

Expositio principiorum.

Scias itaque velim Lector. Quod omne Ens primò essentiæ suæ ratione est, & hoc ipso quod est, ad agendum sit potens; & hoc ipso quod sit potens ad agendum, agit, & tandem actione sua quietem & perfectionem suam adipiscitur; Unde quicquid de re quapiam dici potest, ad esse, posse, agere & perfici reducitur. Hinc absolutorum principiorum enneas in tres triades optima ratione & judicio dividitur; ita ut prima B. M. D. ad esse; Altera P. S. Vo. ad posse. Tertia verò Vi. Ve. G. ad agere, pulchra ad naturæ exemplar, distributione, pertineat.

3. Triades principiorum omnia continent.

1. *Trias essentiæ.* Bonitas & ratio ejus.

Bonitas significat esse rei sive essentiam, quod est primum rei bonum, cui omnia reliqua superaddi dicuntur; quia esse, bonum est; non esse, malum; quoniam nullum bonum esse potest, quod non intensione vel extensione polleat; hinc nascitur secundus essentiæ gradus Magnitudo. Et quoniam frustra res aliqua bona & magna foret, nisi in essentiæ suæ continuatione permaneret; hinc nascitur tertius essentiæ gradus, Duratio, quæ significat continuationem existentiæ, quæ est necessaria ad perfectionem, & ut ad actionem se promoveat; si enim statim ac est, periret, nil ageret. Altera trias potentialis est. Hoc ipso enim, quod res est, debet habere potentiam ad agendum requisitam; est enim potestas hoc loco considerata essentialis vis in subjecto ad aliquid agendum instituta, uti est ratio in homine ad discendas scientias. Quoniam verò non sufficit habere potentiam ad agendum necessariam, nisi detur vis directiva, qua finem suum consequatur; & hæc est Sapientia, quæ in homine dicitur cognitio rationalis, in animalibus sensualis, in reliquis omnibus sive brutis, sive vegetabilibus, inanimatisque, instinctus. Quoniam verò frustra esset directio, si appetitus non esset, qui boni convenientis rationem sequeretur; hinc nascitur voluntas sive appetitus, sive is naturalis, sive rationalis sit, amoremque significat, qua bonum ab intellectu aut instinctiva cognitione propositum, cuncta naturaliter appetunt; quoniam verò bonum concupitum consequi nemo potest sine mediis & actionum efficacia; hinc nascitur Tertia Trias: Vi. Ve. G. his enim res quæpiam convenientes habens potentias ad agendum, agit perfectè per suam virtutem; per veritatem verò id agit, quod verè & rectè agere debet, conformitate quadam intellectus cum re intellecta, & sic tandem gloriam seu finem totius perfectionis consequitur. Atque hæc omnia principia sumuntur partim essentialiter, ut in naturalibus, partim accidentaliter, ut in virtutibus moralibus.

Magnitudo & ratio ejus.

Duratio.

2. *Trias potentialis.*

1. Potentia.

Ratio potentiæ.

2. Cognitio.

3. Appetitus.

3. *Trias.* Virtus. Veritas. Gloria.

Principia Respectiva pariter sumuntur vel essentialiter vel accidentaliter.

Differentia est specifica aut individualis, aut ratione accidentium, aut substantiarum. =.

Concordantia est vel generica, vel specifica, vel accidentalis. ♡.

Contrarietas essentialis est inter ea, quæ sunt ejusdem generis, & diversæ speciei; ut corpus animatum & non animatum; Sympathia & Antipathia naturalis; oppositiones per contrarietatem exponuntur uti in elementis calidum frigidum; humidum siccum; In politica, bella, dissidia; Pax, & concordia. ⊶.

Principium sumitur pro causa, vel pro initio cujusvis rei, sive prioritatem, sive ordinem, sive aliud quodcunque inchoativum spectes. α.

Medium, pro mediis aut rei, aut rationis, aut instrumenti subservientis. ⊙.

Finis, pro bono, quod intenditur, uti scopus, centrum; aut pro rerum termino, ut mors est terminus vitæ. ω.

Hinc patet, omnem existentiam rei, involvere in se potestatem, actionem, gloriam; omnem quoque bonitatem, magnitudinem, durationem &c. esse in principio, medio & fine; sive quicquid est, esse respectu alterius in principio, medio, aut fine.

Majoritas dicitur comparativè ad alias magnitudines; quia nulla res est, quæ non respectu alterius nunc major, nunc minor dicatur. M.

Æqualitas est alia quædam identitas, cujus imago & similitudo est. Æ.

Minoritas dicit omnes defectus & negationes sive bonas, sive malas; ut avaritia in quantum nulli auxiliatur, est minoritas bonitatis; punctum indivisibile est minoritas magnitudinis; rerum inconstantia minoritas durationis; paupertas quæ notat carentiam divitiarum, & imbecillitas est minoritas potentiæ; ignorantia minoritas cognitionis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hinc sequitur, Omnes { Bonitates reduci, Magnitudines, Durationes, Potestates, Cognitiones, Voluntates, Virtutes, Veritates, Glorias, } Ad unam { Bonitatem. Magnitudinem. Durationem. Potestatem. Cognitionem. Voluntatem. Virtutem. Veritatem. Gloriam, quæ est vitæ æternæ.

Hinc sequitur, { Omnes differentias ad unam differentiam. Omnes concordantias ad unam concordantiam. Omnes contrarietates ad unam contrarietatem. Omnia principia ad unum principium. Omnia Media ad unum Medium. Omnes fines ad unum finem. Omnes Majoritates ad unam Majoritatem. Omnes Æqualitates ad unam Æqualitatem. Omnes Minoritates ad unam Minoritatem.

Quomodo prædicata absoluta dicantur de Ente.

Prædicata absoluta primò de omni Ente dicuntur affirmativè vel negativè, in concreto vel abstracto, convertibiliter vel inconvertibiliter; at de DEO præcipuè omnia affirmativè, convertibiliter, abstractivè & concretivè dicuntur; Sunt enim in principio rerum omnium, æqualia omnia; In creatis verò subinde convertuntur, subinde non, unde secundum varios casus ponenda sunt. *Exempli Gratia.* Sapientia de libro in casu recto prædicari non potest; non enim dici potest, Liber est Sapiens: In obliquo tamen potest; ut dum dico, Liber est Sapientis, vel continet Sapientiam. Convertuntur tamen termini in absoluto statu considerati; ut dum dico, omnis magnitudo bona est, & omnis bonitas magnitudo est; vel dum dico, in omni Ente elucet magnitudo bonitatis, vel in omni Ente elucet bonitas magnitudinis.

Quomodo absoluta principia dicantur de respectivis.

Præterea prædicata absoluta cum respectivis subjectisque comparata acquirunt perfectum propositionum Syllogismorumque formandorum statum; ut dum dico, omnis bonitas est differens, concordans, contrarians, principians, medians, finiens &c. de quibus hasce regulas accipito.

Regula I. Pro subjecto sumatur terminus absolutus, pro prædicato pariter absolutus. *V. G.* Bonitas magna.

Regula II. Pro subjecto uterque terminus potest esse respectivus; uti differentia principians, concordans, medians.

Regula III. Subjectum sit terminus absolutus, & prædicatum respectivus. Uti Bonitas differens. B. ⚌.

Regula IV. Subjectum sit terminus respectivus, & prædicatum sit absolutus. Uti ⚌. B. Differentia bona, vel differens bonitas.

Quatuor isti modi multiplicari possunt.

Primò. Substantivè: uti B. M. Bonitas Magna; Magnitudo bona: vel adjectivè; uti bonum magnum, vel magnum bonum.

2. Vel componendo subjectum, ut constet ex absoluto & respectivo; ut magnitudo bona est differens; vel ex duobus absolutis, ut bonitas magna est differens & durans.
3. Vel componendo prædicatum, ut concordantia est magnum bonum.
4. Vel componendo subjectum & prædicatum; ut concordantia principians est magnum bonum.
5. Vel posito utroque in recto & altero in obliquo; ut differentia principiantis; vel utrisque in concreto, vel uno in concreto, & altero in abstracto, vel utrisque in abstracto: ut magnum bonum, magnum boni, magnitudo boni, magnitudo bona, magnitudo bonitatis: ex quorum combinatione nascitur incredibilis combinationum multitudo, adeò ut tempus prius te, quam propositionum congeries deficiat, ut jam demonstrabitur.

PARADIGMA.

Combinationis permutativæ paulò ante descriptæ, & primò quidem in terminis simplicibus faciendæ.

Tametsi hic modus instituto nostro parum utilis esse possit, apponendum tamen eum duximus, ad paradoxam & incredibilem penè, quæ inde emanat, combinationum multitudinem firmius demonstrandam. Imaginare itaque tibi, terminos absolutos, sive respectivos esse veluti diversorum numerorum rerumve combinandarum seriem.

Verb.

Verb. Gr. Si nosse cupias, quotnam modis simplices termini novem principiorum absolutorum ita permutari possint, ut nunquam in idem recidant; tunc quæres in Tabula Combinatoria generali, in prima Columna 9. & correspondens numerus, videlicet, 362880, dabit numerum rerum permutandarum quæsitam combinationem. Si verò hosce simplices in propositiones cogere velis; pone è regione eandem terminorum seriem; & si scire velis, quot ex permutationum compositione propositiones inde emanent, duc 362880. in seipsum, & provenient 131664294400. numerus permutationum quæsitus.

Si verò principia absoluta ordine junxeris respectivis, numero pariter 9. vel cum uno subjecto ex universalibus comparavêris, erunt permutationes propositionum: 1216451004088320000. hunc numerum si quadraveris, habebis summam omnium propositionum, quæ ex octodecim terminis tam absolutis quàm respectivis, in totidem terminos reducibiles ductis confici possunt, combinationem quæsitam. Si denique in unam columnam cogas quatuor Enneades Attis nostræ, earumque terminos 36. cum totidem attributis seu prædicatis reducibilibus combines, invenies in prima Columna Tabulæ generalis Combinatoriæ propositionis primæ, sequentem numerum.

Numerus propositionum, quæ ex quatuor Enneadum Artis Nostræ, id est, 36. terminis cum totidem attributis reducibilibus, combinatione fieri possunt.

371993326789901217467999448150835200000000.

Si denique 50 termini cum totidem aliis, *Verb. Gr.* Quinque Enneadum termini cum 50 attributis divinis componantur combinatione permutativa, nascetur sequens numerorum congeries.

12737268388154203998513430837670055515293749454795473408000000000000.

Qui numerus tam immensus est, ut totus Mundus libris de iis conscribendis impleri possit; & si totus Oceanus, imò totius Universi humidum in atramentum converteretur, prius id deficeret, quàm librorum de iis conscribendorum finis attingeretur, etiamsi millena millia annorum in iis scribendis omnes homines ab origine Mundi usque ad finem ejus impenderent; quorum demonstratio ex supra dictis clarè patet. Atque hæc tunc maximè patent, quanta principiorum Artis nostræ cum attributis divinis sit combinatio; ut vel ex hoc elucescat, combinationem hujusmodi cum divinis perfectionibus infinitudinem quandam induere, nullo numero, pondere, aut mensura determinabilem. Quare relicta prima hac combinationis specie, quæ in permutatione rerum consistit, utpote parùm utili, & semper identica; ad ea transeamus, quæ instituto nostro magis propria, & proportionata sunt.

Modus II. *Combinationis applicatus.*

Secundus Combinationis modus in hoc consistit, ut principia variè juxta terminos abstractos, concretos, combinatos in propositiones ad formandos syllogismos evolvamus; Sunt autem termini vel *simplices*, vel *compositi*. *Simplices* sunt, quando ii soli ponuntur, uti magna bonitas, vel magnitudo bona; vel in concreto, omne magnum est bonum, vel omne bonum est magnum &c. prout suprà in Regulis docuimus. *Compositi* termini sunt, quando simpliciter termini alii ad absoluta prædicata reducibiles assumuntur, ut omne bonum simpliciter & absolutè durabile est infinitè magnum. Si itaque cuipiam animus sit, terminos hosce per compositionem in propositiones evolvere, is utetur methodo suprà in Propositione prima, descriptâ. *Verbi gratia.* Ex Tabula combinatoria generali constat, duas res bis tantùm combinari posse; tres, sexies; quatuor, vigesies quater: quinque centies vigesies &c.

PARADIGMA.

Sint primò assumpti duo Artis nostræ termini, seu principia absoluta. B^s. M^o. Hi termini non secus ac binæ literæ bis comparari inter se possunt, non pluries: uti ex Tabula generali patet; quia tamen hi termini non simpliciter considerantur, sed uti ad propositiones apti sunt, ita variis modis inter se combinari possunt terminorum permutatione; vel enim abstractè vel concretè uterque, vel unus in abstracto, alter in concreto; vel unus in recto, alter in obliquo, uti suprà in Regulis docuimus; vel unus denique respectivus, alter absolutus; & hoc pacto plurimam tibi suggeret propositionum materiem dicta combinatio; vel per propositiones indefinitas vel definitas, per particulam affirmativam vel negativam, id est, omne, nullum; quorum illud, o, circello, hoc puncto nigro signamus, facta suppeditabit, uti sequitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

B☌. M☉. 1. B♂. M☽. 2. M☽. B☌. 3. B☌. M☿. 4. B☌. M♄. 5. B☌. ☍. M♃. B☌. ☽. 6. M♃.

M☉. B☌. 7. M☽. B♂. 8. B☉. M☉. 9. B☿. M☉. 10. B♄. M☉. ☍. 11. B♃. M☉. ☽. 12. B♃.

Nota, literis adjunctum s. *aut* o. *aut* is. *significare abstractum*, a. *vel* m. *verò concretum; uti,*

Omnis { 1. Bonitas est magnitudo quædam. / 7. Magnitudo est bonitas quædam. }
Omnis { 3. Bonitas est magna. / 9. Magnitudo est bona. }

Omne { 2. Bonum est magnum. / 8. Magnum est bonum. }
4. Bonitas magnitudinis. / 10. Magnitudo bonitatis.

Omnis { 5. Bonitas differens est magna. / 11. Magnitudo differens est bona. } Omnis { 6. Bonitas concordans est magna. / 12. Magnitudo concordans est bona. }

Omnis { Concordantia est bonitas magna. / Differentia est magnitudo bona. } Et sic de cæteris.

Quibus inter se ritè combinatis, & partim absolutè, partim respectivè consideratis, nascentur propositiones omninò differentes 72. uti ex sequenti Pinacio Combinatorio patet.

Pinacium Combinationis per Binarium.

Combinatio Respectivorum cum absolutis.		*Absoluta Combinatio.*							
☍.	Differens.	B. M.	M. D.	D. P.	P. S.	S. Vo.	Vo. Vi.	Vi. Ve.	Ve. G.
☽.	Concordans.	B. D.	M. P.	D. S.	P. Vo.	S. Vi.	Vo. Ve.	Vi. G.	
☌.	Contrarians.	B. P.	M. S.	D. Vo.	P. Vi.	S. Ve.	Vo. G.		
α.	Principians.	B. S.	M. Vo.	D. Vi.	P. Ve.	S. G.			
☉.	Medians.	B. Vo.	M. Vi.	D. Ve.	P. G.				
ω.	Finiens.	B. Vi.	M. Ve.	D. G.					
M.	Majorans.	B. Ve.	M. G.						
Æ.	Æquans.	B. G.							
Min.	Minorans.								

Si verò tres terminos assumpseris, uti B. M. D. Dico ex illis sex combinationes resultare, non plures, uti ex sequenti patet schemate. Ubi vides primum terminum B. bis in prima serie, bis in 2da. bis in 3. reperieri, duæ priores semper naturam subjecti, tertia predicati locum possidet.

{ B. M. D. / B. D. M. / M. B. D. / M. D. B. / D. B. M. / D. M. B. } Id est, Omnis { Bonitas magna, durabilis est. / Bonitas durabilis, magna est. / Magnitudo bona, durabilis est. / Magnitudo durabilis, bona est. / Duratio bonitatis, magna est. / Duratio magna, bona est. }

Vides igitur, si terminos tali ratione ordinaveris, statim nasci duas præmissas ad totidem syllogismos formandos opportunas, assumpto uno ex novem subjectis universalibus pro minore; Quæ omnia maximo compendio per literas tantùm indicantur, uti sequitur.

Syllo-

Syllogismi ex sex Combinationibus nati.

	Subject.	Præd.		Medium.			Concluf.
Omnis	B. M. D.	△.		B. M.	△.		D.
	B. D. M.	△.		B. D.	△.		M.
	M. B. D.	△.	Sed	M. B.	△.	Ergo	D.
	M. D. B.	△.	est	M. D.	△.	est	B.
	D. B. M.	△.		D. B.	△.		M.
	D. M. B.	△.		D. M.	△.		B.

Si verò hæc cum aliis tum absolutis tum respectivis combinare velis, præstabis id ex sequenti Pinacio, in quo ternæ literæ ita combinatæ sunt, ut ex iis denuò Artistæ ingens propositionum syllogismorumque farrago emanet.

PINACION

Combinandi per tres terminos simplices quocunque ordine dato.

Principia absoluta.

B. M. D. M. D. P. D. P. S. P. S. Vo. S. Vo. Vi. Vo. Vi. Ve. Vi. Ve. G.
B. D. P. M. P. S. D. S. Vo. P. Vo. Vi. S. Vi. Ve. Vo. Ve. G.
B. P. S. M. S. Vo. D. Vo. Vi. P. Vi. Ve. S. Ve. G.
B. S. Vo. M. Vo. Vi. D. Vi. Ve. P. Ve. G.
B. Vo. Vi. M. Vi. Ve. D. Ve. G.
B. Vi. Ve. M. Ve. G.
B. Ve. G.

Principia Respectiva.	*Opposita principiorum absolutorum.*	
☍.	Bonum.	Malum.
☽.	Magnum.	Parvum.
☌.	Durabile.	Non durabile.
α.	Potens.	Impotens.
☉.	Sapiens.	Insipiens.
ω.	Voluntas.	Noluntas.
M.	Virtus.	Imbecillitas.
Æ.	Veritas.	Falsitas.
Min.	Gloria.	Dedecus.

Comprehenduntur sub hoc Pinacio Syllogismi affirmativi prorsùs differentes 144. & totidem negativi; qui juncti faciunt summam syllogismorum 288; quorum, ne cartam combinationibus referciremus, explicationem consultò omittandam duxi, sed eorum loco tantùm nonnullos ad meliorem rerum intelligentiam apponimus; & sunt significati per primam literarum seriem transversam.

B. M. D.	Omne bonum Magnum, durabile est.		△.
M. D. P.	Omne magnum durabile, potens est.		❀.
D. P. S.	Omne summè durabilis potentia, sapiens est.		◎.
P. S. Vo.	Omne potens intellectuale, appetitivum est.	Sed	□.
S. Vo. Vi.	Omne intellectuale appetitivum, virtuosum est.		🐎.
Vo. Vi. Ve.	Omnis appetitiva virtus, vera est.		🌳.
Vi. Ve. G.	Omnis virtus vera, gloriosa est.	Ergo.	⬠.

Per

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per Oppoſita ſic argumenteris.

Nullum malum magnum, in creatis durabile eſt.
Nullum parum durabile, potens eſt.
Nullum impotens, ſapiens eſt.
Nullum impotens, veræ cognitionis appetitivum eſt.
Nullum irrationale appetitivum, virtuoſum eſt.
Nullus appetitus irrationalis virtus vera eſt.
Nulla virtus falſa, glorioſa eſt.

Per Reſpectiva ſic argumenteris.

Omnis	B. M. D.	=.	Differt,	Scilicet ab alia. Cum alia. Ad aliam.
	M. D. P.	♡.	Concordat,	
	D. P. S.	⊶●.	Contrariatur,	
	P. S. Vo.	α.	Principiat,	
	S. Vo. Vi.	⊙.	Mediat,	
	Vo. Vi. Ve.	ω.	Finem habet,	
	Vi. Ve. G.	M.	Majorat,	
		Æ.	Æquat,	
		Min.	Minorat.	

Notandum autem, hoſce terminos non tantùm ordine recto, ſed & retrogrado, imò promiſcuo ordine aſſumi poſſe. Si itaque 144, per 2 multiplices, habebis 576, ſyllogiſmos, quorum nonnulli perfectè, quidam imperfectè concludunt; ex quibus prudens Lector ea potiſſimum ſeligere poterit, quæ ejus propoſito magis conducere videbuntur; poſſunt tamen ad perfectionem reduci, vel unicâ particulâ (abſolute) vel particulari affirmativâ aut negativâ (aliquid) aliquod non.

Tertius Combinationis Modus, qui eſt linearis, ſive per linearum ductus.

Eſt & alius aptiſſimus ſanè rebus combinandis modus, quo per ductus linearum in notitiam omnium combinationum deducimur, & ita ſe habet. Ponantur ex uno latere, ordine novem prædicata eſſentialia, ex altero, eadem replicentur; deinde ex ſingulis ad ſingula ducantur lineæ, & habebis combinationem quæſitam. Sed ad hoc intelligendum, nihil aliud niſi oculatis inſpectio in ſubjecto Schemate requiritur, variiſque modis conſici poteſt. Primò Lulliana methodo per *Tivum, are, bile*, id eſt, per terminos principiorum abſolutorum terminantium in tivum, are, bile; uti bonificativum, bonificare, bonificabile; hæc enim ſunt tria cujuſque rei principia coëſſentialia, videlicet potentia activa, potentia paſſiva, & actus, quibus omnis innititur probatio. Secundò fit per terminorum abſolutorum prædicationem cum totidem ſubjectis; quod dum fit, quodlibet ex prædicatis abſolutis aut reſpectivis rationem ſubjecti, in oppoſita verò ſerie ſemper quodlibet rationem prædicati habet. Sed hæc in ſequenti typo luculentius patebunt.

SCHEMA

SCHEMA
Combinationis Linearis.

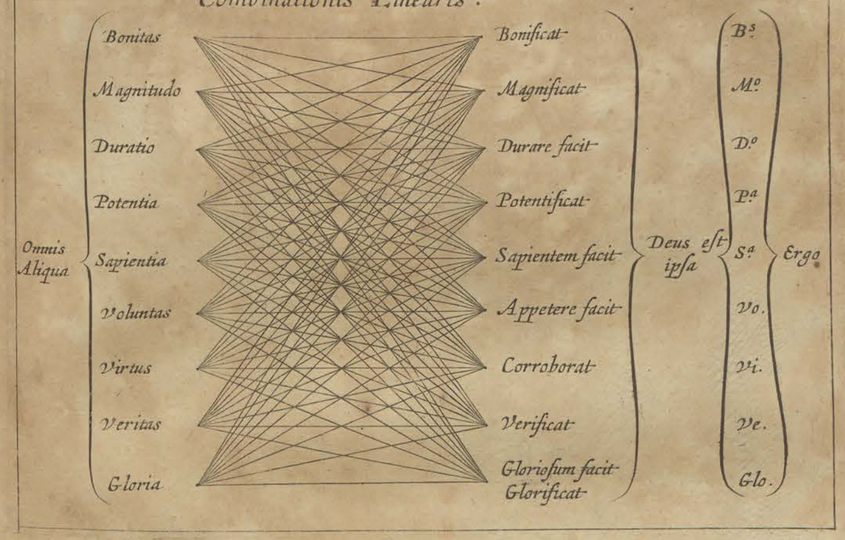

Ex hac Combinatoria methodo clarè patet, ex novem prædicatis abſolutis in totidem oppoſita ductis, 81 propoſitiones fieri poſſe, quæ emanant ex multiplicatione 9. in ſeipſum; ſingula enim in ſingula oppoſita ducta dabunt 81. quibus quidem propoſitionibus, ſi in ſecunda propoſitione, pro ſubjecto ſtatuas unum ex 9 ſubjectis univerſalibus; *Verbi gratia*, DEUS; habebis totidem Syllogiſmos demonſtrativos, uti ex Schemate patet. *Verb. Grat.*

Omnis bonitas bonificat; DEUS eſt ipſa bonitas; Ergo bonificat.
Omnis magnitudo bonificat; DEUS eſt ipſa magnitudo infinita; Ergo bonificat.
Omnis duratio bonificat; DEUS eſt duratio æterna; Ergo.

Et ſic de cæteris ordine abſolutis idem judicium eſto, quæ & linearum ductus pulchrè docent. Secundò, pari ratione, ſi loco abſolutorum terminorum ponas, tivum, & bile, probabis eadem diverſo modo per correlationem quandam: ut omne bonificativum habet bonificabile, quod bonificat. Omne Magnificativum habet magnificabile, quod magnificet. Ubi tamen nota, non ſingulas propoſitiones directè concludere, niſi rectitudinem ſuam conſequantur ex nonnullis particulis additis vel in recto, vel in obliquo, vel particulari negativo, ut cum dico, omnis magnitudo bonificat, directè non concludit, cum magnitudo diverſam à bonitate formalitatem habeat; vera tamen eſt, ſubintelligendo bonitatem, quæ magnitudini ineſt; ut omnis bonitas magnitudinis alicujus, bonificat, ſivè, quædam magnitudo bonificat. Idem judicium eſto de aliis non directè concludentibus propoſitionibus; unde omnia illa prædicata, quæ rectis, non obliquis lineis connectuntur, tantum directè concludunt, reliqua indirectè. *V. G.* Omnis veritas bonificat, ſubintellige, intellectum; Omnis, voluntas, ſubintellige bona, ſapientem facit; ſive, quædam voluntas ſapientem facit, ſcilicet, voluntas ſtudioſa & recti inveſtigatrix.

Tertiò. Si loco abſolutorum opponas, oppoſitos ſeu contrarios terminos, præpoſitâ particula negativa (nullus) habebis totidem propoſitiones negativas; ut nulla malitia bonificat; nulla parvitas magnificat; nullum non durans durare facit. &c.

Quartò. Si verò novem terminis abſolutis, novem reſpectiva junxeris, & ſingula linearum ductibus connexueris, habebis 324 propoſitiones ſyllogiſmis totidem formandis aptas; uti ex ſequenti Abaco patet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

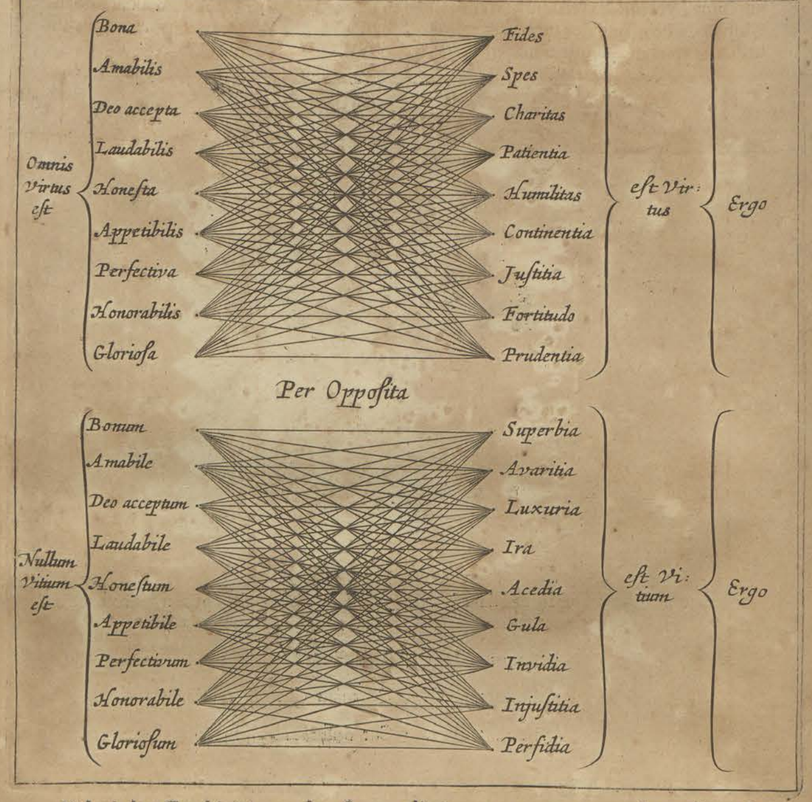

Vides in hac Combinatione, dum singula subjecta in totidem prædicata ducuntur, ex novem prædicatis & totidem subjectis nasci syllogismos omninò differentes 81. Et hoc pacto pro multiplicatione prædicatorum subjectorumque semper majorem & majorem resultare Syllogismorum numerum; Hac ratione ex triginta prædicatis & totidem virtutibus nascuntur syllogismi prorsus differentes & demonstrativi 900; Si verò per oppositа seu contraria virtutibus ratiocinium tuum deducere velis, loco particulæ omnis, ponas, nullum vitium, & loco subjecti in Minori, Superbia, hac ratione: nullum vitium est bonum; Superbia est vitium, Ergo. Nascentur pro novem prædicatis & totidem vitiis, uti prius, 81 Syllogismi, & ex 30 vitiis comparatis pariter cum suis prædicatis 900 Syllogismi emergunt; Habes itaque juxta hunc modum 1800 Syllogismos. Vel etiam, hac industria per oppositorum etiam combinationem, dicto citiùs quotlibet syllogismos erues, si loco prædicatorum ponantur contraria prædicata, & loco virtutum vitia, & habebis intentum. Ut

Omne vitium est odibile, odiosum, DEO execrabile, vituperatione dignum, inhonestum, &c.
Sed Superbia, Avaritia &c. sunt talia.
Ergo.

Atque ex hisce patet, dato subjecto, *Verbi Gratia*, Logico, Physico, Theologico, Medico, Mathematico, Rhetorico, Politico, &c. qualicunque tandem probando, quomodò dicto citius, hac Combinationis methodo & ratione quotlibet argumenta eruere possis. Sed hæc fusius in sequentibus prosequemur.

Quartus Modus, Combinatio rerum circularis.

Quartus Modus Combinationis, fit Artis nostræ terminis in circulos partim mobiles, partim immobiles, coactis; idque variis modis; vel simplicibus terminis solum iis impo-

impositis, vel junctis terminis ad eos reducibilibus. Nos singulos modos & rationes ordine exponemus, ut unusquisque apta ingenio suo haberè possit, ad combinandum subsidia. Primus modus est simplicissimus, & fit hoc pacto:

subjecti in propositione Minori. Sit igitur | sunt hi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

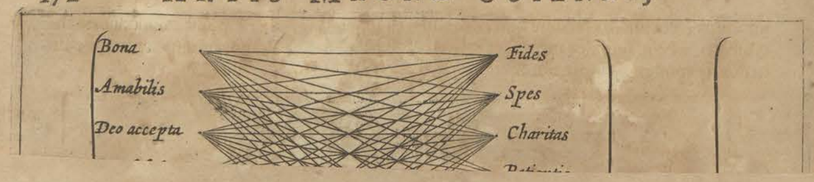

16 Fol: 173

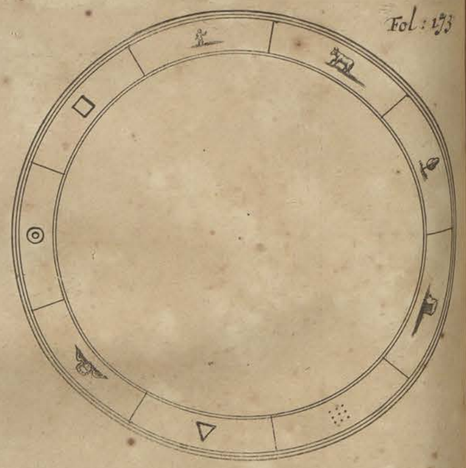

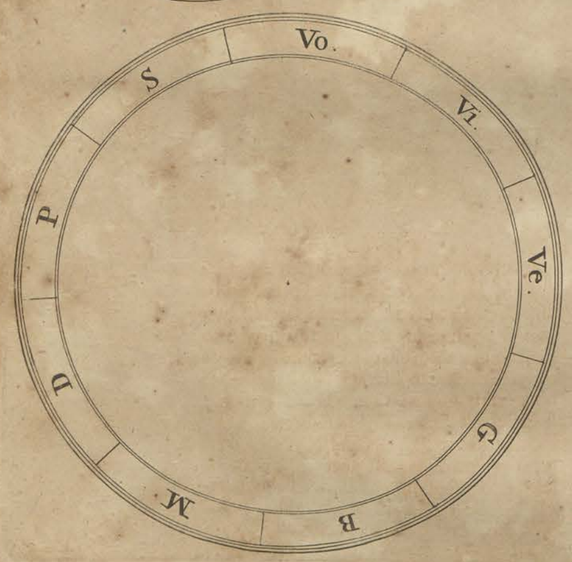

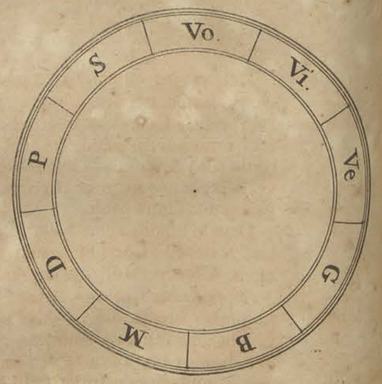

dicatis & totidem vitiis, ait prius, &c. ejusmodi syllogismi, & ex 30 vitiis comparatis pariter cum suis prædicatis 900 Syllogismi emergunt; Habes itaque juxta hunc modum 1800 Syllogismos. Vel etiam, hac industria per oppositorum etiam combinationem, dicto citiùs quotlibet syllogismos erues, si loco præ-

Quartus Modus Combinationis, fit Artis nostræ terminis in circulos partim mobiles, partim immobiles, coactis; idque variis modis; vel simplicibus terminis solum iis impo-

sive COMBINATORIÆ, LIB. IV. 173

impositis, vel junctis terminis ad eos reducibilibus. Nos singulos modos & rationes ordine exponemus, ut unusquisque apta ingenio suo haberè possit, ad combinandum subsidia. Primus modus est simplicissimus, & fit hoc pacto:

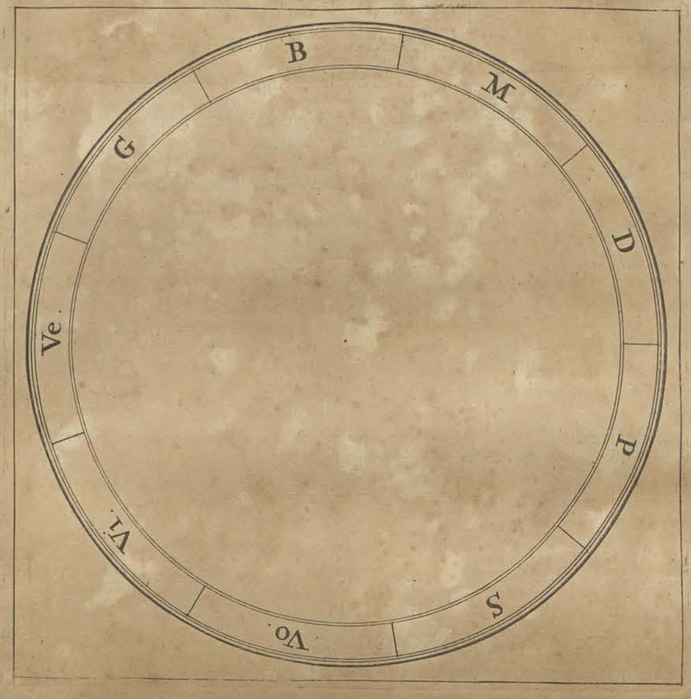

Delineantur quinque circuli in separatis chartis semper minores & minores; in quorum primo, secundo & quarto, ordine describantur novem prædicata essentialia; in tertio verò & quinto, novem subjecta universalia, & novem principia respectiva, uti in appositа figura patet.

Deinde singuli centro affigantur versatiles, & habebis Combinationis rotam peractam. Usus ejus is est, qui sequitur.

Explicatio Rotæ. Supponendum primò, in superiori circulo omnes literas absolutorum prædicatorum habere se per modum subjecti, id est, denotare in propositione seu antecedenti majori subjectum; In secundo circulo omnes literæ se habent per modum prædicati; In tertio verò circulo continentur subjecta universalia, quæ se habent per modum subjecti in propositione Minori. Sit igitur in quæstione probandum, utrum Angelus sit B. M. D. P. S. &c. Applica primò ad B. superioris circuli, in secundo circulo literam B, eique suppones in tertio circulo subjectum ex novem universalibus ✿, & in quarto circulo literam B, habebisque hunc syllogismum: Omne Ens est bonum; Angelus est Ens; Ergo est bonus. Deinde promove B, secundi circuli, cum tertii & quarti circuli notis ✿, & B. subter M, supremi circuli, & habebis secundum Syllogismum. Deinde simili industria promovebis secundi circuli literam B. ad omnes reliquas literas superioris circuli, reliquis tribus ordine, & gradatim pariter promotis usque ad 9, & habebis per revolutionem primam 9 Syllogismos, quibus probatur Angelum esse bonum, & sunt hi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

B. B. ✿. B.	Omne	Ens eſt bonum; Angelus eſt Ens quoddam;	Ergo eſt bonus.
M. B. ✿. M.		Magnum eſt bonum; Angelus eſt magnus;	
D. B. ✿. D.		Durabile eſt bonum; Angelus eſt durabilis;	
P. B. ✿. P.		Potens eſt bonum; Angelus eſt potens;	
S. B. ✿. S.		Sapiens eſt bonum; Angelus eſt ſapiens;	
Vo. B. ✿. Vo.		Voluntate præditum eſt bonum; Angelus eſt voluntate præditus.	
Vi. B. ✿. Vi.		Virtuoſum eſt bonum; Angelus eſt virtuoſus.	
Ve. B. ✿. Ve.		Verum eſt bonum; Angelus eſt verus;	
G. B. ✿. G.		Glorioſum eſt bonum; Angelus eſt glorioſus;	

Hinc vides, ſi trium inferiorum circulorum notas eaſdem, ſuperioris circuli notis ordine & gradatim ſuppoſueris, ſemper novem naſci Syllogiſmorum differentium emanationes.

Nota tamen, quod ſi alicubi occurrerint identicæ propoſitiones, uti B B B, tum ſubjectum ſemper debet aſſumi reducibile ad quendam terminum abſolutum; ut Ens, unum, ſubſtantia, eſſentia ad bonum; extenſum, capax &c. ad magnitudinem, & ſic de cæteris, quos terminos reperies in præcedenti Libro, Sectione III.

REVOLUTIO I.

Ens.

Termini reducibil.	B.	M.	D.	P.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	G.	Subjectum	Majoris.
Abſoluti.	B	B.	B.	B.	B.	B.	B.	B.	B.	Prædicatum	
	✿. B.	✿. M.	✿. D.	✿. P.	✿. S.	✿. Vo.	✿. Vi.	✿. Ve.	✿. G.	Subjectum Prædicatum	Minoris.
Ergo.	B.	B.	B.	B.	B.	B.	B.	B.	B.	Concluſio.	

Termini reducibiles ad B.

Unum. Ens. Eſſe. Eſſentia. Tivum, are, bile. Beneficum. Amabile. Felix.

Poſt primam revolutionem, qua Angelus bonus eſſe probatur; ſi eum magnum eſſe probare volueris, tunc trium inferiorum circulorum notas M. ✿. M. ſuppones ſuperioris circuli ordine notis, ab M. incipiendo, & naſcetur ſecunda revolutio, quæ ſequentem propoſitionum ſyllogiſmorumque congeriem continebit.

REVOLUTIO II.

Angelus extenſus virtute ſua, non mole.

Termini reducibil.	M.	D.	P.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	G.	B.	Subjectum	Majoris.
Abſoluti.	M.	M.	M.	M.	M.	M.	M.	M.	M.	Prædicatum	
	✿. M.	✿. D.	✿. P.	✿. S.	✿. Vo.	✿. Vi.	✿. Ve.	✿. G.	✿. B.	Subjectum Prædicatum	Minoris.
Ergo.	M.	M.	M.	M.	M.	M.	M.	M.	M.	Concluſio.	

Termini reducibiles ad M.

Extenſum. Copioſum. Amplum. Integrum. Summum. Excellens. Dignum.

Revolutionem Tertiam hac ratione perficies: Subdantur tres inferiores circuli cum iiſdem notis D. ſuperioris circuli notæ, & deinde promoveantur in conſequentes ordine notas, circuli ſuperioris; & habebis alteram ſyllogiſmorum congeriem; ut ſequitur.

REVO-

REVOLUTIO III.

Æviternum.

Termini reducibil.	D.	P.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	G.	B.	M.	Subjectum	Majoris.
Abſoluti.	D.	D.	D.	D.	D.	D.	D.	D.	D.	Prædicatum	
	✿. D.	✿. P.	✿. S.	✿. Vo.	✿. Vi.	✿. Ve.	✿. G.	✿. B.	✿. M.	Subjectum Prædicatum	Minoris.
Ergo.	D.	D.	D.	D.	D.	D.	D.	D.	D.	Concluſio.	

Synonima, ſive Termini reducibiles ad D.

Æviternum. Æviternitas. Conſiſtens. Immortale. Inſolubile. Perpetuum. Permanens. Stabile. Immortale.

Reſolutionem quartam ſic auſpicaberis. Subdantur tres circuli inferiores cum iiſdem notis ſub circuli ſuperioris nota B. & deinceps ordine ad notas conſequentes, & habebis Combinatam Syllogiſmorum novem congeriem, ut in ſequenti patet.

REVOLUTIO IV.

Magnâ dignitate conſtitutum.

Termini reducibil.	P.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	G.	B.	M.	D.	Subjectum	Majoris.
Abſoluti.	P.	P.	P.	P.	P.	P.	P.	P.	P.	Prædicatum	
	✿. P.	✿. S.	✿. Vo.	✿. Vi.	✿. Ve.	✿. G.	✿. B.	✿. M.	✿. D.	Subjectum Prædicatum	Minoris.
Ergo.	P.	P.	P.	P.	P.	P.	P.	P.	P.	Concluſio.	

Synonima, ſive Termini reducibiles ad P.

Auctoritate pollens. Dignitate conſpicuum. Dominio clarum. Facultatem habens. Forte. Sublimitate, gloriâ pollens.

Revolutionem Quintam ita perficies. Subdantur tres inferiores circuli ſuis notis, ſub circuli ſuperioris nota S. & deinceps ad alias ordine conſequentes notas applicentur, & habebis ſequentem Syllogiſmorum novem enneadem, ut ſequitur.

REVOLUTIO V.

Intellectuale.

Termini reducibil.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	G.	B.	M.	D.	P.	Subjectum	Majoris.
Abſoluti.	S.	S.	S.	S.	S.	S.	S.	S.	S.	Prædicatum	
	✿. Int.	✿. Vo.	✿. Vi.	✿. Ve.	✿. G.	✿. B.	✿. M.	✿. D.	✿. P.	Subjectum Prædicatum	Minoris.
Ergo.	S.	S.	S.	S.	S.	S.	S.	S.	S.	Concluſio.	

Synonima ad S.

Intellectuali vi pollens. Scientiâ conſpicuum. Intelligentiâ plenum. Providentiam habens.

Revolutionem ſextam pari pacto perages.

REVO-

Universidad de Deusto
Biblioteca

REVOLUTIO VI.

Intellectuale.

Termini reducibil.	Vo.	Vi.	Ve.	G.	B.	M.	D.	P.	S.	Subjectum	Majoris.
Absoluti.	Vo.	Vo.	Vo.	Vo.	Vo.	Vo.	Vo.	Vo.	Vo.	Prædicatum	Majoris.
	☞. Int.	☞. Vi.	☞. Ve.	☞. G.	☞. B.	☞. M.	☞. D.	☞. P.	☞. S.	Subjectum Prædicatum	Minoris.
Ergo.	Vo.	Vo.	Vo.	Vo.	Vo.	Vo.	Vo.	Vo.	Vo.	Conclusio.	

Synonima ad Vo.

Appetitivâ vi pollens. Amore impulsum. Finem in actionibus prætendens.

REVOLUTIO VII.

Termini reducibil.	Vi.	Ve.	G.	B.	M.	D.	P.	S.	Vo.	Subjectum	Majoris.
Absoluti.	Vi.	Vi.	Vi.	Vi.	Vi.	Vi.	Vi.	Vi.	Vi.	Prædicatum	Majoris.
	☞. Vi.	☞. Ve.	☞. G.	☞. B.	☞. M.	☞. D.	☞. P.	☞. S.	☞. Vo.	Subjectum Prædicatum	Minoris.
Ergo.	Vi.	Vi.	Vi.	Vi.	Vi.	Vi.	Vi.	Vi.	Vi.	Conclusio.	

Synonima ad Vi.

Potens ad agendum. Facultate pollens. Efficax, vigorosum.

REVOLUTIO VIII.

Conformis intellectui.

Termini reducibil.	Ve.	G.	B.	M.	D.	P.	S.	Vo.	Vi.	Subjectum	Majoris.
Absoluti.	Ve.	Ve.	Ve.	Ve.	Ve.	Ve.	Ve.	Ve.	Ve.	Prædicatum	Majoris.
	☞. Ve.	☞. G.	☞. B.	☞. M.	☞. D.	☞. P.	☞. S.	☞. Vo.	☞. Vi.	Subjectum Prædicatum	Minoris.
Ergo.	Ve.	Ve.	Ve.	Ve.	Ve.	Ve.	Ve.	Ve.	Ve.	Conclusio.	

Synonima ad Ve.

Conformitas. Idea. Exemplum, intellectus possidens.

REVOLUTIO IX.

Termini reducibil.	G.	B.	M.	D.	P.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	Subjectum	Majoris.
Absoluti.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	Prædicatum	Majoris.
	☞. G.	☞. B.	☞. M.	☞. D.	☞. P.	☞. S.	☞. Vo.	☞. Vi.	☞. Ve.	Subjectum Prædicatum	Minoris.
Ergo.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	Conclusio.	

Synonima ad G.

Quietum, honore, potentiâ fruens, gaudio plenum.

Habes hîc trium Circulorum revolutiones cum superioris circuli prædicatis combinatas; & sunt 84 Syllogismi, quibus Angeli proprietates demonstrantur; Si verò eadem ratione procedas cum subjectis universalibus tertio circulo inscriptis, habebis Syllogismos omnes differentes (in Barbara) 672. Verùm antequam ulterius progrediamur, hæc te primò notare velim.

Primò.

Primò. Subjecta propositionis majoris, quæ in supremo circulo continentur, & principia absoluta notant, non semper sumenda sunt in terminis explicitis; essent enim omnes illæ propositiones identicæ, & auribus acciderent injucundè (cujusmodi sunt, quæ primum locum in combinationum revolutionibus obtinent, uti B B ☞ B. M M ☞ M.) Sed loco absolutorum sive explicitorum prædicatorum, assumantur impliciti, seu ad illa reducibiles termini, quos in tertio circulo subjectis universalibus semper ceu media Syllogismorum adscripta vides. Vocamus autem explicitos hoc loco terminos omnia prædicata seu principia absoluta simpliciter, sive in abstracto, sive in concreto posita; Implicitos verò eos vocamus, quæ ad absolutos terminos quovis modo revocari possunt; uti ad Bonum revocantur, Ens, essentia, esse, unum, & similia, quæ in primo libro fusè expositæ sunt, & singula singulis absolutis prædicatis adscripta reperiuntur, quorum & hic nonnulla singulis Revolutionibus, ad meliorem rerum intelligentiam apposuimus.

Nota ad bene operandum.

His positis. Si alia combinationis lege, novarum propositionum supellectilem eruere velis, tunc per oppositos & contrarios principiorum absolutorum terminos intentum tuum acquires, ea prorsus ratione, qua in præcedenti combinatione processum fuit, & habebis alios 81 Syllogismos. *Verb. Gr.* Nullum Ens in quantum bonum, est malum. Angelus est ens & bonus; Ergo nullus Angelus in quantum bonus, est malus; & hoc pacto per leges artis oppositorum, 81 alios Syllogismos evolves, omnes in (*Celarent.*) Et ut artificium luculentius tibi pateat, nôris, omnes Syllogismos universales in (*Barbara*) per oppositorum terminorum applicationem mutari in Syllogismos in (*Celarent.*)

Operatio per oppositos terminos.

Vidimus modum & rationem, qua per Rotam combinatoriam magnam propositionum congeriem coacervare possimus, principiorum absolutorum subsidio. Restat ut ostendamus, quomodo principia respectiva, quæ in infimo circulo continentur, ad novam semper & novam propositionum Syllogismorumque materiam comparandam applicari debent.

Advertendum itaque, totum hoc negotium facilè expediri posse per Enneadem Erotematicam intra infimum circulum descriptam. *Exempli Grat.* Si quæratur: An Angelus differat ab aliis omnibus creatis rebus ratione bonitatis. Respondeo affirmativè, idque hoc pacto per notam differentialem = absolutis principiis applicatam comprobabis. Supponantur tertius, quartus, quintus circulus sub se invicem isthoc notarum ordine ☞ B =. fietque B quarti circuli litera, subjectum propositionis majoris; = verò nota differentialis in quinto circulo, prædicatum: In minori vero propositione in tertio circulo ☞ erit subjectum, & B prædicatum, nasceturque hic Syllogismus:

Omne Ens ut bonum differt à quolibet alio ente bonitate sua specifica seu individuali.
Omnis Angelus est Ens in quantum bonus. Ergo bonitate sua differt ab alio quovis ente.
Omne magnum differt ab aliis extensione existentiæ suæ in loco vel circumscriptivè, vel definitivè.
Omnis Angelus est magnus. Ergo differt ab aliis existentiæ suæ extensione in loco non circumscriptivè sed definitivè.

Hoc pacto promovebis tertii & quinti circuli notas eadem semper ordine supra intermedii circuli literas, & habebis 9 Syllogismos de differentia Angeli, ut sequitur:

REVOLUTIO I.

Termini reducibil.	B.	M.	D.	P.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	G.	Subjectum	Majoris.
Absoluti.	=	=	=	=	=	=	=	=	=	Prædicatum	Majoris.
	☞. B.	☞. M.	☞. D.	☞. P.	☞. S.	☞ Vo.	☞. Vi.	☞. Ve.	☞. G.	Prædicatum Subjectum	Minoris.
Ergo.	=	=	=	=	=	=	=	=	=	Conclusio.	

Applicando verò tertii circuli notam ☞ & quinti circuli notam concordantiæ ♡ ad B intermedii circuli, sic: B ♡ ☞ ♡, nascetur hic Syllogismus:

Omne Ens concordat quo ad esse in communi naturæ gradu.
Omnis Angelus est Ens. Ergo concordat, &c.

Et sic de cæteris, uti in secunda Revolutione infra posita patet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

REVOLUTIO II.

Termini reducibil.	B.	M.	D.	P.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	G.	Subjectum	Majoris.
Absoluti.	♡.	♡.	♡.	♡.	♡.	♡.	♡.	♡.	♡.	Prædicatum	
	🜲. B.	🜲. M.	🜲. D.	🜲. P.	🜲. S.	🜲. Vo.	🜲. Vi.	🜲. Ve.	🜲. G.	Subjectum Prædicatum	Minoris.
Ergo.	♡.	♡.	♡.	♡.	♡.	♡.	♡.	♡.	♡.	Conclusio.	

Atque de applicatione tertii & quinti circuli supra intermedii circuli notas idem sit judicium; ubi tamen observa, non omnes syllogismos directè & universaliter concludere, nisi certis particulis, quas suprà assignavimus, determinentur. Observanda quoque sunt, quæ in præcedenti libro, de differentia & concordantia cæterorumque principiorum respectivorum accidentibus docuimus.

Vides Lector, quomodo per quæstionem (*Utrum*) termini Artis nostræ in syllogismos ad propositam quæstionem probandam, cogi debeant. Pari ratione, si per quæstionem, (*Quid*) cæteraque circumstantias, propositum nobis thema ampliandum sit. *V.G.* Quid Angelus propriè sit. Expedies quæstionem eâdem syllogismorum varietate, qua præcedentia probasti. Quæritur, *Exempli gratia*, Quid sit Angelus. Respondetur, esse substantiam creatam, completam, incorpoream, intellectualem. Hoc ut probes, applica extimum circulum notâ suâ B, ad B. secundi circuli notam, & 🜲. tertii circuli infra; B. verò quarti circuli notam infra 🜲. Sic.

Termini reducibil.
B. S. Omne bonum creatum purè intellectuale, est substantia, incorporea, intellectualis, completa.
B.
Per B. 🜲. Omnis Angelus est bonum creatum purè intellectuale.
B. S.
B. Ergo omnis Angelus est substantia incorporea, intellectualis, completa.

M. Omne Ens quod definitivum esse in loco habet, est substantia incorporea, intellectualis.
B. 🜲. Omnis Angelus est Ens, quod definitivum esse habet in loco. Per M.
B. Ergo omnis Angelus est substantia incorporea, intellectualis. Et sic de cæteris.

Si verò tres inferiores circulos ad supremi circuli notas ordine se consequentes applicueris, habebis 9. Syllogismos, quibus propositam quæstionem demonstres; siquidem Combinatio Revolutionis primæ, paulò ante proposita, litera A signata, huic quæstioni abundè satisfaciet. Si rursum propositam quæstionem per reliquas ordine quæstionum circumstantias singulis absolutis prædicatis applicatas evolveris, habebis unius & ejusdem quæstionis 81. Syllogismos, quibus intentum propositionis scopum demonstres; ut interim innumera alia, quæ suis locis reservavimus, multiplicationi propositionum argumentorum oportuna fileam. Sed jam ad reliquos Combinationis modos explicandos progrediamur.

CAPUT V.

Combinatio rerum Tabularis, unicus Artis nostræ scopus.

COmbinatio Tabularis docet numerum rerum Combinandarum in Tabulas aptè redigere, ut quoties res diversimodè inter se comparari possint, scitè exhibeatur; Quæ sanè methodus omnium pulcherrima, & ad operandum facillima est. Non ignoro, Lullistas varias hujus generis Tabulas proferre, sed, ut quod res est, dicam, ita intricatas, ita obscuras, ita ad operandum difficiles, ut vix sit, qui hucusque ex iis aliquem se fructum consequi, ne dicam, scopum videre potuisse fassus sit. Quare nos omissâ Tabulâ Lullianâ, quam magnam vocat, alias reponimus, meliori methodo dispositas; quibus quicquid in omni scientia fusè traditum est, tanquam ad quandam in nucis cortice Iliadem contractum, atque in innumeros usus explicatum habetur.

Componitur autem prima Tabula ex præcedenti Combinatoria Rota; & continet in se Combinatos Syllogismos 729, qualium unumquodque principium absolutum continet 81. Tabula sequitur.

TABULA

TABULA I. COMBINATORIA,

Ex qua Argumenta desumuntur omni Scibili accommodata.

COMBINATIO I.

Bonitatis cum reliquis novem Principiis.

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Ens.	1	B b b	B m b	B d b	B p b	B s b	B vo b	B vi b	B ve b	B g b	Acceptabile.
Esse.	2	B b m	B m m	B d m	B p m	B s m	B vo m	B vi m	B ve m	B g m	Æquum, justum.
Essentia.	3	B b d	B m d	B d d	B p d	B s d	B vo d	B vi d	B ve d	B g d	Beatum.
Actio.	4	B b p	B m p	B d p	B p p	B s p	B vo p	B vi p	B ve p	B g p	Appetibile.
Unum.	5	B b s	B m s	B d s	B p s	B s s	B vo s	B vi s	B ve s	B g s	Communicativum.
Substantia.	6	B b vo	B m vo	B d vo	B p vo	B s vo	B vo vo	B vi vo	B ve vo	B g vo	Dignum, rationabile.
Perfectio.	7	B b vi	B m vi	B d vi	B p vi	B s vi	B vo vi	B vi vi	B ve vi	B g vi	Diffusivum.
Simplicitas.	8	B b ve	B m ve	B d ve	B p ve	B s ve	B vo ve	B vi ve	B ve ve	B g ve	Nobile.
Communio.	9	B b g	B m g	B d g	B p g	B s g	B vo g	B vi g	B ve g	B g g	Pulchrum, utile.

COMBINATIO II.

Magnitudinis cum omnibus novem Principiis.

Extensum.	1	M b b	M m b	M d b	M p b	M s b	M vo b	M vi b	M ve b	M g b	Exuperans.
Amplum.	2	M b m	M m m	M d m	M p m	M s m	M vo m	M vi m	M ve m	M g m	Excellens.
Copiosum.	3	M b d	M m d	M d d	M p d	M s d	M vo d	M vi d	M ve d	M g d	Liberale.
Ens, esse, essentia.	4	M b p	M m p	M d p	M p p	M s p	M vo p	M vi p	M ve p	M g p	Magnificum.
Immensum.	5	M b s	M m s	M d s	M p s	M s s	M vo s	M vi s	M ve s	M g s	Multitudo.
Infinitum.	6	M b vo	M m vo	M d vo	M p vo	M s vo	M vo vo	M vi vo	M ve vo	M g vo	Dignum.
Capax.	7	M b vi	M m vi	M d vi	M p vi	M s vi	M vo vi	M vi vi	M ve vi	M g vi	Opulentum.
Unum.	8	M b ve	M m ve	M d ve	M p ve	M s ve	M vo ve	M vi ve	M ve ve	M g ve	Copiosum.
Substantia.	9	M b g	M m g	M d g	M p g	M s g	M vo g	M vi g	M ve g	M g g	Sublime.

COMBINATIO III.

Durationis.

Æternum.	1	D b b	D m b	D d b	D p b	D s b	D vo b	D vi b	D ve b	D g b	Fidelitas.
Æviternum.	2	D b m	D m m	D d m	D p m	D s m	D vo m	D vi m	D ve m	D g m	Constantia.
Temporale.	3	D b d	D m d	D d d	D p d	D s d	D vo d	D vi d	D ve d	D g d	Patientia.
Successivum.	4	D b p	D m p	D d p	D p p	D s p	D vo p	D vi p	D ve p	D g p	Perseverantia.
Ætas.	5	D b s	D m s	D d s	D p s	D s s	D vo s	D vi s	D ve s	D g s	Spes, confidentia.
Ens, esse, Essentia.	6	D b vo	D m vo	D d vo	D p vo	D s vo	D vo vo	D vi vo	D ve vo	D g vo	Constitutiones, leges statuta, decreta.
Existentia.	7	D b vi	D m vi	D d vi	D p vi	D s vi	D vo vi	D vi vi	D ve vi	D g vi	Firmum.
Perpetuum. Immortale.	8	D b ve	D m ve	D d ve	D p ve	D s ve	D vo ve	D vi ve	D ve ve	D g ve	Omnia quæ tempus.
Permanens. Stabile.	9	D b g	D m g	D d g	D p g	D s g	D vo g	D vi g	D ve g	D g g	Omnia quæ locum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

COMBINATIO IV.

Potestatis.

Vires rerum.	1	P b b	P m b	P d b	P p b	P s b	P vo b	P vi b	P ve b	P g b	Auctoritas.
Violentia.	2	P b m	P m m	P d m	P p m	P s m	P vo m	P vi m	P ve m	P g m	Dignitas.
Sympathia. Antipathia.	3	P b d	P m d	P d d	P p d	P s d	P vo d	P vi d	P ve d	P g d	Dominium.
Activum.	4	P b p	P m p	P d p	P p p	P s p	P vo p	P vi p	P ve p	P g p	Principatus.
Robur.	5	P b s	P m s	P d s	P p s	P s s	P vo s	P vi s	P ve s	P g s	Jurisdictio.
Rerum proprietates.	6	P b vo	P m vo	P d vo	P p vo	P s vo	P vo vo	P vi vo	P ve vo	P g vo	Divitiæ.
Facultates.	7	P b vi	P m vi	P d vi	P p vi	P s vi	P vo vi	P vi vi	P ve vi	P g vi	Robur.
Virtus naturalis.	8	P b ve	P m ve	P d ve	P p ve	P s ve	P vo ve	P vi ve	P ve ve	P g ve	Leges.
Lex naturæ.	9	P b g	P m g	P d g	P p g	P s g	P vo g	P vi g	P ve g	P g g	Præcepta.

COMBINATIO V.

Sapientiæ.

Cognitio.	1	S b b	S m b	S d b	S p b	S s b	S vo b	S vi b	S ve b	S g b	Peritus.
Intelligentia.	2	S b m	S m m	S d m	S p m	S s m	S vo m	S vi m	S ve m	S g m	Sciens.
Intellectuale.	3	S b d	S m d	S d d	S p d	S s d	S vo d	S vi d	S ve d	S g d	Rationi conforme.
Rationale.	4	S b p	S m p	S d p	S p p	S s p	S vo p	S vi p	S ve p	S g p	Prudentia.
Scientia. Præ.	5	S b s	S m s	S d s	S p s	S s s	S vo s	S vi s	S ve s	S g s	Ratio.
Peritia.	6	S b vo	S m vo	S d vo	S p vo	S s vo	S vo vo	S vi vo	S ve vo	S g vo	Sagacitas.
Industria.	7	S b vi	S m vi	S d vi	S p vi	S s vi	S vo vi	S vi vi	S ve vi	S g vi	Studium.
Experientia.	8	S b ve	S m ve	S d ve	S p ve	S s ve	S vo ve	S vi ve	S ve ve	S g ve	Doctrina.
Artes & disciplinæ.	9	S b g	S m g	S d g	S p g	S s g	S vo g	S vi g	S ve g	S g g	Gradus artium.

COMBINATIO VI.

Voluntatis.

Appetitus intellectualis.	1	Vobb	Vomb	Vodb	Vopb	Vosb	Vovob	Vovib	Voveb	Vogb	Amor.
Appetitus rationalis.	2	Vobm	Vomm	Vodm	Vopm	Vosm	Vovom	Vovim	Vovem	Vogm	Desiderium.
Appetitus naturalis.	3	Vobd	Vomd	Vodd	Vopd	Vosd	Vovod	Vovid	Voved	Vogd	Concupiscentia.
Appetitus sensualis.	4	Vobp	Vomp	Vodp	Vopp	Vosp	Vovop	Vovip	Vovep	Vogp	Libertas.
App. instinctivus.	5	Vobs	Voms	Vods	Vops	Voss	Vovos	Vovis	Voves	Vogs	Cupiditas.
Vis omnis appetitiva.	6	Vobvo	Vomvo	Vodvo	Vopvo	Vosvo	Vovovo	Vovivo	Vovevo	Vogvo	Dilectio.
Vis omnis regulata ab intellectu.	7	Vobvi	Vomvi	Vodvi	Vopvi	Vosvi	Vovovi	Vovivi	Vovevi	Vogvi	Liberum arbitrium.
Appetitus boni & finis.	8	Vobve	Vomve	Vodve	Vopve	Vosve	Vovove	Vovive	Voveve	Vogve	Benevolentia.
Omnes inclinationes naturales.	9	Vobg	Vomg	Vodg	Vopg	Vosg	Vovog	Vovig	Voveg	Vogg	Leges.

COMBI-

COMBINATIO VII.

Virtutis.

Activum.	1	Vibb	Vimb	Vidb	Vipb	Visb	Vivob	Vivib	Viveb	Vigb	Efficax.
Vis generativa.	2	Vibm	Vimm	Vidm	Vipm	Vism	Vivom	Vivim	Vivem	Vigm	Robustum.
Potentia.	3	Vibd	Vimd	Vidd	Vipd	Visd	Vivod	Vivid	Vived	Vigd	Generosum.
Facultas rerum nativa.	4	Vibp	Vimp	Vidp	Vipp	Visp	Vivop	Vivip	Vivep	Vigp	Studiosum.
Efficacia.	5	Vibs	Vims	Vids	Vips	Viss	Vivos	Vivis	Vives	Vigs	Intentio.
Sympath. & antipathia rerum.	6	Vibvo	Vimvo	Vidvo	Vipvo	Visvo	Vivovo	Vivivo	Vivevo	Vigvo	Zelus.
Ingenium.	7	Vibvi	Vimvi	Vidvi	Vipvi	Visvi	Vivovi	Vivivi	Vivevi	Vigvi	Gloria.
Proprietates rerum.	8	Vibve	Vimve	Vidve	Vipve	Visve	Vivove	Vivive	Viveve	Vigve	Actiones virtuosæ.
Omnia quæ natura producit.	9	Vibg	Vimg	Vidg	Vipg	Visg	Vivog	Vivig	Viveg	Vigg	Omnis vehementia.

COMBINATIO VIII.

Veritatis.

Ens.	1	Vebb	Vemb	Vedb	Vepb	Vesb	Vevob	Vevib	Veveb	Vegb	Adæquatio. (intellectus.)
Esse.	2	Vebm	Vemm	Vedm	Vepm	Vesm	Vevom	Vevim	Vevem	Vegm	Conformitas. (intellectus.)
Essentia.	3	Vebd	Vemd	Vedd	Vepd	Vesd	Vevod	Vevid	Veved	Vegd	Conformatio
Conformitas intellectus.	4	Vebp	Vemp	Vedp	Vepp	Vesp	Vevop	Vevip	Vevep	Vegp	Approbatio.
Adæquatio.	5	Vebs	Vems	Veds	Veps	Vess	Vevos	Vevis	Veves	Vegs	Fides supernaturalis.
Quidditas rerum.	6	Vebvo	Vemvo	Vedvo	Vepvo	Vesvo	Vevovo	Vevivo	Vevevo	Vegvo	Lex.
Proprietas rerum.	7	Vebvi	Vemvi	Vedvi	Vepvi	Vesvi	Vevovi	Vevivi	Vevevi	Vegvi	Constitutio.
Virtutes naturales.	8	Vebve	Vemve	Vedve	Vepve	Vesve	Vevove	Vevive	Veveve	Vegve	Decreta.
Proportionatũ. Quod aliter esse non potest.	9	Vebg	Vemg	Vedg	Vepg	Vesg	Vevog	Vevig	Veveg	Vegg	Approbationes.

COMBINATIO IX.

Gloriæ.

Gloria intellectualis.	1	G b b	G m b	G d b	G p b	G s b	G vo b	G vi b	G ve b	G g b	Gaudium.
Rationalis.	2	G b m	G m m	G d m	G p m	G s m	G vo m	G vi m	G ve m	G g m	Triumphus.
Instinctiva.	3	G b d	G m d	G d d	G p d	G s d	G vo d	G vi d	G ve d	G g d	Honor.
Beatitudo.	4	G b p	G m p	G d p	G p p	G s p	G vo p	G vi p	G ve p	G g p	Dignitas.
Gaudium:	5	G b s	G m s	G d s	G p s	G s s	G vo s	G vi s	G ve s	G g s	Nobilitas.
Honor.	6	G b vo	G m vo	G d vo	G p vo	G s vo	G vo vo	G vi vo	G ve vo	G g vo	Laus.
Majestas naturæ.	7	G b vi	G m vi	G d vi	G p vi	G s vi	G vo vi	G vi vi	G ve vi	G g vi	Fama.
Pulchritudo omnis.	8	G b ve	G m ve	G d ve	G p ve	G s ve	G vo ve	G vi ve	G ve ve	G g ve	Felicitas, DEUS.
Splendor rerum.	9	G b g	G m g	G d g	G p g	G s g	G vo g	G vi g	G ve g	G g g	Festivum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Usus & Praxis Tabulæ.

Omnium facillimam argumentandi rationem tibi monstrabit hæc præsens Tabula Generalis, utpote ex omnibus Alphabetis compositа, disponitque intellectum ad investigandum, inveniendum, objiciendum, probandum, determinandumque per necessarias Conclusiones; cujus usus est multiplex; Nam in quolibet loculamento hujus Tabulæ sunt tres literæ; quarum prima est nota eorum, quæ in propositione loco subjecti ponuntur; Tertia eorum, quæ loco prædicati; Media denique medium terminum demonstrat. Nota tamen in hac tabula eas solummodò triades literarum assumendas esse, quæ instituto magis fuerint congruæ, magisque ad propositum applicabiles; neque enim hic numero, sed pondere certandum esse tibi persuadeas; nec sunt centum deligenda Axiomata, quorum nonaginta sunt deserenda; sed quod in Anagrammatis usu venit, illi solùm, sensus qui ex proposito themate anagrammaticè emerserint, scilicet apti, venusti, pulchrè & scitè proposito themati quadrantes seligendi sunt; omnibus inde emanantibus sensibus duris, insulsis, coactisque relictis. Siquidem in proposita qualibet quæstione tum subjectum, tum prædicatum, tum etiam tota complexio per locos Dialecticos traducenda sunt, ut argumenta omnia, quæ ad rem pertinebunt, quasi dato signo occurrant; nec enim necesse est, pulsare ostium, & omnia latibula scrutari; quia si veri quidpiam habuerint, ad singulas quasi inclamationes ex singulis hujus fæcundi penuarii nostri concitata locis spontè prodibunt. Contrarium fit in magna Tabula Lulli, in qua tanta sæpè ac inutilium argumentorum turba vel celeriter per omnes locos discurrentem sequetur, ut vix summo labore ab ea te expedire possis.

Mediora semper ex propositionibus eligenda.

Tabula itaque nostra singulari artificio constructa, non omnis tantummodo probationis, sed & amplificationis incredibilem suppeditat materiam: Amplificantur enim res ex conglobatis definitionibus descriptionibusve, ex partium enumeratione, ex antecedentibus, consequentibus, & circumstantiarum frequentia, ex multorum imparium, & parium similium, & dissimilium, contrariorum & testimoniorum collatione. Verùm quia breviori via ad Artis notitiam pervenitur, paradigmatica quadam demonstratione, quàm fusis verborum ambagibus; modò nonnulla paradigmata exhibenda sunt, ut, quomodò hujus Tabulæ usu in scientiarum acquisitione procedendum sit, Lector curiosus intelligat.

Expositiæ Tabulæ.

Primò. Tabula hæc habet novem areolas, juxta novem principia universalia seu absoluta; quæ sunt *Bonitas, Magnitudo, Duratio, Potentia, Sapientia, Voluntas, Virtus, Veritas, Gloria.* Singulæ harum areolarum habent novem Columnas, & singulæ Columnæ habent novem Syllogismos; singuli Syllogismi tribus signantur literis; quarum prior subjecti, altera prædicati, tertia medii, vel conversim; tertia prædicati, & secunda medii rationem habet.

Secundò. Singulas areolas stringunt utrimque Columnæ, quarum prior Synonima, sive terminos implicitos ad *Bonitatem, Magnitudinem, Durationem, &c.* in genere naturæ reducibiles; altera verò terminos implicitos, morales, politicosque, quæstionibus hoc in genere propositis congruos continet, quorum singuli loco subjecti vel prædicati esse possunt in proposita quæstione: *V.G.* in hac triade literarum BBB. inconveniens foret, & prorsus identicum, dicere: Omne bonum est bonum; loco itaque boni, assumere poteris quodvis ex reducibilibus terminis Synonimum sive epitheton; *V.G.* hac ratione: Omne Ens perfectivum est bonum; vel omnis entis perfectio est bona; vel omne Ens perfectum est bonum; hoc pacto reddetur propositio congrua, & ad inferendum apta.

TABULA II.

De applicatione principiorum Respectivorum.

COMBINATIO I.

Bonitatis cum principiis respectivis.

	B = B	B ♡ B	B ⊶ B	B α B	B ⊙ B	B ω B	B M B	B Æ B	B Min. B
	B = M	B ♡ M	B ⊶ M	B α M	B ⊙ M	B ω M	B M M	B Æ M	B Min. M
	B = D	B ♡ D	B ⊶ D	B α D	B ⊙ D	B ω D	B M D	B Æ D	B Min. D
	B = P	B ♡ P	B ⊶ P	B α P	B ⊙ P	B ω P	B M P	B Æ P	B Min. P
Enneas 1.	B = S	B ♡ S	B ⊶ S	B α S	B ⊙ S	B ω S	B M S	B Æ S	B Min. S
	B = Vo	B ♡ Vo	B ⊶ Vo	B α Vo	B ⊙ Vo	B ω Vo	B M Vo	B Æ Vo	B Min. Vo
	B = Vi	B ♡ Vi	B ⊶ Vi	B α Vi	B ⊙ Vi	B ω Vi	B M Vi	B Æ Vi	B Min. Vi
	B = Ve	B ♡ Ve	B ⊶ Ve	B α Ve	B ⊙ Ve	B ω Ve	B M Ve	B Æ Ve	B Min. Ve
	B = G	B ♡ G	B ⊶ G	B α G	B ⊙ G	B ω G	B M G	B Æ G	B Min. G

COMBINATIO II.

Magnitudinis cum principiis respectivis.

	M = M	M ♡ M	M ⊶ M	M α M	M ⊙ M	M ω M	M M M	M Æ M	M Min. M
	M = D	M ♡ D	M ⊶ D	M α D	M ⊙ D	M ω D	M M D	M Æ D	M Min. D
	M = P	M ♡ P	M ⊶ P	M α P	M ⊙ P	M ω P	M M P	M Æ P	M Min. P
	M = S	M ♡ S	M ⊶ S	M α S	M ⊙ S	M ω S	M M S	M Æ S	M Min. S
Enneas 2.	M = Vo	M ♡ Vo	M ⊶ Vo	M α Vo	M ⊙ Vo	M ω Vo	M M Vo	M Æ Vo	M Min. Vo
	M = Vi	M ♡ Vi	M ⊶ Vi	M α Vi	M ⊙ Vi	M ω Vi	M M Vi	M Æ Vi	M Min. Vi
	M = Ve	M ♡ Ve	M ⊶ Ve	M α Ve	M ⊙ Ve	M ω Ve	M M Ve	M Æ Ve	M Min. Ve
	M = G	M ♡ G	M ⊶ G	M α G	M ⊙ G	M ω G	M M G	M Æ G	M Min. G

COMBINATIO III.

Durationis cum principiis respectivis.

	D = M	D ♡ M	D ⊶ M	D α M	D ⊙ M	D ω M	D M M	D Æ M	D Min. M
	D = D	D ♡ D	D ⊶ D	D α D	D ⊙ D	D ω D	D M D	D Æ D	D Min. D
	D = P	D ♡ P	D ⊶ P	D α P	D ⊙ P	D ω P	D M P	D Æ P	D Min. P
	D = S	D ♡ S	D ⊶ S	D α S	D ⊙ S	D ω S	D M S	D Æ S	D Min. S
Enneas 3.	D = Vo	D ♡ Vo	D ⊶ Vo	D α Vo	D ⊙ Vo	D ω Vo	D M Vo	D Æ Vo	D Min. Vo
	D = Vi	D ♡ Vi	D ⊶ Vi	D α Vi	D ⊙ Vi	D ω Vi	D M Vi	D Æ Vi	D Min. Vi
	D = Ve	D ♡ Ve	D ⊶ Ve	D α Ve	D ⊙ Ve	D ω Ve	D M Ve	D Æ Ve	D Min. Ve
	D = G	D ♡ G	D ⊶ G	D α G	D ⊙ G	D ω G	D M G	D Æ G	D Min. G

Universidad de Deusto
Biblioteca

COMBINATIO IV.

Potentiæ cum principiis reſpectivis.

Enneas 4.

P = P	P ♡ P	P ○● P	P α P	P ⊙ P	P ω P	P M P	P Æ P	P Min. P
P = S	P ♡ S	P ○● S	P α S	P ⊙ S	P ω S	P M S	P Æ S	P Min. S
P = Vo	P ♡ Vo	P ○● Vo	P α Vo	P ⊙ Vo	P ω Vo	P M Vo	P Æ Vo	P Min. Vo
P = Vi	P ♡ Vi	P ○● Vi	P α Vi	P ⊙ Vi	P ω Vi	P M Vi	P Æ Vi	P Min. Vi
P = Ve	P ♡ Ve	P ○● Ve	P α Ve	P ⊙ Ve	P ω Ve	P M Ve	P Æ Ve	P Min. Ve
P = G	P ♡ G	P ○● G	P α G	P ⊙ G	P ω G	P M G	P Æ G	P Min. G

COMINATIO V.

Sapientiæ cum principiis reſpectivis.

Enneas 5.

S = Vo	S ♡ Vo	S ○● Vo	S α Vo	S ⊙ Vo	S ω Vo	S M Vo	S Æ Vo	S Min. Vo
S = Vi	S ♡ Vi	S ○● Vi	S α Vi	S ⊙ Vi	S ω Vi	S M Vi	S Æ Vi	S Min. Vi
S = Ve	S ♡ Ve	S ○● Ve	S α Ve	S ⊙ Ve	S ω Ve	S M Ve	S Æ Ve	S Min. Ve
S = G	S ♡ G	S ○● G	S α G	S ⊙ G	S ω G	S M G	S Æ G	S Min. G

COMBINATIO VI.

Voluntatis cum principiis reſpectivis.

Enneas 6.

Vo = Vi	Vo ♡ Vi	Vo ○● Vi	Vo α Vi	Vo ⊙ Vi	Vo ω Vi	Vo M Vi	Vo Æ Vi	Vo Min. Vi
Vo = Ve	Vo ♡ Ve	Vo ○● Ve	Vo α Ve	Vo ⊙ Ve	Vo ω Ve	Vo M Ve	Vo Æ Ve	Vo Min. Ve
Vo = G	Vo ♡ G	Vo ○● G	Vo α G	Vo ⊙ G	Vo ω G	Vo M G	Vo Æ G	Vo Min. G

COMBINATIO VII.

Virtutis cum principiis reſpectivis.

Enneas 7.

Vi = Ve	Vi ♡ Ve	Vi ○● Ve	Vi α Ve	Vi ⊙ Ve	Vi ω Ve	Vi M Ve	Vi Æ Ve	Vi Min. Ve
Vi = G	Vi ♡ G	Vi ○● G	Vi α G	Vi ⊙ G	Vi ω G	Vi M G	Vi Æ G	Vi Min. G

COMBINATIO VIII.

Veritatis cum principiis reſpectivis.

Enneas 8.

Ve = G	Ve ♡ G	Ve ○● G	Ve α G	Ve ⊙ G	Ve ω G	Ve M G	Ve Æ G	Ve Min. G

PARADIGMA I.

Quæritur itaque, An Bonitas ſit magna. Reſpondetur affirmativè, idque per transversam ſecundi ordinis areolam probabitur.

Nota triadem literarum ſemper Syllogiſmum denotare, in quo ſecunda litera & tertia propoſitionis majoris ſubjectum & prædicatum ſignant; prima verò & ſecunda propoſitionis minoris ſubjectum & prædicatum, atque unà medium continent; prima denique & tertia litera concluſionem oſtendunt; poſſunt tamen etiam hæ tres literæ tranſmutari, ita ut M. ſemper medium locum teneat, reliquæ verò literæ primum & tertium, quæ omnia induſtriæ Curioſi Lectoris relinquimus.

Figura

Figura ſequens tranſmutationem per numeros indicat, in quibus 1. ſignificat connexionem ſubjecti cum prædicato in majori. 2. ſubjecti & prædicati connexionem in minori. 3. concluſionem.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
B B M.	B M M.	B D M.	B P M.	B S M.	B Vo M.	B Vi M.	B Ve M.	B G M.

Per principia abſoluta.

1.
1. Quodcunque ſe in omnia *diffundit* magnum eſt.
2. Bonitas ſe in omnia diffundit.
3. Ergo bonitas eſt magna.

Vides in hoc exemplo (diffundere ſe) eſſe terminum reducibilem ad bonitatem per B. notatum, quia omne bonum eſt diffuſivum ſui: optimo itaque jure hic pro ſubjecto ſtatuitur.

2.
1. Omne quod *extendi* poteſt, magnum eſt.
2. Bonitas extendi poteſt.
3. Ergo bonitas magna eſt.

Vides hìc particulam (extendi) eſſe terminum reducibilem ad magnitudinem, & ideo ponitur in propoſitione majori pro ſubjecto.

3.
1. Omne *durabile* magnum eſt.
2. Bonitas eſt durabilis.
3. Ergo bonitas magna eſt.

4.
1. Omne quod *poteſtate* pollet, magnum eſt.
2. Bonitas poteſtate pollet.
3. Ergo bonitas magna eſt.

5.
1. Omne quod *ſcientiam* confert, magnum eſt.
2. Bonitas intellectus ſcientiam confert.
3. Ergo bonitas magna eſt.

Ubi vides cognitionem & ſcientiam revocari ad ſapientiam.

6.
1. Quodcumque *diligitur* ab omnibus, magnum eſt.
2. Bonitas diligitur ab omnibus.
3. Ergo bonitas magna eſt.

Ad Voluntatem revocatur amor, dilectio. &c.

7.
1. Quodcumque *vim* ad agendum confert, magnum eſt.
2. Bonitas vim confert ad agendum.
3. Ergo bonitas magna eſt.

8. 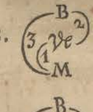
1. Quodcumque *veritatem* conſervat, magnum eſt.
2. Bonitas veritatem conſervat.
3. Ergo bonitas magna eſt.

9. 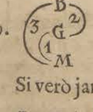
1. Quodcumque *gloriam* parit, magnum eſt.
2. Bonitas gloriam parit.
3. Ergo bonitas magna eſt.

Si verò jam per principia Reſpectiva procedere velis, ita operare.

Per Principia Reſpectiva.

1. 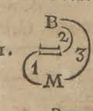
1. Quod unicuique, quod ſuum eſt *diſtribuit*, magnum eſt.
2. Bonitas juſtitiæ unicuique quod ſuum eſt, diſtribuit.
3. Ergo bonitas juſtitiæ magna eſt.

Ubi (diſtribuere) revocatur ad =.

2.
1. Quod omnia *unit*, magnum eſt.
2. Bonitas omnia unit.
3. Ergo bonitas magna eſt,

Unire ad ♡ revocatur.

3. 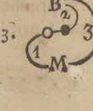
1. Quod *ſeparat* malum à bono, magnum eſt.
2. Bonitas ſeparat malum à bono.
3. Ergo bonitas magna eſt.

Separatio contrariis adſcribitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

4.
1. Quod eſt *cauſa* rerum, magnum eſt.
2. Bonitas eſt *cauſa* rerum.
3. Ergo bonitas magna eſt.

5.
1. Cujus *medio* omnia componuntur, magnum eſt.
2. Bonitate *mediante* omnia componuntur.
3. Ergo bonitas magna eſt.

6.
1. Quod eſt *finis* rerum, magnum eſt.
2. Bonitas eſt *finis* rerum.
3. Ergo bonitas magna eſt.

7.
1. Quod *prærogativas* continet, magnum eſt.
2. Bonitas *prærogativas* continet. Prærogativa ad M reducitur.
3. Ergo bonitas magna eſt.

8.
1. Quod omnia *æquat*, magnum eſt.
2. Bonitas omnia *æquat*.
3. Ergo bonitas magna eſt.

9.
1. Quod omnibus *reſiſtit* magnum eſt.
2. Bonitas omnibus reſiſtit. Reſiſtentia ad Min.
3. Ergo bonitas magna eſt.

Et ut Artiſta majorem habeat Combinationis materiam, ſciat, ſingulas tres literas non ſemel, ſed ſexies commutari poſſe. Hoc pacto ſint B. M. D. & indicant, omne bonum magnum durabile eſſe. Dico ſexies hanc propoſitionem mutari poſſe. Ponantur literæ ea Combinationis lege, quam in prima propoſitione hujus Libri docuimus.

B. M. D.	Omne bonum magnum durabile eſt.	Vel per terminos explicatos.	Omne Ens bonum & magnum, durabile eſt.
B. D. M.	Omne bonum durabile magnum eſt.		Omnis bonitas durabilis, magna eſt.
M. D. B.	Omne magnum durabile, bonum eſt.		Omnis magnitudo durabilis, bona eſt.
M. B. D.	Omnis magnitudo bonitatis, durabilis eſt.		Omnis extenſio bonitatis, durabilis eſt.
D. B. M.	Omne durabile bonum, magnum eſt.		Omnis duratio bonitatis, magna eſt.
D. M. B.	Omnis durabilis magnitudo, bona eſt.		Omnis durabilis extenſio, bona eſt.

Atque hoc pacto ex una eademque literarum triade, per explicitorum terminorum cum implicitis connexionem, copioſam propoſitionum congeriem evolves, ex quibus eas tamen, quas propoſito ſcopo magis profuturas cognôris, ſeliges. Quod autem de una literarum triade dictum eſt, de omnibus aliis triadibus dictum ſit, ſemper in diſpoſitione literarum eam ſervando legem, quam ſuprà docuimus, ut ſingulæ triadum literæ bis in principio, bis in medio, & bis in fine ponantur, uti in exemplo patet. Et quoniam Tabula 729 triades Syllogiſticas continet, ſi hoſce numeros per 6 multiplicaveris, habebis 4374 propoſitiones forma Syllogiſtica diſpoſitas; & ſi denique haſce per terminos implicitos, ſive ad explicitos reducibiles ampliaveris, inde haud dubiè naſcetur ea propoſitionum multitudo, quæ numerari vix poſſit; De quibus omnibus Artiſtam inſtruere volui, ut variis hiſce Combinationis modis, pro libitu ſuo utatur. Idem fit in principiis reſpectivis, dum abſolutis miſcentur. *Ex. G.*

B. ≍. M. Omnis bonitas differt à magnitudine.
B. M. ≍. Omnis bonitas magnitudinis differt.
≍. B. M. Differentia bonitatis magna.
≍ M. B. Differentia magnitudinis bona.
M. ≍. B. Magnitudo differens bona.
M. B. ≍. Magnitudo bonitatis differt.

B. ♡. M.

B. ♡. M. Omnis concordantia bona magna eſt.
B. M. ♡. Omne bonum magnum concordat.
♡. M. B. Omnis concordantia magna bona eſt.
♡. B. M. Omnis concordantia bona magna eſt.
M. ♡. B. Omnis magnitudo concors bona eſt.
M. B. ♡. Omnis magnitudo bonitatis concordat.

Verùm ut hæc diffuſius deducantur, & ne quicquam ſit, quod Lectorem in operando remorari poſſit, hoc loco rationes, quibus principia reſpectiva tum inter ſe, tum cum abſolutis differant, concordent, contrarientur, principient, medient, finiant &c. apponemus.

Differentia.

Omnis	B.	A quolibet alio	B. ≍.	*Bonitate* eſſentiæ, effectibus, motu, vita, unitate individuali, accidentibus, eſſentia, potentia, operatione.
	M.		M. ≍.	*Magnitudine* eſſentiæ, extenſione, finitudine, inæqualitate, æqualitate, in quantum majus & minus, eſſentia, potentia, operatione.
	D.		D. ≍.	*Duratione*, temporis diuturnitate, brevitate, mora, ſucceſſione, quando, differentiis temporis, eſſentia, potentia, operatione.
	P.		P. ≍.	*Potentia*, activitate, dominio, poteſtate, juriſdictione, minoritate, majoritate, gloria, eſſentia, potentia, operatione.
	S.		S. ≍.	*Sapientia*, cognitione, intellectu, ſenſibus, varietate artium & ſcientiarum, experientia, peritia, effectibus, eſſentia, potentia & operationibus.
	Vo.		Vo. ≍.	*Voluntate*, appetitus & finis diverſitate, mediis, amoris efficacia, proſecutione, fuga contrariorum, electione mediorum, eſſentia, potentia, operatione.
	Vi.		Vi. ≍.	*Virtute*, viribus, proprietatibus, effectibus, accidentibus, pathematis, moribus, eſſentia, potentia, operatione.
	Ve.		Ve. ≍.	*Veritate*, eſſe, actuali exiſtentia, conformitate intellectus majori vel minori, viriſimilitudine, operationibus.
	G.		G. ≍.	*Gloria*, vera, falſa, dominio majori vel minori, ordinibus, gradibus, minoritate, majoritate.

Differt. Diſtinguitur. Dividitur.

Concordantia.

B.	♡. Concordat cum	*Bonitate*, in ente, eſſentia, convenientia, perfectione, unitate.
M.		*Magnitudine*, ratione extenſionis, finitudinis.
D.		*Duratione*, ratione temporis in communi, ſucceſſionis, moræ.
P.		*Potentia*, ratione poteſtatis, dominii, ratione communis boni, felicitatiſque conſequendæ.
S.		*Sapientia*, in cognitione, inquiſitione, inventione veritatis.
Vo.		*Voluntate*, ratione finis, quod eſt bonum.
Vi.		*Virtute*, ratione agendi & operandi in ordine ad finem.
Ve.		*Veritate*, ratione objecti, intelligibilis, in ordine ad veritatem eliciendam.
G.		*Gloria*, ratione fruitionis, delectationis, gaudii, quietis, poſſeſſionis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Contrarietas.

Omne omnis { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Contrariatur oppositis. { *Bonitati.* *Magnitudini.* *Durationi.* *Potentiæ.* *Sapientiæ.* *Voluntati.* *Virtuti.* *Veritati.* *Gloriæ.* } Uti { Malum in genere naturæ & moris. / Inextensum, uti punctum, minimum. / Non durabile, ratione momentanei, puncti temporis, instantis. / Impotentia, ratione imbecillitatis, minoritatis. / Ignorantia, ratione imperitiæ, inscitiæ, incapacitatis. / Noluntas, ratione displicentiæ, inviti animi difficultatum. / Ἀ'δυωάμια, pigritia, acedia, rancor. / Falsitati, opinio, dubitatio, perplexitas, perfidia. / Infamiæ, turpitudo, similiaque gloriæ contraria.

Principium.

Omne omnis { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Causat, principiat in { *Bonitate* communicationem, diffusionem, beneficiorum collationem. / *Magnitudine* extensionem, dilatationem, rarefactionem, determinationem. / *Duratione* permanentiam, firmitudinem, constantiam, stabilitatem, moram. / *Potentia* potestatem, vires, dominium, jurisdictionem, regnum. / *Sapientia* scientiam, peritiam, varietatem artium & disciplinarum, Jurisprudentiæ, Ethicæ. / *Voluntate* appetitum, amorem, desiderium, mediorum selectum ad finem consequendum. / *Virtute* robur, vires, efficaciam ad resistendum, sanitatem, morales virtutes. / *Veritate* conformitatem intellectus cum re intellecta, ex qua nascitur veritas scientiæ. / *Gloria* gaudium, quietem, delectationem, honorem, dignitates, nobilitatem.

Medium.

Omne omnis { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Medium est inter aliam { *Bonitatem* ratione majoritatis & minoritatis, ratione excessus & defectus. / *Magnitudinem* ratione excessus & defectus magnitudinis, ratione situs & ubi, ratione finis. / *Durationem* ratione longi & brevis temporis & moræ, præsens duratio ratione præteriti & futuri. / *Potentiam* ratione majoris & minoris potentiæ, ratione consilii, electionis, deliberationis. / *Sapientiam* ad cognoscendum, ratiocinandum, inveniendum, investigandum naturæ & moralitatis arcana. / *Voluntatem* appetitivum & appetibile, inter principium & finem. / *Virtutem*, ratione objecti & potentiæ, ratione excessus & defectus, activi & passivi. / *Veritatem*, inter potentiam intellectivam & intelligibile, inter *Vivum* & *bile*, tum interiorem tum exteriorem facultatem. / *Gloriam* ratione quietis, delectationis, gaudii, fruitionis.

Finis

Finis.

Omne omnis { *Bonitatis,* *Magnitudinis,* *Durationis,* *Potentiæ,* *Sapientiæ,* *Voluntatis,* *Virtutis,* *Veritatis,* *Gloriæ,* } Finis est { Felicitas, beatitudo, perfectio. / Bonum magnum facere. / In esse suo conservari. / Acquisitio opum, gloria, honor. / Cognitio, scientia, animi perfectio. / Bonum, feliciter & beatè vivere. / Conservatio sui esse. / Quies intellectus. / Fruitio, gaudium, delectatio, gloriæ possessio.

Majoritas.

B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Unum majus est altero { *Bono.* *Magno.* *Durabili.* *Potente.* *Sapiente.* *Volito.* *Virtuoso.* *Veritabili.* *Gloriosо.* } Ratione B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

Æqualitas.

B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Æquale est alteri { *Bono.* *Magno.* *Durabili.* *Potenti.* *Sapienti.* *Volito.* *Virtuoso.* *Veritabili.* *Gloriosо.* } Ratione { Essentiæ. / Æqualitatis quantitativæ. / Permanentiæ. / Potestatis, dominii, jurisdictionis. / Scientiæ, peritiæ, ingenii. / Finis, æqualitate virtutum, ratione intensionis. / Proprietatis & activitatis. / Studii veritatis. / Gaudii & quietis, in possessione gloriæ.

Minoritas.

B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Minus est altero { *Bono.* *Magno.* *Durante.* *Potente.* *Sapiente.* *Volito.* *Virtuoso.* *Veritabili.* *Gloriosо.* } Ratione B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

PARADIGMA II.

Quæstio II. *Sive, An Substantia sit bona &c.*

Quæritur, Utrum Substantiæ generalissimæ competant cætera principia absoluta. B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. Respondetur affirmativè. Probatur assumpta quæstio per triades literarum, quæ in Abaco bonitatis diagoniam, sive diametralem lineam obtinent, uti sequitur: BBB. BMM. B D D. B P P. B S S. B Vo. Vo. B Vi. Vi. B Ve. Ve. B G G. His positis selectisque, ita substantiæ bonitatem per novem hasce triades demonstrabis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per principia abſoluta, & terminos ad ea in lateribus unicuique adſcriptos, reducibiles.

1. 1. Omne quod dicit *actualitatem* eſſendi, bonum eſt.
2. Subſtantia generaliſſima dicit actualitatem eſſendi.
3. Ergo ſubſtantia generaliſſima eſt bona.

2. 1. Omne quod habet *ſufficientiam* ſui eſſe, eſt magnum.
2. Subſtantia generaliſſima habet ſufficientiam ſui eſſe.
3. Ergo ſubſtantia generaliſſima eſt magna.

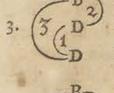

3. 1. Quicquid dicit *permanentiam* eſſendi, eſt durans.
2. Subſtantia generaliſſima dicit permanentiam eſſendi.
3. Ergo ſubſtantia generaliſſima eſt durans.

4. 1. Omne quod poteſt *eſſe* & agere, eſt *potens*.
2. Subſtantia generaliſſima poteſt eſſe & agere.
3. Ergo eſt potens.

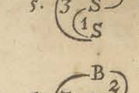

5. 1. Omne *directivum* actuum, ſine quo finem non poſſent attingere, ſapiens eſt.
2. Subſtantia generaliſſima directiva eſt actuum ſuorum.
3. Ergo ſubſtantia generaliſſima eſt ſapiens.

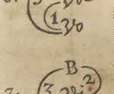

6. 1. Omne quod inclinationem naturalem habet *conſequendi* finem, appetitivum eſt.
2. Subſtantia generaliſſima habet appetitum conſequendi finem.
3. Ergo ſubſtantia generaliſſima volens ſive appetitiva eſt.

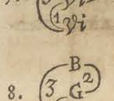

7. 1. Omne quod naturalibus facultatibus pollet, virtuoſum eſt.
2. Subſtantia generaliſſima naturalibus *facultatibus* pollet.
3. Ergo Subſtantia generaliſſima virtuoſa eſt.

8. 1. Omne *quod eſt*, hoc ipſo quod eſt, verum eſt.
2. Subſtantia generaliſſima eſt.
3. Ergo hoc ipſo quod eſt, vera eſt.

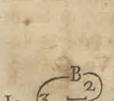

9. 1. Omne quod exaltat effectus ſuos quantum poteſt, *glorioſum* eſt.
2. Subſtantia generaliſſima hoc facit.
3. Ergo ſubſtantia generaliſſima glorioſa eſt.

Per principia reſpectiva ita probatur.

1. 1. Omne *ens*, quod differt à quocunque alio quod non eſt ipſum, bonum eſt.
2. Subſtantia generaliſſima tali ratione differt.
3. Ergo ſubſtantia generaliſſima bona eſt.

2. 1. Omne quod *concordat* in gradu naturæ abſtracto, magnum eſt.
2. Subſtantia generaliſſima concordat in gradu naturæ abſtracto.
3. Ergo ſubſtantia generaliſſima magna eſt.

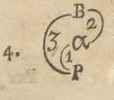

3. 1. Omne quod *contrarietate* caret durabile, eſt.
2. Subſtantia generaliſſima contrarietate caret.
3. Ergo ſubſtantia generaliſſima durabilis eſt.

4. 1. Omne quod *principiat* ſubſtantialiter, potens eſt.
2. Subſtantia generaliſſima principiat ſubſtantialiter.
3. Ergo ſubſtantia generaliſſima potens eſt.

5. 1. Omne *medium* ſubſtantiale ad cognitionem cognoſcitivum eſt.
2. Subſtantia generaliſſima medium eſt ſubſtantiale ad cognitionem.
3. Ergo Subſtantia generaliſſima, cognoſcitiva eſt.

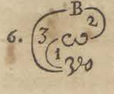

6. 1. Omne quod appetit eſſe meliori modo quo eſt, id *inclinatur* ad finem.
2. Subſtantia generaliſſima appetit eſſe meliori modo, quo eſt.
3. Ergo ſubſtantia generaliſſima inclinat ad finem.

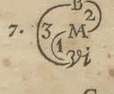

7. 1. Quod accidentibus ſubſtat, majus eſt virtute illis, quibus ſubſtat.
2. Subſtantia generaliſſima accidentibus ſubſtat.
3. Ergo ſubſtantia generaliſſima major eſt, &c. Et ſic de cæteris.

CONSECTARIA.

Ex quibus manifeſtè patet, ſubſtantiam generaliſſimam prædicta principia in ſe formaliter includere, & à quolibet, excepta contrarietate, formalem prædicationem recipere, quorum tamen nullum ſubſtantia dici poteſt, ſed pars ſubſtantiæ, vel principium ſubſtantiale, duplici de cauſa; Primò, quod ſubſtantia ex principiis ſubſtantialibus ſit conſtituta, in quantum illa per ſe propriè exiſtit. Secundò, quia ſubſtat accidentibus, & ſic propriè ſubjectum dicitur; Cùm itaque ſubſtantia ſit conſtituta ex memoratis principiis, certè nullum eorum per ſe ſeparatim, ſed conjunctim, ut finis eorum, ob quem condita ſunt, conſequitur, quæ eſt ſubſtantia; Siquidem Philoſopho teſte *finis ponit neceſſitatem iis, quæ ſunt ad finem.* Hinc ſubſtantia, in tantum bona eſt, in quantum eſt & realiter exiſtit, neque fieri poteſt, ut ſubſtantia ſine bonitate aut bonitas actualem exiſtentiam habere aut ſine ſubſtantia eſſe poſſit in genere naturæ; unde bonitas rectè à nobis principium ſubſtantiale determinatur. Hinc & bonitas magna eſt, quia informatur à magnitudine; & contrà, magnitudo bona, quia informatur à bonitate; neque fieri poteſt, ut bonitas à magnitudine, aut magnitudo aut utrumque à ſubſtantia in quantum ſunt principia ſubſtantialia, ſeparetur. Neque bonitas vel magnitudo ſubſiſtere poſſunt, niſi durent; quod enim non durat, id neque bonum, neque magnum eſſe poteſt; neque durare poſſunt, hæc omnia, niſi potentiam habeant ad bonificandum, magnificandum, durandumque neceſſariam; neque potentia prodeſſe poſſet, niſi cognoſcitivum ſeu inſtinctivum principium ineſſet, appetituſque ad finem conſequendum, & ad ſe conſervandum requiſitus; & ſic de cæteris. Unde patet clarè. ſubſtantiam ex iis principiis ſubſtantialibus conſtitutam, ſine quibus nec eſſe, nec poſſe, nec operari queat; Unde ſubſtantialia principia illa dicere neceſſe eſt; quod ſi quis neget, id nova argumentorum congerie probabis quæ ſunt argumenta Lulli; quamvis aliqua valde obſcura ſint, more ei ſolito. Argumenta Lulliana.

1. Si ſubſtantia non eſſet ſubſtantialiter & formaliter bona, tunc accidens eſſet melius illâ; ſed hoc eſt abſurdum; quia bonum ſubſtantiale, cum eſſe, per ſe, convertitur, minimè verò cum eſſe in alio, quod eſt accidens. B.

2. Si ſubſtantia non eſſet *magnum* ſubſtantiale, accidens pariter ſubſtantiâ majus eſſet, quod dici minimè poſſet, cum ſubſtantialis bonitas magna, bonum magnum, cum eſſe per ſe convertantur, atque adeo ſubſtantia de iis formaliter & ſubſtantialiter producatur. M.

3. Si ſubſtantia non *duraret* ſubſtantialiter, nulla ſubſtantia duraret per ſe ipſam, tranſiret enim in præteritum, & ſic non poſſet contrahi nec determinari, aliàs omnis potentia foret accidens, & ſic ſubſtantia plus poſſet per accidens, quàm per ſe, quod inconveniens eſt. D.

4. Si ſubſtantia non eſſet *potens* ſubſtantialiter, accidens plus poſſet, quàm ſubſtantia, quod inconveniens eſt. P.

5. Si ſubſtantia qualiſcunque tandem illa ſit ſubſtantialiter non eſſet *cognoſcitiva* aut appetitiva per inſtinctum naturæ, illa utique omnis operationis, quæ propter finem eſt, incapax eſſet, nec dirigere poſſet actus ſuos. Lullus quando loquitur de cognitione inſtinctiva, id ſemper de appetitu naturali omnibus indito intelligi debet. S.

6 Si præterea non haberet *appetitum* perveniendi ad finem, tunc neceſſariò quieſceret in principio & medio, non in fine, quæ omnia incongrua ſunt; talis autem appetitus non poteſt dici accidens, cùm ille præſcindat à quocunque accidente; naturæque eſſentialiter inſertus. Ergo eſt ſubſtantialis. Vo.

7. Si non eſſet *virtus* naturalis ſubſtantialis, nulla virtus moralis & accidentalis eſſe poſſet, ſed eſt moralis, ergo & ſubſtantialis à quo oritur & dirigitur. Vi.

8. Si nulla eſſet *veritas* ſubſtantialis, ſubſtantia magis eſſet vera per accidens, quàm per ſeipſam; quia de ſubſtantia prout in univerſa- Ve.

Universidad de Deusto
Biblioteca

versalitate sua præscindit à quocunque posteriori, verum est dicere, quod est; hoc enim pacto, vera adæquatio ejus est ad intellectum.

G. 9. Si Substantia non esset *gloriosa* per se, nulla substantia haberet gloriam per seipsam; quia omnis substantia gloriatur in suo esse, & in sua operatione intrinsecè; aliàs nunquam daretur substantiæ quies, qua, bono suo contenta, frueretur.

Simili modo probabuntur, principia respectiva substantialia esse.

=. 1. Si substantia non habet *differentiam* substantialem, tunc cessante operatione intellectûs Materia & forma necessariò erunt idem; hoc est absurdum; ergo.

♡. 2. Si *concordantia* non esset substantialis, deficerent ei bonitas, magnitudo, duratio &c. quoniam substantia cum substantia magis concordaret, quàm cum seipsa, & in se ipsa; neque bonitas & magnitudo se mutuo possent informare & substantiam constituere; est ergo inter illa concordantia substantialis.

○●. 3. Soli substantiæ nihil est *contrarium*.

○. 4. Si substantia non est principium substantiale, consequenter non erit causa principians; sed hoc dici non potest; ergo.

⊙. 5. Si substantia non esset *medium substantiale*, ex materia & forma non fieret substantia; hoc dici non potest, ergo neque illud, unde consequitur.

ω. 6. Si *finis* non esset substantialis, major esset quies per accidens, quàm per se, & sic substantia non posset quiescere in aliquo fine sine accidente, quod falsum est, cum individuum de genere substantiæ, prius sit individuo de genere accidentis, Philosopho teste 7. Metaph.

M. 7. Si *Majoritas* non esset substantiale principium, illa non esset major accidente; sed hoc falsum est; cùm substantia habeat esse per se, & propter se, minimè verò accidens; una siquidem substantia dicitur major alterâ ob majorem finem.

Æ. 8. Pari pacto sine *æqualitate* substantiali non esset aliqua æqualitas substantialis major alterâ;

Min. 9. Nec sine *minoritate* substantiali esset aliqua pars substantialis minor altera. Quæ omnia hîc uberius deducenda duxi, ut ratio, cur principia Artis nostræ, principia substantialia & essentialia dicamus, Lectori patefiat. Sunt enim hæc principia ita cum substantia identificata, ut ab ea nulla ratione salva substantia separari queant, atque hoc pacto Lullus intelligenduus est.

Per 9. Categorias alia deductio.

Possunt & hæc ulterius deduci per novem Categorias; cujus ut exemplum habeas, sic operabere.

Quod substantia sit quanta probatur per,

B. M. Omne ens finitum & limitatum est *quantum*, sive extensive sive intensive. B.

Q. B. Sed substantia generalissima est ens finitum & limitatum.

B. Q. Ergo substantia generalissima est quanta, vel extensive vel intensive.

Quia si non esset limitata, esset illimitata & infinita, quod nulli enti creato convenit. M.

Quia omne deductum de non esse ad esse per suas partes, est limitatum & finitum.

Quando, est prædicamentum essentialiter ab aliis distinctum, & causatur ex novitate seu inceptione principiorum eo modo, quo sequitur. D.

Omne inceptum est novum & in tempore positum.

Substantia generalis est hujusmodi. Ergo.

Major est vera, secus enim esset, antequam esset, quod est impossibile.

Nota duo illa prædicamenta esse absoluta, ex eo, quod causantur à principiis absolutè sumptis, non tamen alia prædicamenta accidentalia ponuntur absque mutua relatione, ut patet in qualitate, quæ oriri non potest à principiis substantialibus, nisi mutuò se informare dicantur.

B. Omne quod informatur ab aliquo, *qualificatur* ab eo. Quid qualis.

Q. Sed bonitas substantiæ informatur à magnitudine, duratione &c.

Q. Ergo qualificatur ab ipsis.

Ubicunque est compositio, ibi est *actio & passio*; sine his enim fieri non potest, ut aliquid componatur. Quod agens & patiens.

Sed in substantia generalissima est compositio.

Ergo in substantia generalissima inter principia substantialia est actio & passio.

Ubicunque est *actio & passio*, ibi est relatio. Quod relativa.

Sed inter principia substantiæ est actio & passio.

Ergo & relatio. Major patet ex 6. Met. Minor per se patet.

Ubi reperitur aptitudo rei *ubificantis* ad rem *ubificatam*, ibi reperitur *locus*. Ubi.

Inter principia substantiæ reperitur talis habitudo.

Ergo. Major nota est ex definitione: probatur Minor, sunt enim omnia principia in substantia.

Ubi

Ubi est habitudo *situantis* ad rem *situatam*, ibi est *situs*.

Inter principia substantiæ talis est habitudo.

Ergo.

Major per definitionem patet: Minor probatur: est enim bonitas, M. &c. in substantia situata, ut pars in toto.

Per habitum. Ubi est *habitudo* rei habituantis ad rem habituatam, ibi est *habitus*.

Inter principia substantiæ est talis habitudo.

Ergo.

Major patet, ex definitione. Min. prob. est enim habituata bonitas ex magnitudine, duratione &c.

Nota igitur, quod quemadmodum ex Principiis substantialibus fit substantia, sic ex finito seu finitudine quantitas completa; & ex inceptione principiorum Prædicamentum quando; & ex qualificatione qualitas; ex actionibus & passionibus actio & passio completa; ex relationibus relatio proprii generis; ex ubificatione ubi; ex situatione situs, ex habitibus habitus; quemadmodum enim ordine naturæ principia substantialia præcedunt accidentalia, ut bonitas & magnitudo; ita inde necessariò resultat substantia, quæ emanat à principiis universalibus; quæ subjectantur in ea; & hoc modo habent esse effectivè ab ea, & subjectivè in ea, & sunt finaliter propter eam.

CAPUT VI.

Tabula universalis seu Abacus polysophus.

QUA

Quicquid in humanarum divinarumque rerum scientia latet absconditum, eruitur.

HAbes hîc in Tabula, quicquid curiosa mens desiderare potest, tum ad discursus facili negotio formandos, tum ad sacras profanasque authoritates amplè deducendas. Habes naturalium rerum, artium atque scientiarum omnium applicationes, & veluti themata quædam, eorum, quæ sub quæstionem cadere possunt, miro artificio constituta fœcundissima seminaria, quæ in copiosam messem haud dubiè, industriâ Lectoris, excrescent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABULA COMBINATORIA
SIVE

Abacus Polysophus omnium principiorum tam absolutorum, quam respectivorum, quo veluti in epitoma quadam omnium scibilium rationes continentur.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
B B	B M	B D	B P	B S	B Vo	B Vi	B Ve	B G	B ☰	B ♡	B ○–●	B α	B ⊙	B ω	B M	B Æ	B Min
M B	M M	M D	M P	M S	M Vo	M Vi	M Ve	M G	M ☰	M ♡	M ○–●	M α	M ⊙	M ω	M M	M Æ	M Min
D B	D M	D D	D P	D S	D Vo	D Vi	D Ve	D G	D ☰	D ♡	D ○–●	D α	D ⊙	D ω	D M	D Æ	D Min
P B	P M	P D	P P	P S	P Vo	P Vi	P Ve	P G	P ☰	P ♡	P ○–●	P α	P ⊙	P ω	P M	P Æ	P Min
S B	S M	S D	S P	S S	S Vo	S Vi	S Ve	S G	S ☰	S ♡	S ○–●	S α	S ⊙	S ω	S M	S Æ	S Min
Vo B	Vo M	Vo D	Vo P	Vo S	Vo Vo	Vo Vi	Vo Ve	Vo G	Vo ☰	Vo ♡	Vo ○–●	Vo α	Vo ⊙	Vo ω	Vo M	Vo Æ	Vo Min
Vi B	Vi M	Vi D	Vi P	Vi S	Vi Vo	Vi Vi	Vi Ve	Vi G	Vi ☰	Vi ♡	Vi ○–●	Vi α	Vi ⊙	Vi ω	Vi M	Vi Æ	Vi Min
Ve B	Ve M	Ve D	Ve P	Ve S	Ve Vo	Ve Vi	Ve Ve	Ve G	Ve ☰	Ve ♡	Ve ○–●	Ve α	Ve ⊙	Ve ω	Ve M	Ve Æ	Ve Min
G B	G M	G D	G P	G S	G Vo	G Vi	G Ve	G G	G ☰	G ♡	G ○–●	G α	G ⊙	G ω	G M	G Æ	G Min
☰ B	☰ M	☰ D	☰ P	☰ S	☰ Vo	☰ Vi	☰ Ve	☰ G	☰ ☰	☰ ♡	☰ ○–●	☰ α	☰ ⊙	☰ ω	☰ M	☰ Æ	☰ Min
♡ B	♡ M	♡ D	♡ P	♡ S	♡ Vo	♡ Vi	♡ Ve	♡ G	♡ ☰	♡ ♡	♡ ○–●	♡ α	♡ ⊙	♡ ω	♡ M	♡ Æ	♡ Min
○–● B	○–● M	○–● D	○–● P	○–● S	○–● Vo	○–● Vi	○–● Ve	○–● G	○–● ☰	○–● ♡	○–●–○–●	○–● α	○–● ⊙	○–● ω	○–● M	○–● Æ	○–● Min
α B	α M	α D	α P	α S	α Vo	α Vi	α Ve	α G	α ☰	α ♡	α ○–●	α α	α ⊙	α ω	α M	α Æ	α Min
⊙ B	⊙ M	⊙ D	⊙ P	⊙ S	⊙ Vo	⊙ Vi	⊙ Ve	⊙ G	⊙ ☰	⊙ ♡	⊙ ○–●	⊙ α	⊙ ⊙	⊙ ω	⊙ M	⊙ Æ	⊙ Min
ω B	ω M	ω D	ω P	ω S	ω Vo	ω Vi	ω Ve	ω G	ω ☰	ω ♡	ω ○–●	ω α	ω ⊙	ω ω	ω M	ω Æ	ω Min
M B	M M	M D	M P	M S	M Vo	M Vi	M Ve	M G	M ☰	M ♡	M ○–●	M α	M ⊙	M ω	M M	M Æ	M Min
Æ B	Æ M	Æ D	Æ P	Æ S	Æ Vo	Æ Vi	Æ Ve	Æ G	Æ ☰	Æ ♡	Æ ○–●	Æ α	Æ ⊙	Æ ω	Æ M	Æ Æ	Æ Min
Min B	Min M	Min D	Min P	Min S	Min Vo	Min Vi	Min Ve	Min G	Min ☰	Min ♡	Min ○–●	Min α	Min ⊙	Min ω	Min M	Min Æ	Min Min

EXPOSITIO TABULÆ.

Habes in hac Tabula quicquid in universo scibili latet absconditum, per arcanas argumentorum sedes, miro quodam artificio, ita disposita, ut data qualibet quæstione, ingentem, ad eam probandam, argumentorum materiam paratam habere possis. Prima Columna monstrat; quicquid de bonitate entium sive realium sive moralium, intentionaliumque, secundum totam naturæ latitudinem proponi potest.

potest. Secunda, quicquid ad extensionem, intensionemve, & magnitudinem proponi potest, obtinet. Tertia, Quarta, Quinta, Sexta, &c. Quicquid ad durationem, potentiam, cognitionem appetitum; &c. quovis modo revocari potest, continet. Idem de principiis respectivis dicendum est.

Literas binas in unoquoque Columnarum receptaculo possuimus; quarum utraque significat terminum in abstracto; prima quidem in recto, altera in obliquo; & nihil aliud, quàm quæstionum themata denotant; Exempli gratia: M. B. non in concreto, sed in abstracto pronunciandæ sunt; Magnitudo bonitatis; D. B. Duratio bonitatis. P. B. Potentia bonitatis, & sic de cæteris per octodecim principia Artis nostræ. Secunda Columna omnia themata exhibet, quæ ad magnitudinem pertinent; uti B. M. Bonitas Magnitudinis. D. M. Duratio magnitudinis, ita ut semper prima litera in recto abstractè, altera in obliquo casu pronuncianda sit.

Sed quæret forsan nonnemo, Cur B.M. & M. B. similiaque diversè posuerimus, cùm idem significare videri possint. Hisce respondemus, magnam esse differentiam inter Bonitatem magnitudinis, & magnitudinem bonitatis; illud enim bonum aliquod in magnitudine, hoc magnum quid in bonitate considerat; in Deo enim, magnitudo bonitatis causa fuit, quod Mundus conditus sit; Bonitatis vero magnitudo causa fuit, ut ea quæ condidit, omnia præsentia sua conserventur, & sic de cæteris, quæ omnia differentes in animo conceptus formant. Porrò in diagoniis tabulæ lineis, seu diametralibus receptaculis invenies omnia identica; uti BB. MM. DD. Bonitas Bonitatis. Magnitudo Magnitudinis. Duratio Durationis, quæ quidem nihil ad propositum facere videri possunt. Sed si, uti in præcedentibus dixi alterutram per terminos implicitos sive ad absoluta reducibiles exposueris, magnam statim invenies propositionum formandarum farraginem. Exempli causa B. B. Diffusio bonitatis. M. M. extensio magnitudinis. D. D. æternitas æviternitatis, temporalis durationis, & sic de cæteris.

Verùm quoniam ei, qui in Arte necdum exercitatus est difficile futurum prævideo, ut sedes thematum proprio Marte promptè inveniat, hinc in sequenti Tabula, singulis litterarum Combinationibus, themata adjungere visum fuit, ut sic majorem haberet Artista de omni scibili discurrendi materiem.

Si tibi probanda fuerit aliqua quæstio, statim quod in ea subjectum, quod prædicatum sit, diligenter nota, cognitasque propositiones ad congruos terminos absolutos sive respectivos reduces. Atque hic est Lydius lapis, uti Ivo dicit, quo mentis conceptus probantur, ac confusi luxuriante contextu in certas reducuntur propositiones. Verbi gratia.

1. Si fiat hæc propositio: An unita sint fortiora? Re. affirmativè. Et quoniam unio revocatur ad ♡ Concordantiam, forte verò ad P. potestatem, utrumque conjunctum dabit Combinationem P. ♡ potentia Concordantiæ. Quæ res itaque in Tabula ♡ P. & è regione abundantem reperies formandarum propositionum, Syllogismorumque materiam hoc pacto.

   1. Ubicunque est rerum omnium in unum conspiratio ibi est ♡ P.
   Hoc fit in Mundo. Ergo.
   2. Ubicunque est in bonum Commune promovendum unio, ibi est ♡ P.
   Hoc fit in Republica benè ordinata.
   Ergo.

Hoc pacto varias promes propositiones ad propositam quæstionem per variam inductionem probandam utiles.

2. Quæstio si fiat, an adversa sint desideranda; quoniam adversa ad ○–● Contrarietatem, desideranda verò ad Vo. Voluntatem pertinent; illa conjuncta dant hanc Combinationem, Contrarietas voluntatis, per has notas significata, ○–● Vo. Quære itaque hæc signa in appropriatis Columnis, videlicet in Columna ○–● Vo. & statim è regione exhibebuntur tibi argumenta, themata, seu materia formandorum discursuum vastissima.

3. Quæritur. An, & Quanta sit potentia bonitatis divinæ; hi termini cum expliciti sint, & idem ac P. B. potentia bonitatis; illas notas quæres in Columna priori, & è regione P. B. invenies ingentem probandarum conclusionum materiam, hoc pacto.

   Ubicunque est diffusio virtutis magnæ ibi est potentia magnæ bonitatis.
   In Deo dum Mundum condidit, & in opere Redemptionis fuit diffusio virtutis magnæ.
   Ergo in Deo dum Mundum condidit, & in opere Redemptionis fuit potentia magnæ bonitatis.

4. Quæstio. An parentes honorandi: quoniam (parentes) revocantur ad, α, principium, & honorandi ad, G, Gloriam inde nascetur hæc Combinatio, G. α. cui in Columna appropriata respondent argumenta, seu media, ad propositam quæstionem probandam; & sic in omnibus aliis propositionibus in suos terminos absolutos resolvendis pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

procedes. Veruntamen quoniam difficile est, statim & ex tempore Combinationem veram, ex propositione facta reperire; meliùs feceris, si diligenter Tabulæ juxta Columnas suas, processum observaveris, memoriæque mandaris; quod facili negotio fiet; Siquidem in prima Columna omnia 18 principia tam absoluta, quàm respectiva, prædicantur de B. In secunda, eadem de magnitudine. In tertia, eadem de D. In Quarta, eadem de P. In Quinta, eadem de S. In Sexta eadem de Vo. & sic de cæteris Columnis ordine idem judicium esto; Unde qui menti suæ firmiter impresserit 18 ordine principia per literas suas, is statim immensam & inexhaustam deducendarum propositionum segetem paratam habebit ex argumentis & thematis, seu mediis, è regione in certas classes redactis.

Verùm ne rem tam fœcunda materie præditam parcè attingam, exemplis eam deducere visum fuit, & ne statim confuso ordine progrediar, à prima statim Tabulæ universalis transversa serie negotium auspicabor. Primò itaque per novem quæstiones rem deduces.

An.

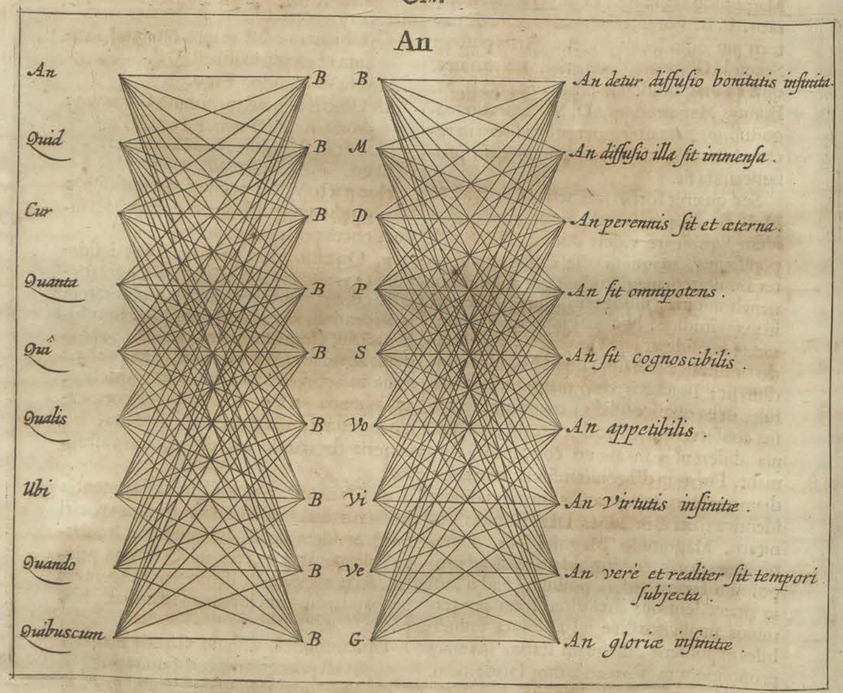

An sit illa,
Quid sit illa,
Cur sit illa,
Quanta sit,
Qualis sit,
Quomodo sit,
Quando sit,
Ubi sit,
Quibuscum agat,
} Diffusio in { △. ◎. □. 9. Accid. ⁘.

Ecce in hac dispositione simplici statim paratam habebis 162 argumentorum materiam, simplicibus terminis compositam, & per novem quæstiones, totidemque subjecta universalia deductam; quæ quidem tantò semper crescent amplius, quantò ad particulariora, quæ in universalibus virtute latent, descenderis profundiùs. Sed jam quomodo ea in formam Syllogisticam cogenda sint, ostendamus.

Quæstio

Quæstio 1. *per* An.

Per B. B. *An* detur diffusio bonitatis infinitæ. Respond. affirmativè, & ostenditur per enneadem erotematicam.

Per B. M. Illud Bonum, quod sine termino sese *diffundit*, est infinitæ *bonitatis diffusio.*
Deus sine termino se diffundit.
Ergo in Deo est infinitæ bonitatis diffusio.

2.

Nullum Ens creatum *infinitè* bonitatem suam diffundit.
Angelus, homo, Cœlum, est ens creatum. Ergo.

Quæstio per Quid.

Per B. M. Illud à quo cuncta *participativè* sunt *bona*, est bonitas magnitudinis infinitæ.
A Deo cuncta participativè sunt bona.
Ergo.

Quæstio per Cur.

Per B. M. Cujus ratio formalis *boni* est ipsa *essentia*, illa est *infinitæ* bonitatis.
Ratio formalis boni in Deo est ipsa essentia Dei.
Ergo essentia Dei est infinitæ bonitatis.

Quæstio per Quantum.

Per B. M. Illa Bonitas, quæ nec *numerum* nec terminum habet, est *infinitè diffusa.*
Bonitas Dei nec numerum nec terminum habet. Ergo.

Quæstio per Quomodo.

Per B. D. Illud in quo essentia & duratio convertuntur, illud necessariò habet infinitæ bonitatis permanentiam.
In Deo essentia & duratio convertuntur.
Ergo.
Si enim non esset, non esset bonus; & si non duraret, pariter non esset bonus;
Sed essentia Dei durat infinitè. Ergo & infinitæ bonitatis est.

Quæstio per Quale.

Omne attributum, quod identificatur cum subjecto essentialiter, est infinitâ *bonitate* sua *diffusum.* Per B. M.
Bonitas in divinis identificatur cum subjecto divinæ essentiæ. Ergo.

Quæstio per Ubi.

Quod nec *loco* nec *termino* comprehenditur, id est infinita bonitate ubique diffusum. Per B. M.
Deus nec loco nec termino comprehenditur. Ergo.

Quæstio per Quando.

Quod natura sua *æternum* est, est infinitæ bonitatis. Per B. D.
Deus natura sua æternus est.
Ergo infinitæ bonitatis. Et sic de cæteris.

Vides itaque, quomodò tibi per singula, ad selectam propositionum congeriem comparandam, procedendum sit. Scias præterea, singulos horum Syllogismorum ad majorem varietatem per singula 18 principia deduci posse; uti paulò post patebit; ut proinde nec finis nec numerus sit quæstionum, quæ hac methodo haberi possunt in qualibet proposita materia, uti in sequentibus patebit.

CAPUT VII.

De Abaco Pantosopho, quo de omni materiâ proposita argumentorum loca reperiuntur.

EX præcedenti Tabula, deduximus hosce Abacos, quos pantosophos vocamus, quia de omni scibili suppeditant ingentem argumentorum copiam & ubertatem. Abaci sunt duo. Primus continet Combinationem principiorum absolutorum cum absolutis; in cujus descendente Columna ponuntur principia absoluta in abstracto sumpta, & in recto; In fronte verò ponuntur eadem ordine principia absoluta, sed in obliquo, uti Tabulam inspicienti patebit. Secundus Abacus combinat absoluta cum principiis respectivis.

Quorum usus hic est. Si quæratur *Verb. Grat.* Utrum bonum sit scire? reduces bonum ad bonitatem, & scire ad sapientiam, & habebis Combinationem terminorum, quæ est Bonitas Sapientiæ. Accipe itaque Bonitatem in latere & Sapientiam in fronte, & angulus communis dabit loca & argumentorum sedes propositæ quæstioni congruas. Si verò quæstio sit de differentia aut concordantia bonitatis, quære in secunda Columna Differentiam aut concordantiam è latere, bonitatem verò in fronte, & angulus communis dabit argumentorum sedes propositæ quæstioni congruas. Si denique

Universidad de Deusto
Biblioteca

nique sit quæstio de differentia & concordantia, & de cæteris principiis respectivis; *Verb. Gr.* Utrum principia differant; quæres principium in fronte, & differentiam in latere, & angulus communis dabit quæsitum.

Verùm cum praxin hujus Abaci in ultimum Librum reservaverimus, ejus usum & praxin hoc loco consultò omisimus; cùm hîc nihil aliud agamus, nisi ut Combinationum, quæ per varios Abacos & Tabulas quovis modo fieri possunt, varietatem ostendamus, atque adeò insignem subsidiorum, quibus in Arte nostra possidenda Tyronum conatus promoveantur, apparatum curioso gustui aptatum proponamus. Neque hoc loco Lector speret totius Artis praxin, quam non nisi paucis exemplis declarandam duximus; Sed ultimum hujus Operis Librum adire oportebit; ubi quicquid ad universalem Artis praxin pertinet, ubertimè per exempla comprobatum reperiet.

Abacus Polysophus argumentorum sedes explicans.

Quæstiones.	*Particulæ.*	1.	2.	3.	*Subjecta.*
An.	Omne.	B.	B.	B.	△.
Quid. Cujus. Cui.	Nullum.	M.	M.	M.	
Cur. Quare.	Quod.	D.	D.	D.	◎.
Quantum.	Quodcunque.	P.	P.	P.	□.
Quomodo. Quî.	Quandocunque.	S.	S.	S.	
Quale.	Ubi.	Vo.	Vo.	Vo.	
Ubi.	Ubicunque.	Vi.	Vi.	Vi.	
Quando.	Quoties.	Ve.	Ve.	Ve.	⬠.
Quibuscum.	Quantò. Tantò.	G.	G.	G.	⁘.
Unde.	Quot. Tot.	=.	=.	=.	Quantitas.
Ex quo.	Si non, Sequeretur.	♡.	♡.	♡.	Qualitas.
	Quò. Eò.	○●.	○●.	○●.	Actio.
	Quicquid.	α.	α.	α.	Passio.
	Quorum. Quibus.	⊙.	⊙.	⊙.	Relatio.
		ω.	ω.	ω.	Ubi.
		M.	M.	M.	Quando.
		Æ.	Æ.	Æ.	Situs.
		Min.	Min.	Min.	Habitus.

CAPUT

CAPUT VIII.

De mirifico Abaci polysophi mobilis artificio.

TRademus hoc loco Lectori ultimam Combinationis methodum, tantò excellentiorem, quantò reliquis expeditior, facilior & brevior est; quicquid enim hucusque de variis Combinationis modis, Tabularumque diversitate dictum fuit, hac veluti in Epitome quadam paucissimis Columnis comprehendit; reservavimus autem hanc methodum non immeritò in hunc locum, ut ex eo uberrimæ Artis nostræ divitiæ & inventionum incredibilis varietas & multitudo luculentius pateret, ac Lectores Curiosi novum reperirent ad scientiarum cultum promovendum organum, mirum in modum facile & oportunum; Sic autem sese res habet. Tribus Columnis planis, sive chartaceis, sive ligneis, mobilibus totum negotium conficitur.

Describantur octodecim principia tam absoluta, quàm respectiva in tribus Columnis, uti hîc juxta vides; & negotium confectum habebis.

Hisce tribus Columnis, quicquid in Tabula Universali, quam Capite V exposuimus, habetur per novem principiorum quà absolutorum, quà respectivorum Combinationem expansum, hîc contractum reperies; sola mobilium Columellarum alia & alia applicatione; per duas etiam solas obtinebis, quicquid in Abaco polysopho fusè digestum latet. Sed in exemplo rem ostendamus.

PARADIGMA I.

Per 2. solas Columnas.

Si velis duabus solis Columellis exhibere primam Columnam Tabulæ, seu Abaci polysophi, Cap. VI. descripti; sic operare.

Promove B. literam secundæ Columnæ ad singulas ordine literas, & signa primæ Columnæ, ad B. deindè ad M. & postea ad D. & sic deinceps, & nascetur prima Columna. Si deinde secundam Columnam Abaci polysophi exhibere velis; promove secundam literam M. secundæ Columnæ hîc è latere positæ supra figulas ordine literas in prima Columna descriptas, & habebis quæsitum. Hoc pacto si tertiam literam D. secundæ Columnæ applices supra singulas ordine primæ Columnæ literas, habebis tertiam Columnam Abaci polysophi. Si quartam denique secundæ Columnæ literam P, supra singulas ordine literas primæ Columnæ applices, habebis quartam Abaci polysophi Columnam; & sic de cæteris procedes usque ad ultimam Columnam, Combinando singulas literas & signa cum singulis primæ Columnæ literis & signis, & reperies omnes Combinationes Tabulæ seu Abaci polysophi Columnas 18. sola harum mobilium Columnarum alia & alia applicatione, pulcherrimo jucundissimoque technasmate exhiberi; quorum quidem usus in sequentibus uberrimè declarabitur.

PARADIGMA II.

Per 3. Columnas.

Quoniam verò singulas propositas quæstiones per Syllogismos demonstrativos probare contendimus, tres Columnas ad opus cum debita industria conficiendum assumere oportebit. Et quamvis suprà Cap. V. Tabulam universalem exhibuerimus, qua per Combinationem ternariam omnem possibilem principiorum inter se Syllogisticam Combinationem ostendimus. Scias tamen Lector, quicquid in dicta Tabula quàm fusissimè præstitum est, id solis tribus hisce Columnis mirâ facilitate exhiberi posse, eo modo qui sequitur.

Si quispiam velit solis hisce tribus Columnis singulas ordine Combinationes in dicta Tabula descriptas exhibere, is ponat ante se dictam Tabulam, in qua primo loco occurrit abacus, cujus titulus est; Combinatio prima Bonitatis cum reliquis principiis. Et quoniam prima Columna bis ponit B B, & deinde replicato ordine reliquas principiorum literas iis annexas habet; primò tres Columnas eo situ pones, quo prima Combinatio docet, *V. Grat.* B b b. Deinde Tertiæ Columnæ literam secundam M ad B, deinde tertiam tertiæ Columnæ literam D pones ad B B. & postea quartam literam P iterum ad B B. & sic deinceps ordine literas appones ad singulas duplicatas literas B D. & habebis primam Columnam. Secundæ Columnæ Combinationem B M B sic perficies: Applica primæ Columnæ literæ B, secundæ Columnæ secundam literam M. & deinde tertiæ Columnæ primam literam; deinde replicatis literis ordine applicabis tertiæ Columnæ literas, & habebis quæsitum; & sic in singulis novem Abacorum Columnis procedes, & habebis, quicquid in expansa Tabula amplè deductum fuit, solis tribus Columnis exhibitum. Nil amplius dico, Lector modum operandi

ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex dictis facilè percipiet, atque experietur, quod quomodocunque has tres Columnas transmutaveris, semper Combinationes & propositiones tuo instituto maximè proficuas sint resultaturæ. Exposuimus modum operandi cum tribus hisce Columnis, nihil jam restat, nisi ut alia nonnulla ad facilitandum negotium oportuna addamus.

Certum est; in his tribus Columnis, omnia, quæ in dictis fusè descriptis tabulis continentur, exponi; quoniam verò non uniuscujusque est, tribus dictis literis aut signis, statim Syllogismos ex tempore, per congruos terminos, media & propositiones formare; hoc loco docebimus, Quanam facilitate fieri possit, ut pueri etiam & idiotæ nonnihil, dummodo legere, nôrint, in hoc negotio, non sine admiratione, etsi materiali quadam operatione, sint præsituri: paucis exponemus negotium. Primò fiant quotlibet Columnæ, exacta 18 loculamentorum divisione æquales, tum in longitudine tum in latitudine. In hisce describatur primò Enneas Erotematica; deinde in alia, particulæ affirmativæ & negativæ. In tertia Columna contineantur novem subjecta universalia. In cæteris Columnis describantur omnes termini reducibiles, ad principia videlicet Bonitatis, Magnitudinis, Durationis, Potentiæ &c. quos tibi exhibebit Liber primus, Caput 4. de principiorum definitionibus, & habebis Columnas ad operandum dispositas; sed modum dispositionis ex typo hîc appositio facilè intelliges.

USUS & PRAXIS.

Proposita quavis quæstione; *Verbi Gratia.* An △ sit bonus. Ad hoc probandum, primo loco ponatur Columna quæstionaria; Secundo Columna particularum, quarum ope propositiones formandæ sunt; (poterit autem formari quæstio, semper unâ ex istis particulis, quæ Columnæ inscriptæ sunt.) Deinde tres Columnæ Alphabeticæ, uti vides; ultimo tandem Columna subjectorum universalium.

Hisce positis. Duplex modus operandi instituitui potest; vel per solas literas initiales principiorum, vel per terminos compositos reducibiles ad eadem. Prior propriè exercitatis in Arte competit; Alter iis, qui terminorum reducendorum modum nesciunt. De priori paucis hîc agam, de posteriori in separato Libro tractaturus; ubi & hanc Rabdologiam polysopham ad omnes scientias applicabilem obiter innuimus. Sed jam ad institutum.

Quæstio proposita fuit; An △ sit bonus; ad hoc probandum ita procedes quoniam enim tria B B B identicam propositionem faciunt; ideò pro primo B. unum ex terminis reducibilibus pones, cujusmodi sunt: Ens, unum, substantia, essentia &c. suprà descripta. Hoc posito sic argumentare: Omne Ens est bonum: △ est ens; Ergo est bonus. Ubi vides, semper primas duas literas exhibere majorem, in qua prior semper rationem subjecti & medii, altera verò rationem prædicati habet; Minor verò propositio semper pro subjecto, unum habet ex novem subjectis universalibus, uti hîc △. rationem verò prædicati, Ens seu B. unde Conclusio latere non potest; habebisque Syllogismos novem sequentes juxta enneadem erotematicam dispositos.

1. *An* △. *sit bonus.*

B. Omne Ens est bonum.
△. B. Deus est Ens.
B. Ergo est bonus.

2.

B. Omnis perfectio essentiæ est bona.
△. B. Deus est perfectio essentiæ suæ.
B. Ergo est bonus.

3.

B. Sine quo nil quidpiam operari potest, illud est bonum necessarium.
△. B. Sine Deo nil quidquam operari potest.
B. Ergo Deus est bonum necessarium.

4.

B. Suprema essentia est infinitum bonum.
△. Deus est suprema essentia.
B. Ergo est infinitè bonus.

5.

B. Ubi est perfectio perfectionum omnium possibilium, ibi est summum bonum.
△. Deus est perfectio perfectionum omnium possibilium.
B. Ergo Deus est summum bonum.

6.

B. Quod ubique est, illud infinitum bonum est.
△. Deus ubique est.
B. Ergo Deus infinitum bonum est.

7. B. Quod

7.

B. Quod æternum est, id summum bonum est.
△. Deus æternus est.
B. Ergo summum bonum est.

8.

B. Quod extra omne tempus fuit, est, & erit, illud summum bonum est.
△. Deus extra omne tempus fuit, est, & erit.
B. Ergo Deus summum bonum est.

9.

B. Cujus actio est ipsa essentia, illud est summum bonum.
△. Dei actio est ipsa essentia.
B. Ergo est summum bonum.

Habemus itaque primam propositionem per novem quæstiones deductam. Si porrò mediæ Columnæ singulas literas ordine applices primæ & tertiæ Columnæ primis literis, nascetur hæc Combinatio B M B. Omne ens bonum est magnum; & per B D B. Omne ens durabile est magnum; & per B P B. Omne ens potens bonum est; & sic de cæteris. Atque hoc pacto per varias trium Columnarum transpositiones atque applicationes, innumerabilem propositionum congeriem obtinebis, quæ omnes uti ab homine totius vitæ tempore, describi, ne dicam, numerari possunt; ita consultò eas paucis tantùm exemplis indigitandas duxi. Atque hæc de Arte Combinatoria sufficiant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTIS MAGNÆ SCIENDI, *SIVE* COMBINATORIÆ,

LIBER QUINTUS.

QUO

Divisio Scientiarum Principiorumque ad eas assequendas necessariorum, eorumque unius ad alteram, singularumque ad singulas combinatio traditur.

PARS I.

De Scientiis modisque eas acquirendi.

PRÆFATIO.

ANtequam ad eam methodum, quam Artis nostræ ad omnes scientias applicatam modum & rationem docet, progrediamur, ordinis ratio postulare videbatur ut primò de scientiarum divisione, deinde de ipsis principiis sciendi ageremus, ne Lector in secuturarum scientiarum ad nostræ Artis principia applicatione dubius & anceps hæreat.

CAPUT I.

De Divisione Scientiarum.

QUicunque animus est ad recte & legitimè philosophandum proclivis, is sequentia veluti Effata quædam irrefragabilia priùs supponenda sibi esse persuadeat.

Philosophia est studium Sapientiæ.
Sapientiæ Universitatis est cognitio.
Rerum Universitas constat ordine.
Ordo constat priori & posteriori.

Si quis à posterioribus philosophari inceperit, is rerum pervertit ordinem, quo perverso, intellectui non aliud, nisi tenebræ & caligo supersunt. A primis ergo philosophandi tibi initium sumendum putes; non ab incognitis sed cognitis; si enim ab incognitis ordimur, omnia sequentia nobis incognita erunt. A cognitis ergo nostræ disceptationis sumamus exordia.

Cognitio omnis à mente primam habet originem; à sensibus prima sui habet incunabula,

nabula, cùm nihil sit in intellectu, quod non prius fuerit in sensu. Inter sensus, uti visus naturæ nobilitate viriumque præstantia, & actionum dignitate princeps est, ita totius meritò philosophiæ præcipua causa dici debet; huic individuus comes auditus, secundum in rebus cognoscendis locum possidet; hic enim ex concordi audibilium rerum consensu exactam format harmoniam, sive proportionem harmonicam, quæ omnibus inest rebus, tum corporeis quæ compositione constant, tum incorporeis secundum analogiam. Reliqui verò sensus, uti circa qualitates primas, secundas, tertias occupantur, ita ignobiliores meritò censentur, ad plenam tamen rerum cognitionem, necessarii. Sed ut ad visum revertamur.

Lux, Lumen & Color, uti primigeniæ lucis semina, ita ante omnia reliqua primò cognoscuntur; eorum ope innumeræ patefiunt differentiæ. Primum quod mortalibus obvium fit, lux est & lumen; per hæc à nascentis Mundi primordiis, homines sublimia, media, infima conspexerunt, conspecta, sunt admirati, admirando sunt contemplati, contemplando sunt philosophati.

Hinc omnis scientiarum origo; sensus enim singularum rerum species intulerunt, primùm phantasiæ, hæc examinandas contulit facultati æstimatrici id est rationi, hæc ab omni fœce turbida expurgatas tandem eas obtulit intellectui, intellectus depuratas & sub abstractiori naturæ constitutione, in purissimo sui fonte consideratas, causas earum detexit, detectis iis scientiam condidit, quæ est cognitio veri, totius humanæ felicitatis finis.

Philosophia itaque à plerisque dividitur in Theoricam & practicam; hanc iterum vel in moralem activam, vel in effectivam aut factricem subdividunt. Illa contemplatur ut sciat; altera ut agendo moralium virtutum opera efficiat; Tertia ut efficiat, faciatque, & sub Artis nomine comprehenditur; Sub Theorica omnes scientiæ divinæ & humanæ, sub Practica omnes morales, Politicæ, & factivæ disciplinæ comprehenduntur. Nos verò ne sub universali hac notione confusas exhibeamus, eas meliori & Arti nostræ magis congrua divisione in certas Classes dispertitas, quantum fieri potest, minutim ante oculos ponemus Curiosi Lectoris.

Dividitur omnis scientia in Divinam & humanam; Divina pro objecto suo DEUM habet, & Theologia dicitur, quæ uti sub varia formalium rationum constitutione consideratur, ita in varias quoque species dividitur. Humana scientia in varios ramos pariter dividitur: & sunt Metaphysica, Physica, Mathematica, Moralis, quæ in innumeros iterum ramos dispescitur; uti ex sequentibus patebit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CLASSIS I.

Theologica.

- Theologia, alia est
  - *Supernaturalis*, hæc vel
    - Prophetica. Per lumen divinitus affusum.
    - Extatica. Per excessivos divini amoris raptus.
  - *Scholastica*, hæc vel
    - Thomistica. } Quarum utramque in Scolis passim exponunt Doctores.
    - Scotistica. }
  - *Dogmatica*, quam
    - SS. PP. per S. Scripturam & traditiones } Quadruplici sensu exponere solent. } Literali, Allegorico, Tropologico, Analogico, } Pro objecto habet verbum Dei scriptum & non scriptum.
    - Commentatores in sacras Litteras } Quadruplici sensu exponere solent. } Literali, Allegorico, Tropologico, Analogico, } Pro objecto habet verbum Dei scriptum & non scriptum.
  - *Positiva*
    - Concionatoria. Quæ DEUM per virtutum studium imitandum docet.
    - Controversistica. Quæ DEO per verbum DEI scriptum & non scriptum revelato credere docet.
  - *Naturalis*
    - Vera. Cujus objectum DEUS in creaturis elucescens.
    - Poëtica seu fabulosa. Cujus objectum varii DEI effectus per divinitatem in omnia diffusam, elucescentes.
  - *Moralis*
    - Canonica sive casuum. Objectum est, conscientiæ status ut ad salutem consequendam dirigibilis.
    - Ascetica. Cujus tres gradus, } Purgativus. Illuminativus. Perfectivus. } Ejusque objectum, perfectio animæ ejusque cum DEO per amorem unio.
  - *Profana*
    - Hieroglyphica { Hermetica seu Ægyptiaca. / Platonica ejusque Sectatorum. } Objectum utriusque DEUS est, uti Auctor naturæ, principium, & finis omnium; de quibus vide *Syntag. XII. Tom. II. Oedipi Ægypt.*
    - Cabalica, cujus quatuor sunt species { Gemura. / Notariaca, / Themura, / Sephirotica, } Quorum objectum est DEUS sub obscuro Hebraicarum literarum tegmine & involucro revelatus. De quo vide *Oedipi tom. II. Syntag. V. de Cabala Hebræorum.*

CLAS-

CLASSIS II.

Metaphysicæ partes.

Metaphysica cognoscit Axiomata prima, primasque propositiones, ut est mens seu habitus principiorum; ut verò est sapientia, denominatur, ex iis principiis certas de rebus divinis conclusiones colligit, estque triplex.

- Metaphysica
  - *Divina.* — DEUM ab omni materia seu physica seu metaphysica abstractum contemplatur.
  - *Transcendens.* — Ea spectat, quæ abstrahunt à genere prædicamenti, licet ad genus contrahi possit; sic ens abstrahit à substantia & accidente, à spiritu & à corpore; potest enim ens substantia esse vel spiritus vel corpus, vel accidens.
  - *Angelica.* — Quæ Angelicam naturam in puritate naturæ suæ constitutam à corpore longè semotam in abstracto considerat.

CLASSIS III.

Physica.

Naturalium rerum scientia dividitur in quinque potissimum partes, quarum prima.

- Philosophia naturalis, est vel
  - *Scholastica* seu Acroamatica — Cujus objectum est corpus mobile; naturaliumque rerum Principia, Materiam, Formam, Privationem, eorumque causas, proprietates & rationes exponit; in quantum generationi, corruptioni, incremento, decremento, atque motui locali subsant.
  - *Historica*, — Omnium Mundi corporum naturas & proprietates, tam animatorum quàm inanimatorum in genere & specie describit; Animalium quadrupedum, volucrum, pisium, insectorumque, uti & vegetabilis mineralisque naturæ; elementorum denique omniumque mixtorum rationes exponit.
  - *Magia naturalis*, triplex est
    - Astrologia,
    - Alchimia,
    - Empyrica,

    } Quæ potissimum ex Sympathia & Antipathia paulò ante memoratorum artium mirandos effectus per applicationem activorum cum passivis præstare docet.
  - *Jathrica* sive Medicinalis, de qua in sequenti Classe.

CLASSIS IV.

Medica.

Jatrica sive Medicina circa naturam & proprietates humani corporis, prout sanabile est, versatur; & amplectitur totius scientiæ naturalis ambitum; cum nihil sit in naturæ inferioris Oeconomia, quod Medicus in suos usus ad humani corporis salutem non assumat; In complures ramos dividitur ut sequitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Physica, Jatrica, *sive* Scientia, Medicinalis, Est vel

- *Empyrica* sive veterinaria quæ sola experientia fulta curat. Ejus partes sunt.
  - *Veterinaria*, quæ in cura plantarum & animantium versatur.
  - *Plebea*, quæ in nonnullis secretis herbarum, metallorum, animalium consistit.
- *Rationalis* sive *Dogmatica*, omnia diligenter perspicit, rationem experientiæ fulcit, & est vel
  - *Etiologistica*, quæ morborum causas indagat, & unicuique appropriata remedia adhibet.
  - *Botanica*, quæ herbarum, plantarum, arborum, seminum, fructuum vires & proprietates indagat.
  - *Zootica*, quæ animalium singularum partium vires & proprietates medicatrices explorat.
  - *Antropologica*, universam hominis naturam & constitutionem investigat.
  - *Physiologica*, de illius elementis, humoribus, spiritibus, temperamento, semine, similibusque differit.
  - *Critica*, quæ ex signis, pulsibus venarum, coloribus, urina, symptomatibus variis de morbi statu indicat.
- *Methodica* practica est, & tota in morborum curis se impendit, estque vel
  - Therapeutica. Morbos præsentes curare intendit mediis supradictis.
  - Prophylactica. Corpus ne in morbos incidat, congruas mediis præservat.
  - Pharmaceutica. Purgationibus substractioni humorum superfluorum intendit, aut defectui eorundem succurrit.
- *Anatomica* totius humani corporis compagem dissolvit, estque vel

Myologia.	De	Musculorum ductibus.
Osteologia.		Ossium structura.
Neurologia.		Nervorum propagatione.
Artereologia.		Arteriarum constitutione.
Phlebologia.		Venarum ductu & correspondu.
Arthologia.		Singulorum principalium 7. membrorum positione, natura, viribus.

- *Chirurgica* externi corporis morbos curandos spectat, consistitque vel in
  - Sectione, ut calculi, apostematum, ulcerum.
  - Medicatione vulnerum quovis modo inflictorum, externique corporis membrorum læsione.
- *Characteristica.* Ex signis extrinsecis plantarum, animalium in interioris latentis virtutis notitiam pervenit.
- *Chimica.* In metallorum mineraliumque ad morbos propulsandos præparatione, quintis essentiis, salibus, spiritibus suam industriam ponit.
- *Magica.* Quæ signis, characteribus, amuletis, aliisque superstitiosis ritibus, ad morborum depulsionem utitur.

CLAS-

CLASSIS V.

Mathematica.

Mathematica scientia est, vel

- *Arithmetica.*
  - Elementaris, tradens varios Algorithmos
    - Integrorum.
    - Fractorum.
  - Regularis, continens Regulam
    - Auream, sive proportionum.
    - Societatum.
    - Alligationis.
    - Falsi, sive Positionum.
  - Logistica,
    - Popularis.
    - Astronomica seu Physica.
    - Canonica sive Tabularis, de Sinubus Tangentibus, Secantibus, & Logarithmis.
  - Apologistica,
    - Principum.
    - Mercatorum.
  - Analogistica,
    - Progressionum.
    - Proportionum.
    - Combinationum.
  - Figurata de Genesi & Analysi
    - Polygonorum.
    - Potestatum.
  - Geometrica, de
    - Ineffabilibus seu surdis.
    - Incommensurabilibus.
- *Algebra.* Cujus partes Zetetice, Poristice, & Exegetice

Laterum,	Purorum.	Arithmeticè.
Quadratorum,		
Cuborum.	Affectorum.	Geometricè.
Altiorum,		
Graduum,		

- *Geometria*, de Magnitudinum
  - Descriptione,
  - Dimensione,
  - Auctione & diminutione,
  - Sectione,
  - Transformatione,
  - Proportione,

  } Euthymetrica. Embadometrica. Stereometrica.
- *Musica.* &c. Vide pag. seq.

Universidad de Deusto
Biblioteca

- *Musica.*
  - Plana sive Choralis,
    - Compositrix.
    - Usualis.
  - Figurata,
    - Compositrix.
      - Vocalis.
      - Instrumentaria.
      - Mixta.
    - Usualis.
    - Musarithmica.

  Logistica proportionum harmonicarum. Geometrica Monachordi divisio.

- *Cosmographia.* Cujus partes
  - Astrologia,
    - Introductoria
      - Canonica.
      - Thematica.
    - Judiciaria
      - Catholica.
      - Meteorologica.
      - Genethliaca.
      - Merica seu Particularis.
  - Astronomia, sive Uranoscopia,
    - Observatrix.
    - Systematica.
    - Sphærica.
    - Theorica Planetarum
      - Communis.
      - Propria.
    - Computatrix, cujus partes sunt
      - Supputatrix,
        - Geometrica.
        - Tabularis.
      - Computus
        - Astronomicus.
        - Politicus.
        - Ecclesiasticus.
    - Geographia,
      - Absoluta.
      - Comparata.
      - Chorographica.
      - Graphica
        - Universalis.
        - Particularis.
    - Nautica.
    - Gnomonica sive Horologiographia Sciatherica triplex,
      - Directa.
      - Reflexa.
      - Refracta.

      Quorum singulis totius primi Mobilis doctrina per umbram & lucem exhiberi potest. Ex hisce nascitur Uranographia directa, reflexa, refracta; quam in Arte nostra Magna Lucis & Umbræ tradimus.

Optica.

- *Optica*, eaque vel
  - Propriè Optica, ut
    - Perspectiva.
      - Orthographica.
      - Stereographica.
      - Schenographica.
    - Prospectiva.
  - Catoptrica de speculis
    - Planis.
    - Convexis.
    - Concavis.
    - Ustoriis.
  - Dioptrica, sive tractat de observatione, phœnomenorum Cœlestium per tubos aliaque instrumenta in hunc usum ab Astronomis inventa.
  - Diocatoptrica.
- *Statica*, eaque
  - Elementaris.
  - Centrobaryca.
  - Isorropostatica.
  - Mechanica, quæ iterum multiplex, uti
    - Zygostatica.
    - Mochlostatica.
    - Trochleostatica.
    - Onostatica.
    - Sphenostatica.
    - Polymechanostatica.

    Seu
    - Libra.
    - Vecte.
    - Trochlea.
    - Ergata.
    - Cuneo.
  - Hydrostatica, cujus partes
    - Bareocolymbia,
    - Bareodysia,
    - Hydatholcia,

    Seu de
    - Iis, quæ natant in
    - Iis, quæ merguntur in
    - Attrahendis & deducendis

    Aquis.
  - Aërostatica.
  - Pyrostatica.
  - Polymesostatica.
  - Automatica.
  - Hydraulica.
  - Thaumaturga.
  - Magnetica.
  - Archetypa.
  - Angelica.
  - Mundana.
  - Cœlestis.
  - Humana.
  - Elementaris.

- *Ichnographica.* — Mathematicis subalternantur vel iisdem multùm indigent:
  - Medicina.
  - Politica.
  - Historia.
  - Chronologia.
  - Architectonica.
  - Militaris.
  - Oeconomica.
  - Horologiographia.
  - Automatica.
  - Pictura.
  - Sculptura &c.

CLASSIS VI.

De Philosophia Morali.

Philosophia Moralis mores hominum in universum spectat. Si de moribus hominis solitarii loquitur, dicitur Monastica. Si de familiæ moribus, Oeconomia. Si de moribus civitatis, politica, & sic de cæteris, quorum divisio sequitur.

Ethica sive Philosophia morum est,
- *Moralis*, alia
  - Sacra per virtutis & perfectionis studium Christi imitationem præscribit & propria est Religiosorum.
  - Alia moralis propriè, omni homini cujuscunque conditionis convenit, & virtutum moralium studium suadet, ex dictamine rationis, quæ propriè est Philosophia Moralis, quam ex Ethnicis quoque sectati sunt Epictetus, Seneca, alique.
- *Politica*, & est vel
  - Monarchica. Leges docet Imperatorum Regumque statui congruas.
  - Aristocratica. Optimatum benè beatéque peragendam administrationem præscribit.
  - Democratica. Reipublicæ benè beatéque administrandæ formam.
  - Oeconomica. Domesticæ privatæque familiæ benè instituendæ rationes dictat.
  - Polemica, sive militaris. Leges belli docet.
- *Jurisprudentia* continet sub se
  - Jus civile. Exortas lites & dissidia circa humanarum rerum statum, justitiæ bilance dirimit, unicuique quod suum est, tribuit.
  - Jus Canonicum Ecclesiasticas sive Pontificias leges & constitutiones exponit.
  - Polemicum. Jura belli decernit.

CLAS-

CLASSIS VII.

Scientia sermocinatrix est, vel

- *Vocalis.*
  - Grammatica. Legendi, scribendi, componendiq; studium docet.
  - Rhetorica. Rectè & eleganter discurrendi exponit rationes.
  - Poëtica. Legibus poëticis quæ soluta erant, in versus stringere docet.
  - Logica. Intellectualium operationum uti dirigibiles sunt, artem præscribit.
  - Dialectica. Terminos Logicæ & Syllogisticam Artem dictat.
- *Historica* sunt vel
  - Chronologia.
    - Sacra, & SS. Literarum historiam, uti & Ecclesiasticam, Vitas SS. & illustrium virorum ortum & & tempora in genere & specie describit.
    - Profana, Monarchiarum, Imperiorum, Regnorum, Rerumpub. & privatas civitatum origines exponit.
  - Geneologia.
    - Sacra, Successionem & originem, propaginemque Patriarcharum.
    - Profana, Profanarum rerum, familiarumque origines deducit.
- *Divinatoria* sunt
  - Astrologia judiciaria.
    - Licita. Mutationem temporum, Nauticam, Medicinalia, & quo quævis oportuno tempore aggredi debeamus, exponit.
    - Illicita. Quæ humanæ libertati vim infert.
  - Physiognomia. Ex
    - Metoposcopia. — Fronte signa futurorum eventuum colligit.
    - Chiromantia. — Lineis manuum.
    - Nœvorum. — Nœvis & maculis totius corporis.
  - Sortilegia, superstitiosa. Ex
    - Geomantia. — Punctorum temerè in chartam conjectorum statu, futura colligit.
    - Pyromantia. — Igne.
    - Aëromantia. — Aëre.
    - Hydromantia. — Aqua.
    - Auguratrix. — Avibus.

    } Futura colligit.

Sunt & Innumeræ aliæ divinationis species, quas in primo libro recitavimus.

Artes Illiberales.

Vitriaria.	Agricultura.
Plastica.	
Encaustica.	Conquinaria.
Metallaria.	Et innumeræ aliæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Expositio prædictæ Subdivisionis in ordine ad Scientiarum constitutionem.

Certum est, omne quod est, esse vel per se, vel in alio.

Omne ens quod est per se, est vel incorporeum vel corporeum, sive quod idem est, immateriale vel materiale.

Omne quod est incorporeum est vel increatum vel creatum.

Analysis 1. Omne quod est increatum est necessariò per se, ex se, à se, infinitum, æternum, uti DEUS.

DEUS consideratur vel ut ens supernaturale, vel ut naturale.

Si consideratur uti est objectum supernaturale revelatum; nascitur Scientia quæ Theologia dicitur; eaque ratione diversarum formalitatum, sub quibus consideratur, alia & alia est, uti in prima Classe patet.

Si uti naturale objectum consideratur, Theologiam naturalem parturit, cujusmodi est illa, quam Platonicam & Hermeticam; partim etiam Metaphysicam vocant.

Mixta est, quæ partim principiis revelatis, partim Metaphysicis principiis utens, DEUM attingit, ut Theologia Scholastica.

Analysis 2. Omne corporeum sive materiale est vel animatum vel inanimatum.

Omne corporeum quod inanimatum est, sub se continet, vel Cœlum, planetas, stellas, elementa, vel mixta tam perfecta quàm imperfecta, quorum objecta uti innumeris formalitatibus distincta sunt, ita scientias quoque innumeras parit.

Si consideretur Cœlum ut substantia sive Corpus mobile, nascitur Physica Cœlorum.

Si ut quantum mensuris & numeris subditum, nascitur Astronomia.

Si in quantum variis viribus & influxibus præditum, quæ mensuris & numeris indagentur, nascitur Astronomia judiciaria.

Si prima quatuor principia sive elementa naturæ considerat, nascitur Stæchejologia, quæ circa quatuor elementa eorumque tum primas tum secundas & tertias qualitates potissimùm discutiendas occupatur.

Si in quantum circa mixtorum imperfectorum originem versatur, nascitur Meteorologia.

Si in quantum mixtum perfectum in sua principia resolubile, tum nascitur Chimia, sive Mineralium, Metallorumque scientia.

Si verò in quantum corpus animatum est, consideretur, nascetur scientia, quæ Botanologia sive plantarum herbarumque cognitio dicitur.

Si ut sensitivum, tum nascetur scientia, quæ Zoologia, sive quæ de animalibus est, eorumque affectiones, proprietates, vires, ususque exponit, & quadruplex est scientia. { Quadrupedum. Volatilium. Natatilium. Insectorum.

Si verò corpus animatum sensitivum ut rationale consideratur, tum nascitur scientia, quæ Anthropologia dicitur.

Anthropologia duplex est, Theorica & Practica; Illa principia tum interna ab intellectu & ratione emanantia, tum externa, quæ à sensibus dependent, contemplatur, & partim Logicam, partim Metaphysicam, partim Physicam sibi vendicat. Practica est, quæ hominem uti per præcepta moralia dirigibilem spectat; & inde profluit Philosophia moralis sive Ethica.

Ethica vel publicum bonum spectat, & inde emanat scientia politica, & est vel Monarchica, vel Aristocratica, vel Democratica, vel Reipublicæ, vel Oeconomica; quorum omnium finis est salus publica & felicitas in suo quæque statu.

Vel privatum hominis, uti per virtutum moralium studium dirigibilis statum considerat, & Ethica propriè dicitur.

Sermocinatrix, quia ante omnia legendi scribendique præcepta tradit, inde nascitur Grammatica. Si verò appositè constructionem rerum assumptarum in numeros colligat, nascitur Poësis; Si ad persuadendum aptè disponit, nascitur Rhetorica, Ars bene dicendi. Si denique eadem ad rectè de quavis re discurrendum utatur, nascitur Dialectica.

Iterum vel considerat hominem in quantum variis infirmitatibus subjicitur, & uti est sanabilis, & nascitur Jathrica sive Medicinalis scientia, quæ omnes supradictas scientias naturales sui juris facit; Siquidem ad corpus humanum conservandum applicat influxus Cœlestes, & oportunum remediis adhibendis tempus, elementarem corporis sanandi constitutionem sive temperamentum examinat; deinde activa passivis applicando desideratum sanitatis portum ingreditur; Itaque dum quis herbarum scientiâ utitur, Botanicus

nicus dicitur; Si mineralium plantarumque extractis, Chimicus. Dum fabricam tum internam tum externam humani corporis explorat: Anatomicus: Si compositioni Medicinalium unicè intendit, pharmocopæus: Denique si externas tantùm corporis infirmitates considerat, Chirurgus dicitur.

Vides igitur quomodò ex diversis formalitatibus unius subjecti, quod est corpus physicum, diversæ nascantur scientiæ.

Analysis. Omne corpus naturale consideratur, ut quantitate affectum vel continua vel discreta.

Si affectum quantitate continua, nascetur Geometria; quæ iterum triplex est; Nam si versatur circa altitudines, longitudines & latitudines metiendas, Grammometria dicitur; Si circa longum & latum sive superficies, Embadometria seu planimetria; Si circa longum, latum & profundum, Stereometria appellatur.

Si ut affectum quantitate discreta, tunc nascitur Arithmetica, quæ ut ex Classe ejus patet, varia & multiplex est.

Iterum si corpus quantitate affectum consideratur ut sonorum, nascetur Musica, quæ est scientia numeri sonori.

Si verò corpus quantum sub ratione visibilium specierum attingitur, nascitur Optica vel Perspectiva, quæ triplex est: { Directa. Reflexa. Refracta.

Si ut grave & ponderosum, inde nascitur Statica; quæ uti ex Classe patet, iterum varia & multiplex est.

Si denique uti in varios usus humanos cadere potest, inde nascentur Mechanicæ Artes; quæ tam variæ sunt, quàm varia est tam liberalium quàm illiberalium artium cultura; quæ tamen omnes, ut postea dicetur, principia sua ex prædictis scientiis deducunt.

Demum omnes hæ scientiæ reales utuntur scientia accidentium, quæ sunt entia in alio sive adhæsiva & inhæsiva alteri, quæ nobis præbent novem prædicamenta accidentalia, & sunt principia omnis operationis; de quibus in primo libro fusè dictum est.

CAPUT II.

De principiis disciplinarum applicabilibus ad Artem nostram.

DUo sunt humanarum actionum principia, Cognitio & Appetitus; Illa rem percipit qualis sit; hic eandem cognitam aut sectatur aut fugit.

Cognitio ita fit; primò *objectum* movet sensum, ut pulchritudo visum, sonorum auditum, dulce gustum, suave odoratum; molle aut durum, tactum.

Quomodo fiat cognitio. Secundò communis *sensus* ea, quæ externis sensibus offeruntur, excipit, & judicat excipiendo.

Tertiò *phantasia* simulacra rerum sensibilium format & fingit.

Quartò *memoria* excepta phantasmata fideliter ceu thesauraria retinet.

Quintò *Appetitus* sequitur cognitionem sensitivi seu animalis, quatuor illis gradibus constantem, quia vel objecta sensuum consectatur, vel ea fugit & aspernatur, & nisi coerceatur, erroribus obnoxius est: Est enim vehiculum imaginum, quo ab uno sensu ad alium species transvehuntur, uti ab aure aut oculo ad sensum communem, ab hoc ad phantasiam, à phantasia ad memoriam. Et quoniam intellectus immaterialis, corporeæ imaginis incapax est; hinc species sensibiles seu phantasmata à sua corporeitate, antequam in intellectu recipiantur, depurare oportet: Non potest autem corporeæ imaginis phantasma defœcare seipsam; si non per seipsam, ergo ab alio, qui non est alius, quàm intellectus, qui duplex est, Agens & Patiens. Agens facit intelligi & intelligere; Patiens & intelligit & recipit intelligibilia. Si Agens facit intelligi & intelligere, ergo & specie sensibili faciet speciem intelligibilem. Intellectus agens.

Occupatur ergò circa phantasma juxta illud: Sapientem oportet phantasmata speculari. Quod dum fit, illud sua exuit corporeitate, & ad spiritualis lucis splendorem excitat & evehit; non secus ac lux externa colores illustrat, eosque actu visibiles facit, qui antea visibiles erant tantùm in potentia: Hæc defœcatio à philosophis dicitur abstractio; quæ juxta diversitatem scientiarum varia est.

Intellectus verò patiens rem intellectam judicat. Hinc res in quantum intelligibilis, dicitur objectum intellectus Agentis; in quantum intellecta Patientis; quum verò Agens jungitur Patienti intellectui, tunc dicitur intellectus adeptus. Intellectus Patiens.

Sunt proinde cognitionis intellectivæ tres gradus, & à Logicis tres operationes intellectus appellantur. 3. Gradus cognitionis.

Primus gradus est apprehensio notionum simpli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

simplicium, quas sicuti intellectus patiens recipit, ita agens tractat & apprehendit; primò quidem singulares, deinde universales, ac inde formæ eliciuntur.

Secundus gradus est compositio & divisio notionum, in qua est veritas vel falsitas, sive affirmatio & negatio; componenda autem sunt consentanea, dissentanea dividenda.

Tertius gradus est Ratiocinatio seu discursus, qui est illativus in Inductione & Syllogismo, vel ordinativus in Methodo.

Appetitiva vis.

Quoniam verò intellectiva vis sine appetitiva nihil exequitur; hinc voluntatem, qui appetitus rationis est, semper eum concomitari necesse est; utpote sine qua ad agendum non impelleretur; cujus septem gradus sunt: ut sequitur.

7 Gradus appetitivæ facultatis.

Primus est *Voluntas* finis, seu ejus rei quam volumus, & βέλησις Græcis dicitur, seu volitio.

Secundus dicitur à Philosopho ζήτησις ἢ σκέψις. Inquisitio & Consideratio, qua ad id, quod nescimus, cognoscendum impellimur.

Tertius βουλὴ dictus, & est consilium, quo deliberamus, an rem aggredi conveniat, an non.

Quartus γνώμη seu sententia, qua id, quod affectamus, & probamus, judicio nostro approbamus.

Quintus προαίρεσις, & dicitur delectus, quo id quod melius est, eligimus, & electio quoque dicitur.

Sextus ὁρμὴ sive profectio dicitur, & est instar stimuli, quo ad agendum & prosequendum incitamur.

Septimus est χρῆσις sive usus, quo in re, quam appetivimus, cognita, veluti bono adepto quiescimus, sive qui est finis cognitionis.

His itaque gradibus ad sapientiæ apicem ascendimus; In quo intellectui sese varia objecta offerunt; quorum primum est, Liber naturæ. Liber naturæ est Mundus, Mundus vel magnus vel parvus; uterque Mundus dicitur principium cognoscendi objectivum, sicuti intellectus recipiens subjectivum; effectivum verò quod facit, ut subjectum possit recipere objectum; Est enim Mundus teste Sancto Basilio nihil aliud, quàm DEI Optimi Maximi Schola, in qua Homo discipulus, Cœlum codex, Terra suggestus, Microcosmus institutiones, singulæ partes singuli libri, partium partes singulæ, capita. Atque adeò in omnibus disciplinis hæc tria consideranda sunt, subjectum, objectum & media: Et objectum quidem & subjectum jam explicatum est, restat ut & media exponamus.

Mundus Liber Naturæ.

Media in Arte nostra sunt notitiæ, quæ sunt regulæ de rebus, in quantum sunt cognitæ; Siquidem nihil est in intellectu, quod non priùs fuit in re cognita præexistente.

Notitiæ sunt vel primæ, vel secundæ, illæ dicuntur principia, hæ conclusiones; quicquid enim in disciplinis occurrit, id vel principium est, vel conclusio.

Principium est notio prima, quæ per se nota, probatione pro se non eget, sed quo omnis cognitio aliorum principiorum probatione egentium regitur, estque primum in ordine cognitionis, ante quod nil tale est, & ad quod omnia principia sequuntur, & in id resolvuntur. Principia.

Est autem principium vel coëssentiale, vel incomplexum, vel complexum; immediatum vel mediatum; Theoricum vel practicum aut factivum; vel tandem innatum & acquisitum. Singula exponamus.

Lullus ponit in Arte sua tria principia coëssentialia, quæ vocat, Ivum, bile, are, vel io. Vocantur principia coëssentialia, quia ipsissimam cujusque rei essentiam constituunt; de quibus in primo libro ex professo actum; & Ivum quidem notat potentiam activam; *Verbi Gratia:* DEUS ab æterno fuit creativus, non autem creator actu; Homo verò fuit ab æterno creabilis; Bile enim notat potentiam passivam; Are verò denotat ipsum actum creationis, quo creativum fit creans, & creabile creatum; hinc creatio est activa vel passiva; una nempe eademque actio hoc pacto dividitur respectu termini à quo, ad quem: atque adeò omnia entia constant hisce coëssentialibus principiis; sed de hisce in sequentibus plura. Considerantur autem hæc principia coëssentialia in omnibus principiis incomplexis & absolutis. 3 Principia Lulliana tivum, are, bile, coëssentialia.

Incomplexum principium prima & simplex rerum notio, ut ens, unum, verum, bonum, & in Arte nostra omnia principia absoluta.

Complexa verò principia sunt composita ex pluribus terminis; ut totum est majus sua parte. Varia principiorum sumptio.

Immediatum principium est illud, quod ex se & sua natura est indemonstrabile. Mediatum verò, quod ex immediatis sua hausit demonstrationis principia; vocatur & à Philosophis immediatum sive innatum Theoricum, sicuti mediatum practicum & acquisitum; illud sciendorum, hoc agendorum regula dicitur; sicuti factivum regula est efficiendorum.

Ens itaque est primum principium incomplexum theoricum; est primum, quia est irresolubile; est irresolubile, quia commune; est commune, quia omnibus innatum, & naturæ lumine cognitum, & quia naturæ lumine cognitum est, & ex se & per se notum; ut quodlibet est vel non est; ideò immediatum quoque dicitur, utpote cui medium per quod demonstretur, non datur; & quia primum immediatum, irresolubile, commune, ideò omnes scientiæ de ente tractant; Theologia enim de ente summo & absoluto supernaturali: Metaphysica de ente summo, uti ratione attingitur. Physica de ente ut mobili. Arithmetica, ut numerabile. Geometria ut mensurabile, & sic de cæteris, tractant.

CAPUT III.

De Principiis incomplexis mediatis, in quantum applicabilia sunt Arti nostræ.

PRima principia incomplexa immediatè sunt ens & bonum; principia verò incomplexa mediata sunt attributa entis & boni. Hæc attributa sunt vel subjecta vel prædicata, vel quæstiones. Hinc non sine ratione Lullus, quem nos interpretamur, omnium disciplinarum principia digessit, in novem subjecta universalia, totidemque prædicata tum absoluta, tum respectiva, & quæstiones.

Subjecta Artis nostræ, ut jam sæpè sæpius dictum fuit sunt novem: △ ☉ ◎ □ ♃ ♂ ♁ ⬠ ∴

△ sive DEUS est principium omnis boni. ☉ Angelus principium boni est, proximè DEO subserviens. ◎ Cœlum est principium boni influens in inferiora proportionaliter. □ sunt principium boni mixtorum constitutiva. ♃ est principium boni humanitatis constitutivum. ♂ est principium boni naturæ sensitivæ constitutivum. ♁ est principium boni, quo vegetabilia vivunt. ⬠ est principium boni, quo mineralia & metalla sunt id, quod sunt.

Prædicata absoluta sunt novem: B. M. D. P. S. V. V. V. G. totidemque respectiva: =. ♡. ○●. α. ⊙. ω. M. Æ. Min. Quæ hoc pacto definiuntur à Lullo.

B. *Bonitas* est id, cujus ratione ens producit bonum, quod appetit.

M. *Magnitudo* est id, ratione cujus bonitas & reliqua principia sunt magna.

D. *Duratio* est id, ratione cujus, Bonitas, Magnitudo, & reliqua principia durant & permanent.

P. *Potentia* est id, ratione cujus reliqua principia B. M. D. agunt.

S. *Sapientia* est id, ratione cujus sapiens B. M. D. P. &c. intelligit & cognoscit.

Vo. *Voluntas* est, ratione cujus B. M. D. P. S. sunt amabilia & desiderabilia.

Vi. *Virtus* est origo unionis B. M. D. P. S. Vo. cæterorumque principiorum.

Ve. *Veritas* est, ratione cujus B. M. D. P. S. Vo. Vi. vera sunt.

Gloria est, in qua ceu fine B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. delectantur & quiescunt. G.

Differentia est, ratione cujus principia absoluta sunt clara & inconfusa. =.

Concordantia est, ratione cujus principia in uno pluribusve concordant. ♡.

Contrarietas est quorundam mutua resistentia propter contrarios fines. ○●.

Principium est id, quod ad reliqua se habet ratione alicujus prioritatis. α.

Medium est id, quod naturam utriusque extremi participat. ⊙.

Finis est id, in quo principium quiescit. ω.

Majoritas est id, per quam B. M. D. &c. principia sunt excellentiora. M.

Æqualitas est id, per quod unum principium alteri æquale est. Æ.

Minoritas est, per quam unum principium inferius est altero. Min.

Quæ si per Enneadem Erotematicam examinentur, innumerarum mox exurget conclusionum multitudo.

Atque hæc sunt principia illa generalia Artis nostræ, in quibus uti particularia in universalibus, ita in hisce omnium aliorum principiorum particularium, principia implicitè continentur, eruunturque per applicationem, dum particularia generalibus, veluti partes toti adaptantur; siquidem omnes bonitates ad unam bonitatem; omnes magnitudines ad unam magnitudinem generalem, & sic de cæteris, reducibiles sunt.

Omnes itaque propositiones circa novem subjecta universalia factæ in Ens ultimatè resolvuntur; ultra quod nihil restat considerandum, quemadmodum ex sequentibus Combinationibus patet, quas in novem Columnas distribuimus, juxta naturæ scalem ita dispositas, ut primus terminus majoris propositionis semper unum ex novem universalibus subjectis sit subjectum, & medius propositionis terminus prædicatorum rationem habeat, ex quibus semper infallibiles conclusiones inferuntur, ut sequitur.

Typus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Typus resolutionis rerum in primum principium Theoricum incomplexum, quod ens est metaphysicè consideratum.

Resolutiones.	*Compositiones.*	△		◎	□	
8.	1.	DEUS.	Michaël, Gabriël, Raphaël.	Sol. ☾. ☿. ♀. ♂. ♃. ♄.	Ignis, aër, aqua, terra.	Petrus.
7.	2.	Unum, principium.	Angelus.	Astrum.	Elementum non simplex. Ergo elementatum.	Homo.
6.	3.	Verum.	Spiritus.	Mobile.	Compositum ex Cal. Frig. Hun. Sicc.	Animal rationale.
5.	4.	Bonum.	Essentia simplex.	Compositum.	Corpus materiale.	Compositum.
4.	5.	Essentia.	Incompositа.	Corpus insensitivum.	Corpus insensitivum.	Mixtum sensitivum.
3.	6.	Natura.	Incorporea.	Corpus inanimatum.	Corpus inanimatum.	Corpus vitale.
2.	7.	Substantia.	Substantia.	Substantia naturalis.	Substantia naturalis.	Substantia.
1.	8.	Ens.	Ens.	Ens.	Ens.	Ens.

Leo.	Arbor.	Marmor.	Accidens.
Animal irrationale.	Planta.	Lapis.	Quantitas.
Compositum.	Compositum.	Compositum.	Extensiva.
Mixtum perfectum.	Mixtum.	Mixtum.	Mensurabilis.
Corpus sensitivum.	Corpus insensitivum.	Corpus insensitivum.	Insubsistens per se.
Corpus animatum.	Corpus animatum.	Corpus inanimatum.	Corpus afficiens.
Substantia.	Substantia.	Substantia.	Substantiæ additamentum.
Ens.	Ens.	Ens.	Ens totum in alio.

△

Ἀνάλυσις seu *Resolutio.*

Si DEUS est, ergo ens est per se.
Si ens est per se, ergo substantia.
Si substantia, ergo opetatur.
Si operatur, ergo essentia.
Si essentia, ergo bonum.
Si bonum, ergo verum.
Si verum, ergo unum.
Si unum, ergo ens.

Compositio.

Si ens est, ergo unum est.
Si unum est, ergo verum est.
Et verum est, quia bonum est.
Et bonum est, quia essentia est.
Et essentia est, quia operatur.
Et operatur quia substantia est.
Et substantia est, quia ens est per se.

Σύνθεσις seu *Compositio.*

S. Michaël est, ergo Angelus est.
Sed Angelus est, quia spiritus est.
Spiritus est, quia est essentia simplex per se.
Et essentia simplex est, quia incompositа physicè.
Incompositа est, quia incorporea est.
Incorporea est, quia substantia immaterialis.
Substantia immaterialis est, quia ens est immateriale per se subsistens.

Resolutio.

Si ens immateriale per se subsistens, ergo incorporeum.
Si hoc, ergo incompositum.
Si hoc, ergo essentia simplex per se subsistens.
Si hoc, ergo spiritus est.
Si spiritus est, ergo Angelus est.
Sed S. Michaël est spiritus, ergo & Angelus.

◎

Compositio.

Si Sol est, ergo astrum est.
Si astrum est, ergo mobile corpus est.
Si mobile corpus est, ergo ex materia & forma compositum.
Si compositum, ergo & corpus quantum est.
Si corpus quantum, ergo insensitivum.
Si hoc, ergo inanimatum.
Si hoc, ergo substantia naturalis.
Si hoc, ergo ens est actuale.

Resolutio.

Si Sol ens est actuale, ergo substantia est naturalis infimi naturæ gradus.
Et hoc, quia inanimatum.
Et quia inanimatum, erit & insensitivum.
Et quia insensitivum, erit corpus quantum trina dimensione compactum.
Et quia hoc, erit & compositum ex materia & forma.
Et quia hoc, ideò corpus mobile.
Et hoc, quia astrum.
Et astrum, quia Sol.

Compositio.

Si Petrus est, ergo homo est.
Si hoc, ergo animal rationale.
Si hoc, ergo compositum.
Si hoc, ergo mixtum sensitivum.
Si hoc, ergo animatum.
Si hoc, ergo substantia.
Si hoc, ergo ens est.

Resolutio.

Si Petrus ens est, ergo substantia.
Et quia substantia est, ergo corpus animatum.
Et quia animatum, ergo sensitivum.
Si sensitivum, ergo compositum ex materia & forma rationali.
Et quia hoc, ideo est animal rationale.
Et quia hoc, ideo homo.
Petrus ergo homo est.

Compositio.

Si Leo est, ergo erit animal irrationale.
Si irrationale, ergo compositum.
Si hoc, ergo erit mixtum sensitivum.
Si hoc, ergo animatum.
Si hoc, ergo substantia.
Si hoc, ergo ens est.

Resolutio.

Et quia Leo ens est, ergo substantia est.
Et hoc, quia corpus animatum.
Et quia hoc, ergo sensitivum.
Et quia hoc, ergo compositum ex materia & forma.
Et quia hoc, ideo animal irrationale.
Leo ergo animal est irrationale.

Hæ Resolutiones & Compositiones hoc pacto ad Syllogisticam formam reducuntur.

EXEMPLUM I.

△

Si DEUS est, ergo unum & primum est. Hypothesis.
Si unum non esset nec primum, ergo ante illum aliud esset. Demonstratio.
Sed ante DEUM aliud non est.
Ergo DEUS unum & primum est.
Si DEUS est ens unum & primum, ergo substantia est. Hypoth.
Si enim substantia non esset, ergo nec ens unum & primum esset. Demonst.
Sed ex præcedenti DEUS est ens unum, primum.
Ergo & substantia est.
Si DEUS substantia est, ergo operatur, & quidem actus purus est. Hypoth.
Si DEUS non operaretur, ergo hoc, quia non vellet, vel quia nesciret, aut non posset. Demonst.
Sed hæc omnia impossibilia sunt.
Ergo DEUS operatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hypoth. Si DEUS operatur, ergo essentia est, quia ab essentia profluunt vires.
Demonst. Si DEUS non est essentia, ergo neque bonus.
Sed DEUS bonus est. Ergo essentia est.
Hypoth. Si DEUS bonus est, ergo verus est.
Demonstr. Si enim verus non esset, neque bonus esset.
Sed DEUS bonus est ex præcedenti, ergo verus.
Hypoth. Si DEUS verus est, ergo unus est.
Demonst. Si DEUS unus non esset, neque verus esset.
Sed verus est, ergo unus est. Si unus, ergo ens est.

EXEMPLUM II.

Petrus est homo.

Demonstr. 1. Omnis homo est animal.
Petrus est homo. Ergo est animal.
2. Omnis homo est compositum ex materia & forma.
Petrus est homo. Ergo est compositum physicum ex materia & forma.
3. Omnis homo est corpus mixtum.
Petrus est homo. Ergo corpus mixtum.
4. Omnis homo est corpus sensitivum.
Petrus est homo. Ergo est corpus sensitivum.
5. Omnis homo est corpus animatum.
Petrus est homo. Ergo est corpus animatum.
6. Omnis homo est substantia naturalis.
Petrus est homo. Ergo est substantia naturalis.
7. Omnis homo est ens actuale.
Petrus est homo. Ergo ens est actuale.

Resolutio.

Si non est ens, ergo non est substantia; sed ens est, ergo substantia.
Si non est substantia, ergo non est corpus animatum; sed est corpus animatum. Ergo.
Si non est corpus animatum, ergo neque sensitivum; sed est corpus animatum; Ergo sensitivum.
Si non est sensitivum, ergo neque compositum; sed est compositum ex materia & forma. Ergo.
Si non est compositum, ergo neque animal; sed est animal; Ergo & compositum physicum.
Si non est animal, ergo non erit homo; sed sed animal est, Ergo homo est.
Si non est homo, ergo Petrus non erit Petrus, quod impossibile est. Petrus ergo est homo.

EXEMPLUM III.

Rosa est planta.

1. Omnis planta est animata.
Rosa est planta. Ergo animata.
2. Si enim animata non esset, non esset vegetabilis.
Sed rosa est vegetabilis. Ergo animata.
3. Omnis planta est compositum physicum.
Rosa est planta. Ergo est compositum.
4. Omnis planta est corpus mixtum.
Omnis rosa est planta, ergo corpus mixtum.
5. Omnis planta est corpus vitale.
Omnis rosa est planta. Ergo corpus vitale.
6. Omnis planta est substantia.
Omnis rosa est planta. Ergo substantia.
7. Omnis planta est ens.
Rosa est planta; ergo est ens.

Resolutio.

Si non est ens, ergo neque substantia. Si non est substantia, ergo neque vivens. Et sic de cæteris usque ad initium.

Posuimus hîc tria paradigmata, ex quibus luculenter patet, quomodò tum per argumentationes Synthetico-analyticas, tum per Syllogisticas, omnia subjecta universalia, vel ad illa reducibilia in ens tandem resolvantur; estque methodus pulcherrima, & ad differendum de quacunque re aptissima; ita ut servatis naturæ gradibus, veluti per scalam quandam, ex imo ad summum per Synthesin, & ex summo per media ad infimum per Analysin, de quacunque proposita quæstione nullo negotio ampliſſimè ratiocinari possimus; non uno modo, sed prorsus innumeris, ut in sequentibus apparebit. Verùm ne tot Syllogismos convolvere cogamur; quomodo id Artista vel per simplicissimos terminos assequi possit, sequenti typo docemus.

Numerus 1. notat majorem. 2. Minorem. 3. Conclusionem.

Exem-

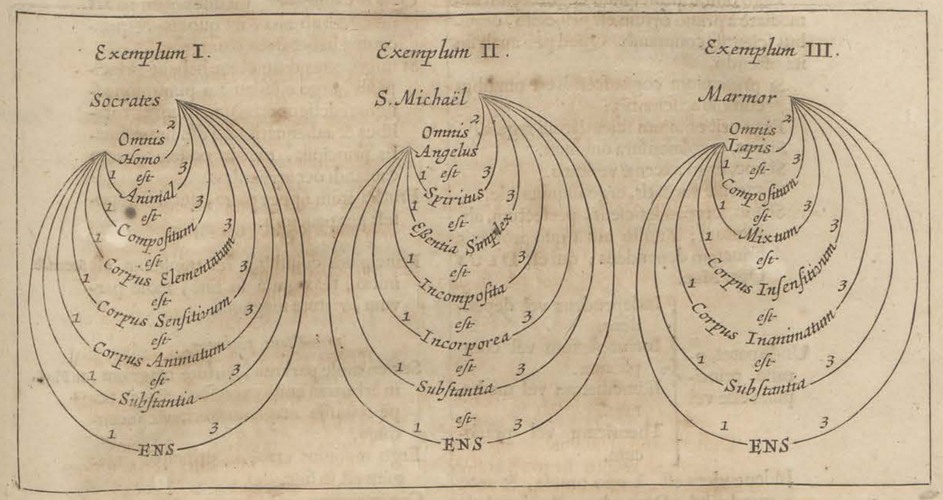

Vides in hoc typo tot Syllogismos contineri, quot sunt gradus naturæ intermedii; Medium verò in tribus hisce exemplis est, Homo, Angelus, lapis. *V. G.* in primo Exemplo: Omnis homo est animal. Socrates est homo. Ergo Socrates est animal. Syllogismus est in Darii, cujus propositio major notatur per 1. Minor per 2. Conclusio per 3. & hoc pacto procedendo juxta ductus linearum, habebis octo Syllogismos, donec tandem, quod propositum erat, totum ratiocinium resolvatur in Ens, ultra quod nihil restat demonstrandum. Quicunque igitur hoc pacto quæstionem de quacunque re proposita dispoſuerit, is statim eam sine difficultate per Syllogismos ex infimo usque ad supremum deductos in id, quod in natura rerum ultimum est, resolvat; quod non solùm novem subjectis universalibus competit, sed & omnibus, quæ in iis implicitè continentur. In physicis quidem ab individuo speciei ordiendo. In moralibus & politicis à particulari aliqua virtute initium sumendo. *V. G.* Omnis virtus est bona, amabilis, appetibilis, magna potens, inhæsiva substantiæ, accidens, ens in alio. Sed justitia est virtus. Ergo bona, amabilis &c. Sed hæc ulterius Lectori evolvenda relinquimus.

CAPUT IV.

De principiis lumine naturæ notis, sive de dignitatibus Scientiarum.

PRincipium disciplinarum primum id est, unde principiatum oritur, quod quidem aliud non est, quàm DEUS Opt. Max. fons omnis sapientiæ & cognitionis principium independens.

Catena terminorum.
Absolutum.
Perfectum.
Sufficiens.
Indeficiens.
Immutabile.
Lex æterna.
Mensura omnium.
Regula omnium.

Si independens, ergo à se, ex se, per se, in se; ergo primum, ante quod nihil.
Si absolutum; ergo perfectum.
Si perfectum, ergo sufficientissimum.
Si sufficientissimum, ergo indeficiens.
Si indeficiens, ergo immutabile.
Si immutabile, ergo Lex æterna.
Si Lex æterna, ergo mensura omnium.
Si mensura omnium, ergo regula omnium.
Si regula omnium, ergo omnis sapientia, scientia, cognitio à DEO est.
Si à DEO est, ergo participata est.
Si à puro principio est, ergo principiata est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ergo omne principium cognoscendi immediatè à primo ortum est principio, omnibus scientiis commune. Quod per analysin ita ostendo.

Si principium cognoscendi est omnibus commune scientiis;
Ergo erit omnium scientiarum regula.
Si hoc, ergo mensura omnium.
Si hoc, ergo æternæ veritatis.
Si æternæ veritatis, ergo immutabile.
Si hoc, ergo indeficiens, perfectum, absolutum, à nullo nisi à quo profluxit principio dependens; qui est DEUS Opt. Max.

Unde patet, omne principium esse vel
- Independens vel dependens.
- Incomplexum vel complexum.
- Immediatum vel mediatum.
- Theoricum vel practicum.

Independens est, à quo omnia, & ante quod nihil. Dependens est, quod ab alio dependet.

Incomplexum est, quod simplici notionis apprehensione concipitur; ut unum, ens, verum, bonum. Complexum est, quod secundâ mentis reflexione concipitur: ut omne bonum est amandum.

Immediatum est, quod uti lumine naturæ notum est, ita indemonstrabile est, utpote cui nihil intermediet. Mediatum verò est, quod medium habet, per quod demonstrari possit.

Theoricum est, quod ab intellectu primùm concipitur, uti ens. Practicum, quod ab intellectu propositum, voluntate appetitur, ut bonum.

Proprietates & affectiones principiorum.

Primò. Omne principium est prius suo principiato; & intelligitur de omnibus principiis naturalibus & supernaturalibus.

Si prius est suo principiato, ergo quicquid cognoscitur, id in sua principia resolvi necesse est.

Et hoc, quia quælibet res creata resoluta secundùm suum esse quod habet, cognoscitur: Sicuti enim se habet res ad esse, sic se habet ad cognosci: Sed omnis res creata suum esse habet per principia; Ergo per principia cognoscitur.

Unde sequitur, quod cognitionis certitudo ex certitudine principiorum dependeat.

Si hoc, ergo diversarum scientiarum cognitionumque diversa sunt principia. Et hoc.

Quia res quælibet, uti distinctam habet unitatem ab alia, ita quoque & principium habet distinctum.

Si singulæ res distinctum habent principium, ergo ejusdem rei plura non assignari debent principia; tum in totalibus & adæquatis non sibi subordinatis principiis, tum in eodem genere causandi occurrentibus.

Frustra enim fit per plura, quod fieri potest per pauciora.

Secundò. Principium cujuslibet rei minimum est initio, maximum in fine; mole parvum, virtute magnum.

Inductione probatur.

In Physi-ca. Semen mole parvum, virtute magnum; in arborem enim excrescit. Parva sæpè scintilla magnum excitavit incendium.

Ergo minimus error in principio, magnus est in fine.

Confirmatur.

In Asceticis minimam cogitationem irrepentem excipit fortis imaginatio, hanc sequitur consensus & delectatio; per hanc hostis ingressus, animam, peccato prostratam sui juris facit.

In Medicis: principiis obsta, serò medicina paratur.

In Speculativis: posito uno absurdo, sequuntur multa alia.

Sicuti enim ex principiis veris vera nascitur propositio, ita ex falcis falsa.

Tertiò. Omne principium noscì debet per terminos suos.

Ergo non cognitis terminis, principium non cognoscitur.

Ergo per se notum esse debet.

Si per se notum esse debet, ergo per se fidem habet.

Sed fidem per se habere non potest, nisi cognoscantur.

Non cognoscuntur, nisi sensu, experientia, usu, consuetudine.

Hoc autem ideò, quia nihil est in intellectu, quod prius non fuit in sensu.

Sunt enim sensus veluti fenestræ quædam animæ, per quas anima imbuitur innumeris rerum speciebus, intellectusque phantasmata speculando omnia fit.

Quartò. Sicuti omnes scientiæ proprium objectum habent, ita & principia propria, quæ tanquam vera supponuntur, quibus in propositionibus demonstrandis utuntur. Ut,

Natu-

Natura est principium motûs & quietis; quo veluti principio definitivo Physici utuntur, ad conclusiones scientificas de corpore mobili Physico deducendas.

Quintò. Sunt verò principia quædam prima, immediata & communia, quibus omnes scientiæ utuntur; sunt enim veluti elementa quædam omnium propositionum & demonstrationum; & Axiomata sive dignitates appellantur;

Ex quo patet, omnem scientiam virtute contineri in suis principiis, sicut effectum in sua causa.

Item principium in speculativis se habere, uti finis se habet in practicis.

Unde contra negantes principia non est disputandum; sublatis enim principiis, omnis tollitur cognitio & veritas.

Principia verò omnium Artium & scientiarum, in quantum Artis nostræ principiis applicari possunt, in II. Tomo, singulis scientiis reservantur, ut proinde eò Lectorem remittamus.

LIBRI QUINTI,

Tomus Alter.

De Arte Analytico-synthetica,

SIVE

De Compositione & Resolutione rerum.

CAPUT I.

Quidnam sit, & in quo consistat Synthetica & Analytica Ars.

ARs Analytica nihil aliud est, quàm methodus quædam; qua ex principiis positis veluti ex centro ad circumferentiam ferimur continuata terminorum assumptorum unius ex altero illatione ad veritatem tandem propositæ quæstionis eruendam. Synthetica verò Ars illa dicitur, quòd, quæ Analytica ab infimis per media ad supremum, sive à circumferentia ad centrum continuo mentis ascensu resolverat, hæc resoluta aptè componat, donec ex latitudine quadam longè latèque diffusa, singulas rerum rationes colligendo, suo tandem postliminio restituatur centro, unitati, principio; hoc enim modo, uti à rudi primum cognitione ad determinatam alterius proficiscimur, qua peracta denuò reversi in circulum indefinita prius cognitionis principia propius intuemur, ita ex obscura totius negotii syntheſi rectè in plenam analysin sese mens nostra diffundit, unde rursum in orbem obliquata suæmet constitutionis modum atque principia explorans certius illud, unde defluxus rudimenta sumpsit, elaboratorum axiomatum fide & stabilitate compensat. Est hoc insigne Mathematicorum inventum, uti est apud Apollonium Pergæum, Euclidem, aliosque primi ordinis Geometras; quæ Aristoteles in Priorum & Posteriorum libro facilè quidem ostendit, sed modum & rationem, ea in praxin evolvendi omisit. Nos verò hoc loco Diophantum Pappum, Euclidem, Vietam, & in Metaphysicis Franciscum Patricium, quia eam primus ante omnes, ad res Metaphysicas transtulit, secuti, illam hîc, ea qua fieri potest, claritate exponimus exemplis illustratam; qua quidem nihil ad veritates abditas eruendas aptius, scitiusque excogitari potest; non tam Tyronibus, quàm jam in Philosophico studio provectis ad imitandum propositum.

Scias itaque Lector, Quod in Mathematicis omnes probationes vel à concessis ad quæsita, vel à quæsitis ad concessa progrediuntur. Quæ à concessis progrediuntur ad quæsita, Syntheses sive compositiones appellantur; Compositio enim sive Synthesis est assumptio per consequentia ad quæsiti finem comprehensionemque; Quæ verò à quæsitis progrediuntur ad concessa, duplices sunt; Vel enim concessa ponunt, vel destruunt; quæ ponunt concessa, Resolutiones vocantur; Est enim Analysis sive Resolutio assumptio quæsiti tanquam concessi per consequentia ad verum concessum; Nam in Resolutione id, quod ponitur, ut jam existens, & ut verum ponentes, per ea, quæ deinceps consequuntur, procedi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus per aliquod conceſſum, quo quæſitam concluſionem in proprias cauſas, per quas demonſtratur, reducimus; atque hiſce Reſolutionibus compoſitiones opponuntur; fieri enim non poteſt, ut à conceſſo iſtiuſmodi per eadem Reſolutionis veſtigia ad quæſitum revertamur; Quæ verò deſtruunt conceſſa, deductiones ad impoſſibile, magni in Arte noſtra uſûs, appellamus. Eſt autem hujuſmodi ad impoſſibile deductio, aſſumptio ejus, quod quæſito contradicit tanquam conceſſi per conſequentia ad id, quod vero conceſſo opponitur; In qua quidem ſumimus id, quod quæſito contradicit, idque ſupponentes progredimur, donec in aliquod abſurdum incidamus, per quod ſuppoſitione deſtructa confirmetur id, quod à principio quærebatur; Diſtinguitur itaque Reſolutio à Deductione ad impoſſibile, quod illa in verum deſinens concludit eſſe verum; hæc in falſum, falſum eſſe; eò quod ſupponitur, arguit, & conſequenter quæſitum verum eſſe. Verùm quoniam forſan hic Tyro dubius circa definitionis rationem hærebit, Artem noſtram omnigenis exemplis tam Syntheticis quàm Analyticis inſtruendam duximus; Ex his enim naturam & proprietatem utriuſque Artis luculentius patefactum iri, nihil dubito.

Primò, Confuſa quælibet ac magis univerſalia notiora quoad nos exiſtere, docet Ariſtoteles *Lib. I. Phyſ.* Hujus itaque cognitionis ductu prius, veluti per nebulam procul conſpecto Socrate, offert ſeſe Subſtantiæ notio, deinde corporis, paulatim verò & animati atque ſenſibilis, rationalis, ac poſtremò etiam individui.

Socrates itaque, cum primo conſpectui exhibitus fuerit; mox ſenſus ſub notione confuſa objectum veluti ſubſtantiam corpoream conſiderat. Secundò, mens ſenſum in ſubſidium vocans. Tertiò, per rationem cuncta componens ac dividens multo quàm prius accurratiùs concreta fundit, diffuſa recolligit, totum in partes dirimit, & partium ſingularum cùm ſubſtantiales tum accidentales rationes inveſtigat, ubique determinans, quid ſit illorum quodlibet, quantum, quale, ubi, quando, quæ cuique cognata, quæ pugnantia, & id genus reliqua; donec tandem concludat id, quod eſt, objectùm verè eſſe Socratem. Eſtque hæc Syntheſios quædam ſpecies.

Analyſis autem modus philoſophandi, quo ex primo aliquo aſſumpto, aliud, & ex hoc iterum aliud & aliud uſque ad ultimam terminorum reſolutionem concludit; Syntheſis verò, quæ analyſis reſolvendo deduxerat, componendo partes partibus reducit ad primum, unde effluxerant, terminum. Et hoc ut meliùs liquidiùſque præſtent, primò Suppoſitiones, definitiones, axiomata præmittere ſolent, ut iis veluti lumine naturæ notis, tandem, arcanas rerum aſſumptarum rationes, per apodicticas leges eruant. Sed hæc omnia exemplis ſtabiliemus.

CAPUT II.

Paradigmata Methodi Analyticæ & Syntheticæ.

EXEMPLUM PRIMUM.

Quo reſolutio datur à DEO ad ultimum naturæ gradum.

SI quiſpiam jubeatur catenas rerum Mundialium analytica Arte reſolvere, is hoc pacto proponenti ſatisfaciet; à DEO diviniſque attributis incipiet; deinde per gradus entium rem deducet, uſque ad ultimum naturæ gradum, ut ſequitur.

Notet verò Lector, Compoſitionem & Reſolutionem inſtitui hac ratione poſſe. Sit ſubjectum quodcunque propoſitum ſive ex novem Univerſalibus ſive particularibus ad unum ex novem revocabilibus, Analytico-Syntheticè demonſtrandum; Primò ſeorſum omnes proprietates alicujus ſubjecti, ſive prædicati ponantur, quas omnes ordine pones; & deindè eo modo procedes, quo in Paradigmatis ſequentibus factum eſſe reperies.

Syntheſis ſeu Compoſitio terminorum univerſalior.

PARADIGMA I.

Quod ab uno & primo bono omnia procedant & in idem revertantur.

1. Si ens primum eſt, ergo ante id nihil; Si enim quidpiam eſſet ante primum, jam primum non eſſet.
2. Poſt primum ergò omnia; quia ſi poſt primum omnia non eſſent, jam primum non eſſet; ſed primum eſſe conceſſum eſt; Ergo poſt primum omnia.
3. Si poſt primum omnia; ergo primum ſummum & eſſentiale bonum eſt.

4. Si

4. Si primum ſummum & eſſentiale bonum eſt; ergo unum eſt; abſurdum enim foret dicere, plura bona ſumma & una eſſe.
5. Si unum eſt; ergo principium omnium eſt; poſt primum ergo omnia, à principio omnia, à bono omnia, à Deo triuno omnia.
6. Deus ergo Ens unum, primum, bonum.
7. Si Deus ens primum & unum eſt; ergo unitas primæva & abſoluta eſt.
8. Si unitas primæva & abſoluta; ergo ab eo unitates omnes profluere neceſſe eſt; Si unitates, ergo & eſſentias rerum.
9. Si ab unitatibus eſſentiæ profluunt; ergo ſicuti ab unitate eſſentiæ emanant omnes, ita.
10. Ab eſſentiis vitæ.
11. A vita intellectus.
12. Ab intellectu Animæ.
13. Ab anima naturæ.
14. A naturis qualitates.
15. A qualitatibus formæ.
16. A formis corpora, quæ ſunt vel inanimata, vel vitalia, vel ſenſitiva, vel rationalia.
17. Hæc omnia ſunt in Mundo, tanquam in continente contenta; hæc omnia in lumine & calore; atque ex his tandem analytico modo ad DEUM paratur reditus.
18. A primo itaque principio, uno, bono, ſummo, omnia, id eſt Mundus prodiit, & in Mundo corpora, formæ, qualitates, naturæ, animæ, mentes, vitæ, eſſentiæ omnes, unitates omnes.

Sed Deus primum omnium principium eſt.

Ergo
- Eſſentia eſſentiarum.
- Vita vitarum.
- Mens mentium.
- Anima Animarum.
- Natura Naturarum.
- Intellectus Intellectuum.

Ergo
- Bonitas bonitatum.
- Magnitudo Magnitudinum.
- Duratio Durationum.
- Cognitio cognitionum.
- Appetitus appetituum.
- Virtutum omnium Vis.
- Veritas veritatum.
- Gloria Gloriarum.

Ergo omnia in omnibus & per omnia; qui proinde ſit laudatus in ſæcula.

In hac analyſi, quot membra ſunt, tot modi ſunt, ſubjecta per innumerabiles Syllogiſmos urgendi.

PARADIGMA II.

Quomodo Analytica methodo modum ſciendi aſſequi poſſimus. Sic procede.

1. Si omnes naturâ ſcire deſiderant; ergo ſcientiam aſſequi poſſunt, non per ſcientiam, qua adhuc carent, ergo per artem ſive per facultatem ſeu modum ſciendi, quæ ſit directiva actuum intellectûs, quam ſive Logicam, ſive Analytico-ſyntheticam dicamus perinde eſt.
2. Diriget autem intellectum, ſi conceptus ei ſtatuantur conformes.
3. Conformes fiunt conceptus, ſi eo modo res concipiamus, quo res ipſæ ſunt.
4. Concipimus autem res uti in ſe ſunt, ſi illas per cauſam concipiamus.
5. Si per cauſam concipiamus, demonſtrationem facimus.
6. Demonſtratio ex ignotioribus ad notiora procedit.
7. Notiora ſunt vel naturæ & nobis, vel naturæ & non nobis, vel nobis & non naturæ.
8. Quod naturæ notius eſt & non nobis, nullam demonſtrationem parit.
9. Quod naturæ & nobis, notius eſt, demonſtrationem quandam facit, ſed vera tamen demonſtratio non eſt.
10. Demonſtratio itaque debet eſſe propter quid, & per cauſam, & hoc ipſum eſt, quod ſcire nobis largitur, & in quo humani intellectus perfectio conſiſtit.

Quomodò verò doctrinam quamlibet Analytica methodo reſolvere debeas ad cujuſvis libri quæſitique ſubjectum diſponendum ſequitur.

1. Si itaque humani intellectus perfectio Analyticè deducenda ſit; ſic procedes.
2. Humanum genus perfectionem exoptat.
3. Hujuſmodi perfectionem aſſequitur, dum ea poſſidet, quæ ſuâ naturâ exoptat.
4. Poſſidet hæc, quæ exoptat, dum à ſuo principio ea ſuſcipit actu.
5. Suſcipit actu, dum principio conjungitur.
6. Conjungitur, dum ei ſit ſimile.
7. Simile efficitur, dum ſcientiæ actum exercet.
8. Eundem exercet actum, dum cauſas rerum intuetur.
9. Intuetur, dum eas quæſiverit.
10. Quærit dum dubitat.
11. Dubitat dum admiratur.

12. Admi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

12. Admiratur à repugnante per animæ fugam.
13. Repugnat, quod animæ perfectioni obstat.
14. Obstant perfectioni animæ indivisibili & immobili multitudo, magnitudo, motus.
15. Ens plura in se complectitur.
16. Plura ratio simul quærere nequit.
17. Inquirit ergo primò, quod se admirabile priùs offert.
18. Se priùs admirabile magisque repugnans offert ens mobile.
19. Ens mobile ex pluribus, quæ ei insunt, consistit.
20. Secundum plura simul, nullum se ens offert.
21. Se offert primum secundum id, quod primùm ei inest.
22. Primum inest, quod prioris causæ opus est.
23. Prioris causæ opus est, quod se latius communiusque diffundit.
24. Se latius communiusque diffundit mobile simpliciter, quàm mobile loco.

Per Synthesin sive Compositionem dicta à parte in partem progrediendo, juxta naturæ executionem operabere.

1. Mobile est id, quo fit aliquid non ex quolibet, sed ex apto nato.
2. Si ex apto nato aliquid fit, ex nihilo aliquid fieri non potest.
3. Cum ex nihilo nihil fieri possit, mobile omne tribus principiis innititur.
4. Privatio juxta Aristotelem est non Ens enti admixtum.
   Materia est admixtum non enti; forma est ens omnis privationis expers.
5. Formæ, ut bono, adhærere ambit materia.
6. Hanc verò materiæ aviditatem cùm totam explere non possit forma, necessariò inde motus exurgit.
7. Motus est actus entis in potentia, prout in potentia.
8. Ens in potentia movetur ad actum ab alio.
9. In his quæ movent & moventur, dandum est primum.
10. Primum movens nec corpus, nec virtus in corpore est; sed infinitum.
    Quod movet vigore ut finis, efficitur mobile primum.
11. Mobile primum est Cœlum, quod à Deo primo movente excitatur ad motum.
12. Cœlum, quod fertur in Orbem, hanc sublunarem materiam ad formas adaptat.
13. Prima sublunarium forma est natura corporea.
14. Hac forma intercedente per varia Cœli organa nec non & per corruptibilium corporum discrimina ad distinctas numero, specie & genere, formas disponitur materia.
15. Terminant autem eam formis distinctis, genere & specie; primò leges elementorum; secundò mixtorum imperfectorum; tertiò Mineralium; quartò Vegetabilium; quintò Animalium; sextò, in quam totius naturæ intentio vergit, humana ratio.
16. Illam materialem potentialemque asserimus.
17. Hanc etsi potentialis fuerit, nec materiem tamen, nec materiæ admixtam, sed substantiam abstractam ostendimus.
18. Hæc quia abstracta, ideò & semper intelligit actu.
19. Et quamvis suapte natura intelligat actu, humano tamen corpori formam tribuens, quandoque intelligit, quandoque non.
20. Intelligit actu, quando ei cogitationem phantasma porrexerit, sine quo non.
21. At phantasma cum sua natura intelligibile non sit, danda est virtus agens sive potentia, quæ intelligibile actu constituat.
22. Intelligibilia actu cum fuerint, materialis facultas adeptum intellectum parit.
23. Adepto intellectu genito, ab eoque phantasmatum spectris deletis agens intellectui jungitur, quo & abstracta cuncta prospicimus, atque altissimi Numinis adhæsionem assequimur.

Porrò per Analysin Metaphysicam definitivam ita progredere.

1. Dei adhæsionem assequimur, si ipsum noverimus.
2. Novimus, si illum ab entis attributorumque ambitu dependere concipimus.
3. Dependere concipimus, si entis partes ac prædicata eidem invicem attribuimus.
4. Entis quadruplex est divisio, aut enim ortum habet in re, & in re ipsa consistit; aut oritur ab intellectu in eodemque consistit; aut à re ducit originem, in intellectu tamen reponitur; aut oritur ab intellectu, & sistit in re ipsa ab extra.
5. Quod oritur intus, & sistitur ab extra, id artificialium moralium cultor pertractat.

6. Quod

6. Quod ortum habet in re ad extra, sistitque intus, sunt intelligibilia speciesque, quæ actu reflexo per adeptum intellectum intuentur.
7. Quod originem ducit intus, & intus reponitur, est ens rationis, quod Logicus considerat.
8. Quod verò in re extra & oritur & consistit, alii scientiarum opifices ut tale, Metaphysicus autem ut Ens speculatur.
9. Ens quatenus Ens, est propria ratione aliquid, quod omnibus analogicè inest.
10. Hujus essentiam si in se aspexeris veluti unum, ens comitari reperies.
11. Si ad intellectum retuleris ens, ipsum verum resultare reperies.
12. Si ad Voluntatem, bonum emanabit.
13. Unum igitur Ens indivisum, ut intellectu apprehensum, est verum; ut volitum, bonum.
14. At quoniam volitum apprehensumque non ex absoluta, sed ex collativa mentis ratione dependet; ideò partes ejus distinctaque attributa ens ipsum est.
15. Ideo uti Ens est independens, substantia; ita dependens, accidens emergere faciet.
16. Si ut independens, unum; Si ut dependens, multum esse cognoscetur.
17. Hinc actus, illinc potentia.
18. Hinc prius, illinc posterius.
19. Hinc causa, illinc causatum.
20. Hinc universale, illinc particulare.
21. Hinc infinitum, illinc finitum.
22. Hinc necessarium, illinc contingens.
23. Quæ Symbola enti, ut modos attributaque, non ut partes competere dices.
24. Partes verò primò contrahentes ens non modos, sed substantiam & accidens asseres.
25. Substantiæ ratio est non adhærere; accidentis, inhærere subjecto.
26. Hinc id, quod non inhæret, potius pars erit, eò quod inhæret, scilicet substantiæ, subjecto.
27. Substantia alia mobilis, alia immobilis est.
28. Mobilis substantiæ materiam contrariis subjectam esse oportet.
29. Subjecta materia ens est, non actu sed potentia; in æternis quidem ad Ubi; in generationibus ad formam.
30. Quod in potentia est, movente eget æquivoco, quo ducatur in actum.
31. Movens univocum in perpetuo generationis & corruptionis negotio versans, perpetuò mobile est.
    Quod perpetuò movet, nullâ potentiâ aut materiâ commisceri, necesse est.
    Quod nulla potentia inficitur, actus est, se primum & in se omnia reliqua intelligens.
    Vita in summo delectabilis atque perfecta, à qua appetibile & intelligibile atque natura dependet.
    Cœlum à tali movente veluti à causa effectus manat, quotque ejus sunt motus, tot sunt Motores.
    Motores quidem duplices, quorum unus conjunctus, & forma; alter reipsa sejunctus, & intelligentia est.
    Et quanquam plures sunt Motores, hi tamen ad invicem ordinis servant unitatem, & ab uno, veluti exercitus à Duce pendent, & ad unum refluunt universi.

Vides in hisce absolutissimum Resolutionis & Compositionis specimen, omnia in se discursuum rationalium seminaria continens; complectiturque in se tot Syllogismos, quot membra continet tota Analytico-Synthetica rerum series; quæ uti superfluum est demonstrare, ita ingenioso Lectori amplius diducenda relinquimus. Sed hisce expositis ad aliud Analyseos genus procedamus.

PARADIGMA III.

De Resolutione seu Analysi per analogiam rerum Concinnanda; & continet finium encyclicas Resolutiones & Compositiones in trium Mundorum serie eluceſcentes.

Equidem satis mirari non possum, quod in Divinis operibus ita concinnata sint singula, ut idem medium sæpè respiciat diversos & penè contrarios scopos; diversa quoque media conversim referantur ad unicum finem; Unde cùm in ordinibus quibuscunque tria hæc semper occurrant, extrema duo, & extremorum medium, uti totius divisionis latitudo bipartita vel connexim sub unius medii ratione, vel divisim rursus sub extremorum ambitu continetur. Hinc sanè cunctorum finium exurgit in universo maximè circularis ratio; Nam modò referuntur infima quæque ad superiora, tanquam suæ existentiæ actionisque principes scopos; modò conversim suprema videntur institui inferiorum gratiâ; modò extrema utraque propter unius medii rationem, vel medium propter extrema. Unde hæc Analyseos atque Syntheseos ratio in Mente Opifice propter Symphoniam triplicem longè quidem pulcherrima est, sed inexplicabilis Mortalibus; quippe qui ejus consiliis non interfuerunt, sed rude duntaxat vestigium ejus impressum habent. Videmus enim Mundum hunc universum ex uno versum infinitam pulchritudinem, ex uberrima ipsius Opificis

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonitate profluxiſſe; Itaque totius Opifex Deus eſt, & ſumma ejus bonitas, idem & rationes formarum omnium eſſentialium, accidentalium, quantitatum in ſe complexus, Cunctorum, ut ita dicam, quaſi forma eſt generalis atque materies. Unde Mundus propter Deum, ut gloriæ nimirum illius & Majeſtati inſerviat; propter eundem ſingula agit in Mundo Deus, emittit ſpiritum ſuum, verſat atque circumagit, rerum ortus efficit, interitus & converſiones mutuas. Hinc primùm Mundi majoris gratiâ creatus eſt minor, & propter Minorem Politicus Mundus, propter ſcientias & artes homo, propter hominem Mundus major; & rurſus in ſingulis minora propter majora & media; majora converſim minorum gratiâ, & medium propter extrema, & hæc propter medium; Ita enim ſerviunt animabus corpora, corporibus animæ, ſed utriſque ſpiritus medii; ita formæ inſervit materies, materiei forma, utriſque proportio; ut non ineptè Mundum conſiſtere ex mutuo debito arbitremur; Licet aliâ quidem ratione inferna ſummis debeant, aliâ verò ſumma infimis, vel utroque modo; Superiora enim hoc ex amore debent, ut inferiora quæque perficiant; quod debiti genus ad agendi conditionem magis eſt referendum; Inferiora, quorum conditio magis paſſibilis eſt, ſupernis ordinibus recipiendis, promptitudinem atque obſequium debent. Media tandem extremis, ut ſint in actione & paſſione qualibet vinculorum loco, viamque deducant ex ortu interitum verſus, ex uno contrariorum in alterum per commune Symbolum in analogia mutua & proportione Cælatum. Rurſus inter extremum ſummæ naturæ faſtigium DEUS in omnes inferiores ordines agit, à nullo accipit, à nullo patitur; omnibus contrà ſubſtat materia quæ patitur tantùm. Quicquid eſt intermediorum graduum, omne id partim activa, partim paſſiva virtute præditum ea neceſſitate cooperatur, ut agens omne in agendo pati, viciſſim ea quæ patiuntur, agere videamus. Ut ſeſe mutuò quærant amentque ſingula vel fuga & odio proſequantur; unde illi attractus repulſuſque perpetui, aſcenſus atque deſcenſus, miſturæ & miſturarum dyalyſes, ortus, interitus, augmenta, decrementa, & naturarum quovis genere contrariarum perpetuæ quædam viciſſitudines.

Verùm ut totitus Reſolutionis, Compoſitionis atque Circuitus ordo ſit explicatior, ad Mundi ſpecies convertamur, quæ ſpectant in omnibus rebus trium præcipuarum partium analogam rationem, & ubique finium relationem triplicem, vel ad infima quæque, vel ad ſuprema, vel media; ſic enim ſub univerſali priori, particularis finium circulus eluceſcet, & ex analytico typi ſequentis ſchemate ſatis patet.

Primum Ens DEUS Opt. Max.	In ſe eſt	Summum bonum.	Ad cætera comparatur, ut	Principium.	Ideo omnia per amorem	Creat.	Ex eodem effluunt ut α.	Vita.
		Summum pulchrum.		Medium.		Rapit ad ſe.	Per eundem circumaguntur, veluti circa centrum.	Ordo.
		Summum verum.		Finis.		Perficit.	In eundem refluunt & terminantur ut ω.	Connexio.

Hiſce præmiſſis, jam tandem telam inceptam proſequamur; ab iis, quæ ſub univerſalibus ordinum rationibus continentur, analyſes Syntheſeſque noſtras ordituri; ut fructus Analogicæ, Analyticæ, Syntheticæ, definitivæ & demonſtrativæ Artis, luculentius patefiat.

PARADIGMA IV.

De Finium in Univerſo Reſolutione & Compoſitione.

Si quiſpiam itaque quærat, quænam ſit finium converſio in Majori, Minori & Politico Mundo, quoad continentia, connectentia, contenta? ita reſolutorio ſtylo procedes.

Continentia ſunt Deus omnia continens, Mundus Angelicus ſeu Intelligibilis, Cœleſtis Æthereus, Elementaris.

DEUS eſt finis ſui ipſius; Mundus Angelicus propter Deum; Cœleſtis propter Angelicum; Elementaris propter Cœleſtem; Elementa propter miſturam & generationem; propter elementorum agitationem influxus ſidereus; propter ſenſibilem machinam, inſenſibilis omnium cauſa Deus.

Iterum DEUS ſeipſum continens eſt; Hierarchia continetur à Deo; ab Hierarchia prima, Secunda; à Secunda Tertia; Anima propter corpus; propter animas hierarchia

chia prima; propter hanc ſecunda; propter hanc tertia; propter hæc omnia, omnium gubernator DEUS.

Hiſce reſpondent in Mundo Minori Viſcera, Cor, Cerebrum, Hepar.

Propter viſcera, vaſa, ut arteriæ, nervi, venæ.

Propter vaſa, muſculorum carnes.

Propter muſculos, oſſa & ligamenta.

Propter hæc omnia, humores, cibi, potus, & elementa; ad ſuſtentandam vitam corpoream.

Propter vitam corpoream, humores & partes.

Propter extremarum partium nutritionem, vitam, ſenſum, motum, vaſa triplicia.

Propter vaſa triplicia viſcera ſunt inſtituta.

Facultates Animæ tres ſunt: vitalis, animalis, naturalis.

Propter principes facultates reliquæ miniſtræ & deferentes.

Propter has in partibus ſingulis potentiæ ſingulares.

Vita interior multiplex.

Propter vitam multiplicem multiplex organorum particularium vitæ conſtitutio.

Propter infimi ordinis potentias, deferentium partium facultates.

Propter deferentium facultates, facultas princeps.

Rurſus in Politico Mundo ſunt populus, Magiſtratus, Princeps.

Quibus reſpondent uſus vivendi, Leges & Edicta, Notiones Legum.

Notionum gratiâ, leges & edicta.

Legum gratiâ, uſus vivendi & conſuetudo.

Si verò Finis efficientem cauſam ſpectemus; ita Reſolutionem & Compoſitionem inſtitues.

Finis efficiens & cunctorum princeps cauſa DEUS eſt; cujus bonitati, magnitudini, potentiæ & fœcundiſſimæ pulchritudini conveniebat Mundum ſibi creare ſimilem, qui unitate ſimul ac trinitate rationem Opificis ſui, & ineffabilis Majeſtatis gloriam teſtaretur.

Bonitate, Pulchritudine & Conſervatione.

Primò. Ut eſſentiæ ipſius ſumma perfectio eluceſceret, quæ in rerum circuitu pleniùs, & contrariorum mutua converſione cernitur; hujus finis gratiâ, vita triplex requiritur { Animalis. Vitalis. Naturalis.

Propter vitam triplicem, actio pariter triplex { Animalis. Vitalis. Naturalis.

Propter hanc triplicem actionem, totidem facultates, videlicet { Animalis. Vitalis. Naturalis.

Propter facultates, anima & forma unica triplici ratione diſtincta { Rationalis. Memorativa. Phantaſtica.

Propter animam corpus, ſimiliter diviſum in tres ſedes, videlicet in { Cerebrum, animalis & rationalis facultatis. Cor, vitalis & iraſcibilis facultatis. Hepar, Concupiſcibilis & naturalis facultatis.

Propter utriuſque nexum, Spiritus triplex: { Animalis. Vitalis. Naturalis.

Propter particularium animalium Compoſitiones ex { Anima. Corpore. Spiritu.

Propter Compoſitionem, omnium Communis amor.

Propter amorem, DEUS ejuſdem fons & ratio prima.

Secundò, Pulchritudo, id eſt, ut cum aliis ſit, quæ maximè explicatur ex uno in multitudinem.

Propter hanc prima diſtinctio in ternarium fluens { Mundi Majoris. Minoris. Politici.

Propter hanc diſtributio dictorum in ſecundam triadem { Partis incorporeæ. Spiritualis. Corporeæ.

Propter hanc concentus partium per aliam triadem { Supremorum. Mediorum. Infimorum. } Ordinum.

Horum gratiâ concretorum forma ut { Ordo. Numerus. Proportio. } Subſtantiarum. Proprietatum. Accidentium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ordinis gratiâ excluditur ab Universo omne Vacuum, privatio, penetratio dimensionum.

Horum gratiâ junguntur similia similibus, contraria contrariis, & ex conjunctis iterum fit pugna & dissolutio nova; quorum quidem omnium ratio & fons in amore; amoris autem ratio in omnium Architecto DEO est.

Poteris hoc Analyseos specimen, si velis, ad instar primarum Classium discursu triplici in conversionum circulo exarare; poteris quoque analogiam omnium mutuam assignare, ut & in humana fabrica, & in civitate hominum sint singularum partium communissimæ rationes, possintque dici in homine partes Cœlestes, æthereæ, elementares. Similiter in Mundo Majore & Viscera & Vasa, & partes, quæ influxu nutriantur; possis & in Republica suum caput & ventrem constituere, suos angelos, dœmones atque inferioris ordinis animas, & sic de cæteris, ut omnis idea per omnes exactè pelluceat; sunt enim particulares Analyses & Syntheses istiusmodi in rebus naturæ quodammodo infinitæ; ita ut vel in uno metallico corpore planta, animali, quicquid totus Mundus possidet, dummodò ad intentam analogiæ amussim, per Analyses & Syntheses singula rectè applicentur. Sed de his suo loco fusiùs.

CAPUT III.

De Analysi & Compositione principiorum absolutorum Artis nostræ.

OStendimus in præcedentibus modum resolvendi & componendi ea themata in genere, quæ in quæstionem cadere possunt, quibusque veram scientiam adipisci possimus; Nunc ad particularia descendemus, & qua ratione principia tum absoluta tum respectiva in perfectam resolutionis & compositionis formam ad quidlibet demonstrandum redigi possint, ostendimus; à DEO rerum omnium principio disceptationis nostræ initium facturi.

Principia Artis nostræ sunt: B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. = ♡ ⚯ α ⊙ ω M Æ Min.

Horum quodlibet habet alios terminos proximos & reducibiles, uti jam sæpè dictum fuit; quorum ope, in innumerarum quæstionum solutionem devenimus. Exempli grat. ad Bonitatem primum absolutorum revocantur Ens, unum, verum, esse, essentia, unum essentiale, primum, vita, perfectio, simplicitas. Quomodo verò Analytico-Synthetica methodo illa demonstrare valeamus, nobis modò exponendum incumbit.

Est modus philosophandi omnium optimus & præstantissimus, ut nihil adeò occultum, nihil adeò impenetrabile, quod non, canis instar venatici, sagaci hujus Artis industria detegat, & in apertam lucem deducat; Quare hanc Philosophis præ omnibus aliis methodis seligendam consulamus. Ita autem se habet negotium.

QUÆSTIO I.

Quæritur ergo Primò, Utrum Unum, quod est prædicatum ad bonitatem reducibile, sit causa omnium; Utrum ab uno omnia profluant? Hanc quæstionum ut secundum Analytico-Syntheticam rectè disponas, ante omnia, Unius ratio & proprietas examinanda per varias divisiones, eaque quæ propriè ei conveniunt; quibus ordine seorsim positis, juxta ea procedes, eo, qui sequitur modo.

1. Datur unum aliquod ante res omnes, & supra res omnes, & ab omnibus separatum entibus.
2. Si datur tale, vel illud agit aliquid, nel nihil agit.
3. Si nihil agit, id est, vel quia non potest agere, vel quia agere nescit, vel quia non vult.
4. Si non potest, id fiet, quia vel impotens est, vel quia impeditur.
5. Si impotens, ergo ad agendum & potentia & viribus caret; sed omne quod est, bonum est, magnum est, potens est, virtuosum est, ergo fieri non potest, ut viribus careat.
6. Si verò impeditur, ergo id impediente debilius est.
7. Si debilius est impediente, ergo impediens erit eo vel majus, vel æquale, vel minus, juxta ultimam nostrorum principiorum triadem.
8. Si majus est eo, quod impeditur, jam nec unum nec primum erit; est autem unum hoc, quod impediri dictum fuit; primum ante omnia; Ergo se majus quid & prius, quod se impediat, esse non potest.
9. Si verò sit æquale, jam non unum primum erit, sed duo una, duo prima; quæ omnia contradictionem involvunt; esset enim unum & non unum; Ergo æquale non habet.

10. Si

10. Si verò minus est illud assumptum impediens, Ergo unum hoc non erit unum, nec primum, sed multa, quæ pariter repugnant.
11. Si verò, uti secundum membrum objicit, agere nescit, id deterioris erit conditionis, quàm omnia etiam infima & inanimata entia, quorum nullum est, quod non ad agendum solo naturæ instinctu ducatur.
12. Si verò potest & non vult, hoc ideò est, vel quia dedignatur, vel quia arrogans est, vel quia invidum est, vel quia non judicat expedire, & alio frui vellet, & esset iners. Sed hæc uti summas imperfectiones involvunt, ita bonum quod est diffusivum sui, esse non potest, & consequenter neque unum, quod cum bono convertitur.
13. Unum igitur essentiale tantum abest, ut agere non possit, nesciat, nolit, ut potius non possit non agere, non possit non scire, non possit non velle.
14. Si ergo agit aliquid; ergo vel unum, vel plura aget.
15. Si plura, vel ea pauca, vel pleraque, vel omnia.
16. Si unum tantùm agere dicamus & non plura; jam unum non erit.
17. Si non unum; ergo neque bonum, quod est diffusivum sui in omnia.
18. Si plura, vel aliqua, vel pleraque, vel omnia.
19. Si in aliqua tantùm aut pleraque se diffundat; ergo hoc ideò fit quod vel non possit, vel nesciat, vel nolit.
20. Si hoc; ergo omnes superiùs adductæ contradictiones redibunt.

Conclusio. Aget ergo, & unum & omnia aget. Omnia ergo quæ in universo sunt, agendo fecit, facit & faciet.

Si omnia fecit, ergo jam illud bonum essentiale esse necesse est.

Ex hac ergo concatenata argumentorum serie inferimus: Principium est rerum omnium, causa & origo. Ab uno itaque profluunt omnes B B. MM. DD. PP. SS. Vo Vo. Vi Vi. Ve Ve. GG. & sic de cæteris principiis respectivis; quod erat demonstrandum.

QUÆSTIO II.

Franc. Patritius de bono.

Quæritur Secundò. Sitne revera unum aliquod omnium rerum principium? Hanc quæstionis difficultatem, Analytica arte ita evolves.

Universi vel principium aliquod fuit, vel nullum.

Si nullum, ergo falsum in præcedentibus demonstravimus ab uno sive à principio esse omnia; ergo necessariò principium assignari debet, à quo omnia.

Principium absolutè id esse dicimus, ante quod nihil est, in quo, & à quo, & post quod omnia sunt in universo condita.

Tale principium Universitatis fuit vel aliquod vel nullum.

Si nullum, neque primum, neque unum in eo erit ullum.

Si nullum fuit primum, ergo neque secundum, neque tertium, neque aliud deinceps.

Si hoc; ergo Universi res omnes ex se & per se subsistiterunt.

Si à se & per se subsistiterunt; ergo principio carebant; ergo non à principio omnia, quod suprà ostendimus.

Si entia Universi principio carent; ergo vel finita erunt, vel infinita, essentiâ, viribus, actionibus.

Si infinita dicantur, & res singulæ & Mundi Corpus universum, infinita erunt, & totum ex singulis partibus infinitis erit infinitum; ergo dabitur processus in infinitum, quod absurdum est; sequeretur enim aliam rem aliâ infinitiorem esse in infinitum, & nullam ex infinitis quicquam agere posse.

Hoc si non permittatur; ergo saltem res una alteri foret æqualis; sed neque hoc congruit, foret enim musca toti Mundo æqualis, cùm ipsa pars sit Mundi, omnes autem partes in infinito sunt infinitæ, & consequenter totum æquale suis partibus, quod implicat. Res ergo non sunt infinitæ.

Sunt ergo finitæ.

Si finitæ, ergo essentiâ, viribus, actionibus finitæ erunt.

At nullum ens finitum aut à seipso est, aut à se esse potest; procedit enim omnis actio à viribus, vires ab essentia, hæ omnes finitæ;

Si ergo à se essent, per propriam essent actionem, ergo actionem prius haberent, quàm essentiam, essentque priùs quam essentiam acquirerent, quod rerum ordini repugnat.

Cum ergo res finitæ sint, certè à se, & per se esse non possunt; si æterna, sui natura talia non sunt, neque à se; ergo ab alio; ergo ab uno essentiali, quod est rerum omnium principium. Quæ omnia fusius Patritius in sua Philosophia.

QUÆSTIO III.

Quæritur Tertiò. Utrum plura principia sint, quàm unum, & utrum ad unum omnia revocentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Constat unamini Philosophorum conspiratione, plura esse rerum principia, rerum quarundam sed non omnium: Alia enim sunt unius tantùm compositi, uti forma; alia motus, ut natura; alia mistionis, ut in mineralibus elementa; alia vegetandi, ut in plantis; alia sentiendi, ut in brutis; alia ratiocinandi, ut in anima rationali; alia intelligendi, ut mens. Hoc pacto per Intelligentias motrices, Cœli principium sunt vitæ, motionis & alterationis rerum inferiorum teste Aristotele, quorum connexionem, & fatum vocat, quæ quidem principia subordinata dicuntur, & ad unum aliquod summum, primum & essentialem unitatem, à qua profluunt, reducuntur; uti doctè probat Franciscus Patricius, & Proclus in Theologia Platonica; quod analytico-synthetica industria ita evinces.

1. Necesse est principium primum vel unum esse tantùm, vel plura tantùm esse, vel unum quod in se multa contineat, vel multa esse, quæ unum tamen participent.
2. Si principia multa tantùm sunt, ab ipsis nihil fiet unum, cum ad certos tantùm effectus ordinis sui, determinata sint.
3. Vel enim in iis omnibus eadem est bonitas, potentia, voluntas, virtus, qua operentur; vel sunt hæc omnia eadem, vel in singulis diversa.
4. Si bonitas est in multis eadem, hac ratione bonitatis multitudo ad unam reducetur bonitatem.
5. Si verò entia ab unitate fiunt, ab uno erunt principio & ad idem revocabuntur.
6. Si itidem eadem in omnibus Voluntas, Potentia, Virtus, qua operentur, & entia efficiant, illa una erunt in multis, atque unum necessariò erit principium & non multa.
7. Si verò alia bonitas, voluntas, potentia, virtus in singulis est principiis, diversitas hæc vel concordabitur, vel discors manebit.
8. Si concordabitur, concordia erit divisorum unio; unio verò ab uno; ad unum ergo omnis reducetur diversitas; atque hoc pacto unum iterum erit principium.
9. Si verò in discordia perseverent, & agant, erunt inter se discordia & discordes effectus producent, singula singularem, & propria sibi ens quoddam, vel singula efficient entia plura, vel singula omnia efficient entia.
10. Si hoc tertium dicamus, jam dabitur processus in infinitum, quod implicat.
11. Si secundum, idem, quod prius, in conveniens resultabit.
12. Si verò multa sint principia unum participantia, unum inter ipsa erit ordinatum, & consequenter id, quod participat, inferius esse debet eo à quo participat, & quod ordinat antiquius ordinato.
13. Ergo unum antiquius est ipsis & potentius, quia vim habet, ea in ordinem redigendi; Ergo hoc unum cogens, erit principium, quia anterius est & primum, & non ipsa multa quæ sunt posteriora.

Ergo unum tantùm est principium, non plura.

Ergo unum tantùm erit principium.	Unitatis. Essentiæ. Vitæ & motus. Bonitatis. Magnitudinis. Durationis. Potentiæ. Cognitionis. Appetitus. Virtutis. Veritatis. Gloriæ.	A quo omnes	Unitates. Essentiæ. Vitæ & motus. Bonitates. Magnitudines. Durationes. Potentiæ. Cognitiones. Appetitus. Vires. Veritates. Gloriæ.	Sed hæc omnia in uno primo principio sunt; Ergo omnia ad unum referri, necesse est.

QUÆSTIO IV.

Quæritur Quarto. Utrum unum sit principium omnis multitudinis.

Hanc quæstionem ita resolves.

Si in Universo est multitudo aliqua, unum quoque ibi esse necesse est.

Sed in Universo sunt multitudines multæ: Exempli gratia: multa rerum genera, multæ species, multa individua, multa tota, multæ totorum partes, essentiæ quoque multæ, bonitates, magnitudines, potentiæ, vires multæ. Ergo ibi unum quoque esse, necesse est.

Si itaque in Universo tanta rerum multitudo est, illa vel ordine aliquo constabit, vel nullo.

Si nullo,

Si nullo, nulla causa effectum suum præcedet, nullus effectus causam suam sequetur; genus nullum, totum nullum, species partesque antecedet suas; neque hæ sequentur illa, neque actio à viribus nascetur, neque vires ab essentia; sed essentia erit posterius, & actio vires anteibit; Cœli omnes in singulis erunt elementis; hæc erunt in illis; & sublime corpus erit infimum, & infimum supremum; omnia per omnia erunt fusa, omnia in omnibus confusa jacebunt; Sed hoc rationi & experientiæ repugnat. Ergo res mundanæ omnes certo, eoque maximo ordine constant, suntque omnia suis numeris, formis, motibus, qualitatibus & ornata & ordinata.

Sed ubi ordo, ibi primum aliquod ordinis caput; & ubi primum, ibi secundum, tertium, quartum, &c. Ergo in universitate rerum primum aliquod est.

Sed hoc primum nil aliud est, quàm unum, sive unum rerum omnium principium.

Si ergo multitudo est, necessariò quoque aliquod erit primum, hoc est, unum, omnis enim multitudo est ab uno.

Si enim nullum in rebus unum esset, multitudo necessariò per se consisteret.

Si per se consisteret, ergo 2, 3, 4, 5, forent, antequam sit unum.

Si nullum unum, nulla duorum vel trium pars unum facit; cui rei nullus sensus, nulla ratio assentitur.

Si nulla duorum, trium &c. pars unum erit; ergo innumeræ stellæ, plantæ, bruta, homines, si una non sunt, nihil prorsus erunt.

Si non sunt, nihil quoque erunt.

Si nihil sunt, erunt quoque aliquid quia sensus ea dicit esse; erunt ergo & non erunt; & conversim non erunt & simul erunt, quod implicat.

Rursus, multorum quodvis vel unum est, vel non unum.

Si non unum; vel multum est, vel nihil.

Si nihil dicamus, multitudo quoque ex nihilis erit, atque ita omnia nihil; & entia consequenter non erunt entia; quæ omnia perabsurda sunt.

Si præterea multitudo ab uno non nascitur, multitudo non erit unitatum collectio; ergo duo vel tres homines non erunt duo; ergo neque unum.

Si non unum, utrumque duorum; quia ex duabus unitatibus duo non conflabuntur; quæ omnia impossibilia sunt.

Rerum ergò multitudo numerum in se implicat; ergo numerus ex ea collectus, unitatum est multiplex collectio.

Ergo unitates per se singulæ unæ sunt, simul positæ numerus & multitudo sunt; ergo unitates & multitudo sunt.

Si ergo multitudo sunt, illa necessariò ex una profluent unitate, quæ est unitas unitatum, & unorum omnium primum. Iisdem enim rationum necessitatibus ostendimus, singula entia vel per se existere, vel ab alio esse, & esse suum accepisse; atque proinde singula unum esse, & plura omnia, una.

Sicuti igitur unitates cujuscunque multitudinis ad primam omnium unitatem reducuntur, ita entium omnium multitudinem & numerum ad unum primum reduci, necesse est; Ergo unum, unitasque, principium & causa est omnium numerorum, omnisque multitudinis; quod erat ostendendum.

QUÆSTIO V.

Quæritur Quintò. Quale illud sit principium, à quo omnia? Dico esse multiplex.

Cùm sine unitate nullus numerus conflet, multitudo verò variè considerari possit; unum consequenter istiusmodi principium sumi potest, & debet. Franc. Patritius.

Datur itaque primum principium ordinis, quia unitatem duo, tria, quatuor & reliqui numeri sequuntur.

Si principium ordinis, dabitur & principium numerationis; neque enim ritè numerantur numeri, nisi incipiendo ab unitate.

Si datur principium numerationis, dabitur & principium productionis; nam ab unitate & uno producuntur, ex eisque profluunt.

Si principium productionis, dabitur & principium constitutionis; dum enim unitates ab unitate productæ unoque productæ colliguntur, numeri componentur omnes, & constituentur.

Si datur principium constitutionis, datur & principium essentiæ; non enim numeri essent, nisi essentialiter unitates, & uni singuli essent; habent enim sese numeri, ut species rerum.

Si datur principium essentiæ, datur & principium materiæ ex qua; Ex unitate enim & uno omnes fiunt numeri, & omnes sunt.

Si datur principium materiæ ex qua, datur quoque principium ut forma; duæ namque unitates, duo una sunt, quæ binarium formaliter constituunt, sicuti triuna ternarium &c. hoc est, dant eis esse idipsum, ut duo sint & tria, sine

quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo binarius & ternarius concipi non poteſt.

Si datur principium materiale & formale, dabitur quoque principium conſervationis ſingulorum, omnia enim unitas fovet & conſervat; unitate enim aut uno à quovis ſubtracto, illum in aliam mutari ſpeciem neceſſe eſt, & quod erat, eſſe deſinit.

Si datur principium conſervationis, datur & principium incrementi; addita enim ſingulis unitas ad unum, ipſius, quod primò erant, ſunt adhuc, & id plus habent, quod ab eis ad eos acceſſit.

Si datur principium incrementi, dabitur & perfectionis; quia binarius, ternarius, quaternarius &c. quiſque in ſuis numeris eſſentiâ completur & perfectus eſt.

Si datur numerus perfectionis, dabitur & numerus finis omnium; omnes enim numeri ad unitatem, ad unum reducuntur, unique inhiant, unum eſſe deſiderant omnia; non eſſe verò fugiunt.

Si datur principium ut finis omnium; datur & ad principium reditus, omnes enim numeri in unitatem primævam reſolvuntur.

Ex his ſequitur, ita ſeſe habere & entia & multitudinem Entium ad unum primum; ut ſe numeri habent ad unitatem & unum ſuum; omnia ergo entia conſequentur unum eo modo, quo numeri conſequentur unitatem. Unum ergò illud principium eſt entium iis omnibus modis, quos nunc expoſuimus videlicet.

Principium ſine quo non; principium ordinis, numerorum, productionis, conſtitutionis, eſſentiæ, materiæ & formæ, accrementi, perfectionis, finis, & reditus ad unum, qui eſt DEUS laudatus in ſæcula.

CAPUT IV.

De Analyſi & Syntheſi principiorum Artis noſtræ.

QUÆSTIO I.

VTrum applicari poſſit unum principiis noſtris eſſentialibus? R. affirmativè, & ita analyticè id deduco.

Analyſis. Si itaque, uti in præcedentibus demonſtravimus, unum eſt; illud verè unum eſt, & non aliud, quàm unum, & ſimpliciter unum, & ſuprema ſimplicitas.

Franc. Patrit. de uno. Si hoc, ſupremum quoque erit abſolutum, utpote cui nihil deſit.

Si ſupremum abſolutum, erit & ſumma perfectio, imò perfectiſſima, & perfectionum omnium complementum.

Si perfectiſſimum, ſibi quoque erit ſufficientiſſimum; cum nihil ſit quod quærat, nihil quod appetat, cum in ipſo & cum ipſo ſint omnia.

B. Si ſufficientiſſimum, erit etiam ſummè bonum, imò bonum ſupremum; quæ quidem omnia in uno unum ſunt, & ſola ratiocinii humani imbecillitate tanquam plura concipiuntur.

Si itaque bonum unum abſolutum, perfectum ſimplex & ſufficiens eſt, in omnia bonitatem ſuam diffundere neceſſe eſt; cum omne bonum ſit diffuſivum ſui.

Si in omnia ſeſe diffundit; ergo magnum erit abſolutum, id eſt, infinitè magnum.

Si magnum abſolutum & infinitè magnum; ergo erit ubique; ergo omnia ipſum unum continet. M.

Si enim ſit ubique, omnia continebit, omnia terminabit, & à nullo aberit.

Si à nullo abeſt, erit ubique & in entibus & in non entibus; Ergo ubicunque eſt, erit in ſeipſo, & omnia in ipſo; ergo per compoſitionem, neque ipſum abeſt ab aliis, neque ipſum eſt in aliis, neque ab ullo continetur, neque ab ullo terminatur, ſed ipſum continet; Ergo omnia ſunt in eo, ſed uniter, indiſcretè, indefinitè; Ergo unum hoc maximè abſolutum, immenſum, infinitum.

Si maximum abſolutum, immenſum, infinitum, ergo durationis æternæ. D.

Si enim durationis æternæ non eſſet, neque maximum abſolutum eſſet, deeſſetque ipſi immenſitas & infinitas ad durationem; deeſſet ergo ipſi aliquid, quod abſurdum eſt; ergo ſi maximum eſt; & æternum eſſe, dicere neceſſe eſt.

Si verò æternum; ergo & potens; eſt P. enim unum potentia omnium, & in ipſo omnia ſunt potentia.

Si erit potens omnia, vel illa erit receptiva, vel effectiva.

Si receptiva, vel à ſuperiori, vel à pari, vel ab inferiori eam recipiet.

Non à ſuperiori, cùm unum non habeat ſe ſuperius quicquam.

Non

Non à pari, cùm uni nil æquale, nil par eſſe poſſit.

Non ab inferiori, quia id ſummam arguit imperfectionem; potentiam itaque habet effectivam, qua omnia faciat; eſt enim principii prima ea efficacia, ut omnia efficiat principiata; Unum autem principium eſſe ſæpe diximus; Unum ergo, ut principium eſt, omnia facit.

Si omnia facit, procul dubio, omnia faciendi habuit potentiam; Omnipotens ergo fuit.

S. Si fuit omnipotens; ergo & vita eſt.

Si vita; ergo mente pollebit.

Si mente; ergo intellectu & ſapientia infinita.

Ergo ſicut in primo intellectu ſunt omnia, tanquam in uno ſummo bono; ita & omnia cognoſcit, & uniter una inſita ſibi continet.

Si inſita ſibi uniter una continet, ergò ea ignorare nequit.

Seipſum ſeipſo ergo novit, & in ſe omnia ſupereminentiſſimo & proprio ſibi modo.

Ergo ſapientia ſua, quæ ipſemet eſt, & ſui ipſius plenitudine ſapit, & ſcit omnia.

Si ipſa ſapientia, ergo non ratiocinatur per rerum terminos, qui ipſe ſunt.

Neque intelligit, quærendo eos aliundè, vel in ſe reducendo, quos jam in ſe habet; hæc enim omnia imperfectionem implicant.

Seipſo ergò ſemetipſum & alia omnia in ſemetipſo unum illud eſſentiale, ſummum bonum & ſcit & ſapit. Atque hæc eſt ineffabilis ejus ſapientia & ſumma veritas, quam à ſe in omnes infundit intellectus, & veritatem eis ingenerat, & eos ipſa perficit.

Vo. Si ergo DEUS ſapientia ſumma & eſſentialis; ergo erit & eadem voluntas boni.

Si enim voluntas non eſſet, non intelligeret bonum, quod ipſe eſt.

Si non intelligeret bonum, hoc eſt, ſeipſum, nullum eſſet bonum.

Si nullum bonum, nihil quoque amaret, neque ſeipſum amaret; quæ omnia ſunt impoſſibilia.

Eſt itaque unum eſſentiale voluntas abſoluta, qua & ſe infinitè amat, & omnia in ſeipſo, & extra ſeipſum, ab eo producta.

Omnia ergo in ſummo bono, uti bona ſunt, ita prout ab eo profluxerunt, omnia pariter bona; videt enim DEUS omnia quæ fecerat, & erant valdè bona.

Omnia ergò in quantum bona ſunt, à DEO bona ſunt; à prima Voluntate bona ſunt, & in eum tanquam in ultimum finem reſolvuntur reducunturque omnes bonitates.

Si ergo DEUS ſui ipſius voluntas eſt, ſui Vi. ipſius amor & deſiderium; ergo infinitæ virtutis, qua quæcunque voluit fecit in Cœlo & in terra.

Si itaque virtus ſuprema eſt, & lux infinita; ergo omnia virtute ſua illuminat, omnia perficit; non enim illuminaret neque perficeret, ſi ea non intelligeret, ſi ea non amaret.

Eſt ergo DEUS virtus ſuprema & abſoluta, à quo velut ex unius eſſentialis fonte, omnes profluunt virtutes, & virtutes virtutum.

Si ergo ſuprema virtus eſt, ergo & infini- Ve. ta Veritas.

Si non eſſet infinita Veritas, hoc eſſet, vel quod intellectus ejus eſſet difformis objecto; ſed hoc impoſſibile eſt, cùm DEUS ſit ſuus intellectus, ſuum objectum; ſua eſſentia, quæ eſt conformitas ipſa intellectus cum objecto, qui eſt ipſe: ergo Veritas infinita.

Si infinita Veritas, ergo & infinita Gloria. G.

Si non eſſet infinita Gloria, non ſeipſo frueretur, non in ſeipſo quieſceret; quod inconveniens eſt.

Uti ergo Unum bonum, magnum, æternum, omnipotens, omniſcium; ita infinitè ſeipſo gloriatur, ſeipſo infinitè fruitur, ſeipſo infinitè gaudet; & in ſe ipſo omnia gloriari facit.

Vides igitur, quomodò principia eſſentialia Artis noſtræ per concatenatam ratiocinii Analyſis in Syntheſin, unum ex altero deducere doceant.

Eadem ratione Reſolutiones inſtitues cum principiis Reſpectivis. Sed ne quicquam omiſiſſe videamur, exemplum apponemus.

QUÆSTIO II.

Quæritur itaque ſecundò. An in Uno eſſentiali detur differentia, ſeu diſtinctio? R. Negatur; & ſic argumentor.

Si in uno ſunt omnia, uti ſuprà diximus, Per = ergo in uno ſunt multa.

Si ſunt multa; ergo erunt vel diſtincta, & diſcreta; vel indiſtincta, & indiſcreta.

Si ſint diſtincta, & diſcreta, ergo id erit & unum & multa ſimul; ergo diſcreta & indiſcreta; quæ contradictionem implicant.

Sunt ergo in uno omnia uniter, unè ſimpliciſſimè, ſub multitudine quadam ſimpliciſſima, uniter una, ingenita & improducta, prima & ſuprema, quæ in uno omnia æternum fuit & eſt, neque

Universidad de Deusto
Biblioteca

unquam ab eo vel prodiit vel prodibit, neque aliundè in ipſum venit ; ſed ita eſt cum ipſo una, ut magis quid unum eſſe non poſſit.

Datur tamen in hujuſmodi triuno diſtinctio relativa, Pater, Filius & Spiritus Sanctus ; ſed quæ uti ſempiterna eſt & ſimpliciſſima eſſentia, ita ſub numerum & multitudinem cadere non poteſt; eſt tamen hîc fundamentum totius diſtinctionis in rebus creatis intervenientis.

Datur itaque in uno illo, diſtinctio quædam, non quovis ſed divino modo ſubſtantialis, eſſentialis, ineffabilis, & incomprehenſibilis ; multitudo ſcilicet ſimpliciſſima & uniter una, verbo Un-omnia, quæ ſi extra ſe emanat ; jam in unitate illa multitudo eſt diſtincta & in numerum effuſa innumeris diſtinctionum ordinibus fulget ; extra ſe omnia producit, intra ſe, quod erat, manet, immotum & imminutum, indiſtinctum, indiſcretum, inconfuſum, nullam à ſe editorum jacturam faciens ; haud ſecus ac fons immotus & imminutus manens varios rivos fluere facit; eſt enim omnis promanatio cum ſecretione, omnis autem ſecretio ab uno, multitudinis & diſtinctionis eſt cauſa.

Cauſa itaque ſecretionis fuit unitas, executrix potentia, finis fuit bonitas, & amor ſe communicandi ad extra. Exemplo id declaratur.

Centrum circuli unum & indiviſibile eſt ; in eo uno termini ſunt linearum omnium ab eo procedentium inter ſe in ipſo minimè diſtincti; Ab eo lineæ prodeunt innumeræ, inter ſe jam diſtinctæ ad circumferentiam uſque, quæ in centro prius indiſcretæ erant omnes, & dum à centro ſecernuntur, multiplicantur, & dum multiplicantur, prodeunt, & ab eo deſcendunt, centro perſiſtente immoto & imminuto, lineæ quoque exeuntes non amplius id ſunt, quod in ipſo erant, ſed ab eo & inter ſe diſtinctæ, habent tamen à centro id, quod ſunt, centrumque ipſis eſſe tribuit, cum omnis linea ſit fluxus puncti ; ita ut id, quod prodiit, videatur, & in eadem cauſa eſſe in qua prius fuerat, & inde etiam diſceſſiſſe.

Haud abſimili ratione ab Un-omnia indiſcreto, in diſtincto, ſecernuntur, multiplicantur, diſtinguunturque omnia quæ inde prodeunt entia.

Si itaque in Deo uno eſſentiali datur diſtinctio, illa erit vel rationis, vel formalis, vel realis, vel alia quæpiam.

Si rationis tantùm; ergo ante intellectum nihil in Deo, uno, ſummo, erit diſtinctum.

Si nihil eſt diſtinctum ; ergo triunum non erit.

Si non ſit triunum ; ergo nulla erit trium perſonarum diſtinctio.

Si nulla perſonarum diſtinctio, ergo Pater erit Filius, & Filius, Pater, & Spiritus Sanctus Pater & Filius; quæ omnia heterodoxa ſunt, & fidei contraria.

Datur itaque in Deo Triuno diſtinctio relativa realis hypoſtatica, fundamentum totius in Mundo varietatis, diverſitatis & diſtinctionis rerum ; Datur ergo in Deo diſtinctio.

Si datur diſtinctio, datur & concordantia. Per ♡

Si non datur concordantia, ergo triunum jam non erit unum, ſed multiplex.

Si multiplex, ergo jam unitates tres, ſubſtantiæ tres diſtinctæ, diſunitæ, ſeparatæ erunt ; ergo tres Dei, quæ omnia impoſſibilia ſunt.

Tres itaque hypoſtaſes divinæ uti ſunt una unitas, una eſſentia, una natura, una ſubſtantia, ita & in Un-omnia ſimplici concordabunt.

Si verò detur in hoc triuno diſtinctio relativa, dabitur neceſſariò in eo & proprietatum relativarum oppoſitio ; qua Pater Filio opponitur per relationem notionalem, minimè tamen hæc dici poteſt contrarietas, quæ in qualitatibus cæteriſque accidentibus tantùm ſedem ſuam poſuit ; dici tamen poteſt Deo ſummo bono extrinſecè contrarium eſſe ſummum malum, quod peccatum eſt. ⊶.

QUÆSTIO III.

Quæritur Tertiò. An Deus ſit principium, & an in Deo unitates ſint ideæ ? R. affirm. Idque ſic oſtendo. α. Principium.

Omnia entia proveniunt ab uno primo principio & cauſa omnium.

Si enim Unum entium omnium cauſa non eſt ; vel circulari emanatione una connectetur alteri, vel in infinitum dabitur aſcenſus.

Si prius, id eſt, ſi nullorum entium cauſa fuerit, neque ordo erit ſecundorum & primorum, perficientium & perfectorum, ornantium & ornatorum, generantium & generatorum, agentium & patientium.

Si nihil horum ; neque cauſæ entium ullæ cognoſci poterunt; eſt enim cauſarum cognitio opus ſcientiæ.

Ergo ſi cauſæ nullæ cognoſci potuerunt, nulla ſcientia habebitur ullius entium ; quæ rationi & experientiæ repugnant.

Si verò

Si verò circulari emanatione circumeunt cauſæ, eædem erunt & priores & poſteriores & potentiores & debiliores ; cauſatum cauſâ prius, imperfectum perfecto præſtantius ; quæ abſurda ſunt.

Si verò in infinitum fiat cauſarum diſtenſio, & ab alio aliud ſit ſemper ; rurſus nullius erit ſcientia, infinitorum enim nulla eſt cognitio, nulla ſcientia.

Ignoratis ergo cauſis, neque ſequentium erit ſcientia ; quæ incongrua ſunt.

Si ergo cauſam entium oportet eſſe, & diſtinctæ ſint cauſæ à cauſatis, neque in infinitum eſt proceſſus ; erit ergo unum cauſa cauſarum, & principium primum entium, à quo veluti à radice promanant ſingula, alia quidem ei viciniora, alia verò remotiora ab eodem. DEUS ergo cauſa prima eſt & principium omnium; quod erat demonſtrandum.

Rurſus. Si DEUS eſt principium omnium; ergo primum, ſummum, & ipſum bonum eſt.

Si enim ab una cauſa omnia proveniunt, cauſam illam vel ipſum bonum oportet dicere, vel ipſo bono præſtantius.

Si ſit bono præſtantior cauſa, vel ab illa nonnihil tranſibit in entia, vel in naturam entium, vel nihil.

Si nihil; abſurdum dicere cogemur; cum illud in ordine cauſæ conſervari non poſſit.

Oportet enim ubique adeſſe aliquid cauſatis à cauſa, & excellenter à prima omnium, à qua omnia pendent, & per quam ſingula entium ſunt.

Si verò tranſire dicimus in entia entiumque naturam ; hoc quidem non fiet, niſi per participationem.

Si per participationem eſt ; ergo bono imparticipato nihil præſtantius, & tantò quidem omnia quæ participantur, præſtantiora ſunt, quantò bonum imparticipatum magis magiſque participant.

Si enim bonum imparticipatum non eſt præſtantius bono participato, id primum dici non poteſt, ſed ſecundum ; ergo poſterius nobilius erit primo ; quod eſt inconveniens.

Si ergo bonum primum præſtantiſſimum eſt, ergo omnia illud appetent.

Si id omnia appetant, certè ante cauſam boni nihil eſſe poteſt ; & ſi ultra illud aliquid appetit, quomodò illud dici poterit bonum abſolutum ?

Si verò id non appetit, quomodo omnium cauſam non appetunt entia, quæ procefferunt ab ipſa ?

Si denique ipſum bonum eſt, à quo omnia entia pendent, principium & cauſa prioriſſima omnium erit ipſum bonum; quod erat demonſtrandum.

Rurſus. Si principium eſt, cauſa omnium, neceſſariò id bonum erit; ſi ſit bonum, erit quoque medium & finis omnium. ⊙. Per medium.

Medium conjunctionis eſt ; quia eo mediante univerſus entium ordo mira quadam harmonia connectitur ; ſecus fieret, ſi medium non eſſet.

Eſt & medium menſurationis, quia omnes entium multitudines ex ſe & ſua natura indefinitas, per unum definit & menſurat.

Eſt & medium extremitatum, in quantum unitate ſua ſempiterna extremos entium ordines connectit.

Si medium eſt, ergo & finis eſt.

Si finis eſt ; ergo, & bonum eſt ; finis enim & bonum convertuntur. ω. Per finem.

Si bonum eſt ; ergo convertit omnia in ſeipſum tanquam ad ultimum finem.

Si convertit omnia in ſeipſum tanquam ad ultimum finem ; ergo tanquam ultimus finis ab omnibus appetitur, & in eum omnia reſolvuntur & reducuntur; quæ eſt ſpes omnium finium terræ.

Si itaque DEUS unum eſſentiale eſt principium, medium & finis omnium ; ergo nullum principium, medium & finis ante eum, qui appeti poteſt. M.

Si nihil ante eum quod appeti poteſt ; ergo eſt majus omnibus entibus, imò maximum abſolutum.

Sed & eſt quoque ſumma æqualitas ; Quia ; Æ.

Ubicunque reperitur infinita bonitas & infinita magnitudo, ibi datur & ſumma æqualitas.

In DEO datur infinita bonitas & infinita magnitudo.

Ergo datur ſumma æqualitas. Quæ quidem nil aliud eſt quam nexus omnium.

Si in DEO, uno primævo datur majoritas, æqualitas, ergo & minimus ſuo modo dici poteſt ; quia omnia eſſentiæ præſentiæ & potentiæ ſuæ perfectione penetrat ; ita ut in unoquoque totius naturæ puncto ſit totus. Min.

Vides igitur, quomodo per catenas Analytico-ſyntheticas omnia & ſingula deduci poſſint, ex uno primo, in infinitam entium multitudinem, & ex hac iterum per intermedios gradus reduci ad unitatem. Qui eſt DEUS ſupra omnia benedictus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPUT V.

De Unitate Mathematica, & Analogia ad Unitatem Metaphysicam.

DIximus in præcedentibus, de fœcundissima Unitatis Metaphysicæ fœtura, in quantum illa ad bonum est revocabilis; nunc de Unitate Mathematica, in quantum illa ad Magnitudinem & durationem revocari potest, & amplectitur universam corporeæ sive quantitativæ naturæ scientiam, tractandum est. Verùm ut hoc loco veram & exactam Analytico-Syntheticæ artis specimen videas, Francisci Patritii methodum sectati, Mathematicorum more ab iis, ex quibus omnis rerum demonstrandarum vis & veritas dependet, ordiri visum est. Et quoniam quod unum est in transcendentalibus, hoc in quantitate est punctum sive centrum; de quo tametsi Geometræ non nisi definitionem hanc (punctum est, cujus nulla pars est, sive quod nullas partes habet) dederint; nos tamen ejus veram scientiam assignari posse, Analytico-Syntheticæ artis beneficio tum demonstrabimus, ubi prius necessarias suppositiones, definitiones & axiomata, more Geometris solito, præmiserimus.

Suppositiones.

1. In omni corporeo quantitativo considerantur puncta, lineæ, superficies & corpus, qui est naturalis ordo genesis rerum quantitate affectarum, & se habent ut unum ad duo, tria, quatuor, in Arithmeticis; & ut instans ad temporum conditiones.
2. Omne spatium est extensio, & omnis extensio est spatium.
3. Omne spatium est vel minimum, vel medium, vel maximum.
4. Omne spatium est vel longum, vel longum & latum, vel longum, latum, & profundum.

Definitiones.

1. Minimum spatium est illud, quo minus dari non potest.
2. Maximum spatium est, quo majus dari non potest.
3. Medium est, quod inter majus & minus interjicitur.
4. Punctum est minimum in spatio.
5. Linea est spacium longum, sive est longitudo.
6. Angulus est spatium longum & latum, sed apertum.
7. Superficies est spatium longum & latum, sed clausum.
8. Corpus est spacium longum, latum & profundum.

Axiomata.

1. Illud primum est, quod omne aliud ordine præcedit.
2. Totum est majus sua parte.
3. Omne totum in partes divisibile est.
4. Omnis pars toto minor.
5. Omne quantum est divisibile.
6. Omne divisibile in minora & minora dividi potest.

Hisce præmissis jam ordiemur Syntheticoanalyticas demonstrationes, ex quibus verum & genuinum hujus methodi artificium eluceset.

Euclides definiens punctum dicit, punctum esse id, cujus nulla pars est, satisfactumque putabat sine ulteriori demonstratione essentialem puncti conceptum exhibere. Sed datur per artem nostram ulterior philosophandi ratio, qua quæ alii pro principiis indemonstrabilibus veluti suppossuerunt, nos ad apodicticam limam revocemus. Puncti itaque scientiam dari, ita ostendemus per Resolutionem;

Primò quærito omnes puncti proprietates, easque eo ordine, qui sequitur pone. Quibus positis sic Analytico-Syntheticè ratiocinare.

Proprietates puncti.

1. Punctum.
2. Minimum in spacio.
3. Primum.
4. Simplex.
5. Indivisibile.
6. Cui totum non competit.
7. Expers, id est, sine partibus.
8. Impartibile.
9. Indivisibile.
10. Non quantum.
11. Non majus.
12. Non æquale.
13. Non minus.
14. Non comparabile cum quanto.
15. Non mensurabile.

Fiat Resolutio retrogrado ordine.

Quæritur itaque. Utrùm punctum sit minimum in spacio.

Re. affirm. Idque per Synthesin ita probat Franciscus Patricius in sua Geometria.

1. Punctum quia est minimum quid in spacio, est etiam in eodem primum.
2. Et quia est in spacio primum, est etiam simplex.
3. Et quia est simplex, erit etiam indivisibile.
4. Et quia est indivisibile, totum esse non potest.
5. Et quia non est totum, neque partes habebit.
6. Et quia partes non habet, non est quoque partibile.
7. Et quia non est partibile, non est divisibile.
8. Et quia non est divisibile, non erit quantum.
9. Et quia non est quantum neque est majus, neque æquale, neque minus.
10. Et quia hoc, nulli speciei quantitatis comparabile est.
11. Et quia hoc, neque commensurabile est.
12. Et quia hoc, ideò à nullo quanto mensurabile.

Analysis sive Resolutio, hinc usque ad principium, unde per Compositionem dilapsi sumus.

1. Quia verò punctum à nullo quanto mensuratur, nec ipsum quantum mensurat, eam ob causam ipsum est incommensurabile.
2. Cum nullo autem commensurabile est, quia cum nullo est comparabile.
3. Non est comparabile, quia quanto nec majus, nec minus, nec æquale est.
4. Majus verò, aut minus, aut æquale fieri non potest, quia ipsum non est quantum.
5. Et quia ipsum non est quantum, divisibile id esse nequit.
6. Divisibile esse nequit, quia non est partibile.
7. Non est partibile, quia nullas partes habet.
8. Nullas partes habet, quia non est totum.
9. Non est totum, quia est indivisibile.
10. Et quia est indivisibile, ideo est simplex.
11. Et quia simplex, ideò primum in spacio est.
12. Et quia primum in spacio est, id est & necessariò minimum in spacio.

Punctum ergo est minimum in spacio; quod erat demonstrandum.

Demonstratio dictorum.

Si quispiam verò per absurdum, unum ex dictæ Compositionis Resolutionisque membris negaverit, quomodò is per deductionem ad impossibile Syllogismosque demonstrativos, de irrefragabilis veritatis negatione convinci possit, jam restat, ut doceamus.

Primum Compositionis membrum erat:

Si punctum est minimum in spatio existens, erit id necessariò & primum in spacio. — Propositio 1.

Si punctum quod est in spatio, minimum, in spatio non esset primum, ante minimum aliquid minus minimo foret. — Demonstratio.

Sed punctum, quod est minimum quid, minus habere non potest.

Ergo punctum eò quod sit minimum in spacio, in eo primum quoque est.

Cum itaque punctum sit primum in spacio, erit quoque simplex; quod ita demonstro. — Propos. 2.

Si enim punctum non esset simplex, id non foret primum. — Demonstratio.

Sed demonstratum est in præcedente, punctum esse primum.

Ergo cum sit primum, erit quoque simplex.

Si itaque punctum sit simplex, erit indivisibile; quod ita demonstratur. — Propos. 3.

Si enim punctum non foret indivisibile, id divisibile foret in suas partes componentes, & consequenter esset compositum. — Demonst.

Sed ex præcedente demonstratum est, punctum esse simplex.

Ergo punctum eò quod simplex, erit etiam indivisibile.

Punctum cum sit indivisibile, non erit totum; quod ita demonstratur. — Propos. 4.

Si enim punctum esset totum, id foret divisibile in suas partes. — Demonst.

Sed ex præcedenti constat, punctum esse indivisibile.

Cùm ergo tale sit, totum esse non potest.

Et quoniam punctum totum non est, neque partes ullas habebit; quod ita demonstratur. — Propos. 5.

Si punctum haberet partes, id totum quoque esset. — Demonst.

Sed demonstratum est in præcedenti, punctum non esse totum.

Ergo, cum non sit totum, neque partes ullas habet.

Et quia punctum non habet partes, ideò non est partibile, quod ita demonstratur. — Propos. 6.

Si punctum foret partibile, haberet partes; quod contra præcedentem est. — Demonst.

Ergo quia partes non habet, ideò non est partibile.

Et si punctum partes non habet, non erit quoque divisibile; quod ita demonstratur. — Propos. 7.

Si enim partes haberet, foret quoque divisibile; quia omne quod partibus constat, est divisibile. — Demonst.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed ex præcedente patuit, punctum non habere partes;
Ergo neque est divisibile.

Propos. 8. Et quia punctum non est divisibile, id neque erit quantum; quod ita demonstratur.

Demonst. Si enim esset quantum, esset quoque divisibile;
Sed ex præcedentibus patuit, non esse divisibile;
Ergo neque quantum.

Propos. 9. Et quia punctum quantum non est, neque minus fiet; Quod ita demonstratur.

Demonstr. Si punctum minus fieret, id foret quantum;
Sed hoc repugnat præcedenti:
Ergo uti non est quantum, ita minus fieri non potest.

Propos. 10. Et quia punctum non potest fieri minus, neque majus esse potest; quod ita demonstratur.

Demonstr. Si punctum majus esset, etiam foret minus:
Sed hoc est contra præcedentia;
Ergo sicuti minus non fit, ita majus quoque fieri non potest.

Propos. 11. Et quia neque majus neque minus esse potest, neque æquale esse potest; quod ita demonstro.

Demonst. Si enim æquale fieri posset, fieri quoque posset majus & minus, ratione commensurabilitatis.
Sed hoc est contra præcedentem.
Ergo cum majus & minus esse non possit, neque æquale fieri potest; ratione commensurabilitatis.

Propos. 12. Et quia majus, minus, & æquale non est, id pariter comparari non potest ulli quanto: quod ita demonstro.

Demonst. Si comparari posset cum quanto majori, minori, æquali, esset & ipsum quoque majus, minus, & æquale.
Sed hoc est contra præcedentem propositionem.
Ergo punctum, quia majus, minus, æquale esse non potest, ideo quoque comparari non potest majori, minori æquali, neque lineæ, neque superficiei, neque angulo, ratione commensurabilitatis.

Propos. 13. Si neque æquali neque majori neque minori comparari potest; ergo neque iisdem potest commensurari.

Demonst. Quia, si posset commensurari, posset & ipsum quoque esse mensura.
Quæ omnia impossibilia sunt. Ergo.

Punctum itaque incommensurabile est, quia majus, minus, æquale esse non potest: Et hoc pacto retrogrado ordine per Analysin resolves, inferendo semper unum ex altero, usque ad primò propositam quæstionem uti suprà in Resolutionis exemplo patuit.

Vides itaque in hoc specimine terminos concatenata quadam consecutione, & illatione unius ex altero ita constitutos, ut quos Synthesis ex centro ad circumferentiam deducit, hos deductos ex circumferentia ad centrum reducat Analysis; quo nihil pulchrius & in veritatis exploratione excogitari potest scitius.

Quæritur Secundò. An punctum habeat situm in spatio?

Cum punctum sit in spacio, etiam habebit situm.
Si non haberet situm in spatio, non esset in spatio.
Sed est in spatio. Ergo habet situm in spatio.
Cum itaque situm habeat in spatio, habebit etiam positionem in spatio.
Si non haberet positionem in spatio, etiam situm non haberet in spatio.
Sed ex præcedenti situm habet; Ergo & positionem.
Si itaque positionem habet in spatio, dicet quoque respectum ad alia puncta, sive lineas, sive superficies, sive corpora.
Si non diceret respectum ad puncta, non haberet positionem in spatio.
Sed ex præcedenti habet positionem in spatio.
Ergo & respectum dicit ad puncta, lineas, superficies, corpora.
Ergo per Analysin.
Punctum respectum dicit ad puncta, lineas, superficies, corpora, quæ sunt in spatio; quia illud in spatio habet positionem.
Et quia habet positionem in spatio, habet & in eodem situm.
Et quia habet situm, est etiam in spatio.

Quæritur Tertiò. An duo puncta se contingere possint?

℟. Affirm. Componendo ita rem demonstrat Franciscus Patricius.
Si punctum, uti in ultima præcedentis ostensum est, respectum dicit ad plura alia puncta in spatio, vel se tangent, vel non tangent.
Si se tangent, spacium non occupabunt.
Quia si spatium occuparent, non essent minima, sed quantitate affecta.
Sed ex præcedentibus demonstratum est, esse minima in spatio & quantitatis expertia.
Ergo contingendo se duo vel plura puncta, spatium non occupabunt.

Si enim

Si enim majus uno puncto spatium occuparent, unumquodque illorum spatium occuparet majus uno puncto.
Sed ex præcedenti patuit, illa spatium non occupare.
Ergo puncta plura contingendo se, majus uno puncto spatium non occupabunt, etiamsi forent infinita.
Et quia tangendo se, majus uno puncto spatium non occupant, intra spatium quoque non extenduntur.
Si enim extenderentur, majus uno puncto spatium occuparent.
Sed hoc refutatum est in præcedente.
Ergo cùm majus uno puncto solo spatium non occupant, neque in eodem extenduntur.
Et si non extenduntur, magnitudinem non acquirunt.
Si enim magnitudinem acquirerent, supra spatium se extenderent.
Sed hoc in præcedenti explosum est.
Ergo cum in spatio non extendantur, neque magnitudinem acquirent.
Et si magnitudinem non acquirunt, neque de se illam producunt.
Si enim eam producerent, jam eam in se haberent;
Sed hoc est contra præcedentem.
Ergo dum magnitudinem non acquirunt, neque eam de se producent.
Et quia magnitudinem de se non producunt, neque longum, aut longitudinem aut lineam faciunt.
Si enim lineam facerent, longitudinem etiam ex se producerent.
Sed hoc est contra præcedentem.
Ergo cum longitudinem de se non producunt, neque lineam producent.
Et quia lineam non faciunt, etiam latitudinem aut superficiem non faciunt.
Quia si superficiem producerent, jam lineam quoque produxissent.
Sed hoc est contra præcedentem.
Ergo cum lineam de se non producant, neque superficiem producent.
Et quia superficiem non formant, etiam corpus non producunt.
Si enim corpus producerent, etiam superficiem producerent.
Sed hoc est contra præcedentem.
Ergo si superficiem non formant puncta plura contactu suo, ergo neque corpus producent.

Per Resolutionem itaque redeamus eò, unde digressi sumus.

Ergo duo aut plura puncta tangendo se, corpus de se non producunt.
Non formant corpus, quia superficiem non producunt.
Non producunt superficiem, quia lineam non producunt.
Non producunt lineam, quia magnitudinem de se non producunt.
Magnitudinem de se non producunt, quia eam non acquirunt.
Non acquirunt, quia in spatio non se extendunt.
In spatio non se extendunt, quia uno puncto solo majus spatium non occupant.
Et spatium non occupant, quia minima sunt, & omnis quantitatis expertia.

Habemus primum duo puncta se tangere posse, spatium tamen, quod occupant, non nisi uno puncto majus esse.

Supponamus jam, duo puncta in spacio non se tangere. Dico, si duo puncta in spatio non se tangunt, spatium illud intersitum, punctum esse non posse.
Si enim esset punctum, se etiam tangerent.
Sed per suppositionem non se tangunt.
Ergo spacium illud, si spatium sit, punctum non erit.
Si non est punctum, ergo spatium esse potest inter illa minimum, medium, maximum.
Si non, ergo nullum spatium esset. Ergo inter illa spatium esse potest minimum, medium, maximum.
Si sit spatium minimum, quo minus dari non potest, id consequenter erit primum in genere longorum. Si non esset prima, ante eam esset alia linea; Sed quia minima est, alia ante eam dari non potest. Ergo.
Si est primum, ergo erit simplex; si enim non esset simplex non esset prima, quod est contra præcedentem; Ergo, quia prima est, simplex est.
Si simplex, ergo ex partibus non erit composita.
Si esset ex partibus composita, jam non esset simplex;
Quia ergo est simplex, erit etiam ex partibus non composita.
Si non sit composita ex partibus; ergo illud spatium non habebit partes; quia sic ex partibus jam esset composita; quod est contra præcedentem. Ergo.
Si non habebit partes; ergo neque erit partibilis.
Si non partibilis; ergo neque divisibilis.
Si non divisibilis, ergo simplex hoc spatium, prima erit in spatio longitudo, sive linea minima; quæ uti non est divi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

divisibilis, ita quoque nec in infinitum erit divisibilis.

Si verò linea minima non est divisibilis in infinitum, neque media linea erit divisibilis in infinitum, & consequenter neque maxima; semper enim divisio earum terminabitur in minima; Ergo nulla linea erit divisibilis in infinitum. Ergo falsum dogma, omnem lineam in infinitum esse divisibilem.

Quamvis verò duo puncta in spatio posita non se tangant, tangent tamen utrumque lineæ extremum; secus enim, spatium aliud foret inter lineæ extremum & punctum.

Si itaque tangunt utrinque lineam, erunt quoque extrema lineæ, aliàs enim non tangerent.

Si sunt extrema lineæ, erunt & termini ejusdem; aliàs enim non essent extrema.

Si termini, ergo lineam facient terminatam; aliàs enim non essent termini.

Si terminant, ergo terminant finitè, aliàs enim non terminarent.

Si finitè terminant; ergò linea utrinque potest prolongari; esset enim aliàs fine termino.

Si utrinque potest prolongari; ergo semper plus & plus potest prolongari.

Si semper plus & plus potest prolongari; ergo in infinitum.

Si potest prolongari in infinitum utrinque; ergo & linea minima potest prolongari.

Si potest prolongari; ergo potest pervenire ad æqualitatem mediæ & maximæ.

Si hoc, ergo non remanet minima, sed semper magis & magis prolongari potest in infinitum.

Sed ut per Analysin eò, unde progressi sumus, redeamus.

Nulla linea est divisibilis in infinitum.

Si non est divisibilis in infinitum; Ergo maxima non est divisibilis in infinitum; ergo neque media, neque minima.

Minima non est divisibilis in infinitum, quia est indivisibilis.

Est indivisibilis, quia non est partibilis.

Non est partibilis, quia omnis partis expers.

Est omnis partis expers, quia est incomposita.

Est incomposita, quia est simplex.

Est simplex, quia est prima.

Est prima, quia est minima, qua minor dari non potest.

Hæc linea semper potest esse major; ergo potest fieri media & maxima.

Potest fieri maxima, quia potest fieri media.

Potest fieri media, quia potest prolongari.

Potest prolongari, quia potest prolongari in infinitum.

Et quia semper potest prolongari, erit utrinque semper finita.

Si semper erit finita, utrimque erit terminata, quia utrimque habet terminos.

Habet terminos, quia habet extrema, quæ lineam utrimque tangunt.

Et quia utrinque tangunt lineam, spacium comprehendunt.

Et quia spacium comprehendunt, ideò non se tangunt; quod ab initio erat demonstrandum.

Hæc de puncti scientia per Analytico-Syntheticum artificium dicta sufficiant; quod enim de puncto demonstratum est, id & de Linea, angulo, parallelis, triangulis, cæteriſque Geometricis propositionibus, Axiomatibus, definitionibus demonstrari potest, uti nos fusè in nostra Geometria Combinatoria, Deo dante, suo tempore, comprobabimus.

§. I.

Applicatio scientiæ puncti ad divinas proprietates, & ad octodecim Artis Magnæ principia.

Et quoniam punctum se habet per modum unius; Hinc quæcunque de proprietatibus DEI, Angelorum, rationalis creaturæ, proprietatibus dicuntur, illa omnia miro quodam ordine, & secundum analogiam quandam, quæ de dictis pariter enuntiari possunt, in puncti elucent proprietatibus. Si enim quærat quispiam.

Cur DEUS definiatur circulus, cujus punctum medium seu centrum sit ubique, circumferentia nusquam? Respondeo, quia ad punctum habet analogiam. Hoc ita resolvendum est.

Si DEUS centrum est; ergo unum primum; si primum, ergo simplex; si simplex, ergo incompositus; si incompositus, ergo partes non habet; si partes non habet, ergo impartibilis; si impartibilis, ergo indivisibilis; si indivisibilis, ergo non est ens quantum; si non ens quantum, ergo neque longum, latum, profundum; si neque longum, latum, profundum, ergo neque corporeum; si non corporeum, ergo incorporeum; si incorporeum, ergo ens est incorporeum primunum; si primunum, ergo bonum, primum & summum; si hoc, ergo infinitè magnum; si infinitè magnum, ergo infinitè durans, id est, æternus; si æternus, ergo infinitè potens; si infinitè potens, ergo infinitè sapiens; si infinitè sapiens, ergo infinitæ voluntatis; si hoc, ergo infinitæ virtutis & perfectionis; si hoc, ergo veritas infinita; si hoc, ergo gloria infinita & æterna.

Si hæc omnia sit DEUS unus; ergo nulla in eo dabitur differentia; si nulla differentia; ergo summa concordantia. Si summa concordantia, ergo omnis contrarietatis expers. Est itaque DEUS principium, medium & finis ultimus omnium; Major omnibus, æquans omnia, omni minoritate excluſa.

Vides itaque Lector, quomodò ex unius puncti proprietatibus, quicquid de DEO dici potest, per nostræ Artis methodum demonstrari queat. Et quoniam à puncto & uno incipimus; quomodo hujus puncti unitas, rebus quoque creatis applicari possit, videamus. Sicuti enim unitas omnibus inest, ita & punctum κατὰ τὴν ἀναλογίαν, omnibus applicari posse ostendamus.

§. II.

De Angelica natura analoga lineæ minimæ, ad DEUM centrum omnium Comparata Resolutiones.

DEUS simul ac à centro ad circumferentiam, id est, ad extra se movit, immobilis & immutabilis; mox Natura prodiit Angelica, quam nos lineæ minimæ, secundum analogiam quandam, quam à fluxu puncti concipimus, comparamus; id est, prodierunt duo puncta non se contingentia; sicuti enim duo puncta non se contingentia necessario spacium intercipiunt, ita quoque hoc spatium punctum esse non potest. Si non est punctum, ergo alterum à puncto primo, seu centro essentiali Universorum DEO; Ergo est spacium minimum. Si spatium minimum, ergo cum puncto primo & essentiali & infinito, coincidere non potest; Si coincidere non potest, ergo nunquam idem fieri potest cum puncto infinito, cùm spatium sit terminatum. Si idem esse non potest cum puncto essentiali, ergo ab eo immediatè productum fuit; ergo ab eo immediatè prodiit; & alterum factum est: Sicuti enim linea à puncto profluere concipitur, ita Angelus à DEO, centro omnium; & sicuti linea differt à puncto, quod lineam terminat, ita Angelus à DEO, quia ab eo terminatur; Et quemadmodum linea minima incorporea à puncto incorporeo incipit, ita & Angelus incorporeus à DEO incorporeo; & quemadmodum linea prima est quantitatis species post punctum, ita Angelus prima Creatura post centrum omnium DEUM à DEO producta ex nihilo.

Si prima Creaturarum, ergo sicuti linea minima est simplex, ita & Angelus substantia simplex.

Si est simplex, ergo, sicuti linea minima, quâ minor dari non potest; non est composita ex partibus, ita & Angelus.

Si non est composita ex partibus; ergo sicuti linea minima non est partibilis, ita & Angelus.

Si non est partibilis; ergo sicuti linea minima non est divisibilis, ex suprà demonstratis, itaque neque Angelus.

Si non est divisibilis, ergo sicuti linea minima est unum quid indivisibile; ita & Angelica natura unum quid & indivisibile est, ergo incorporeum intellectuale.

Si unum quid Angelus quoad substantiam, & indivisum in se, ergo ens bonum erit, convertuntur enim inter se bonum & unum. B.

Si bonum est intellectuale, ergo & bonitatis suæ diffusivus; est enim omne bonum diffusivum sui.

Si est bonitatis suæ diffusivus, ergo & magnitudine pollebit intellectuali; fieri enim non potest, ut bonus sit, & magnus non sit, cum magnitudo, bonitatis formalis effectus sit. M.

Si magnum sit ens intellectuale, ergo & durabilem permanentiam habebit, cum fieri non possit, ut quidpiam boni magnum sit & non duret, & quidem uti substantia incorporea, ita perennis. D.

Si bonum magnum duret, ergo potentia pollebit activa intellectuali; si enim nulla potentia pollet, ergo bonum & magnum esse non potest; quod contra præcedentem est. P.

Si potens est, ergo intellectuali vi pollebit; S.

Si intellectuali vi pollebit; ergo erit summè sapiens; si enim non esset sapiens, altissimarum rerum causas intellectu non penetraret; quod falsum est.

Si est summè sapiens, ergo summè appetitivum sive voluntarium; ubicunque enim est ens intellectuale, ubi vim appetitivam ponere necesse est. Vo.

Si est voluntarium; ergo summæ virtutis & efficaciæ, tum ad intelligendum tum ad volendum erit. Vi.

Si est summæ virtutis & efficaciæ tum ad intelligendum, tum ad volendum, ergo est in eo summa conformitas intellectus cum rebus volitis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vc. Si est summa conformitas intellectus cum rebus volitis, ergo summa veritas creata.

G. Si est summa veritas creata, ergo est gloriosus, ergo plenam habet felicitatem in seipso. Haud secus per principia respectiva procedendum tibi esse scias.

Vides jam aliam catenam ex uno & puncto, quâ angelicæ naturæ proprietates miro quodam resolutorum terminorum ordine & nexu constituuntur.

§. III.

Rationalis Creaturæ, qui est homo, ad punctum, lineam, & superficiem comparatio & Analogia.

Quemadmodum ex uno seu puncto essentiali, profluxit linea minima, id est Angelus, ita sicuti ex fluxu puncti linea, ita ex fluxu lineæ constituitur superficies, quæ est longa & lata, quam nos secundùm ceptam analogiæ telam hominem rationalem dicimus; constat enim ex linea, id est, intellectu & ratione; quorum illud lineæ indivisibilis minima, hoc superficiei applicatio sequitur; Est enim rationis proprium discurrere, sicuti angeli sine discursu intelligere.

Si itaque homo ratiocinando discurrit, quod est proprium discurrere ex linea in superficiem; ergo judicat.

Si enim non judicaret, non discurreret, quod falsum est; ergo judicat.

Si judicat, ergo unum infert ex altero; aliàs enim non judicaret, unum expedire præ altro.

Si infert unum ex altero; ergo distinguit unum ab altero.

Si distinguit unum ab altero, ergo dividit.

Si dividit, ergo ex divisione infert differentias, ex differentiis species, ex speciebus individua, quod est, per longum & latum discurrere; ergo ratio humana in longum latumque discurrens se habet per modum superficiei ex lineæ fluxu constitutæ, quod ab initio erat propositum demonstrandum.

§. IV.

Analogia seu Applicatio unitatis essentiæ & vitæ intellectus primi ad omnia Mundi entia, eadem attributa secundùm gradus participantia.

Species rerum se habent, teste Aristotele, ut numeri; cui si unitatem addideris, statim in alterius unitatis essentiam illum degenerare necesse est; ut si binario 1. addas, fiet alter à binario numerus, videlicet ternarius, essentialiter à binario distinctus, sua essentiali unitate gaudens; & sic de cæteris.

Cùm itaque jam demonstratum sit, à Deo veluti ex centro prim'uno omnia provenisse; primam scilicet unitatem & in ea & extra eam omnes entium unitates, easque inter se tantum distinctas, quantum distinguuntur numeri à numeris, binarius à ternario, & hic à quaternario, sola primæ unitatis seu puncti ad extra facta appositione.

Si itaque ab unitate hac omnes unitates tum in Deo, tum extra ipsum sunt, ergo ab unitate hac omnes essentiæ; concipitur enim unum prius, quàm essentia.

Si ab unitate omnes essentiæ; ergo sicuti ab unitate omnes unitates, ita ab essentia prima omnes reliquæ essentiæ.

Si ab essentia omnes essentiæ, ergo uti à prima essentia omnes essentiæ, ita ab una essentia vita prima, & ab hac omnes vitæ.

Si à prima vita omnes vitæ, ergo & à prima vita primus intellectus; & ab hoc omnes creati intellectus; Concipiuntur enim, ratione originis primò unum, deinde essentia, & deinde vita, deinde intellectus; quæ tamen in Deo omnia unum sunt.

Si à primo intellectu omnes intellectus, ergo & à primo intellectu omnes animæ, id est ab anima prima omnium omnes animæ, quæ uti in Deo omnia unum sunt, ita & in anima omnia hæc unum sunt, unitas, essentia, vita, intellectus; inter quos gradus nihil mediat. Quod ut intelligas,

	1. Unitas.	} Participat.
	2. Essentia.	
	3. Vita.	
	4. Intellectus.	
Medium.	5. Anima rationalis.	
	4. Natura.	} Participat.
	3. Proprietas.	
	1. Forma.	
	2. Corpora.	

Nota, animam rationalem mediam esse inter novem universitatis gradus, superiores quatuor, & inferiores quatuor. Superiores sunt, unitas, essentia, vita, intellectus. Inferiores sunt, natura, proprietas, forma, corpora. Superiores immobiles & in dignitate sua constituti, infra animam non descendent, neque inferiorum quatuor ullum ultra animam ascendet; neque natura mundana, neque proprietas, neque forma, neque corpus, tametsi superiores quatuor, inferioribus quatuor de suis proprie-

proprietatibus nonnullas, non tamen omnes communicent. In omnibus unitatem, in aliquibus essentiam tantùm, in nonnullis vitam tantùm & sensum; mentem verò & intellectum nulli inferiorum animâ. Nullum etiam in novemplici hoc graduum ordine est, quod uti unum est, & ens est, ita bonum quoque non sit; Vidit enim DEUS quæ fecit, & erant valdè bona; quod ita ostendo resolutoriè.

B. Si omnia bona sunt, bonitate sua primam bonitatem ut ut poterunt, imitabuntur; est enim omne bonum diffusivum sui; facient ergo aliquid.

Si facient aliquid, ergo hæc factio actio erit; Sed actio omnis est à viribus; vires ab essentia; ergo omnia beneficam essentiam habebunt, à majori usque ad minimum.

Si omnia essentiam beneficam habent; ergo in se primò vires habent & per vires actiones parturient ad extra.

Si ad extra actiones parturiunt; ergo in se prius erunt prægnantia, & ad extra necessariò fœcunda;

Ergo conversa ratione, omne ens est fœcundum; si fœcundum, ergo etiam prægnans; si prægnans, etiam parturit; si parturit, etiam producit.

Si enim vires ab essentia emanantes nihil producunt; ergo erunt otiosæ; sed fieri non potest, ut à bono summo & primuno participatum, sit otiosum; ergo otiosæ non sunt; ergo agent aliquid.

Si agent aliquid; erunt ergo in motu vel interno, vel ad extra externo; externus per internum ad extra fit, & vita dicitur.

Est enim vita nihil aliud, quàm essentia parturiens actionem tum intra se, tum extra se; si enim intra se actionem edit, ea actio à se non exit, sed immota hæret; si verò extra se abit, fieri non potest, ut sit otiosa.

Si otiosa non est, & ipsa motus est, & motu ipso aliud à se efficit ut causa, quam vocant, alterius immediata.

Si causa est, illa prior erit & potentior suo causato.

Si prior & potentior suo causato; ergo causatum posterius, vel impotentius; vel potentius, vel æquale erit;

Sed uti prius asserendum est, ita reliqua neganda sunt.

Ergo impotentius est, quia tametsi omnes causæ proprietates secum ferat, eæ tamen remissiores sunt.

Si remissiores; ergo non easdem prorsus habet, esset enim aliàs idem cum sua causa, quod absurdum est; neque præstantiores, sic enim ad superiora fieret propagatio; quod naturæ ordini repugnat.

Si non præstantiores, ergo non æquales, quia effectus causæ suæ par esse nequit; ergo remissiores, ut dictum est, secum defert causatum, partim causæ similes, partim dissimiles. Ergo effectus omnis non eodem cum causa gradu consistit, non idem cum eo, sed simile, & minus, & diversum.

Habemus ergo per resolutionem, quod omnis effectus sit idem & diversum, simile & dissimile à sua causa, quod posterior, impotentior, ipsa causa in quantum primum agens est. Causa autem producendo effectum non otiosa erit, quia aget; si aget, ergo ab intrinseco habuit, unde ageret; ergo vires habet, unde agat; ergo causa ut agens est diffusiva suarum virium; ergo bonum; bonitas hæc est ab anima prima; B. anima ab intellectu primo; intellectus à vita prima; vita prima ab essentia prima; essentia prima ab unitate prima; & sic datur reditus ad unum, qui est DEUS benedictus in secula.

Si porrò omnis causa per vires & actiones bona est, in quantum se diffundit; M. in alia se fundit, se propagat, & beneficiis implet, ergo & magna est.

Si enim non magna est, ergo neque ad alia sese extendit, quod est bonitati contrarium: Si se extendit, ergo & magna.

Si magna, ergo & durans; Si enim non D. duraret, neque bona, neque magna foret, neque se diffunderet, vel extenderet; sed sese diffundit & extendit, ergo durat.

Si durat se diffundendo, extendendo, er- P. go potens est; aliàs enim non se diffunderet, neque extenderet, neque duraret; quæ incongrua sunt; ergo potens est.

Si potens est; ergo cognoscitiva vi pollet. S.

Si cognoscitiva vi pollet, ergo illa erit vis intellectualis, vel rationalis, vel instinctiva; utique omne causans in rerum natura, unà ex hisce, Angelus intellectuali pura, rationalis mixtâ, reliqua sensitiva, vegetabilia, inanimata instinctivâ pollebunt; ergo omne causans cognoscitiva vi pollebit vel vera vel analoga, unumquodque modo sibi proportionato.

Si cognoscitiva vi pollet, ergo & appe- Vo. titiva; si enim bonum sibi congruum non cognosceret, illud non appeteret; sed appetit, ergo cognoscit, vel per realem cognitionem, vel instinctivam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vi. Si appetitiva vi pollet, ergo vires habebit ad finem obtinendum neceſſarias; ſi enim vires non habet ad bonum obtinendum neceſſarias; ergo fruſtra erit cognoſcitiva & appetitiva vis à natura inſtituta; Sed DEUS & natura nil fruſtra faciunt; ergo vires habebit.

Ve. Si vires habet, ergo cognoſcitivam conformitatem habebit ad cognoſcibile, & volitivam ad bonum volibile; ergo

Gl. erit vera; ergo erit glorioſa, requieſcens in fine ſuo adepto.

Omnia ergo à ſupremo ad infimum ens, unitates ſunt, eſſentiæ ſunt, Magnitudines, D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. ſunt; In ſuperioribus quidem quatuor, propriè; in inferioribus partim propriè, partim impropriè, & ſecundùm analogiam quandam.

DEUS ergo intellectus Conditor, dum hominem conderet, anima rationali inſtructum, omnes in eum transfudit proprietates, identitatis ſuæ tantum illi tribuens, quantum in alteritatem cadens ſecum ferre potuit; factus itaque homo anima rationali inſtructus, rerum univerſitas tota, ſed modo & conditione animæ propria, videlicet animaria; ſicuti intellectus factus eſt univerſitas tota, ſed intellectualis; & vita univerſitas tota, ſed vitalis; eſſentia univerſitas tota, ſed eſſentialis; & denique unitas univerſitas tota, ſed unialis.

Quemadmodum verò in intellectu omnium rerum formæ fuerunt ſuo modo; ita in animum eædem omnes rerum formæ ab intellectu deſcenderunt; per quas ſicuti intellectus intelligibilis & intellectualis Mundus erat, ſic homo anima rationali inſtructus, factus eſt Mundus animarius, rerum omnium formis refertus.

Homo itaque omnia eſt; ſuperiora in ſe exprimit tanquam in imagine, inferiora reſpicit tanquam eorum exemplar; & eſſentia quidem ſua tota univerſitas entium eſt, modo ut diximus, animario. Eſt igitur unum ab unitate prim-una; eſſentia, ab eſſentia intelligibili; & vita à vita intelligibili; & intellectus ab intellectu Conditore; & quamvis ab hoc productus ſit & ab eo dependeat neceſſariò; poſtquam tamen productus fuit, & in ſe unus eſt, & unitatem habet, & in ſe eſt, & eſſentiam habet, & in ſe vivit effectivè & eſt vita, in ſe intelligit ſuo modo, & eſt intellectus, & eſt ratio, & eſt rationalis ſuo modo, & rationes rerum omnium eſſentiales ſibi inſitas habet: Ab Archetypo ſiquidem per unitatem, eſſentiam, vitam, intellectum in eum deſcenderunt; ſimilem quidem illius proprietatibus, quia identitatis illius aliquid ſecum tulit; diſſimilem verò, quia in alteritatem ab eo cecidit, aliuſque ab eo factus eſt. Quemadmodum autem ipſe à ſuperioribus factus eſt, ita fiunt ea, quorum ipſe productor eſt; partim ſimilia ipſi, partim diſſimilia, quia alia ab ipſo facit. Rurſus, quia uti intellectus eſt animæ, ita & naturæ quoque conditor eſt; ideò natura Univerſitas fit naturalis; & quia natura qualitatibus non affecta ſubſiſtere non poteſt, ideò qualitas quoque Univerſitas quædam erit, ut ita dicam, qualitativa; & quia qualitatibus veluti diſpoſitionibus quibuſdam præviis per haſce formarum quoque corporearum Conditor eſt, ideo forma quoque corporea Univerſitas erit formalis, id eſt, corporea; à qua proximè & à ſuperis, qualitate, natura, animo intellectuque cum corpus efficiatur, corpus quoque Univerſitas erit corporalis. Omnes hæ univerſitates ſuo quæque ordine & ſtatu ſtant; ſunt tamen omnia in omnibus; ſuperæ ſuo modo in inferis, & inferæ ſuo modo in ſuperis.

Sunt itaque novem Univerſitatis gradus, uti ſuprà retulimus, & præter hos nihil eſt in rerum natura; nihil hiſce intermediat; & quæcunque ſunt, ex uno vel pluribus conſtant. Homo verò in quantum anima rationali inſtructus eſt, medium locum inter quatuor incorporea ſuperiora, & quatuor corporea inferiora occupat; ut proinde ſolus homo à ſuperioribus incorporeum quod habet, ab inferioribus corporeum quod habet, participet, cum utriſque communicans.

CONSECTARIUM.

Hinc ſequitur, omnia quæ in Univerſitate rerum ſunt, aut corporea eſſe aut incorporea, aut ex corporeo & incorporeo compoſita; Quæ omnia ἀναλυτικῶς ita deduco. Axioma phyſicum eſt, dato uno contrariorum, & alterum dari neceſſe eſt; ſed datur corporeum, ergo & incorporeum; ex his quoque medium dari poſtea oſtendam. Igitur à corporeo incipiamus.

Si itaque corpus eſt, id vel à ſe movetur, vel ab alio: Si à ſe movetur, id non à ſeipſo, ſed à propria forma moveri neceſſe eſt.

Si à propria forma movetur; ergo id quod movet, à corpore aliud quid eſſe neceſſe eſt; ergo corpus in quantum corpus eſt, non ſe movet; ſed ab intrinſeco diverſo à corpore differente moveri debet.

Si enim corpus ſeipſum in quantum corpus eſt, movet; ergo id movebitur à ſemet ſine intrinſeco, quod eſt impoſſibile; movetur ergo ab alio.

Si movetur ab alio, movebitur in tempore; ſi movetur in tempore, ergo motus hic erit actio; actio autem profluit à viribus; vires ab eſſentia; ergo motus hic & actio erit temporanea; ergo vires & eſſentia unde profluit, erunt temporaneæ. Si eſſentia eſt temporanea, ergo erit partibilis; ſi partibilis, ergo diviſibilis.

Si eſt partibilis & diviſibilis, ergo trinam habebit dimenſionem.

Omne verò quod trinam habet dimenſionem, corpus eſt, & omne corpus trinam habet dimenſionem; ſi trinam habet dimenſionem, ergo mole conſtat.

Si mole conſtat, ergo neceſſariò in loco erit; eſt enim locus, omnium corporum primum principium.

Omne ergo corpus in loco eſt & ſpatium occupat, & mole conſtat, & moles eſt, & trinam dimenſionem habet.

Si trinam habet dimenſionem, ergo totum erit; ſi totum, ergo partes habet; ſi partes habet; ergo erit diviſibile.

Si diviſibile, ergo patietur; nihil enim aliud agit corpus, quàm quod patiatur; ſi itaque patitur, ergo alteratur.

Si alteratur; ergo mutatur; ergo ab eo quod prius erat, non eſt amplius, quod erat; ex ea igitur parte, quod erat, & jam non eſt, eſt non ens; ſed ex ea parte, quod jam eſt, quod prius non erat, entis ſuſcipit denominationem, eſtque id, in quod mutatur. Ergo compoſitoriè corpus nunquam idem eſt, quia mutatur; mutatur, quia alteratur; alteratur, quia patitur; patitur, quia diviſibile; diviſibile eſt, quia partes habet; partes habet, quia trinè dimenſum; trinè dimenſum eſt, quia mole conſtat; mole conſtat, quia loco continetur; loco continetur, quia in ſpacio eſt determinato; atque ideo mobile eſt, non à ſe, ergo ab alio; uti prius demonſtravimus.

Ex hiſce corporis proprietatibus oſtendimus, neceſſariò incorporeum dari debere; Dato enim uno oppoſitorum, corporeo, alterum, incorporeum, dari neceſſe eſt.

Invenietur igitur in Univerſitate ens aliquod corporeo oppoſitum, videlicet incorporeum, quod ſemper ſit ſibi ſimile, ſemper ens, ſemper idem.

Semper hoc erit, quia non mutabile; & quia non mutabile, non erit alterabile; & quia non eſt alterabile, non erit paſſibile; & quia non eſt paſſibile, non erit partibile; & hoc, quia nullis partibus conſtat; & quia nullis partibus conſtat, non erit trinè dimenſum; & quia non eſt trinè dimenſum, non erit moles; & quia mole non conſtat, ſpacio ſeu loco non commenſurabitur; ſi loco non commenſurabitur, ergo erit totum in toto, & totum in qualibet parte; & quia hoc, erit neceſſariò per ſe ſubſiſtens; ergo incorporeum.

Vides igitur, quàm ſcitè ex oppoſitorum arte, res alioquin cognitione difficiles, per Analyticam noſtram Artem veluti per quandam propoſitionum argumentorumque catenam, demonſtrare valeamus.

Quomodò verò Corporeum incorporeo jungi poſſit, id eſt, quomodo anima rationalis corpori inſita, partim cum corporeis, partim cum incorporeis, cùm hæc contrarietatem habeant, communicari, corpuſque actione ſua movere, mutare, alterare, & conſervare poſſit; oſtendamus.

Anima rationalis media eſt inter incorporea completa & corporea. Si media eſt, ergo à ſuperioribus & ab inferioribus participatur; ſi participatur, ergo illis erit ſimilis; ſi ab inferioribus, diſſimilis erit ſuperioribus; quia ſicuti ſuprà demonſtratum eſt, omne productum non idem cum producente eſt; ſed eſt ei ſimile, in quantum ab illo identitatis ſuæ nonnihil defert; ſed quia ab illo in alteritatem cadit, fit ei etiam diſſimile, dum corpori jungitur; Si verò ſimilis eſt ſuperioribus, ergo ex ea parte erit quoque impartibilis & indiviſibilis. Animus verò corporeis affectionibus tingitur, & ut ita dicam, partibilis & diviſibilis redditur, & conſequenter diſſimilis ei, unde profluxerat; ratione ſenſuum corporeorum; & hoc pacto medium inter corporeum & incorporeum occupare locum dicitur.

Verùm, quoniam in ſequenti libro uberrimus dabitur hæc per Analyticam diſcutiendi locus, ubi & Theologiæ, Metaphyſicæ & Phyſicæ difficiliores materias hac methodo evolvere conabimur, non amplius hiſce immoror: Specimen enim tantum hoc loco Analytico-ſyntheticum dediſſe, modumque procedendi demonſtraſſe ſufficiat.

FINIS Tomi primi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ATHANASII KIRCHERI Soc. Jesu
ARTIS MAGNÆ COMBINATORIÆ
TOMUS II. PARADIGMATICUS
Quo
Omnes Scientiæ, variis propositis Paradigmatis, per Artis Regulas & Canones ad praxin exponuntur & demonstrantur.
AMSTELODAMI
Apud Joannem Janssonium à Waelberge & Viduam Elizei Weyerstraet Anno 1669.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TOMUS II.

ARTIS MAGNÆ
SEU
COMBINATORIÆ
SCIENDI,

QVO

Omnia, quæ in præcedenti Tomo per Regulas & Canones descripsimus, hîc ad praxin per exempla ad omnes Artes & Scientias applicata, reducuntur;

ESTQUE

Practicus & Paradigmaticus omnium eorum, quæ sub quæstionem cadere possunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Imprimatur

FR. HYACINTHUS

Libell. Sacr. Palat. Apostol. Magister.

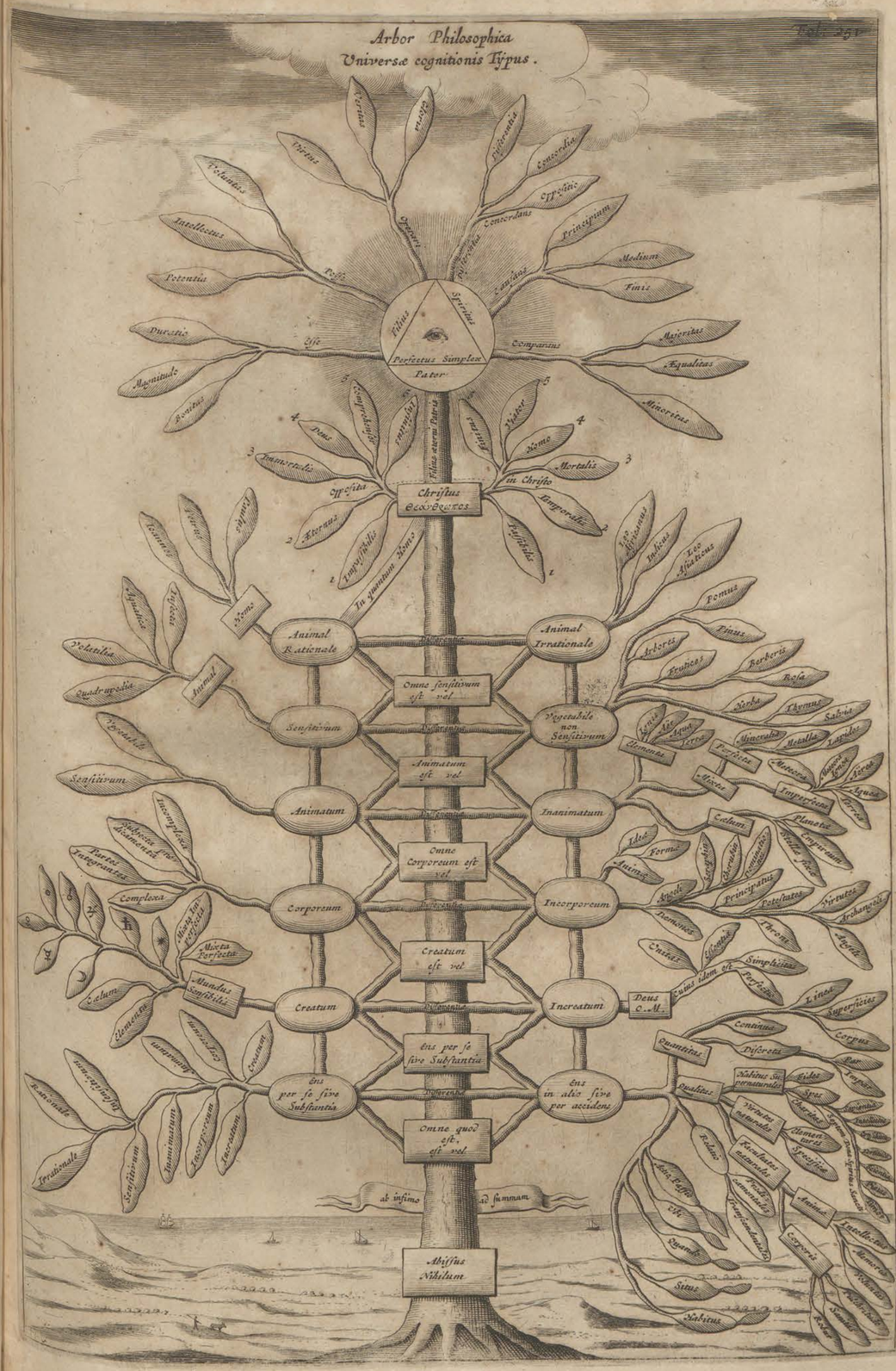

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTIS MAGNÆ SCIENDI,

LIBER SEXTUS,

THEOLOGIA COMBINATA,

SIVE

Applicatio Artis noſtræ, ad Theologicas diſciplinas, nova methodo, eâque facillimâ acquirendas.

PRÆFATIO.

IN præcedentibus Libris modum & rationem, quomodo omnia, quæ ſub quæſtionem quovis modo cadere poſſunt, per Artis noſtræ principia partim per Tabulas Combinatorias Orchemataque tum circularia tum linearia, partim Analytico-ſynthetica methodo deduci queant, operosè oſtendimus. Jam reſtat, ut tandem ad particularem ſcientiarum applicationem progrediamur, ut id, quod primum fuit in intentione, in executione ſit poſtremum; totius videlicet à nobis ſuſcepti operis & operæ, laboriſque aſſumpti finis. Cum verò fieri vix poſſit, ut tanta ſcientiarum varietas & multitudo, qualem in præcedenti ſectione protulimus, unius Tomi Complexu exhibeatur; nonnullas tantùm hoc loco, eaſque potiores diſciplinas, veluti Artis noſtræ paradigmata quædam aſſumere viſum fuit, ex quibus reliquas iis ſubordinatas, ſimili methodo, ingenium haud inſenſatum proprio ſtudio & haud magno labore expedire poterit. Ne quoque in his omnibus ἀμεθοδεύτως progrederemur, ordinem nobilioris cognitionis ſive dignitatis Scientiarum nobis cumprimis obſervandum duximus; in quo cùm Theologia primum locum non immeritò obtineat, ab ea faciemus noſtræ diſceptationis primordia; reliqua deinceps ordine ſimili proſecuturi.

SECTIO I.

Præluſiones ad Theologiam.

CAPUT I.

De Neceſſitate objecti ſubjectique Theologiæ.

CUm Homo ad imaginem DEI factus, finem ad quem divinæ providentiæ diſpoſitione conditus eſt, cognitione naturali attingere non poſſit; neceſſaria eidem fuit diſtincta ſui finis cognitio, ſive doctrina ſupernaturalis. Doctrina verò ſupernaturalis à nullo humani intellectus acumine penetrari poteſt, niſi doctrina divinitus inſpirata, juxta quam ad finem ſupernaturalem intentum dirigatur, debili menti detur. Ad finem verò ſupernaturalem conſequendum neceſſaria eſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

mediorum cognitio, quæ nisi edoceantur, naturali vi, uti sunt opera meritoria, cognosci non possunt. Cognosci verò non possunt, quia à vera DEI dependent voluntate; hæc autem voluntas DEI innotescere non potuit, nisi per extrinsecam voluntatis suæ interpretationem; quæ quidem divinæ voluntatis interpretatio nil aliud, quam sacra scriptura est; hæc enim mentem mortalium ad supernaturalem finem consequendum, veluti manuducens, media ad eundem adipiscendum demonstrat, quid fugiendum, quid amplexandum, per præcepta tum negativa, tum affirmativa saluberrimis documentis præscribit; ut proinde sacræ Theologiæ adæquatum objectum, in quantum fide supernaturali innititur, sit DEUS revelatus in sacris literis, id est, per verbum scriptum, vel non scriptum: formale verò objectum sit ipsius fidei, ex qua sua principia desumit, ipsa revelantis DEI auctoritas, quæ sicuti nec fallere vult, nec falli potest; ita hominem ad omnia, quæ præcepit, credenda, aut quæ non credenda, certissima & infallibili ratione movet & incitat.

Hanc autem DEI revelantis in sacris scripturis authoritatem veram & authenticam esse, decem rationibus probatur.

Prima est prophetica, sive prophetarum, qui vera se narrasse præterita, ex iis, quæ futura pronunciarunt, dum tanta charitate implentur, ostendunt.

Secunda. Scripturarum concordia, ut in septuaginta Interpretibus; quos ita concordasse constat, ut impossibile sit, eos alio quam divino afflatu agitatos tam consentaneam interpretationem protulisse.

Tertia. Scriptorum auctoritas, quos summæ sanctitatis Viros fuisse constat.

Quarta. Recipientium affectus, quo tanta in recipiendis sacris literis tanquam Canonicis, diligentia, studio tam exquisito, nullo non tempore laboravit Ecclesia.

Quinta. Contentorum in sacris literis rationabilis conditio; quid enim rationi magis congruum, quam DEI revelantis dictamina infallibili certitudine mixa sectari.

Sexta. Sectarum errorumque extra sacram scripturam exortarum irrationabilis fœditas; quid enim stultius, quàm (ut Gentiles) opera manuum hominis inania simulacrorum figmenta stulto errore adorare, aut uti Mahumet in Alcorano suo tradidit, brutam felicitatem & corporearum voluptatum illecebras pro ultimo fine sibi præfigere; vel uti Judæi, qui veritatem Euangelicam in veteri testamento veluti in typo quodam contentam, reprobant & condemnant, quo quid insanius esse possit, non video.

Septima. Ecclesiæ inconcussa constantia, quæ nec Tyrannorum persecutionibus, nec Hæreticorum perfidia, perversisque dogmatis divelli unquam potuit.

Octava. Miraculorum evidentia, de qua scitè Richardus de S. Victore: *Domine si est error, à te decepti sumus, cùm tantis signis hæc sint confirmata, quæ nisi à te, fieri non possunt.*

Nona. Est vel ipsa gentilium philosophorum attestatio, uti Hermetis, Platonis, Sybillarum, qui divino afflati spiritu ea subinde de DEO, Christo reliquisque mysteriis eructârunt, quæ non nisi à DEO dictante originem suam habere potuisse D. Augustinus docet.

Decima. Est ipsa infinita DEI bonitas, quæ nulli salutem quærenti deesse vult; omniaque confirmantur Martyrum utriusque sexûs constantiâ; Confessorum pro veritate concertantium inconcussa fortitudine.

Ex his dictis clarè patet, subjectum Theologiæ non esse sub ratione respectûs ad extra, nec sub aliqua ratione attributorum, uti nonnulli subjectum Theologiæ, accipiunt sub ratione boni, alii sub ratione entis; ergo proprium subjectum Theologiæ considerari debet sub ratione deitatis; reliqua verò, ut postea dicetur, ad subjectum tantùm revocantur, cujusmodi sunt sequentia;

Ordo in divinis quadruplex consideratur, vel secundùm

- *Naturam*, quæ sunt, vel
  - Perfectiones essentiales DEI; uti substantia, vita.
  - Necessitas, infinitas, realitas, existentia.
  - Attributa intrinseca, uti sapientia, charitas, bonitas.
  - Attributa extrinseca, uti sunt misericordia & justitia; omnipotentia.
- *Relationes*, quæ sunt, vel
  - Relationes fundamentales, ut sunt ordo & distinctio inter perfectiones essentiales.
  - Relationes fœcunditatis intellectivæ, ut sunt generatio activa in Patre & passiva in Filio.
  - Relationes fœcunditatis volitivæ, ut sunt spiratio activa & passiva.
  - Relationes communes & essentiales, ut sunt æqualitas, identitas & similitudo.
- *Personas*, uti, sunt
  - Pater generans sibi filium coæternum & consubstantialem.
  - Filius genitus, & cum Patre Spiritum Sanctum spirans.
  - Spiritus S. à Patre & Filio spiratus.
- *Operationes*, quæ sunt, vel
  - Operationes immanentes ad intra, & sunt intellectio & volitio.
  - Transeuntes ad intra, ut sunt dicere & spirare.
  - Immanentes ad extra, ut sunt intelligere & velle creaturas.
  - Transeuntes ad extra, ut sunt creare & conservare, unire, sanctificare, exornare, restaurare, glorificare.

Ordo propositus in divinis necessariò involvit distinctionem, vel

- *Essentialem*, cujusmodi est inter DEUM & creaturas.
- *Realem* & hypostaticam, uti inter tres personas.
- *Formalem*, inter essentiam & relationes.
- *Modalem*, qualis nostri concipiendi modus non verò philosophicus est inter essentiam divinam & modos suos intrinsecos.

Distinctiones hæ supponunt summam & radicalem identitatem, cujus decem gradus sunt.

1. Inter proprietates constitutivas ob attributionem ad naturam.
2. Inter tres personas, ob inclusionem divinæ essentiæ.
3. Inter generationem activam & passivam; spirationem activam & passivam.
4. Inter essentiam & relationes.
5. Inter attributa, potentiam, sapientiam & bonitatem.
6. Inter attributa & divinam essentiam.
7. Inter essentiam & substantiam, spiritum, deitatem, entitatem, vitam intellectualem.
8. Inter essentiam & seipsam, quæ est maxima identitas.
9. Inter essentiam & modos intrinsecos.
10. Inter modos ipsos.

Hinc fit, ut una divinarum personarum in alia esse dicatur per admirabilem incircumsessionem quæ nihil aliud est, quàm subsistentis alicujus in alio subsistente realiter distincto mutua & intima præsentialitas in eadem natura numero, quæ nulli creaturæ convenit.

Unde sequitur; Primò, quod attributa divina non sint in essentia per incircumsessionem, neque personæ in essentia, cùm realiter ab ea non sint distinctæ.

Secundò. Neque DEUS ubique existens per incircumsessionem inest rebus, quia nulli rei ita præsens, uti sibi sunt personæ divinæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPUT II.

De Objecto Theologiæ adæquato seu attributionis.

PRimò objectum adæquatum attributionis in Theologia est DEUS sub ratione Deitatis consideratus, quod per resolutionem ita ostenditur.

Analysis.

DEUS sub ratione Deitatis consideratur vel ut in se, vel ut in suis actionibus.

Uti in se, est unitas essentiæ & trinitas personarum.

Ad unitatem essentiæ pertinent proprietates essentiales, quarum aliæ sunt negativæ, aliæ affirmativæ.

Negativæ à DEO removent imperfectionem.

Imperfectio omnis à causis & circumstantiis.

A DEO removentur causæ tum internæ tum externæ.

Causas internas de DEO negat simplicitas sive incomposibilitas, quæ negat omnem compositionem ex esse & essentia, natura & suppositо, actu & potentia, genere & differentia, materia & forma, subjecto & accidentibus.

Causas externas negat immutabilitas.

Circumstantiam loci à DEO removet immensitas.

Temporis, æternitas.

Proprietates affirmativæ sunt, quæ de DEO enunciant perfectiones per excellentiam.

Perfectio autem est vel intellectus vel voluntatis, vel potentia agendi.

Perfectio intellectus in DEO dicitur omniscientia seu omnisapientia.

Perfectio voluntatis est tum veracitas tum bonitas.

Perfectio potentiæ executivæ dicitur omnipotentia.

Horum omnium necessaria est consequens beatitudo, quæ est gloria & gaudium.

Trinitas personarum est, in qua in una essentia tres sunt hypostases, Pater, Filius & Spiritus Sanctus, de quibus postea. Atque hoc pacto DEUS consideratur in se.

In actionibus verò consideratur DEUS, in quantum actiones ejus sunt vel ante tempora, vel in tempore, vel post tempora.

Actiones DEI ante tempora, sunt decreta providentiæ scilicet, & prædestinationis.

Actiones DEI in tempore sunt opus creationis, redemptionis & sanctificationis.

Actiones DEI post tempora sunt glorificatio vel damnatio.

Atque ad hæc omnia, quæ in Theologia traduntur, revocantur; Ergo DEUS sub ratione Deitatis est objectum adæquatum sive attributionis Theologiæ; quod erat probandum.

Hæc omnia veluti in Viginti Capita distincta, hoc ordine exhibemus.

1. Unitas.
2. Simplicitas.
3. Immutabilitas.
4. Immensitas.
5. Æternitas.
6. Omniscientia.
7. Veracitas.
8. Bonitas.
9. Omnipotentia.
10. Beatitudo.
11. Pater.
12. Filius.
13. Spiritus Sanctus.
14. Decretum providentiæ.
51. Decretum prædestinationis.
16. Creatio.
17. Redemptio.
18. Sanctificatio.
19. Glorificatio.
20. Damnatio.

Atque hæc sunt Capita, ad quæ, quicquid in Universa Theologia agitur, revocatur. Quomodo verò hæc omnia per Artis nostræ principia deducenda sint, in sequentibus per varia speciminum paradigmata exhibebimus.

CAPUT III.

De divinis prædicatis, quæ sunt Artis nostræ principia.

CATENA ANALYTICA.

Analysis.

DEUS est trinus, Pater & Filius & Spiritus Sanctus, unus DEUS; Nam in Unitate naturæ numerali realis est pluralitas personarum.

Quarum *Prima persona* Pater est; à nullo producta; si non producta, ergo neque producibilis; si non producibilis, ergo neque genita; si non genita, ergo ingenerabilis, nec spirata, quia non spirabilis, nec creata, quia increabilis.

Secunda persona, scilicet Filius, est genitâ, à Patre productione naturali, naturali intellectûs fœcunditate per memoriam, non spirata, non creata.

Tertia persona, scilicet Spiritus Sanctus est spirata à Patre & Filio, non genita, non creata.

Essentia autem divina est summè una.

Si summè una, ergo nullo modo in plures essentias divisibilis.

Si non in plures essentias divisibilis, ergo summè simplex.

Si summè simplex, ergo incomposita ex multis.

Si incomposita, ergò incomponibilis cum rebus tum extra se tum à se distinctis.

Si incomponibilis, ergo à se, in se, & per se subsistit.

Si à se, in se, & per se subsistit, ergo erit primum.

Si primum, ergo omnium principium.

Si omnium principium; ergo omnia in omnibus.

Si omnia in omnibus, ergo immensa; ergo præsens omni rei.

Si præsens omni rei, ergo ipse operatur omnia in omnibus, omnia servat, omnia intelligit, idem, & semper.

Si hoc, ergo est æterna.

Si æterna, ergo uti nec incipit, ita neque desinit.

Si hoc, ergo simul & semel omnes perfectiones indivisibiliter continet.

Si hoc, ergo incommutabilis, id est, nulli mutationi nec substantiali nec accidentali obnoxia est.

Ergo ingenerabilis, incorruptibilis, imperfectibilis, indefectibilis.

Si hoc, ergo essentia necessaria.

Si necessaria, ergo non potest non esse.

Si hoc, ergo omnis actio ejus est ipsa essentia.

Si actio est sua essentia, ergo radix & fundamentum est omnium emanationum & proprietatum personalium.

Si hoc, ergo est summa fœcunditas.

Si hoc, ergo sicuti per intellectum producit verbum, ita per voluntatem amorem, qui Spiritus Sanctus est. Trinitas una, & trina unitas; tres personæ in unitate essentiæ suæ.

Si unum sunt in essentia, ergo in Trinitate summa charitas, & una numero voluntas, eadem volitio & volitum idem.

Si summa voluntas, ergo summa bonitas, ergo summa liberalitas.

Si summa liberalitas, ergo essentia summè communicativa omnis perfectionis tum ad intra, tum ad extra.

Ergo operationes ad extra sunt in summa æqualitate communes tribus personis.

Ergo una immensitas, una æternitas, una potentia, una natura, una virtus, una veritas, una gloria.

Hæc verò ulterius ita resolvuntur.

DEUS est ens unum, verum, bonum. Resolutio.

Si ens unum, Si verum, Si bonum, } Ergo { Indivisum in se. Intelligibile. Communicabile.

Si communicabile, ergo in omnia diffusum, ergo absolutè magnum.

Si hoc, ergo est verè & propriæ omnipotens.

Si est omnipotens, ergo est potentiæ completæ.

Si completæ, ergo nec deficere nec succumbere, neque indigere potest.

Si itaque completè est omnipotens, ergo est summè & absolutè sapiens.

Si est summè & absolutè sapiens, ergo omnia bona mala, præsentia, futura, præterita, actu existentia, possibilia & consequenter infinita infinitè cognoscit.

Si hoc, ergo habebit scientiam omnium possibilium cognitivam. Videt ergo omnium actu existentium rerum intimam conditionem.

Si videt hoc pacto, ergo quæ videt, vel bona sunt, vel mala;

Mala esse non possunt, quia ea cognoscit ut entia, ergo bona sunt.

Si bona sunt, ergo illa approbat.

Si illa approbat, ergo illa præcognoscit in quantum futura sunt.

Si præcognoscit in quantum futura sunt, ergo illa disponit, in quantum facienda.

Si disponit in quantum facienda, ergo prædestinat ad præmium gloriæ.

Si non prædestinat, ergo illa opera reprobat, quæ reprobatio respicit damnatos.

Tota itaque hæc visio Dei lux est æ- Synthesis.
terna.

Ex lux quidem est, in quantum est ratio cognoscendi omnia.

Et Sapientia est, in quantum est ratio cognoscendi approbata.

Exemplar est, in quantum est ratio cognoscendi visa & approbata.

Liber vitæ est, in quantum est ratio cognoscendi prædestinata.

Sapientia Dei liber vitæ est, respectu rerum redeuntium.

Exemplar ut exeuntium.

Speculum ut euntium.

Lux respectu omnium.

Ad exemplar quidem spectat idea secundùm actum procedendi.

Verbum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Verbum ſecundùm actum proponendi.
Ars ſecundùm actum proſequendi.
Ratio ſecundùm actum perficiendi.
Iterum.
Si Deus eſt exemplar, Verbum, Ars, Ratio;
Ergo omnia quæ ſunt, ab eo prodierunt.
Si omnia ab eo prodierunt, ergo efficiens Mundi cauſa exemplaris & finalis indicatur.
Si efficiens Mundi cauſa, ergo ratione hujus omnis creatura eſt unitas, modus & menſura.
Si exemplaris, ergo ratione hujus omne ideatum ſeu creatura eſt veritas, ſpecies, numerus.
Si finalis, ergo ratione hujus eſt in creaturis bonitas, ordo & pondus.
Hæc omnia ſunt in Ente vero, bono, eſſentiali, qui Deus eſt, ergo Deus ens primum, verum, bonum, eſt omnia in omnibus, quod erat probandum.

CAPUT IV.

De Modo per Artem noſtram in Theologia Combinata procedendi.

THeologia Combinata nihil aliud eſt, quàm nova methodus Theologica, qua variis modis mediiſque cujuſcunque Theologicæ ad probandum propoſitæ quæſtionis ſtatum plurima argumenta juxta artis noſtræ principia & canones ſuppeditantur, & difficultates occurrentes mira facilitate ſolvuntur.

Eſt autem methodus varia; vel enim per rotarum Cyclicas revolutiones; vel per Lineares Combinationum ductus; vel per tabulas artificioſè compoſitas, unicuique ſcientiæ pertractandæ accommodatas; vel denique per Artificium Analytico-Syntheticum, de quibus omnibus & ſingulis cùm in Secundo Libro fuſè egerimus, hîc longiores eſſe noluimus; Quare ad inſtituti noſtri propoſitum nobis ſcopum progrediamur.

Primò itaque, ſi nobis propoſitæ quæſtiones ſint per Rotam Scientificam circuloſque methodicos reſolvendæ aut componendæ, quid ſit illa Rota, priùs explicandum duximus.

Rota tota compoſita eſt ex Artis noſtræ principiis ſub ſextuplici Enneadum ordine, circuliſque ad divini intellectus ideam conſtitutis concinnata; circa quam veluti per centrum totius divinæ juxta atque humanæ ſapientiæ ratio verſatur, atque adeò nihil ſit in univerſa rerum natura, quod Cyclico huic ſcientiarum organo non ſubſtet.

Expoſitio Organi ſcientifici in formam Rotæ concinnati.

Dividitur hæc Rota in ſex Enneades.

1. Enneas. *Prima Enneas* dicitur Erotematica, & novem quæſtiones continet, quibus quicquid in omni ſcibili proponitur, per has quæſtiones exhauritur; ſuntque:

1. *Utrum.* 2. *Quid.* 3. *Ex quo.* 4. *Propter quid.* 5. *Quantum.* 6. *Quale.* 7. *Quando.* 8. *Ubi.* 9. *Quomodo, vel, Cum Quo.*

Ponuntur autem hæ quæſtiones primo loco, ſeu circulo, quia nihil ab intellectu concipi poteſt, niſi prius per unam ex hiſce, ad veritatem cognoſcendam moveatur; atque ideò meritò tanquam novem portæ conſiderantur, per quas in ſcientificæ arcis intima penetralia aditus pateat.

2. *Secunda Enneas* dicitur ſubjectorum, ſive ſcalæ naturæ; & ſunt novem ſubjecta ſeu objecta, circa quæ humani intellectus operatio utplurimùm verſatur, adeòque nihil ſit in univerſa natura, quod non ad unum ex iis novem revocetur; ſuntque ea, quæ ſequuntur.

1. *DEUS, Chriſtus.* 2. *Angelus. Cælum.* 3. *Mundus. Anima.* 4. *Homo.* 5. *Natura ſenſitiva.* 6. *Natura vegetativa.* 7. *Natura inanimata,* 8. *Mixta.* 9. *Elementa. Materia.*

3. *Tertia Enneas* continet novem principia univerſaliſſima ſubſtantialia & tranſcendentalia, & ſunt veluti prædicata quædam, quæ omnibus præcedentibus ſubjectis conveniunt; & ſunt:

1. *Bonitas. Bonum.* 2. *Magnitudo. Magnum.* 3. *Duratio. Durans.* 4. *Poteſtas. Potens.* 5. *Sapientia. Sapiens.* 6. *Voluntas. Volitum.* 7. *Virtus. Virtuoſum.* 8. *Veritas. Verum.* 9. *Gloria. Glorioſum.*

Nihil enim eſt in toto rerum creatarum ambitu, quod non participet rationem boni, magni, durabilis, & ſic de reliquis, potentiæ, cognitionis, voliti, virtutis, veri, gloriæ; ſive id verè & realiter, ſive analogicè & ſimilitudinariè, uti in proceſſu expoſitionis docebitur.

4. *Quarta Enneas*, continet novem principia relativa ſive reſpectiva, & ſunt univerſaliſſima & ſubſtantialia, quibus per differentias & concordantias, contrarietates cæteraque, univerſæ naturæ ſubjecta examinantur, ſingulorumque natura declaratur; ſunt autem ſequentia novem:

1. *Differentia.* 2. *Concordantia.* 3. *Contrarietas.* 4. *Principium.* 5. *Medium.* 6. *Finis.* 7. *Majoritas.* 8. *Æqualitas.* 9. *Minoritas.*

5. *Quinta Enneas* continet novem principia Categorica ſeu prædicamentalia: & ſunt:

1. *Quantitas.* 2. *Qualitas.* 3. *Relatio.* 4. *Actio.* 5. *Paſſio.* 6. *Ubi.* 7. *Situs.* 8. *Quando.* 9. *Habitus.*

Quæ ingentem Combinationis congeriem nobis ſuppetunt.

6. *Sexta Enneas* eſt novem diſtinctionum, quibus omnium & ſingulorum diſtinctiones ſubtili indagine explorantur; & ſunt ſequentes novem.

1. *Diſtinctio rationis.* 2. *Modalis.* 3. *Formalis.* 4. *Realis.* 5. *Numerica.* 6. *Eſſentialis.* 7. *Generica.* 8. *Se totis Subjectiva.* 9. *Se totis Objectiva.*

Eccè Lector, hæ ſunt ſex Enneades, veluti totidem quædam ſcalæ, quibus omnium rerum notitia acquiritur; dum per totius naturæ gradus ab infimo per intermedios ad ſummum, & ex ſummo per intermedios ad infimum aſſenſivo deſcenſivoque intellectus motu agitamur. Et ne fuſiori diſcurſu Lectoris animum ſciendi aviditate ardentem ſuſpendam, ſtatim ad praxin procedam; ut incredibilis Enneadum feracitas, & argumentorum circa aſſumptum unum ex novem ſubjectis inexplicabilis multitudo & varietas, nec non innumerarum inventionum ubertas luculentius patefiat. Unde ſit.

ORGANUM SCIENTIARUM

SEU

ROTA SCIENTIFICA.

Enneades.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1. Erotematica, Quæſtiones.	An.	Quid.	Cur.	Quantum.	Qui.	Quale.	Ubi.	Quando.	Quibuſcum, de Quo.
2. Subjecta Univerſalia.	△		◎	□				⬠	⁝⁝
3. Principia abſoluta.	B.	M.	D.	P.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	G.
4. Principia reſpectiva.	=	♡	∞	α.	⊙	ω	M	Æ.	Min.
5. 9 Prædicamenta.	Quantitas.	Qualitas.	Relatio.	Actio.	Paſſio.	Ubi.	Situs.	Quando.	Habitus.
6. Diſtinctiones.	Rationis.	Modalis.	Formalis.	Realis.	Numerica.	Eſſentialis.	Generica.	Se totis Subjectiva.	Se totis Objectiva.

Hæc Tabula in 6. Circulos ſemper minores & minores contorquenda eſt; quos omnes ſeparatos & mobiles eſſe oportet. Et habebis Rotam Polyſopham, ad de quacunque re propoſita diſcurrendum, paratam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPUT V.

Quæstionibus per Artem nostram solvendis.

QUÆSTIO I.

An sit DEUS.

QUandoquidem de nulla re quæstio discutienda proponitur, nisi primò constet, Utrum res, quæ in quæstione proposita movetur, verè existat; ita quoque in Theologicis disceptationibus, primum semper locum illa (An DEUS sit, & an naturaliter cognosci possit) quæstio locum habet; ut quid alicui Atheo responderi possit aut debeat, exquisita argumentorum serie ostendatur, quam & nos in Arte nostra, seu Combinata Theologia meritò primam omnium quæstionem statuendam rati sumus.

Cùm itaque divina essentia sit simplex indistincta tum intrinsecè, tum etiam virtualiter, neque finem à se distinctum quacunque ratione consideratum habeat, sed sit potius ipsum principium, & omnis bonitatis, distinctionis realis & perfectionis simpliciter simplicis finis ultimus; patet illam esse summè unam, summéque perfectam & infinitam, ex quo nulla cognitionis vi quicquam aut tolli, aut ad eam quicquam addi possit; & quia principii & finis expers, magnam, id est, infinitæ essentiæ esse; hanc essentiam esse, ex Artis nostræ principiis demonstrare conabimur.

OPERATIO.

Adaptentur Circuli Rotæ hoc pacto: particulæ erotematicæ in primo circulo (An.) applicetur in secundo circulo subjectorum subjectum (DEUS.) & huic applicetur in Circulo tertio prædicatorum primum prædicatum explicitum (Bonum.) terminique impliciti illi adscripti, qui sunt, Ens, unum, primum, essentia, existentia, perfectum, omni carens defectu, indefectuosum &c. ad demonstrandum assumentur. His positis cuipiam quæsituro (An DEUS sit) Respondebis affirmativè, DEUM necessariò existere. Quod quidem juxta Artis nostræ principia ita demonstrabis.

ANALYSIS.

Argumentum primum ab indefectibilitate & Bonitate. △. B.

Nullum bonum est, esse impossibile; sed carens omni defectu est bonum. Ergo carens omni defectu non est impossibile.

Major demonstratur.

Si impossibile bonum esset, Ergo sub ratione veri intellectus illud, & voluntas sub ratione boni attingere posset.

Sed uti impossibile est, intellectum sub ratione veri, quod non est, attingere posse, ita & impossibile est, ut illud sub ratione boni voluntas attingat.

Ergo nullum bonum est, esse impossibile.

Minor probatur.

Omne perfectum melius est quolibet imperfecto.

Sed omni carens defectu est perfectum, & omne non carens defectu imperfectum.

Ergo omni carens defectu melius est quolibet imperfecto.

Si melius est ens omni carens defectu; ergo bonum;

Si bonum, ergo impossibile non est bonum. Ergo omni carens defectu bonum.

Sed tale ens non est impossibile, ergo omni carens defectu est possibile.

Si possibile, id dico, necessariò quoque & realiter existere; si non. Ergo hoc ipso quod non realiter existit, necessariò defectuosum erit, quod ita demonstro.

Omne id, quod non potest dici pervenisse ad optimum, defectuosum est.

Sed non existere realiter, non potest dici perveniſse ad optimum.

Ergo non existere realiter est defectuosum; quia à complemento perfectionis deficit.

Si deficit, ergo potest esse nihil; si hoc, ergo duci pro nihilo; ergo contemptibile & vile; ergo defectuosum.

Ergo illud solùm, quod omni caret defectu, necessariò existit; ergo cùm possibile sit, non potest non existere realiter.

Sed hunc DEUM dicimus; Ergo DEUS necessariò existit.

II. Argumentum. △. B.

Vel datur singulare quoddam optimum existentium, vel non datur. Ex utroque per modum argumentandi, quem Mathematici ἀπαγωγικὸν, sive contrapositorium vocant, optimum quoddam esse demonstrabimus.

Si itaque datur optimum existentium, illud necessariò erit melius omni possibili non existente; quod analyticè probo.

Si enim datur aliquod possibile illo optimo melius; hujus melioris possibilis potentia productiva necessariò existit & supponitur.

Si hæc necessariò existit, ergo actu existet intra suam potentiam activam.

Si actu intra potentiam activam existit; ergo illud possibile se habet ad illam, tanquam productibile ad productivum; ergo se habet tanquam causa ad suum effectum.

Sed Causa actu existens melior est suo effectu; ergo melior possibili sive productibili; ergo optimum existentium actu erit etiam optimum possibilium.

Sed hunc DEUM dicimus, optimum actu existentium.

Porrò, si quis dicat, tale singulare optimum omnium existentium dari non posse, eum ego hoc ipsum negantem tale optimum dari posse convincam hac ratione:

Si enim non existit, ergo omnia singularia hujus universi erunt defectuosa & imperfecta.

Si singularia sunt defectuosa & imperfecta, ergo universum erit melius ipsis.

Si melius ipsis, ergò omnium actu existentium & possibilium optimum; jam enim demonstratum est optimum actu existentium, id optimum esse quoque possibilium.

Sed impossibile est, Universum esse optimum possibilium; quod ita demonstro.

Si Universum esset optimum possibilium, contineret in se omnes perfectiones simpliciter simplices, & consequenter infinitas.

Sed hoc perabsurdum est. Ergo impossibile est, Universum esse omnium possibilium optimum.

Majorem probo.

Universum componitur ex partibus defectuosis & finitis;

Ergo omnes possibiles perfectiones simpliciter simplices continere non potest.

Ergo in alio quodam singulari contineri necesse est, Mundi conditore, quem DEUM dicimus, omnium & actu existentium & possibilium optimum.

III. Argumentum à Magnitudine infinita sumitur. △. M.

Necesse itaque est dari ens absolute magnum, id est, maximum.

Si non detur ens absolute magnum; ergo quolibet dabili fuit aliud majus & perfectius.

Si omni dabili fuit majus & perfectius; ergo infinitas actualis entium se invicem excedentium, in excessu fuit determinato.

Sed hoc est absurdum; daretur enim processus actualis entium in infinitum; ergo necessariò aliquod maximum dari debet, immobile & constitutivum omnium.

Argumentum IV. à Duratione. △. D.

Necesse est, fuisse ens aliquod æternum essendi initio carens. Demonstratur.

Si nullum ens fuit æternum, utique nihil quoque fuit possibile; & æternum, ex hypothesi; uti enim non fuit, sic esse non potuit.

Neque temporale aut æviternum esse potuisse, ita demonstro.

Omne quod aliquando fuit non ens, illud æternum esse non potuit.

Omne temporale aliquando fuit non ens; ergo æternum esse non potuit.

Major demonstratur.

Quodcunque aliquando à non esse, ad esse prodiit, illud aliquando fuit non ens; ergo æternum esse non potuit.

Sed quod aliquando fuit non ens, id necessario à non esse ad esse transiit. Ergo aliquando fuit non ens.

Ergo æternum esse non potuit.

Major ita ostenditur.

Si à non esse ad esse transiit, ergo seipsum produxisse necesse fuit.

Si non hoc, ergo ab alio; si ab alio, ergo hoc iterum ab alio; ergo nullum primum; ergo sine fine æterna causantia & causata; ergo multitudine infinita, æterna & necessaria, & sic dabitur actualis processio in infinitum sine statu; quod implicat. Ergo.

Omnis enim perfectio possibilis debet in aliquo habere necessitatem essendi, quam si non habet, erit impossibilis; neque enim seipsum producere posset, neque produci ab alio possibili & contingenti; cùm omnis perfectio contingens supponat necessariam causam in qua contineatur.

Sed hæc alia non potest esse nisi æterna, habente cum absoluta necessitate essendi secum æternitatem, hoc est, semper esse, sive nunquam non esse, uti ex terminis patet.

V. Argum. à potentia ad extra. △. P.

Quidquid partibus constat, id necessario ab aliquo fuit, partes conjungente in unum, & consequenter compositum aliquando cœpit.

Sed Mundus hic sensibilis sive Universum veluti totum ex suis partibus constat; Cœlo, Terra, Elementis.

Ergo ab aliquo conjungi debuit, & consequenter inchoari; sed hic alius non fuit, quàm DEUS Mundi conditor. Ergo DEUS est.

Probatur secunda pars conseq.

Si DEUS non fuisset conditor Mundi; ergo Mundus fuisset à seipso. Sed hoc est absurdum. Ergo.

Minor probatur.

Quicquid per se & à se existit, id necessariò supponit potentiam infinitam.

Sed hoc de Mundo finito & limitato dici non potest. Ergo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Major ostenditur. Impossibile est, ut finitum sit potentiæ infinitæ;

Sed si Mundus esset à seipso, finitum jam infinita potentia polleret; esset ergo finitus & infinitus, quod implicat contradictionem.

Ergo à se existens necessariò supponit infinitam potentiam, quam aliam non nisi DEUM dicimus.

Arg. VI. à Sapientia △. S.

Omnis ordinis pulchritudo resolvi debetin aliquam rationem unam & primam, optimam, pulcherrimam, infallibilem & necessariam, rationem rationum.

Sed Mundi ordo est pulcherrimus.

Ergo resolvi debet in rationem unam & primam, optimam &c.

Si in non primam, unam & optimam, ergo alia & alia semper fuit prior & prior, & sic dabitur processus in infinitum, & consequenter omnis cessabit ordinis ratio, quod absurdum, ut suprà diximus.

Debet ergo necessariò omnis ordinis ratio resolvi in rationem unam primam, optimam, veram, infallibilem & necessariam; sine hac enim humana mens nunquam quiescit; cùm omnis alia ratio sit defectuosa; si defectuosa, ergo displicet; si displicet, ergo satiare non potest; satiare non potest, quia optimum appetit; Ergo quiescendum in una prima, vera, infallibili, necessaria, qui DEUS Opt. Max. est.

Arg. VII. à Voluntate. △. Vo.

Si est bonum infimum, necessario erit supremum; sunt enim hæc correlativa. Sed datur bonum infimum. Ergo supremum.

Major patet per Regulam Correlativorum. Minor probatur per inductionem:

Infimus bonitatis gradus in natura est, corpus inanimatum.

Sed hôc melior est gradus vegetativus, & hôc melior sensitivus, & hôc melior rationalis, & hôc melior intellectivus, & hôc melior intellectus essentialis omni imperfectione, omni defectu carens, qui Deus est, supremum bonum.

Ergo datur supremum bonum, à quo omnia bona participativè bona sunt; quæ uti ab alio, id est, à summo bono bona sunt, ita diversos quoque bonitatis gradus sortiuntur.

Nam lapis minus bonum est, quia tantùm est.

Arbor melior est lapide, quia est & vivit.

Brutum verò melius est lapide, quia est, vivit, sentit.

Hôc Homo melior est, quia est, vivit, sentit, ratiocinatur & intelligit.

Ergo datur supremum bonum, à quo omnia bonitatem participiant, ab omnibus appetibile.

Hoc pacto per singula prædicata essentialia procedendo, necessitatem essentiæ DEI demonstrabis. *V. G.* ex Voluntatis, Virtutis, Veritatis, Gloriæ principiis ostendes, necessariò ultimum finem esse, in quo appetitus quiescat. In virtutem primam resolvi omnes virtutes; in veritatem primam omnes veritates; in gloriam omnes glorias & beatitudines; quæ omnia neque intellectui, neque voluntati satisfaciunt, nisi requiescant in uno, primo & ultimo.

Postquam demonstravimus DEUM esse, & divinam essentiam necessariò existere, omnes reliquas perfectiones simpliciter simplices, cæteraque attributa jam tutò inferes; qualia sunt: DEUM esse summe & absolutè bonum, immensum, æternum, sapientem, & sic de cæteris principiis Artis nostræ, ut sequitur.

Nulla Bonitas suprema dari potest, quin ipsa sit infinitè magna.

Nulla infinita B. & M. quin sit infinitè durans, scilicet æterna.

Nec ulla infinita B. M. D. quin sit infinitè potens.

Nec ulla infinita B. M. D. P. quin sit infinitè sapiens.

Nec ulla infinita B. M. D. P. S. quin sit infinitè volens.

Nec ulla infinita B. M. D. P. S. Vo. quin sit infinitæ virtutis.

Nec ulla infinita B. M. D. P. S. Vo. Vi. quin sit infinitè verax.

Nec ulla infinita B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. quin sit infinitè gloriosa.

Nec ulla infinita B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. quin sit infinitè bona.

Ergo per compositionem abstracto-concretam Bonitas est infinitè { Gloriosa, Ve. Vi. Vo. S. P. D. M. B. }

Ergo per compositionem concreto-abstractam infinitum bonum est infinita { Gloria. Veritas. Virtus. Voluntas. Sapientia. Potestas. Duratio. Magnitudo. Bonitas. }

Notan-

Notandum, quod omnia principia tertiæ Enneadis hujus sunt demonstrabilia per æquiparantiam, & est teste Aristotele, quando æquale majus demonstratur per æquale magis notum. Cùm itaque dicta essentialia principia sint æqualia in divinis, & prorsus identificentur in divina essentia, ideò unum per aliud facile & nullo penè negotio demonstrari potest; Sicuti enim, qui unam campanæ partem pulsat, is omnes haud dubiè campanæ partes ad sonum pariter edendum concitat; ita in DEO una perfectio poni nequit, quin omnes mox ponantur, adeò ut per terminorum convertibilitatem in divinis, abstractum de concreto, & hoc per illud æquo ratiocinio prædicentur.

His itaque præmissis jam ad propositum nobis scopum progrediamur. Et est, quomodo hujus Combinatoriæ Artis methodo admirandâ, omnia Theologicæ scientiæ arcana per Syllogismos absolutos & universales investigari possint.

CAPUT V.

Combinatio prima Syllogismorum.

Essentiam DEI juxta novem attributorum seu principiorum essentialium ordinem, qui in tertia Enneade continetur, investigans & demonstrans.

CATENA SYLLOGISMORUM.	PROBATIO PRÆMISSARUM.
1. B. M. Quicquid est infinitè *bonum*, id est infinitè *Magnum*. DEUS est infinitè bonus. Ergo est infinitè Magnus.	Si non esset infinitè M. esset limitatum; & consequenter non infinitè bonum.
2. M. D. Quicquid est infinitè *M.* id est infinitè *D.* id est æternum. DEUS est infinitè *M.* ergo infinitè *D.* id est æternus.	Quia magnitudo bonitatis esset limitata ab alio.
3. D. P. Quicquid est infinitè *durans*, id est infinitè *P.* DEUS est infinitè *D.* Ergo infinitè *P.* id est omnipotens.	Si non infinitè D. ergo habebit principium; ergo ab alio principiatus.
4. P. S. Quidquid est infinitè *P.* id est infinitè *Sapiens*. DEUS est infinitè *P.* Ergo infinitè *Sapiens*.	Si non. Ergo non infinitè magnus, nec bonus, quæ sunt absurda.
5. S. Vo. Quidquid est infinitè *S.* id infinitè *Vo.* DEUS est infinitè *S.* ergo infinitè *Vo.*	Si non infinitè P. ergo poterit & non poterit, ergo limitatam & illimitatam potentiam exercebit. Sed hæc involvunt contradictoria; loquimur enim de intrinseca potentia.
6. Vo. Vi. Quidquid est infinitè *Vo.* id est infinitè *Vi.* DEUS est infinitè *Vo.* ergo infinitè *Vi.*	Si non est infinitè S. ergo intelligendo se non se comprehenderet secundùm omne complementum perfectionis; & consequenter eum nonnulla laterent. Sed hoc est absurdum.
7. Vi. Ve. Quidquid est infinitè *Vi.* id est infinitè *Ve.* DEUS est infinitè *Vi.* ergo infinitè *Ve.*	Si non infinitè Vo. ergo non se amaret infinitè, defectu perfectionis. Sed hoc absurdum est.
8. Ve. G. Quicquid est infinitè *Ve.* est infinitè *G.* DEUS est infinitè *Ve.* ergo infinitè *G.*	Si non esset infinitè Vi. non pertingeret ad immensitatem & summitatem absolutam; quod dici non potest.
	Si non esset infinitè Ve. ergo non esset infinitè Sapiens, nec objectum responderet potentiæ infinitæ; quod de DEO dici non potest.
	Si non esset infinitè G. ergo non esset finis universorum, nec infiniti gaudii, quæ omnia implicant.

9. Quidquid itaque est infinitè M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. id est infinitè B.
DEUS est talis. Ergo.

Quæ quidem ita Combinari possunt, ut quodcunque ex novem prædicatis acceperis, de eo reliqua omnia prædicare possis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

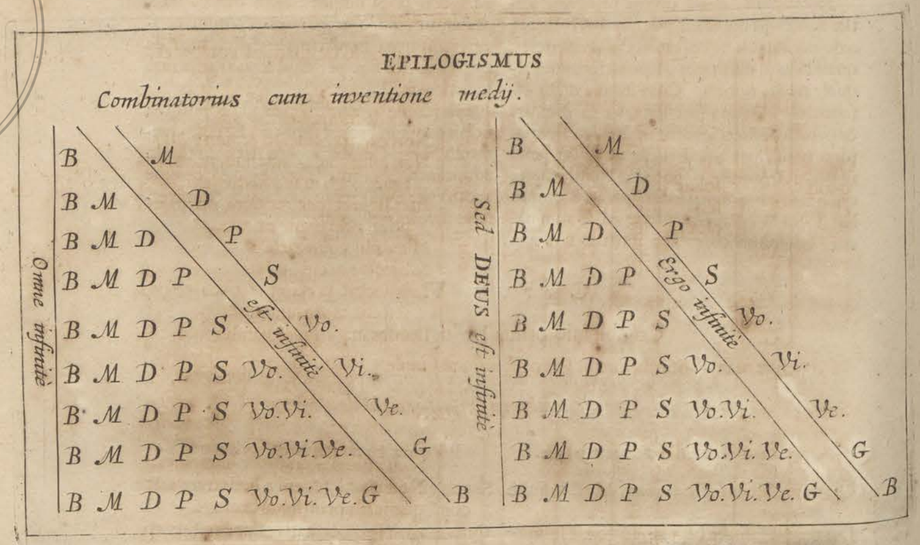

Combinatio secunda reliquorum Attributorum positivorum.

QUÆSTIO I.

De perfectionibus DEI.

1. An DEUS sit Ens unum, simplex, perfectum, bonum, sapiens, volens, omnipotens, providens; de singulis ordine dicetur.

Submove Enneadis secundæ Orbem primò sub quæstione Utrum; ita ut DEUS sit subjectum, & ens simplex prædicatum; hoc pacto procedes ut in præcedentibus, prædicando unitatem, simplicitatem, perfectionem DEI &c. de omnibus novem essentialibus principiis & attributis substantialibus. Ut in Exemplis vides.

1. *An DEUS unus absolutè.*

Omne quod est infinitè { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Est necessariò & absolutè unum. Sed △ est infinitè { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Ergo. Si non. Ergo,
- Et unum foret & multa.
- Esset compositus vel ex partibus, vel accidentibus, vel materia & forma, actu & potentia.
- Non carens principio & fine.
- Divisus potentia, ergo non semper in actu.
- Cognosceret per modum accidentalis cognitionis.
- Vellet subinde & non vellet, ergo mutabilis.
- Multiplicitati formarum subjaceret.
- Objectum cognoscibile difforme foret intellectui divino.
- Gloriam participatam habet.

Quæ omnia absurda sunt. Est ergo DEUS absolutè unus.

2. An

2. *An DEUS absolutè simplex.*

Omne quod est infinitè { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Est absolutè simplex. Sed △ est infinitè { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Ergo. Si non esset, Ergo
- Ex diversis bonitatibus constitueretur.
- Corporeus quocunque tandem modo & compositus.
- Non expers principii & finis.
- Non esset causa causarum, & ens entium, ergo in seipso divisum.
- Intelligeret per modum discursus, inferendo unum ex alio.
- Mutabilis voluntatis.
- Subjectus accidentibus.
- Intellectus versaretur circa cognoscibilia more humano.
- Divisus in gloria & gaudio suo.

Quæ omnia absurda sunt; Ergo est infinitè simplex.

3. *An DEUS perfectus.*

Omne infinitè { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Est absolutè perfectum. Sed △ est infinitè { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Ergo. Si non esset, Ergo
- Non esset actus purus.
- Non esset illimitatus & immensus.
- Non esset æternus, neque rerum omnium principium & finis.
- Aliquid potentiæ ei deesset.
- Non haberet omne complementum cognitionis.
- Non esset bonum appetibile ab omnibus.
- Non contineret omnem perfectionem simpliciter simplicem.
- Difformis intellectu cum objecto.
- Non esset absolutè beatus.

Quæ omnia absurda sunt. Est ergo DEUS perfectus absolutè; est ergo illud absolutè perfectum, extra cujus esse nihil est, cujus esse totum est suum nomen, cujus esse totum est independens ab alio.

4. *An DEUS sit summum Bonum.*

Omne infinitè { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Est summum bonum. Sed △ est infinitè { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Ergo. Si non. Ergo
- Non esset finis ultimus rerum.
- Quia si non esset infinitè M. non posset esse summum bonum; quia deesset illi bonum magnitudinis.
- Creaturæ omnes in bonitate deficerent.
- Impotens foret in communicandis bonis.
- Defectus in eo foret ratione providentiæ.
- Invidiosus dici posset.
- Deficeret in virtute sua.
- Intellectus difformis foret voluntati in providendo & communicando.
- Non esset completum gaudium in DEO.

Quæ omnia absurda sunt. Bona itaque omnia à DEO sunt, tanquam à primordiali principio effectivo, finali, extrinseco &c.

5. An

Universidad de Deusto
Biblioteca

5. An DEUS seipsum scientiâ comprehensivâ cognoscat.

Omne infinitè	B.	Est seipsum comprehensivè cognoscens.	Sed △ est infinitè	B.	Ergo.	Si non: Ergo
	M.			M.		Seipsum infinitè non appeteret.
	D.			D.		Magnitudo bonitatis eum lateret.
	P.			P.		Non esset æterna DEI cognitio.
	S.			S.		Eum lateret aliquid, quod nosse non posset; ergo plura nosset, quàm nosse posset.
	Vo.			Vo.		Intellectus, intelligibile, & intelligere non esset idem, sed per modum accidentis.
	Vi.			Vi.		Non esset causa rerum, nec scientiam haberet approbationis; voluntate enim ejus facta sunt omnia.
	Ve.			Ve.		Non cognosceret virtutem suam, ergo nec ea, ad quæ se extendit, noscit itaque & se & alia per seipsum.
	G.			G.		Cognoscibile non esset conforme intellectui; videt itaque malum per bonum, singularia, infinita, futura; quia cognitio est ipsa DEI essentia, non ut distinctum quid.
						Gloria ejus deficeret.

Quæ omnia sunt absurda. DEUS ergo seipsum comprehensivè cognoscit.

6. An in DEO sit Voluntas.

Omne infinitè	B.	Est infinitè volens.	Sed △ est infinitè	B.	Ergo.	Si non est: Ergo
	M.			M.		DEUS non perfectè se amaret.
	D.			D.		Non esset diffusivus sui.
	P.			P.		Voluntas DEI aliquando cessaret.
	S.			S.		Non esset omnipotens, quod implicat. Quia omnia solo nutu & Voluntate fecit.
	Vo.			Vo.		Intellectus & voluntas in DEO non essent idem.
	Vi.			Vi.		Non necessariò se vellet suamque bonitatem, nec etiam ex hypothesi.
	Ve.			Ve.		Semper ageret ex necessitate naturæ, ad extrà.
	G.			G.		Esset mutabilis ad intra.
						Non perfectè delectaretur gloriâ sui.

Quæ omnia absurda sunt.

7. An

7. An DEUS sit verè omnipotens.

Omne infinitè	B.	Est infinitè potens.	Sed △ est infinitè	B.	Ergo.	Si DEUS, ut est
	M.			M.		Summum bonum, non esset omnipotens, ergo diffusio bonitatis esset limitata ad intra & ad extra.
	D.			D.		Absolutè magnus, non esset omnipotens, ergo ejus magnitudo non sese extenderet ad omnia.
	P.			P.		Absolutè durans, non esset omnipotens, ergo ejus potestas non fuisset æterna.
	S.			S.		Simpliciter potens, non esset omnipotens, esset omnipotens & non omnipotens.
	Vo.			Vo.		Absolutè Sapiens, non esset omnipotens, de omnibus providentiam non haberet.
	Vi.			Vi.		Absolutè Volens, non esset omnipotens, Voluntas non adæquaret intellectum, & per consequens esset defectuosa.
	Ve.			Ve.		Summæ virtutis, non esset omnipotens, illum in virtute deficere necesse foret.
	G.			G.		Infinitè verax, non esset omnipotens, non esset ratio rationum.
						Simpliciter gloriosus, non esset omnipotens, eum in beatitudine sua deficere necesse foret.

Hæc omnia absurda sunt, & impossibilia. Ergo.

Per Resolutionem.

DEUS est omnipotens, quia infinitè bonus.
Est infinitè bonus, quia est infinitè magnus.
Est infinitè magnus, quia est infinitè durans.
Est infinitè durans, quia est infinitè potens.
Est infinitè potens, quia est infinitè sapiens.
Est infinitè sapiens, quia est infinitè volens quoad se.
Est infinitè volens quoad se, quia est infinitæ virtutis.
Est infinitæ virtutis, quia est infinitè verax.
Est infinitè verax, quia est infinitè beatus.

8. An detur Providentia in DEO.

Ubi est infinita	B.	Ibi est providentia respectu rerum.	Sed DEUS est infinita	B.	Ergo.	
	M.			M.		Quia ratio ordinis ad finem est in mente DEI.
	D.			D.		Quia infinita magnitudo bonitatis ubique providet.
	P.			P.		Quia ab æterno objectivè providet omnibus.
	S.			S.		Quia omnia subjecta sunt ejus potentiæ, ergo & providentiæ.
	Vo.			Vo.		Quia est ordo immediatus rerum ad se tanquam ad finem.
	Vi.			Vi.		Non tamen necessitatem imponit in omnibus, executionem tamen facit per velle suum, quia perfectio mundi id requirit.
	Ve.			Ve.		Quia uti se res habet ad providere, sic ad conservare.
	G.			G.		Si non; ergo DEUS malum intenderet formaliter, non permissive.
						Quia ex providentia resultat gloria conditoris DEI.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Habes hîc Lector positiva DEI Attributa cum absolutis Artis nostræ principiis Combinata, qui est primus Combinandi modus per simplices terminos. Modò Tabulam hîc apponendam duxi, quæ uti omnes terminos ad unumquodque ex novem reducibiles Combinat, ita innumerorum quoque argumentorum sedes suppeditat Tyroni ad quamcunque quæstionem urgendam peridoneas.

CAPUT VI.

TABULA

Terminorum reducibilium ad novem prædicata essentialia.

AD BONITATEM

Termini reducibiles sunt.

DEUS.

1. Unum simplex, perfectus absolutè.
2. Ens entium. Origo bonorum omnium.
3. Creator omnium, Natura naturans.
4. Causa causarum.
5. Conservator omnium existens, per se, & à se, in se, & ex se.
6. Actus purus, & simpliciter simplex.
7. Bonum summum & increatum.
8. Necessarium, absolutum.
9. A quo omnia participativè bona sunt.
10. Bonum appetibile ab omnibus.
11. Centrum universæ creaturæ.
12. Bonum per essentiam.
13. Amor omnium objectivus.
14. Amando infundit bonum omnibus.
15. Idem est, & id per quod est.
16. Infinitè perfectus, & causa ordinis & unum simpliciter.
17. Indivisus in se, quia sine partibus.
18. Omnia affectant assimilari suæ causæ.
19. Cujus esse, operari, & finis idem sunt.
20. A quo omnia dependent ceu à principio & primo exemplari effectivo & finali extrinseco.
21. Bonum expetibile quia ab ipso bona sunt.
22. Diffusivum sui essentialiter.
23. Communicativum sui ad intra substantialiter.
24. Acceptabile & gratum finaliter.
25. Perfectionem omnibus tribuens.
26. Amor est, cujus voluntas tanquam primus actus tendit in bonum secundum se.
27. Id à quo omnia participativè bona sunt.
28. Per cujus communicationem & diffusionem bonitatis omnia sunt.
29. Ad quod tendit omnis appetitus creaturæ.
30. Appetibile ultimatum.
31. Quò bonitas major est, tantò diffusio & communicatio major.
32. Primum & supremum entium.
33. Causa universalis omnis bonitatis & perfectionis in creaturis.
34. Infinitè excedit omnem creaturæ perfectionem.
35. Finis omnium.
36. Quod totum esse, bonitatem & perfectionem tribuit creaturis.
37. Omne sive finitum sive infinitum DEO additum non facit illud majus aut melius intrinsecè.
38. In suo esse constituitur per propriam essentiam & aseitatem.
39. Non ordinatur ad finem suum consequendum per aliquid distinctum à se & à sua essentia.
40. Per essentiam suam realiter comprehendit seipsum & fruitur seipso.
41. Non perficitur participativè & dependenter ab alio.

THEOLOGICI TERMINI

Ad Magnitudinem reducibiles.

DEUS.

1. Magnitudo increata.
2. Infinitus, omnia in omnibus.
3. Immensus & ubique per essentiam, præsentiam & potentiam.
4. Incomprehensibilis, quia infinitæ perfectionis.
5. Principii & finis expers.
6. Interminabilis, quia infinitè magnus.
7. Quantitatis & qualitatis expers.
8. Omnia implens.
9. Ubique. Incircumscriptibilis loco.
10. Quo nihil majus dari potest.
11. Ipsum esse non receptum in aliquo.
12. Distinctus ab aliis infinitè, & alia ab illo.
13. Unde creatum infinitum actu dari non potest per essentiam, quia coincideret cum infinito absoluto; & quia est contra rationem facti, cum esse rei factæ non sit de ejus essentia.
14. Inexistens omnibus rebus, non ut pars, vel accidens, sed ut agens & conservans.

15. Continens omnia, & omnibus inexistit, non formaliter sed causaliter, per esse proprium non ut forma, sed ut causa, sine quo nihil potest esse & conservari.
16. Non existit ut indivisibile in quanto.
17. Totus in singulis, & totus in omnibus.
18. Omnibus sufficientiam præstans.
19. Intensivè & extensivè omnia excedens.
20. Infinitæ capacitatis.
21. Omni compositione & partibus expers.
22. Sub nullo genere & specie continetur. Non veniens in compositionem aliorum.

AD DURATIONEM

Termini reducibiles.

DEUS.

1. Æternus. Duratio increata, essentialis.
2. A & Ω. sibi soli sufficiens.
3. Perfectus in æternitate essentiæ suæ.
4. Principio & fine carens.
5. Semper nunc, absque præterito & futuro.
6. Nulli tempori aut æviternitati subditus.
7. Possessor sui ipsius ab æterno.
8. Omnia continens & semel & simul.
9. Totius vitæ simul & perfecta fruitio.
10. Totus in actu, omni potentialitate exclusa.
11. A quo omnia nonnihil æternitatis participant.
12. Immutabilis, quia suum ipsius esse est.
13. Uniformis semper tum intellectu tum voluntate.
14. Cujus duratio est duratio rerum omnium.
15. Omne tempus & ævum includens.
16. Cujus duratio & essentia idem sunt.
17. Omnes temporum differentias supergrediens.
18. Circulus, cujus centrum ubique, circumferentia nusquam.
19. Mensura increata sui ipsius.
20. Nulli mutationi, neque quoad locum, neque quoad finem, neque quoad voluntatem, ut in creatis fit, obnoxius.
21. Actus purus, simplex, & totius perfectionis complementum.
22. Maximum absolutum.
23. Indeficientem naturam habens.

AD POTENTIAM

Termini reducibiles.

DEUS.

1. Potentia infinita.
2. Omnipotens.
3. Possibilium cognitor.
4. Potens omnia, nisi implicet ex parte objecti.
5. Cujus effectus ad extra non coæqualis est potentiæ suæ.
6. A quo omnis potestas.
7. Dominator absolutus, Princeps, Rex, Gubernator.
8. Cui omnia subsunt.
9. Actus divinæ potentiæ est idem cum essentia sua.
10. Cujus esse & operari idem sunt.
11. Cujus esse & posse idem sunt.
12. Principium activum rerum omnium non passivum.
13. Nobilissimus & purissimus actus.
14. Nulli potentialitati subjacens.
15. Cujus voluntas quod imperat, id potentia exequitur, & scientia ad id dirigit, quæ omnia unum sunt, ratione tantum distincta.
16. Quantò quis majorem habet & perfectiorem agendi rationem, tantò potentia ipsius est major in agendo; sed divina essentia principium agendi in DEO est infinitum, ergo & potentia.
17. Movens omnia ipse immobilis.
18. Cognoscens non entia, possibilia tamen scientiâ visionis, quia ipsi omnia sunt præsentia; non entia verò & impossibilia cognoscit scientia simplicis intelligentiæ secundùm D. Bonavent.
19. Cognoscit mala per bona.
20. Cognoscit singularia quia contingentia, quia ea creat; infinita, quia omnia cognitioni ejus subsunt sine omni temporis respectu, eadem ratione futura.

AD SAPIENTIAM

Termini reducibiles.

DEUS.

1. Omniscius, Intellectus primus.
2. Archetypon increatum.
3. Increata Sapientia.
4. Idea idearum.
5. Ineffabilis quia illimitatæ essentiæ.
6. Incomprehensibilis, quia intellectum creatum infinitè excedit.
7. Vita vitarum, à qua omnia vitam & esse participant.
8. Monas intellectualis, quia unitas essentialis.
9. Cujus scientia non est actus, sed sua substantia.
10. Non est per modum conclusionis, neque universalis, neque particularis; non per modum habitus vel potentiæ, sed altiori modo se habet, utpote identificatum cum essentia divina.

Universidad de Deusto
Biblioteca

11. Intelligens se per se, cujus intellectus idem est cum eo, quod intelligitur.
12. Quem nihil latet, quia aliàs esset in potentia.
13. Comprehensor sui ipsius essentialiter & substantialiter.
14. In quo intellectum, intelligere & intelligibile idem sunt.
15. Qui in se & virtute sua omnia alia cognoscit à se producta sine discursu, in se ipso, ut est causa causarum.
16. Omnia quæ sunt, sunt per scientiam approbationis DEI.

AD VOLUNTATEM
Termini reducibiles.

DEUS.

1. Cujus Voluntas, ipse est.
2. Cujus intellectus & essentia idem sunt.
3. Qui est finis omnium.
4. Qui amat quod possidet, eoque gaudet non motus ab alio.
5. Qui vult alia à se, ut ad finem, seipsum ut finem.
6. Qui vult alia, quia diffusivum sui omne bonum.
7. Qui vult multa propter unitatem essentialem bonitatis suæ.
8. Vult se necessariò, alia ex hypothesi, id est non defectu voluntatis suæ, sed creaturæ.
9. Quæ est causa rerum, quia agit per intellectum & Voluntatem, non ex necessitate naturæ, quia crearet infinitum, sed finitè, quia voluntas determinat.
10. Qui unico actu vult finem & media.
11. Vult hoc esse propter hoc, non tamen propter hoc vult hoc.
12. Cujus voluntas semper impletur, quia causa universalis.
13. Vult omne bonum, id est, simpliciter; non alia, quia nulli mutationi obnoxia est.
14. Non est mutabilis, quia sua substantia.
15. Omnis mutatio ex parte creaturæ in DEO non nisi metaphoricè.
16. Non nisi in aliquibus necessitatem imponit ob efficacem suam voluntatem, in reliquis conditionatam.
17. Quæ liberè vult, quia potest velle hoc esse vel non esse.
18. Voluntas signi fundatur in creaturis; contrà voluntas beneplaciti. Ita punitio in nobis est signum iræ in DEO; quæ enim in nobis sunt signa volendi, in DEO sunt divina voluntas.

AD VIRTUTEM
Termini reducibiles.

DEUS.

1. Virtus infinita.
2. Increata vis substentativa omnium.
3. Quæ omnibus influit creaturis.
4. Quæ in esse & vivere conservat omnia.
5. Lux infinita omnia illustrans.
6. Lux increata in se reflexiva.
7. Ex cujus igne omnia genita.
8. Sol supramundanus caloris vigorem omnibus infundens.
9. Ignis, lux, lumen primum & infinitum.
10. Cujus lux est ipsius essentia.
11. Lux intellectualis omnia attingens.
12. Cujus luce mundus fovetur & sustentatur.
13. Cujus virtute luminis omnis homo sanctificatur.
14. Pater luminum à quo omne bonum.
15. Cujus virtutis radios omnia participant.
16. Cujus vis in fontani luminis recessu latet.
17. Virtus cujus ope omnia vivunt, moventur, sunt.
18. Lux prima simplicissima, incorporea, à qua omnis lux promanat.
19. Vita rerum omnia implens, animans, conservans.

AD VERITATEM
Termini reducibiles.

DEUS.

1. Veritas æterna infinita.
2. Prima & summa veritas.
3. Regula & norma omnium veritatum creatarum.
4. A qua omnia participativè vera sunt.
5. Omnis falsitatis expers, quia immutabilis.
6. Omnia vera sunt per comparationem ad intellectum divinum.
7. Veritas in intellectu divino non est tanquam in componente & dividente.
8. Quia est suum esse & intelligere sine compositione.
9. Veritas nulli mutationi obnoxia.
10. Dictamen omnium veritatum.
11. Unum, verum, bonum, in ente increato substantialiter idem sunt.
12. Veritas & intellectus in DEO convertuntur.
13. Sicut se habet malum ad bonum, ita falsum ad verum; unde fieri non potest, ut DEUS malum & falsum cognoscat, nisi per bonum & verum, quorum privationes sunt.

14. Sicuti

14. Sicuti veritas & intellectus in DEO idem sunt cum sua essentia, ita in creatis cum ente convertitur.
15. Cujus justitia veritas est.
16. Omnia ordinat secundum suam sapientiam, quæ est regula, & veritas dicitur.
17. Fons totius cognitionis & sapientiæ.
18. Origo totius inventionis rerum.
19. Exemplar veritatis.

AD GLORIAM
Termini reducibiles.

DEUS.

1. Beatitudo increata.
2. Gloria infinita.
3. Gaudiosus.
4. Æternus sui ipsius possessor.
5. Sibi sufficientissimus.
6. A quo omnis gloria.
7. Superbenedictus.
8. Gloria & merces Electorum.
9. Regnum omnium seculorum.
10. Honor totius creaturæ.
11. Dignissimus, superexcelsus.
12. Lumine gloriæ electos beatificans.
13. In quo omnes participativè beati sunt.
14. Beatitudo essentialis & formalis sui ipsius, quia identificatur cum essentia divina.
15. Speculum voluntarium visionis beatificæ.
16. Ultima beatitudo & sui ipsius & omnium, quia est summum bonum & perfectissimum.

Usus Tabulæ hic est. Singulæ propositiones, quæ in singulis columnis continentur, reducuntur ad illud absolutum principium, quod in fronte referunt, & sunt veluti media quædam ad formandos syllogismos dispositа, & in majori quidem propositione locum tenent subjecti, in Majori verò, prædicati; ita ut DEUS in Minori semper pro subjecto assumatur; prædicatum verò in Majori semper sit unum ex novem principiis essentialibus. *Exempli gratia.*

Omne unum, simplex & absolutè perfectum, est absolutè Bonum. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

DEUS est unum, simplex & absolutè perfectum.

Ergo est absolute Bonus, Magnus, &c.

Rursus.

Necesse est, ut Ens entium sit absolutè Bonum. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

DEUS est Ens entium. Ergo.

Iterum.

Origo bonorum omnium est necessariò infinitè bonum. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

DEUS est origo bonorum omnium. Ergo.

Hoc pacto in reliquis ordine terminis Compositis procedes, quæ, ut dixi, sunt tot media.

Est & hoc mirabile, omnes hasce propositiones ita esse dispositas, ut omnes & singulæ assumptæ mediorum locum subeant, *V. G.* Probatur, DEUM esse Ens unum simplex & perfectum; assumo pro medio secundum terminum in Columna, & sic argumentor.

Ens entium necessariò est unum, simplex & absolutè perfectum.

DEUS est ens entium. Ergo.

Hujus Majorem probare poteris per quamlibet aliam propositionem. *Verbi gratia.*

Omne quod à se & necessariò existit, id est unum, simplex & perfectum.

Sed Ens entium necessariò à se existit. Ergo.

Quicunque itaque has Columnarum propositiones rectè calluerit, is ingentem syllogismorum de qualibet Theologica materia congeriem paratam habebit.

Vides Lector hic octo Combinationes Syllogisticas, quibus attributa divina per novem essentialia principia demonstrantur; ut ex hisce discas, quomodo de reliquis divinis perfectionibus, videlicet de infinitate, immutabilitate, æternitate, immortalitate, incomprehensibilitate, similibusque, in hoc Combinationis Theologicæ negotio procedendum sit; & quàm multiplici argumentorum varietate, unam & eandem rem demonstrare ex suis principiis possis.

Atque hactenus quidem de essentialibus DEI perfectionibus; nunc quomodo illa per Enneadem Erotematicam. Amplianda sint videndum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPUT VII.

Combinatio Divinæ essentiæ per Quæstionum regulas.

De Divina essentia juxta enneadem quæstionariam discutienda.

OStensâ divinâ essentiâ modo suprà dicto, procedes juxta primi circuli quæstiones : Quid ; Ex Quo ; propter Quid ; Quantum; Quale; Quando ; Ubi ; Quomodo ; vel Quo. In singulis investigando naturam, proprietatem & essentiam divinam. *V.G.* Quid sit DEUS; quid intrinsecè & in se ad intra, quid extrinsecè in alio, sive ad extra ; utrum compositionem aliquam admittat ; quid formaliter ; quid agat, quid patiatur ; utrum subsistet accidentibus, & sic ea juxta novem essentialia & substantialia principia combinabis.

Et quæstionem quidem de, Utrum DEUS sit, jam suprà expedivimus, restat quomodò reliquæ quæstionum particulæ ad propositam nobis materiam discutiendam applicari debeant.

Per quæstionem Quid?

Quæritur itaquè primò. Quid sit DEUS?

℟. Quod sit ens à seipso, per seipsum, in seipso existens, sitque formaliter infinitè B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

Per Analysin itaque sic argumentos.

Si DEUS est ens à seipso, &c. Ergo erit primum.
Si primum, ergo nullum illo fuit anterius.
Si nihil illo fuit anterius, ergo non ab alio ullo.
Si non ab alio ullo, ergo independens ab omni alio.
Si independens ab omni alio, ergo supremum & maximum ens est.
Si supremum & maximum ens est, ergo ab eo omnia alia.
Si ab eo omnia alia, ergo principium & causa universalis omnium.
Si causa est universalis omnium, ergo ens summè diffusivum sui.
Si summè diffusivum sui, ergo summè bonum.
Si summè bonum, ergo omnia bona ab eo participativè bona sunt.
Sed participativè bona esse non possent; nisi omnibus ubique affluerent.
Si omnibus ubique affluit, ergo erit immensus.
Sed immensus esse non potest, quin sit æternus.
Si enim esset immensus & non æternus, jam non esset primum, nec à se, neque independens ab omni alio ; atque adeò foret immensus & non immensus, quod implicat ; Hoc ipso itaque quod immensus est, æternum quoque esse necesse est.
Si æternus, ergo absolutè potens, ergo omnipotens, ergo omnivolens, παντοδύναμος, verissimus, gloriosissimus.
DEUS ergo est ens primum, à seipso existens & subsistens formaliter, infinitè B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. Quod erat demonstrandum.

Per quæst. Cur.

Quæritur Secundò. Cur sit DEUS?

℟. Propter seipsum. Et hoc pacto id ostendo.
Id est propter seipsum, quod immediate se ipsum respicit ut finem ultimum.
Si enim non seipsum respiceret ut finem, extra se alium finem haberet.
Sed impossibile est, DEUM præter se ipsum alium finem habere ; ergo uti alium finem non respicit nisi seipsum, ita & propter seipsum esse necesse est.
Minor probatur. Si enim alium præter seipsum finem haberet, ergo appeteret illum extra se, tanquam aliquid sibi conveniens ; quod impossibile est ; careret enim aliquo bono, eoque privaretur ; Sed Deus nullius indigus, nullo extrinseco bono perfectus est, cum sibi sit sufficientissimus omni carens defectu.
Manet ergo. Deum esse propter seipsum.
Si hoc ; ergo omnes alii fines, omnia bona in id, quod propter seipsum est, resolvuntur.
Cùm nullus appetitus satiari & quiescere possit, nisi in ultimo fine, qui est Deus, finis sui ipsius.

Per quæst. quantum.

Quæritur Tertiò. Quantus sit DEUS?

℟. Quod sit magnus sine numero & mensura.
Est magnus sine numero & mensura, quia magnitudinis & extensionis suæ non habet terminos.

Ergo

Ergo infinitus { Duratione, Potentiâ, Sapientiâ, Voluntate, Virtute, Veritate, Gloriâ, Unitate, Magnitudine, } Quia { Æternus. Omnipotens. Omniscius. Quæcunque vult facit in Cœlo & in Terra. Virtus summa. Veritas æterna. Gloria suipsius. Unicum & summum bonum. Magnitudinis suæ non habet terminos, omnia continens à nullo contentus. }

Et sic de cæteris perfectionibus divinis idem judicium esto.

Quæritur Quartò. Quomodo DEUS sit B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

℟. Quod DEUS sit { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Ratione {
B. Diffusionis & communicationis bonitatis suæ tum ad intra, tum ad extra, omnibus rebus.
M. Extensionis magnitudinis suæ in omnia.
D. Durationis suæ, qua facit, ut omnia sint & durent, & in suo esse conserventur meliori modo, quo sunt & esse possunt.
P. Infinitudinis essentiæ suæ, cui omnia substant & obediunt.
S. Miræ ordinis providentiæ, qua omnia in numero, pondere & mensura condidit, omnia cognoscit, videt, conservat.
Vo. Voluntatis absolutæ, quæ est sua ipsius essentia, qua suum & esse, posse, velle, & operari idem sunt, licet nonnulla, extra se necessariò, quædam liberè & contingenter cognoscat.
Vi. Immensæ suæ activitatis & efficaciæ, quæ omnia esse, posse, vivere, velle, operari facit.
Ve. Idealis sui intellectus, quo omnia, ut sunt, intuetur, sine ulla objectorum ad intellectum divinum difformitate aut falsitate.
G. Beatitudinis suæ, qua seipso solus fruitur, in seipso, tanquam in sempiterna bonitatis suæ abysso, requiescens.

Hæc verò omnia modo in præcedentibus solito demonstrari & per Analytico-Syntheticum ampliari poterunt.

Quæritur Quinto. Qualis sit DEUS vel utrum DEO qualitas conveniat?

℟. Quod Deo qualitas convenire non possit, & sic argumentor.
Si Deo qualitas conveniret, sequeretur primò, Deo aliquid, quo essentia ejus caret, accedere, adeoque accidentibus subjiceretur.
Secundò. Sequeretur, quod in Deo contrarietas intrinseca reperiatur.
Tertiò. Quod attributa essentialia Dei non idem essent, cum ipsa essentia.
Quartò. Quod Deus in compositionem partium veniat; Unde sic arguo.

Si Deus in compositionem partium veniret, illa compositio esset, vel haberet se, ut compositum ex { Materia & forma. Genere & differentia. Totum ex partibus. Potentia & actu. Ut genus ex speciebus. Ut species ex individuis. Ut causa ex effectibus. Ut subjectum ex accidentibus. Ut ens ex omnibus constitutum. } Sed hæc omnia sunt absurda & impossibilia. } Ergo △ in compositionem partium non venit ; uti suprà demonstratum fuit.

Hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hoc idem ostendi potest ex novem prædicamentis accidentalibus; Sequeretur enim: DEUM esse quantum, esse figuratum, dicere respectum ad aliquid sibi non identificatum; agere & pati, in loco esse, certo situi & tempori subjici, &c. quæ absurda sunt: Ergo.

Est ergo minimè dicendus qualis in rigore physico; sed ipsa attributa DEI: B. M. D. P. S. &c. sunt ipsa DEI essentia, substantialiter identificata cum illa.

Quæritur Sextò. An DEUS sit alicubi & an verè in loco, & an locatio ipsi conveniat?

Hujus quæstionis resolvendæ modum vide in sequentibus suo loco. Uti & Quæstionem Septimam de Quando.

Quæritur. De quo vel ex quo DEUS sit?

Hanc quæstionem resolves per 6. hujus propos. Utrùm DEUS in compositionem partium veniat.

Possunt & hæ quæstiones innumeris aliis modis urgeri, quos ex ipsa rota Erotematico circulo adscriptos facilè addisces; Quare hîc tantùm eos indigitasse sufficiat.

CAPUT IX.

De applicatione dictorum ad principia respectiva.

His positis, jam quomodò divinam essentiam per tenneadem principiorum respectivorum investigare valeas, aperiendum restat. Hoc itaque pacto procedendum est.

Applicentur Circuli extimi primæ quæstioni, Utrum: secundo circulo subjectum DEUS. Deinde pone in tertio circulo primum principium, quæ est differentia; in quinto circulo primam distinctionem, quæ est rationis, & deinde formabis talem quæstionem: Utrum DEUS sit infinitè bonus, magnus, durans, potens, sapiens &c. differat, concordet, contrariet, principiet, mediet, finiat &c. quoad primum, utrum attributa DEI differant inter se ratione, sive quod idem est, utrum hæc principia essentialiter in DEO distinguantur distinctione rationis, vel modali, vel formali, an reali, & sic de cæteris; Solutionem præstabit propositionis factæ, Circulus 9. distinctionum; sic itaque argumentaberis.

Quæstio I. *Utrum inter attributa detur distinctio rationis puræ sive ratiocinantis.*

℟. Affirmativè cum plerisque Scholasticis, & sic argumentor.

Ubicunque causantur plura entia rationis inter subjectum & prædicatum, ibi est distinctio rationis secundùm nos, inter propositionis identicas.

Sed in DEO causantur plura entia rationis puræ inter subjectum & prædicatum, id est inter has propositiones identicas:

B.	B.	
M.	M.	
D.	D.	
P.	P.	
S.	S.	Ergo inter illas datur distinctio rationis inter subjectum & prædicatum, semper intelligendo secundùm nostrum concipiendi modum.
Vo.	Vo.	
Vi.	Vi.	
Ve.	Ve.	
G.	G.	

Est

Quæstio II. *Utrum divina attributa distinguantur inter se ratione ratiocinata, seu virtuali?*

℟. Affirmativè.

Omnis distinctio rationis cum fundamento in re est distinctio rationis ratiocinatæ, sive virtualis.	Bonitas DEI est Bonitas magna.	Inter hosce terminos est distinctio rationis cum fundamento in re.	Ergo inter illas datur distinctio rationis ratiocinatæ, sive virtualis.
	Magnitudo est magnitudo æterna.		
	Æternitas est æternitas potens.		
	Potentia est potentia sapiens.		
	Sapientia est sapientia volens.		
	Voluntas est voluntas virtuosa.		
	Virtus est virtus vera.		
	Veritas est veritas gloriosa.		
	Gloria est gloria & gaudium absolutum.		

Hanc virtualem distinctionem nonnulli Scholastici formalem quoque appellant, uti ex sequenti discursu patet.

Quæstio III. *Utrum attributa modaliter distinguantur, an formaliter?*

℟. Non datur in Deo modalis, sed formalis distinctio.

Prius ita ostenditur.

Modalis distinctio tunc est, quando unum alteri additum non mutat rationem constituti.

Sed talis in Deo non datur distinctio.

Ergo non per modos, sed per formales rationes attributa inter se distinguuntur. Quod ita ostendo.

Ubicunque sunt plures formalitates ibi datur distinctio formalis.	Sed inter	B. & M.	Dantur plures formalitates. Ergo inter attributa divina datur distinctio formalis.	Ratio: quia △ Non	A magnitudine, sed à bonitate bonus est.	Formaliter.
		M. & Æt.			A magnitudine, sed ab æternitate æternus est.	
		Æt. & P.			Ab æternitate, sed à potentia potens est.	
		P. & S.			A potentia, sed à sapientia sapiens est.	
		S. & Vo.			A sapientia, sed à voluntate volens est.	
		Vo. & Vi.			A voluntate, sed à virtute virtuosus est.	
		Vi. & Ve.			A virtute, sed à veritate verus est.	
		Ve. & G.			A veritate, sed à gloria gloriosus est.	
		Just. & Mis.			A justitia, sed à misericordia misericors est.	
		Intell. & Vol.			A voluntate generans, nec ab intellectu amans est. Sed intellectu generat, & voluntate spirat amorem.	

Quæstio IV. *Utrum in DEO detur realis distinctio?*

℟. Affirmativè.

Ubicunque sunt tres ratæ res & incommunicabiles, ibi datur distinctio realis.

Sed in Deo sunt tres res ratæ & incommunicabiles: Pater, Filius & Spiritus Sanctus. Ergo.

Atque prædictæ distinctiones Deo propriè congruunt, non item reliquæ, quia solis creaturis. Sed hæc fusiùs in sequentibus deducuntur.

Quæst. V. *Utrum in* DEO *detur differentia & concordantia?*

℟. Affirmativè; & per inductionem probatur.

Distinguuntur, sive differunt latè sumpta verè inter se { Petrus, Homo, Leo, Arbor, Cœlum, Substantia } Et { Paulus. Leo. Arbor. Lapis. Angelus. DEUS. } Concordant verò, In { Homine. Animali. Corpore animato. Corpore. Substantia. Ente. }

Ergo in DEO datur differentia & concordantia intrinseca, semper intelligendo differentiam pro distinctione virtuali, aut formali.

Aliter.

Differunt inter se { Ens & infinitas. Ens & finitudo. Substantia & Spiritualitas. Substantia & corporeitas. Elementa 4. Arbor, Leo. Leo & Petrus. Angelus & Homo. Homo & DEUS. } Concordant, In { DEO intrinsecè. Substantia. Angelo & Anima. Cœlo, primo corpore naturæ. Elementis seu mixtis. Corpore animato. Natura sensitiva. Intellectuali. Christo, qui est omnia in omnibus. }

His positis, sic argumentor.

Ubicunque datur { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. } Et { M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Ibi secundùm nostrum concipiendi modum datur differentia. Sed in DEO datur. Ergo.

Iterum. Ubicunque datur infinita { B. M D. P. S. Vo. Vi. Ve. } Et { M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Ibi datur concordantia. Sed in Deo datur B. & M. Quia concordant in essentia divina, cum qua identificantur.

Conveniunt & hæ prædicationes etiam rebus creatis, quare per novem subjecta deduci possunt.

Variæ quoque Differentiæ & Concordantiæ rationes inveniri poterunt in Loculamento Differentiæ & Concordantiæ; ut, num in DEO differentia sit, vel generis in species; speciei in individua; totius in partes; causæ in effectus &c. de quibus citata loculamenta consule. Si numerica, si specifica, si generica, si se totis subjectiva aut objectiva. Et Respondetur per negationem; Quia si numerica differentia daretur in divinis, divina essentia esset una & multa, & personarum multiplicitas in una essentia consequenter assereretur; quod est absurdum. Neque specifica aut generica differentia datur in DEO; quia poneretur in prædicamento tanquam species aut genus subalternum, & sic de cæteris arguendo, de quibus in primo Libro, Capite de differentia & concordantia amplè dictum fuit.

Quæstio VI. *An in DEO detur contrarietas intrinseca?*

Respond. Negativè.

Omnis contrarietas consideratur vel in qualitate, vel virtute, vel in relatione vel similibus hisce;

Sed nihil horum in Deo admitti debet. Ergo.

Minor probatur inductione.

Si DEUS

Si DEUS intrinsecè & physicè involveret contrarietatem; ergo in Deo successivè esset { Bonum & malum. Magnum & parvum. Æternum & temporale. Potentia & impotentia. Scientia & ignorantia. Voluntas & noluntas. Virtus & defectus. Veritas & falsitas. Gloria & ignominia. } Sed hæc omnia absurda sunt. Quia DEUS ex accidentibus qualitatibusque constitueretur, quod est impossibile. Ergo.

Potest tamen dici impropriè contrariari malo extrinsecè, quia dicitur odisse malum, & amare bonum. Quare contrarietas propriè creatis rebus competit, & iis, quæ accidentibus subsunt; complicat tamen DEUS intra se, ob infinitam suam essendi rationem, contradictoria; uti paulò post apparebit.

Quæstio VII. *An DEUS sit primum principium rerum.*

℟. Affirmativè hoc syllogismo.

Omne quod est primum principium, illud est causa causarum.

Sed DEUS est primum principium rerum, ergo causa causarum.

Minorem probo inductione per novem principia substantialia.

Minoris probatio.

Illud est primum principium rerum à qua omnia participativè sunt. { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Sed DEUS est talis causa. Ergo.

Majoris probatio.

Omne quod est infinitè { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Id est consequenter causa rerum & causa causarum. Sed quod est primum rerum omnium principium, est infinitè { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Uti in præcedentibus demonstratum est. Ergo quod est primum rerum principium, id est causa rerum, & causa causarum;

Quæ omnia aliter sequenti modo ostendi possunt; Sic ergo argumentor:

DEUS est unum essentialiter & absolutè, ergo principium primum est omnium.

Si non: ergo ab uno essentiali est absoluto nihil est; quod impossibile est; cùm unitas sit principium numerationis; ergo unum & principium primum est.

Si DEUS est principium omnium, ergo omnia ab ipso.

Si enim non omnia essent à principio, id vel nihil esset, vel otiosum esset; quod pariter est impossibile; sicuti igitur unitas est principium omnis numerationis, ita & ordinis; & uti ab hoc omnia ortum habent, ita ab unitate numerari incipiunt.

Si itaque est principium numerationis & ordinis, ergo & principium productionis; ab eo enim omnia producta sunt.

Si principium productionis, ergo & constitutionis; unum enim illud, quod in entibus reperitur essentiale, & quod ea in esse suo constituit, aliundè non est, nisi à principio productionis, quo omnia constituuntur.

Si itaque principium constitutionis est, ergo & principium essentiæ, cùm omnis essentia ab uno per unitatem suam prodierit.

Si principium essentiæ, ergo & principium à quo omnia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ergo & ideale principium, ut ita dicam, quo omnia sunt.
Ergo & exemplare, cùm omne ideatum, uti ab una idea profluxit, ita & ejusdem particeps sit.
Si hoc, ergo & principium conservationis; quia omnia entia tam diù conservantur, quamdiu una sunt; qua unitate ab eis ablata in nihilum ruunt.
Si principium conservationis est, ergo & finitionis & perfectionis; à plenitudine enim ejus omnia accipiunt, omnia perficiuntur; Ergo principium, medium & finis omnium; principium namque & bonum idem sunt; bonum autem omnibus entibus est propositum.
Est itaque DEUS principium à quo omnia; principium seu medium, circa quod omnia versantur, & principium finale in quod omnia resolvuntur.

Quæst. VIII. *An DEUS medium sit?*

Respond. affirmativè.

Nota primò, Medium sub triplici ratione considerari posse; vel ut est medium centri; vel uti est medium conjunctionis; vel denique uti est medium mensurationis & extremitatum. Omnibus his modis DEUM medium dici posse, & primò quidem, DEUM esse medium centri, ita ostendo.

Centrum universale rerum est, ad quod omnia tendunt;
DEUS est centrum universale rerum.
Ergo ad eum omnia tendunt.
Si omnia ad eum tendunt, ergo circulus intellectualis est omnia continens; ergo & centrum; quod ita demonstro.
Si non, Ergo circulus sine centro, & centrum sine sphæra concipi possent. Sed hoc est impossibile; Ergo hoc ipso, quod DEUS centrum est, & circulus est; est enim de essentia circuli centrum, & de centri essentia circulus.
Si ergo est circulus omnia continens, ergo circulus est infinitus.
Si hoc; ergo centrum & semidiameter & circumferentia & Sphæra idem sunt; quod ita demonstro.
Si non idem sunt, vel centrum, semidiameter & circumferentia erunt finitæ, vel infinitæ; Si hoc, habemus, quod quærimus: Si illud, jam Sphæra constat ex centro, semidiametro & circumferentia finita; Ergo DEUS est finitus & infinitus, quæ omnia absurdâ sunt & impossibila.
Sunt ergo in Sphæra divina centrum & semidiameter, & circumferentia idem prorsus & essentialiter; quod demonstrare oportebat.
Si idem sunt, ergo DEUS circulus est, cujus centrum ubique, circumferentia nusquam.
Ergo centrum semidiameter, circumferentia in sphæra infinita coincidunt.
Si coincidunt, Ergo idem erit principium, medium & finis omnium.
Si hoc: ergo maximum absolutum & infinitum esse necesse est.
Si maximum absolutum, ergo longitudo, latitudo, & profunditas unum quid erit simplicissimum & indivisibile maximum.
Ergo uti centrum præcedit omnem longitudinem, latitudinem & profunditatem, ita omnia in eodem confluunt & terminantur.
Si omnia in id confluunt & terminantur; ergo iterum medium & finis est omnium. Deus ergo est medium centri, quod demonstrare oportebat.
Si est Centrum, medium & finis omnium, ergo actus simplicissimus omnium.
Si hoc, ergo omnis existentia actualis in tantum existit, in quantum in infinitæ sphæræ centro actu est.
Ergo esse ejus, uti est esse quodlibet, ita est & esse omne id quod est; Esse autem Dei, sive aseitas Dei se habet per modum centri, ex qua uti omnes perfectiones simpliciter simplices, omnia attributa emanant, ita & infinita sunt.

Aliter per Artis Analogicæ principia.

Sicuti Sphæra materialis maxima est & ultima perfectio figurarum omnium, qua major dari non potest; ita Sphæra divina, maxima, & perfectionum omnium perfectissima. Adeò omne imperfectum ipsi est perfectissimum; ergo in ea circuitus est rectitudo, & compositio simplicitas; & diversitas est identitas; & alteritas, unitas; & magnitudo bonitas, & bonitas æternitas; & æternitas potentia, & potentia sapientia; & intellectus voluntas; virtus, veritas, gloria est; Quomodò enim aliquid ibi esse posset imperfectionis? ubi imperfectio omnis est infinita perfectio, & possibilitas est omnis actus?

Ergo totius universi, omniumque in eo existentium unica & simplicissima & adæquatissima mensura, utpote in quo totum non est majus parte, sicuti sphæra non est major lineâ infinitâ; est ergo unica simplicissima & immobilis ratio totius universi.

Dixi immobilis, quia omnium motuum finis est, in quo omnis motus; ut in centro quiescit; ergo per Synthesin.

Quia in eo veluti centro omnia quiescunt, ergo est quies maxima, in qua omnis motus quies est, & quia quies maxima.

Ergo omnium motuum mensura est; Et quia hoc, ideò omnium circumferentiarum maxima est rectitudo, & maxima præsentia ejus, quæ æternitas ejus est, omnium temporum ævorumque complexus; ergo in ipso omnes motus naturales ut in fine quiescunt, & omnis potentia in ipso, ut in actu infinito perficitur. Et hoc, quia ipsa est entitas omnis esse, & omnis motûs ad esse; ergo ipsa est quies motûs, quia est finis omnis motûs, scilicet forma & actus essendi. Entia ergo omnia ad eum tendunt; ergo centrum, medium & finis omnium est; quod erat demonstrandum.

DEUS est Medium Conjunctionis. Ita ex Lulliana methodo ostenditur.

Quia omne {
- Bonificans mediante bonificatione bonificat bonificabile.
- Magnum mediante magnificatione magnificat magnificabile.
- Durarefactivum mediante durarefactione durare facit durificabile.
- Potentificativum mediante potentificatione potentificat potentificabile.
- Et sic de cæteris.

} Sed hæc omnia in DEO sunt.
Ergo inter efficientem causam & passivam actio semper medium est.
Sed hoc est medium conjunctionis;
Ergo DEUS medium conjunctionis est.

Non tamen est medium mensurationis aut extremorum physicè loquendo, quia id tantùm in rebus quantitati subjectis, aliisque entibus corporeis extra DEUM reperitur; In quantum tamen est ratio rationum, qua omnia numeris suis perficit, pondere definit, mensura determinat, medium mensurationis dici potest.

MODUS IX.

Quod DEUS non sit medium Mensurationis aut extremitatum, ita ostenditur per novem principia substantialia.

Si DEO competeret medium mensurationis & extremorum, ejus { Bas. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Necessariò esset finita & terminata. { Quia omnia divina attributa sub mensuram caderent, & terminos suæ perfectionis haberent; quod dici non potest } Ergo.

Quæst. X. *An DEUS sit finis ultimus rerum.*

Respond. Affirmativè; & probatur per novem prædicata.

Concreta.			Abstracta.	Concreta.	
Illud in quod omnia { Ba. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. }	Resolvuntur & quod omnia appetunt	Est ultimus finis rerum.	Sed in divinam	Btem. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Omnia { Ba. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. }	Resolvuntur. Ergo.

Quæcunque paulò ante de Medio adduximus argumenta, & huic de fine ultimo rerum quæstioni adaptari possunt, ut proinde superfluum sit, illa hic repetere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quæst. XI. *An in DEO sit Majoritas.*

Re. Affirmativè. Per novem prædicata.
Ubi est summum B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. ibi est majoritas.
In Deo est summum Bonum &c.
Ergo in Deo datur Majoritas.

Quod & in DEO detur Minoritas, ita probatur. Ex Card. Cusano, l. de docta ignorantia.

Ubi est infinitum B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. ibi maximum & minimum coincidunt.
Sed in Deo est infinitum Bonum &c.
Ergo maximum & minimum in Deo coincidunt. Ergo in Deo datur Majoritas & Minoritas.
Major patet. In quolibet puncto DEUS totus est, & quibuslibet minutis; utpote cujus centrum ubique, circumferentia nusquam.
Si verò minoritas dicitur aut sumitur pro defectu, aut negatione Majoritatis, hoc pacto Deo competere non potest.

Quod tandem in DEO detur Æqualitas, ita probatur.

Tunc est summa æqualitas, quando { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. } Et { M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Inter se identificantur & convertuntur

Sed in DEO { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. } Et { M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Identificantur & convertuntur. Ergo in DEO est summa æqualitas.

Majoritatem & Minoritatem & Æqualitatem in DEO aliter demonstrare.

Cùm itaque in præcedentibus demonstratum sit, in Sphæra divina infinita, centrum, diametrum & circumferentiam esse prorsus idem, ita ut centrum nec circulo minus sit, nec circulus centro major, neque diameter aut centro aut circulo major aut minor sit; sed sit prorsus una infinita æqualitas. Quod hoc pacto demonstro.

Ubicunque Maximum & Minimum in uno & eodem subjecto coincidunt, ibi datur consequenter infinita æqualitas.
In Deo hoc fieri paulò ante, de centro, diametro, circumferentia infinitæ Sphæræ ostendimus. Ergo.
Major patet. Quia in infinita essentia omnis contradictionum ratio ita absorbetur, ut supponendo DEUM Sphæram infinitam, in ea
Diversitas sit identitas.
Non esse sit esse.
Possibilitas ipsum sit actuale esse.
Centrum sit linea.
Linea, diameter.
Diameter circumferentia.
Maximum minimum.
Minimum maximum sit.
Unde patet, in infiniti Entis abysso, contradictoria prorsus absorberi, neque oppositionem dari ullam physicam aut metaphysicam, aut moralem, quia summam argueret imperfectionem.
Concludo Ergo. In Deo maximum cum minimo, minimum cum maximo coincidere.
Ergo totum maximum est intra omne simplex & indivisibile, quia centrum est.
Ergo extra omne ambiens circumferentia est, quia diameter infinita est.
Et principium quidem omnium, quia centrum; finis omnium, quia circumferentia; medium omnium, quia diameter.
Causa efficiens est, quia centrum essendi omnium. Idealis causa, quia à suo esse, veluti linea à centro, omne esse profluit. Finalis, quia circumferentia omnia includens, ipsa à nulla contenta & clausa.
Ergo est summa essendi bonitas, quia centrum; diffusiva sui, quia diameter; conservativa omnium, quia circumferentia sua continet omnia.
In ipso enim, ex ipso, & per ipsum sunt omnia, quia circulus, diameter & centrum est.
Non quantitativum, sed intellectuale, maximum, simplicissimum; mensura omnis circulationis extra se.

Quæ

Quæ est de potentia in actum, & de actu redeundo in potentiam, mensura compositionis è principiis ad individua, & resolutionis principiorum ad individua; nec non formarum perfectarum circulariumque operationum, & motuum euntium & redeuntium, quorum unitas in perpetua quadam pericycloſi consistit.

CONSECTARIUM.

Hinc patet, quomodo Attributa Dei essentialia, sicuti & novem Artis nostræ principia, Circulari quadam & convertibili ratione de se invicem prædicentur, ita ut summa Bonitas sit summa Magnitudo, & summa magnitudo summa bonitas.

Magnitudo sit Æternitas.
Æternitas Potentia.
Potentia Sapientia.
Intellectus Voluntas.
Voluntas Virtus.
Virtus Veritas.
Veritas Justitia.
} Et universali Combinationis methodo. { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Sit M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

CAPUT X.

Quæstiones de Immensitate & Infinitate DEI.

Quæstio I. *An DEUS per immensitatem suam sit ubique?*

CUm DEUS à nonnullis ob immensitatem suam dicatur nullibi esse & ubique, id explicandum est, per analysin: ergo sic argumentor.
Constat hasce particulas: Ubique, Alicubi, nullibi, ad locum pertinere; omne verò locatum vel corpus est, vel in corpore.
Sed DEUS, neque corpus est, neque in corpore;
Ergo erit incorporeus.
Si incorporeus, ergo locari non potest.
Si locari nequit, ergo nullus eum locus capit.
Si nullus eum locus capit, ergo est ubique.
Si verò non est ubique, ergo nullibi erit.
Si nullibi, ergo non erit alicubi.
Sed ex præcedentibus est ubique, quia est immensus, ergo.
Sed immensus esse non potest, quin sit incorporeus.
Incorporeus esse non potest, quin sit immaterialis.
Si immaterialis, non impeditur materiâ.
Si non impeditur, ergo penetrat omnia.
Si penetrat omnia, ergo & permeat omnia.
Si permeat omnia, ergo in nullo habet resistentiam.
Si nullam habet in ullo resistentiam, ergo in omnibus est; Ergo ubique, quod erat demonstrandum.
DEUS itaque hoc ipso, quod incorporeus & immaterialis est, nullam à corporibus patitur resistentiam; atque adeò verissimum est, eum esse ubique ipso sui esse, ipsa sua potentia, ipsa sua operatione, & omnia tum efficere potuisse, tum effecisse, quæcunque in terris & universis elementis, & supra Cœlos sunt, visibilia & invisibilia omnia vivificare, in omnibus omnia operari.
Est ergo nullibi, quia nullibi est affixus; nullibi affixus, quia nullibi locatus, sed per omnia means; ab omnibus est segregatus, & ab omnibus sejunctus in suæ dignitatis & supereminentiæ abysso, sese à nostris sensibus, à nostris etiam cogitationibus in altum rapit.

Quæstio II. *An DEUS sit Infinitus?*

Respond. Affirmativè; Et probatur per Synthesin & Analysin.
DEUS est infinitus per essentiam, quia est infinitus in suis attributis.
Et quia est infinitus in suis attributis;

Ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ergo DEUS est infinitus { Magnitudine, Duratione, Potentia, Sapientia, Voluntate, Virtute, Veritate, Gloria, } Cùm { Sit ubique. Sit æternus. Sit omnipotens. Sit omniscius. Nihil ei resistere possit. In omnibus operetur omnia. Sit lex immutabilis & ratio rationum. Sit in seipso, per seipsum absolutè beatus. }

Confirmatio.

Illud quod { A se & per se existit & subsistit à quolibet alio independenter. / Includit in se omne esse secundùm omnes gradus possibiles illimitato essendi modo. / Continet in se omnem essendi plenitudinem. / Continet omnia à nullo contentus. / Circumscribit omnia à nullo circumscriptum. / Quo majus quid humana mens excogitare non potest. / Independens ab omni alio, & non habet unde limitetur. / Non est receptum in alio, sed cujus esse est sua substantia. / Est extra & supra omne genus, nullo genere clausum & limitatum. / Dat esse omnibus locatis, in omni loco esse necesse est, & consequenter. } Infinitum & immensum est } DEUS est talis. Ergo.

Per Compositionem seu Synthesin.

Quia dat esse omnibus locatis.
Ergo in omni loco est.
Et quia in omni loco est, non est receptus in alio.
Et quia non est receptus in alio, est independens.
Et quia est independens ab omni alio, ergo illimitatus.
Et quia illimitatus, ergo absolutè maximus.
Et quia maximus, ergo circumscribit omnia.
Et quia circumscribit omnia, omnia continet à nullo contentus.
Et quia continet omnia, omnem quoque in se continet essendi plenitudinem, includens inse omne esse secundùm omnes gradus possibiles. Ergo immensus & infinitus.

Aliter per Analogiam.

Sicuti se habet virtus activa DEI ad effectus, quos potest, ita esse ad suam magnitudinem.
Sed virtus Dei activa est infinita.
Ergo & esse suum.

Sicuti se habet creatio rerum ad esse ex nihilo, ita conservatio ad esse rerum, ne abeant ad nihilum.
Sed creatio ex nihilo arguit infinitam potentiam.
Ergo & conservatio eandem.

Sicuti se habet immensitas ad ubi, ita infinitas ad esse DEI.
Sed de ratione immensitatis est, esse formaliter ibi, ubicunque aliud quidpiam esse potest, & de ratione infinitatis est continere in se omne esse purum modo eminentiali cum excessu incomparabili.
Ergo infinitas & immensitas nihil aliud est, quàm simplicissima & eminentissima omnis entitatis & perfectionis complexio.

ANALYSES

De Immutabilitate DEI, in qua fundatur æternitas.

1. Ubicunque non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio, ibi est perfecta immutabilitas.
2. Ubicunque non est transitus de non esse ad esse, vel ab esse ad non esse, ibi est immutabilitas.

} In DEO hæc dantur. Ergo.

ANALYSIS.

Ubi est immutabilitas, ibi nullus est motus.
Ubi nullus est motus, ibi non est actus entis in potentia.
Ubi non est actus entis in potentia, ibi non est mutatio.

Ubi

Ubi nulla est mutatio, ibi nulla est alteratio.
Ubi nulla est alteratio, ibi nulla est debilitas.
Ubi nulla est debilitas, ibi summa integritas, & quoad essentiam, potentiam, & actionem.
Ubi talis integritas, ibi nulla indigentia.
Ubi nulla indigentia, ibi sufficientia summa.
Ubi summa sufficientia, ibi etiam felicitas & beatitudo.
Ubi summa felicitas, ibi perfecta vitæ possessio.
Ubi perfecta vitæ possessio, ibi summa quoque Sapientia.
Si hæc ei non desunt, ergo nulla ei potentia defuit, aut deerit unquam, aut ulla actio; Ergo æternè & fuit & est, & erit omnia.
Ergo immutabilis.
Ergo impossibile est transire de esse ad non esse, aut de non esse ad esse.
Ergo essentialiter determinatur, ut semper & necessariò sit, & immutabiliter persistat eodem semper modo in se intrinsecè.
Ergo vita fruetur invariabiliter & uniformiter semper permanente.
Ergo solus habet immortalitatem atque imutabilitatem, atque in ea fundatam æternitatem.

QUÆSTIO.

De Incomprehensibilitate & Ineffabilitate DEI.

Quæritur. An DEUS sit incomprehensibilis & ineffabilis respectu Creaturæ.

Respond. Quod ita. Et sic Analyticè argumentor.

DEUS ut in se est, à nullo intellectu creato possibili comprehendi potest; Ergo neque nominari; ergo ineffabilis.
Ineffabilis est, quia nullæ voces, nulla nomina sufficiunt ad ejus essentiam cognoscendam aut explicandam.
Nullæ verò voces & nomina sufficiunt ad ejus explicandam essentiam, quia voces & nomina sunt ex intentione imponentis.
Et quia sunt ex impositione hominum, vel etiam ipsius DEI, sunt finitæ.
Et quia finitæ sunt, non adæquabunt cognoscibilitatem DEI infinitam.
Et quia non adæquant cognoscibilitatem DEI, necessariò erunt tantum similitudinariæ.
Et quia similitudinariæ tantùm, erunt necessariò imperfectæ.
Et quia imperfectæ, impossibile est, ut sint repræsentativæ omnium, quæ in DEO sunt, tùm propter infinitam distantiam objectorum creatorum, tum cognoscibilitatis eorum à DEO.

Est ergo DEUS uti incomprehensibilis, ita ineffabilis, & non nisi per similitudinum & metaphorarum umbras comprehenditur; quæ tamen magnam in se involvunt imperfectionem, etiam præscindendo ab omni imperfectione secundùm rectum; uti sunt attributa: Omniscius, Omnipotens, ens à se; quæ cùm infinitatem involvant, utique à creato & finito intellectu, ut in se sunt, comprehendi non possunt; sicuti enim sese habet cognoscibile infinitum ad intellectum humanum finitum, ita visibile infinitum ad visionem Dei, ab intellectu creato. Unde sic arguo.

Omne quod est incapax & impotens ad videndum DEUM immediatè, id DEUM quoque nec explicare, neque explicando comprehendere potest.
Sed humanus intellectus est incapax & impotens naturaliter ad Visionem DEI immediatam. Ergo.
Neque supernaturaliter; quia comprehensivè DEUM intueretur; quod est impossibile.

QUÆSTIONES.

De Cognitione DEI.

An & quid sit Veritas DEI.

Loquimur hîc de objectiva DEI Veritate, non de formali conceptu ipsius, quæ ad scientiam pertinet.

Unde sic argumentor.

Ubi est ratio rationum objectiva. / Ubicunque est perfecta adæquatio ideati cum idea. / Ubicunque est lex æterna & immutabilis cognoscibilitatis DEI. / Ubicunque est Opifex infallibilis, summa certitudine operans. } Ibi est prima & absoluta veritas objectiva. In DEO tales sunt. Ergo.

Per Resolutionem ita procedo.

Veritas certissima est, ergo falli non potest.
Falli non potest, quia est immutabilis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Immutabilis est, quia est ipsa DEI sapientia & bonitas, quarum illa falli uti non potest, ita hæc fallere non vult.

Ergo omne ens à DEO cognoscibile est verum.

Verum est, quia ideatum adæquatur ideæ suæ.

Adæquatur ideæ suæ, quia est perfecta conformitas entis cognoscibilis cum mente divina.

Est perfecta conformitas, quia DEUS omnia videt, ut in se sunt; ergo vera.

Sed & intellectus humanus, cognoscendo omnia, ut in se sunt; conformis fit ideali conceptui, cui omnia inexistunt, ergo omnia cognoscit, prout vera sunt.

Est ergo veritas objectiva cujuscunque Entis creati intelligibilitas ejus non qualiscunque, sed respectu mentis divinæ; ita ut veritas hæc nil aliud sit, quàm conformitas rei cum prima sua regula, quæ est idea divina, cui planè adæquatur & commensuratur, essentiâ suâ perfectè exprimens, prout in mente divina virtualiter formata erat & concepta; quia omnis res creata ita est in se, uti expressa est in mente divina.

Atque ab hac primæva veritate ens quodlibet creatum habet, quod sit intelligibile ab intellectu creato.

SECTIO II.

Praxis per Tabulam Combinatoriam Universalem, suprà *Lib.* I. *pag.* 14. positam.

CAPUT I.

Fabrica & Utilitas Tabulæ Combinatoriæ.

TAbula hæc continet novem Abacos, qui correspondent novem principiis essentialibus, cujusmodi sunt:

1. 2. 3. 4.
Bonitas. Magnitudo. Duratio. Potestas. Sa-
5. 6. 7.
pientia sive *Intellectus. Voluntas. Virtus.*
8. 9.
Veritas. Gloria.

Et ne semper integra nomina, cum magno legentium tædio, ponere cogeremur; Combinationem dictorum novem principiorum tantùm per initiales literas indigitavimus; ita quidem, ut ubicunque B. ponitur, ibi Bonitas, Bonum, Bona, Bonificatum, Bonificare, Bonificabile, & quæcunque tandem ad bonitatem revocari possunt, prædicata propria & essentialia, uti posteà declarabitur, intelligantur. Ita M. significat Magnitudinem: D. Durationem. P. Potestatem, & sic de cæteris idem judicium esto; ita ut quæcunque propria & essentialia prædicata de unoquoque principio dari possunt, ad illud revocentur.

Quoniam vero in omni propositione demonstrativa tria ponuntur: Subjectum, Medium & prædicatum; hinc in singulis Combinatoriis Abacis tres literas posuimus; quarum prior indicat subjectum, secunda Medium, tertia prædicatum; uti in his literis patet: B. B. B. quarum prior significat bonum; B. vero medium quodcunque, quod ad bonitatem revocari quovis modo potest: uti est, appetibile, diffusivum sui, communicativum, quæ sunt prædicata bonitatis, & tenent locum mediorum, quæ assumi debent ad aliquid demonstrandum; tertium B. iterum indicat bonum sub alia formalitate consideratum. Ex his enim tribus literis cognitis, statim in notitiam venio totius Syllogismi, qui assumitur ad aliquid de DEO demonstrandum.

B.
Verbi gratia. Illud bonum, quod ab omni-
B.
bus est appetibile, illud est summè bonum:
B.
Sed Deus est appetibilis &c. Ergo. Et quod in unius exempli demonstratione comprobatum est, id de omnibus aliis pariter intelligendum esse scias, trium literarum Combinationibus, ut posteà ampliſſimè ostendetur.

Quoniam vero prædicata DEI sive attributa, uti & hîc novem principia essentialia inter se convertuntur, & unum de altero per æquiparantiam prædicari potest; hinc facilè per nostram hanc Artem Combinatoriam innumerarum quæstionum de DEO argumenta reperiuntur; uti ex hac præsenti Tabula patet; in qua singuli

singuli novem literarum Abaci 81 Combinationes exhibent, & totidem Argumentorum sedes; si verò 81, in se duxeris, habebis 6561. denuò diversa Combinationum argumenta; Si hæ Combinationes 6561 per 72 attributa sive prædicata DEO congrua (tot enim ex Authoribus collegimus) multiplicentur, habebuntur loca & argumenta Theologica 472392; quibus omnibus describendis vix centum Tomi sufficerent quantumvis magni, & si præterea per novem quæstionum circumstantias, quæ sunt, *An*, *Quid*, ex *Quo*, *Quantum*, *Quale*, *Cur*, *Quomodo*, *Ubi*, *Quando*; discutiantur singula, nascentur 4186728 diversarum Combinationum novarum, serierumque innumerarum augmenta. Hæc iterum si per novem principia relativa, quæ sunt: *Differentia*, *Concordantia*, *Contrarietas*, *Principium*, *Medium*, *Finis*, *Majoritas*, *Æqualitas*, *Minoritas* conferantur, excurret moles Combinationum ad 37690552. Quæ moles crescet, si accesserint variæ figuræ Syllogismorum, per propositiones absolutas, conditionatas, universales, particulares, affirmativas, negativas, quæ omnia fusè demonstrata sunt, in 4. Lib. prioris Tomi, uti & in Logica Combinatoria, ad quam Lectorem remitto. Unde hoc loco tantùm κατὰ τὴν ἐσαγωγὴν, ex singulis Combinationum Abacis, nonnullas propositiones adducemus, ut Lectori uberrimam demus cæterarum rerum deducendarum materiem: Ex hisce enim tabulis quisque pro libitu suo applicare poterit, quæ profectui suo magis profutura cognóscit. Et ut melius & majori cum certitudine in hoc negotio procedere possit, singulis Combinationum Abacis sua propria prædicata adjunximus: *V. G.* Abaco, qui intitulatur Bonitatis, inscripta reperiet prædicata illa, quæ ad bonitatem propriè pertinent; Magnitudinis verò Abaco, sua; Durationis, sua, & sic de cæteris sequentibus principiorum essentialium Abacis per Combinatoriam artem artificio singulari dispositis, idem judicium esto.

CAPUT II.

De modo inveniendi varia media, sedesque Argumentorum varias, per Tabulam Combinatoriam.

Tabulam hanc vide in Lib. IV. de Arte Combinatoria, pag. 179. & seqq.

NOtandum primò, primum essentialium principiorum, quam Bonitatem sive Bonum dicimus, habere in se complicatam divinam essentiam, ita ut omnia hujusmodi principia sint tanquam proprietates quædam, quæ à divina essentia emanant; neque enim ullum divinum attributum concipi potest, nisi prius id cogitetur esse & existere; hoc ipso autem quod cogitatur esse & existere, id necessario quoque bonum esse comprobabitur; siquidem bonum & unum, sive divina essentia, & unitas inter se convertuntur; Bonum enim est esse, & non esse, est malum; Essentia autem Dei infinita infinitè bona esse non potest, nisi sit infinitè magna, & infinitè magna esse non potest, nisi æterna, æterna esse non potest, quin omnipotens, & sic de cæteris, ut in prima parte ostendimus. Atque hæc omnia tametsi quoad DEUM, cum una & eadem Dei essentia identificentur, secundùm nos tamen, conceptum involvunt explicitum; alio enim concipitur Sapientia, alio potentia &c. hoc pacto intellectus concipitur prior voluntate; hæc potentiâ, & sic de cæteris; hæc autem ordinata secundùm prius, & posterius, necessariò habent aliquod primum, ergo radicem cæterorum, videlicet essentiam, & per se primò constitutivum. Hoc autem primum ens est à se, sive increatum, sive ens per essentiam, sive irreceptum, quæ omnia eôdem recidunt; & tale est, ut eo nihil prius & anterius dabile excogitari possit; hoc enim concipi nequit tanquam ab alio emanans, sed est sui ipsius esse necessarium & independens, estque non tantum negativè, sed & positivè primum, id est omnia ipso sunt posteriora, atque ex eo tanquam ex radice emanant; Aseitas enim, ut ita loquor, seu Dei sui ipsius existentia, uti primum principium & radix omnium cæterorum concipitur, ita ex ea quoque continuò profluit summa essendi necessitas, ex hac æternitas, tum infinitas seu illimitatio omnimoda, ex hac simplicitas, ex hac verò ratio purissimi actus, absque ulla potentialitate ad aliud esse; ex hac deinde immutabilitas, impassibilitas, immortalitas, quorum oppositа mutationem involvunt. Rursus ex illimitatione omnimodâ oritur infinita perfectio & pulchritudo, quæ sunt attributa bonitatis, ex qua ratio ultimi finis exurgit. Infinitas præterea quoad intelligere, constituit attributum Sapientiæ; quoad velle verò attributum libertatis perfectissimæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

impeccabilitatis, fidelitatis, misericordiæ, justitiæ, cæterarumque virtutum moralium, quæ subjecti imperfectionem non connotant, quarum complexum est sanctitas, ex qua ratio primæ regulæ omnium actionum moralium ac providentia, & ratio causæ primæ universalis oritur. Hoc pacto si divinæ Aseitatis attributum spectes quoad præsentiam, nascitur immensitas, omnipræsentia; si quoad durationem, nascitur æternitas; ex hisce invisibilitas, incomprehensibilitas, atque ineffabilitas, quæ omnia unitas essentialiter in se complicat.

Hinc deducitur, essentiam & existentiam DEI ita complicare bonum, ut illa sine bonitate concipi non possit; tam enim DEUS magnum bonum est in agendo, quàm in existendo; siquidem unius essentiæ bonitas notat in essentia & existentia sua ita esse DEUM, ut ipsum existere DEI sit ipse DEUS, & tantus in existentia sua, quantus in activitate sua, secus enim differret in aliquo, quod impossibile est. Essentia itaque sive existentia DEI per se, est radix omnium horum essentialium principiorum, qua sublata remanet nihil. Unde antequam Artis nostræ Tabulam generalem in praxin deducamus, prius id, à quo cætera omnia dependent, declarandum esse censui, & est ipsa DEI Aseitas, sive sui ipsius existentia, præsertim cùm in omni disceptatione primum sit, ut ea de re, de qua disseritur, an ipsa revera sit, quæri soleat.

CAPUT III.

Ἐπίζευξις seu *Combinatio prima.*

Quæst. I. *An* DEUS *sit?*

Respondetur affirmativè.

HOc probare poteris 6561. modis; Sed ne chartam innumeris Combinationibus impleamus, id tantùm per unam Columnam Abaci Primi de Bonitate, comprobare tentabimus, ut ex uno paradigmate, reliquorum Combinationem luculentiùs percipiat Lector.

Quod antequam præstemus, sciendum est, Prædicata infra unumquemque Abacorum posita, Mediorum, quæ in præmissis assumi debent, locum obtinere; quibus si subjectum & prædicatum aptè connectas, statim resultabit Syllogismus rei demonstrativus; ita quidem, ut quemadmodum suprà diximus, prima litera cujusque triadis, subjectum; secunda medium; tertia prædicatum significet. Quoniam verò medium, quo Aseitatem sive existentiam DEI demonstramus, Bonitatem assumpsimus; hinc omnia quæ quovis modo ad bonitatem revocari possunt, prædicata, ad id, quod intendimus, demonstrandum assumuntur; & in hunc finem quoque primam Abaci primi de bonitate Columnam posuimus. Hoc itaque pacto procedendum est.

DEUM esse, ita ostenditur primò per Resolutionem novem essentialium principiorum.

1. B.B.B. Illud *bonum*, à quo omnia participativè *bona* sunt, necessariò est summum *bonum*, & consequenter & est, & à se existit.
DEUS est bonum, à quo omnia participativè bona sunt.
Ergo DEUS est summum bonum, & consequenter & est, & à se existit.
2. B.B.M. Omne *bonum* absolutum necessariò supremum & *maximum* ens est, & consequenter non potest non existere.
Sed DEUS est bonum absolutum.
Ergo necessariò supremum & maximum ens est, & consequenter non potest non existere.
3. B.B.D. Omne *bonum* essendi necessitatem habens, illud necessariò quoque erit *æternæ durationis*, & consequenter non potest non existere.
Sed DEUS est bonum essendi necessitatem habens.
Ergo est æternæ durationis &c.
4. B.B.P. Omne *bonum* essendi necessitatem habens, illud quoque necessariò erit *omnipotens*, & consequenter non potest non existere.
Sed DEUS est bonum essendi necessitatem habens.
Ergo & necessariò erit omnipotens, & consequenter non potest non existere.

5. B.B.S.

5. B.B.S. Omne *bonum* infinitè potens, necessariò est *omniscium*, & consequenter non potest non existere.
Sed DEUS est infinitè potens.
Ergo & omniscius, & consequenter non potest non existere.
6. B.B.Vo. Omne *bonum* omniscium necessariò est interminæ *voluntatis*, & consequenter non potest non existere.
DEUS est bonum omniscium.
Ergo interminæ voluntatis, & consequenter non potest non existere.
7. B.B.Vi. Omne *bonum* infinitè *volens*, illud necessariò est infinitæ *virtutis*, & consequenter non potest non existere.
DEUS est bonum infinitè volens.
Ergo & infinitæ virtutis, & consequenter non potest non existere.
8. B.B.Ve. Omne bonum infinitæ virtutis, necessariò est æternæ *veritatis*, & consequenter non potest non existere.
DEUS est infinitæ virtutis.
Ergo necessariò æternæ veritatis, & consequenter non potest non existere.
9. B.B.G. Omne *bonum* æternæ *veritatis* necessariò est æternæ *gloriæ*, & consequenter non potest non existere.
DEUS est æternæ veritatis.
Ergo necessariò æternæ gloriæ, & consequenter non potest non existere.

Atque hæc est prima probatio per novem essentialia prædicata traducta, qua DEUM esse, demonstramus.

Jam verò si quis negaret Majorem, in omnibus propositis Syllogismis; huic respondebitur per totidem Syllogismos vel enthymemata, uti ex sequentibus patebit.

Major in omnibus Syllogismis propositis hoc pacto confirmatur.

Ad. 1. Si bonum supremum non esset necessariò existens, nihil participativè esset bonum; imò omnia essent mala, verbo; nihil.
2. Si DEUS non esset ens bonum supremum & maximum necessariò existens; ergo aliud ens ante eum fuit bonificativum & magnificativum.
3. Si DEUS non est bonum æternum necessariò existens, ergo initium aliquod habuit suæ essentiæ & bonitatis; ergo ens receptivum.
4. Si DEUS non est bonum infinitè potens necessariò existens, ergo suæ habebit potentiæ resistentem; ergo majorem se.
5. Si DEUS non est bonum omniscium necessariò existens, ergo aliquid eum latebit; ergo defectuosus in scientia.
6. Si DEUS non est infinitè Volens necessariò existens, ergo quispiam alius ejus Voluntati vim inferre poterit; ergo minor alio.
7. Si DEUS non est infinitæ virtutis necessariò existens; ergo erit limitatæ; ergo deficiens in aliquo.
8. Si DEUS non est infinitæ Veritatis necessariò existens, ergo subinde in sua sapientia & scientia falletur; ergo limitatæ scientiæ.
9. Si DEUS non est infinitæ gloriæ necessariò existens; ergo non obtinebit finem quæ est fruitio sui ipsius, nec requiescet.
Sed hæc omnia absurda sunt & impossibilia,
Ergo DEUS necessariò existit; quod erat demonstrandum.

Aliter per 2. Colum. Abaci primi.

Nota nos primam tantùm propositionem ponere.

1. B.M.B. Omne *ens* sive bonum (sunt enim hæc Convertibilia) Magnitudinis suæ terminos nesciens, illud quoque necessariò existit infinitæ bonitatis.
2. B.M.M. Omne *ens*, quod virtute sua omnia implet, id quoque necessariò existit infinitæ magnitudinis.
3. B.M.D. Omne *ens*, quod *limitationis* omnis expers est, id absolutam quoque necessitatem essendi habet, & æternæ *Durationis*.
4. B.M.P. Omne *ens*, quo *majus* dari non potest, id necessariò existit, & independens ab alio, increatum & *omnipotens*.
5. B.M.S. Omne *ens*, quo nihil duratione *anterius* est, id quoque necessariò & infinitæ *Sapientiæ* existit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

6. B. M. Vo. Omne *ens immensitatis* absolutæ, necessariò à se & per se existit, infinitæ *voluntatis*.
7. B. M. Vi. Omne *ens* interminæ *Capacitatis*, id necessariò existit & infinita *virtute* pollet.
8. B. M. Ve. Omne *ens*, à quo omnia *magna* sunt participativè, id necessariò quoque existit, & infinitæ *veritatis* est.
9. B. M. G. Omne *ens*, quod essentiæ suæ *magnitudine* omnia attingit, id necessariò quoque existit, infinitæ *gloriæ*.

Sed DEUS est tale ens sive bonum.
Ergo DEUS necessariò existit.

Probantur Assumpta.

Ad 1. Si ens infinitæ magnitudinis non necessariò existeret; ergò contingenter, ergo & esse, & non esse potuisset; quod est impossibile.
2. Si ens omnia virtute sua implens non necessariò existit; ergo vel æqualem habuit, vel se majorem; ergo foret immensum & non immensum, quod absurdum est.
3. Si ens illimitatum non necessariò existeret æternum; ergo quandoque habuit principium; ergo non increatum; ergò finitum.
4. Si ens, quo majus dari non potest, non necessariò existeret omnipotens; ergo aliquid eo majus & potentius, à quo immensitatem & omnipotentiam participavit; quod inconveniens est.
5. Si ens duratione æternum non necessariò existeret omniscium; ergo erit contingenter omniscium æternum, ergo non totum, quod scit, scit; & consequenter æternus & omniscius contingenter; quod impossibile est, cùm omnis contingentia præsupponat ens liberum, à quo producitur.
6. Si ens immensitatis absolutæ non necessariò existeret infinitæ voluntatis; ergo vel non vellet quod posset, vel vellet quod non posset; Sed hoc est impossibile.
7. Si ens interminæ magnitudinis non necessariò existeret infinitæ virtutis; ergo in virtute sua deficiet; quod inconveniens est.
8. Si ens, à quo omnia participativè magna sunt, non necessariò existeret illimitatæ veritatis; ergo nihil erit magnum & verum; ergo omnia parva & falsa, quod impossibile est.
9. Si ens essentiæ suæ immensitate omnia attingens non necessariò existeret *gloriosum*; ergo nullum ens creatum finem suum obtineret, neque naturalem neque supernaturalem.

CONSECTARIUM.

Aliter per reductionem aliorum prædicatorum.

B. M. M. In omni ente datur aliquod *ens supremum* constitutivum omnium.
Tale, DEUS est. Ergo DEUS inter omnia entia supremum ens est.
B. M. M. Illud *ens* in omni genere entis *supremum* est, quo non est *majus* dabile.
B. M. D. Illud verò *ens*, quo *majus* dari non potest, est illud, quo nullum *anterius* est, aut esse potest, tempori non subjectum.
B. M. D. α. Illud verò *ens*, quo nullum *anterius* est aut esse potest, est illud, quod seipsum neque causare, nec ab alio causari potest.
B. α. D. Quod verò seipsum *causare* non potest, nec ab alio causari, illud est *durans* actu omnem finitam durationem excedens.
B. α. D. M. B. Omne verò *ens incausatum*, primum, *æternum*, immensum, summum, absolutam necessitatem habet.
Sed tale ens non nisi DEUS est. DEUS ergo necessariò existit.

Unde iterum concluditur.

1. Si DEUS non existit, ergo necessariò dabitur actualis progressus in infinitum; quod in omni philosophia damnatum est.
Ergo necessariò primum aliquod, supremum, æternum, immensum, increatum ens dari debet causa causarum, & constitutivum omnium; qui DEUS est.
2. Tota Series seu collectio causatorum est dependens & causata, ergo ut consistat, ab alio necessariò causabitur & dependebit; & quidem ab alio non intra collectionem causarum contento, sed

sed ab ente quodam increato, æterno, infinito; qui DEUS est.
3. Vel enim illa collectio erit finita vel infinita. Si prius: illa necessariò continet aliquod primò causatum, adeoque extra eam necessariò est aliquod primo causans, & non causatum. Si posterius, ergo illud ipsum erit ens illud infinitum, increatum, æternum, de quo diximus; qui DEUS est.
Illorum autem collectio entium, quorum nullum ex se consistere potest, & reduci ad esse, illud ex se in nihilum resolvi necesse est, cùm non habeat sustentantem se; ergo debet dari, qui illud sustentet, non sustentatus; qui DEUS est.
4. Omnis illa entium collectio vel est necessaria vel contingens; prius dici non potest; essent enim à seipsis, quod soli infinitæ potentiæ Dei competit. Non contingens; quia omne ens contingens ex se & sua natura potest esse, vel non esse. Si hoc: ergo ad esse transire non poterit, eritque in numero impossibilium. Si illud, id est, esse potuit; ergo ad esse reduci debuit ab alio, non utique, nisi ab ente necessario, æterno, immenso, increato; qui DEUS est.

Ex hisce tandem concluditur, Impossibile plures Deos præter unum dari; quod ita per resolutionem novem principiorum deducitur.

Si plures Dii essent, necessario unusquisque eorum deberet esse ens unum, necessarium & summum B. M. D. P. S. V. V. V. G.
Sed hoc est impossibile; idque per analysin ita deduco.
Si plures essent Dii, vel essent distincti vel indistincti; quorum neutrum admitti potest aut debet.

Primo enim non forent distincti. Probatur. Quia si essent distincti, differrent necessariò; si differrent, ergo diversi; si diversi, ergo unus habebit, quo ab alio diversificetur; Si hoc, ergo unus aliquid habebit, quo alter carebit; ergo se habebunt ut excedens & excessum; Si hoc, ergo inæquales, ergo finiti, ergo non necessariò existentes; ergo quod unus vellet, id alter nollet, quæ apertam contradictionem, atque adeo in utroque imperfectionem involvunt; ergo neuter infinitè B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. Ergo impossibile est plures Deos esse & distinctos. Si verò indistincti; ergo duo illa unum erunt, cum unum nihil aliud, quàm negatio divisionis sit, ergo indivisi; ergo duo illi Dii infinitè B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. idem erunt & Bonitate, Magnitudine, Duratione, Potentia, Sapientia, Voluntate, Virtute, Veritate, Gloria æquales, atque adeò unum erunt essentialiter. Ergo impossibile est, præter unum plures Deos dari; quod erat demonstrandum.

Innumera hoc loco argumenta producenda forent; sed quia illa omnia in Tabulæ Combinatoriæ appropriatis triadibus continentur, ea Lectori eruenda relinquo. Quare ad alia progrediamur.

Quæst. II. *Quid DEUS sit?*

Respond. Quod DEUS est ens per essentiam unum, simplicissimum, perfectissimum, infinitum, æternum.

Quoniam verò Ens, unum, simplex sub essentiali prædicato bonitatis continetur, accipies B. literam, ubicunque occurrerit pro ente, & uno, tuæ probationis argumentum. Media verò ex aliis Columnis pro libitu accipere poteris. Hoc itaque pacto progredere, & primò per simplices terminos.

Modus I. per Simplices terminos.

Exemplum I. *per Columnam* 2. *Abaci primi.*

B. B. B.	Omne ens infinitæ bonitatis est	Absolutè & simpliciter unum.	Sed DEUS est infinitæ bonitatis. Ergo absolutè & simpliciter unum.
B. B. M.		Unum absolutè magnum.	
B. B. D.		Unum infinitè durans.	
B. B. P.		Unum infinitè potens.	
B. B. S.		Necessariò unum infinitè sapiens.	
B. B. Vo.		Necessariò unum omnivolens.	
B. B. Vi.		Necessariò unum infinitæ virtutis.	
B. B. Ve.		Necessariò unum infinitæ veritatis.	
B. B. G.		Necessariò unum infinitæ gloriæ.	

Exem-

Exemplum II. *per Colum.* 2. *Abaci primi.*

B. M. B. B. M. M. B. M. D. B. M. P. B. M. S. B. M. Vo. B. M. Vi. B. M. Ve. B. M. G.	Omne ens simpliciter & absolutè magnum	est necessariò unum infinitè	B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	Sed DEUS est talis. Ergo.

Vides in hisce simplicibus terminis, quomodo, ut in præcedenti exemplo patet Ens indicatum per primum B, semper sit subjecti locum obtinens; Infinitæ verò bonitatis, per secundum B. indicatum, medium fit; Unum vero per tertiam literam indicatum sit prædicatum. In secundi vero exempli Columna subjectum est ens; medium infinita magnitudo; prædicatum unum cum adjunctis attributis.

Exemplum III. *Colum.* 3. *Abaci primi.*

B. D. B. B. D. M. B. D. D. B. D. P. B. D. S. B. D. Vo. B. D. Vi. B. D. Ve. B. D. G.	Omne ens æternum,	Est necessariò unum infinitè	B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	Sed DEUS est talis. Ergo.

Exemplum IV. *Colum.* 4. *Abaci primi.*

B. P. B. B. P. M. B. P. D. B. P. P. B. P. S. B. P. Vo. B. P. Vi. B. P. Ve. B. P. G.	Omne ens immensè potens,	Est necessariò unum infinitè	B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	Sed DEUS est talis. Ergo.

Exemplum V. *Colum.* 5. *Abaci primi.*

B. S. B. B. S. M. B. S. D. B. S. P. B. S. S. B. S. Vo. B. S. Vi. B. S. Ve. B. S. G.	Omne ens infinitæ sapientiæ,	Est necessariò unum absolutè & simpliciter	B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	Sed DEUS est talis. Ergo.

Exemplum VI. *Colum.* 6. *Abaci primi.*

B. Vo. B. B. Vo. M. B. Vo. D. B. Vo. P. B. Vo. S. B. Vo. Vo. B. Vo. Vi. B. Vo. Ve. B. Vo. G.	Omne ens infinitè volens,	Est necessariò unum absolutè	B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	DEUS est tale ens. Ergo.

Exem-

Exemplum VII. *Colum.* 7. *Abaci primi.*

B. Vi. B. B. Vi. M. B. Vi. D. B. Vi. P. B. Vi. S. B. Vi. Vo. B. Vi. Vi. B. Vi. Ve. B. Vi. G.	Omne ens infinitæ virtutis	Est necessariò unum simpliciter	B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	Talis est DEUS. Ergo.

Exemplum VIII. *Colum.* 8. *Abaci primi.*

B. Ve. B. B. Ve. M. B. Ve. D. B. Ve. P. B. Ve. S. B. Ve. Vo. B. Ve. Vi. B. Ve. Ve. B. Ve. G.	Omne ens æternæ veritatis	Est necessariò unum absolutè	B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	DEUS est talis. Ergo.

Exemplum IX. *Colum.* 9. *Abaci primi.*

B. G. B. B. G. M. B. G. D. B. G. P. B. G. S. B. G. Vo. B. G. Vi. B. G. Ve. B. G. G.	Omne ens immensæ gloriæ.	Est necessariò unum absolutè	B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	Talis est DEUS. Ergo.

Habes hîc Lector novem Columnarum primi Abaci Combinationes 81, totidem Syllogismis exhibitas, in quorum prima propositione, sive in Majori semper pro subjecto ponitur ens, quod per B. literam signatur; Secunda verò notat medium, quod in Columnis singulis idem est, in omnibus verò novem Columnis diversum: Tertia litera prædicata novem signat, in omnibus Columnis eadem, in singulis verò differentia, à priori Columna vix recedens. Quoniam verò in hoc Abaco nobis unitatem DEI demonstrare incumbebat; Hinc quoque Ens semper & in omnibus propositionibus pro subjecto ponitur; Unum verò pro prædicato; Media vero, & quæ prædicato adnexa sunt attributa essentialia semper in omnibus & singulis Columnis, ut patet, mutantur. Ex quo patet, hanc propositionem: Omne ens est unum, juxta Abacum hunc nostrum, 81. mutari posse, non plus nec minus: Sed hæc de primo Abaco, qui Combinatio bonitatis inscribitur, sufficiant.

Si quispiam verò hoc argumentum propositum per reliquos novem principiorum absolutorum Combinatorios Abacos, prosequi desideraret; is in secundo Abaco novem Columnarum per 81. Combinationes semper Magnum, habebit pro subjecto; unum verò pro prædicato; novem verò principia essentialia pro mediis & prædicato servient, ad id, quod intenditur demonstrandum. Sed modum & rationem paucis exponamus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exemplum I. *Columnæ* 1. *Abaci secundi.*

	Subjectum.	Medium.	Prædicatum.	
M. B. B. M. B. M. M. B. D. M. B. P. M. B. S. M. B. Vo. M. B. Vi. M. B. Ve. M. B. G.	Omne magnum infinitæ bonitatis, est unum		Summè bonum. Infinitè magnum. Infinitè durans. Infinitè potens. Infinitè sapiens. Infinitè volens. Infinitè virtuosum. Infinitè verax. Infinitæ gloriæ.	DEUS est tale magnum. Ergo.

Exemplum II. *Colum.* 2. *Abaci secundi.*

M. M. B. M. M. M. M. M. D. M. M. P. M. M. S. M. M. Vo. M. M. Vi. M. M. Ve. M. M. G.	Omne magnum infinitæ extensionis est unum		Infinitè bonum. Infinitè magnum. Infinitè durans. Infinitè potens. Infinitæ sapientiæ. Infinitæ voluntatis. Infinitæ virtutis. Infinitæ veritatis. Infinitæ gloriæ.	Sed DEUS est tale ens. Ergo est unum simpliciter & absolutè.

In reliquis Columnis Abaci secundi, consequentibus, combinandis, eadem est ratio; Subjectum semper idem est; medium diversum, prædicatum idem in omnibus, uti ex literis & ex prima literarum triade Colum. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. apparet, & tali ratione prædicatur.

EXEMPLUM I.

Triades primæ Ex Columna	3. M. D. B.	Omne magnum	Infinitæ durationis, necessariò unum est	Infinitè bonum.
	4. M. P. B.		Infinitæ potentiæ, est necessariò unum	
	5. M. S. B.		Infinitæ sapientiæ, est necessariò unum	
	6. M. Vo. B.		Infinitè volens, est necessariò unum	
	7. M. Vi. B.		Infinitæ virtutis, est necessariò unum	
	8. M. Ve. B.		Infinitæ veritatis, necessariò est unum	
	9. M. G. B.		Infinitæ gloriæ, est necessariò unum	

EXEMPLUM II.

Secunda trias literarum in Abaco secundo ita combinat propositionem assumptam.

1. M. B. M. 2. M. M. M. 3. M. D. M. 4. M. P. M. 5. M. S. M. 6. M. Vo. M. 7. M. Vi. M. 8. M. Ve. M. 9. M. G. M.	Omne magnum		Infinitè bonum, necessariò unum est Infinitæ extensionis, necessariò unum est Infinitæ durationis, necessariò est unum Infinitæ potentiæ, necessariò est unum Infinitæ sapientiæ, necessariò est unum Infinitæ voluntatis, necessariò est unum Infinitæ virtutis, necessariò est unum Infinitæ veritatis, necessariò est Infinitæ gloriæ, necessariò est	Infinitè magnum.

Vides

Vides itaque Lector, quomodò in reliquis Columnis procedendum sit, & exempla hîc posita ita clarè ob oculos omnia ponunt, ut nemo nisi prorsus stupidus Combinandi rationem non attingat. Sed jam, ut universæ Tabulæ Combinatoriæ usus uberiùs patefiat; nonnulla exempla ex reliquis Combinatoriis Abacis adducemus.

Nota itaque in tertiò Abaco, qui durationis inscribitur, pro subjecto semper assumi durationem, vel quæ ad eam quovis modo revocari possunt; Media quoque pro diversitate Columnarum diversa sunt; prædicato semper eodem permanente, annexis tantum ei terminis transcendentalibus diversis.

EXEMPLUM III. EPIZEUTICON.

Columnæ 1. *Abaci tertii, Durationis.*

D. B. B. D. B. M. D. B. D. D. B. P. D. B. S. D. B. Vo. D. B. Vi. D. B. Ve. D. B. G.	Omne durans infinitæ bonitatis, necessariò	Est unum essentialiter bonum. Est unum infinitè magnum. Est unum æternè permanens. Est unum infinitè potens. Est unum infinitè sapiens. Unum est infinitæ voluntatis. Unum est infinitæ virtutis. Unum est infinitæ veritatis. Unum est infinitæ gloriæ.

DEUS est ens durans infinitæ bonitatis. Ergo unum essentialiter.

EXEMPLUM IV. EPIZEUTICON.

Colum. 1. *Abaci quarti, Potestatis.*

P. B. B. P. B. M. P. B. D. P. B. P. P. B. S. P. B. Vo. P. B. Vi. P. B. Ve. P. B. G.	Omne potens infinitæ bonitatis, est unum	Essentialiter bonum. Essentialiter magnum. Essentialiter durans. Essentialiter omnipotens. Essentialiter sapiens. Essentialiter volens. Absolutæ virtutis. Infinitæ veritatis. Infinitæ gloriæ.

DEUS est potens infinitæ bonitatis. Ergo unum absolutè & essentialiter.

EXEMPLUM V. EPIZEUTICON.

Columnæ 1. *Abaci* V. *Sapientiæ seu intellectus.*

S. B. B. S. B. M. S. B. D. S. B. P. S. B. S. S. B. Vo. S. B. Vi. S. B. Ve. S. B. G.	Omne sapiens infinitæ bonitatis est	Unum essentialiter bonum. Essentialiter magnum unum. Unum essentialiter durans. Unum infinitè potens. Unum infinitæ cognitionis. Unum immensæ voluntatis. Unum interminæ virtutis. Unum summæ veritatis. Unum infinitæ Gloriæ.

DEUS est sapiens infinitæ bonitatis. Ergo unum absolutè & essentialiter.

EXEMPLUM VI. EPIZEUTICON.

Columnæ 1. *Abaci Sexti, Voluntatis.*

Vo. B. B.	Omne appetitivum infinitæ bonitatis,	Est necessariò unum summè essentialiter bonum.
Vo. B. M.		Est necessariò unum infinitè magnum.
Vo. B. D.		Est necessariò unum infinitè durans.
Vo. B. P.		Est necessariò unum infinitè potens.
Vo. B. S.		Necessariò est unum infinitæ sapientiæ.
Vo. B. Vo.		Necessariò est unum infinitæ voluntatis.
Vo. B. Vi.		Necessariò est unum infinitæ virtutis.
Vo. B. Ve.		Necessariò est unum infinitæ veritatis.
Vo. B. G.		Necessariò est unum infinitæ gloriæ.

DEUS est talis. Ergo essentialiter unum.

EXEMPLUM VII. EPIZEUTICON.

Columnæ primæ, Abaci Septimi, Virtutis.

Vi. B. B.	Omne virtuosum infinitæ bonitatis, necessariò est unum	Summum bonum.
Vi. B. M.		Absolutè magnum.
Vi. B. D.		Æternè durans.
Vi. B. P.		Infinitè potens.
Vi. B. S.		Infinitè sapiens.
Vi. B. Vo.		Infinitæ voluntatis.
Vi. B. Vi.		Infinitæ virtutis.
Vi. B. Ve.		Infinitæ veritatis.
Vi. B. G.		Infinitæ gloriæ.

DEUS est talis. Ergo.

EXEMPLUM VIII. EPIZEUTICON.

Columnæ primæ, Abaci Octavi, Veritatis.

Ve. B. B.	Omne verum infinitæ bonitatis necessariò	Unum est summè bonum.
Ve. B. M.		Unum est absolutè magnum.
Ve. B. D.		Unum est æternum durans.
Ve. B. P.		Unum est omnipotens.
Ve. B. S.		Unum est omniscium.
Ve. B. Vo.		Unum est infinitæ voluntatis.
Ve. B. Vi.		Unum est infinitæ virtutis.
Ve. B. Ve.		Unum est infinitè verificativum.
Ve. B. G.		Est unum infinitæ gloriæ.

DEUS est talis. Ergo.

EXEMPLUM IX. EPIZEUTICON.

Columnæ primæ, Abaci Noni, Gloriæ.

G. B. B.	Omne glorioſum infinitæ bonitatis,	Id unum est per se essentialiter bonum.
G. B. M.		Unum est necessariò infinitè magnum.
G. B. D.		Necessariò unum est æternum durans.
G. B. P.		Necessariò unum est immensè potens.
G. B. S.		Necessariò unum est infinitè sapiens.
G. B. Vo.		Necessariò unum est infinitæ voluntatis.
G. B. Vi.		Necessariò unum est infinitæ virtutis.
G. B. Ve.		Necessariò unum est infinitæ veritatis.
G. B. G.		Necessariò unum est infinitæ gloriæ.

DEUS est talis. Ergo.

CAPUT

CAPUT IV.

Modus secundus ejusdem Combinationis.

Quo per Media sensusque Compositos, unitas DEI demonstratur.

EXhibuimus in præcedentibus Combinationum praxin per simplices æquiparantiæ terminos, qui in novem essentialibus principiis continentur; Modò omissis simplicibus istiusmodi terminis, quomodò unitas DEI, per alia media non explicita sed implicita, quæ ad subjectum aut prædicatum quovis modo reducuntur, demonstrare valeat, ostendemus; quæ quidem nè Lectorem ad ea proprio ingenio invenienda labore forsan haud exiguo cogeremus; illa omnia ex Theologorum libris deprompta, singulis Abacorum calcibus subnexuimus. Quorum unumquodque uti primam, id est majorem in syllogismo propositionem notat, ita nullo negotio ejus ope totus syllogismus formabitur de re demonstranda.

Nota quoque, ad literam B, nos revocare non solùm, quæ bonitatis propria sunt; sed quæ per convertibilitatis leges ad bonitatem quovis modo revocari possunt; uti sunt: unum, principium, ens, essentia, existentia, substantia, natura, necessitas, Deitas. Sed hæc non meliùs, quàm ipsa praxi patefient. Quarè propositum nobis scopum prosequamur.

Quæritur itaque. An DEUS unus sit omnis multitudinis expers?

Respond. affirmativè, & hoc pacto ostenditur.

EXEMPLUM

Per novem triades literarum in primi Abaci Columnis διαγένος, id est, diametraliter dispositarum.

1.	B. B. B.	Omne ens	Absolutè necessarium, est ens à se
2.	B. B. M.		A se, est maximum absolutum &
3.	B. M. D.		Maximum à se, est absolutè æternum &
4.	B. D. P.		A se absolutè æternum, est absolutè potens &
5.	B. P. S.		A se absolutè potens, est infinitè sapiens &
6.	B. S. Vo.		A se absolutè sapiens, est infinitè volens, &
7.	B. Vo. Vi.		A se infinitè volens, est infinitæ virtutis &
8.	B. Vi. Ve.		A se infinitæ virtutis, est infinitè verax &
9.	B. Ve. G.		A se infinitæ veritatis, est infinitæ gloriæ &

Necessariò unum.

DEUS est tale ens, ergo ens à se existens, ergo unum; quia fieri non potest, ut totum hoc perfectionum infinitarum complexum pluribus competat.

Vides in hoc Lector, Combinationem diametraliter acceptam semper tres literas differentes habere; unde nascitur Combinatio Analytica sive Resolutoria, qua unum ex altero continuato ordine deducitur.

Concluditur ergo.

Per triades Combinatorias ex variis receptaculis seu cameris Abaci primi collectas.

1.	B. M. B.	Omne	Ens undequaque illimitatum, infinitum, & perfectum, necessariò unum est.
2.	B. B. B.		Ens simpliciter simplex, necessariò unum est.
3.	B. P. B.		Ens, actus purissimus, necessariò unum est.
4.	B. S. B.		Ens infinitæ perfectionis, & forma sui ipsius, necessariò unum est.
5.	B. D. B.		Ens totius plenitudinis abyssus, necessariò unum est.
6.	B. Vo. B.		Ens mutationis omnis expers, necessariò unum est & immutabile.
7.	B. Vi. B.		Agens perfectissimum, necessariò unum est.
8.	B. S. B.		Ens omnium factibilium ideas complectens, necessariò unum est.
9.	B. Vo. B.		Agens liberum potens se in omnem contradictionis partem in infinitum determinare, necessariò unum est.
10.	B. G. B.		Agens infinitè glorioſum ob finem eumque nobilissimum infinitumque qui ipse est, est necessariò unum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Probantur Assumpta.

Ad 1. Quia omnes res limitatæ suæ limitationis causam habent; quare sit sic potius, quàm aliter limitatum.
2. Quia non est compositum; omnis enim compositi pars dicit imperfectionem.
3. Quia secus esset in potentia, quod est impossibile.
4. Quia secus, perfectionis foret participatæ, quod est impossibile.
5. Quia secus, non omnes perfectiones in se comprehenderet, & consequenter defectuosus.
6. Quia accipiendo aliquid egeret, aut dimittendo tanquam partem sui abundaret; quod fieri non potest.
7. Secus, ei ad perfectionis complementum aliquid deesset.
8. Secus, aliquid eum in sua scientia lateret; & consequenter limitatæ scientiæ.
9. Secus, voluntas ejus semper in actu poneret, quæ intellectus cognoscit; adeoque mundus ab æterno foret; quæ sunt inconvenientia.
10. Secus, nihil esset bonum, neque finis rerum ultimus, in quem tendunt omnia.

ITERUM.

B. B. B. Principium absolutum est id, quod est ante omnia & consequenter primum unum.
B. B. B. Principium illud est, à quo, in quo, & post quod omnia.
B. M. B. Principium absolutum est unum omnis multitudinis expers.
B. M. M. Unum absolutum & maximum est id, à quo omnia unum & multa sunt.

Hoc ipso autem, quod unum & optimum est; omne non esse, utpote malorum omnium maximum de se excludit.
Ergo primum unum, bonum quoque est, quia à malo, aut à non bono bonum procedere non potest.

B. B. B. {
- Quodcunque est causa entium omnium, & hoc est unum illud primum, causa illius unitatis, quæ in entibus est.
- DEUS est causa entium omnium.
- Quodcunque fecit entia esse, id unum est, causa unius illius, quo sunt & existunt.
- Omne illud quod est causa entium omnium, in quantum entia, una & multa sunt, est unum absolutum.

Omne quod est per illud est, quod est unum absolutum, quo omnia sunt.
Principium sine quo alia nec una nec multa esse possunt, id necessariò unum est.
Illud, quod est author & effector omnium principiatorum, necessariò unum est.
Illud, quod est cum omnibus, in omnibus, & per omnia, est unum & omnia essentialiter.
Omne id simpliciter infinitum, quod non est multiplicabile in multa, id necessariò unum absolutum est; omnia enim in se suaque essentia colligit, & si quid non contineret, jam finem haberet ac terminum.
Est itaque unum illud primum, necessarium physicè nil aliud, quàm simplicissima DEI entitas in genere entis perfecta; quæ metaphysicè considerata non constat ex genere & differentia; quia ens illud esset contrahibile; quod ita ostenditur.

Per id constituitur Deitas, per quod primò & immediatè differt à creaturis; hoc est, ab omni eo, quod non est ipsum; Sed sic differt esse increatum à creato; est enim ens increatum à se, creatum ab alio; hoc dependens, illud independens ab omni alio; ab illo profluunt omnes perfectiones simpliciter simplices, ab hoc imperfectiones. Unde bene infertur nullum prædicatum convenire univocè DEO & creaturis.

CAPUT

CAPUT V.

De SS. Triade, ejusdemque per hanc Combinatoriam Artem Theologica cognitione.

IN præcedenti Capite perfectiones divinæ essentiæ per variam principiorum essentialium Combinationem ostendimus: Modò nobis demonstrandum incumbit, quomodò ex divinæ essentiæ perfectionibus, trium personarum emanatio, suppositâ fide probari possit; naturali enim lumine id demonstrare, præterquam quod temerarium, etiam impossibile est. Quod ut quàm optime fiat, sic procedes.

Applica Enneadis primæ, quæstioni primæ Utrum, secundæ Enneadis subjectum circulum, cui titulus. SS. Trias, & huic subordinabis Enneadis principiorum substantialium orbem, à bonitate incipiendo; deinde Enneadis quæ principiorum Respectivorum continet orbis initium. Hoc facto submove præcedenti indicem orbis novem prædicamentorum, & huic indicem novem distinctionum, & sic de cæteris usque ad ultimum orbiculum. Hoc peracto, examina per quæstionem Utrum, omnia & singula, quæ in loculamento indicis intitulati SS. Trias adscripta reperies; videlicet an in DEO detur relatio realis, seu emanatio personarum, deinde quid sit dicta relatio & emanatio; deinde per tertiam quæstionem, unde sit, videndo semper, & sagaciter examinando juxta ea, quæ in loculamento quæstionis apponuntur; quanta sit, qualis sit, quando sit, ubi sit, quomodo sit; Deinde hæc cum principiis essentialibus combinabis, modo, paulò post, dicendo: Utrum in DEO sit Bonitas, Magnitudo, Duratio, Potentia &c. quæ terminum habent intrinsecum Bonitatis, Magnitudinis, Durationis, Potestatis, sive ut ita loquar, utrum in DEO sit bonitas seu Bonificativum, Magnificativum, Durativum, potestativum, cui respondent, bonificabile, mensurabile, durabile, potestificabile. Deinde juxta ordinem terminorum in quarto circulo contentorum examinabis principia relativa; utrum, quid, quare &c. sit in DEO differentia inter actus notionales; utrum concordantia, contrarietas, principium, medium, finis &c. Deinde ex orbe novem prædicamentorum; utrum inter eas sit actio & passio, & sic de cæteris; deinde ex sequenti applicatione Orbis, quomodò inter se distinguantur, & qua distinctione ex novem in eo positis. Quibus quidem ritè peractis, nil ferè in tota Theologia occurret, quod non juxta dicta examinare possis, & tandem innumeras incognitas veritates concludere. Sed ut hæc omnia exemplis demonstrentur.

PRÆCOGNITA.

Sunt itaque in Sacrosancta Triade considerandæ duæ processiones. Quatuor Relationes; & quinque notiones.
Processiones duæ: Generatio & Spiratio.
Generatio est productio substantialis per modum naturæ
Spiratio est productio substantialis per modum voluntatis.
Relationes quatuor sunt: Paternitas: Filiatio: Processio: Spiratio.
Paternitas est generatio activa.
Filiatio est generatio passiva.
Processio est spiratio activa.
Spiratio est processio passiva.
Quibus additur innascibilitas Patri propriè conveniens, & hæ quatuor relationes à Theologis quoque notiones vocantur; quia ex iis noscitur, quomodo una ab altera relatione distinguatur.
Et quoniam circa hæc tota de Sacrosancta Triade, materia versatur, de singulis, non tamen nisi paucis, per duodecim quæstiones agemus.

QUÆSTIO I.

An in DEO detur vera & realis productio ad intra.

Respondetur affirmativè. Et ita argumentor.
Ubicunque datur actio vitalis intrinseca & substantialis, ibi necessariò datur aliqua productio.
In DEO datur actio intrinseca & substantialis.
Ergo in DEO datur productio.
Major probatur.
Si enim actio daretur intrinseca & substantialis, & nulla inde resultaret productio, illa actio otiosa foret, infructuosa & infæcunda; quod in DEO est impossibile. Ergo.

Minor

Universidad de Deusto
Biblioteca

Minor probatur inductione per tabulam universalem:

B. B. Æ. Bonitas	Dei est ratio summi boni, ut producat ad intra	Bonum summum.	Sibi simile prorsus & coæquale tùm essentiâ tùm perfectionibus.	Sed hæc non fiunt, nisi per intrinsecam actionem Dei. Ergo datur in Deo actio, &c. Ergo hac mediante datur in Deo perfecta productio.
M. M. Æ. Magnitudo		B. magnum.		
D. D. Æ. Duratio		B. æternum.		
P. P. Æ. Potentia		B. potens.		
S. S. Æ. Sapientia		B. sapiens.		
V. V. Æ. Voluntas		B. volens.		
V. V. Æ. Virtus		B. virtuosum.		
V. V. Æ. Veritas		B. verum.		
G. G. Æ. Gloria		B. gloriosum.		

ANALYSIS.

Si ergo in Deo datur actio, ergo & productio.
Si productio, ergo datur & processio.
Si processio, ergo & emanatio.
Si emanatio, ergo emanatio unius ex alio.
Si emanatio unius ex alio, ergo ea necessario fiet vel per intellectum Dei, aut voluntatem.
Si per intellectum, ergo illa verè & propriè erit generatio.
Si generatio, ergo generans & generatum resultare necesse est.
Si per voluntatem, ergo dabitur processio spirantis & spirati, amantis & amati.
Sed hæc omnia in Deo sunt: videlicet, Paternitas, Filiatio, Spiratio.
Ergo dabitur pluralitas personarum, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, qui est Deus unus & trinus, in æternum benedictus.

Sine productione itaque impossibile est, pluratitatem personarum dari; quod erat ostendendum; imo deme productionem à Deo, & Deus non erit Deus.

QUÆSTIO II.

Utrum inter Personas detur Relatio, sive Distinctio realis?

Si datur pluralitas, uti ostensum est, personarum, distinctionem inter illas realem dari necesse est.

Si enim non detur realis distinctio; ergo rationis tantùm; si rationis tantùm; ergo personæ ante operationem intellectus non subsistunt; quod est impossibile. Datur ergò in Deo distinctio realis, & sic argumentor per Analysin.

Argumentum 1. per Analysin. Processio est emanatio vitalis unius ab alio; ergo per eam formaliter unum producitur ab alio.

Si unum formaliter producitur, ab alio; ergo datur formaliter generatio.
Si datur formaliter generatio; ergo & realis relatio inter generantem & generatum, sive producentum & productum dari necesse est.
Si datur relatio realis inter generantem & generatum, ergo ante omnem operationem intellectus, generans & generatum per se subsistunt.
Talis generatio est Patris producentis filium; sive inter Patrem & Filium per intellectum; ergo dum Pater producit Filium, verum est dicere, Pater non est Filius, nec Filius Pater; realiter ergo distinguuntur Pater & Filius, Genitor & Genitus; Datur ergo relatio realis inter Patrem & Filium; quod erat ostendendum.

Ubicunque verò datur relatio realis, ibi terminos realiter distinctos dari necesse est. Argum. 2.
Sed in generatione per intellectum datur relatio realis inter producentem & productum, uti dictum est.
Ergo ubicunque datur relatio &c.

Major patet. Minor probatur.
Quia productio hujusmodi activa fundat suam relationem in persona producente, & productio passiva in persona producta, id est in Filio. Ergo dantur hîc termini duo realiter distincti. Ergo in productione per intellectum &c.

Pari ratione processio, quæ est per voluntatem, & dicitur spiratio activa, fundat suam relationem in principio spirativo; passiva verò in persona spirata, qui est Spiritus Sanctus; quæ cum terminos realiter distinctos habeat; inter spiratorem & spiratum, realem quoque relationem fundari necesse est.

Dantur

Dantur ergo duæ tantùm in Deo processiones sive emanationes; una quæ est per Intellectum, & altera quæ est per Voluntatem; nec fieri potest, ut ulterior detur processionum distinctio; & hoc, quia duo tantum sunt in Deo actionum immanentium genera, Intellectus & Voluntatis; Uti enim Deus unico intellectus actu omnia intelligibilia, ita & omnia volibilia unico voluntatis actu exhaurit, perfecta sui ipsius comprehensione; Sistitur ergo in dualitate, sine ulteriori processuum multiplicatione; neque dici potest, duas esse processiones Spirantes actu; cum illa sit Patri & Filio communis & indivisa, identitate, natura, neque dici possit, esse proprietates distinctas, sed unam Patri & Filio communem.

Et quoniam in unaquaque processione fundatur relatio realis; inter relationem verò realem duo termini realiter distincti; nascentur inde quatuor relationes reales, quas suprà adduximus; quæ quidem in quantum comparantur cum essentia & natura divina, dicuntur proprietates, in quantum intellectum concernunt, notiones appellantur; quibus quinta notio improducibilitas, sive ingenerabilitas aut innascibilitas additur, præterquàm Patri nulli alteri personæ competens; Cum Pater solus sit non genitus, non natus, non productus; ab hoc verò tum Filius, tum Spiritus Sanctus verè & formaliter unà cum Filio producatur.

Omne enim, quod innascibile est, id improducile & ingenerabile esse necesse est.
Deo Patri propriè convenit innascibilitas. Ergo.

Ubicunque dantur correlativa realiter distincta, ibi datur relatio realis. Argum. 3.
Sed in Deo dantur correlativa realiter distincta. Ergo.
Major patet ex Regula Aristotelis. Minor ita probatur ex Lullo per correlativa principiorum Artis nostræ.

In Deo sunt	Bonificativum & bonificabile seu bonificatum. Magnificativum & magnificabile seu magnificatum. Durarefactivum & durarefactibile seu durarefactum. Potentificativum & potentificabile seu potentificatum. Intellectivum & intelligibile seu intellectum. Volitivum & volibile seu volitum. Virtute imbuens & virtute imbuibile seu imbutum. Verificativum & verificabile seu verificatum. Gloriativum & gloriabile seu gloriatum.	Sed hæc sunt correlativa realiter distincta. Ergo in Deo sunt correlativa realiter distincta.

Et ratio est, quia si in Deo non essent relativa hæc principia; sequeretur, Deum in actionibus suis ad intra non habere terminum correlativum, in quem ferretur; atque adeò otiosam omnem ejus actionem; quæ absurda sunt. Sed probatur assertio Secundò

ALITER.

Omne principium ad intra productivum infinitæ	Bis. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	Necessariò habet pro termino seu fine suo productum infinitè	B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

Sed in Deo est tale principium productivum, videlicet Intellectus & Voluntas.
Sed hæc sub notionalibus terminis sunt distincta realiter.
Ergo principium activum intrinsecum, Intellectus divinus, quo Pater generat Filium, distinguuntur realiter, generans videlicet à generato.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si non enim distinguerentur realiter. Ergo Pater & Filius non nisi formaliter aut virtualiter distinguuntur, haud secus ac attributa. Quod est absurdum.

Realem itaque relationem inter Patrem & Filium dari necesse est.

Ratio, quia Intellectus comprehendendo totam suam essentiam cum omnibus perfectionibus, necessariò conceptum sive Verbum mentis intra se exprimit; quod cùm accidentale non sit, substantiale id esse necesse est; Atque hunc conceptum nos Filium vivam patris imaginem & Verbum expressum dicimus, realiter distinctum à Patre. Quoniam verò Voluntas Patris necessariò fertur in bonum, ut amabile seu appetibile, illud quoque quod in se concepit Verbum mentis, id & amare necesse est, & consequenter Voluntas Filii in Patrem fertur reciproco amore; Atque hæc Voluntas utriusque est principium productivum Spiritus Sancti. Unde & aliter sic argumentor.

Ubicunque sunt tres res ratæ & incommunicabiles, ibi est distinctio realis.
Sed in DEO sunt tres res ratæ & incommunicabiles, Pater, Filius, & Spiritus S.
Ergo est distinctio realis.

QUÆSTIO III.

An Filius constituatur per Intellectum Patris, & Spiritus S. per Voluntatem utriusque.

Resp. Affirmativè; Et sic argumentor.

Per S. Ubicunque est potentia infinita productiva ad intra, ibi necessariò est objectum infinitum ad intra.
Sed in Deo est potentia infinita productiva per plenam intellectus sui ipsius comprehensionem.
Ergo habet objectum infinitum comprehensibile.
Sed hoc objectum non est aliud, quàm Filius.
Ergo Filius necessariò per intellectum Patris constituitur.

Per Vo. Pari pacto de principio productivo Voluntatis argumentabere. Nisi enim amans & amatum, id est, Pater & Filius reciprocum amorem spirarent, id est, Spiritum Sanctum, esset otiosus amor divinus, nec volitiva potentia volitionis suæ terminum haberet; ac proinde otiosa; quod est absurdum. Illa enim operatio juxta Aristotelem Lib. 1. de Cœlo. est otiosa, ex qua nullus effectus provenit. In DEO autem potentia & intellectus & voluntas infinitum objectum habet; Nam Lib. 8. Phys. juxta Aristotelem, fieri non potest, ut infinitum agens finitum suæ actionis terminum habeat; sicuti fieri non potest, ut finitum infinitum; Ergo DEUS cum infinitam intellectivam potentiam habeat, infinitum objectum habere necesse est, ad hoc, ut actum infinitum habere possit; aliàs DEUS, ut diximus, esset otiosus & ignarus, si non intelligeret seipsum id quod est; nec etiam actus purus dici posset & æternus per se intelligens, de toto seipso ab æterno producens conceptam mentis notitiam, sive verbum, juxta illud Divi Augustini: DEUS verbum suum genuit, cum seipsum cogitando dicit, id est, intelligit.

Nota tamen primò, talem actum generativum non præsupponere operantem & intelligentem, qui est Pater, quod tum in tali priori naturæ esset Pater, & non haberet Filium, cùm Filius habeat esse per talem actum; in priori enim naturæ actus ille consideratur idem esse cum essentia divina communi tribus personis; sed concipi debet per actum, ut ita dicam, secundum, quo pater emanando à sua essentia, dum seipsum perfectè & absolutè intelligit, formaliter se constituit, & generat Filium, atque hinc completur relatio illa, quæ est paternitas, qua pater refertur ad Filium, & tali actui correspondet actus, ut ita dicam, passivus, qui est generari, à quo sumitur Filiatio, qua formaliter Filius constituitur & denominatur, & ad Patrem refertur.

Nota Secundò. Intellectum esse potentiam distinctam contra liberam; ideò verbum divinum filius dicitur, quòd similis sit producenti in natura numerica, & per modum naturæ productus; siquidem Hilario teste, potestate naturæ DEUS Filius est ex DEO Patre. Ex quibus patet, intelligentem non esse intellectum sive conceptum generatum, cum intelligens se habeat per modum agentis, & conceptus declaratus per modum patientis, quæ absque relatione & distinctione reali esse non possunt; cum nulla relatio ad seipsam referri queat, neque quicquam seipsum gignere possit. Sed quomodò hæc omnia per Combinatoriam Artis nostræ methodum ostendi possint per novem principia essentialia, videamus.

Ubicunque est Intelligens, ibi necessariò per intellectum resultat intellectum.
DEUS est intelligens ad intra. Ergo.
Sed hoc intellectum non est nisi Filius.
Ergo intelligere in divinis idem est, quod generare, & intellectum idem, quod generari.

Cùm verò in divinis detur Paternitas & Filiatio, necessariò quoque dabitur Spiratio, sive Spiritus Sanctus; & hoc pacto probatur.

Ubicun-

Ubicunque est summa bonitatis perfectio, ibi est summus amor, qui in alterum tendit.
Sed in DEO est summa bonitatis perfectio.
Ergo est summus amor.

Hoc posito, ita arguitur.

Ubicunque est summus amor reciprocus, ibi est summè amatum; amor enim in alium tendit necessariò.
Sed inter patrem & filium est summus amor reciprocus.
Ergo & summè amatum, qui est Spiritus Sanctus, nexus & vinculum utriusque.

Aliter.

Ubicunque enim est principium infinitum productivum ad intra, ibi est productum infinitum ad intra.
Sed in DEO est Voluntas principium productivum infinitum;
Ergo & productum infinitum, scilicet Spiritus S.

Quia DEUS Pater diligit Filium, & Filius diligit Patrem; aliàs in eis non esset summus amor; siquidem DEUS Pater generans Verbum suum intelligendo in omni perfectionis complemento; & Verbum immediatè genitum de tota sua perfectione & potestate diligit producentem sive generantem sicuti seipsum; Quia si ex dilectione cujuslibet non sequeretur aliquid, eorum esse esset per existentiam, & non per operationem; neque amor procederet in alium, quod est contra naturam amoris; uti itaque in DEO est vera dilectio, ita quoque vera est intellectio.

Quod verò ex dilectione erga alium sequatur aliquid, ita probo.

Quoniam non minoris activitatis, potestatis, bonitatis, &c. est amare in DEO, quàm generare; Sed per generare seu intelligere est persona de persona, scilicet Filius de Patre; ergo per amare Patris & Filii, procedit persona, quam Spiritum Sanctum dicimus; Et licet hac ratione Pater & Filius sint unum principium spirativum Spiritus Sancti, non tamen dici possunt esse principium numero discretum; aliàs enim in DEO foret quaternitas: Sed principium est unitate essentiæ & naturæ ac convenientiæ, prout conveniunt in vi spirativa, eò quod reciproco se amore diligant, & sic se constituunt de quadam communi spiratione & eadem essentia; productum verò seu spiratum constituitur de eadem essentia & spiratione passiva.

Nota tertiò; in divinis unum tantùm esse generantem, qui immediatè de tota sua natura, essentia, bonitate generet tanta perfectione, ut plus generare non possit; nam si posset, & non generaret, non esset totus agens seu intelligens, sed secundum quid, & sic esset divisibilis, & in eo essent diversæ naturæ, accidens & limitatio, quod est impossibile; illud enim posse esset sibi non posse, neque etiam potest esse nisi unus filius; nam si filius generaret pariter, sequeretur, totam & perfectam rationem paternitatis non tantùm esse in Patre, sed etiam in filio; item, daretur processus in infinitum; eò quod non sufficeret unus pater, neque unus filius; sed primus filius generaret alium, & consequenter primus pater non communicaret filio suo omnem perfectionem possibilem; quæ omnia absurda sunt, & divinæ naturæ incongrua.

Nota quartò; Notiones distingui contra essentialia; Et dicitur notio, id, ratione cujus relatum cognoscitur; ut paternitas, qua pater; Filiatio qua filius; & Spiratio passiva, qua Spiritus Sanctus. Sed jam hæc omnia, quì per novem principia essentialia, & totidem respectiva, investigari queant, monstremus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per principia essentialia ita probatur.

1. B. Omnis potentia naturalis infinitè bonificativa necessariò habet objectum infinitè bonificabile seu bonificatum.
Sed in DEO Patre est naturalis potentia infinitè bonificativa.
Ergo necessariò habet objectum infinitè bonificabile seu bonificatum; qui est filius.

2. M. Omnis potentia naturalis infinitè magnificativa, necessariò objectum habet infinitè magnificabile seu magnificatum.
Sed in DEO Patre est potentia infinitè magnificativa.
Ergo habet objectum infinitè magnificabile seu magnificatum. Ergo filium magnitudine æqualem sibi.

3. D. Omnis potentia, quæ infinitè durare facit, seu æternativa, illa necessariò objectum exigit infinitè durabile seu æternatum.
Sed in DEO Patre talis est potentia;
Ergo & objectum infinitè durabile, qui pariter filius est, patri coæternus.

4. P. Omnis potentia naturalis infinitè potentificativa, necessariò objectum exigit infinitè potentificabile seu potentificatum.
Sed in DEO Patre est talis potentia.
Ergo objectum habet infinitè potentificabile; qui filius est patri coomnipotens.

5. Per S. Omnis potentia infinitè intellectiva, necessariò habet infinitum objectum intelligibile seu intellectum.
Sed in DEO Patre est talis potentia intellectiva.
Ergo objectum habet infinitè intelligibile, seu intellectum; qui filius est, Sapientia Patris & verbum.

6. Vo. Omnis potentia infinitè volitiva seu appetitiva, necessariò habet objectum infinitè volibile seu appetibile.
Sed in DEO Patre & Filio talis est potentia.
Ergo habet objectum infinitè volibile seu appetibile, qui est Spiritus S. infinitè amatus.

7. Vi. Omnis potentia infinitæ virtutis collativa ad intra, necessariò objectum exigit, in quod infinitam virtutem conferat.
Sed in DEO Patre est talis potentia.
Ergo necessariò objectum requirit infinitum, in quod infinitam suam virtutem conferat, qui filius est, virtus Patris.

8. Ve. Omnis potentia infinitè verificativa; necessariò habet objectum infinitè verificabile.
Sed in DEO Patre est potentia infinitè verificativa.
Ergo habet objectum infinitè verificabile; qui filius est, veritas Patris.

9. G. Omnis potentia infinitè glorificativa, necessariò objectum habet infinitè glorificabile.
Talis est in DEO Patre.
Ergo objectum habet infinitè glorificabile, qui est filius, gloria Patris.

Per

Per principia respectiva ita probatur.

1. ⚌. Ubicunque dantur Correlativa *tivum* & *bile*, ibi datur distinctio realis.
Sed inter Patrem & Filium, inter hos & Spiritum Sanctum datur *tivum* & *bile*.
Ergo datur distinctio realis; ergo personarum pluralitas, quæ proprietatibus differunt.

2. ♡. Ubicunque dantur in unitate essentiæ & naturæ, *tivum* & *bile*, ibi datur essentialis concordia.
Sed in DEO dantur in unitate essentiæ & naturæ *tivum* & *bile*.
Ergo essentialis concordia. Ergo tres personæ quoad naturam unum sunt.

Contrarietas in DEO non invenitur, nisi denominatione quadam extrinseca, in quantum peccatum ei contrarium dici potest; In quantum tamen contrarietas pro oppositione sumitur, latissimo modo DEO convenit, & hoc pacto id demonstro.

3. ☌. Ubicunque est realis relatio, ibi & realem oppositionem dari necesse est.
Inter personas datur realis relatio.
Ergo & oppositio; non quoad naturam & essentiam, sed ratione diversi respectus; Pater enim & filius etiamsi in natura unum sunt, ratione tamen relationis oppositos habent respectus, quibus inter se distinguuntur.

Iterum. Quandocunque aliquid alicui attribuitur, necessariò quoque ei omnia, quæ de ratione ejus sunt, attribuuntur.
Sed de ratione relationis est respectus unius ad alterum, secundum quem aliquid alteri opponitur relative. Ergo.

4. Per α. Ubicunque est principium productivum infinitum, ibi est productum seu producibile infinitum.
Sed in DEO Patre est principium productivum infinitum.
Ergo & in eo est productum infinitum, qui est Filius genitus à DEO Patre.

Aliter. Ubicunque est principium infinitum, ibi est principiabile seu principiatum.
Sed DEUS ad intra est principium infinitum.
Ergo & principiabile seu principiatum, qui est filius.

5. ⊙. Ubicunque est intelligere infinitum, medium inter intelligentem & intelligibile, ibi est intelligens infinitum, & intellectum.
Sed in DEO est intelligere infinitum, medium inter intelligentem & intelligibile.
Ergo & intelligens & intellectum, videlicet Pater & Filius.

6. ☋. Ubicunque est appetitus boni infinitus, ibi est finis infinitè appetibilis.
In DEO est appetitus boni infinitus.
Ergo finis infinitè appetibilis; amor scilicet ex spiratione Patris & Filii, qui est Spiritus S.

7. M. Ubicunque est Majoritas infinitè bonificativa, ibi necessariò est majoritas infinitè bonificabilis.
Sed in DEO est majoritas infinitè bonificativa.
Ergo necessariò ibi erit infinitè bonificabile, qui Filius est.

8. Æ. Ubicunque reperitur infinitè bonificativum & bonificabile, & infinite magnificativum & magnificabile, ibi reperitur summa æqualitas.
In DEO reperitur infinitum, *tivum* & *bile*;
Ergo in personis divinis datur summa æqualitas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aliter.

Ubicunque non datur majus & minus, ibi datur æqualitas.
In divinis non datur majus & minus. Ergo.
Essentia enim, ut est res generans, vel supponit pro persona, vel pro essentia; Si illud, est vera; Si hoc, falsa. Ita Pater est principium Deitatis, non quia generat & spirat; sed quia generando & spirando eam communicat.

Ubicunque inter plura est eadem essentia, eadem naturæ perfectio, ibi est æqualitas.
Hoc fit in divinis. Ergo.
Major probatur. Si non. Ergo in divinis majus & minus datur; quod impossibile est.
Minor probatur. Ubicunque est eadem B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. ibi est æqualitas.
Sed in divinis personis est eadem B. M. D. &c. Ergo.

Ubicunque estæ qualitas, ibi est relatio, & consequenter relatio distinctiva cum unitate essentiæ.
Hoc fit in divinis personis. Ergo.
Major probatur. Quia nihil est sibi ipsi simile & æquale, sed per comparationem unius ad alterum ad unitatem essentiæ factam, in qua sunt æquales; neque enim in personis consideratur ordo naturæ, sed originis, quo una ab altera procedit.
9. Per Min. Minoritas uti & Contrarietas DEO non convenit, nisi purè extrinsecè; cum dicimus, Christus est minor Patre, subintellige quoad humanitatem.

Vides igitur, quomodo divina essentia triuna per Artis nostræ Combinatoriæ methodum facilè & dilucidè ostendatur.

QUÆSTIO IV.

An tribus personis omnes divinæ essentiæ perfectiones & attributa essentialia sint communia?

Respond. Affirmativè. Et per novem essentialia principia ita deducitur.

Quoniam ergo Pater seipsum plenè concipiendo, in se omnium divinarum perfectionum imaginem exprimit; quod Verbum est; Pater verò & Filius infinitè se reciprocè amando, amorem spirant, qui Spiritus Sanctus est, nexus Patris & Filii.

Bonitatem,	Bonitate sua infinita, imaginem boni infiniti, filium scilicet,		B.	B.		
Magnitudinem,	Magnitudine sua immensa, infinitè magnum sive immensum		M.	M.		
Durationem,	Duratione sua infinita sive æternitate, æternum		D.	D.		
Potentiam,	Potestate sua infinita, omnipotentem		P.	P.		Infinitum, scilicet Spiritum Sanctum.
Sapientiam,	Sapientia sua infinita, infinitè sapientem, omniscium	Produc-cit.	S.	S.	Spirant cum amore	
Voluntatem,	Voluntate sua infinitè appetitiva, infinite amatum		Vo.	Vo.		
Virtutem,	Virtute sua, infinite virtuosum		Vi.	Vi.		
Veritatem,	Veritate sua, infinitè verum, seu ipsam veritatem		Ve.	Ve.		
Gloriam,	Gloria sua infinita, infinitè gloriosum. Et sic de cæteris attributis procedendo.		G.	G.		

Ergo Pater plene comprehendendo suam — De — Sed & Pater & Filius amando se de infinita

Ergo tribus personis attributa & perfectiones DEI, quoad essentiam sunt communia.

Ergo

Ergo sicut Pater est	B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	Ita filius & Spiritus Sanctus.	Ergo non tres	B. B. B. M. M. M. D. D. D. P. P. P. S. S. S. Vo. Vo. Vo. Vi. Vi. Vi. Ve. Ve. Ve. G. G. G.	Sed trium personarum una	Bᵃˢ. Mᵃ. Dᵒ. Pᵃ. Sᵃ. Vo. Vi. Ve. G.

Ergo unus DEUS, non tres Dii: Una Deitas, non tres Deitates; una substantia, non tres; una essentia, non tres; una unitas non tres. Si enim tria essentialiter distincta essent, sequeretur divinam naturam in toto perfectionis complemento deficere; quod impium esset dicere.

CONSECTARIA.

Ex dictis sequitur primò. Non omnem processionem esse generationem; Si enim daretur generatio in processione amoris, sequeretur Spiritum Sanctum genitum dici posse; Sed hoc est contra Symbolum S. Athanasii, ubi Spiritus Sanctus, non factus, non creatus, non genitus; sed à Patre & Filio procedens dicitur.

Secundò. Illam Voluntatem, qua procedit Spiritus Sanctus non considerari secundum similitudinem; sed secundum rationem impellentis & moventis in aliquid; Ad Verbum ergo pertinet similitudo rei intellectæ; ad amorem verò, non quod illa sit similitudo, sed quod similitudo sit principium amandi; Amor ergo non est genitus, sed genitum Verbum, est principium amoris.

Tertiò. Ex his patet, duas tantùm in divinis dari processiones; ea, quæ est per intellectum, & ea, quæ est per Voluntatem, quæ fit per intellectum, processio Verbi dicitur; quæ per Voluntatem, processio amoris à Theologis vocatur; juxta quamlibet harum oportet concipere duas oppositas relationes; quarum una procedentis à principio, & alia ipsius principii; Hinc processio verbi dicitur generatio; Relatio verò principii generantis dicitur paternitas; Relatio verò procedentis à principio, filiatio; Processio verò amoris, quæ principium respicit, dicitur spiratio; Relatio verò procedentis, processio sive spiratio passiva.

Quartò. Patet quoque, omnes proprietates, quæ in essentia DEI fundantur, ratione ratiocinata, vel ut alii volunt, formaliter tantùm distingui; relativas verò relationes realiter.

QUÆSTIO V.

An Notiones dentur in DEO?

Re. Affirmativè. Et sic argumentor.
Ubicunque dantur proprietates in divinis realiter distinctæ, ibi dantur & notiones.
In DEO dantur proprietates realiter distinctæ.
Ergo dantur Notiones.
Major probatur.
Ubicunque dantur rationes objectivæ notificantes personas, & unam ab altera distinguentes & discernentes, ibi dantur notiones.
Sed proprietates in divinis realiter distinctæ sunt rationes objectivæ notificantes personas, & unam ab altera distinguentes & discernentes. Ergo.
Quia processio realis hoc habet ex suo conceptu notionali, ut distinguat realiter principium producens à producto; ergo quandocunque aliquid realiter refertur ad aliud, id ab eodem realiter quoque distingui necesse est; neque enim principium realiter inesse potest, nisi in realiter distincto ab iis, in quantum non est principium iis, quibus opponitur. Unde sic argumentor.
Quæcunque in divinis assignant ordinem originis unius ad alterum per actus quosdam intrinsecos, illi actus propriè attribuuntur personis.
Tales sunt actus notionales. Ergo.
Sed hæc jam Regulis Artis nostræ applicemus, idque methodo Lulliana.

Ubicun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ubicunque enim est { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } *tivum*, & *bile*, ibi dantur quoque actus notionales, impliciti in quinque notionibus supra positis, & ad eas reducibiles.

Sed DEUS Pater *tivus* per intellectum plenè se comprehendens, cum omni possibili perfectionum cumulo necessariò producit Verbum. { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } *bile*. Ergo ubicunque est *tivum*, *are*, & *bile* in divinis, ibi dantur actus notionales ad quinque notiones suprapositas revocabiles.

Quia sicuti Intellectivum ad Patrem, & intelligibile ad Filium, ita revocatur ad B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. *tivum* ad Patrem, & *bile* ad Filium, aut Spiritum Sanctum.

Confirmatur assertum.

Ubicunque datur *tivum* & *bile*, ibi quoque relationem nasci necesse est; bonificativi videlicet ad bonificabile; intellectivi ad intelligibile; appetitivi ad appetibile; & sic de cæteris.

Sed ubicunque in divinis est relatio, ibi oppositionem quoque nasci necesse est;

Ubicunque autem oppositio, ibi distinctionem inter opposita consequi pariter necesse est; quæ quidem nihil aliud sunt, quàm notiones objectivæ, notificantes producens & productum sub ea formalitate, sub qua referunt *tivum* & *bile*, atque unam proprietatem relativam discernentes ab altera.

Iterum.

Ubicunque datur distinctio realis relativa in eadem natura, ibi datur & personalitas.

In DEO datur paternitas, quæ connotat relationem realiter distinctam à filiatione. Ergo.

Neque tamen hîc quisquam sibi persuadeat; Bonificativum & bonificabile, magnificativum & magnificabile; intellectivum & intelligibile hoc loco sumi, quasi DEUS sit in potentia ad bonificandum objectum bonificabile; Nequaquam; cùm jam sæpè ostensum sit, in DEO, esse, existere, posse, & operari, prorsus idem & indistinctum esse; Sed loquimur nostro concipiendi modo ad relativas in DEO rationes melius concipiendas; ita quidem, ut per intellectivum, bonificativum, volitivum &c. connotet vim quandam intellectivam DEO insitam cum essentia identificatam, qua agit, quicquid agit indistanter ab objecto ipsi coëxistente.

QUÆSTIO VI.

Utrum Filius verè & realiter procedat à Patre per intellectum.

Resp. Affirmativè, & sic argumentor. Per Analysin.

Omnis conceptus intellectûs, Verbum mentis intellectricis dicitur.

Filius est Paterni intellectus conceptus.

Ergo aptè Verbum dicitur.

Major patet. Minor probatur. Filius est plenitudo comprehensionis paternæ; ergo est paterni intellectus conceptus.

Plenitudo autem comprehensionis divinæ, nihil aliud est, quàm Verbum seu conceptus intrinsecè ab intellectu Patris emanans.

Si intrinsecè ab intellectu Patris emanat; ergo per veram generationem producitur.

Si per veram generationem producitur; ergo per se verè & realiter subsistit.

Si subsistit, ergo personam à Patre distinctam constituit; quem Filium dicimus, Verbum & imaginem Patris.

Esse autem vivam Patris imaginem, ita ostendo.

Ubicunque est similitudo perfecta, repræsentativa ejus quem perfectè exprimit, ibi est perfecta DEI imago.

Sed Filius est perfecta & viva similitudo Patris.

Ergo imago ejusdem; quæ fundatur in intellectu ad rem intellectam.

Nota in Filio Septem considerari posse, quæ ita per Analysin ostendo.

1. Filius considerari potest, ut est ex Patre, quia ab æterno genitus.
2. Si ex Patre ab æterno genitus; ergo in Patre totus est Filius, videlicet per admirabilem circumincessionem.

3. Si

3. Si in Patre; ergo cum Patre; quia cum Patre Spiritum Sanctum spirat.
4. Si cum Patre; ergo à Patre quoque ad nos missus in tempore.
5. Si à Patre missus ad nos; ergo propter Patrem, hominem quem creaverat redemit; juxta illud: empti enim estis prætio magno.
6. Si à Patre & propter Patrem venit ad nos redimendos; ergo & sub Patre, quia formam servi accepit, exinaniens seipsum.
7. Si sub Patre; ergo ad Patrem, quia ovem errantem, quam invenit, adduxit reduxitque ad Patrem.

Iterum, uti est ex Patre, quatuor modis est; Necessitate, Voluntate, Intellectu, & per modum naturæ.

Si necessariò est, erit vel necessitate prout opponitur contingentiæ; vel necessitate exigentiæ; vel necessitate sufficientiæ; vel necessitate non violentiæ aut coactionis. Ad primum ita argumentor.

Si necessitatem essendi habet; ergo omnem excludit contingentiam; quod ita probo.

Quodcunque per se existit, & ex se formaliter necessitatem essendi habet, id omnem excludere essendi contingentiam necesse est.

Filius ut DEUS, talis est. Ergo.

Si necessitate existit omnem excludente contingentiam; ergo eum existere necessitate exigentiæ, necesse est; quod ita probo.

In quocunque est principium formale productibilitatis à se omnis imperfectionis expers, in eo necessariò requiritur terminus talis productibilitatis, ex necessitate exigentiæ.

In Filio, uti DEUS est, est tale. Ergo.

Si existit necessitate exigentiæ; ergo necessitate sufficientiæ; quod ita probo.

Quodcunque omnis imperfectionis & defectus expers est, id necessitate existit sufficientiæ.

Filius, ut DEUS, est talis. Ergo.

Si necessitate sufficientiæ est prædituus; ergo illa nullius erit violentiæ & coactionis; quod ita ostendo.

Quod non habet causam superiorem se, id nec vim, nec coactionem pati potest.

Filius, ut DEUS, talis est. Ergo.

Ostendimus, Quomodo Filius sit necessarius necessitate opposita contingentiæ; jam pari pacto probandum restat, quomodò ex Patre sit, Voluntate, Filius.

Existit itaque Filius ex Patre quatuor modis; vel Voluntate præcedente, vel concomitante, vel non antecedente neque consequente; vel non elicitiva; quod ita ostendo.

Et primò quidem Voluntate præcedente; quia quicquid est essentiale, id notionale præcedere necesse est.

Secundò. Voluntate concomitante; quod ita ostendo.

Quæcunque sunt simul in eodem instanti æternitatis; unum aliud necessariò concomitatur.

Talis Voluntas est in Patre & Filio. Ergo.

Tertiò. Voluntate non antecedente neque consequente; quod ita ostendo.

Quod neque ordine naturæ, neque originis, est posterius altero, id neque antecedentem neque consequentem voluntatem habet. Talis est Voluntas in productione Filii. Ergo

Quartò. Voluntate non eliciente. Quia, Quandocunque principium habet terminum adæquatum, non potest in aliud elicitivè moveri.

Sed ita sese habet Voluntas habens pro termino Spiritum Sanctum. Ergo.

Iterum. Filius ex Patre est, vel intellectu præcedente essentialiter accepto; vel intellectu concomitante, vel intellectu elicienet; Intellectu sed non consequente.

Intellectu præcedente essentialiter accepto; quia essentialia ad intra præcedunt notionalia.

Intellectu concomitante; quia intellectus & generatio sunt coæterna.

Intellectu eliciente sive dicente; teste Augustino: Verbum nusquam est, nisi à dicente.

Intellectu sed non consequente, quia nullo ordine potentia intellectiva sequitur actum generandi simpliciter.

Iterum. Filius ex Patre est quatuor modis. Primò per modum naturæ in perficiendo. Secundò per modum naturæ in principiando. Tertiò per modum naturæ, ut distinguitur, contra modum artificii. Quartò per modum naturæ, ut distinguitur ab illo, qui est per modum Voluntatis.

Primò. Per modum naturæ in perficiendo est ex Patre; quia tametsi Intellectus æquè naturalis sit in perficiendo ac Voluntas; aliquid amplius tamen habet.

Secundò. Per modum naturæ in principiandò præcisè; quia Pater à se ipso Filium generat, & Filius est à solo tantùm Patre per modum naturæ.

Tertiò. Per modum naturæ, ut distinguitur contra modum artificii; quia materiam non supponit ex qua.

Quarto. Per modum naturæ, ut distinguitur contra illum, qui est per modum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Voluntatis; alia enim est productio Filii; alia Spiritus Sancti, cum seipsis ad invicem distinguantur.

Vides igitur, quo artificio tota doctrina de persona Filii, resolvi possit. Quare ad alia.

QUÆSTIO VII.

Utrum Spiritus S. per amorem procedat?

Resp. Affirmativè; & sic argumentor.

Ubicunque est processio per modum moventis voluntatem amantis in rem amatam, ibi productionem per amorem resultare necesse est.

Hoc fit in emanatione Spiritus Sancti à Patre & Filio.

Ergo Spiritus Sanctus per amorem procedit.

Ergo connotat personam tanquam à principio Spirativo Patris & Filii Spirantis, vi motiva amantis in rem amatam.

Quod verò non à Patre solo, sed & à Filio procedat, sic deduco.

Ubicunque dantur relationes oppositæ, ibi dantur relationes reales personæ ad personam.

Sed non in Patre solo, sed & in Filio datur relatio opposita Spirantis ad Spiratum, amantis ad amatum; qui est Spiritus Sanctus. Ergo.

Minor probatur. Quia Pater & Filius sunt idem principium Spirativum Spiritus Sancti: & ita probo.

Quandocunque principium Spirativum quoad essentiam non opponitur relativè, tunc necessariò illud principium per modum unius sumi debet.

Hoc ita est in Patre & Filio. Ergo.

Aliter. Quandocunque in divinis supponitur natura cum proprietate aliqua essentiali non relativè opposita, tunc illud principium verè & realiter est unum.

Sed vis Spirativa in Patre & Filio est proprietas essentialis utrique communis, & sine ulla relationis oppositione.

Ergo Pater & Filius constituunt unum principium Spirativum.

Sicuti enim Pater & Filius est unus DEUS ob essentiæ unitatem, ita sunt & unum principium Spirativum Spiritus Sancti, propter unitatem proprietatis significatæ per principium.

Iterum. Quandocunque proprietas invenitur in diversis suppositis ejusdem naturæ, tunc necessariò illa per modum unius considerari debet.

Sed vis Spirativa emanans à Patre & Filio est proprietas absoluta.

Ergo per modum unius principii absoluti considerari debet.

Procedit enim Spiritus Sanctus à Patre & Filio, in quantum amor est unitivus duorum.

CONSECTARIA.

Ex his patet primò. Personam semper dicere relationem in recto, essentiam verò in obliquo; Nam uti in DEO dantur tres relationes realiter distinctæ, ita dantur tres personæ. Est enim persona nihil aliud, quàm subsistens in divina natura relatio.

Secundò. Substantiam non poni in Deitate personæ, in quantum connotat essentiam, sed in quantum signat suppositum; non enim dicuntur tres substantiæ, vel tres essentiæ; sed tres hypostases sive subsistentiæ. Atque hinc proprietates relativæ in DEO subsistunt, & realiter inter se distinguuntur.

Tertiò. Pluritatem in DEO considerari secundum rationem numeri absolutè & abstractè; sumitur enim multitudo in divinis non secundum rationem quantitatis; sed secundum rationem esse transcendentalis; hoc enim modo unum ita multum est, ut sit indivisum; neque multum removet unitatem, sed indivisionem ejus.

QUÆSTIO VIII.

De Persona Spiritus Sancti.

An Spiratio activa ex parte principii se teneat?

Respond. Affirmativè; & sic argumentor per analogiam.

Sicut se habet generatio activa ad Filium, ita se habet spiratio activa utriusque, & Patris & Filii ad Spiritum Sanctum.

Sed paternitas sive generatio habet se tanquam principium respectu Filii geniti.

Ergo & Spiratio activa se habet tanquam principium respectu Spiritus Sancti.

Ratio, quia Spiratio activa per modum originis & relationis constituit Patrem & Filium in ratione principii unius actu & essentialiter principiantis respectu Spiritus Sancti.

Aliter. Per analysin. Ubicunque est Volitivum, ibi est volibile, & ubicunque est bonificativum, ibi & bonificabile.

Sed in DEO est volitivum & bonificativum.

Ergo & Volibile & bonificabile.

Si ergò in DEO est Volitivum & bonificativum; ergo inter *tivum* & *bile*, Patrem & Filium, amor erit reciprocus utrique communis.

Si non

Si non esset amor reciprocus utriq; communis, non esset diffusivus sui ad intra.

Si non esset diffusivus sui, DEUS non esset bonus, neque per bonitatem suam ageret; foret itaque otiosus, quod impossibile est. Ergo diffusivus sui.

Si ergo diffusivus sui; ergo in aliud ad intra diffunditur; atque hanc diffusionem ad intra, nos Spirationem activam dicimus, qua veluti per principium *quod*, formaliter Spiritus Sanctus constituitur, id est Spiratio passiva; Cum amor Patris & Filii, uti una essentialiter voluntas est & bonitas, ita non distinguitur realiter.

Non distinguitur realiter, quia inter amorem Patris & Filii non datur oppositio, quia per modum principii communis utrique.

Tota ergo relativa oppositio fundatur in Spiratione passiva, cum sit terminus Spirationis activæ ad intra; ergo quod ab initio assumpsimus, Spiratio activa se habet ex parte principii *quod*; quod erat ostendendum.

Quomodò verò omnia essentialia attributa per Spirationem activam Spiritui Sancto communicentur, in præcedentibus diximus.

QUÆSTIO IX. & X.

An Missio Filii & Spiritus Sancti, sint idem quod processio, & quid propriè sit Missio.

Ubicunque est processio, ibi est Missio.

In divinis personis est processio unius ab alia. Ergo ibi est missio.

Major probatur.

Quia ratio missionis exigit, ut persona missa à mittente accipiat impressionem aliquam eundi ad terminum missionis.

Sed persona missa, nulla alia via, quam per processionem, quicquam ab alia persona recipere neque terminum assequi potest.

Ergo ubi est processio, ibi Missio.

Est autem Missio triplex; prior communis toti Sanctissimæ Trinitati, uti visitatio justi, & de hac non agitur hîc. Secunda est Missio activa, & est propriè mittentis. Tertia, est Missio passiva, & respicit personam missam. De hisce duabus ultimis missionibus hîc agitur.

Hinc patet, Missionem completam requirere, ut persona missa sit actualiter novo modo; quia persona divina nequit simpliciter de novo esse in termino aliquo, cum sit ubique, nisi prius creetur. Sufficit ergo, ut sit novo modo, quo ante non erat, in termino scilicet missionis; hinc missio personæ dicitur simpliciter temporanea, ratione termini certo aliquo signo constituti, uti in missione filii, terminus est natura humana subsistens in divina; In Spiritus Sancti missione, vel sub forma Columbæ, vel sub igneis Linguis; Terminus itaque, à quo, est invisibilis, & terminus, ad quem, visibilis & temporaneus.

Atque hæc paucis expositа, ad distinctas personarum proprietates intelligendas sufficiant.

Anacephaleosis dictorum.

Verùm, posset hoc loco objici. Utrum per hanc Artem Scholastico more, assumptæ alicujus quæstionis thema in utramque partem discuti possit. Respondeo, nihil esse facilius, uti ex præcedentibus patuit; ubi ferè semper præmissas Scholastico more probavimus. Verùm, nè quicquam omisisse videamur, Argumentum hîc Theologicum, non sine magna gravissimorum Authorum controversia agitatum Lectori proponam; quod sit exemplar quoddam, juxta quod similes quæstiones ad Artis nostræ amussim concinnari possint. Sit itaque.

QUÆSTIO XI.

Utrum Spiritus Sanctus distingueretur à Filio, si non procederet ab eo, an non? Ex mente Gasparis Sanctorum.

Duplex est Sententia, Affirmativa & negativa; Utramque per Artis nostræ regulam, id est, vel per Rotam Scientificam, vel per Tabulam Universalem, hoc pacto expediemus.

Pro parte negativa, videlicet: quod Spiritus Sanctus, si non procederet à Filio, neque ab eo distingueretur, sic argumentor per novem principia absoluta.

Illa non possunt distingui realiter, quæ eandem communicationem & perfectionem habent; cum distinctio perfectionem diversam arguat. — Argumentum 1. per Bonitatem. △ =. B. B.

Sed si Spiritus Sanctus non procederet à Filio, haberet eandem communicationem & perfectionem realem cum eo; esset enim sicut ille, DEUS.

Ergo si non procederet à Filio, non distingueretur ab eo.

Illa non possunt distingui ad invicem realiter, quæ eandem infinitatem & integritatem habent; Cùm ea quæ eodem modo, eodemque complemento integrantur; includant eadem perfectiones reales. — Arg. 2. per Magnitud. =. M. B.

Sed etiamsi Spiritus S. non procederet à Filio, constaret eodem complemento

Universidad de Deusto
Biblioteca

perfectionis & infinitatis, quo Filius in divinis naturaliter constat.
Ergo si à Filio Spiritus S. non procederet, non distingueretur ab eo.

Arg. 3. per Durationem & Diff. =.D.△. Illa non possunt distingui realiter, quæ non habent durationem in prioritate temporis aut æternitatis; cum diversa distinctio in esse, distinctionem arguat durationis & conservationis ejusdem.
Sed in casu proposito, hæc prioritas deesset; cùm hoc pacto absolutè æquales sint in duratione & modo existendi. Ergo.

Arg. 4. per Potentiam & Diff. =.P.△. Illa ad invicem non possunt distingui, quæ eandem omnino haberent potestatem;
Sed in casu proposito, in Spiritu Sancto & Filio eadem esset personalis potestas; quia non esset relatio distinguens, quæ provenit ex emanatione unius personæ ab alia. Ergo.

Arg. 5. per Sapientiam & Diff. S. =. Illa non possunt distingui ad invicem, quæ inter se nullum haberent ordinem & respectum realis diversitatis;
Sed hoc fieret in casu proposito. Ergo.

Arg. 6. per Volunt. & Diff. Vo. =. Illa non possunt distingui ad invicem, quæ eandem voluntatem & appetitum realem habent.
Sed in casu proposito hoc fieret. Ergo.

Arg. 7. per Virtutem & Diff. Vi. =. Illa non possunt distingui ad invicem, quæ eandem virtutem habent absolutè operandi.
Hoc fieret in proposito casu. Ergo.

Arg. 8. per Veritatem & Diff. Ve. =. Illa non possunt distingui ad invicem, quæ ejusdem prorsus veritatis sunt, absolutæ conformitatis, & intelligibilitatis.
Hoc fieret in casu proposito. Ergo.

Arg. 9. per Glioram & Diff. Gl. =. Illa non possunt distingui ad invicem, quæ eandem identicè gloriam participant.
Hoc fieret in proposito casu. Ergo.

Vides igitur, quomodo partim per principia absoluta, partim respectiva, negativam propositæ quæstionis sententiam urgere possis; jam verò affirmativam sententiam amplectentes, negativam sententiam invertamus.

Affirmativa sententia hæc est.

Etiamsi Spiritus Sanctus non procederet à Filio, nihilominus distingueretur ab eo.
Sic itaque argumentor.

Arg. 1. per B. =. Illa distinguuntur realiter, quæ non possunt emanare & procedere cum eadem potestate existendi & agendi ab eodem communicativo talis esse.
Sed Spiritus Sanctus, etiamsi non procederet à Filio, non posset emanare à Patre cum eadem potestate existendi, & agendi, quam habet Filius; quia procederet ut Verbum, & cum respectu terminandi generationem Patris, quod est impossibile.
Ergo licet non procederet à Filio, distingueretur tamen ab eo.

Illa distinguuntur realiter, quæ non possunt emanare & procedere cum eodem communicativo & actuali, seu reali instinctu. Arg. 2. per =. B.
Sed si persona Spiritus Sancti non procederet à Filio, non posset adhuc emanare cum eodem communicativo, quod habet Filius; qui perfectè terminat generationē, & Patri per eam concordat & conformatur realiter, quod Spiritui Sancto nullo modo convenire potest.
Ergo, si non procederet Spiritus Sanctus à Filio, nihilominus distingueretur ab eo.

Illa distinguuntur realiter, quæ non possunt emanare, & subsistere cum eadem communicatione reali appetitus naturalis, quam habet Filius ad ea, quæ pertinent ad rationem Verbi, nec sine eo appetitu, quod pertinet ad esse donum. Ergo. Arg. 3. =.B.Vo.

Illa ad invicem distinguuntur realiter, quæ non possunt emanare & consistere cum eadem communicatione Virtutis & originis realis. Arg. 4. =.B.Vi.
Sed hoc fieret in proposito casu; Spiritus enim Sanctus non posset subsistere cum communicatione reali Verbi producti per intellectum paternum, nec Filius posset habere communicationem virtutis spirationis, passive, per quam Spiritus S. subsistens procedit à Patre. Ergo.

Illa ad invicem realiter distinguuntur, quæ non possunt emanare cum eadem perfectione Veritatis & entitatis realis. Arg. 5. =.B.Ve.
Hoc fieret in casu proposito. Ergo.

Illa ad invicem distinguuntur realiter, quæ non possunt in emanatione sui esse, quietari, & terminari eodem modo reali. Arg. 6. =.B.G.
Sed Spiritus Sanctus, si non procederet à Filio, non posset quietari & terminari una & eadem reali hypostasi, qua gaudet Filius. Ergo.

Illa quæ non possunt existere cum eadem communicatione & actu personali, necessariò distinguuntur ad invicem realiter. Arg. 7.
Sed hoc fieret in proposito casu. Ergo.

Quia

Quia communicatio & actus personalis Filii per modum & attributum sapientiæ respondet Patri: Spiritus Sanctus verò per modum seu instinctum Voluntatis sive doni.
Ex B. P. Vo. tale educitur argumentum.

Arg. 8. per B. P. Vo. Illa quæ non possunt communicari in eodem appetitu reali, illa necessariò exigunt distinctionem realem.
Hoc fieret in casu proposito. Ergo.
Ex B. P. Vi. Sic argumentor.

Arg. 9. per B. P. Vi. Illa realiter ad invicem distingui necesse est, quæ non possunt in eadem existentia personali communicari in eadem virtute reali.
Sed hoc fieret. Ergo. Quia filius semper haberet virtutem & principium originandi & producendi realiter Spiritum Sanctum, quæ non posset habere Spiritus Sanctus.
Ex B. P. Ve.

Arg. 10. per B. P. Ve. Illa necessariò distinguuntur realiter, quæ non possunt habere eandem communicationem, titulumque verum & proprium secundum esse suppositale.
Sed hoc fieret. Ergo. Quia suam adhuc conservaret per proprias rationes constitutivas talis personæ, distinctas realiter à filio, & titulum diversum à filio, secundum diversam relationem realē.
Ex B. P. G.

Arg. 11. per B. P. G. Illa necesse est distingui realiter, quæ non possunt in suo reali & actuali esse quietari eodem modo realiter.
Sed hoc fieret in præsenti casu. Ergo.

Innumeris aliis modis per Tabulam nostram Combinatoriam Universalem hæc demonstrari possunt; verùm nè in infinitum abeamus, Lectori ea indaganda relinquimus.

Consectarium ex dictis.

Ut Lector meliùs artificium intelligat, jam, quæ ex dictis emanant veritates, per octodecim principia demonstremus.

1.	Per	B.	Etiamsi Spiritus Sanctus non procederet à Filio per impossibile;	Esset nihilo minus in eo adhuc actualitas propria personalis, cum qua posset communicari cum Filio.
2.		M.		Haberet nihilominus extensionem communicativam ad Patrem Spirantem, quam Filius non posset habere sub ratione Spirationis passivæ, ob præcedentes rationes.
3.		D.		Is utique adhuc realiter distinctus à Filio in ratione productiva terminante consisteret.
4.		P.		Diversam nihilo minus potestatem præ se ferret, tam ut existeret diversa persona à Filio, quàm ut operaretur diversa opera, secundum proprium attributum talis personæ.
5.		S.		Esset tamen in eo instinctus propriè realis refluendi ad Patrem Spirationem, per quam producitur; quæ tamen Filio non competeret, utpote non per voluntatem, sed intellectum genito.
6.		Vo.		Esset tamen in eo appetitus realis ad terminandam Spirationem Patris, à qua acciperet esse personale, quam non haberet persona Filii, utpotè per intellectum geniti.
7.		Vi.		Posset tamen virtutem personalem à Patre acceptam, secundum quam non communicaret personaliter cum Filio.
8.		Ve.		Verum tamen esset, Spiritum Sanctum esse verè & realiter distinctam personam à Patre & Filio.
9.		G.		Haberet tamen propriam terminationem & quietem personalem in gloria communi cum Patre, quam Filius tali modo non haberet.
10.		=		Esset tamen in eo propria differentia personalis, per quam constitueretur in esse tertiæ personæ, quam non haberet Filius, qui persona per suum esse differentiale constituitur.
11.		♡		Esset tamen in eo talis adhuc cum Patre realis concordantia, quæ non esset in Filio eodem modo.
12.		∞		Esset tamen in eo adhuc talis oppositio per Spirationem passivam inde resultantem, quæ non competeret Filio.
13.		α		Haberet tamen adhuc realem respectum ad principium voluntatis, à qua procedit, quam eodem modo non posset habere Filius.
14.		⊙		Haberet nihilominus adhuc medium, scilicet relationem realem talem, quæ Filio competere non posset.
15.		ω		Esset nihilominus adhuc finis terminans Spirationem Patris, qui Filio naturaliter nullo modo competeret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ex hiſce paucis luculenter patet, per noſtras Tabulas Combinatorias, innumeras argumentorum ſedes cuicunque tandem quæſtioni urgendæ aptiſſimas, ſubminiſtrari; ut proinde hæc pauca ſpeciminis loco dicta & expoſita ſufficiant.

Jam nihil aliud reſtat, quàm ut argumenta negativæ propoſitionis, pari pacto, more Scholaſticis uſitato, reſolvere doceamus.

Ad primum negativæ propoſitionis argumentum Reſpondeo; quod quamvis perſona Spiritus Sancti, ſi per impoſſibile non procederet à Filio, haberet eandem ſubſtantiam & communicationem ſubſtantialem abſolutam divinitati convenientem, cùm DEUS eſſet: non tamen haberet eandem realem relationem ad Patrem, quam habet Filius, quod ſufficit ad diſtinctionem realem.

Ad Secundum Reſpondeo. Quod in caſu per impoſſibile poſito, Spiritus Sanctus etiamſi haberet infinitatem ſicuti Filius, non tamen eſſet in Spiritu Sancto relatio filiationis realis, quam habet Filius.

Ad Tertium Reſpondeo. Quia quamvis non ſit inter perſonas divinas prioritas aliqua naturæ, æternitatis, æviternitatis aut temporis, per quam ipſæ inter ſe diſtinguuntur; ſolis tamen proprietatibus notionalibus diſtinguuntur; quod ſufficit ad diſtinctionem realem.

Ad Quartum Reſpondeo. Etiamſi enim poteſtas abſoluta æqualis ſit in Filio & Spiritu Sancto, etiam deficiente reſpectu mutuo, quo Filius ſpirat Spiritum Sanctum; eſſet tamen in Spiritu Sancto reſpectus realis ad Patrem, & relatio diverſa realis, qua diſtingueretur à Filio, quod ſufficit.

Ad Quintum Reſpondeo. Quia Filius & Spiritus Sanctus haberent tales relationes in ordine ad Patrem, ut in iis non poſſint communicari; Spiratio enim paſſiva Filio competere non poſſet, neque Filiatio Spiritui Sancto.

Ad Sextum Reſpondeo. Quia Voluntas abſoluta in Filio & Spiritu Sancto etiamſi non diſtinguantur, relativa tamen ſive notionalis inter illos diſtinguitur neceſſariò.

QUÆSTIONES VARIÆ

Per Artis noſtræ principia in Theologia ſolvendæ.

QUÆSTIO I.

Utrum DEUS ſit perfectus.

In utramque partem hæc quæſtio diſcuti poteſt, utra tamen, affirmativane, an negativa ſententia melior ſit, hoc pacto per Artis noſtræ regulas determinabis.

Totus quæſtionis ſtatus reducitur ad principium B. ſic itaque argumentor pro negativa ſententia.

1. Si DEUS eſſet perfectus, haberet is utiq; omnem modum communicationis, quem cœteræ res naturales habent. Per B.
   Atque hoc eſt impoſſibile.
   Ergo DEUS non eſt perfectus. Quia non ſe poteſt communicare, ut partes componentes ſe communicant, & uniunt. Ergo.
2. Si DEUS eſſet perfectus, deberet is in ſe comprehendere omnia bona. Per M.
   Hoc autem non apparet; cum multa alia ſint bona, præter ipſum DEUM. Ergo.
3. Si DEUS eſſet perfectus ab æterno, haberet omnes relationes perfectionis, quas modò habet, unde dicetur Pater, Gubernator, Dominus, Creator, Glorificator, & alia attributa, quæ poſt creationem rerum ipſi primùm acciderunt. Per D.
   Sed hoc eſt impoſſibile. Cùm res ante creationem non poſſint ad ipſum referri. Ergo DEUS non eſt perfectus.
   Hoc pacto inſtabis per omnia reliqua principia.

His opponimus pro affirmativa ſententia, tria alia argmenta.

1. Si DEUS non eſſet perfectus, ſequeretur, quod aliquandò non potuiſſet exiſtere, & agere cum omni perfectione & bonitate. Per B.
   Hoc eſt impoſſibile. Ergo.
   Quia quod modò poteſt, ſemper potuit, ſine ulla perfectionis cujuſlibet diminutione, cùm ſit omnipotens.
2. Si DEUS non eſſet perfectus; ſciret aliquam perfectionem quam non haberet, ſibi poſſe communicari ab alio; Per M.
   Hoc eſt impoſſibile. Ergo. Cùm omnium rerum perfectiones & naturæ ab eo, tanquam à fontana cauſa profluxerint.
   Ergo DEUS eſt perfectus.
3. Si DEUS non eſſet perfectus, ſequeretur, quòd ipſe aliquando concupiviſſet perfectionem, quam non haberet, & meliorem fieri, aut factum eſſe, quam eſſet actu. Per D.
   Quod eſt impoſſibile. Ergo. Cum ſemper ſummum bonum fuerit & infinitum. Ergo DEUS eſt perfectus.

Ex his in utramque partem diſcuſſis quæſtionibus patet, affirmativam quæſtionis partem meliorem & veritati congruentiorem eſſe; præponderant enim rationes in hac contra negativam. Hoc itaque poſito, Jam per Artis noſtræ principia, quomodò hæc verior ſententia multis modis probari poſſit & confirmari, videamus.

DEUS

DEUS eſt perfectus.

Poteris autem, vel ex Rota ſcientifica, vel ex Tabula, argumenta depromere eo ordine, quo ſequuntur.

1. △. B. M. Omne bonum infinitum eſt perfectum. DEUS eſt B. M. infinitum Ergo.
2. △. B. D. Omne bonum ſemper exiſtens, nec potens ab alio recipere perfectionem aliquam, eſt in ſe ipſo perfectum. DEUS eſt talis. Ergo.
3. △. B. P. Omne bonum omnipotens & faciens omnia perfecta, eſt in ſeipſo perfectum. DEUS eſt talis. Ergo.
4. △. B. S. Omne bonum taliter in ſe exiſtens, quod extra ſe non habet, nec cognoſcit aliquid, quo perficiatur, eſt perfectum. DEUS eſt talis. Ergo.
5. △. B. Vo. Omne bonum non deſiderans aut appetens aliquid naturaliter extra ſe, eſt perfectum. DEUS eſt talis. Ergo.
6. △. B. Vi. Omne bonum habens in ſe virtutem infinitam originandi & producendi res omnes, eſt perfectum. DEUS eſt talis. Ergo.
7. △. B. Ve. Omne bonum taliter verum, ut in eo omnis reperiatur veritas, eſt perfectum. DEUS eſt talis. Ergo.
8. △. B. G. Omne bonum in ſeipſo quieſcens, nec aliundè perfectionem aliquam cupiens, eſt perfectum. DEUS eſt talis. Ergo.
9. △. M. D. Omne infinitè durans eſt perfectum. DEUS eſt talis. Ergo.
10. △. M. P. Omne infinitum potens cuncta poſſibilia & perfecta facere eſt perfectum. DEUS eſt talis. Ergo.
11. △. D. P. Omne æternum & omnipotens eſt perfectum. DEUS eſt talis. Ergo.
12. △. D. S. Omne ſeipſum infinitè comprehendens ſine defectu, eſt perfectum. DEUS eſt talis. Ergo.
13. △. P. S. Omne quod eſt omnipotens & infinitè Sapiens, eſt perfectum. DEUS eſt talis. Ergo.
14. △. P. Vo. Omne quod quæcunque vult, facere poteſt, eſt perfectum. DEUS eſt talis. Ergo.
15. △. S. Vo. Omne ſeipſum cognoſcens cum appetitu & Voluntate infinita ad communicandas perfectiones extra ſe, eſt in ſe perfectum. DEUS eſt talis. Ergo.
16. △. Vo. Vi. Omne ens, quod habet in ſe Voluntatem & Virtutem producendi omnia, eſt in ſe perfectum. DEUS eſt talis. Ergo.
17. △. Vi. Ve. Omnis Virtus, de qua verificatur productio perfecta, in ſeipſa eſt talis. Sed DEUS eſt talis. Ergo.
18. △. Ve. G. Omne quod verè poteſt in ſeipſo Gloriari & quieſcere, *cauſare* in ſe infinitæ delectationis actus, id eſt abſolute perfectum. DEUS eſt talis. Ergo.

Sed hæc ſufficiant. Quare ad alia.

SECTIO III.

De Myſterio Incarnationis.

CAPUT I.

De Terminis Incarnationis.

DE Myſterio Incarnationis per Artem noſtram Combinatoriam variæ ſolvuntur difficultates; invenietque Artiſta innumerabilem propoſitionum congeriem, quibus dubiis ſibi propoſitis ſatisfaciat. Quare nihil ſupereſt, niſi ut rem ipſam variis exemplis deducamus.

Duplex ante omnia in INCARNATO VERBO generatio conſiderari debet: *Divina* & *humana*: Ille enim, qui æternè, & temporaliter generatur, eſt æterni Patris Filius,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Filius, Verbum DEI, Verbum non humanum, non creatum, non causatum, non factum; sed divinum, increatum, incausatum, æternè tamen generatum, & temporaliter in temporis plenitudine humanatum.

Verbum est Filius DEI non vocale, vel instar verbi nostri mentalis; est enim hoc accidentale, transitorium, multiplicabile, imperfectum & explicabile, illud verò substantiale, permanens unicum, perfectum, inexplicabile, incomprehensibile & ineffabile, nostrûm tamen omnium amore Caro factum, simile verbo nostro mentali, quod nisi voce promatur, intelligi non potest; ita Verbum æternum videri non potest, nisi carne vestitum in Mundo appareat.

Verbum est Filius DEI, ergo DEUS, non DEUS Pater aut Spiritus Sanctus, sed alius à Patre & Spiritu Sancto, non essentiâ aut naturâ, sed distinctione personæ. Unde quemadmodum generatio in creatis tripliciter considerari potest, per *diffusionem*, *expressionem*, *propagationem*, ita & in æterni verbi generatione. Sed deducamus singula per analogicæ & analyticæ artis regulas.

Primò per diffusionem, ut
- Splendor à luce; est enim totus *splendor gloriæ Patris, & figura substantiæ* ejus.
- Calor ab igne. Juxta illud: *rubus ardebat, & non comburebatur.*
- Flumen à fonte. Juxta illud: *fluvius egrediebatur ex loco paradisi.*
- Pluvia à nebula. Juxta illud: *quomodo imber descendit de Cœlo, sic erit Verbum meum.*

Sed hæc omnia infinitè perfectiori modo in Verbi generatione considerari possunt, quàm in creatis.

Siquidem splendori creato deficit æqualitas.
Calori substantialitas.
Flumini perfecta totius simultas.
Pluviæ integritas.

Verbi autem generatio æterna, æqualis, intrinseca & substantialis, perfecta & integra.

Secundò per expressionem, ut
- Species ab objecto.
- Imago à sigillo.
- Verbum ab homine.
- Cogitatio à mente.

Ita Verbum à Patre generatur, juxta illud.
- *Speciosus forma præ Filiis hominum.*
- *Est enim imago bonitatis ejus.*
- *Semel loquitur DEUS, & secundò non repetit.*
- *Nondum erant abyssi, & ego jam conceptus eram.*

Sed infinitè perfectiori modo quàm in creatis; in hisce enim:

Speciei deficit veritas; species enim lapidis non est verè lapis in oculo.
Imagini simplicitas, quia habet diversas partes divisibiles.
Verbo stabilitas, quia citò transit, & non permanet.
Cogitationi substantialitas; à mente siquidem non nisi per modum accidentis producitur.

Verbi autem generatio est vera, simplex, permanens, semper persistens, substantialis.

Tertiò per propagationem, ut
- Germen à semine.
- Arbor à radice.
- Proles à ventre.
- Filius ab actione Patris.

Ita & Verbum æternum: juxta illud:
- *Erit germen Domini in magnificentia.*
- *Lignum vitæ est iis, qui apprehenderunt eam.*
- *Ex utero ante Luciferum genui te.*
- *Filius meus es tu, ego hodie genui te.*

Sed infinitè perfectiori modo, quàm in creatis.

Deficit enim semini speciositas, cùm sit informe & confusum.
Radici conformitas; alia enim est forma radicis, alia arboris.
Ventri actio, parvam enim actionem habet in genitum.
Filio deficit tempus; Pater enim ante Filium est in tempore.

Generatio autem Verbi est pulchra cum distinctione, conformis, æterna & necessaria. Eccè Verbi æterni generatio.

Generatio *humana* Verbi fuit ex Matre, sine Patre; Magnus, parvulus, admirabilis, consiliarius, DEUS, fortis, Pater futuri sæculi, princeps pacis, natus & datus.

Magnus, quia est Filius DEI altissimi.
Parvulus, quia plorans & vagiens inter arcta positus præsepia.

Admi-

Admirabilis; quia lux erat, & non lucebat.
Erat verbum DEI, & non loquebatur.
Erat fons aquæ vivæ, & sitiebat.
Erat omnia fovens, & frigus patiebatur.
Latitudo coarctatur.
Stringitur longitudo.
Altitudo humiliatur.
Potentia regitur.
Eruditur sapientia.
Indiget abundantia.
Fortitudo infirmatur.
Tristatur lætitia.
Salus patitur,
Moritur vita.
Admirabilis, quia,
In morte dat vitam.
Lætititam in tristitia.
In passione salutem.
Fortitudinem in infirmitate.
In eruditione sapientiam.
In indigentia abundantiam.
In timore fiduciam.
In coarctatione dilatationem.
In humilitate exaltationem.
Latitudinem in angustia.
In Labore amoris vehementiam.
In siti aquam vivam.
In silentio eloquentiam mellifluam.
In tenebris lucem.
In passibilitate impassibilitatem.
In mortalitate, immortalitatem.
DEUS Homo.

Consiliarius; quia factis priùs, verbis posteà, maxima salutis præbuit consilia; silens prohibet verbosas otiosasque locutiones; jacens in præsepio inhibet superbiam filiorum hominum.

DEUS fortis; quia aquam in Vinum convertit; maris fluctus calcavit; Ventis marique imperavit; verbo suo omnes sanavit infirmitates.

Pater futuri sæculi; quia JESUS salvum fecit populum à peccatis eorum.

Princeps pacis; quia in terra pacem per Angelos annunciavit hominibus bonæ voluntatis.

Natus, datus. Natus sibi, datus nobis. Datus ut DEUS; Natus ut homo. Datus nobis, Verbum incarnatum; natus nobis Sapientia increata, natus nobis, pro nobis moriturus; datus nobis semper nobis victurus; natus sibi ante omne tempus; natus nobis in plenitudine temporis; natus sibi à Patre sine Matre; natus nobis à Matre sine Patre; natus sibi creator mundi majoris; natus nobis recreator mundi minoris; natus sibi ut DEUS; natus nobis, ut DEUS & homo; natus sibi infinita pollens potentia; natus nobis infirmitatibus subjectus.

Atque in harum rerum mirabilium compendiosa narratione, mysterium consistit Incarnationis, cujus Veritatem jam per varias quæstiones Arti nostræ proprias, variaque paradigmata investigare conabimur.

QUÆSTIO I.

De Possibilitate Incarnationis.

Non nescio, Theologos hanc quæstionem prætermittere tanquam ex suppositione certam; quoniam tamen paganus nonnemo de hujusmodi ἀδυνατία seu impossibilitate dubitare posset, eum arte nostra convincemus, hoc pacto procedendo.

Quæritur itaque, utrum humana natura assumi possit à Verbo divino in unitatem personæ. Respondetur affirmativè; & primo quidem per Enneades nostras ita illud ostendo.

Omne excellenter
- Bum.
- M.
- D.
- P.
- S.
- Vo.
- Vi.
- Ve.
- G.

} Possibile est.

Sed opus Incarnationis est tale.
- Bum.
- M.
- D.
- P.
- S.
- Vo.
- Vi.
- Ve.
- G.

} Ergo est possibilis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aliter analytice.

Omnis { Bonitas magna
Bonitas magna durabilis
Bonitas magna durabilis potens
Bonitas magna durabilis potens cognita
Bonitas magna durabilis potens cognita volita
Bonitas magna durabilis potens cognita volita virtuosa
Bonitas magna durabilis potens cognita volita virtuosa vera
Bonitas magna durabilis potens cognita volita virtuosa vera gloriosa } est possibilis. } Talis est Incarnatio. Ergo.

Major ita probatur per Resolutionem.

Si non possibile esset bonum, id non esset magnum; si non magnum, neque durabile; si non durabile, neque potens; si non potens, neque cognoscibile: si non cognoscibile, neque volibile; si non volibile, neque virtuosum; si non virtuosum, neque verum; si non verum, neque glorioſum. Sed hæc dici non possunt. Ergo &c.

Aliter.

Si bonum non esset possibile, ergo malum esset, quia bonum est esse, non autem esse, malum est.

Si bonum magnum non esset possibile, ergo nec intensivè, nec extensivè magnum foret, ergo magnum malum.

Si bonum magnum durabile non esset possibile; ergo instantaneum tantùm, quod bonitati & magnitudini repugnat, & frustra foret.

Si bonum magnum durabile potens non esset possibile; ergo bonum magnum esset infirmum, debile, infructuosum.

Si bonum magnum, durabile, potens, cognitum, non esset possibile, ergo illud sub ratione boni magni non esset cognoscibile neque volitum.

Si bonum, magnum, durabile, potens cognitum volitum, non esset possibile, ergo otiosus foret intellectus & voluntas divina.

Si bonum, magnum, durabile, potens, cognitum, volitum, non esset possibile, neque ullius esset virtutis.

Si nullius virtutis; ergo nullius veritatis; si hoc; neque ullius gloriæ. Quæ omnia absurda sunt. Ergo omne bonum, magnum, durans, potens &c. possibile est.

Minor hoc pacto probatur per novem Enneadis principia, analyticè.

B. M. Illud est excellenter bonum, quod est inter omnia creata opera Dei maximum. Sed talis est Incarnatio. Ergo.

Si bonum maximum; ergo maximè durabile; si hoc, ergo summè potens; si hoc, ergo summæ sapientiæ opus; si hoc, ergo maximè cognitum & ab æterno prævisum; si hoc, ergo & summè volitum, si summè volitum, ergo summè virtuosum; si hoc, ergo summè verum, ergo summè glorioſum; Ergo Incarnatio est Bonum M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. quod erat probandum. M. D.

Et confirmatur;

Nam per talem assumptionem Mundus majorem acquirit perfectionis gradum, quî dari potest, quoniam per medium hominis, qui est omnia, cum DEO in una persona, quî Christus est, participat. Talem autem assumptionem divini Verbi cum homine non repugnare, ut nonnulli objicere possunt, inde patet, quod omnis creatura est in potentia obedientiali respectu DEI; potest enim divina potentia omne bonum in esse ponere, cùm sit omnipotens, ejusque bonitas, quæ cum potentia sua eadem est, nihil aliud intendat, nisi boni proprii diffusionem communicationemque.

Dices iterum, si Verbum divinum assumpsisset humanam naturam, jam in Christo essent duo suppoſita sive hypostases, divina & humana, quod est contra fidem; quia juxta Scholasticos omnis individuus homo est persona.

Respondeo negando majorem; neq; enim in divini Verbi Incarnatione convertuntur *assumens* & *assumptibile*; Nam assumens fuit DEUS Verbum, & assumptibile fuit homo non in esse individuali personali, sed specifico reali, à quo Christus prædicationem formalem recipit; Nam ut rectè Anselmus, cum in Christo profertur homo, tunc natura, quæ communis est omnibus hominibus, signatur; cum verò demonstrativè dicimus Christum hunc hominem, personam divinam, quæ proprietatum habet collectionem, quibus homo communis fit singularis & ab aliis distinguitur. Cum verò Verbum Caro factum; eam, quæ solo nomine hominis signatur, naturam assumpsit, & sic non potest hypostaticè designari

designari Filius DEI sine Filio Virginis Mariæ, nec Filius Virginis sine Filio DEI. Ex quibus clarè patet, quod hic DEUS, scilicet Christus, est hic homo, idem scilicet Christus, ex eo, quia eadem est proprietatum collectio DEI verbi, & hominis, & isto modo convertuntur in Christo. Sed jam hoc juxta Artis nostræ regulas probemus.

QUÆSTIO II.

Utrùm humana natura fuerit assumpta in esse specifico, an in individuali personali.

Respondeo, assumptam fuisse humanam naturam in esse specifico reali, non in individuali personali, aliàs enim essent in Christo duo suppoſita sive personæ; quod est contra fidem; & sic ostenditur per novem Enneadis principia Analyticè.

B. M. Omne bonum quantò majus est, tantò diffusius esse debet.

M. D. Et quantò majus est, tantò durabilius.

D. P. Et quantò durabilius, tantò potentius.

P. S. Et quantò potentius, tantò sapientius.

S. Vo. Et quantò sapientius, tantò perfectioris voluntatis.

Vo. Vi. Et quantò perfectioris voluntatis, tantò majoris virtutis.

Vi. Ve. Et quanto majoris virtutis, tantò verius & magis unum.

Ve. G. Quantò majoris veritatis & unitatis, tantò glorioſius esse debet. Sed hoc minime verum dici posset, si verbum assumpsisset humanam naturam non in esse specifico reali, sed individuali personæ. Ergo & quod inde sequitur.

Ratio Minoris est; Quia tunc persona humana non habuisset plenum perfectionum omnium complementum, neque idiomatum communicationem. Sed explico rem fusiùs.

SCHOLIUM I.

Fide tenemus, quod sicuti anima rationalis & caro unus est homo, ita DEUS & homo Unus est Christus, in quo humanitas ipsa divinitati Verbi unita fuit, ita ut non in se, sed in verbo subsisteret, cùm humanitas in summo gradu & in omni plenitudine perfectionis aliter esse non potuerit, nisi in divina persona filii, ut videlicet super omnem intellectus comprehensionem hanc personam concipiamus, quæ humanam naturam sibi univit. Quoniam verò DEUS ita est in omnibus, ut omnia in ipso; clarè patet, DEUM absque ulla sui immutatione in æqualitate essendi omnia esse in unitate cum humanitate Christi maxima; quoniam contractum maximum humanæ naturæ, sive quod idem est, maximus homo in eo aliter, quàm sub maxima perfectione esse non potuit ut rectè & sapienter docet Card. Cusanus; & sic in Christo, qui est omnia, ex sententia Card. Cusani, essendi æqualitas est, tanquam in Filio, Pater & Spiritus Sanctus existunt, & omnia ut in Verbo, & omnis creatura in ipsa humanitate, summa & perfectissima, atque universali quadam comprehensione omnem creatarum rerum ambitum complicante, ut sit omnis plenitudo ipsam inhabitans corporaliter, eo ferè modo, quo intellectus nostri imbecillitas eam sub nonnullis similitudinum umbris concipere potest: Scimus enim, omnem sensibilem cognitionem esse contractam quandam cognitionem, eo quod sensus nisi particularia non attingat: Intellectualis vero cognitio uti respectu sensibilis absoluta, & à contractione particularium abstracta existit, ita merito universalis est; siquidem ex varia sensationis contractione variæ animalium species juxta diversos nobilitatis & perfectionis gradus nascuntur, etiamsi ad maximum simpliciter gradum non ascendamus, quia coincideret cum maximo absoluto, quod impossibile est; In specie tamen illa, quæ actu suprema est in genere animalitatis, puta humana, sensus primo ita animal concipit, ut illud quod concipitur, sit etiam intellectus; quod dum fit, sensibilis cognitionis contractio quodammodò in intellectuali natura subsistit, quia intellectualis natura existit veluti divinum quoddam separatum, abstractum, sensibili objecto remanente temporaneo & corruptibili, secundum suam naturam. Quare, quadam licet remota similitudine idem in natura humana Christi à Verbo assumpta, considerare possimus, ubi humanitas in divinitate subsistit Verbi, quoniam alio modo in suæ perfectionis plenitudine nec subsistere, nec maxima esse posset; Intellectus enim Christi, uti est perfectissimus, & penitus in actu existit, ita in divino intellectu, qui solus est omnia actu, absolutè nisi hypostatice subsistere non potest; Intellectus enim in omnibus hominibus potentialis est, omnia paulatim de potentia in actum deducens, ita ut quantò actu major est, tantò minor sit in potentia; Maximus autem intellectus Christi cùm sit terminus potentiæ omnis intellectualis naturæ in actu existens plenè & sine ulla potentiæ imperfectione, nequaquam existere per se potest, quin ita sit intellectus, ut sit & DEUS, qui est omnia in omnibus, unde in Verbi persona ut subsistat, necesse est.

Rem exemplo geometrico declaro. Sit polygona figura circulo inscripta, natura humana, circulus verò divina. Si itaque poly-

Universidad de Deusto
Biblioteca

polygonam figuram circulo inſcribamus tantæ magnitudinis, ut major eſſe non queat, illa nequaquam in angulis finitis per ſe ſubſiſteret, ſed in circulari figura (eſt enim circulus polygonorum maximus, infinitis lateribus conſtans) ita quidem, ut non haberet propriam ſubſiſtendi figuram etiam intellectuali operatione ab ipſa circulari & æterna figura ſeparabilem.

Pari ratione maximum contractum ad ſpeciem, quæ humanitas Chriſti eſt, uti in Verbi divini perſona actu ſubſiſtit, ita juxta datam contractionis ſpeciem actu omnia eſt, quæ in potentia generis aut ſpeciei illius eſſe poſſunt; quemadmodum enim maximum abſolutè eſt omnia poſſibilia actu abſolutè, & in hoc eſt infinitum abſolutè, ita maximum contractum ad genus & ſpeciem pari ratione eſt omnis poſſibilis ſecundum datam contractionem perfectio, qua major eſſe non poſſit, neceſſariò eſt infinita, omnem datæ contractionis naturam includens. Patet ergo, ipſum maximum contractum, videlicet humanitatem Chriſti non poſſe ut purè contractum ſubſiſtere, cùm nullum tale perfectionis plenitudinem attingere poſſit; neque etiam tale contractum DEUS, qui abſolutus eſt, eſſe poſſet. Unde neceſſariò ſequitur, eſſe Chriſtum & creatorem & creaturam, abſolutum & contractum, contractione videlicet, quæ non niſi in magnitudine maxima ſubſiſtere poſſet, non enim eſt, niſi una tantùm magnitudo maxima, per quam contractum dici poteſt maximum. Si itaque potentia maxima abſolutè ipſum contractum ſibi tali modo uniret, ut magis uniri ſalvis naturis non poſſet, ut ipſum ſit tale ſervata natura contractionis, ſecundum quam plenitudo ſpeciei contracta & creata eſt, propter unionem hypoſtaticam, DEUS & omnia eſt. Sed hæc jam per regulas noſtras hoc pacto oſtendamus.

Impoſſibile eſt, ut { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } In quantum eſt maximum contractum creatum, niſi in divini verbi natura ſubſiſtat.

Sed tale { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Humanitas Chriſti eſt, Verbo hypoſtaticè unita. } Ergo.

Probatur Major.

Quia, ſi individuam hominis perſonam Verbum aſſumpſiſſet, illa in ſe complicaret:

Omnem bonitatem creatam.
Omnem magnitudinem.
Omnem durationem.
Omnem potentiam.
Omnem ſapientiam & cognitionem rerum.
Omnes voluntates.
Omnes virtutes.
Omnes veritates.
Omnem gloriam.

Quæ omnia nulli individuali naturæ ſive perſonali humanæ competere poſſunt; quia cum maximo abſoluto coinciderent creatura & creator, quod eſt impoſſibile.

Probatur Minor.

Nota. *Nos hos loco pro eſſe ſpecifico non ſumere naturam humanam ab omnibus individuis abſtractam, & ſub univerſali quadam ratione conſideratam, neque idealiter, ſed in quantum natura humana indicat eſſentiam ipſam hominis, ſive illam naturam communem, qua homo propriè conſtituitur homo.* Hoc poſito ſic probo minorem.

Si humanitas Chriſti Verbo unita talis non fuit, ergo defuit Chriſto aliquid Bonitatis Magnitudinis, Durationis, Potentiæ Sapientiæ, Voluntatis, Virtutis, Veritatis, Gloriæ. Sed hæc dici non poſſunt; habitavit enim in eo, Apoſtolo teſte, omnis plenitudo divinitatis corporaliter; Ergò nihil illi defuit perfectionis; Ergo Chriſtus ſummè Bonus. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. Defuiſſet autem illi, ſi Verbum DEI individuam hominis perſonam aſſumpſiſſet; quod uti inconveniens fuit, ita & impoſſibile & manifeſtam contradictionem involvens: fuiſſet enim humana natura unita Verbo, & non fuiſſet unita; uti ex dictis luculenter patet; Ergo humanam naturam ſive eſſentiam ſpeciei humanæ aſſumpſit, quæ uti cum tanta perfectionum plenitudine per ſe ſubſiſtere non poterat, ita non niſi in perſona Filii DEI tanquam digniori, ſuppoſitari neceſſe fuit.

Dices forſan, Chriſtus fuit hic homo, conceptus de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine; Ergo Chriſtus fuit individuus homo, ergo perfectam ſuſtinuit perſonam hominis.

Reſpondeo, concedendo Antecedens, negando conſequentiam; Neque enim hic Jeſus perſonam humanam diſtinctam à perſona Verbi egit; ſed humanitas per Unionem hypoſtaticam ita Verbi divinitati fuit Unita, ut verum fuerit dicere: hic Jeſus & DEUS eſt & homo, Una perſona, Unum ſuppoſitum ſive hypoſtaſis Una, teſtante ipſa Veritate; *Ego & Pater Unum ſumus.* Et rectè S. Thomas docet, Verbum non aſſumpſiſſe perſonam humanam, ſed naturam in individuo, quod non eſt aliud à ſuppoſito increato præſtantiori, quam perſona humana; quando autem loquimur de *eſſe ſpecifico*, intelligimus ſemper illam humanam naturam individuatam in Verbo, qua omnes homines, homines ſunt, & quæ in omnibus ac ſingulis actu inexiſtit; quando verò loquimur, Verbum non aſſumpſiſſe humanam naturam in *eſſe individuali*, intelligimus ſemper eſſe perſonale hominis, neque propriè dici debet aſſumpſiſſe hominem, quia homo dicit ſuppoſitum, qui eſt terminus, & quod aſſumitur præintelligitur termino. Quæ ut paulò fuſiùs exponantur, ſit

SCHOLIUM II.

Notandum humanitatem Chriſti Verbo hypoſtaticè unitam, cùm ſit contracta præciſio terminationis, naturæ illius ſpeciem non exire; Simile quippe à ſimili generatur, & hinc ſecundum naturæ proportionem procedit genitum à genitore; terminus autem cum careat termino, caret conſequenter omni limitatione & proportione; Quarè homo maximus, cujuſmodi Chriſtus eſt, quoad vim naturæ non eſt generabilis, neque etiam omninò carere poteſt principio ſpeciei, cujus ultima exiſtit perfectio; partim igitur ſecundum humanam procedit naturam, quia homo, & quoniam eſt altiſſimum principiatum, immediatè omnium principio unitum, tunc ipſum principium, à quo eſt immediatè, ſe habet ut creans, generans aut Pater; principium verò humanum ſe habet ut paſſivum, utpote quod materiam receptibilem ſubminiſtrat; Quare à matre ſine virili ſemine genitus; Omnis autem operatio ex Spiritu & amore quodam procedit, uniente activum paſſivo; Atque hinc maxima operatio ſupra omnem naturæ proportionem, per quam creator unitur creaturæ, ex maximo uniente amore procedit, & à Spiritu Sancto, qui abſolutus amor eſt, neceſſariò exiſtit, per quem ſolum, ſine agentis contracti adminiculo, infra latitudinem ſpeciei, Mater concipere potuit Filium DEI Patris; & ſicuti Pater Spiritu ſuo formavit omnia, quæ de nihilo ab illo in eſſe prodierunt, ita principaliùs, hîc egit eodem Sancto Spiritu, quando perfectiſſimè operatus eſt.

Sed explicemus hæc per remotam quandam ſimilitudinem. Ita comparatum eſſe novimus ſubtilibus Doctoribus, ut quando Verbum intellectuale ac mentale ſuis volunt manifeſtare diſcipulis, hoc unicum curant, ut conceptus mentis ſive intellectuale verbum per vocem indicent, cum ſine ſenſibili ſigno inſenſibilem mentis conceptum diſcipulis aperire aliter nequeant; fit autem hoc per naturalem Doctoris Spiritum, qui ex attracto aëris halitu vocalem format ſpeciem, mentali verbo congruam, ita verbo intellectuali unitam, ut vox ipſa in ipſo verbo ſubſiſtat, ut hoc pacto auditores mediante voce verbum internum attingant. Sub hac ſimilitudinis tametſi remotiſſimæ umbra, Pater æternus dum ex immenſa bonitate ſua, nobis ſibi complacuit divitias gloriæ ſuæ ad omnem ſcientiæ & ſapientiæ plenitudinem oſtendere, verbum æternum Filium ſuum, ſenſibili & nobis ſimili forma humana natura induit per Spiritum Sanctum ſibi conſubſtantialem, qui quidem Spiritus quaſi vox ex aëre attracto per inſpirationem de puritate fœcunditatis virginalis ſanguinis, corpus ipſum animale contexuit, rationem ei adjiciens, ut homo eſſet verbum DEI Patris, & adeò internè counivit, ut ſubſtantiæ humanæ naturæ centrum exiſteret, quod quidem operatione momentanea, ſupra omne tempus, ſecundum voluntatem conformem infinitæ potentiæ peractum eſt; Hanc autem matrem tantam, virtutibus divinis plenam, quæ materiam ſubminiſtravit, nemo dubitare debet, omnes Virgines omni virtutum perfectione exceſſiſſe, & inter omnes mulieres fœcundas excellentiorem benedictionem habuiſſe; Ipſa enim, quæ ſuper omnia creata, ad tantum tamque excellentem partum Virginalem à DEO præordinata fuit, omnibus iis ex debito carere debuit, quæ aut puritati, aut vigori ſimul & Sanctitati adeò excelſæ tam excellentis partûs quovis modo obeſſe potuiſſent; Si enim præelecta Virgo non fuiſſet, quomodò ad partum ſine virili ſemine apta fuiſſet? Si ſanctiſſima & ſuperbenedicta à Domino non fuiſſet, quomodò Spiritus Sancti Sacrarium, in quo DEI corpus effingeret, facta fuiſſet? Si poſt partum virgo non remanſiſſet, prius ſanè excellentiſſimo partui, prærogativam maternæ fœcunditatis in ſua ſuprema puritatis perfectione non communicaſſet, ſed diviſivè & diminutè ſecus ac tantum Filium unicum & ſupremum decuiſſet. Si ergo Virgo Sanctiſſima ſe totam DEO obtulit, hic certè Spiritus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sancti operatione etiam omnem fœcunditatis naturam ei penitus communicavit: adeo ut in ipsa, immaculata Virginitas ante partum, in partu, & post partum supra omnem naturalem communem generationem incorrupta permanserit. Ex Patre ergo æterno & Matre temporali, Virgine scilicet, DEUS & homo Jesus Christus natus est; ex Patre maximo & absolutè perfecto; ex Matre Virginali, fœcunditate, suprema benedictione, referta, in temporis plenitudine; non enim potuit esse homo ex Virgine Matre, nisi in tempore, neque ex Patre DEO Filius nisi ab æterno. Fuit igitur verus DEI Filius, & verus Virginis Filius, qui ab ea materiale & terminatum corpus assumpsit; aliàs enim verus homo dici non posset; neque tamen animam & intellectum prius aut contra assumpsit, sed omnia simul in instanti temporis; aliàs enim homo, qui anima & corpore constat, assumptus dici non posset, potuissetque assignari tempus aliquod, quo DEUS non fuisset homo, sed vel corpus tantùm, vel anima; Unio autem hæc admiranda, quam hypostaticam vocant, in persona Verbi, non in natura sive essentia divina, facta fuit, sed in persona Verbi, neque tamen ideo illa in corpoream conversa dici debet, cum divina sit immutabilis; humana verò dicitur caro deificata, non DEUS; neque unio sese habet ut materia & forma, nec unita accidentaliter, nec sicut tertium quoddam, neque compositum quoddam, nisi per modum numeri, in quo duo conveniunt. Sed hæc sufficiant; quare ad alia.

QUÆSTIO III.

Utrum Incarnatio Christi fuerit necessaria.

Magna hîc Theologorum contentio. Sunt nonnulli, qui asserunt. Adamo non peccante, Christum non fuisse incarnatum; atque adeò incarnationem non fuisse necessariam; quia homine non peccante, non fuisset morbus, & consequenter nec medicina. Alii alias congruentias potiùs, quàm veras rationes comminiscuntur; nos non secundum quid, aut ex necessitate naturæ absolutè, sed necessitate medii, asserimus fuisse necessariam incarnationem; posito tamen divino decreto, quo per eam naturæ lapsæ statum reparari voluit. Neque enim absolutam necessitatem hîc ponimus, sed verius conditionatam, ne libertatem DEI constringere videamur. Id ergo juxta regulas nostras Combinatorias hoc pacto ostendimus.

B. M. D. Omne bonum quantò majus est, tantò magis, ratione finis qui intenditur, est necessarium, & gloriæ divinæ promovendæ magis consentaneum esse debet.

Tale bonum est Incarnatio. Ergo magis fuit necessaria, ratione finis.

P. Omne bonum quantò majus est, tantò potentius, & quantò majus potentiusque, tantò magis est necessarium.

Sed Incarnatio, in una persona DEI Verbi, est majus potentiusque bonum, quod naturæ lapsæ restaurandæ dari potest. Ergo.

S. Quicquid est summè & infinitè intelligens, intelligit & in esse ponit magis necessarium majusque bonum quod dari potest, ad humani generis salutem reparandam.

Sed DEUS est summè intelligens. Ergo in esse ponit majus bonum, magisque necessarium ad salutem humani generis reparandam, quæ est Incarnatio.

Vo. Omne bonum maximum, ut intellectum & volitum, est summè necessarium ratione finis, quæ est glorificatio hominis.

Talis est Incarnatio. Ergo.

Vi. Omne bonum majus, virtutum omnium perfectione plenum, ut maximè est appetibile ita summè quoque necessarium est; sed Incarnatio est bonum, quo majus dari non potest, virtutum omnium perfectione plenum. Ergo illa uti maximè appetibilis; ita & ad salutem humani generis maximè necessaria est.

Talis est Incarnatio. Ergo.

Ve. Omne majus bonum, verum, intellectui divino maximè conforme, in esse poni debuit ratione medii, quo salvaretur humanum genus.

Sed nil ratione medii, melius, magis necessarium, & intellectui divino conformius esse potuit Incarnatione; Ergo ratione medii ad finem consequendum quæ est humani generis salus, summè necessaria fuit.

G. Omne bonum quantò gloriosius & gloriæ divinæ promovendæ conformius, tantò magis in esse poni debet.

Talis est Incarnatio. Ergo.

Aliter.

Aliter.

B. M. Quandocunque aliqua sunt idem, ad quot se extendit unum, ad tot sese extendit & alterum.

B. M. Vo. Sed bonitas, magnitudo & voluntas divina sunt idem realiter.

Ergo ad quod se extendit unum, ad id & alterum.

Sed voluntas vult (ex suppositione præsentium decretorum Incarnationis Verbi) majus bonum quod dari potest ad extra in creaturis in tali ordine.

Ergo magnitudo est ratio DEI, ut ipsum magnificet, & bonitas, ut bonificet. &c.

Major de se nota est; alioquin sequeretur, rationes divinas non identificari secundum rem, si aliæ aliis deficerent in operationibus extrinsecis, quod impossibile est.

Minor probatur. Nam voluntas necessariò vult id, quod est majoris bonitatis, magnitudinis, potentiæ & perfectionis.

Sed hæc est Incarnatio; Ergo eam necessariò (ex suppositione decreti divini) vult. Ergo est necessaria.

Iterum. Omne illud, per quod perfectiones DEI melius cognoscuntur & discernuntur, & sub sensum cadunt, est necessarium.

Sed hoc fit per Incarnationem. Ergo.

Major patet. Quoniam aliter DEUS nollet à creatura Mundi intelligi, nec intimè amari, quod est impossibile, & contra bonitatem & magnitudinem DEI.

Minor probatur. Nam per Incarnationem apparet claritas DEI interior foris in magna bonitatis multiplicatione; dum per DEUM visibilem invisibilis majestatem cognoscimus; & ita probatur.

Illud est maximè necessarium, per quod infinita DEI bonitas, magnitudo, potentia, virtus, veritas, gloria, meliùs cognoscuntur.

Sed per actualem unionem divinæ naturæ Verbi cum humana meliùs cognoscuntur dictæ perfectiones, quàm per potentialem.

Ergo Incarnatio maximè necessaria est, ad gloriam suam manifestandam mundo.

Siquidem per Incarnationem omnes perfectiones DEI ad extra, finem & quietem attingunt, ut ita loquar, quod non fieret, si incarnatio non esset; Nam dato quocunque alio effectu ab Incarnatione, DEUS posset majorem facere, & sic in nullo, dempta Incarnatione, quiesceret; atque adeò hoc pacto creatura major esset in recipiendo, quàm DEUS in dando; & DEUS videretur invidus & avarus, quod est contra suam bonitatem infinitam, & ex se & sua natura diffusivam sui. Ergo Incarnatio (posito divino decreto) est necessaria.

Iterum. Unaquæque causa exaltat suum effectum, quantum potest.

Sed DEUS est causa causarum universalissima.

Ergo debuit effectum suum exaltare, quantum poterat, ne defectuosum quid & confusum inde nasceretur. Sed in Incarnatione DEUS exaltavit effectum suum, quantum potuit. Si non; ergo defectuosa fuit Incarnatio, quod est impossibile.

Unde Concludo, Incarnationem esse maximum bonum, quo majus dari non potuit, quod ita ostendo.

B. B. M. B. Omne Ens habens in se totius bonitatis complementum, id magnum bonum est.

B. M. M. B. Omne Ens habens in se quidquid excellentiæ & magnitudinis excogitari potest, magnum bonum est.

B. D. B. Omne Ens secundum quid consideratum, & in suo genere, tantò durabilius est, quantò majori perfectione præditum est.

B. P. Vi. Omne Ens quantò potentius, tantò nobilius & virtuosius est.

B. S. M. B. Omne Ens, quod complicat in se sapientiam DEI infinitam, virtutem, veritatem, gloriam, illud maximum bonum esse, necesse est.

B. M. D. Vi. Omne quod in se omnem perfectionem possibilem complicat, bonum durabile & virtuosum est.

} Tale est, divinæ & humanæ naturæ in unitate personæ verbi conjunctio, salvis & distinctis sine confusione naturis. Ergo.

Major de se nota est, ut patet per ejus oppositum. Nam Incarnatio dicit naturam divinam & humanam in unitate suppositi unitas & inter se distinctas, quæ quidem omnem perfectionem quamlibet in suo genere dicunt; & patet per areolam M. D. ♡. M. Nam Incarnatio Filii DEI est in magna duratione concordantiæ, quâ humana divinæ naturæ unitur in unitate personæ Verbi, salvâ naturarum distinctione.

Atque

Universidad de Deusto
Biblioteca

Atque ex his patet necessitas Incarnationis Christi, ratione finis propositi, quæ est salus & glorificatio humani generis.

Si quis porrò per regulas quæstionum ulterius hæc investigare velit, is ita procedet; & primò quidem quæri posset: *Quare* DEUS sit incarnatus. Respondeo, propter seipsum & gloriam suam. Quod ita probo. Per Quare?

Quicquid divinus intellectus intelligit glorificationi suæ congruum, illud potentia ejus in esse ponit.
Sed intellectus divinus intelligit Incarnationem Verbi glorificationi suæ maximè esse congruam.
Ergo eam in esse ponit. Quia hoc pacto creatura removetur à statu suo caduco & ignorantia, & ad tam sublimem statum reducitur, ut mereatur conformis fieri imagini Filii DEI, & quodammodò deificari.

Major patet. Minor probatur. Quia aliàs fine suo privaretur, quæ est DEI hominisque glorificatio. Ergo. Necesse enim est, ut DEUS per suam potentiam tantum possit, quantum sapientia potest repræsentare; ex opere enim omnium possibilium maximo, nobilissimo, & excellentissimo, divinæ potestatis operatio intrinseca in opere extrinseco, quæ Incarnatio est, quàm maximè manifestatur, sine qua aliàs esset otiosa; intendit enim DEUS per ipsam medium quoddam inter DEUM absolutè & hominem, quod est Christus Verbum incarnatum. Quæ omnia fusiùs per consequentia prædicata essentialia Artis nostræ deduci possunt.

Per Quantum. Secundò quæri posset: An in Incarnatione in considerationem veniret, *quantum*, sive *quantitas prædicamentalis?* Respondeo quod sic, & quidem fuisse necessariam; quod ita probo.

Illa quantitas necessaria est, qua non mediante substantia aliqua remanet insensibilis.
Sed non mediante carne sive corpore humano quanto, Verbum incarnatum non fuisset sensibile.
Ergo quantitas ad Incarnationem maximè necessaria fuit.

Major est nota. Quia secus, Christus verè homo visibilis dici non posset; & ita probatur.

Omne illud, ratione cujus Incarnatio DEI Verbi est quanta, est necessarium, & per consequens sensibile.
Sed illud est Verbum Incarnatum, in quo duæ naturæ, videlicet spiritualis & corporea, divina & humana, in unum copulantur.
Ergo & Incarnatio Verbi, quoad humanam naturam necessariò est quanta, non verò quoad divinam, quia est intermina, immensa & indivisibilis.

Quæ omnia iterum innumeris modis ostendi possunt ex Tabula Universali; hîc enim unum exemplum dedisse sufficiat.

Per Quale. Ad Quæstionem de, *Quale*, sic argui potest. Suppono primò, non esse absurdum asserere, DEUM quoad rationes suas formales sub ratione bonitatis, magnitudinis voluntatis, virtutis, veritatis, suo modo qualem dici posse, absque tamen qualitate prædicamentali & proprii generis, cùm DEO tales qualitates ob contrarietatem non competant; quoad humanitatem tamen in Christo illa tum substantialiter, tum accidentaliter, spectari possunt, & in genere entis & moris, ita ut Christus verè bonus, justus, misericors, clemens, sanctus dici possit, & hoc pacto in Incarnatione qualitas considerari debet, ut quæ in DEO sunt substantialiter, in humanitate Verbi sint accidentaliter. Unde sic argumentor.

Ubicunque dantur virtutes morales, ibi dantur & qualitates.
In Christo dantur virtutes morales.
Ergo & qualitates. Ergo in Incarnatione verè & propriè qualitas dari potest.
Ubicunque datur frigus & calor, ibi dantur qualitates physicæ.
Christus frigus & æstum passus est.
Ergo in Christo dantur calor & frigus, qualitates physicæ.

Haud secus per abacum combinatorium in primo libro descriptum, innumeræ argumentorum sedes, quibus in Christo qualitates fuisse demonstrantur, inveniuntur.

Per Regulam Quando. Quæritur quartò. Utrum Incarnatio DEI *sub tempus* cadat. Respondeo quod sic, & ita argumentor.

Omne (B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.)	Communicatum à DEO ad extra, in tempore fieri necesse est.	}	Incarnatio est bonum maximum, communicatum à Deo ad extra.	} Ergo.

Quia

Quia in Incarnatione, DEUS Verbum, non ponit tempus per se, sed ponitur in tempore, in quantum se hominem facit; si enim non poneretur in tempore, hominem induisse dici non posset, sed esset homo æternus, quod implicat; inest enim tempus Incarnationi sub ratione naturæ humanæ, & non sub ratione divinæ; veritas enim verificat virtutem in humanitate, incarnando sine tempore, sub ratione Deitatis, & cum tempore, sub ratione humanitatis.

Per Regulam Ubi? Quæritur Quintò. An Incarnatum Verbum sit *Ubique?* Respondeo, divinitatem & humanitatem talem habere sub propriis ipsarum rationibus in Incarnatione proportionem, ut DEUS Filius verè sit homo, & homo verè sit DEUS; Unde sequitur, Verbum quod est DEUS homo, sit ubique, & in omni tempore; Homo tamen DEUS sit in loco specifico & determinato, seu quod idem est, Incarnatum verbum sit ubique ratione Deitatis; sit vero in loco specifico & determinato ratione humanitatis; Unde sequitur utriusque naturæ quietudo, quoniam sub ratione minoritatis Incarnatio de humanitate finita est & loco comprehensa; sub ratione verò majoritatis Incarnatio est de Divinitate, quæ uti immensa est, ideò concludi nescia, omnia implet; Unde sic argumentor.

Sicuti omni principio increato competit, nulli loco affixum esse, ita principiato creato ex naturæ suæ exigentia propriè competit locus specificus corporeus & determinatus.
Sed in Incarnatione principium increatum est DEUS Verbum, & humanitas principiatum.
Ergo in Incarnatione principium increatum DEUS Verbum nulli loco affixum est, utpote quod immensitate sua omnia implet, principiata verò humanitas Verbo unita, ut loco specifico determinetur, necesse est.

Major probatur. Si enim Verbum ratione humanitatis esset ubique, sequeretur, maximum contractum, cujusmodi est humanitas Christi, cum maximo absoluto coincidere; illudque adæquare, quod impossibile est, & per nostra principia ita deducitur.

Nullum creatum	(B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.)	Quantumvis sub ratione contracti maximi consideratur, pertingere potest ad absolutam & increatam	}	(Item. B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.)	Sed hoc fieret, si humanitas Christi contractum maximum esset ubique.
Nam Creata	(B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.)	Pertingeret ad absolutum	}	(B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.)	Quod impossibile est. Ergo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eſſet enim humanitas Chriſti infinitè bona, immenſa, æterna ex ſe & ſua natura omnipotens, omniſciens, omnivolens, infinitè virtuoſa, vera, glorioſa, quæ humanitati niſi ſub dictis rationibus competere non poſſunt; eſt enim Chriſtus Patri coæqualis ſecundum divinitatem; minor Patre ſecundum humanitatem, uti ex *Symbolo* conſtat.

Quando itaque dicitur, *Chriſtum eſſe omnipotentem, omniſcium* &c. illa omnia in quantum humanitas ejus in divina Verbi perſona ſubſiſtit, intelligenda ſunt.

Per Quomodo. Quæritur Sextò. *Quomodo* DEUS naturam humanam aſſumpſerit? Reſpondeo, Modum Incarnationis eſſe, unire bonitatem, magnitudinem, potentiam, ſapientiam in humana natura, in unitate perſonæ Verbi, utráque naturâ ſalvâ; unde factum eſt, ut DEUS ſit homo, & homo DEUS; & ita probatur.

G.M.♡. Nulla gloria magna dari poteſt abſque concordantia.

In Incarnatione Verbi divini eſt gloria magna, qua major dari non poteſt intenſivè & extenſivè.

Ergo eſt cum concordantia duarum naturarum in unitate perſonæ.

Major eſt nota; Quia concordantia unit, contrarietas verò diſunit. Minor patet quoque, quia eſt ultimus finis, in quo omnia quieſcunt & gloriantur, & ita probo.

⊙. Omne medium arguit extrema in eſſe unito.

Incarnatio eſt medium conjunctionis duarum naturarum, divinæ & humanæ.

Ergo requiritur ut uniatur, ut tale medium ſit ſubjectum influxus & refluxus principii & finis.

Ex hac enim facta fuit unio duarum naturarum, & conſequenter ſecuta Incarnatio.

Corollaria dictorum.

Hinc ſequitur primò, Unionem duarum naturarum non eſſe factam in eſſentia, ſed in perſona Verbi; neque duæ naturæ unitæ ſe habent per modum materiæ & formæ, eſſent enim in potentia, neque unitæ ſunt accidentaliter, quia Chriſtus non fuiſſet univocè homo, ſed per accidens, ſed faciunt tertium quid; neque divina natura in carnem converſa dici poteſt; dici tamen poteſt caro *deificata*, id eſt, *facta* DEI per aſſumptionem, non DEUS; neque compoſita dici poteſt per modum partium, ſed per modum numeri, in quo duo conveniunt.

Secundò, Unionem hanc in ratione humanæ naturæ fuiſſe quid creatum, quia fuit in tempore; in divina verò, rationis tantùm, quia non fuit mutata; neque unio hæc aſſumptio eſt, quia natura divina dicitur unita, non aſſumpta, unio importat relationem, aſſumptio actionem vel paſſionem; item aſſumptio eſt in fieri, unio in facto eſſe; Hinc Pater & Spiritus Sanctus uniunt, non aſſumunt, Filius utrumque præſtitit.

Tertiò ſequitur, ex unione hac hypoſtatica Scientiam in Chriſto fuiſſe participatam per lumen à natura divina; Chriſtus enim per unionem erat beatus beatitudine increatâ, quia DEUS; & creatâ, quoad animam; Unde Scientia Chriſti ex parte animæ fuit infuſa, quia cognovit res per ſpecies intelligibiles menti proportionales; neque tamen hac ſcientia comprehendit divinam eſſentiam, quia *finita*; Cætera verò omnia præſentia, præterita & futura imò infinita, quæ ſub creaturæ potentiam cadunt, nôrat, non tamen omnia quæ DEUS poteſt, novit; quia comprehenderet divinam potentiam, quod implicat; Sicuti tamen intellectus poſſibilis per infuſam omnia ſcivit, ita intellectus agens per acquiſitam & experimentalem omnia ſcire debuit, ne quicquam Chriſto ad perfectionem, omnium complementum deeſſet.

Sequitur quartò. Animam Chriſti non fuiſſe omnipotentem ſimpliciter & abſolutè, quia hoc proprium eſt DEI; ſed in quantum inſtrumentum fuit divinitatis, omnia potuit, quæcunque voluit in Cœlo & in terra; juxta illud: *Data eſt mihi* &c. Unde ſimpliciter non potuit aliquid ex nihilo creare per ſe, aut creatum in nihilum reducere; quia hoc creato agenti non competit, ſed ſoli DEO; uti tamen unita Verbo, inſtrumentaliter omnia potuit.

Atque hæc de Incarnationis myſterio ſufficiant.

ARTIS

ARTIS MAGNÆ SCIENDI, *SIVE* COMBINATORIÆ,

LIBER SEPTIMUS,

Paradigmata Artis noſtræ ex Metaphyſicâ, Logicâ ſeu Dialecticâ, Phyſicâ, Medicinâ, exhibet.

SECTIO I.

Metaphyſica applicata.

CAPUT I.

Definitio Entis.

METaphyſica eſt Sapientia de Ente, in quantum Ens eſt, & de annexis ei modis entis communibus, primis principiis & primis cauſis. Ariſtoteles eam altiſſimarum rerum abſtractiſſimarumque ſcientiam definit. Alii philoſophiam primam, eò quòd rerum prima principia & cauſas inquirat. Sunt qui eam Theologiam quoque naturalem definiunt, eò quod, quantum lumine naturæ fieri poteſt, de rebus immaterialibus, incorruptibilibus & actibus puris tractet. Nos principiorum, tum abſolutorum, tum reſpectivorum, in Arte noſtra contentorum, Scientiam aſſerimus; Cùm nihil in univerſa Metaphyſica conſideretur, quod ad ea non revocetur, uti poſteà patebit. Eſt autem potiſſimus & ultimus indagationis noſtræ Metaphyſicæ ſcopus nihil aliud, quàm DEI ſubſtantiarumque ab omnibus ſenſibilium rerum umbris ſeparatarum per prima & abſoluta Artis noſtræ principia acquiſita cognitio; ſiquidem mens noſtra, dum adeò abſoluto ordine in rerum natura omnia connexa colligataque intuetur, quieſcere minimè poſſe videtur, niſi ad altiorem conſiderationem animum erexerit ſuum, videlicet, ad Opificem illum ſupremum, unum, & illud, quod eſt ſemper, quod nunquam fuit aliud, nec futurum eſt, quódque nihil aliud eſt, quàm DEUS UNUS, qui ſine principio, omnium principium, ſine medio & fine, finis omnium, à quo, per quem, & propter quem, & ad quem omnia. Ex naturalium itaque ſenſibiliumque rerum concatenatione paululum mens altius ad inviſibilium inſenſibiliumque rerum cognitionem, veluti divinioris portionis igniculis agitata exardeſcit; atque ex his ſemper ad alia majora & præſtantiora tranſiens ob ingenitam quandam ejus imbecillitatem & divinitatis præſtantiam, quam indagat, dum invia omnia reperit, torquetur, angitur, luctatur cum intelligentiis, quas ſi ordine rectè ad unum direxerit, optatum tandem conſequitur finem.

Quamdiu autem per illas rerum varietates & typos, ut in labyrintho quodam animum ſine ſuperni luminis affluxu exercuerit, tam diu in Metaphyſica vacillabitur, & mirum in modum angetur torquebiturque abditâ illa prorſus & occulta ab humanis ſenſibus rerum naturâ, quæ tantò occurret difficiliùs, quantò quis longiùs à via cognoſcendi verum illud & ſupramundanum UNUM, aberraverit; ut proinde mirum non ſit, Ariſtotelem in tot anfractus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

in tot ſcopulos impegiſſe, tot difficultatum fluctibus jactatum fuiſſe; uti enim lumen rationis tantùm ſecutus eſt, ita vera DEI cognitione deſtitutus pervenire non potuit ad illud ſummum & UN-OMNIA, quod tam anxiè quæſivit; atque adeò certum ſit, ibi Chriſtianam incipere philoſophiam, ubi philoſophorum veterum anchoram ſuprema figebat cognitio.

Objectum Metaphyſicæ. Atque ut ad propoſitum nobis thema redeamus. Conſiderat itaque Metaphyſica univerſalia rerum principia ſummè abſtracta, & quantum fieri poteſt, genera generaliſſima, ut poſſit hos rerum humanarum exiſtentiumque diſperſos rivulos ad quaſdam origines & fontes reducere, & reducta ad unum contrahere, & unum illud cognoſcere, quod eſt omnia.

Materia ejuſdem. Ideò ejus materia *Ens unum* eſt, quod mente tantùm concipitur in ſe, diviſum in alia duo, *Subſtantiam* & *Accidens*; quæ poſtea per modos eſſendi in abſtracto, hoc eſt generaliter ſine concreto individuo, cui inhæreat, conſiderat. In ente Accidentis conſiderat novem modos, quos prædicamenta Logici vocant; & ſunt: *Quantitas, Qualitas, Relatio* &c. Alia abſtracta univerſalia, potentiam ut materiam, actum ut formam, neceſſarium, contingens, dependens, independens, finitum, & infinitum utrumque in ſuo eſſe contemplatur; & cùm omnis demonſtratio maximè à communibus & poſtea ex propriis principiis dependeat; hinc in ſua theoria tranſcendentia potiſſimum inquirit.

Subjectum itaque Metaphyſicæ juxta univerſalem contemplationem, *Ens* eſt in abſtracto; In concreto verò ente, & particulari, pro modo concretionis eſt ſingularium doctrinarum; ſic de ente mobili tractat Phyſicus; Mathematicus de ente quanto; Logicus de ente uti per operationes intellectus dirigibili; & ſic de cæteris.

Unde patet, Metaphyſicam verſari circa omnia, circa difficillima atque à ſenſibus remotiſſima, cognitione certiſſima, omniumque ad prima principia cauſaſque reductione: Enti verò cum ſubſtantialiter certi quidam, quos modos alii, alii proprietates & paſſiones, vocant, inſint, illas tanquam cum ente convertibiles unà conſiderat; cujuſmodi ſunt: Unum, Verum, Bonum, Res, Aliquid; quamvis Res commodè ad Ens, & Aliquid ad Unum revocari poſſit; quæ omnia ſuſè primo Libro expoſita ſunt. Verùm ut totius Metaphyſicæ typum ob oculos habeas, hîc tum Entis, tum ejuſdem proprietatum diviſiones, definitioneſque ob oculos ponam Curioſi Lectoris.

CAPUT II.

Diviſio Entis in genere tranſcendentali.

1. *Unius Diviſio.*

Aliud *eſt* Ens per *ſe* { *Increatum*, ut DEUS. *Creatum.* Quodlibet per ſe exiſtens.

Aliud per *accidens.* Et triplex eſt.

1. *Subjectivè* in intellectu ens eſt, ut accidens in ſubjecto, uti habitus ſcientifici.
2. *Objectivè* in intellectu, ut color in viſu eſt objectivè, in muro ſubjectivè.
3. Ens *rationis*, quod iterum duplex. { *Fictum.* Ut chimæra. *Non fictum.* Uti Univerſale, ad quod omnia, quæ per abſtractionem fiunt, revocantur.

Habet autem Ens annexas proprietates: *Unum*, *Verum*, *Bonum*; de quibus ordine.

DE UNO.

Unum Ens eſt in ſe indiviſum, & à quolibet alio diviſum; Ita homo dicitur eſſentialiter unus, & ratione eſſentiæ indiviſus, licet quoad individua entitativè dividatur.

Eſt verò unum *per ſe*, & unum per *accidens*; Unitas verò in quantum multitudinem ad unum contrahit, dicitur Totum; quod noncuplex eſt juxta novem principia.

1. Totum *perfectionale*, ſive perfectum abſolutum, ut DEUS, perfectiſſimum individuæ ſubſtantiæ complementum. Non enim componitur, neque ex eſſe & eſſentia; neque ex actu & potentia, neque ex materia & forma. Ad B. revocatur.
2. Totum *eſſentiale*, continet in ſe plura realiter conſtituentia unam actu eſſentiam; vel ex actu & potentia, ſive ex eſſe & eſſentia, ut in Angelis; ſive ex materia & forma, ut in corporeis. Ad B. revocatur.
3. Totum *integrale* ſeu quantitativum, reſultat ex partibus integrantibus totum. Differt ab eſſentiali, quia ſublata parte eſſentiæ deſtruitur totum, ſecus in toto integrali. Ad M. revocatur.
4. Totum *potentiale* eſt, quod habet potentias diverſas à ſubjecto vel ſubſtantia, in qua operationum principia exiſtunt. Sic anima eſt totum potentiale reſpectu facultatum ſuarum. Ad P. revocatur.

5. Totum

Ad S. revocatur. 5. Totum *univerſale*, eſt unum quoddam ad multa pertinens; hoc eſt, vel in *cauſando*, ut DEUS, Sol: vel in *ſignando*, ut conceptus plura connotans; vel in *prædicando*, ut conceptus ſpeciei pluribus ineſſe aptæ; & hoc iterum vel eſt *analogum*, vel *univocum*, vel *æquivocum*.

6. Totum *numerale*, eſt collectio unitatum totum ipſum numerantium; ut ternarius.
7. Totum *individuale* eſt unum numero quod diviſionis expers; ut Petrus.

Ad Vo. revocatur. 8. Totum *finale*, cui nihil ad quietem deeſt.

Ad G. revocatur. 9. Totum *morale*, cui nihil ad felicitatem deeſt.

Vides, quomodo hoc totum multiplex ad principia noſtra revocari poſſit.

DE VERO.

Altera paſſione Entis.

Veritas eſt Congruentia rei cum intellectu, id eſt conformitas omnis rei artificialis ad intellectum divinum & humanum, uti & intellectûs humani ad rem naturalem & artificialem; Nam res naturalis non habet ſuum eſſe ab intellectu, ſed hic ab illa accipit ideam. Econtra domus vera dicitur, quæ eſt conformis intellectui artificis. Dicitur in Definitione *Conformitas*, quia omnis veritas eſt conformitas, non contra. Dicitur *rei*, ad excludendum figmenta.

Veritas itaque cùm ſit tranſcendens, nihil reale vel poſitivum ſuper Ens addit, niſi tantùm relationem rationis, neque hîc tranſcendentali modo ſumpta, accidens dici poteſt; ſi enim eſſet accidens, tunc vel ipſe DEUS ſubjectum accidentium foret; unde & econtra nullum accidens tranſcendens dici poteſt; foret enim cæteroquin accidens ante ſubjectum, quæ eſt ſubſtantia, cauſatum ante cauſam, quod impoſſibile eſt. Et Ariſt. 7. Metaph. ſcitè probat.

Eſt autem veritas alia *incomplexa*, tranſcendentalis, concepta, primamque ambit operationem intellectûs, qua mens ſimpliciter ſpeciem intelligibilem concipit repræſentantem rem extra mentem poſitam, cui opponitur ignorantia.

Alia eſt *complexa*, quæ ſecundam intellectûs operationem ambit; & conceptam veritatem rebus accommodat, & cum illis componit, aut ab iis dividit; Quæ quidem compoſitio & diviſio ſi cum rebus conſentit, vera eſt; ſin minus, falſa, ideoque huic veritati falſitas propriè opponitur.

DE BONO.

Tertia paſſione Entis.

Bonitas eſt perfectio Enti conveniens, vel eſt perfectio rei connotans convenientiam; ſunt enim bonum & perfectum idem, & materialiter & formaliter; neque hoc loco perfectio ſumi debet per modum accidentis aut qualitatis, ut in moralibus fit, ſed eſt eſſentialis & ſubſtantialis, cum ente convertibilis. Hoc pacto diabolus bonus eſt, non in genere moris, ſed naturæ. Malum namque, rei entitatem non ingreditur, nec bono tranſcendentali opponitur, niſi privativè, in quantum malum eſt privatio perfectionis debitæ in eſſe.

Poſt tres paſſiones entis, quæ ſunt *Unum*, *Verum*, *Bonum*, ſequuntur deinde alia, quæ in Metaphyſica conſiderari poſſunt; & primò ſunt contemplationes de *Potentia* & *Actu*, de *Cauſa* & *Cauſato*, de *Neceſſitate* & *Contingenti*, quæ paucis pariter exponemus, ut Artiſta ſubſidium quoddam reperiat, felicius in Artis ſpeciminibus exhidendis, progrediendi.

In entibus eſſentialiter diviſis primò occurrit ens actu, deinde ens potentiâ; actus dicit rei actualem exiſtentiam; potentia poſſibilitatem rei actu non exiſtentis, ſive aliquid connotat; eſtque potentia vel activa vel paſſiva; intellige potentiam tranſcendentalem, non quæ in Categoriis qualitas dicitur.

Potentia *activa* eſt principium tranſmutandi in aliud in quantum aliud; eſtque vel infinita vel finita.

Potentia DEI dicitur, qua DEUS omnia ea poteſt, quæ rationem factibilitatis habent & contradictionem non involvunt; hinc multa divinæ potentiæ non ſubjiciuntur propter impotentiam in ipſis rebus tantùm fundatam; nam impoſſibilia poſſe, non eſt poſſe, ſed non poſſe; neque DEUS defectus ſed effectus producere poteſt, quæ ſunt potentiæ; non impotentiæ ſigna. Ordinaria DEI potentia operatur ſecundum communes leges & cauſas in univerſitate naturæ poſitas.

Rurſus potentia finita, eſt vel rationalis vel irrationalis. Rationalis vel eſt eliciens vel imperans; ut intellectus & voluntas, vel exequens, ut appetitus ſenſitivus, locomotiva potentia.

Irrationalis eſt, vel ſenſitiva ſeu animalis, vel vegetativa, vel elementaris; quibus addi poteſt obedientialis, quæ exequitur imperium ſuperioris agentis, uti DEI, utentis rebus creatis veluti inſtrumentis ad ſupernaturales effectus producendos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Potentia *passiva* est principium in re, quo quidpiam pati potest ab altero, quatenus alterum; estque naturalis vel obedientialis; Increata enim potentia passiva DEO non convenit, cùm impassibilis sit; naturalis est vel substantialis vel accidentalis; si actum respicit substantialem, substantialis; si accidentalem, accidentalis est; Unde patet, omnes res creatas sive corporeas, sive incorporeas, compositas dici ex potentia & actu, ut Angeli; materia prima, omnes formæ & accidentia; Materia prima ex esse & non esse, Angeli ex esse & essentia.

2. Sequitur modò de actu, qui dirigitur ad potentiam eamque perficit; Dividitur autem in purum & non purum; ille nullius naturæ communicationem habet, uti DEUS; hic habet. Iterum alius actus est entitativus, alius formalis; ille rem ponit extra nihil in categoria entitatis, qualem habet materia prima; hic duplex est, *primus* & *secundus*; Secundus actus est operatio à forma prodiens; Actus primus est ipsa cujusque rei forma, unde aliqua operatio procedit; estque vel physicus, uti forma physica; vel metaphysicus, & est vel essentiæ, uti differentia, vel existentiæ, ut ipse modus subsistendi; est enim actus existentiæ eadem forma, sed considerata ut est in materia propria.

3. Agit Metaphysica maximè de causa & causato: Est autem causa principium importans influxum sive concursum ad esse causati; estque quadruplex, *materialis*, *formalis*, *efficiens*, *finis*; quarum priores duæ *internæ*, posteriores duæ externæ sunt; Nam internus influxus, materiæ, est per modum potentiæ; formæ, est per modum actus. Externus, efficientis, per modum realem; finis, per intentionalem & metaphoricum.

Materia alia est *in* qua; alia *circa* quam; alia *ex* qua, ut materia prima.

Forma est actus rei intrinsecus, & est vel physica vel Metaphysica; hæc à nullo dependet principio, uti forma DEI; illa dependet ab aliquo; & illa vel est alligata corpori, uti omnes formæ corporeæ, vel à corpore non dependent, ut formæ Angelorum & animarum separatarum.

Forma physica sive naturalis alia est substantialis informans, ut Anima rationalis; alia assistens, ut nauta navis, eaque vel interna, estque habitus directivus operationum, alia externa ut forma faciei; alia accidentalis, ut albedo in cygno. Est & specifica, eaque vel separabilis, vel inseparabilis; Separabiles formæ sunt omnes illæ, quæ alteri accidunt; inseparabiles sunt formæ animatorum, animatorumque, uti vegetativa forma in plantis, in animalibus sensitiva, in elementaribus forma mixti, quibus addunt nonnulli formam artificialem, quæ ab opifice in subjectum introducitur.

Efficiens vel est potentiâ, ut faber otiosus, vel actu operans; si actu, vel per se vel per accidens. Efficiens per se, alia remota & universalis, ut Sol; hominis alia propinqua, ut pater & mater prolis; alia per emanationem, uti formæ operationum suarum effectrices; alia per transmutationem, quæ agit in subjectum à se diversum; alia instrumentalis, ut serra, & concausæ omnes; alia denique moralis, uti motio metaphorica.

Finis, de quo jam multis in locis dictum est.

4. De Ente necessario & Contingente.

Necessarium est, quod non potest non esse: Estque vel complexum vel incomplexum; hoc est iterum vel independens, uti DEUS, ens absolutè necessarium; vel dependens, uti omnia creata. Complexum est enunciatio de re necessaria; estque vel absolutum vel hypotheticum; hoc oritur ex certo respectu, ut Petrum sedere eo momento quo sedet, necessarium est ex suppositione; oritur autem necessarium vel ab externa causa, vel ab efficiente, vel ab interna videlicet materia & forma.

Ab Efficiente necessitas est naturalis, ut ignis necessariò urit, nisi à DEO impediatur; vel Violenta, ut quandò agens cum displicentia contra Voluntatem operatur.

A fine, ut animali necessaria est respiratio.

Formæ necessitas formam sequitur, & dicitur necessitas definitionis, ut homo, necessariò per suam formam est homo, ut & materiæ conditiones materiam, ut omne corruptibile necessariò materiatum consequuntur.

Est & alia necessitas consequentis, ut dependentia essentialis causæ & effectus, uti si Sol ortus est, dies est.

Contingens est id, quod fieri & non fieri potest; estque incomplexum, ut currere, biberè; vel complexum, ut enunciatio de re contingente, quæ plerumque dependet à libero agente, vel à rebus indifferentibus.

Nota, passiones hucusque recensitas, vel ut *unitatem*, vel ut *disunitatem* considerari posse; Illæ simpliciter cum ente convertuntur, ut sunt unum, verum, bonum; hæc divisim cum ente convertuntur, & sequuntur ens mediatè vel immediatè; si mediatè, tunc vel primæ sunt; ut cùm omne ens dicitur actus & potentia; vel à primis ortæ, ut cùm dicitur, causa vel effectus, necessarium vel contingens; si mediatè unita mediante modo Unius, tunc hi modi disjunctim enti attribuuntur, cujusmodi sunt *finitum infinitum*, *perfectum imperfectum*, *prius* & *posterius*, *idem*, *æquale*, *simile*, & his oppositi.

Finitum est, quod unitate transcendentali finitum & determinatum est, sive suæ essentiæ terminis clauditur.

Infinitum est, ut DEUS.

Perfectum est, cui nihil deest ad debitam sibi integritatem; contra Imperfectum, cui aliquid deest.

Prius est, quod antecedit aliud; posterius, quod sequitur, ut substantia prior accidentibus; Considerantur prioritates vel originis, vel ordinis, secundum locum, tempus vel motum.

Idem dicitur per se, vel per accidens; illud comprehendit omnia generica & specifica, quæ in inferioribus idem sunt, æterna & universalia.

Diversa sunt, quæ in diversis Categoriis locum habent, variantur que vel genere, vel specie, numero, causis, subjectis, accidentibus; ex qua diversitate nascitur distinctio & oppositio. De Distinctione Libro primo fusè dictum est.

Æqualia sunt, quorum una est quantitas, unde tot species æqualium, quot quantitatum; Inæqualia contrà, quæ non eandem habent quantitatem.

Similia sunt, quorum una est qualitas; Dissimilia, quorum diversæ qualitates.

Ex hisce Entis modis disjunctim sumptis Metaphysicus transit paulatim ex transcendentali ordine ad substantiam & accidens, juxta Scalam Categoriarum, & considerat, nihil esse in universa Categoriarum serie, quod sub transcendentalibus terminis & principiis considerari non possit; Unde primò de DEO, deinde de Intelligentiis, & deinde tandem de novem prædicamentis enti applicabilibus tractat. Atque hæc est totius Metaphysicæ contemplationis ἀνακεφαλαίωσις quædam, quam ideo fusius tractandam suscepimus; ut per ea Artista ad nostræ Metaphysicæ præcepta aptior reddatur.

CAPUT III.

De Metaphysica Artis nostræ.

IN hoc Artis nostræ Opere universalem Entis cognitionem atque adeo Metaphysicam Peripateticam alio modo & methodo, quàm Aristoteles & reliqui Philosophi fecerunt, tractavimus; neque tamen quicquam, quod vel Aristoteles, Plato, Theophrastus, aliique pertractârunt, in quantum ad propositam rationem facere videbantur, omisimus; Siquidem in primo Libro omnia, quæ tum ad 18 Artis nostræ principia, tum ad novem Subjecta Universalia, & novem Categorias pertinent, fusè tradidimus, rationem multiplicandi argumenta, graduum differentias, unà cum Enneade Erotematica ad quamcunque propositam quæstionem respondendi modum ostendimus. In secundo quoque Libro & Tertio, de Arte Analytico-Synthetica, quamlibet quæstionem datam in sua principia resolvendi, vario speciminum apparatu modum docuimus; ut proinde nihil hîc restet, nisi ut ostendamus, Artem nostram Metaphysicam, non divinam tantùm, quam nonnulli Theologiam vocant, sed & humanam sive naturalem complecti, atque adeò 18 principiorum nostrorum cognitionem esse veram rationalem Metaphysicam, jam olim à Lullo intentam, à sectatoribus ejus diversis operibus promotam, hoc opere verò completam atque numeris omnibus absolutam.

Sunt in nostra Arte 9 principia, ad quæ omnia quæ sunt, aut esse possunt, referuntur: nempe B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. unde non aberrabimus, si ea principia transcendentia dicamus; tametsi enim extra omnem concretarum essentiarum ambitum constituta sint; eorum tamen ope, nomina & naturas connotamus, & distinguimus, comprehensione primum universali per horum principiorum notiones, & veluti per chaos quoddam confusâ rerum notitia provecti, paulatim per synonymos sive reducibiles terminos apertiùs rationes rudis cognitionis distinguimus.

Sed relictis ambagibus fusioribus, jam nobis ostendendum est, omnia quæcunque Aristoteles in duodecim suis Libris tractat de Metaphysica, in Artis nostræ principiis contineri, methodo, ex consequentia naturali summo ordine disposita.

Sed hæc Exemplo demonstremus. Quæratur itaque primò; *An Ens sit bonum?* R. Affirmativè, & per Resolutionem ita illud deduco.

Si Ens

Universidad de Deusto
Biblioteca

B. Si Ens eſt, ergo bonum eſt, ergo unum, ergo verum, ergo perfectum, & communicabile.

Si Ens bonum & perfectum eſt & increatum, ut DEUS, ergo neceſſarium; cum ſine bonitate eſſe, nihil ſit nec eſſe poſſit; quod & de bono participato dici debet.

M. Si ens bonum, perfectum, neceſſarium, ergo magnum eſt; cum ſeſe extendat ad omnia Mundi entia; quod enim parvum eſt, magnum eſſe nequit, & perfectione ſibi debita deficere neceſſe eſt.

Si magnum eſt, ergo durabile eſt; quod enim non durat, neque bonum, neque magnum eſſe poteſt.

D. Si durabile eſt, ergo potens eſt; fruſtra enim aliàs eſſent bonitas & magnitudo, ſi permanentes agere non poſſent; fruſtra communicabilitas, fruſtra magnitudinis extenſio, ſi non durarent. Si durabile, ergo potens.

P. Si potens eſt, ergo neceſſarium ad agendum inſtinctum habet; aliàs enim ad agendum non determinabitur.

S. Si inſtinctum habet, ergo & appetitum ſive inclinationem, qua ad agendum inſtimuletur, ſine quo tum inſtinctu, tum appetitu naturali nihil in natura rerum agit.

Vo. Si appetitum habet, ergo & virtutem facultatemque, qua ſeſe in actiones exerere poſſit; cùm enim ab eſſentia vires, à viribus operationes profluant; certè ſine iis ens agere minimè poteſt.

Vi. Si Virtutem, ergo & Veritatem; quia Veritas nihil aliud eſt, quàm conceptus intellectus, ſive formalis, ſive objectivus.

Si Veritatem, ergo Gloriam, quæ eſt quies naturalis uniuſcúnque rei, qua in ſtatu ſuo naturali, bonitate entitatis ſuæ quieſcit & gloriatur. Ve.

Si ens eſt B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. ergo & tranſcendentale, ergo illud ad omnia entia totius naturæ contrahi poteſt, ergo per differentias dividi. G.

Si dividi, ergo diſtingui; tot enim ſunt entium differentiæ, quot entia diſtincta in natura rerum. =

Si tot in natura rerum entium differentiæ, quot diſtincta entia; ergo omnia cum ente tranſcendentali concordant. ♡.

Si concordant in ſummo, ergo in inferioribus differunt, vel realiter, vel ratione, vel eſſentialiter, aut accidentaliter, aut alio quovis modo.

Si differunt, ergo oppoſitionem, uti & actus & potentia, habent, & contrarietatem incurrunt, ut in elementis & corruptibilibus videre eſt. ○●.

Si oppoſitionem & contrarietatem incurrunt, ergo neceſſariò cauſant aliquid tanquam principia. α.

Si cauſant aliquid, ergo hoc vel mediantibus aliis, vel immediatè.

Si mediantibus aliis, ergo inde naſcitur majoritas, æqualitas, inæqualitas, ſimilitudo, diſſimilitudo, & conſequenter Majoritas & Minoritas. ⊙. ω. M. Æ. Min.

Habes hîc Reſolutionem Entis per 18. principia Artis noſtræ deductam; in quibus implicitè latet, quicquid Ariſtoteles in univerſa ſua Metaphyſica tractavit. Quod hoc ſequenti ſchemate, veluti in Synopſi quadam epilogetica, ob oculos ponimus Lectoris.

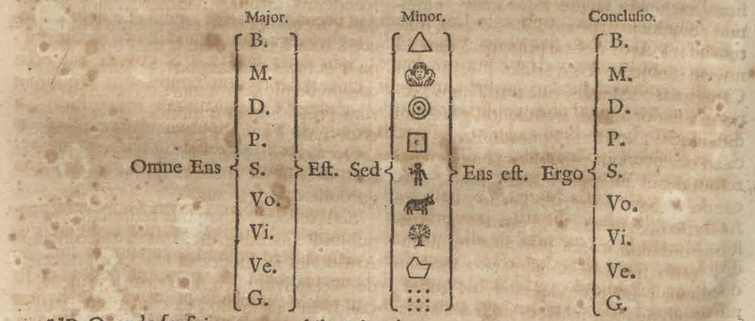

NB. Quando ſenſitivum, vegetabile & inanimatum, cum Sapientia, & Voluntate comparatur; illud de Sapientia intellectuali, & voluntate rationali minimè intelligendum eſſe, ſed de cognitivo quodam ſeu Materiali inſtinctu; qui eſt appetitus quidam naturalis, unicuique rei à natura ad operationes ſuas exercendas inſitus. Quod ſemel atque iterum inſinuaſſe ſufficiat.

Iterum.

Iterum.

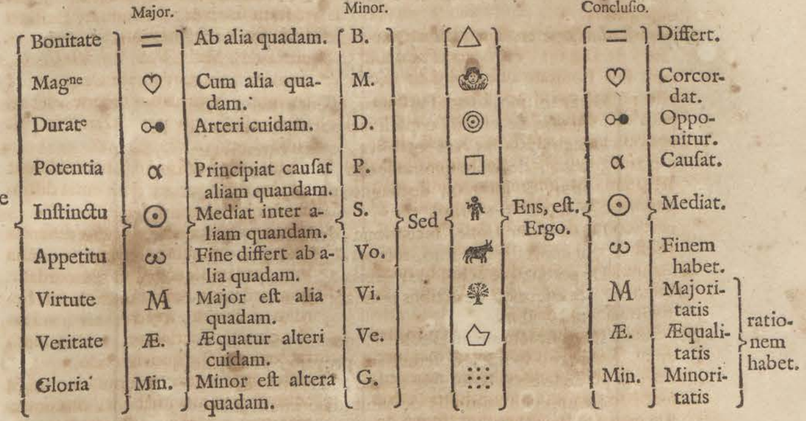

Ergo quicquid eſt, eſt vel
- Bonum M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.
- Potentia, vel actus.
- Materia, aut forma.
- Subſtantia, aut accidens.
- Cauſa, vel cauſatum.
- Neceſſarium, unum, multa.
- Idem, vel diverſum.
- Simile, aut diſſimile.
- Oppoſitum, vel contrarium.
- Prius aut poſterius.
- Potentia, vel impotentia.
- Poſſibile, aut impoſſibile.
- Terminus, aut terminatum.
- Poſitivum, vel negativum.
- Pars, vel totum.
- Diverſum ſpecie, genere.
- Unum ex 9 prædicamentis accidentalibus.

In hoc Epilogiſmo vides, omnia noſtra Principia abſoluta, tum cum Ente, tum cum proprietatibus ſuis convertibilia eſſe, ita ut unum de altero converſim prædicari poſſit; cum verò nihil in univerſitate rerum contineatur, quod non expoſiti entis rationem participet; hinc eadem 9. Subjectis univerſalibus applicuimus, ut dictarum rerum veritas luculentius innoteſcat.

Cum verò nulla bonitas, unitas, veritas, magnitudo, duratio, potentia &c: in Mundo ſit, quæ non ab alia quapiam differat, cum alia concordet, contrarietur, cauſet aliquid, mediet, propter finem agat, major, minor aut æqualis ſit, cum altera comparata; hinc entis proprietates per novem principia abſoluta applicuimus novem reſpectivis; in quibus omnes iſti modi tranſcendentales, quos diſjunctos Metaphyſici vocant, continentur; ut proinde appareat, nihil eſſe in toto Metaphyſicæ ambitu, quod in octodecim principiis Artis noſtræ, & novem Subjectis univerſalibus non contineatur; quorum omnium Combinationes Syllogiſticas, ſi quiſpiam ad computum revocare velit, is Oceanum ſe ingreſſurum ſciat, ex quo vel multis annorum centuriis ſe expedire non liceat.

Atque ex hiſce naſcuntur innumeræ propoſitiones Metaphyſicæ, quæ in diſputationem cadere poſſunt, cujuſmodi ſunt ſequentes juxta 18. principia diſpoſitæ. Et ut videas, nihil eſſe in totius Metaphyſicæ ambitu, quod non ad noſtra principia reducatur, hîc totius Reductionis typum epilogeticum ſubjungam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPUT IV.

Typus Reductionis omnium eorum, quæ in Metaphysica considerantur, ad Artis nostræ principia.

Quicquid in Metaphysica

De Ente, uno, bono, substantia, essentia, natura, existentia, necessario, considerari potest, id totum ad	B.	Revocatur.
De magnitudine tam intensiva, quàm extensiva entium, de motu quomodocunque sumpto, de finito, & infinito, de magno, parvo, proponi potest, id totum ad	M.	
De entis duratione, inceptione, desitione, æterno, immortali, æviterno, temporali, successivo, id ad	D.	
De potentia & actu, de materia & forma, de ente, & essentia, de actibus primis & secundis, dici potest, id ad	P.	
De abstractione intellectuali, de universalibus, genere, specie, differentia, proprio, accidente, de scientiis & intelligibilibus, id totum ad	S.	
De appetitu naturali, de habitudine intellectûs ad voluntatem, de distinctione, activitate eorundum, ad	Vo.	
De proprietatibus entis, unius, veri, boni, ad	Vi.	
Vel de conformitate intellectûs ad res intelligibiles, vel de falsitate objectorum dici potest, ad	Ve.	
De fine & quiete rerum dici potest, id totum ad	G.	
De distinctione rerum, earumque differentiis, divisionibusque dici potest, id totum ad	=.	
De identitate rerum, de individuatione, de concordantia entium in uno supremo, dici & quæri potest, id totum ad	♡.	
De oppositionibus, modalitatibus, contrarietatibus rerum dici & quæri potest, id totum ad	○●.	
De causis & principiis, eorumque requisitis, juxta quadruplex causarum genus dici potest, ad	α.	
De mediatione rerum, sive in genere naturæ, sive moris consideratarum, dici potest, id ad	⊙.	
De finibus rerum, de terminis & terminabilibus, limitibus, desitione rerum dici potest, ad	ω.	
De majoritate, rerum comparatione ad alia facta, earumque perfectione dici potest, ad	M.	
De æquali, inæquali, simili, dissimili, diverso, & eodem dici potest, id totum ad	Æ.	
De privationibus, negationibus dici potest, ad	Min.	

Atque ex hisce innumeræ nascuntur quæstiones, quarum nonnullas hîc juxta seriem principiorum proponam, per Quæstionum Enneadem agitandam.

Quæritur

Quæritur itaque per

B.	An bonum ab ente realiter distinguatur, an ratione, sive ex natura rei. An unitas benè definiatur negatio divisionis.	*An, utrum.*
M.	An inter infinitum & finitum aliqua detur proportio. An infinitum creatum dari possit.	*Quid.*
D.	An creaturæ intellectuali competat æterna duratio.	*Cur.*
P.	An, & quomodo actus & potentia distinguantur.	
S.	An detur præcisio objectiva; an universale fiat per abstractionem.	*Quomodo.*
Vo.	An Voluntas & intellectus in Angelo idem sint.	
Vi.	An facultates naturales in Angelo identificentur cum ipso.	*De quo.*
Ve.	An veritas sit in rebus, an in intellectu; sive an veritas consistat in conceptu objectivo, an in formali.	
G.	An actio possit esse sine termino.	*Quantum.*
=.	An essentia distinguatur ab existentia, realiter, an ratione aut formaliter.	
♡.	An & quomodo inferiora in superioribus sint idem & diversa.	*Quale.*
○●.	An detur oppositio inter Ens per se, & ens per accidens, inter actum & potentiam.	
α.	An principia rerum sint genera, & an illa communissima; & innumeræ aliæ de causis quæstiones.	*Ubi.*
⊙.	An unitas sit medium, quo unumquodque subsistat per se.	
ω.	Quæ de fine & causâ finali proponi possunt.	*Quando.*
M.	An Majoritas aliqua sit inter Unitates, Bonitates, M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	
Æ.	An & quomodo æqualia ab æqualibus & inæqualibus, similia à similibus & dissimilibus, differant.	*Cum quibus.*

De hisce singulis Quæstionibus ex solo bonitatis principio decem aliæ Quæstiones, & de Magnitudine aliæ decem; & de Duratione aliæ decem; ita ut de omnibus ordine principiis tam absolutis quàm respectivis 180 Quæstiones Metaphysicæ formari possint.

Quibus quidem demonstratis, jam unam atque alteram Quæstionem Metaphysicam ex Artis nostræ Regulis discutiendam assumamus.

CAPUT V.

Paradigmata.

SIt itaque prima Quæstio Metaphysica celeberrima; *An essentia distinguatur ab existentia realiter, an ratione tantùm seu formaliter ex natura rei, aut modaliter.* Utramque sententiam tam negativam, quàm affirmativam per Artis nostræ principia defendendam suscipimus, ut hoc pacto Universalitas Artis, atque in utriusque partis defensionem promptitudo luculentius patefieret.

1. Sententia *Negativa* est: Essentia ab existentia in creatis rebus non distinguitur ex parte rei; Ex Gaspare Sanchez in sua methodo Lulliana.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EXEMPLUM I.

B. Sicut se habet *necessarium* ad contingens, sic se habet *essentia* ad existentiam.
Sed essentia est quid contingens, potest enim esse & non esse; & existentia est contingens, potest enim existere & non existere. Sed hoc modo considerata non possunt distingui realiter, cùm sint à subjecto inseparabilia.
Ergo essentia & existentia non distinguuntur realiter.

M. Si essentia distingueretur ab existentia, res existens componeretur sive *integraretur* actualiter, tanquam ex partibus, ex essentia & existeutia.
Sed hoc est impossibile. Ergo.

D. Illa quæ *stabili duratione* semper fuerunt simul inseparabilia, illa quoque inter se distingui non possunt realiter.
Sed essentia & existentia ita se habent respectu actu existentium. Ergo.

P. Ubicunque non datur *potentia* ad aliud, sed utrumque ita unum est, ut ab invicem separari non possint, ibi distinctio realis non datur.
Sed ita se habent ad se invicem existentia & essentia; Est enim existentia in homine positivum quid, includens formaliter essentiam, ita ut à se invicem separari non possint.
Ergo essentia & existentia non distinguuntur realiter.

S. Si *intellectus* distingueret essentiam & existentiam realiter, sequeretur, *essentiam* esse accidens quoddam, quod dici minimè potest. Ergo non distinguuntur realiter.
Ratio Minoris; quia omne contingens est accidens; sed existere & non existere, est convenire & non convenire homini. Ergo.

Vo. Sicut se habet appetitus rationalis ad *Voluntatem* actualem, ita essentia ad existentiam actualem.
Sed appetitus rationalis non potest separari à Voluntate actuali, ergo neque essentia & existentia. Ergo non distinguuntur realiter.

Per
Vi. Illa *Vis*, per quam res constituitur per seipsam extra causas, non est distincta realiter ab ea, quâ res actu existit.
Sed per essentiam intrinsecè homo constituitur extra causas; per existentiam verò tantùm per denominationem extrinsecam, à causis videlicet potentibus eum producere.
Ergo essentia & existentia non distinguuntur realiter.

Ve. Quandocunque *verum* est dicere; uno ablato alterum consistere non posse; tunc res inter se distingui non possunt.
Sed verum est dicere, ablata essentia hominis, hominem existere non posse. Ergo essentia & existentia non distinguuntur realiter.

G. Sicuti se habet *finis adeptus* ad fruitionem, ita essentia ad existentiam.
Sed finis adeptus sine fruitione concipi non potest; ergo neque essentia absque existentia. Ergo realiter distingui non possunt.

=& Illa inter se *distingui* non possunt realiter, quæ inter se *concordant* essentialiter.

♡. Essentia & Existentia inter se concordant essentialiter. Ergo.

○●. Ubi inter duo nulla assignari potest *oppositionis ratio*, ibi quoque nulla realis distinctio fundari potest.
Inter essentiam & existentiam nulla assignari potest oppositio. Ergo.

α. Si essentia & existentia distinguerentur realiter, sequeretur, essentiam *principium & causam* esse existentiæ. Quod dici non potest. Ergo.

⊙. Illa distingui non possunt realiter, quorum non est *medium* unionis ob identitatem naturæ.
Inter essentiam & existentiam non datur medium unionis. Ergo.

ω. Illa distingui non possunt realiter, inter quæ perfecta & essentialis intercedit *quies*, sive finis à natura intentus.
Illa quies est inter essentiam & existentiam. Ergo.

M. Inter quæcunque non datur *majoritas* nec *minoritas*, non prioritas nec posterioritas, ibi datur perfecta & essentialis *æqualitas*, quæ est unitas & identitas in eodem subjecto, & consequenter distingui non possunt ex parte rei.
Æ.
Min. Inter essentiam & existentiam actualem non datur M. Min. Ergo.

Vides hîc Lector Sententiam negativam per 18. principia deductam; nihil modò restat, nisi ut pari ratione & affirmativam sententiam elucidemus.

Sententia

Sententia 2. *Affirmativa*. Essentia itaque ab Existentia distinguitur à parte rei, quod ita probo.

B. Omne *Ens* creatum ob naturæ suæ limitationem est contingens, id est, potentiam & indifferentiam habet essendi & non essendi.
Sed hæc potentia & indifferentia essendi & non essendi distinguitur realiter ab esse rei. Ergo.

M. Illa distinguuntur realiter, quorum unum se habet veluti constitutivum *partis componentis*, alterum veluti constitutivum compositi.
Ita se habet, essentia comparata cum existentia. Ergo.

D. Illa distinguuntur realiter, quorum unum potest esse & *permanere*, non existente altero.
Sed actus primus essendi hominis potest esse, non existente adhuc actualiter homine. Ergo.
Iterum. Illa distinguuntur realiter, quorum unum est *æternum*, alterum non æternum.
Sed essentia est æterna, teste Philosopho, & existentia temporanea. Ergo.
Ratio Min. quia hæc propositio, *homo est animal rationale*, est æternæ veritatis; non verò hæc, *homo animal rationale verè existit*;

P. Uti se habet *potentia* ad actum, ita esse ad existentiam.
Sed potentia ab actu distinguitur realiter. Ergo & essentia ab existentia.

S. Sicut se habet *intellectivum* ad intellectionem actualem, ita essentia ad existentiam actualem.
Sed intellectivum & intellectio distinguuntur realiter, tanquam accidens à subjecto, cui inhæret. Ergo & essentia & existentia.

Vo. Sicut se habet *volitivum* ad volitionem, ita essentia ad existentiam.
Sed illa distinguuntur realiter. Ergo & essentia & existentia.

Per
Vi. Sicut se habet *vis* & *facultas* rationalis ad hominem, ita essentia ad existentiam.
Sed vis & facultas rationalis ab homine distinguuntur realiter.
Ergo & essentia & existentia.

G. Sicut se habet intentio *finis* ad *finem* adeptum, ita essentia ad existentiam.
Sed intentio finis à fine adepto distinguitur realiter.
Ergo & essentia & existentia.

=. Quorum unum ab altero potentiâ DEI absolutâ *separari potest*, illa distinguuntur realiter.
Sed DEUS potest separare essentiam ab existentia, eamque conservare in statu separato. Ergo.

♡. Quæcunque per differentias contrahuntur ad unum aliquod, & *concordant* in illo, illa inter se distinguuntur realiter.
Sed essentia & existentia per poténtiale & actuale concordant in ente.
Ergo.

○●. Illa quæ *opponuntur* ad invicem, distinguuntur realiter.
Essentia & existentia opponuntur sibi invicem, tanquam potentia & actus.
Ergo distinguuntur realiter.

α. Illud quod habet *causas* virtuales & habituales, distinguitur ab eo, quod habet actuales.
Sed essentia habet causas sive entitates virtuales & habituales. Ergo.

ω. Id quod est *receptibile* ab alio, id à recipiente distinguitur realiter.
Sed essentia est receptibilis ab existentia. Ergo.

Vides ergo, quomodo per Artis nostræ principia utraque sententia, *negativa* & *affirmativa*, tractanda sit. In quibus Lector nonnulla reperiet, quæ tametsi non semper strictè concludant, habent tamen hoc, ut facile uno atque altero verbo emendari queant. Quomodo verò jam, quænam sententia ex hac utraque verior meliorque sit, cognosci queat; hîc subjungam alium modum, quo utraque sententia ex Artis nostræ Regulis concordanda sit, ut hoc pacto, quid in utraque negandum, quid affirmandum, patefiat. Prior itaque sententia, essentiam ab existentia ex parte rei distingui posse negat, quam secunda affirmat. Quare ad utramque conciliandam, ita age.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Notandum, In una & eadem re tum essentiam tum existentiam considerari posse primò in quantum est ens transcendens, generalissimè sumptum; Secundò in quantum est Categoricum & locum suum obtinet inter decem prædicamenta. Unde sic argumentabere.

1. B. ⚌. Quandocunque duæ *entitates* modo transcendentali uni & eidem rei inesse finguntur, tunc *distinctio* realis inter illas frustranea est, sed rationis ponenda est. Quandocunque verò dictæ *entitates* categoricè uni & eidem rei inesse considerantur, tunc *distinctionem* realem inter illas ponere necesse est. Gaspar Sanchez in Methodo Lull.

Sed essentia & existentia modo transcendentali sunt duæ entitates uni & eidem rei formaliter inclusæ, & per modum entis unius abstractè consideratæ; contra verò, ut categoricè considerantur. Ergo essentia & existentia modo transcendentali non distinguuntur realiter aut ex parte rei, sed ratione tantum; secus, categoricè consideratæ.

2. M. ⚌. Quandocunque via transcendentali aliquid per modum *interrogationis* aut *compositionis* consideratur, tunc iterum frustranea est *distinctio* realis; cum illa duo semper per modum unius abstracti considerentur.

Sed essentia & existentia via transcendentali non considerantur per modum duarum sed abstractè per modum unius.

Ergo essentia & existentia transcendenter consideratæ nullam ex parte rei distinctionem admittunt. Secus fit in Categoricis.

3. Per D. ⚌. Quæcunque *durant* simul inseparabiliter, illa transcendentaliter considerata veluti ens quoddam indivisum in se, & *divisum* à quolibet alio, distingui non possunt realiter.

Sed essentia & existentia transcendentaliter sumptæ durant simul inseparabiliter.

Ergo essentia & existentia realiter distingui non possunt. Secus fit in essentia & existentia categoricè considerata.

Si quis verò senserit essentiam & existentiam separari posse, tunc majorem illam, quam rationis dicimus, distinctionem ponere necesse est. Unde sic argue.

4. P. ⚌. Si *potentialis* essentia *distinguatur* à potentia actuali realiter, tanquam nihil ab aliquo, potiori jure existentia actualis distinguenda est ab essentia potentiali.

Sed essentia potentialis separata ab existentia potentiali distinguitur tanquam nihil ab aliquo.

Ergo majori jure existentia actualis ab essentia potentiali.

5. S. ⚌. Quæcunque transcendenter per modum unius abstractivo *conceptu* considerantur, illa *distinctionem* sub hac formalitate constituere non possunt.

Sed essentia & existentia transcendenter considerantur per modum unius, conceptu abstractivo. Ergo.

Hoc pacto per omnia principia, ordine, progrediendo, dictas sententias conciliabis.

COROLLARIUM.

Hinc patet, variis modis distinctionem essentiæ considerari posse: si enim omnimodam & mutuam inseparabilitatem ponantur habere, tunc distingui illa necesse est formaliter ex parte rei; transcendenter, non categoricè, per modum duarum formalitatum constituentium unam essentiam, ut animalitas & rationalitas essentiam hominis; sed ut id, quod est, & ipsum esse. Si verò essentia posset esse sine existentia, licet non sine omni, tunc essentia distingueretur ab existentia modaliter.

PARA-

PARADIGMA II.

Utrum Materia prima includat aliquem actum; an sit pura potentia omni excluso actu.

Celeberrimam hanc, tum apud Physicos, tum apud Metaphysicos agitatam Quæstionem, in utramque partem agitandam paradigmatis loco proponam, ut quantâ varietate hæc quæstio per Artis nostræ regulas diduci possit, videas. Primo itaque sententiam *Negativam* per principia ita deduces.

1. B. Id quod per se & ex sua natura nullam dat rei, in qua invenitur, *perfectionem*, imò aliquo modo privat eâ, illa est pura potentia nullum includens actum.

Talis est Materia prima. Ergo.

2. M. Id quod nullam enti tribuit *magnitudinem* aut extensionem, id puram potentiam esse necesse est.

Talis est Materia prima. Ergo.

3. D. Illa est pura potentia passiva, quæ nullam tribuit *durationem* & firmam consistentiam sui esse.

Talis est Materia prima. Ergo.

4. P. Illa est pura *potentia* passiva, quæ nullam admittit *potentiam* activam.

Materia prima nullam habet potentiam activam. Ergo.

5. S. Illa est pura potentia passiva, quæ sola *intelligibilitate* attingitur.

Talis est Materia prima. Ergo.

6. Vo. Illa est pura potentia passiva, quæ in perpetuo & insatiabili formarum *appetitu* versatur.

Talis est Materia prima. Ergo.

7. Vi. Illa est pura potentia passiva, quæ nullis *viribus* & facultate pollet.

Talis est Materia prima. Ergo.

8. Ve. Illa est pura potentia passiva, de qua *verum* est dicere, actu non existere, sive nullam actualem habere existentiam.

Sed hoc verum est dicere de Materia prima. Ergo.

9. Per G. Illa est pura potentia passiva, quæ nunquam ob desiderium formarum *quiescit*, quæ neque ullam formam habet, quâ glorietur.

Sic se habet Materia prima. Ergo.

10. ⚌. Materia prima *differt* à Materia secunda, eò quod hæc formarum compers, illa omninò expers sit formarum, omni actu destituta.

Sed hoc est esse potentiam passivam.

Ergo Materia prima est potentia pura passiva.

11. ♡. Illa est pura potentia passiva, quæ infima entium cum nullo actuali ente commercium neque *concordantiam* habet; neque enim substantia, neque accidens, neque genus, nec species, nec differentia est.

Talis est Materia prima. Ergo.

12. ○●. Illa est pura potentia, quæ *contrarietate* caret, ens simpliciter passivum & incorruptibile omnis interitûs expers.

Talis est Materia prima. Ergo.

13. ☌. Illa est pura potentia passiva, quæ sola tanquam *principium* potentiale materialiter concurrit ad generationem & corruptionem rerum.

Talis e ft Materia prima. Ergo.

14. ⊙. Illa est pura potentia passiva, inter quam & potentiam activam nullum intercedit *medium*.

Talis est Materia prima. Ergo.

15. ☋. Pura potentia passiva nihil aliud est, quàm purus *terminus* receptivus formæ.

Talis est Materia prima. Ergo.

16. M. Illa est pura potentia, quæ neque *majoritatem*, neque æqualitatem admittit.

Talis est materia prima. Ergo.

Quarum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quarum omnium assertionum vim, ut magis propriè cognoscas;

Nota, tria in Materia supponi ex quibus ejus essentia perfectè innotescat.

Primum Suppositum est, in corporibus dari substantias & accidentia.

Secundum. Corpora multa quotidie fieri & mutari non solum secundum accidentia, sed & secundum substantiam.

Tertium. Dari definitiones substantiæ & accidentis. Unde per resolutionem ita argumentor.

Substantia est ens constitutivum per primum esse.

Si est constitutivum per primum esse, ergo est ens per se subsistens, constitutum per esse per se existens.

Si ens per se existens, ergo ens fundamentale ac subsans.

Si ens fundamentale ac subsans, ergo constitutum per esse non fundatum neque receptum in alio esse.

Si non receptum in alio esse, ergo sola substantia ens est receptivum accidentium.

Si subjectum receptivum accidentium, ergo accidens est entis ens, seu ens secundarium constitutum per esse non primum.

Si accidens est entis ens, constitutum per esse non primum, ergo accidens est ens constitutum per esse adjacens.

Si constitutum per esse adjacens, ergo ens fundatum & receptum constitutumque per esse fundatum ac receptum in alio esse.

Ex his infero cum S. Thoma, Materiam primam non habere propriam existentiam, neque proprium actum; essentiam materiæ distingui ab ejus existentia; quod ita probo inductione ad impossibile. Quia

1. Si Materia haberet existentiam, Materia foret tota corporum substantia, & omnis forma foret accidens, quod impossibile est; & ita ostendo.

Si Materia prima foret tota substantia corporum, nulla substantia generaretur, sed jam præexisteret, quod est contra suppositum secundum.

Si verò foret accidens, jam omnis forma esset entis ens, seu ens secundarium, constitutum per esse non primum sed supponens esse actuale materiæ. Sed hoc est impossibile. Ergo.

2. Si Materia prima haberet existentiam, ea foret jam ens per se existens substantialiter, non per accidens.

Ergo sequeretur; nullam dari formam substantialem; sed omnis forma etiam brutorum esset merè accidentalis; si enim forma substantialis accederet enti per se existenti substantialiter, jam uni & eidem subjecto duæ inessent formæ substantiales; quod in Philosophia absurdum est.

Ergo Materia prima antecedenter ad formam non intendit illam actu substantialem, atque adeò non est actu substantia; & hoc ipso, quod nullum actum includat substantialem, neque accidentalem includit, cum actus accidentales non possint esse nisi in actu substantiali; Ergo antecedenter ad formam non est ens actu, sed pura potentia, quod erat est ostendendum.

Altera Sententia *affirmativa*.

Altera Sententia est contraria priori, estque affirmativa, ut sequitur.

Materia prima non est pura potentia passiva, sed insuper includit necessariò aliquem actum.

Hoc innumeris modis & mediis probari potest; sed brevitati incumbentes, primò id ostendemus per simplicia Artis nostræ principia; Secundò per compositos Artis nostræ terminos. Tertiò per Quæstionum applicationem. Sic itaque propositum Thema ostendes.

1. Per B.

Per

1. B. Omne ens *bonum* & *communicabile* necessariò includit aliquem actum, scilicet bonitatis.
   Materia prima est ens *bonum* & *communicabile*. Ergo.
2. M. Omne ens *extensibile* ad alia, includit actum magnitudinis.
   Materia prima est ens *extensibile* ad alia. Ergo.
3. D. Omne ens *durabile* includit actum durationis.
   Materia prima est ens durabile. Ergo.
4. P. Omne quod potest concurrere ad componendum, includit actum *potestatis*.
   Materia prima concurrit ad componendum. Ergo.
5. S. Omne quod ordinatur ad aliquam formam, includit actum seu *instinctum* talis ordinationis.
   Materia prima ordinatur ad aliquam formam.
   Ergo includit actum &c.
6. Vo. Omne *appetitivum* formæ includit actum appetitûs.
   Materia prima est appetitiva formæ. Ergo.
7. Vi. Omne quod potest simul *operari* cum forma in composito, includit actum virtutis.
   Talis est materia prima. Ergo.
8. Ve. Omne quod est extra suas causas, includit actum *veritatis*.
   Talis est materia prima. Ergo.
9. G. Omne quod pro *fine* habet formam, includit actum gloriæ finalis.
   Talis est materia prima.
   Ergo includit aliquem actum. Ergo non est pura potentia.
10. =. M. Omne id quod per se *differt* actualiter à quolibet alio principio compositivo, servat semper actum *differentiæ*, quo *differt* ab alio. — Per terminos compositos ita probatur.
    Sed materia prima semper *differt* à forma, & à quolibet alio ente, etiam in sui prioritate.
    Ergo includit aliquem actum. Ergo non pura potentia.
11. B. =. Omnis *communicatio* passiva necessariò includit entitatem aut formalitatem, per quam *distinguitur* formaliter passivè à communicatione activa.
    Sed propria & naturalis communicatio materiæ primæ, est passiva communicatio seu radicalitas ad se communicandum.
    Ergo includit necessariò actum, per quem differt. Ergo &c.
12. M. α. Omne *principium* præsuppositum ad *componendum*, servat in se actualitatem, per quam potest causare & principiare aliquid, alioquin non daretur aliquod principium in compositione.
    Sed materia prima in priori suo considerata, est principium & causa actualis præsuppositа ad componendum. Ergo habet in se &c.
13. M. ♡. Omne quod per se & suâ naturâ est *extensibile* ad *compositionem* alicujus rei cum appetitu *unionis*, id includit actum extensibilitatis & possibilitatis ad componendum eam.
    Materia prima talis est, alioquin non esset prima. Ergo.
14. B. M. Omne quod est *communicabile* cum aliqua *extensione* actuali, includitque *magnitudinem* in sui communicatione, id necessariò includit actum talis Magnitudinis & Bonitatis.
    Talis est materia prima. Ergo.
15. B.α.P. Omne quod per se & per *potentiam* sibi inditam est *communicabile*, necessariò includit formalitatem seu actualitatem talis possibilitatis alioquin non diceretur communicabilis.
    Sed materia prima in priori instanti habet hanc possibilitatem ad communicandum se aliis. Ergo.

NB. Si quis ex hisce 15 & aliis sequentibus majorem aut minorem negaverit; quilibet ex 30 Syllogismis hic propositis medium esse potest ad majorem vel minorem probandam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alio Modo per Tabulam Universalem.

Possunt & hæc 30 aliis Syllogismis ex Tabula universali depromptis per terminos compositos demonstrari, ut sequitur.

1. B. M. Omne *communicabile* cum aliqua *extensione* actuali, non est pura potentia, sed aliquem includit actum.
   Materia prima est talis. Ergo.
2. B. P. Omne *communicabile* actualiter per suam *potentiam* includit aliquem actum.
   Talis est materia prima. Ergo.
3. B. ⚌. Omnis *communicatio differens* actualiter à communicatione aliorum principiorum compositi, includit aliquem actum.
   Talis est communicatio materiæ primæ. Ergo.
4. B. ♡. Omnis *communicatio* passiva propriè *conveniens* alteri, includit in se actum aliquem.
   Talis est communicatio materiæ primæ. Ergo.
5. B. α. Id quod est per *communicationem* actualem *principium* & *causa* compositionis actualis compositi, includit necessariò aliquem actum.
   Talis est materia prima. Ergo.
6. M. P. Omne *extensibile* & *possibilitatem* habens intrandi rem compositam, includit actum aliquem tum extensionis tum possibilitatis.
   Materia prima est talis. Ergo.
7. M. ⚌. Omnis *magnitudo*, quæ *differt* à quolibet ente, includit aliquem actum.
   Materia prima est magnitudo. Ergo.
8. M. ♡. Omnis *magnitudo* passiva seu *extensibilitas* ad entia *componibilia*, actum aliquem in se includit, videlicet extensionis.
   Materia prima est talis. Ergo.
9. M. α. Omnis *magnitudo* passiva *causalis*, includit aliquem actum, ergo non est pura potentia.
   Sed talis est materia prima. Ergo.
10. Per M. B. Omnis *magnitudo communicationis* passivæ, includit aliquem actum.
    Talis est materia prima. Ergo.
11. P. ⚌. *Potestas differendi* semper includit actum, cum quo actualiter manet.
    Materia prima est potestas differendi. Ergo.
12. P. ♡. *Potestas uniendi* & componendi semper includit actum cum quo semper actualiter differt.
    Talis est materia prima. Ergo.
13. P. α. Ubi est *potestas causandi*, ibi semper reperitur actus potestatis causandi.
    Sed materia est potestas causandi. Ergo.
14. P. B. *Potentia communicandi* esse passivum, includit & actum communicationis passivæ.
    Talis est materia prima. Ergo.
15. P. Vo. *Potentia appetitiva* formæ includit semper actum aliquem appetitionis.
    Talis est materia prima. Ergo.
16. ⚌. ♡. Omne quod *differentiam* habet passivam in eo, id aliquem *includit* actum.
    Sed differentia propria materiæ est semper in ea adhuc etiam in *unione* cum forma. Ergo.
17. ⚌. α. *Differentia causandi* diversa, semper includit aliquem actum cum causante.
    Sed in materia prima est differentia causandi diversa. Ergo.
18. ⚌. B. *Differentia communicationis* diversi esse à forma includit semper aliquem actum.
    Talis differentia est in materia prima. Ergo.

19. Per

19. ⚌. M. *Differentia magnitudinis* semper includit aliquem actum.
    Materia prima est differentia magnitudinis. Ergo.
20. ⚌. P. *Differentia potestatis*, semper includit actum diversum.
    Differentia potestatis in materia prima est semper actualiter diversa à forma & à quolibet alio ente. Ergo.
21. ♡. α. Quodcunque *concordat* intrinsecè cum *causis* reliquis naturalibus, includit necessariò actum.
    Prima concordantia cum reliquis causis intrinseca & radicalis, est materiæ primæ. Ergo.
22. ♡. B. *Appetitus communicandi* se formæ per *concordantiam*, necessariò præsupponit actum talis concordantiæ.
    Talis est materia prima. Ergo.
23. ♡. M. Omnis *concordantia magnitudinis* potentiæ passivæ ad aliud, includit actum talis magnitudinis.
    Talis est materia prima ad formam. Ergo.
24. ♡. P. Omnis *concordantia* & *unitas potestatis* ad existendum & causandum in alio quopiam, includit in se talem actum potestatis.
    Talis est materia. Ergo.
25. Per ♡. ⚌. Omne quod differt ab alio quopiam, præsupponit actum per quem actualiter distinguatur ab alio.
    Talis est materia prima. Ergo.
26. α. B. *Principium communicationis* naturalis indicat necessariò actum naturalem in tali principio.
    Materia prima est principium &c. Ergo.
27. α. M. *Principium magnitudinis* naturalis habet in se actualiter actum principiandi & causandi.
    Materia prima est principium &c. Ergo.
28. α. P. *Principium agendi* naturaliter ab alio diversum præsupponit necessariò actum existendi & essendi in eo.
    Tale principium est materia prima. Ergo.
29. α. ⚌. Illud *principium* quod actu *differt* ab alio, actum quoque includit differendi ab alio.
    Tale principium est materia prima. Ergo.
30. α. ♡. *Principium* diversæ actualis *unionis ad concordandum* & componendum cum aliis, indicat actum talis diversitatis unionis.
    Talis est materia prima. Ergo.

Vides igitur Lector, quanta ex principiorum tam absolutorum quàm respectivorum inter se facta combinatione resultet de una & eadem re, argumentorum copia, etiamsi hîc non singula cum singulis, sed diversa cum diversis, ad methodi rationem luculentius demonstrandam, conjugaverimus; quod si singula cum singulis prosequi voluissemus, citiùs charta tempusque, quàm numerus Combinationum nobis defuisset.

Hæc si quispiam per novem Quæstionum Regulas ulterius diducere desideret, is negotium in immensam traheret rerum amplitudinem; Sed ut & labori & tempori parcamus, singulos paulò ante propositos 30 Syllogismos in novam, per tres tantum Quæstiones: *Utrum*, *Quid*, *Cur*, argumentorum propositionumque materiem coges; Si enim singulos 30 per tres dictas quæstiones examines, habebis 90 Quæstiones, & in iis nova philosophandi themata, quorum unumquodque denuò per 18 principia deductum, innumerabilem de Materia prima argumentorum congeriem suppeditabit. Nos tribus Exemplis rem enodamus.

Primus Syllogismus ex triginta recensitis fuit: Materia prima est communicabilis cum aliqua extensione actuali; de qua hæc formabitur quæstio.

1. *An materia prima verè sit communicabilis cum aliqua extensione actuali.* R. Affirmativè. Quia omnis communicatio quæ fit per materiam, extenditur per propriam actualem magnitudinem ad alia. Et probatur. Quia omnis potentia passiva verè Ens est; ergo bonum; Si hoc, ergo magnum; Si magnum, ergo potentialiter extensum. Sed illa extensio est actus quidam potentialis; Ergo Materia prima verè est communicabilis cum extensione aliqua actuali.

2. Per Quæstionem *Quid*, sic procedes, per modum interrogationis; *Quid sit Communicatio extensibilis actualiter in Materia*

Universidad de Deusto
Biblioteca

prima ? ℟. Communicationem extensibilem materiæ primæ esse connaturalem & insitam bonitatem cum ejusdem magnitudine sibi insita, sine qua non potest esse, id est, non potest ens esse.

3. Si per Quæstionem, *Cur* quæratur; *Cur Materia prima sit communicabilis cum aliqua extensione actuali ?* ℟. Quia Materia prima intrinsecam & innatam habet bonitatem cum magnitudine: ergo habet magnitudinem, quia bona est, quia ens est; ergo habebit & extensionem, sine qua bona magnitudo concipi non potest: Sed si extensionem habet, ergo & actum aliquem extensibilitatis includere necesse est. Ergo Materia prima non est pura potentia, ergo actum aliquem includit; quod erat probandum.

Hoc pacto per methodum quandam mirabilem, demonstrativam, & in Scholis hucusque inauditam, per Quæstiones principiis nostris applicatas, apodicticorum Syllogismorum innumerabilem copiam comparabis, quæ ingenioso Lectori considerandæ relinquo; Nostrum tantum est, novas argumentandi, & de quacunque re fusè & eruditè disceptandi rationes, hujus Artis nostræ industriâ exhibere. Invenient hîc rerum Philosophicarum Scriptores prædivitem venam, qua libros suos, uti novo & mirabili philosophicæ supellectilis peculio, ita nullo penè negotio scitè & pulchrè exornent.

Si verò ulterius per 9 Subjecta universalia dictam materiam continuare velint; nova & alia nascetur Quæstionum congeries.

Per
- △ An Deus Materiam primam ab omni forma separare, eamque in puro suo statu conservare possit.
- An Angeli Materiam separatam in sua essentia verè intelligant.
- An Cœlis insit Materia prima propriè dicta.
- Quomodo Materia prima inesse cogitetur Elementis.
- An & quomodo insit homini; An Materia prima verè cum secunda coëxistere possit.
- Quomodo forma brutorum educatur ex potentia materiæ; & sic de cæteris.

Quæ si omnia per 9 Quæstiones examinentur, ingentem iterum habebis philosophandi materiam.

His finitis eandem materiam per novem prædicamenta deducere poteris. Per Quæstionem, utrum materia prima sit quanta, qualis ? an relativum quid ? an actio, an passio ? ubi sit, & in loco quomodo sit ? an situm habeat ? cum quo sit ? Quæ quidem propositiones per oppositas rationes facilè resolventur, uti in Arte oppositorum dictum fuit.

Unde ne opus in immensum crescat, Metaphysicam duobus tantum Paradigmatis fusè deductis demonstrandam duximus, ut ex hisce veluti ad prototypum quoddam reliquæ Metaphysicæ quæstiones concinnari valeant.

SECTIO II.

PARADIGMATA

Ex Logica & Dialectica.

DAbimus in hoc capite methodum quandam fortasse non spernendam ad Artis nostræ præcepta accommodatam, qua quilibet sibi innumerabiles de una & eadem re Syllogismos universales statim formare, eosque variè ex universalibus in particulares transformare possit pro libitu. Quæ tametsi Dialecticæ nostræ Combinatæ reservaverimus, hoc tamen loco nonnulla de variis inventionibus suo tempori reservatis, ad majorem rerum copiam apponam; Quas si penetrârit Lector, miram habebit ad Tirones in arte argumentendi instituendos, facilitatem, ingentemque rerum copiam reperiet, ut suo tempore ex Dialectica nostra Combinata, Deo dante, patebit; Sed jam nonnulla paucis indicemus potius quàm explicemus.

CAPUT

CAPUT I.

De Logica Præambulum.

LOgica est Ars ratiocinandi, ad discernendum verum à falso, estque Scientia ad alias addiscendas cumprimis necessaria; quia latentia definit, confusa dividit, obscura describit & concludit, quia omnia ad lineam probabilitatis revocat; ut proindè optimo jure illam sic definire queamus; Logica sive Dialectica est scientia acutè definiendi, accuratè dividendi, elaboratè demonstrandi; ita ut definitio, divisio, demonstratio sint quædam veluti instrumenta Dialecticæ, quibus omnem propositam quæstionem ad vivum discutit. Unde Logicæ finis est scientia per ratiocinium acquisita, sive est facultas subtiliter differendi in utramque partem, & de omni quæstione, quæ in dubium vocatur; Dico *de omni quæstione*, non quòd omnem quæstionem vi sua jureque proprio sibi vendicet quoad materiam, sed quod omnem causam suscipiat, susceptam tractet, quoad discurrendi modum.

Unde Logica sive Dialectica differt à Metaphysica, quod Metaphysicus definiat, dividat, demonstret per contemplationem & mentis ratiocinium, Dialecticus verò per applicationem vocis; ut ancilla Dominæ, ita Metaphysicæ servit Dialectica. Objectum hujus adæquatum aliqui ponunt Syllogismos, alii voces, alii tres operationes, uti sunt ab intellectu dirigibiles; quas si ritè composueris, invenies, optimè concordare posse in unam sententiam. Materia verò sunt, præter terminos eorundem, ea, quæ in quinque Prædicabilibus, decem Prædicamentis ac Postprædicamentis, Analyticis, Topicis traduntur. Sed cùm, uti dixi, hæc omnia Logicæ sive Dialecticæ nostræ Combinatæ reservaverimus, hisce diutiùs non immorabimur. Sed ad Artis nostræ principia progrediemur, in qua uti omnes scientiæ implicitè continentur, ita & Dialectica.

Tractat Dialectica de decem Prædicamentis; De Analyticis, De Syllogismis, De Topicis; quæ omnia Ars nostra complectitur. Et de Terminis quidem, quinque Prædicabilibus, decem Prædicamentis fusè actum est in primo Libro, Parte III. Restat, ut de demonstratione per Syllogismorum multiplicationem nonnulla hîc inseramus, forsan uti nova, ita haud ingrata futura iis, qui tritioribus in Dialectica vulgò traditis non afficiuntur.

Suppono itaque, in omni Syllogismo simplici tres esse terminos, duas propositiones, & unam conclusionem.

Ea problemata facilius probantur, quæ in pluribus figuris & modis concluduntur; difficilius autem, quæ in paucioribus.

Problema universale affirmans probatur tantùm in *Barbara*. Universale negans, in *Celarent*, *Cæsare*, *Camestres*.

Particulare affirmans in *Darii*, *Darapti*, *Disamis*, *Datisi*. Particulare negans, in *Ferio*, *Festino*; *Baroco*, *Felapton*, *Bocardo*, *Ferison*. Uti in Tabula patet;

	I. Figura.	II. Figura.	III. Figura.
A.	*Barbara.*		
E.	*Celarent.*	*Cæsare.* *Camestres.*	
I.	*Darii.*		*Darapti.* *Disamis.* *Datisi.*
O.	*Ferio.*	*Festino.* *Baroco.*	*Felapton.* *Bocardo.* *Ferison.*

His positis, per Artem Combinatoriam, pulchram in Arte nostra cum multiplicatione Syllogismorum penè infinita, methodum deteximus, quæ loco omnium, quæ de spinosis modorum figurarumque tricis tractantur, esse possunt. Sit itaque primum Paradigma de multiplicatione Syllogismorum.

PARADIGMA I. DIALECTICUM.

Syllogismos circa quamcunque materiam propositam multiplicare, eosque variè ex uno in alterum modum transmutare.

Accipe ex Tabula Combinatoria Universali Fol. 179. quascunque literarum triades, sive perpendiculariter, sive transversim, sive ἀμφότερως dispositas. Ex Abaci primi Tabula prima Combinatoria excipe Columnam secundam, uti hîc apparet:

Universidad de Deusto
Biblioteca

B. M. B.
B. M. M.
B. M. D.
B. M. P.
B. M. S.
B. M. Vo.
B. M. Vi.
B. M. Ve.
B. M. G.

Et habebis novem triades literarum quarum unaquæque 6 continet Syllogiſmos ; ita ut ex unica hac columna 56 Syllogiſmos conficere poſſis, omnes in Barbara. Sed rem exemplo demonſtremus.

Vide ex Tabula Combinationis rerum inter ſe fol. 157. contenta, quoties tres literæ differentes inter ſe combinari poſſint, & invenies ſexies. Hoc cognito, juxta combinationem inventam diſpones literas, hoc qui ſequitur modo:

1. B. M. D.
2. B. D. M.
3. M. B. D.
4. M. D. B.
5. D. B. M.
6. D. M. B.

Ubi vides B. literam bis poni in prima ſerie, M. quoque bis, & D. pariter bis: In ſecunda ſerie M. B. D. pariter bis, uti & in tertia. Habebis itaque tres literas ita combinatas, ut ſemper triades literarum ſint differentes in qualibet combinatione; neque fieri poteſt, ut in trium rerum combinatione plures emergant combinationes, quàm ſex. Sed jam ad noſtrum propoſitum.

Dixi ex tribus literis aſſumptis *V. Gr.* B. M. D. juxta leges combinationis trium rerum inter ſe, naſci 6 combinationes, & conſequenter inde naſci 6 Syllogiſmos; Qui quamvis formaliter unum quid probare videantur; materialiter tamen terminorum tranſpoſitione diverſum quid ſignificare videntur. Sed hoc ipſum nobis demonſtrandum incumbit. B. M. D. tres literæ indicant duas præmiſſas & concluſionem, hoc pacto: Pro ſubjecto Minoris propoſitionis accipe ex novem Subjectis univerſalibus, vel ex terminis ad bonitatem reducibilibus, quemcunque libuerit; & habebis negotium confectum, ut ſequitur.

I. EXEMPLUM.

Combinatio 1.	B. M. D.	Omne bonum magnum eſt durabile.	B. M. D.
		Omne divinum eſt bonum magnum.	△ B. M.
		Ergo omne divinum eſt durabile.	△ M. D.
Combinatio 2.	B. D. M.	Omne bonum durabile eſt magnum.	B. D. M.
		Omne divinum eſt bonum durabile.	△ B. D.
		Ergo omne divinum eſt magnum.	△ D. M.
Combinatio 3.	M. B. D.	Omne magnum eſt bonum durabile.	M. B. D.
		Omne divinum eſt magnum.	△ M. B.
		Ergo omne divinum eſt bonum durabile.	△ B. D.
Combinatio 4.	M. D. B.	Omne magnum durabile eſt bonum.	M. D. B.
		Omne divinum eſt magnum durabile.	△ M. D.
		Ergo omne divinum eſt bonum.	△ D. B.
Combinatio 5.	D. B. M.	Omne durabile eſt bonitas magna.	D. B. M.
		Omne divinum eſt durabile.	△ D. B.
		Ergo omne divinum eſt bonitas magna.	△ B. M.
Combinatio 6.	D. M. B.	Omne durabile eſt magnum bonum.	D. M. B.
		Omne divinum eſt durabile.	△ D. M.
		Ergo omne divinum eſt magnum bonum.	△ M. B.

Per

Vides hoc loco ſex Syllogiſmos de eadem re ita diſpoſitos, ut nullus in diſpoſitione Combinationis cum altero concurrat.

Si quis jam ea Angelo, id eſt, ſecundo ſubjecto univerſali, attribuere voluerit, faciet id eo modo, qui ſequitur, pro ſubjecto Minoris propoſitionis ponendo Angelum.

II. EXEM-

II. EXEMPLUM.

Combinatio 1.	B. M. D.	Omne bonum magnum eſt durabile.	B. M. D.
		Omnis Angelus eſt bonum magnum.	B. M.
		Ergo omnis ◎ eſt durabilis.	D.
Combinatio 2.	B. D. M.	Omne bonum durabile eſt magnum.	B. D. M.
		Omnis ◎ eſt bonum durabile.	B. D.
		Ergo omnis ◎ eſt magnus.	M.
Combinatio 3.	M. B. D.	Omne magnum eſt bonum durabile.	M. B. D.
		Omnis ◎ eſt magnus.	M.
		Ergo omnis ◎ eſt bonum durabile.	B. D.
Combinatio 4.	M. D. B.	Omne magnum durabile eſt bonum.	M. D. B.
		Omnis ◎ eſt magnum durabile.	M. D.
		Ergo omnis ◎ eſt bonus.	B.
Combinatio 5.	D. B. M.	Omne durabile eſt bonum magnum.	D. B. M.
		Omnis ◎ eſt durabilis.	D.
		Ergo omnis ◎ eſt bonum magnum.	B. M.
Combinatio 6.	D. M. B.	Omne durabile eſt magnum bonum.	D. M. B.
		Omnis ◎ eſt durabilis.	D.
		Ergo omnis ◎ eſt magnum bonum.	B. M.

Per

Atque hoc pacto poteris eandem hanc literarum triadem Combinare cum unoquoque Subjectorum univerſalium, uti ſunt: ◎ □ 🚶 🐎 🌳 ⌂ ⁝⁝⁝

V. G. Omne rationale eſt aptum ad ridendum.
Omnis homo eſt rationalis.
Ergo omnis homo eſt aptus ad ridendum.

Hi Syllogiſmi pariter ſexies combinari poterunt juxta tres literas B. M. D. Si B. cogites competere rationali. M. ☞ aptum ad ridendum, & C. homini.

Habes itaque Lector hîc unam literarum triadem, in ſex Syllogiſmos differentes traductam; quos ſi novem ſubjectis univerſalibus applicueris, emergent 54. Syllogiſmi de differentibus mediis diſpoſiti. Si verò omnes triades columnæ propoſitæ dicta ratione diſponas ad novem Quæſtiones, invenies 576. Syllogiſmos omnes differentes per Quæſtiones extortos; ſi deinde ea ad novem principia reſpectiva applicueris, 5274. Syllogiſmos educes, ex una triade literarum comparatos, quod vix credibile videretur, niſi demonſtrationis vis ad id credendum nos convinceret.

III. EXEMPLUM.
Ab Homine ſumptum.

S. Vi. Omne *rationale* eſt *aptum* ad ridendum.
🚶 S. Omnis *homo* eſt *rationalis*.
🚶 Vi. Ergo omnis *homo* eſt *aptus* ad ridendum.

Vi. S. Omne *aptum* ad ridendum eſt *rationale*.
🚶 Vi. Omnis *homo* eſt *aptus* ad ridendum.
🚶 S. Ergo omnis *homo* eſt *rationalis*.

S. 🚶 Omne *rationale* eſt *homo*.
Vi. S. Omne *aptum* ad ridendum eſt *rationale*.

Vi. 🚶 Ergo omne *aptum* ad ridendum eſt *homo*.

Vi. 🚶 Omne *aptum* ad ridendum eſt *homo*.
S. Vi. Omne *rationale* eſt *aptum* ad ridendum.

S. 🚶 Ergo omne *rationale* eſt *homo*.
🚶 Vi. Omnis *homo* eſt *aptus* ad ridendum.
S. 🚶 Omne *rationale* eſt *homo*.
S. Vi. Ergo omne *rationale* eſt *aptum* ad ridendum.

🚶 S. Omnis *homo* eſt *rationalis*.
Vi. 🚶 Omne *aptum* ad ridendum eſt *homo*.
Vi. S. Ergo omne *aptum* ad ridendum eſt *rationale*.

IV. EXEM-

Universidad de Deusto
Biblioteca

IV. EXEMPLUM.

Per Principia Reſpectiva.

B. M. ⚌. { Omne *bonum magnum* eſt *differens* ab alio.
Omnis ſubſtantia eſt bonum magnum.
Ergo omnis ſubſtantia eſt differens ab alia.

B. ⚌. M. { Omne *bonum differens* eſt *magnum*.
Omnis ſubſtantia eſt bonum differens à quovis alio.
Ergo omnis ſubſtantia eſt magna.

M. B. ⚌. { Omne *magnum bonitate* ſua *differt*.
Omnis ſubſtantia eſt magna.
Ergo omnis ſubſtantia bonitate ſua differt.

M. ⚌. B. { Omne *magnum differt* ab alio magno.
Omnis ſubſtantia eſt magna.
Ergo omnis ſubſtantia differt ab alia qualibet magna.

⚌. B. M. { Omnis *differentia* eſt *bonum magnum*.
Subſtantiæ eſt differentia, qua ab alia ſubſtantia diſtinguitur.
Ergo ſubſtantia eſt bonum magnum.

⚌. M. B. { Omnis *differentia* reſpectu aliorum conſiſtit in exceſſu aut defectu *bonitatis*.
Omnis ſubſtantia eſt differentia reſpectu aliorum.
Ergo omnis ſubſtantia differens conſiſtit in exceſſu vel defectu bonitatis vel magnitudinis.

Ex hiſce exemplis clarè patet, terminos ſive explicitos ſive implicitos, ad melius in hoc negotio procedendum, debere eſſe concretos non abſtractos, & quantum fieri poteſt, univerſales, & ad principia noſtra reducibiles; ſi qui tamen occurrunt termini non congrui, tum vel in abſtracto vel in obliquo proferendos eſſe ſcias.

Hiſce præmiſſis, ad ſecundam triadem literarum in columna contentam, quæ ſunt B. M. M. procedes, & hanc per ſextuplicem Combinationem ad Subjecta univerſalia traductam pari modo expedies. B.M.M. Quoniam verò duo M. identicam propoſitionem cauſant; loco unius M. accipe quemcunque ex terminis ad magnitudinem revocabilibus, *V. G.* extenſum. Hoc facto ſic argumentare.

B. M. M. / △ B. M. 1. / △ B. M.
Omne bonum magnum extenſivum eſt ſui.
Omne divinum eſt bonum magnum.
Ergo omne divinum extenſivum eſt ſui.

B. M. M. / △ B. M. 2. / △ B. M.
Omne bonum extenſivum ſui eſt magnum.
Omne divinum eſt bonum extenſivum ſui.
Ergo omne divinum eſt magnum.

M. B. M. / △ M. B. 3. / △ B. M.
Omnis magna bonitas eſt extenſiva ſui.
Omne divinum eſt magna bonitas.
Ergo omne divinum eſt extenſivum ſui.

M. M. B. / △ M. M. 4. / △ B. B.
Omne magnum extenſivum ſui, eſt bonum.
Omne divinum eſt magnum quod extenſivum ſui.
Ergo omne divinum eſt bonum.

M. B. M. / △ B. M. 5. / △ B. M.
Omne extenſivum ſui eſt bonitas magna.
Omne divinum eſt extenſivum ſui.
Ergo omne divinum eſt bonitas magna.

M. M. B. / △ B. M. 6. / △ M. B.
Omne extenſivum ſui eſt magnum bonum.
Omne divinum eſt extenſivum ſui.
Ergo omne divinum eſt magnum bonum.

Si ita-

Si itaque loco ſubjecti Minoris accipias quodlibet ex novem Subjectis Univerſalibus, habebis iterum 54 Syllogiſmos; ſi hæc principiis reſpectivis applices, habebis 486 Syllogiſmos; ſi hæc per ſingulas Quæſtiones deduces, habebis 4374 Syllogiſmos omnes in *Barbara*.

Tertia Trias Literarum.

B. M. D. { Omne bonum magnum eſt durabile.
Omne divinum eſt bonum magnum.
Ergo omne divinum eſt durabile.

Hic Syllogiſmus tranſponi poteſt iterum ſexies, eo modo, quo in ſequenti factum eſt.

Quarta Trias Literarum.

B. M. P. in Columna propoſita. { Omne bonum magnum, eſt potens.
Omne { △ 🌳 ◎ □ 🚹 🐎 🌴 ⬠ ⁝⁝ / ⚌ ♡ ⚯ α ⊙ ω M. Æ. Min. } eſt bonum magnum.
Ergo omne { △ 🌳 ◎ □ 🚹 🐎 🌴 ⬠ ⁝⁝ / ⚌ ♡ ⚯ α ⊙ ω M. Æ. Min. } eſt potens.

Quinta Literarum Trias.

B. M. S. { Omne bonum magnum eſt cognoſcibile.
Omnis ſcientia eſt bonum magnum. Sive, omne △ 🌳 ◎ □ 🚹 🐎 🌴 ⬠ ⁝⁝ eſt bonum magnum.
Ergo omnis ſcientia, ſive △ 🌳 ◎ &c. eſt cognoſcibilis.

Sexta Literarum Trias.

B. M. Vo. { Omne bonum magnum eſt appetibile.
Omne divinum, angelicum, cœleſte, elementare, rationale, ſenſitivum, vegetativum, entitativum, accidens, eſt bonum magnum.
Ergo omne divinum, angelicum, cœleſte, elementare, rationale, ſenſitivum, &c. eſt appetibile.

Septima Literarum Trias.

B. M. Vi. { Omne bonum magnum eſt virtuoſum.
Omne divinum, angelicum, cœleſte, elementare, rationale, &c. eſt bonum magnum.
Ergo omne divinum, angelicum, cœleſte, elementare &c. eſt virtuoſum.

Octava Literarum Trias.

B. M. Ve. { Omne bonum magnum eſt verum conforme intellectui.
Omne divinum, angelicum, cœleſte, elementare, rationale, &c. eſt bonum magnum.
Ergo omne divinum, angelicum, cœleſte, &c. eſt verum conforme intellectui.

Nona Literarum Trias.

B. M. G. { Omne bonum magnum eſt glorioſum.
Omne divinum, angelicum, cœleſte, &c. eſt bonum magnum.
Ergo omne divinum, angelicum, cœleſte, &c. eſt glorioſum.

Habes hîc Syllogiſmos, quotquot ex novem Columnæ triadibus combinatis per tranſpoſitionem ſimplicem contrahi poterunt, novem principiis reſpectivis, totidemque ſubjectis Univerſalibus, Quæſtionibuſque applicatos; qui omnes conficiunt 39366 Syllogiſmos, quibus omne ens bonum magnum eſſe probatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Omnium dictorum Epilogiſmus per Literas.

B. M. B. { Omne B. M. eſt diffuſivum ſui. / Omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt B. M. / Ergo omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt diffuſivum ſui,

B. M. M. { Omne B. M. eſt extenſivum ſui. / Omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt B. M. / Ergo omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt extenſivum ſui.

B. M. D. { Omne B. M. eſt durabile. / Omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt B. M. / Ergo omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt durabile.

B. M. P. { Omne B. M. eſt potens. / Omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt B. M. / Ergo omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt potens.

B. M. S. { Omne B. M. eſt cognoſcibile. / Omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt B. M. / Ergo omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt cognoſcibile.

B. M. Vo. { Omne B. M. eſt amabile. / Omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt B. M. / Ergo omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt amabile.

B. M. Vi. { Omne B. M. eſt Virtuoſum. / Omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt B. M. / Ergo omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt virtuoſum.

B. M. Ve. { Omne B. M. eſt verum. / Omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt B. M. / Ergo omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt verum.

B. M. G. { Omne B. M. eſt glorioſum. / Omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt B. M. / Ergo omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt glorioſum.

Habes hîc novem Syllogiſmos juxta triades Columnæ conſequentis, quorum unuſquiſque iterum ſexies tranſmutari poteſt; quorum ſingulos ſi ſeparatim cum ſubjectis applicatos poſueris, habebis 81 Syllogiſmos; hos rurſum ſi per 6 multiplicaveris, habebis 486 Syllogiſmos; quos ſi per 9 principia dilataveris, emanabunt 4374 Syllogiſmi; quos iterum ſi per 9 Quæſtiones in argumenta animaveris, prodibunt 40586 Syllogiſmi.

His peractis procedes pari modo ad principia reſpectiva, per tres notas B. M. ⚌. hoc pacto.

B. M. ⚌.

B. M. ⚌ { Omne B. M. differt, ♡ ○● α ⊙ ω M. Æ. Min. reſpectivè ad alia. / Omnis △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt B. M. / Ergo ⚌ ♡ ○● α ⊙ ω M. Æ. Min.

B. D. { Omne B. M. extenſione differt, concordat, contrariatur, principiat, mediat, finit, M. Æ. Min. / Omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt B. M. / Ergo omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 &c. differt, concordat, ○● α ⊙ ω M. Æ. Min.

B. P. { Omne B. P. ⚌ ♡ ○● α ⊙ ω M. Æ. Min. / Omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt B. P. / Ergo omne △ ⛄ ◎ ⊡ &c. ⚌ ♡ ○● α ⊙ ω M. Æ. Min.

B. S. { Omne B. cognoſcibile ⚌ ♡ ○● α ⊙ ω M. Æ. Min. / Omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt B. cognoſcibile. / Ergo omne △ ⛄ ◎ ⊡ &c. ⚌ ♡ ○● α ⊙ ω M. Æ. Min.

B. Vo. { Omne B. amabile ⚌ ♡ ○● α ⊙ ω M. Æ. Min. / Omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt B. amabile. / Ergo omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 &c. ⚌ ♡ ○● α ⊙ ω M. Æ. Min.

B. Vi. { Omne B. Vituoſum ⚌ ♡ ○● α ⊙ ω M. Æ. Min. / Omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝ eſt B. Virtuoſum. / Ergo omne △ ⛄ ◎ ⊡ 🚹 🐄 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝; ⚌ ♡ ○● α ⊙ ω M. Æ. Min.

Et ſic de cæteris.

Vides jam praxin multiplicandi Syllogiſmos de una & eadem re propoſita, penè in infinitum. Haud ſecus, ſi eoſdem per Quæſtiones in Syllogiſmos diſpoſueris, procedes; Quæ omnia referre & laboris & temporis penè infiniti foret. Sufficiat Lectorem hiſce inſtructum, proprio ut aiunt, Marte, complura alia invenire poſſe; Sunt enim hæc univerſalia & cuilibet quæſtioni propoſitæ nullo negotio applicari poſſunt. Sed quoniam de multiplicatione univerſali Syllogiſmorum in præcedentibus dictum eſt, modò, ne quicquam præteriiſſe videar, de tranſmutatione eorundem in varios ſignorum Syllogiſticorum modos facienda paucis agemus.

CAPUT II.

De Tranſmutatione ſive Converſione Syllogiſmorum in alios, ſive univerſales, ſive particulares, uti & de argumentatione in circulum.

Nota primò. Quandocunque primus Syllogiſmus eſt univerſalis affirmativus, & in *Barbara* uti in præcedentibus Exemplis patuit, & termini fuerint reciproci & convertibiles, tunc perfectus fiet circulus. Eſt autem circulus Dialecticus probatio propoſitionis per concluſionem & alteram ejuſdem Syllogiſmi propoſitionem converſam. Siquidem vel immediatè probat propoſitionem primam Syllogiſmi, aut probat utramque propoſitionem categoricè aut hypotheticè, ut paulò poſt patebit. Ad circuli verò perfectionem tria cumprimis requiruntur: Primò, ut utraque propoſitio probetur: Secundò, ut probetur immediatè, non per converſam: Tertiò, ut propoſitiones maneant categoricæ. Et hoc pacto circulus conſideratus ſecundum quoſdam, conſtat tribus Syllogiſmis, quorum unus eſt principium & fundamentum reliquorum, & alter ejus majorem, tertius verò minorem probat. Sed ſecundum noſtræ Artis doctrinam revera 6 conſtat Syllogiſmis; Cùm enim, uti ſupra oſtenſum fuit, tres ſint termini in quovis Syllogiſmo, trium autem terminorum combinatio ſex modis variari poſſit, ſex inde Syllogiſmos differentes naſci neceſſe eſt; Quæ omnia Lector curioſus poterit deprehendere ex mutatione ſubjecti

Universidad de Deusto
Biblioteca

& prædicati in singulis disposita, & ex sequenti exemplo patet, quod & supra posuimus; hic autem ad circulum ostendendum id denuò assumpsimus.

Notæ tres assumptæ sint: S. Vi. 🚹. Prima nota S. indicat Rationale, quia terminus est ad Sapientiam reducibilis. Secunda nota est Vi. & indicat aptitudinem ad ridendum, sive risibile, quæ est vis quædam in homine ab essentia promanans, proprietas inquam essentialis; ad Vi. revocabilis. Tertia nota est figura 🚹, estque nota hominis, uti ex Alphabeto 9 subjectorum universalium patet, & semper ponitur pro subjecto minoris, ad demonstrandum hominem esse aptum ad ridendum.

Sit itaque primus hîc Syllogismus; quem tametsi supra quoque posuerimus, eum tamen hîc repetendum duximus, tanquam ad propositum nostrum aptissimum.

1. S. Vi. Omne rationale est aptum ad ridendum.
   🚹 S. Omnis homo est rationalis.
   🚹 Vi. Ergo omnis homo est aptus ad ridendum.

2. 🚹 Vi. Omnis homo est aptus ad ridendum.
   S. 🚹 Omne rationale est homo.
   S. Vi. Ergo omne rationale est aptum ad ridendum.

3. Vi. S. Omne aptum ad ridendum est rationale.
   🚹 Vi. Omnis homo est aptus ad ridendum.
   🚹 S. Ergo omnis homo est rationalis.

4. 🚹 S. Omnis homo est rationalis.
   Vi. 🚹 Omne aptum ad ridendum est homo.
   Vi. S. Ergo omne aptum ad ridendum est rationale.

5. Vi. 🚹 Omne aptum ad ridendum est homo.
   S. Vi. Omne rationale est aptum ad ridendum.
   S. 🚹 Ergo omne rationale est homo.

6. S. 🚹 Omne rationale est homo.
   Vi. S. Omne aptum ad ridendum est rationale.
   Vi. 🚹 Ergo omne aptum ad ridendum est homo.

Vides in hoc Syllogismo probari, hominem esse aptum ad ridendum, per medium rationale.

In *secundo* Syllogismo, ex negata per impossibile majori inferetur: omne rationale est aptum ad ridendum.

In *tertio*, ex minori negata præcedenti infertur, quod omnis homo sit rationalis.

In *quarto*, ex negata majori præcedentis infertur, quod omne aptum ad ridendum sit rationale.

In *quinto*, ex majori negata infertur, quod omne rationale sit homo.

In *sexto*, ex majori negata infertur, quod omne aptum ad ridendum sit homo.

Ostendimus, quomodo in Universali Syllogismo per circulum sex alii in circulum constitui possint, & unus per alterum probetur; Jam verò quomodo Syllogismi affirmativi universales in particulares transmutari possint, docebimus.

Nota Secundò. Quandocunque Syllogismus est particularis affirmans, tunc propositio particularis potest perfecto probari circulo, per Syllogismos in *Darii* & *Disamis*; quorum ille modus in prima, hic in tertia figura ponitur.

Sit itaque Syllogismus particularis affirmans in *Darii*, cujus tres notæ sint 🚹 S. A. prima nota hominem significat; secunda, S. rationale; tertia, A. album vel quodcunque aliud ex accidentium Classe. Hic Syllogismus pariter sex modis urgeri potest, per modos in *Darii* & *Disamis* & *Datisi*, ut sequitur:

1. dA Omnis homo est rationalis. 🚹 S.
   rI Aliquod album est homo. A. 🚹
   I. Ergo aliquod album est rationale. A. S.

2. dI Aliquis homo est albus. 🚹 A.
   sA Omnis homo est rationalis. 🚹 S.
   mIs. Ergo aliquod rationale est album. S. A.

3. dA

3. dA Omne rationale est homo. S. 🚹
   rI Aliquod album est rationale. A. S.
   I. Ergo aliquod album est homo. A. 🚹

4. dI Aliquod rationale est album. S. A.
   A Omne rationale est homo. S. 🚹
   mIs. Ergo aliquis homo est albus. 🚹 A.

5. dA Omnis homo est rationalis. 🚹 S.
   tI Aliquis homo est albus. 🚹 A.
   sI. Ergo aliquod album est rationale. A. S.

6. dA Omne rationale est homo. S. 🚹
   rI Aliquod album est rationale. A. S.
   I. Ergo aliquod album est homo. A. 🚹

Hoc pacto quilibet ad duos terminos, assumptus tertius ex serie Classis accidentium, sexies juxta dictos modos transmutari poterit in perfectum circulum; loquor semper de accidente non essentiali, sed propriè dicto, quod à subjecto potest abesse vel eidem inesse absque corruptione; uti omnia moralia, & physica accidentia sunt; justus, pius, bonus, doctus, prudens, durus, mollis, crassus, tenuis &c.

Nota tertiò. Quandocunque Syllogismus universalis est negativus, propositio negans potest circulo probari. Ut:

cE Nullum corruptibile est æternum.
lA Omne genitum (id est physicum) est corruptibile.
rEnt. Ergo nullum genitum (physicum) est æternum.

Conversa.

cE Nullum genitum est æternum.
lA Omne corruptibile est genitum.
rEnt. Ergo nullum corruptibile est æternum.

Si verò particularis affirmans fuerit, probabitur, si altera propositio ex negante Categorica vertitur in hypotheticam; quod fit in *Ferio*.

fE Nullum corruptibile est æternum.
rI Aliquod genitum est corruptibile.
O. Ergo aliquod genitum non est æternum.

Nota quartò, subinde in universalibus propositionibus occurrere falsas; quomodo verò eæ resolvendæ sint in veras per conversionem sic age.

Conversio nihil aliud est, quam facto Syllogismo sumere propositionem conclusioni oppositam, scilicet contrariam vel contradictoriam, eique adjungere alteram propositionem, & inde evertere reliquam propositionem. *V. G.* Ad probandam negationem universalem, sumatur medium, quod sit attributi antecedens, & subjecti consequens: veluti si probandum sit, omnem voluptatem esse bonam, sumatur medium, quod subjiciatur bono, & attribuatur voluptati, puta expetendum; Unde talem formabis Syllogismum, in *Barbara*.

bAr Omne expetendum est bonum.
bA Omnis voluptas est expetenda.
rA. Ergo omnis voluptas est bona.

Hæc ex falsa fiet vera per *Darapti*.

dA Omnis Musica delectatio est bona.
rAp Omnis Musica delectatio est voluptas.
tI. Ergo aliqua voluptas est bona.

Primam si invertere volueris, fiet id per *Celarent*.

cE Nullum quod rationem perturbat, est bonum.
lA Omnis voluptas rationem perturbat.
rEnt. Ergo nulla voluptas est bona.

Vel per Camestres.

cA Omne bonum est expetendum.
mEst Nulla voluptas est bona.
rEs. Ergo nulla voluptas est expetenda.

Vel per particularem in Felapton.

fR Nullum fugiendum est bonum.
lAp Aliquod fugiendum est voluptas.
tOn. Ergo aliqua voluptas non est bona.

Ex antecedente, consequenti & repugnante fiunt novem Combinationes, quarum sex tantùm concludunt, reliquæ non item.

Sed hæc omnia cùm hujus loci non sint, Dialecticæ nostræ Combinatæ reservavimus, ubi & instrumenta varia excogitavimus, de quovis Syllogismo, in cujuscunque figuræ modo assumpto in quemlibet alium cujuscunque figuræ, dicto citiùs transmutando. Quæ res nova est, & nescio an ab ullo Dialectico notata.

Verùm hoc loco omittere non potui, quin Logicum quoddam specimen adjungerem, ut quomodo disceptationes Scholasticæ ex nostris principiis deduci debeant, Artista intelligat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPUT III.

Paradigmata.

EXEMPLUM LOGICUM.

An Relatio distinguatur à fundamento suo realiter.

RElatio juxta S. Thomam dicitur ordo unius rei ad aliam; Distingui verò est differre & separari ab alio, quia fieri potest, ut humanitas formaliter distinguatur ab animalitate in homine; & realiter, quando aliqua tanquam res diversæ ad invicem distinguuntur, & sic procedit quæstio tractanda.

Fundamentum verò dicitur id, unde Relatio ipsa consurgit, sive sit qualitas, ut similitudo inter duo alba, sive quantitas, ut æqualitas, quæ resultat ex eadem participatione quantitatis; quo pacto etiam Relatio de qualibet alia relatione reali, de hac enim loquimur, non de relatione rationis, quam intellectus per comparationem ad diversa efformat.

Hisce positis, ad Quæstionis discussionem more Scholastico afferamus in utramque partem, rationes, ut ex iis, utræ meliores sint, Logicus dispicere possit.

1. Pro parte *negativa* sic ex Artis nostræ Regulis argumentor, & primò per principium respectivum, quæ est differentia.

1. Per ⚌. B. Illa non *distinguuntur* ad invicem realiter, quæ eâdem *communicatione* reali consistunt.
Sed ratio & fundamentum eodem actu & communicatione reali consistunt.
Ergo Relatio & fundamentum ad invicem non distinguuntur realiter.

Major patet; Minor probatur. Quia albedo in duobus extremis reperta & existens secum semper affert eandem similitudinem & propriam operationem; Ergo relatio à fundamento non distinguitur.

2. B.M.⚌. Ubi est eadem *integritas* & comprehensio attributorum *essentialium* & realium, ibi non potest esse *distinctio* realis.
Hæc reperitur inter relationem & fundamentum.
Ergo. Ratio, quia non plus realitatis album haberet, quando est solum, quàm haberet, quando ad aliud comparatur. Ergo.

3. Per D. ⚌. Illa quæ eadem *duratione* consistunt & conservantur, non *distinguuntur* realiter.
Sed Relatio & fundamentum una & eadem duratione conseruantur & consistunt. Ergo.
Ratio. Quia ipsa relatio tantum durat, quantum ipsa quantitas aut qualitas, ex qua ipsa consurgit; & contra. Ergo.

Ecce tria Argumenta juxta tria principia essentialia ordine posita, juxta quem idem assumptum thema 18 Syllogismis probare poteris. Sed brevitati intenti, hoc otium reliquimus iis, qui aliarum rerum cura non distrahuntur; Sufficit enim Artis nostræ methodum paucis hoc loco indicare, quàm fusiori Syllogismorum conglobatione illam demonstrare.

Pro parte *affirmativa* dictum thema pariter tribus Syllogismis demonstro, juxta ordinem attributorum.

Itaque hoc pacto arguo.

Affirmativa Sententia, ex Gaspare Sanchez.

1. Per P.⚌. Quæcunque habent diversam *potestatem* realem, ad invicem *distinguuntur* realiter.
Sed Relatio & fundamentum habent diversam potestatem realem. Ergo.
Ratio Minoris est, quia fundamentum materialiter causat Relationem, Relatio verò non causat fundamentum, quando verò relatio ad aliud extremum refertur realiter, non verò fundamentum; illa distingui realiter necesse est.

2. Per

2. Per S. ⚌. Illa quæ differentes habent *instinctus* reales, ad invicem per eos *distinguuntur*.
Sed Relatio & fundamentum habent tales instinctus.
Ergo. Quia fundamentum, Qualitas *V. G.* solum habet instinctum informandi & qualificandi substantiam; Relatio verò instinctum habet ad referendum se realiter ad aliud extremum. Ergo Relatio à fundamento distinguitur realiter.

3. Per Vo. ⚌. Quæcunque distinctos habent *appetitus* reales, ea *distinguuntur* realiter.
Sed Relatio & fundamentum tales sunt. Ergo.
Quia, cùm Relatio solùm appetat realiter referri, non informare subjectum; fundamentum verò, sive qualitas realiter informet, nec appetat realiter referri, illa necessariò distingui necesse est.

Hanc itaque sententiam veluti verisimiliorem per Artis nostræ Regulas comprobemus.

Quæritur itaque; *An Relatio distinguatur realiter à suo fundamento?*
R^r. *Affirmativè*; & sic argumentor per principia Respectiva:

1. Per B. ⚌. Quæcunque habent differentes *perfectiones* & *communicationes* reales, *distinguuntur* inter se realiter per eas.
Tales habent Relatio & fundamentum. Ergo.

Quia fundamentum habet perfectionem informandi substantiam, quam non habet relatio; Et contra, Relatio habet perfectionem relativam ad aliud, qua caret fundamentum. Ergo.

2. Per B. ♡. Illa, quorum *unum concordat* realiter cum altero, non concordante altero, *distinguuntur* realiter, per talem concordantiam & extensionem realem respectam in uno, quæ non respicitur in alio.
Sed Relatio & fundamentum sunt hujusmodi. Ergo.

Ratio Minoris; Quia relatio concordat realiter cum alio extremo, ut in duobus albis similitudine, qua caret fundamentum, seu qualitas, quæ tantùm informativa subjecti est. Ergo.

3. Per ⚌ ♡ ○●. Illa quæ habent *differentes concordantias*, & *oppositiones* reales, ad invicem distinguuntur realiter.
Sed Relatio & fundamentum sunt hujusmodi. Ergo.

Minoris ratio est, quia fundamentum seu qualitas habet se per modum informantis; & Relatio per modum respectivi; præterea Qualitas aut Quantitas fundamentum relationis nulli extremo opponitur realiter; quod tamen in Relatione fit. Ergo.

4. Per ⚌ ☌ ⊙ ☍. Illa *distinguuntur* realiter, quæ diversas habent *causalitates*, & ad operandum *media* diversa, *finesque* distinctos realiter, ad quos realiter referuntur.
Sed Relatio & fundamentum sunt hujusmodi. Ergo.

Ratio Minoris. Quia fundamentum seu Qualitas causat relationem realiter, & non contra; quia est medium ad conservandam relationem, non contra; quia denique fundamentum non refertur realiter ad aliud extremum, tanquam ad finem, ad quod relatio ipsa refertur. Ergo.

5. Per M. Æ. Min. Illa, quorum unum aliquod *majus* reale possidet quàm aliud, aut *æquatur* alicui extremo realiter, cui alterum non æquatur, aut *minorem* habet perfectionem realem, illa distinguuntur realiter ab eo.
Hoc fit inter Relationem & fundamentum. Ergo.

Ratio Minoris, quia Relatio uti refertur realiter ad aliud extremum & æquatur ei, majus utique habet reale, quàm fundamentum. Ergo.

6. Per ⚌ ♡. Illa quæ tali modo *differunt*, ut unum eorum *concordet* cum aliquo tertio, cui alterum non convenit, illa realiter distinguuntur per entitatem realem participatam ab uno, & negatam de altero.
Sed hoc fit inter Relationem & fundamentum. Ergo.

Concordat enim Relatio cum suo correlato, cui non concordat fundamentum.

7. Per ⚌ ○●. Illa quæ ita *differunt*, ut unum eorum alteri tertio *opponatur* realiter, cui non oponitur alterum extremum differens, distinguuntur realiter.
Hoc fit inter Relationem & fundamentum. Ergo.

Quia Relatio realis opponitur suo correlato, non fundamentum.

8. Per

Universidad de Deusto
Biblioteca

8. Per ⚌ α. *Differentia cauſalitatis* realis arguit realitatem diverſam in cauſa, quam non habet id, quod non poteſt tali modo cauſare.
Sed in fundamento relationis realis, eſt cauſalitas realis materialis, ex quo ipſa conſurgit relatio, quæ non poteſt cauſare fundamentum.
Ergo.

9. Per ⚌ ⊙. Quæ habent *differentia media* realia ad ſui conſervationem & realem exiſtentiam, diſtinguuntur realiter.
Ita ſe habet Relatio & Fundamentum. Ergo.
Quia Relatio non poteſt eſſe ſine correlato tanquam medió, quo carere poteſt fundamentum.

10. Per ⚌ ☋. Quæ inclinantur ad *diverſos fines* reales participabiles ab uno ſolo extremo eorum, realiter diſtinguuntur.
Talia ſunt Relatio & Fundamentum. Ergo.

11. Per ⚌ M. Quorum unum habet *differentem* & *majorem* ſimilitudinem realem, quàm habet alterum cum tertio aliquo extremo, differunt realiter.
Talis eſt Relatio & Fundamentum. Ergo. Ratio ex præcedentibus conſtat.

12. Per ⚌ Æ. Quæcunque *differentibus* extremis realiter *æquantur* diverſo modo, differunt inter ſe realiter.
Hoc fit inter Relationem & Fundamentum. Ergo.
Ratio patet ex dictis.

13. Per ⚌ Min. Illa quæ ita ſe habent, ut ad exiſtentiam unius alterum *ſubjiciatur*, & præſupponatur realiter, ut alterum conſurgat & cauſetur, inter ſe *differunt* realiter.
Ita ſe habet Relatio & Fundamentum. Ergo.

Eccè deduximus hîc per novem principia reſpectiva comparata principio differentiæ novem ſyllogiſmos, quibus thema propoſitum probatur. Si quis verò majorem ſyllogiſmorum farraginem deſideret, is jam dicta novem reſpectiva principia comparare poterit cum principio ♡ Concordantiæ; & deinde eadem cum principio ○●; & deinde eadem cum principiis reliquis α. ⊙. ☋. M. Æ. Min. & habebit, quod deſiderabit.

Si quis verò eadem per 9 abſoluta principia deducere velit:

Per	B.	Communicatio realis,	Ibi eſt realis diſtinctio. Sed inter Relationem & Fundamentum ſunt hæc. Ergo.
	M.	Extenſio,	
	D.	Duratio,	
	P.	Poteſtas,	
	S.	Inſtinctus,	
	Vo.	Appetitus,	
	Vi.	Virtus,	
	Ve.	Veritas,	
	G.	Gloria,	
	⚌.	Differentia,	
	♡.	Concordantia,	
	○●.	Oppoſitio,	
	α.	Cauſalitas,	
	⊙.	Mediatio,	
	☋.	Finis,	
	M.	Majoritas,	
	Æ.	Æqualitas,	
	Min.	Minoritas,	

Ubicunque eſt diverſa

Hoc pacto Logicas Quæſtiones ad quamcunque materiam Logicam, Phyſicam, Metaphyſicam, Theologicam, applicare poteris. Sed ut exemplum habeas, quo dirigaris, hîc nonnullas propoſitiones paucis adducamus.

Quæritur itaque; *An falſitas in quantum major, ſit magis attingibilis, quàm in quantum minor?* ℟. *Negativè*, & ſic id oſtendo.

Si falſitas eſt magis attingibibilis in quantum major, utique *Veritas* erit magis attingibilis, in quantum eſt major. Per Ve.
Sed DEUS eſt major Veritas quàm quodvis creatum.
Ergo ſequitur, quod ſit magis attingibilis, quàm creatura, quæ eſt minor Veritas.
Sed hoc eſt falſum; Ergo & illud, ex quo ſequitur.

Nam

Nam omne illud, quod facilius poteſt attingi, illud eſt magis attingibile. Sed verum creatum facilius poteſt attingi, cum ſit finitum reſpectu veri increati & infiniti. Ergo falſum eſt, quod veritas quantò major, tantò faciliùs ſit attingibilis & per conſequens falſitas.

Objicies: Magis falſum eſt, DEUM non eſſe trinum & unum, quàm ſucceſſionem in motu angelico.

Sed magis attingibile eſt, ſucceſſionem eſſe in motu angelico, quàm DEUM eſſe trinum & unum.

Ergo magis falſum magis attingibile eſt.

℟. Verum eſſe, id quod facilius poteſt attingi, illud magis attingibile eſſe ſecundum *accidens*; ſecundum *ſubſtantialem* majoritatem faciliùs attingi poſſe, id falſum eſſe.

2. Ex *Metaphyſicis* hanc propoſitionem Logicus adducere poſſet:

An Ens ſit terminus communis immediatus, an mediatus? ℟. Quod *mediatus*, eò quòd omnis propoſitio, in quæ pariter terminus communis eſt reſolubilis in ſingulares. Sic argues contra.

Nullum prius eſt reſolubile in ſua poſteriora, ſed in priora.
Sed ens eſt prius quid. Ergo. Cum ens prius ſit ſuis partibus ſubjectivis.

Major patet ex 10. Ethicorum. Minor patet ex Ariſtotele, dum dicit, quod prius eſt, à quo non convertitur ſubſiſtendi conſequentia, velut creatura eſt ens; Ergo ens eſt creatura, non valet, cum ſit tranſcendens, creatura verò non.

3. Ex *Theologia* quærere poſſet Logicus; *An eſſentia divina prædicari poſſit de tribus perſonis, & an verus ſit hic Syllogiſmus:*

Hæc eſſentia divina eſt Pater.
Sed Filius eſt hæc eſſentia.
Ergo Filius eſt Pater.

℟. *Negativè*, quia hic Syllogiſmus eſt in prima figura, in qua non habet locum, ſed in ſecunda; quia medium non eſt ſingulare ſingularitate incommunicabili, quod requiritur ad hoc ut Syllogiſmus ſit expoſitorius.

Sed dices. Quæcunque ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe. Sed Pater & Filius identificantur in eſſentia; Ergo & inter ſe.

℟. Quod Regula dicitur de iis, quæ omnibus modis identificantur in tertio & inter ſe; Sed Pater & Filius & Spiritus Sanctus identificantur in eſſentia, & diſtinguuntur inter ſe realiter; unde non eſt par ratio in DEO, & creatis rebus, quoad dictum axioma.

Neque dici poteſt: Hic Pater non eſt Filius; Sed eſſentia divina eſt hic Pater: Ergo eſſentia divina non eſt Filius. Ratio negationis eſt; quia eſſentia divina non eſt formaliter Pater; & ſic oſtenditur.

Quandocunque Subjectum eſt abſtractum ultima abſtractione, prædicatum non poteſt prædicari niſi formaliter.
Sed eſſentia divina eſt ultimum abſtractum.
Ergo dici non poteſt formaliter hic Pater.

Sed hæc ex multis pauca ſufficiant.

SECTIO III.

Paradigmata ex Phyſica

CAPUT I.

De Principiis Phyſicæ.

PHyſica eſt Corporum naturalium Scientia. Diſtinguitur à Metaphyſica, quod illa de rebus ortui & interitui obnoxiis; hæc de rebus agat ſempiternis; illa circa concreta & ſenſibilia, hæc circa abſtracta & inſenſibilia contemplanda occupetur.

Eſſe autem Scientiam, hoc modo ex deductione principiorum oſtendo:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Illa est propria rerum naturalium scientia, quæ causas, principia, affectiones operationum naturalium inquirit, passionesque eorundum è causis suis demonstrat.

Hoc facit Physica, dum Bonitatem, Magnitudinem, D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. Corporum naturalium demonstrat.

Considerat enim:

Bonitatem	Corporis naturalis, in quantum	Ens mobile est.
Magnitudinem		Per motum extensibile est.
Durationem		Tempori & successivo motui subsstat.
Potentiam		Potentiam agendi habet.
Instinctum		Instinctiva cognitione ad operandum pollet.
Appetitum		Finis appetitiva est.
Virtutem		Vires habet ad agendum necessarias.
Veritatem		Actus habet proportionatos entitati suæ.
Gloriam		Fine per motum adepto fruitur.

Sed hæc omnia à Physica non considerantur, nisi in quantum corpora mobilia sunt.

Unde Subjectum Physicæ concludimus esse Corpus naturale mobile; in hujus enim consideratione sola & tota hæc naturalis scientia est occupata, omnesque conditiones, quæ in scientiarum subjectis requiruntur, corpori naturali competunt.

Quod verum esse, ita probatur. Conditiones Subjecti hæ sunt: *Prima*, subjectum debet esse præcognitum. *Secunda*, debet omnibus, quæ in scientia tractantur, substructum esse, id est, debet esse basis & fundamentum eorum, quæ considerantur in scientia. *Tertia*, debet habere principia & accidentia demonstranda. *Quarta*, debet totius scientiæ subjectum esse adæquatum, ut neque eam excedat, neque ab ea excedatur.

Jam verò his quatuor conditionibus corpus naturale mobile adæquatè respondet; Primò, quia omnibus est notum & indemonstrabile; Secundò, quia nulli inest corpus naturale, ipsum autem omnibus subsstat, & fundamentum est; Tertiò, quia habet principia, proprietates, passiones, accidentia, de quibus demonstratur; Quartò, quia denique Physicæ est adæquatum subjectum; cum nulla alia sit scientia, quæ de corpore naturali agat, prout tale mobile est, formalitate subjecti ab omnibus aliis distincta; quod inductione patere potest. Sed de his consule, quam in secundo Libro posuimus, divisionem Scientiarum, ubi & totam Physicam in partes suas divisimus.

Hisce præmissis, jam nonnulla Artis nostræ specimina dabimus; quorum primum de Principiis, alterum de Infinito.

CAPUT II.

PARADIGMA I.

An sint tria naturalium rerum Principia, & an illa dicantur rectè esse Materia, Forma, Privatio?

Ostendetur autem primò, Materiam non esse principium rerum naturalium, neque Privationem.

MODUS

MODUS PRIMUS.

Per terminos simplices principiorum Artis nostræ sic argumentabere.

Per { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Quod { Est quasi non *ens*; neque *communicativum* esse sui habet; / Neque est substantia, neque accidens, neque *compositum*; / In rerum natura uti non existit, ita nullam *durationis* rationem habet; / Puram tantùm *potentiam* sive possibilitatem passivam denotat; / *Intellectu* tantùm attingibile est; / Nullum actualem *appetitum* habet ad compositionem; / Nulla *virtute*, nullis viribus præditum est; / Non est ens *reale*, sed purum potentiale; / Ex se turpe, deforme, confusum; } Illud rerum naturalium principium esse non potest. / Talis est Materia prima. / Ergo principium esse non potest.

Per { = ♡ ∞ α ⊙ ω M. Æ. Min. } Omne principium rerum naturalium { Debet habere *differentiam*, qua distinguatur ab alio principio. / Debet habere concordantiam, & unibilitatem ad formam. / Principia debent esse *contraria*. / Debet habere actualem *causalitatem* quandam in ordine ad compositionem rerum. / Debet mediante alio *uniri* alteri ad compositionem. / Debet *finalitatem* habere motus & quietis. / Debet habere *Majoritatem*, *Æqualitatem*, *Minoritatem*. } Nihil horum habet aut facit Materia prima. / Ergo principium dici non potest.

Major in omnibus propositionibus probatur, eò quod pura tantum potentia sit, sine ulla actuali existentia, solo intellectu attingibilis, nullam aliam, præter conceptum Metaphysicum, entitatem habens; Quod autem tale est, id principium reale & constitutivum rerum esse non potest.

Privationem quoque principium dici minimè posse, sic deduces per nostra principia.

Per { B. Quod nullam ingenitam sibi *bonitatem* habet; / M. Quod nullam habet *extensibilitatem* ad alia; / D. Quod non existit, neque *permanet*, sed momentaneo tantùm transitu concipitur; / D. *Iterum*. Quod non est sensibile, neque corruptibile, neque *temporaneum*, sed insensibile, incorruptibile, æternum; / P. Quod nihil ex se *potentiæ* habet, utpote pura negatio; jam enim est, jam non est; / S. Quod nullum intrinsecam rationem habet constituendi aliud; / Vo. Quod nullam inclinationem ad compositionem rerum habet, sed est per modum resultantis; / Vi. Quod nulla virtute constitutiva pollet; / Ve. Quod nullam prorsus *veram* & realem entitatem habet; / G. Quod nec motus nec quietis capax est; } Id principium dici minimè potest. / Talis est Privatio. Ergo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per
- = Quod nullam *distinctionis* rationem habet cum extremis universalibus, id principium dici non potest.
  Talis est Privatio. Ergo. Quia hæc modò est, modò non est.
- ♡ Quod nullam *unionis* rationem habet, sed potius destructionis, id principium dici non potest.
  Privatio destruit potius, quam unit. Ergo.
- ∞ Quod non potest intrinsecè principiari ex principiis *contrariis*, id principium esse non potest.
  Talis est privatio. Quia cùm formæ sit contraria illa, se invicem ab eodem subjecto excludunt.
  Ergo res principiari non possunt ex forma & privatione.
- α 1. Ens quod non potest *principiare* ex non ente, non potest esse principium.
  Talis est privatio; Est enim carentia formæ, quæ non ens est.
  Ergo. Non potest principiare ex non ente:
- 2. Si enim principiat illa, principiat, vel quando est, vel quando non est.
  Sed non principiat, quando non est; quia quod non est, principiare non potest: Neque quando est; quia quando forma est, privatio non est.
- 3. *Iterum.* Si privatio esset principium, id maximè foret, quia requireretur in materia, ut ex illa res fieret;
  At dispositiones requiruntur adhuc in materia.
  Ergo & dispositiones existendi, duratio, unio, erunt principia. Ergo plura principia quàm tria.
  Sed hoc dici non debet; Ergo neque alterum.
- 4. *Rursus.* Ens & non ens non possunt convenire in ulla communi ratione.
  Sed privatio est non ens, materia & forma sunt entia.
  Ergo privatio non potest convenire cum ipsis in ratione principii communis.
- ⊙ Si privatio esset principium, hoc ideò esset, quod sit *medium* unitivum duorum.
  Sed hoc dici non potest, cùm unio duorum sit ens reale, non privatio. Ergo. Unio medium connectit, privatio verò dissipat.
- ω Quod nullam *finis* rationem habet, id principium dici non potest.
  Talis est privatio. Ergo. Quia non ens finis rationem habere non potest.
- M. Æ. Min. Quod neque *Majoritatem*, neque *Æqualitatem*, neque *Minoritatem* habet, id rationem principii habere non potest.
  Talis est privatio. Ergo.

Atque ex hisce patet, quomodo negativa sententia adstruenda sit: sequitur modò:

Affirmativa Sententia.

Tria sunt naturalium rerum principia: Materia, Forma & Privatio, ex mente Peripateticorum.

Hæc tria in omni rerum naturalium productione inter se distincta conveniunt, ut necessaria; atque ideò unum principium non sufficit, cùm ad ortum necessaria sit repugnantia; nihil autem ei adversari potest, quod unum est. Secundò res naturales non mutarentur, neque moverentur, quoniam unum in se agere, & suæ mutationis causa esse non potest. Si non unum tantùm principium esse potest, neque infinita principia rerum esse possunt, ut veteres nonnulli volebant; quia illa nec sciri, neque ulla mentis capacitate comprehendi possunt; essent enim, quæ ex iis componerentur, essentiæ infinitæ, quod naturæ repugnat. Neque sufficiunt duo principia, eò quod nullum contrarium sibi contrarium simile efficiat, ideoque duo contraria sola nullius essentiam constituent.

Tria ergo necessariò requiruntur, duo prima contraria principia, *Privatio* & *Forma*, & subjectum unum, sustinens eadem, quæ est *Materia*; quod enim fit, ex contrariis fieri necesse est, alioquin nulla daretur in natura rerum generatio & corruptio; Contraria autem absque subjecto agere in se neutiquam possunt. Plura igitur tribus, non sunt principia; quia corporum naturalium generatio potest perfici dato uno principio naturali ad patiendum, & duobus formalibus ad agendum. Si enim quatuor tandem principia ponerentur; duo quoque subjecta duabus primis contrarietatibus oporteret addere, ut videlicet unicuique subjecto una correspondaret contrarietas in transmutatione; quo facto, diversæ res omninò confusè generarentur. Sunt ergo, uti diximus, tria tantùm Principia; quorum duo *constitutiva*, Materia & Forma; alterum *mutationis*, ut Privatio: Illa essentiam rei constituunt; hæc ad transmutationem unius rei in aliam concurrit. Sed jam hæc per Artis nostræ Regulas probemus.

Illa sunt principia rerum naturalium,
- B. Quæ ad omnium *Entium* naturalium generationem concurrunt.
- M. Quorum efficientiâ dantur *compositiones* rerum naturalium.
- D. Quorum ope res in *perenni motu* ac mutatione conservantur.
- P. Quorum virtute & *potentia* omnes res, id quod sunt, existunt.
- S. Quorum *instinctu* naturali, rerum fit compositio.
- Vo. Quæ innatum *appetitum* habent ad generationem rerum perficiendam.
- Vi. Quorum omnis *vis* tendit ad generationem & compositionem rerum.
- Ve. Quorum concursu compositiones rerum verè & realiter perficiuntur.
- G. Quorum *finis* est motus & quies rerum.

Talia sunt Materia, Forma, Privatio. Ergo.

Materiam verò primam esse propriè Principium rerum naturalium, sic ostenditur.

B. In omni generatione *necessariò* requiritur aliquod subjectum receptivum formæ.
Sed hoc non potest esse nisi Materia. Ergo.

M. Fieri non potest, ut istiusmodi subjectum sit *compositum*, aut substantia completa; secus enim compositum aut substantia esset, antequam fieret.
Quod impossibile est. Ergo.

D. Principium Materiale corporum naturalium debet esse in *fieri*.
Talis est Materia prima. Ergo,
Quia non est necessarium, ut sit insensibile prorsus, incorruptibile aut æternum; sensibilitas enim & corruptibilitas ejus temporalitasque ex effectu generationis innotescit.

P. Principium rerum naturalium debet esse pura *potentia*.
Talis est Materia prima. Ergo.

S. Principium rerum naturalium debet habere *instinctum* naturalem ad compositionem rerum.
Talis est Materia prima. Ergo.

Vo. Principium rerum naturalium debet habere *appetitum* naturalem ad formam.
Talis est Materia prima. Ergo.

Vi. Principium debet habere *virtutem* potentialem ad concursum generationis rerum.
Talis est Materia prima. Ergo.

Ve. Principium rerum naturalium non debet esse non ens, sed quasi non ens, extra nihil.
Talis est Materia prima. Ergo.

G. Principium debet ipsum deforme appetere *pulchrum*, scilicet formam, ut inde quies sequatur.
Talis est Materia prima. Ergo.

α. Id est *principium* constitutivum, ex quo primum aliquid fit, & in id demum resoluitur.
Talis est Materia prima. Ergo.

Unde Concludes Materiæ primæ proprietatem, esse ortûs & interitûs expertem, esse appetitivam formæ naturalis utpote informem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Privationem principium rerum naturalium esse, sic probatur.

B.	Illud est principium rerum naturalium,	Sine quo *bonum* generationis consequi non potest.
M.		Sed sine privatione id fieri non potest. Ergo.
D.		Est enim principium passivum.
P.		Quod ad omnem *compositionem* accidentaliter concurrit, & sine quo compositio transigi non potest.
S.		Talis est privatio. Ergo.
Vo.		Quod *transmutat* unum in aliud, & sine quo transmutatio confici non potest.
Vi.		Talis est privatio. Ergo. Quia materia & forma, id, cum non contraria sint, non possunt.
Ve.		Quod *potentiam* habet privativam unius, & constitutivam alterius.
G.		Talis est privatio. Ergo.
=		Quod non est simpliciter non ens, solo *intellectu* attingibile, aut pura tantùm negatio. Talis est privatio. Ergo.
♡		Non enim est privatio Logicè sumpta, sed Physicè, sua constans entitate suo modo.
☌		Quod *inclinat* ad privandum unum & constituendum aliud.
α		Talis est privatio. Ergo.
⊙		Quod *virtute* valet privativa unius, & constitutiva alterius.
☋		Talis est privatio. Ergo.
		Quod realiter & *verè* ad generationem & corruptionem concurrit. Talis est privatio. Ergo.
		Quo compositum in esse suo *gloriatur*.
		Talis est privatio. Ergo.
		Quod *differt* re & ratione à subjecto.
		Talis est privatio. Ergo.
		Quia jam idem est cum subjecto, modò non est.
		Quod cum subjecto *concordat* ante acquisitionem formæ.
		Talis est privatio. Ergo.
		Quia ante formam in potentia materiæ latet, & formâ accedente, perit.
		Quod *contrariatur* formæ, ipsamque transmutatione sua perficit. Talis est privatio.
		Sine hac enim nulla transmutatio fieri potest.
		Quod licet non sit *principium* substantiale, est tamen principium transmutationis, & causa per accidens. Talis est privatio.
		Quia causa efficiens est, cur Materia appetat formam.
		Quod est *medium*, quo in subjectum introducitur forma.
		Talis est privatio. Ergo.
		Quod *finaliter* constituit compositum in fieri. Talis est privatio.
		Quia terminus est, à quo generatio incipit.

Sed ut hæc omnia luculentius percipiantur, paulò fusiùs illa explicanda duxi.

Certum est, privationem esse quandam negationem, quæ negat præsentiam & habitum formæ, non esse tamen absolutam & meram negationem, sed esse veluti quandam habilitatem seu aptitudinem in materia, quæ habilitas facit, ut materia omnium formarum sit capax, atque adeò privatio Physica latius patet Logicâ privatione; illa enim præter defectum, aptitudinem etiam quandam dicit; hæc solum defectum; per privationem enim physicam compositum habile & idoneum redditur, ut deposita priori forma, aliam sibi convenientiorem possit assumere. Nam ut rectè Aristoteles, materia non nisi privatione mediante formam recipere potest, non immeritò, dictâ Naturæ Paranymphâ; siquidem materiæ habilitatem, propensionem & desiderium ad formas ei sola conciliat privatio, qua destituta, formam nullam reciperet, & consequenter nulla res generaretur.

Item omnis mutatio fit ex aliquo in aliud, quæ sunt contraria & extrema accidentia; atqui neutro modo materia repugnat formæ, cùm in substantia per se, ut talis est, nulla sit oppositio; necessarium igitur est tertium aliquod principium; quod ita ostendo.

Mate-

Materia non est formæ contraria, & ipsa per se neque movet, neque efficax est; sed tantùm patitur & recipit; neque ipsa forma appetit aliam formam; hoc enim si faceret, ipsa suam perniciem & interitum appeteret, quod à natura alienum est. Necesse igitur est, ut accedat aliquod tertium, quod sit formæ contrarium; cum omnis mutatio sit ex contrariis, quod quidem aliud non est quàm privatio.

Ostendo id exemplo. Ovum constat ex duobus principiis, Materiâ scilicet & Formâ, in eodem etiam est privatio, id est, carentia formæ, quæ est propria pulli; Sed materia non potest seipsa ex potentiæ suæ debilitate pulli formam educere, nisi per privationem habilis & idonea reddatur, ut pulli formam desideret, quæ quidem ob privationem in ovo est ut potentiâ; privatione enim destituta materia, nihil unquam educeret, nec desiderium ejus compleri posset. Unde patet, privationem verè & propriè esse principium transmutationis, & causam per accidens, & terminum à quo generatio incipit, imò causa efficiens, cur materia appetat formam.

Sed dices contra. Per B. Non ens principium rei naturalis esse non potest; privatio est non ens. ℞. Esse non ens simpliciter & absolutè, seu puram negationem, nego; Sed ultra id quod sit privatio, sive non ens, aliquam quoque aptitudinem tribuit materiæ, ut formarum capax esse possit, & hoc pacto est quid reale & verum generationis principium, non constitutivum, sed transmutativum.

2. Materia & privatio sunt idem numero, re, & ratione. Ergo frustra ponitur separatum à materia & forma principium.

℞. Materiam & privationem esse quidem unum numero, seu subjecto, ante acquisitionem formæ, diversa tamen ratione & definitione; Quia accedente formâ privatio perit, neque ingreditur essentiam rei compositæ; est tamen, uti materia & forma generationis causa, ita privatio transmutationis, sine qua materia formæ uniri non potest.

3. Quod rem naturalem destruit, id principium ejus esse nequit, est enim malefica. ℞. non esse causam tantùm destructivam, sed & generationis; destruit enim unam rem, ut alia generetur. *V. G.* Privatio causa est, cur caseus putrescat, sed etiam causa est, cur inde vermes generentur. Eadem causa est, cur ex terra arbor, ex arbore pomum, ex pomo tandem caro nascatur, quæ naturæ valdè consentanea sunt.

4. Ex contrariis nihil generatur. Forma & privatio sunt contraria. Ergo. ℞. Ex contrariis puris & solis nihil generari concedo, uti ex sola privatione & forma; superadjunctâ materiâ, nego.

Alius Modus, utramque sententiam deducendi, sumitur ex Alphabeto in principio Libri IV. *posito.*

Cujus prima Columna est, uti in margine patet; per hanc variæ quæstiones nascuntur circa hanc materiam. Primò, *an Materia prima bona sit, & an principium efficiens constituatur.* Secundò, *an distinguatur à privatione per* =. Tertiò, *an forma educatur è potentia materiæ, & an id mediante privatione.* Quartò, *an Materia prima à DEO creata sit ejusdem rationis ac materia prima Aristotelica.* Quintò, *an Materia prima distribuat unicuique formæ, quod suum est*, id est, an contribuat ex se aliquid ad formarum diversitatem. Sexto, *cur Materia prima tam avara sit formarum, tantoque appetitu & desiderio feratur.* Eccè habes hîc denuò ingentem discurrendi materiam. Sed exemplo rem dilucidemus.

B. = Utrum △

Illa sunt rerum naturalium principia, quæ *communicatione* sua concurrunt ad compositionem rerum. — Per B.

Talia sunt Materia, Forma, Privatio. Ergo.

Illa quæ *differenter* concurrunt ad generationem rerum, illa sunt & principia earum. — Per =

Talia sunt Materia, Forma, Privatio. Ergo. Quia Materia se habet per modum subjecti informis; forma per modum pulchri quod appetit; Privatio per modum transmutationis, informis in pulchrum.

3. *An forma educatur è potentia materiæ?* ℞. Non emergere tanquam ex pura potentia passiva; Cum ex puro potentiali aliquid educi incredibile videatur. — Per Utrum.

Rectiùs itaque Respondemus secundum nonnullorum sententias; (nos enim in hac artis demonstratione novas opiniones non adducimus, sed ab omnibus receptas excolimus,) illas ex temperatis qualitatibus in communi materia jam disposita exoriri; aliud enim est materia, aliud materia ad hanc directionem disposita. Vis enim genetica sive plastica in canis *V. G.* aut alterius animalis semine latens, principium est insitum motionis adeòque ipsius formæ; hujus enim operatione materia ejusque qualitates subiguntur, variè immutantur, & in animalibus dearticulantur, donec tandem resultet forma; haud secus ac figulus primò vas perrotam in certam formam multiplici operatione adaptat; eo ipso autem, quo extremam

Universidad de Deusto
Biblioteca

mam manum à vase removet, vas fictum formatumque dicitur; ita in naturalium formarum ex materia eductione fieri censendum est, ita ut formari res, fiat in tempore, formæ verò perfecta acquisitio contingat in momento; sive quod idem est, res in fieri imperfecto motu tempus exigunt, in facto esse, sive actu jam completo, in momento; adeòque non immeritò motus materiæ jam dispositæ actus imperfectus; forma verò acquisita actus perfectus omnibus numeris absolutus dici possit. Uti rectè quoque S. Thomas docet.

Mosaica materia prima in quo differat à Peripatetica.

4. *Utrum Materia prima Aristotelica ejusdem rationis sit cum materia Mosaica, sive illa à DEO in principio rerum condita?* Rc. In nonnullis materiam primam convenire Mosaicæ, in pluribus differre. Convenit, quia materia creata in initio dicitur informis, inanis & vacua; quibus quidem nominibus Peripatetici eam nominant, differentibus tamen rationibus; siquidem sectatores Mosaicæ sententiæ non informem dicunt aut vacuam inanemve eo sensu, quo Aristoteles eam dicit puram potentiam passivam; sed incompositam, id est, nulla certa adhuc lege constitutam, confusumque Chaos dicunt, in quo tamen rerum omnium producendarum semina latent; virtuale formarum omnium receptaculum. Rectè tamen cum Aristotele dicunt, Materiam Mosaicam fuisse primum subjectum, ex quo omnia deinceps generarentur, unà cum rebus genitis duraturum. Differt tamen Materia Aristotelica à Mosaica, quod illa dicatur æterna, in quantum dixit mundum æternum; hæc verò creata in tempore. Illius sententia uti erronea in fide, ita hujus præ aliis omnibus utpote fidei conformior, à Philosopho Christiano eligenda est. Quamvis nonnulli excusent materiam æternam, non quod ab æterno actu fuerit, sed quod in potentia ante omnia; quemadmodum definitiones essentiales æternæ veritatis dicunt.

5. *Utrum Materia prima distribuat unicuique, quod suum est?* Rc. *Affirmativè*, quod per principia multiplici ratione ostendi potest.

B. Id quod tanquam materiale subjectum, principiumque passivum ad formarum *perfectionem* concurrit, id unicuique formæ quod suum est, distribuere necesse est.

Talis est Materia prima. Ergo. Et sic procedendo de cæteris principiis.

6. *Cur Materia sit tam avara formarum, earumque tanto feratur desiderio?* Rc. Per B, Vo.

Quia omne deforme, imperfectum, incompositum necessariò *appetit* debitam sibi *pulchritudinem*, perfectionem & compositionem. B. Vo.

Sed Materia prima est deformis, imperfecta, & incomposita. Ergo.

Quæ per alia quoque principia simplicia & composita tam absoluta, quàm respectiva variis modis confirmari poterunt: quæ ne tempus teram, illa ingenioso Lectori applicanda relinquo.

Sed hæc de tribus rerum naturalium principiis sufficiant; jam ad alterum paradigma transeamus, quod est Infinitum.

PARADIGMA II.

An Infinitum actuale dari possit, etiam absoluta DEI potentia?

Duplex est sententia, negativa & affirmativa; utramque juxta Artis nostræ principia deducemus.

Quæritur itaque: *An infinitum actuale creatum dari possit?* Rc. *Negativè*; quod & per Artis nostræ regulas ita deduces.

Per B. Si infinitum actuale dari posset, illud primò esset vel in genere bonitatis perfectionisque, vel entitatis.

Sed impossibile est, infinitum actuale dari posse infinitè bonum & perfectum.

Ergo in hoc genere rerum infinitum dari non potest.

Minor posteà probabitur.

Per M. Si infinitum actuale dari posset, illud foret vel magnitudinis, vel multitudinis.

Neutrum dici potest. Ergo.

Non prius. Si enim corpus infinitum daretur, illud foret utique sensibile; si sensibile, ergo superficiebus terminatum; si hoc, ergo sensibus comprehensibile.

Sed impossibile est, ut corpus infinitum sit terminatum; esset enim simul finitum & infinitum, quod implicat; neque illud sensibus comprehenderetur, cum infinitum omnem sensuum potentiam longè excedat.

Ergo infinitum corpus dari non potest.

Neque multitudinis infinitum dari potest actuale.

Si enim tale daretur infinitum, illud numerari posset;

Sed impossibile est infinitum numerari posse. Ergo.

Iterum. Si infinitum actuale daretur, illud esset vel simplex vel compositum.

Sed neque simplex, neque compositum esse potest. Ergo.

Non

Non prius. Si tale quoddam daretur, illud esset vel ex quatuor elementis, vel medium quoddam: non ex quatuor elementis; quia illud occuparet omnem locum, neque aliis elementis relinqueret locum, atque adeò omnia alia interimeret, sublata omni generatione rerum; quòd absurdum est.

Neque medium quoddam inter elementa esse potest; Quia illud haberet vel qualitates contrarias, vel iis careret: si prius, reliquas omnes infinitate sua destrueret; si autem hisce careret, non potest esse principium rerum mutabilium; cùm omnis mutatio fiat ex contrariis.

Neque uti supra assumpsi, compositum esse posset. Quia si compositum esset, ergo vel constaret ex materia & forma, vel ex quatuor elementis finitis, vel uno infinito, & altero finito, vel ex omnibus infinitis. Nihil horum concedi potest. Ergo.

Primò non foret compositum ex materia & forma; quia omne compositum ex materia & forma, terminatum & sensibile esse debet; sed hoc neque terminatum, neque sensibile foret. Ergo.

Accedit, quòd fieri non possit, ut forma & materia in compositione naturali infinitæ sint; quia duo infinita concurrerent ad unum compositum, *v. g.* hominem, animal, vegetabile, elementale; sequeretur quoque, omnes horum infinitorum partes & membra simul fore infinita; foret itaque homo & non homo, animal & non animal, vegetabile & non vegetabile, mixtum & non mixtum; quod implicat.

Neque ex elementis finitis compositum dari potest infinitum; cùm enim omnia elementa sint finita, & compositum finitum esse necesse est, unde cessat ratio.

Neque ex finito uno & altero elemento infinito; quia infinitum omnia alia conficeret & perderet.

Neque ex omnibus elementis infinitis, omnem enim locum occuparent, & una alterius actionem infinitam superare non posset; unde infinita rerum confusio & interitus; quod cùm absurdum sit; ex his argumentis sat, ni fallor, patet, infinitum actuale sive categorematicum dari non posse. Quod alio modo sic ostenditur per 18 principia artis nostræ.

D. Si infinitum actuale dari posset, illud necessariò haberet durationem infinitam; quia à nulla potentia finita destrui posset; ergo foret æternum, quod est absurdum. Ergo.

P. Si infinitum actuale dari posset, illud necessariò infinitam agendi vim haberet; quod pariter dici non potest. Ergo. Loquendo semper de infinito creato.

S. Si infinitum actuale daretur, illud foret infinitè intellectivum, *V. G.* homo. Hoc est absurdum; ergo & illud, unde sequitur.

Vo. Si infinitum actuale creatum dari posset, *V. G.* homo, illud foret infinitè appetitivum, quod impossibile est. Ergo.

Vi. Si infinitum dari posset actuale, illud utique infinitæ virtutis foret, cùm in infinito omnia infinita existant. Hoc dici non potest. Ergo.

Ve. Si infinitum actuale dari posset, illud conforme esset intellectui, prout à parte rei existit.

Sed hoc est impossibile; cùm nullus intellectus creatus ad infiniti comprehensionem pertingat. Ergo tale infinitum dari non potest.

Per = Si infinitum actuale creatum dari posset, illud differret utique ab aliis rebus finitis.

Sed inter finitum & infinitum est infinita distantia & differentia, quæ impossibilis est. Ergo.

♡ Si daretur infinitum actuale creatum, illud commensurari partibus suis non posset, & consequenter illis nunquam & nuspiam uniri; unde interitus omnium sequeretur.

⊶● Si darentur elementa infinita, *V. G.* ignis, & aqua, illa utique contrarietate qualitatum in se agerent.

Sed hoc est impossibile; cùm in infinito nulla detur actio & passio; cùm nullum alterum superare possit; Ergo frustraneum illud foret, imo totius naturæ destructivum.

α Si daretur infinitum actuale creatum, illud certè infinitos effectus causare posset; cum operationes sequantur esse rei.

Sed hoc est perabsurdum. Ergo.

⊙ Si infinitum actuale dari posset, illud ad innumera alia infinita constituenda medium foret.

Hoc est impossibile. Ergo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per
- ∞ Ubi non est finis, ibi non datur ulla finalis ratio, aut existendi aut operandi.
- In infinito actuali non datur finis. Ergo.
- M. Min. Si infinitum daretur actuale, *v. g.* homo : illud vel majus esset partibus, vel hæ minores toto.
- Non majus ; quia majoritas involuit similitudinem totius, sicuti partes minoritatem ad totum ; foret ergo talis homo *finitus & infinitus.*
- Quod absurdum est. Ergo.
- Æ. Si infinitum actuale dari posset, illud constaret vel ex partibus similaribus, aut dissimilaribus.
- Nihil horum admitti potest. Ergo.

Non ex partibus similiaribus : sequeretur enim, quamlibet partem vel semper moveri, vel semper quiescere ; cùm enim idem locus sit totius & partium ; locus autem infiniti sit infinitus, ergo & partium omnium similiarium erit infinitus ; non quod pars occupare possit locum infinitum ; sed quod pars corporis in quacunque parte loci sit, æquè dicitur esse in suo loco ; quocirca omnium partium loci eadem est ratio. Ergo in omni loco vel movebitur, vel quiescet.

Non ex partibus dissimiliaribus compositum potest esse infinitum ; quia cùm dissimilarium partium loca sint diversa, totum illud infinitum unum dici non potest, nisi impropriè, quatenus illa corpora dissimilaria sunt contigua. Præterea partes illæ dissimilares necessariò forent vel finitæ vel infinitæ : Si finitæ, totum non erit infinitum ; cùm ex partibus finitis infinitum nunquam resultare possit.

Esset ergo finitum & infinitum, quod implicat ; Si verò una ex iis infinita dicatur, illa alias destruet ; neque infinitæ, quia cùm locus rei locatæ debeat esse æqualis, res autem locata sit infinita, loca quoque infinita fore necesse est ; Si verò locus esset major corpore, daretur aliqua pars loci vacua ; Si minor, daretur aliqua pars corporis sine loco, quorum utrumque perabsurdum est.

Nulla itaque ratione infinitum actu creatum in quocunque genere rerum creatarum dari potest. Non in ☸ ◎ □ 🚹 🐎 🌳 ⬠ ⁝⁝⁝. quod erat ostendendum.

Affirmativa Sententia per modum objectionis est, infinitum non potentiale tantum, sed & actuale dari posse.

Infinitum potentiale triplex est : *magnitudinis, multitudinis, successionis.* Hæc tria vocantur potentialia, eò quòd magnitudinis infinitum, subtrahendo, in infinitum decrescere ; multitudinis verò, addendo, in infinitum augeri ; successionis, in infinitum continuari possunt ; habentque partes actu finitas, potentia verò seu possibilitate infinitas ; De quo infinito, ut vocant, Syncategorematico, nemo controvertit ex sanæ mentis Authoribus. De Categorematico itaque infinito, seu actuali, potissima inter Authores lis est & controversia. Quod, utrum & quomodò dari possit, ex Artis nostræ regulis deducemus.

Certum est, & de fide, Infinitum dari actu existens, infinitum absolutum, infinitum, non Categorematicum aut Syncategorematicum, sed essentiale, qui est DEUS Opt. Max. Quod ita deduces primò per novem principia absoluta.

Per B. DEUS est ens per se, ex se, à se, propter se, independens, necessarium : Ergo infinitum. Quæ omnia in Theologia combinata ostendimus. Quia perfectas infinitam innuit essentiam. Si infinitam entitatem & essentiam innuit perfectas, ergo infinitam bonitatem ; si infinitam bonitatem, ergo infinitam magnitudinem, sive immensitatem ; si hanc, ergo infinitam durationem, ergo æternitatem ; si hoc, ergo infinitam potentiam ; si hoc, ergo infinitam sapientiam, voluntatem, virtutem, veritatem, gloriam habere necesse est. Sed DEUS actu talis est, qualem descripsimus, ergo infinitum absolutum est.

Hoc posito, infinitum pariter actuale creatum dari posse, sic probabis.

Per

Per
- B. DEUS infinitum ens est ; ergo infinitæ bonitatis ; ergo infinitè diffusivum & communicativum sui ad extra ; ergo & id, cui communicatur, sive communicabile est, infinitum esse necesse est.
- Debet enim effectus assimilari suæ causæ ; bonificativum enim uti infinitum est, ita & bonificabile, terminus scilicet bonificationis ; ergo DEUS infinitum producere potest.
- M. DEUS immensitatis suæ infinitudine ubicunque operatur, ibi producere potest effectum similem sibi, uti enim is magnificativum est infinitum, ita magnificabile infinitum. Ergo.
- D. DEUS cùm æternam habeat durationem principii & finis expertem ; potest uti semper, ita nunc producere ens aliquod æternum duratione. Ergo.
- P. DEUS cùm sit infinitæ bonitatis, magnitudinis & durationis ; ergo & potentia ejus terminos non habebit, cum sit omnipotens ; ergo potest producere infinitum actu quoad infinitatem sibi simile.
- S. Quod DEUS cognoscit, id etiam cognoscit possibile ; impossibile enim DEUS non cognoscit simpliciter.
- Sed cognoscit infinitum actu. Ergo & illud potest producere.
- Vo. Ens, quod DEUS cognoscit bonum, illud etiam vult.
- Sed DEUS cognoscit ens infinitum ut bonum ad extra. Ergo & vult.
- Sed quod vult, potest. Ergo infinitum actu producere potest.
- Vi. DEUS est infinitæ & illimitatæ Virtutis ; Ergo obstaculum non habet, nec impedientem se, quo minus producat.
- Potest ergo illud producere.
- Ve. Omnis intellectus ut verus sit, debet esse conformis objecto, quod cognoscit.
- Sed intellectus divinus est infinitus. Ergo & objectum quod cognoscit.
- Ergo illud in esse ponere potest.
- G. Si objectum divino intellectui non responderet, is esset finitus & limitatus, quod impium esset dicere, & gloriæ DEI contrarium, neque quiescere dici posset, cùm appetitus infinitus finitæ rei productione non satiaretur.
- Ergo effectus debet assimilari causæ suæ : causa est infinita, ergo & effectus.

Ex his omnibus nonnulli malè inferunt, DEUM non tantùm potuisse, sed actu mundum produxisse infinitum & finitum ; quod per analysin sic deducitur ex eorum mente.

Si DEUS non est, quem descripsimus, infinitè B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. ergo finitè bonus, finitè potens, in mundo producendo fuit ; sed quis ejus bonitatem finivit ? quis potentiæ ejus terminum posuit ? vel etiam ipso superior, vel prior, vel anterior ? nihil horum, cùm neminem habeat se superiorem, anteriorem, priorem ; ergo potentiæ suæ terminos sibi ipsi imposuisse dicendus est.

Si hoc, ergo infinita potentia mundum fecit finitum ; si hoc, internisne an externis terminis ? sed quibus externis, cùm extra ipsum sit nihil ? quibus internis, cum in ipso sint omnia ? cur potius hoc, quàm illud pro termino statuit ? at ex omnibus internis quisnam hic terminus fuit ? si dicatur potentiæ, jam eam diminuis ; si hanc diminuis, substantiam ejus diminuis, quod impium foret. Si dicas terminum fuisse voluntatis, quia sic voluerit ; contra, voluntas DEI sine bonitate esse nequit ; ergo uti bonitas ejus nullis terminis coarctata est, ita voluntas quoque in bono erit infinita ; ergo utraque mundum potius infinitum quoad totum, & finitum quoad partes, quem solum finitum producere voluit & produxit ; major enim gloria DEO resultabat ex toto, quàm ex parte ; ex universo, quàm ex universi portione ; ex omnibus, quàm ex quibusdam ; ex utroque, infinito scilicet & finito, quàm ex altero finito tantùm minùsque præstanti ; quomodò aliàs infinita potentia & virtus, in finitam actionem exire debuerit, concipi non potest, neque per se, suique natura, non bonitate, potentia, voluntate, neque etiam alio urgente & impediente. Actio ergo infinita infinitum sibi correspondentem parturiit effectum ; summa ergo bonitas, magnitudo, duratio, potentia, sapientia, veritas, virtus, gloria, ad infinitæ suæ substantiæ testimonium infinitum produxit mundum, ita tamen, ut in eo mundus quoque finitus comprehenderetur. Eccè habes modum, quo infinitas mundi ex nostris principiis astrui possit. Verùm cùm in utraque tam affirmativa quàm negativa sententia insignes difficultates occurrant, quomodò illæ ex dictis nostræ Artis principiis dissolvi possint, docebo.

Concordia Sententiarum.

Quod itaque infinitum actuale dari non possit, id minimè ex defectu divinæ potentiæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiæ; voluntatis, bonitatisque provenire censendum est; sed ex impossibilitate rei factibilis.

Ubi nota: Infinitatis rationem in DEO inventam creaturæ communicari minimè posse; quia si DEUS infinitum aliquod in quocunque tandem genere produceret, illud sub ea saltem ratione, quâ attributum divinum refert, incideret cum perfectione aliqua simpliciter simplici, quæ DEO propriè convenit; ideoque creatum istiusmodi Ens sub dicta ratione coæquaretur DEO, quod impossibile est; & hisce rationibus ex principiis nostris deductis ostendo.

B. Si DEUS infinita bonitatis suæ diffusione ad extra, ens aliquod produceret, in genere boni infinitum, illud haud dubiè incideret, & coæquaretur bonitati divinæ in genere entis.
Sed hoc est impossibile; foret enim istiusmodi ens infinitè bonum, saltem sub ea ratione, quæ bonitatem DEI refert.
Ergo vel ex hoc capite DEUS non potest producere tale bonum infinitum ad extra.

M. Si DEUS infinitam aliquam multitudinem aut corpus quantum produceret, illa haud dubiè incideret cum perfectione DEI simpliciter simplici, quæ est immensitas & ubiquitas. Sed hoc est impossibile. Ergo.

D. Si DEUS ab æterno produxisset *V. G.* Angelum, hominem, mundum &c. illa haud dubiè foret substantia infinita quoad durationem, & consequenter coincederet cum æternitate DEI; foret enim id minimè successivum, sed semper nunc, omne temporis attributum complicans; quod creaturæ attribuere impossibile est.

P. Si DEUS aliquod ens produceret, cui tribueret infinitam potentiam in quolibet genere, illud utique foret omnipotens, & sub hac ratione saltem DEO adæquaretur; quod est impossibile.

S. Vo. Si DEUS produceret Angelum vel hominem infiniti intellectus & voluntatis, hoc ipso jam is foret omniscius & omnivolens, & DEO quoad intellectionem & voluntatem æqualis; quod fieri non potest.

Vi. Si DEUS produceret infinitæ virtutis ens, hoc ipso id esset DEO æquale, saltem quoad vires; quod inconveniens est.

Ve. Si DEUS produceret intellectum infinitum, is haud dubiè omnium possibilium rerum cognitione polleret sine termino & mensura, essetque summa veritas; quod ob dictas rationes iterum foret inconveniens.

Per G. Si DEUS produceret infinitum in genere gloriæ & fruitionis sui ipsius, id utique foret sibi ipsi sufficientissimum, omni possibili defectu carens. Quod prorsus absurdum est.

♀ Si DEUS plura hujusmodi infinita crearet, vel illa differrent, vel concordarent. Si differrent, ergo uni deerit, quo alterum abundabit, & consequenter finita essent & infinita; quod implicat. Si concordarent, ergo duo esse non possent, frustra enim forent, cùm duo æqualia infinita concordantia in idem infinitum & unum incidere necesse sit; neque itaque differre, neque concordare possunt.

☌ Si plura infinita DEUS crearet contraria, illa vel agent inter se, vel non agent. Si non agent, frustra condita sunt; Si agent, ergo unum in alterum aget, unumque se habebit per modum patientis, alterum per modum agentis; ergo unum alterum destruet:
Sed fieri non potest, ut unum infinitum alterum destruat, cùm utrumque infinitum sit & potentiâ & magnitudine, unde nulla victoria. Patet itaque ex hac ratione implicantia & impossibilitas infinitorum.

☉ ☿ Plura pariter infinita DEUS producere non potest, quia singula essent principia & ab æterno, & causarent infinita; quod iterum implicat contradictionem; hæc enim vel agerent per media propter finem, vel nihil agerent; si hoc, frustra producuntur; si illud, quomodò agent propter finem, quæ nec medium nec finem habent; plura itaque infinita produci non possunt.

M. Æ. Min. Si DEUS plura infinita conderet, *V. G.* homines infinitos; illorum unum esset vel majus, vel minus, vel æquale;
Sed hæc infinitis competere non possunt, cùm majoritas, æqualitas, minoritas tantùm finitis & limitatis rebus competat.

Sed

Sed dices: Si infinitorum hominum singuli habeant decem millia capillorum; ergo jam decies millies plura infinita erunt, quàm priùs forent.

R. Hos esse debiles humanæ mentis conceptus & ridiculas imaginationes, quibus infinitum actu concipit per modum entis finiti, quasi illud sub additionis & subtractionis cæterasque multitudinis species cadere possit; est enim illa natura infiniti, ut vel decem aut centum millia capillorum infinito addita, id nec addendo augeant, nec subtractione diminuant: *Iterum*, unum infinitum tantum esse censendum est, quantum infinita millia infinitorum, cùm hæc addita illi, illud majus non efficiant; Secus enim finitum foret & infinitum additionis & subtractionis capax, quod impossibile est.

Patet itaque ex hac disceptatione, cur multitudo actu infinita impossibilis sit, quia contineret omnes species finitæ multitudinis possibiles actualiter, atque adeò esset finitum & infinitum simul, esset infinita multitudo, & non esset, quod implicat; compositum enim foret, quod ita probo.

Omnis multitudo est compositum.
Infinitum non est compositum.
Ergo nec multitudo.

Ratio Minoris: Quia omne Compositum constat partibus componentibus; multitudo infinita iis non constat; Ergo non est compositum; Ratio: Quia partes vel finitæ forent vel infinitæ; non prius, quia pars finita non habet *proportionem* ad infinitum, quia illud nec auget, nec minuit addita vel subtracta: Non posterius, quia quælibet ejus pars, puta binarius, centenarius, millenarius, esset infinitesima pars totius, adeoque omnes æquales inter se, quod de partibus infinitis dici non potest.

Quæ omnia ex Sacra Scriptura colliguntur, ubi legitur, quod *DEUS omnia in numero, pondere & mensura condiderit*; in numero autem pondere & mensura res condere, est res finitas creare, non infinitas, cùm nec numerus, nec pondus, nec mensura, ad infinitum, proportionem habeant; unde nulla infinita multitudo actu possibilis est, quia omnis multitudo est in aliqua specie multitudinis, & species multitudinis sunt species numerorum, nulla autem species est infinita; est enim omnis numerus multitudo facta per unum.

Si verò objiciatur; Posito uno contrariorum actu, & alterum necessariò poni; intelligendum est, dummodò non repugnet rei factibili. Quod verò dicatur, omnem effectum debere assimilari suæ causæ, id intelligendum est de causa univoca, non æquivoca, cujusmodi DEUS est; Unde non est necessarium, ut manifestet potentiam suam in producendo infinitum, cum sufficiat, ut res assimiletur DEO, uti ens, per participationem.

Patet quoque ex dictis, mundum non posse esse infinitum; non quia DEUS eum infinitum producere non potuerit, sed quia implicat ex parte subjecti seu mundi factibilis; qui uti ex se & sua natura est corporeus, ita terminatam quoque substantiam eum habere necesse erat.

Possunt & hæc per Quæstiones earumque Regulas supra traditas innumeris modis variari; ut, *Quid sit infinitum; cur, quantum, quotuplex, quale, ubi, quomodo, quando, quibuscum*, juxta Alphabeti in initio positi applicationem; quæ omnia ne fusior sim, ingenioso Lectori applicanda committo. Quare ad alia.

SECTIO IV.

Paradigmata ex Medicina.

CAPUT I.

In quo consistat Scientia Medicinalis.

MEdicina, pars Physicæ, est scientia naturalis quæ versatur circa corpus humanum, in quantum sanabile est. Objectum ejus est, universa corporea natura; siquidem nihil in mundo existit rerum corporearum, quod non in usum suum convertat. Verùm de his consulat Lector Lib. 3. Cap. 1. De divisione scientiarum, ubi quæcunque ad Medicinam pertinent, uberrimè & amplissimè descripta reperiet.

Medici itaque est, *totum hominem nosse*, singulasque ejus partes, causasque omnes circumstantes, à quibus communiter & particulariter juvatur, læditurque; Ergo Cœlorum, stellarumque influxum, vires

Universidad de Deusto
Biblioteca

æëris, aquarum, terrarumque qualitates & poteſtatem in hominem, uti anni tempora, & ætates hominum & conſuetudines & temperamenta & habitationum propietates, elementorum miſturas, eorumque vires, qualitates, ſympathias & antipathias rerum; quæ omnia ſecundum Artis noſtræ principia ſic docentur. Medicus itaque ſcire debet:

1. Per
- B. Omnium ſubſtantiarum corporearum proprietates, miſturas, *eſſentias*.
- M. Omnium corporearum rerum *compoſitionem*, magnitudinem virium & extenſionem ad humani corporis medelam.
- D. Omnia quæ pertinent ad *durationem* ſymptomatum; ſcilicet peccaminoſæ materiæ periodos, dies criticos, menſtruos, annuos climaticos; unde naſcitur prognoſtica Medicina.
- P. Quid unumquodque ex ſenſitiva, vegetabili, minerali natura conferat, quam *potentiam* habeant ad corporis infirmitates, ſanandas; unde Botanica notitia rerum.
- S. Diagnoſticam medicinam callere neceſſe eſt, ut de ſingulis perfectum *judicium* & applicabile formari poſſit.
- Vo. Quem unumquodque ex ſerie rerum naturalium *appetitum* & inclinationem ad morbos propulſandos habeat; unde characteriſtica ſive ſignaturæ plantarum notitia emanat.
- Vi. Quænam *vires* herbarum, plantarum, arborum, animalium, juxta quadruplex genus, ſint; quænam ſympathiæ & antipathiæ rerum.
- Ve. Quæ *vera*, quæ falſa ſint medicamenta, exactè diſcernat.
- G. Quæ ad perfectæ ſanitatis conferant *fruitionem*; quæ eſt prophylactica ſeu medicina præſervativa.
- ☰ Quænam plantarum, fructuum, ſeminum, foliorum, radicum, metallorum, ſaporum, odorum, *differentiæ ſint*, exactè diſcernere.
- ♡ Quænam ad effectum medicinalem *concordent*, id eſt, harmonicum medicamentum conficere aptum ad contemperandas inter ſe harmonicè qualitates rerum.
- ☌ Quomodò *contrarii* morbi contrariis mediis propulſari poſſint & debeant; ubi ingens de temperamentis & humoribus, ad rerum applicabilium temperamenta, campus aperietur.
- ☌ Quænam ſint *principia* rerum medicinalium; quid quælibet ex enarratis rebus aſſumpta cauſent, agant in cura membrorum.
- ⊙ Quænam ſint *media* tum ad conſervandam ſanitatem, tum ad ejus defectum curandum opportuna & appropriata.
- ☌ Quis ſit *finis*, cur DEUS ſingulis rebus tam inſignes virtutes infuderit.
- M. Æ. Min. Quænam ex rebus enarratis *majorem* vim habeant, quæ *æqualem*, quæ *minorem*, ut ea per exceſſum & defectum harmonicè contemperari poſſint.

Habes hîc modum Medicæ Scientiæ objecta diſponendi, eo ordine principiorum, quem vides; quo quidem nihil ad ea memoriâ conſervanda facilius eſt.

2. Hæc ſi denuo per Regulas Quæſtionum diſcuſſeris, habebis iterum ingentem innumerarum propoſitionum per 18 Artis principia examinandarum congeriem.

3. Si hæc eadem applices 9 Subjectis univerſalibus; habebis iterum novam diſputandi materiam, & quidem,

Per
- △ De Medicina ſacra, morbiſque *divinis*, quos Hyppocrates τὰ θεῖον vocat.
- De Medicina ab *Angelis*, nonnullis revelata contra morbos incurabiles.
- ◎ De mirabili influxu *Cœlorum*, quibus corpora noſtra ſubdita afficiuntur diſponunturque tum ad morbos, tum ad ſanitatem; ubi de Medicina Chronica, climacterica, aſtrali.
- □ De morbis *elementorum*, quæ eorundum eſt quædam intemperies, unde & conſequenter intemperies humorum in corporibus humanis reſultat.
- De Characteriſtica Medicina, quæ ex *humani* corporis membrorum ſimilitudine ad res naturales reſultat; de quibus in Analogica arte tractavimus; & an, & cur ob hominem omnia condita ſint; ubi & de Anatomia humani corporis, & analogia ad totum Mundum.

Per

Per
- De *animalium* quadrupedum, volucrum, aquatilium, inſectorum natura & proprietate.
- Ubi de *vegetabilis* naturæ arcanis magnum emergit argumentum, quod Botanica docet.
- Ubi de *mineralis* naturæ viribus & facultatibus ingens materia ſuggeritur, quem Chimia ſibi vendicat.
- Ubi de inſtrumentis medicis & *accidentibus*, juxta novem *prædicamenta* examinandis nova ſubminiſtratur materia; ut Quanta debeat eſſe medicina juxta doſin; Qualis juxta qualitatem; ad quæ membra potiſſimum referatur; quid agat, quid patiatur; Ubi & quis locus ſanitati potiſſimum aptus & idoneus ſit; Quando & quo tempore, qua ſtellarum configuratione medicina exhibenda; quis ſitus ægris in lecto commodior ſit ratione morborum; quis Habitus debeat eſſe infirmis ad injurias extrinſecas propulſandas.

Vides igitur, quantam materiam ſubminiſtrent noſtræ Artis principia ad Medicam ſcientiam methodicè diſponendam.

His itaque fuſè expoſitis, jam unum atque alterum exemplum adducamus, ut ex iis veluti ex prototypis principiorum noſtrorum applicatio luculentius patefiat.

CAPUT II.

PARADIGMA I.

DEſumpſimus paradigmatis argumentum ex Hippocratis Aphoriſmo 10. Sect. 2. ubi ſic dicit Medicorum parens.

Τὰ μὴ καθαρὰ τῶν σωμάτων ἐπὶσον ἂν φέρῃς, μᾶλλον βλάψεις.

Non pura corpora quotieſcunque nutriveris, iis magis nocebis.

Non neſcio hanc quæſtionem ab aliis quoque tractatam, ſed nos eam noſtris principiis hoc loco ita pertractabimus, ut prototypon eſſe poſſit omnium aliarum quæſtionum, quæ in Theologia, Metaphyſica, Phyſica, Ethica proponi ſolent. Quare diligenter ſibi eam Artiſta imprimat. Sed ad rem.

Quæritur itaque: *An corpora non purgata ſed impura tantò plus damni adferant, quantò ea plus nutriveris.*

℟. Affirmativè. Et primò quidem probatur per ſimplicia novem principia; deinde quoque per compoſitos Artis noſtræ terminos.

Per
- B. Quandocunque nutrimentum *bonum* miſcetur impuritatibus, tunc plus damni adferet nutrimentum, quàm utilitatis.
  Hoc fit in corporibus impuritatibus obnoxiis. Ergo.
- M. Quandocunque *multitudo* nutrimenti excedit, tunc plus damni quàm utilitatis conferet. Hoc fit in corpore non purgato. Ergo.
- D. Quandocunque nutrimentum excedens non habet *tempus* ad digerendum præſcriptum, tunc plus damni quàm utilitatis adferet.
  Hoc fit in corpore non purgato. Ergo.
- P. Quandocunque nutrimentum excedens non aptè diſtribui *poteſt*, tunc plus damni quàm utilitatis adferet.
  Hoc fit in corpore non purgato. Ergo.
- S. Quandocunque *inſtinctus* naturalis ſentit ſe gravari, tunc plus damni quàm utilitatis conferet. Hoc fit in corpore non purgato. Ergo.
- Vo. Quandocunque ultra *appetitum* nutrimentum aſſumitur, tunc plus damni quàm utilitatis inde proveniet.
  Hoc fit in corpore non purgato. Ergo.
- Vi. Quandocunque *virtus* per exceſſum nutrimenti debilitatur, tunc plus inde damni quàm utilitatis emanabit.
  Hoc fit in corpore impuritatibus obnoxio. Ergo.
- Ve. Quandocunque nutrimentum non eſt *conforme* interiori conſtitutioni, tunc plus damni, quàm utilitatis inde emanabit.
  Hoc fit in corpore impuritatibus obnoxio. Ergo.
- G. Quandocunque nutrimentum *finem*, quo *glorietur*, non obtinet, inde ſemper plus damni quàm utilitatis proveniet.
  Hoc fit in corpore non purgato. Ergo.

Per ☰

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per {
- = *Differentia* ciborum ſuperfluorum peſſima eſt, corporibus malignis humoribus oppletis.
- ♡ Continuata diæta *concordantium* ciborum moderatè ſumptorum, ſanitati maximè conſentanea eſt, præſertim corporibus impuritate affectis.
- ○● Quæ *contrariis* qualitatibus conſtant nutrimenta, deſtruunt in impuris corporibus ſanitatem, naturales facultates turbant, & mortem accelerant.
- α In impuris corporibus nutrimenta ſuperflua efficiunt intemperiem humorum, & omnium morborum *cauſa* ſunt.
- ⊙ *Media* diverſorum nutrimentorum non ſunt conſentanea corporibus non purgatis & humoribus oppletis.
- ω Contra *finem* ſanitatis dantur impuris corporibus nutrimenta ſuperflua.
- M. In impuris corporibus tantò damnoſior eſt nutrimentorum aſſumptio, quantò eſt *copioſior*.
- Æ. Impuritatibus oppleta corpora debent per ſubtractionem nutrimentorum ad *æqualitatem* & temperiem traduci.
- Min. Ubi eſt oppletio humorum, ibi *minor* copia alimentorum aſſumenda eſt; ut, quod ſuperfluum eſt, per diminutionem ad temperatum ſtatum reducatur.

Per terminos Compoſitos & mixtos, tam ex principiis abſolutis, quàm reſpectivis.

1. Per B. & S. Omnis ciborum aſſumptio, quæ non *dignoſcitur bona*, eſt læſiva ſanitatis.
   Talis eſt promiſcua differentia ciborum. Ergo.
   Ratio, quia cauſat cruditates, repletiones, obſtructiones in ſtomacho, ventre, venis.
2. Per B. & = Omnis aſſumptio ciborum, quæ *diverſis* corporis partibus membriſque cauſat diverſas indiſpoſitiones, eſt nociva.
   Talis eſt ſuperflua ciborum in corpore impuris humoribus repleto aſſumptio. Ergo.
   Ratio Minoris. Quia partes læſæ totam deſtruunt ſanitatem; quia non poteſt perfectam facere concoctionem, unde omnia mala.
3. Per B. & ⊙ Illa non eſt *bona* nutritio, quæ non poteſt eſſe *medium* ad ſanitatem.
   Sed differentium ciborum aſſumptio in impuris corporibus non poteſt eſſe medium ad ſanitatem. Ergo.
   Ratio Majoris. Quia omnis nutritio tendit ad ſanitatem, veluti medium ad finem.
   Ratio Minoris. Quia onerat corpus, impurum indigeſtumque reddit per multiplicationem digerendorum.
4. Per S, = Diſcreta ciborum aſſumptio debet ordinari & *diſponi* ad totalem ſtatum corporis, *differenteſque* partes ejus.
   Sed hoc non fit in corpore non purgato. Ergo.
   Ratio. Quia membra nequeunt ritè propter dictas rationes fungi munere ſuo.
5. Per S. ⊙ Illa *media* ſunt inordinata & deſtructiva ſanitatis, quæ corpus ipſum perturbant.
   Talia ſunt nutrimenta ſuperflua, quæ tribuuntur corpori non purgato. Ergo.
   Ratio. Quia illud ob novum laborum onus, humorumque contrarietates infirmari neceſſe eſt.
6. Per S. B. Omnis *indiſcreta* cibi & alimentorum aſſumptio ſummoperè nocet ſanitati.
   Sed talis eſt, quæ tribuitur impuritatibus obnoxio corpori. Ergo.
   Ratio. Quia ingurgitatio affert infirmitatem & mille morborum genera, unde mors reſultat. Ergo.
7. Per = ⊙ Omnis *differentia mediorum* ad aliquem finem ordinata, ſi ſe invicem impediant, eſt damnoſa & læſiva: quia cum talibus mediis finis obtineri non poteſt.
   Sed talis eſt nutrimentorum aſſumptio ab homine non purgato à vitioſorum humorum miſcella, quæ ſummopere facit laborare infirmum. Ergo.

8. Per

8. Per = B. Quantò plura *incommoda* accidunt humano corpori, tantò illud magis gravant & lædunt.
   Sed quando impuris humoribus ſubjecto corpori tribuuntur & *communicantur* cibi & alimenta *differentia* & diverſa, accidunt majora incommoda. Ergo.

Cùm calor naturalis inſufficiens ſit ad concoquendum & digerendum; unde plenitudine humorum oppreſſum corpus reſiſtere minimè valet.

9. Per = S. Uti *differens* eſt humorum ordinatio & *diſpoſitio* corporis, ita differentem quoque poſtulat nutritionem; quia ſimilia ſimilibus nutriuntur, & differentia differentibus.
   Sed quando corpus eſt oppletum humoribus vitioſis, tunc naturaliter aliam refugit ſupervenientem repletionem.
   Ergo quantò plus nutriuntur, tantò plus læduntur.
10. Per ⊙ B. Tunc *media* curationis *bona* eſſe non poſſunt, & damnoſa ſunt, quando malum afferunt corpori ſanando (cum finis evacuationis ſit ſanitas.)
    Sed quando impuris humoribus obnoxio corpori dantur alimenta ſuperflua, certè illud damnum notabile incurrere neceſſe eſt; quia illud replent magis. Ergo.
11. Per ⊙ S. *Media*, quæ non recto *judicio* adaptantur ſanitati, illa nequeunt conferre quicquam, ſed potius lædunt.
    Talis eſt adminiſtratio ciborum facta & tributa corporibus impuris, & à peccante materia non purgatis.
    Quia impediunt facultatem digeſtionis, nè rectè operari poſſit. Ergo.
12. Per ⊙ =. *Media* inter ſe *differentia* & impedientia ſe invicem non poſſunt conducere corporibus impuris.
    Ergo talia corpora quo plùs nutriuntur, eò magis offenduntur.

Per Principia reſpectiva ordine ſe ſequentia hoc idem probabis.

His poſitis, hæc omnia denuò per Quæſtiones deducere poteris, eo qui ſequitur modo:

1. *Quæſtio* 1. *Utrum nutritio ordinata ſit ea, quæ eſt ſine differentibus cibis?* R. Affirmativè: Quia alioquin ſanitas perturbatur iſta ciborum congerie, & non poteſt facere bonam digeſtionem.
   2. 2. *Quanta ſit perfectio nutritionis ordinatæ ſine differentibus cibis?* R. Per B. =. Eſſe maximam; quia cùm non differant cibi quantitate aut qualitate, ſunt faciliores ad digerendum.
2. 2. 3. *Utrum nutritio ordinata debeat eſſe ex appropriatis & non ſuperfluis cibis?* R. Affirmativè. Quia ſi non ſunt, deordinantur in impuro corpore, & magna mala cauſant.
   2. 4. *Quanta debeat eſſe nutritio?* R. Debere eſſe proportionatam viribus & facultatibus hominis, ne multitudine obruantur impedianturque in operationibus.
3. 2. 5. *An nutritio, quæ fit in partibus differentibus corporis ſit facilis ſine differentibus impedimentis?* R. Affirmativè. Quia remotis impedimentis faciliùs operantur agentia naturalia.
   2. 6. *An facilis ſit iſtiuſmodi nutritio?* R. Eſſe facilem; Quia quando non ſunt humores maligni & contrariantes, nutritio facilis eſt, cùm non impediantur à contrario.
4. 2. 7. *Utrum nutritio bona in animali ſit cum mediis ordinatis ad ſanitatem?* R. Affirmativè. Quia cibi non proportionati nocivi ſunt, contrà proportionati ſalubritatem inducunt.
   2. 8. *Quantum conferat nutritio bona cum mediis ordinatis ad ſanitatem?* R. Conferre plurimùm, quia per ea tanquam per ſimilia & naturæ conſentanea ſanitas propagatur, & homo conſervatur.
5. 2. 9. *Utrum nutritio ſit ordinata cum mediis correſpondentibus ſubſtantiæ alendæ?* R. Affirmativè. Quia ſimile ſimili augetur & conſervatur.
   2. 10. *Quantum juvet nutritio, cum mediis correſpondentibus, ſubſtantiæ alendæ?* R. Juvare plurimum, quia per ſimiles cibos natura alenda maximè conſervatur, & juvatur animal.

Universidad de Deusto
Biblioteca

6. Quæstio 11. *Utrum nutritio ordinata actuetur & perficiatur per unum solum cibum?* R. Affirm. Quia unum nutrimentum magis præparat & disponit ad convertendum illud in aliti substantiam, quàm multa & diversa.

2. 12. *Quantum conferat nutritio ex uno solo alimento?* R. Plurimum; Quia in cibo digerendo uno & bono non ita laborat facultas concoctiva, quàm in diversis cibis, qui impuritates augent.

7. 2. 13. *An nutritio cum diversis mediis noceat impuro corpori?* R. Affirm. Quia differentia ciborum est læsiva sanitatis, & adfert ob contrarias qualitates summam in corpore non purgato perturbationem.

2. 14. *Quàm nociva sit nutritio differentium ciborum, queis alitur impurum corpus.* R. Valdè nocivam esse, quia harmoniam corporis humani, quæ in unitate consistit, destruit, & dissonantiam humorum inducit.

8. 2. 15. *An nutritio ex differenti subministratione ciborum lædat corpus?* R. Affirm. Quia differentia ciborum non concordat ob contrarias Qualitates cum substantia animalis.

2. 16. *Quantum noceat differentia ciborum.* R. Plurimùm, quia præter impuritatem in corpore radicatam, alias novas propter alimenta improportionata adjungunt.

9. 2. 17. *Utrum nutritio differentium partium sit cum cibis ordinatis?* R. Affirm. Quia partes differentes corporis requirunt subinde differentes cibos propter proportionatos iis humores in sano corpore.

2. 18. *Qualis debeat esse hujusmodi nutritio?* R. Debere esse ex cibis per se bonis, & cum bona dispositione assumentis eos; in corpore enim non rite dispositio contrarios effectus faciunt.

10. 2. 19. *Utrum nutritio conversiva in substantiam aliti sit cum cibis utilibus?* R. Affirm. Quia cùm cibi sint medium ad salutem, certum est, bonos cibos moderatè sumptos, esse medium proportionatum ad sanitatem.

2. 20. *Quantum conferat nutritio conversiva in substantiam aliti?* R. Tantum, ut ea sola substantiam aliti roboret, & in unitate harmoniæ conservet, potentemque ad resistendum contrariis faciat.

11. 2. 21. *An nutritio perfecta sit cum mediis ad invicem ordinatis?* R. Affirm. Quia tunc medium, qualis est cibus, benè unit & conjungit partes corporis alendi, quando non habet resistentiam.

2. 22. *Quanta sit hujusmodi nutritio?* R. Esse magnam; Quia tunc corpus magis roboratur, & in sua natura perficitur.

12. 2. 23. *An nutritio innoxia sit cum mediis non differentibus in qualitate cum substantia alenda?* R. Affirmativè. Quia differentia ciborum humorum perturbationem causat.

2. 24. *Quanta sit hujusmodi nutritio?* R. Esse tantam, ut quemadmodum removet omnia impedimenta sanitatis, ita ad integram sanitatem & consistentiam mirificè conferat.

Habes hìc 24 Quæstiones, juxta præcedentes 12 rationes ita ordine dispositas, ut è singulis supradictis Syllogismis duas quæstiones posuerimus ad perfectam assumpti thematis discussionem; Quas si pariter reliquis Quæstionibus applices, tunc enim ingens propositionum numerus emerget, præsertim si singulas iterum per 18 Principia deduxeris. Quæstiones denique per Regulas ampliari possunt. *Ex. Gr.* In Regula *Utrum:*

An impura corpora, quò plus nutriantur, eò magis lædantur necessariò, contingenter, possibiliter, impossibiliter. Secundò, *an lædantur quoad esse totale, quoad partes integrantes, quoad inclinationes & habitus*, & sic de cæteris in Capite de Regulis tradito. Ex quibus apparebit mirabilis & infinita quædam quæstionis propositæ extensio, quam nec ingens Tomus caperet.

Quod verò diximus de Medicis, hoc idem in omnibus aliis Argumentis, Theologicis, Metaphysicis, Physicis, Ethicis, intelligendum esse scias, cùm omnia exempla ita dispositа sint, ut parallela quadam ratione sese respiciant; Sed hæc periti Artistæ industriæ relinquenda sunt; omnia enim hìc prosequi, infiniti propè laboris foret.

Sed

Sed ne omittam, quod hoc loco maximi momenti est, & sunt *Consectaria*, quæ ex dictis propositionibus emergunt: scilicet; *Quòd impura corpora, quò plus nutriantur, eò magis lædantur*; quod quidem intelligendum esse scias:

Quoad totalem communicationem corporis.

Hinc sit consectarium

1.	Per B.	Læsionem fieri, quoad	Totalem *communicationem* corporis aliti.
2.	M.		*Extensionem* tam intrinsecam, quàm extrinsecam.
3.	D.		*Durationem* & conservationem vitæ.
4.	P.		*Potentias* & facultates aliti.
5.	S.		*Instinctum* naturalem, cui contrariantur.
6.	Vo.		*Appetitivam* facultatem.
7.	Vi.		Et *vires* & facultates naturales.
8.	Ve.		Totius partiumque *firmitatem* & consistentiam.
9.	G.		*Finem* & *quietem*, quam non adipiscitur.
10.	☽		*Differentes* partes aliti.
11.	♀		*Unitatem* & harmoniam sanitatis.
12.	☌		*Contrarietatem* intrinsecam, oppletionemque alimentorum in eo.
13.	☿		*Causas* effectivas sanitatis.
14.	☉		*Media* improportionata ad salutem.
15.	♂		*Finem*, quem obtinere minimè potest.
16.	M.		*Majoritatem* prædominantis alimenti læsivi sanitatis.
17.	Æ.		*Æqualitatem* modi unionis, quæ impeditur.
18.	Min.		*Minoritatem* partium & graduum complexionis ejusdem.

Sed dices primò: Alimenta data impuris corporibus alunt ea & roborant: ergo non lædunt. R. Lædere ea per superfluitatem, non per moderatam sumptionem.

Dices secundò: Alimenta distrahunt & repellunt malos humores, & corroborant animal: ergo non lædunt. R. Lædere, quia impuris humoribus vitiata corpora non possunt facere suas operationes; unde tantum abest, ut humores malignos expellant, ut potiùs eos augeant.

Hoc pacto singulis propositionibus opponere quis poterit; quæ tamen vel ex ipsis propositionum rationibus nullo negotio solvi possunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTIS MAGNÆ SCIENDI, *SIVE* COMBINATORIÆ,

LIBER OCTAVUS,

Paradigmata Artis noſtræ ex Ethica, & Juriſprudentia exhibet.

SECTIO I.

Ethica applicata.

CAPUT I.

De definitione Ethicæ, & an ſit ſcientia.

PHiloſophia moralis, ſeu Ethica nihil aliud eſt, quàm morum in ultimum finem, ſive naturalem, ſive ſupernaturalem dirigendorum ſcientia.

Eſtque triplex: *Monaſtica*, *Oeconomica*, *Politica*. Hæc iterum triplex: *Democratia*, *Ariſtocratia*, *Monarchia*; De quibus ordine agendum eſt per totidem Paradigmata.

Eſt igitur Ethica propriè dicta ſcientia, quod ex 18 Artis noſtræ principiis ita deducitur.

Per { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Illa eſt propriè dicta Scientia practica; Quæ

- Per vera principia & cauſas benè agendi viam ad ſummum *bonum* monſtrat.
- Per cauſas & principia practica animos ad *arduа* & difficilia virtutis amore incitat.
- Ex principiis & cauſis univerſalibus practicis viam benè beatéque *vivendi* demonſtrat.
- Animum ad amplexandas virtutes, & vitia deteſtanda *rationibus* irrefragabilibus potentem reddit.
- Quòd bonum amandum, vitium fugiendum ſit, *cognoſcere* docet, & cognitis principiis per virtuoſas operationes illud exequi imperat.
- Ex ſuis principiis nil præter virtuoſam actionem *appetendum* amandumque eſſe oſtendit.
- Regulas *virtuoſarum* operationum præſcribit, & per dictamen rectæ rationis ad uſum convertit.
- Per æterna *veritatis* principia verè, benè, beatèque vivendi viam aperit.
- Ex cognitione ſummi boni, *pacem* tranquillitatemque animi conciliat.

} Talis eſt Ethica. Ergo.

Per =

Per { = ♡ ∞ α ⊙ ω M. Æ. Min. } Illa eſt propriè dicta Scientia practica; Quæ

- Perturbationes & *diſſidia* mentis cum appetitu ſenſitivo domat & ſubjicere docet.
- Ex multitudine finium in *unum* ſummum collimare docet.
- *Contrarietatem* paſſionum, quibus mens perpetuò veluti fluctuando luctatur, ad concordiam & harmoniam reducit.
- Ex *principiis* practicis cognitis vitam felicem omnique laude dignam cauſat.
- Per conſultationem & electionem *media* ſuppeditat infallibilia ad virtutum omnium conſecutionem.
- Docet ultimi *finis* conſecutionem & fruitionem.
- Quod bonum *majus* in rebus humanis ſit, quod *minus*, quod magis amandum fugiendumve, judicat.

} Talis eſt Ethica. Ergo.

Explicatio dictorum uberior.

Major ſingulorum propoſitio probatur: Quia Ethica eſt verus intellectûs habitus, & vis ipſi inhærens, cujus beneficio de rebus agendis fugiendiſque facilè judicat.

Non eſt tamen *Sapientia*, quia de DEO & ſeparatis mentibus rebuſque altiſſimis non diſputat.

Neque eſt *Ars* propriè ſumpta, quia non occupatur circa materiam exteriorem, ſed circa internas voluntatis operationes, in quantum ad bonum dirigibiles ſunt; ſi tamen quandoque tractat de rebus externis, ut: fortiter pro patria dimicandum; id in tantum facit, in quantum voluntas per intrinſecos ſuos actus conſtanter ſtatuit pro patria dimicandum; atque adeò externas operationes tantum ſe habere veluti inſtrumenta, quibus quod interiùs ſtatuit voluntas, exequatur.

Neque eſt *Prudentia* propriè ſumpta, quia prudentia eſt propriè de rebus & circumſtantiis particularibus, in quantum eſt rectæ rationis dictamen rerum nunc & hìc faciendorum; quod non facit Ethica, quæ de actione voluntatis tantùm agit in univerſum, traditque generales tantùm de virtutibus amplexandis, averſandiſque vitiis leges; In quantum tamen prudentia ſubinde utitur principiis univerſalibus, illa utique mutuat ab Ethica, & proinde *ſcientiæ* nomine gloriari poteſt.

Objicies. Scientia eſt tantùm de rebus neceſſariis; Ethica non eſt de rebus neceſſariis, ſed liberis & contingentibus. Ergo non eſt propriè ſcientia.

℟. Diſtinguendo majorem: Nulla ſcientia eſt de rebus liberis in particulari, ſunt enim hoc pacto incertæ & mutabiles, concedo; in univerſum, nego; ſive quod idem eſt, in actu exercito, concedo; in actu ſignato, nego.

Eſt ergo Ethica Scientia non ſpeculativa, ſed practica; quia non quieſcit in objecti ſui cognitione, ſed tranſit ad opus, regulaſque agendi tradit.

Unde & concluditur, Objectum Ethicæ non eſſe hominem ut ſic, neque voluntatem, neque appetitum, neque virtutem, neque ſummum bonum, aut quidlibet ſimile. Non homo, neque voluntas, aut appetitus; quia proprietates hominum, voluntas, aut appetitus, non tractantur ab Ethico, ſed à Phyſico; neque ſummum bonum eſt primariò objectum Ethicæ, ſed ſecundariò: quia non tractat primariò de ſummo bono, ſed in quantum per virtuoſas actiones comparabile eſt; neque virtus eſt propriè objectum; quia objectum adæquatum natura ſua aliò referri non debet, ſed ad ipſum revocanda alia omnia; ſed virtus revocatur ad actionem humanam honeſtam.

Concludimus igitur, Objectum Ethicæ materiale eſſe Actionem humanam, prout ſpectatur in genere moris, non entis; cujus partes & proprietates ſunt, liberum arbitrium, & habitus illi, qui voluntatem ad actus honeſtos eliciendos inclinant per actiones elicitas & imperatas, ad quod revocatur quoque bonitas & malitia moralis.

Formale verò ejus objectum eſt actio voluntatis per præcepta benè vivendi ad bonum & finem ultimum dirigibilis; uti enim ſe habet actio intellectûs ad Logicam, ita actio voluntatis ad Ethicam; atqui actio intellectus in tantum Logicæ objectum eſt, in quantum dirigibilis eſt ad veritatis inquiſitionem per præcepta diſſerendi; ergo & pari ratione Ethicæ objectum conſiderari hoc loco poteſt, in quantum actio voluntatis dirigibilis eſt per præcepta benè vivendi ad boni conſecutionem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hiſce præmiſſis, nunc ad ea, quæ noſtri inſtituti ſunt propria, tranſeamus, videlicet ad Ethicam per artis noſtræ principia demonſtrandam.

Quæritur itaque primò: *Quid ſit Virtus moralis?*
Reſpondeo juxta principia Artis noſtræ.

Per	B.	Virtus eſt habitus, qui hominem	*Bonum* prudentemque in actionibus ſuis facit.
	M.		Ad ardua & *magna* felicitatis conſequendæ gratia excitatum reddit.
	D.		*Conſtantem* & imperturbabilem in ſuis actionibus virtuoſis facit.
	P.		*Præpotentem* & ultra communes hominum conditiones exercitio ſuo elevat.
	S.		*Sapientem* & prudentem in omnibus operationibus reddit.
	Vo.		Solùm quod bonum, honeſtum, jucundum & delectabile eſt, *appetere* facit.
	Vi.		Magnis *vtribus* ad adverſis reſiſtendum inſtruit.
	Ve.		*Veritatis* amantem reddit omnis doli expertem.
	G.		Tranquillitate & perfecta mentis *quiete gloriari* facit.

Quæ eodem modo per novem principia reſpectiva deduci poſſunt.

Eſt itaque Virtus habitus præelectivus, qui in potentia ad nos relata ſecundum rectam rationem per prudentiam definita conſiſtit.

Dixi *præelectivus*, *in potentia ad nos relata*; quia habitus hujuſmodi uti non eſt de rebus neceſſariis, ita non neceſſitat, neque libertatem tollit; ſed quid ſecundum rectam rationem faciendum, quid fugiendum ſit, per prudentiam determinat.

Unde conſequitur, omnem virtutem conſiſtere inter extrema vitioſa veluti medium quoddam; quod ſi tenueris, tunc veram virtutem conſecutus dici poteris.

Hujuſmodi virtutes undecim refert Ariſtoteles, juxta totidem objecta earum; tot enim ſunt virtutes, quot objecta; ſed ſunt undecim objecta, ergo totidem virtutes morales. Sed hæc in ſequenti typo contemplare.

Objecta.	*Vitioſa extrema.*	*Virtuoſ. medium.*	*Vitioſa extrema*	
1. In rebus arduis & difficilibus.	Metus.	Fortitudo.	Audacia.	Quod enim in rebus arduis nimium timet meticuloſus, in eo nimium audax excedit, nulla habita ratione periculi; fortis ſolùm medium tenet, dum & timet & audet prudenter.
2. Dolor & Voluptas.	Impotentia.	Temperantia.	Intemperantia.	Intemperans medium ſuperat, ſtupidus in modo deficit; temperans mediocritatem ſectatur.
3. Pecunia parva.	Avaritia.	Liberalitas.	Prodigalitas.	Prodigus in largiendo medium ſuperat, in accipiendo deficit; avarus contra in dando deficit, in accipiendo modum ſuperat: liberalis utrobique modum & medium ſervat.
4. Pecunia magna.	Sordities.	Magnificentia.	Luxus.	Luxui deditus medium ſuperat; ſordidus modum deſerit; magnificus mediocritatem ſervat.
5. Honor magnus.	Puſillanimitas.	Magnanimitas.	Superbia.	Superbus medium ſuperat; puſillanimus modum deſerit; magnanimus medium amplectitur.
6. Honor parvus.	Incuria honoris, famæ.	Studium honoris & famæ.	Ambitio.	Ambitioſus medium ſuperat; honoris & famæ contemptor modum deſerit; honoris & famæ cura medium ſequitur.
7. Ira.	Lentitudo.	Manſuetudo.	Iracundia.	Mediocritatem ſuperat iracundus; deſerit inſenſatus; ſervat manſuetus & clemens.
8. Veritas.	Diſſimulatio.	Veracitas.	Arrogantia.	Modum ſuperat arrogans; deſerit diſſimulator & hypocrita; ſervat verax.
9. Jocus.	Ruſticitas.	Urbanitas.	Scurrilitas.	Scurra medium ſuperat; ruſticus deſerit; urbanus medium tenet.
10. Converſatio jucunda	Aſſentatio.	Comitas.	Moroſitas.	Aſſentator medium ſuperat; moroſus deſerit; comis mediocritatem ſervat.
11. Juſtitia.	Infra ſortem.	Æquitas & Juſtitia.	Supra ſortem.	Rigidus medium ſuperat; remiſſus nimium juſtitiam deſerit; Juſtus æquat.

Vides

Vides hîc Virtutem inter duo extrema & oppoſita vitia contineri; quæ quomodocunque inter ſe comparentur, ſemper pugnant inter ſe extrema cum extremis, & utraque extrema cum medio; Ideò vitioſi virtute præditos vituperant, & timidus fortem vocat audacem; audax appellat timidum ſibi contrapoſitum; unde major eſt inter extrema contrarietas, quàm inter extremum & medium, ut patet ex terminis; ſubinde tamen exceſſus magis opponitur medio, quàm defectus; nonnunquam magis opponitur defectus medio, quàm exceſſus; ut intemperantia magis opponitur temperantiæ, quàm ſtupiditas illa ab omnibus voluptatibus abhorrens; quia homo magis inclinatur ad voluptatem, quàm ad ſtupiditatem, atque adeò magis opponitur intemperantia temperantiæ, quàm alteri extremo. Contrà defectus magis opponitur medio, quàm extremo ſuo; quia ignavia magis opponitur fortitudini, quàm audacia, quia magis ab eo recedit; unde non conſiſtit in medio Arithmetico ſed Geometrico.

His præſuppoſitis, jam ut ſcias, quid ſit virtus, & ad quæ principia tam abſoluta quàm reſpectiua quælibet revocetur, appono ſequentem tabulam.

B.	Beneficentia, Liberalitas, Munificentia.
M.	Magnanimitas, Magnificentia, magna & ardua prudenter peragit.
D.	Fortitudo, conſtantia, in proſperis & adverſis durat.
P.	Politica virtus triplex: Monarchica, Ariſtocratica, Reip. Oeconomica.
S.	Sapientia, prudentia, fides divina.
Vo.	Amor, charitas, ſpes, miſericordia, clementia, manſuetudo.
Vi.	Virtutes omnes.
Ve.	Veritas, veracitas, ſimplicitas.
G.	Tranquillitas animi, gaudium, fruitio boni.
=	Seceſſus, ſolitudo, contemplatio.
♡	Pax, concordia, unio cum DEO.
∞	Caſtitas, continentia, temperantia.
α	Cognitio ſui ipſius.
⊙	Sollicitudo mediorum acquirendorum ad virtutis poſſeſſionem.
ω	Summo bono fruendi deſiderium.
M.	Majorum bonorum electio.
Æ.	Juſtitia, æquanimitas, accommodatio.
Min.	Humilitas, patientia.

Harum unamquamque per omnia tam abſoluta quàm reſpectiva principia deducere poteris, uti in ſequentibus exemplis patet.

PARADIGMA I.

Quæritur ſecundò: *An Juſtitia virtus propriè dicta ſit; & quid ſit?*
Reſpondeo affirmativè; & ſic per 18 principia probatur.

B. Æ.	Illa eſt verè & propriè dicta virtus; Quæ	Se diffundit *æquè* ad omnia *bona*, & homines ex malis bonos facit.	Talis eſt Juſtitia. Ergo eſt verè & propriè virtus; quæ omnia bona facit.
M. Æ.		*Magnos æquè* ac parvos juxta uniuscujuſque merita aut demerita dijudicat ad præmium vel pœnam.	
D. Æ.		*Conſervatrix* eſt regnorum & imperiorum omnium, ex *æquo* omnia durare faciens.	
P. Æ.		*Potentes* regnare facit *æquè* ac ſubditos legibuſque ſubjectos obedire facit.	
S. Æ.		*Sapienter* diſponit de benemeritis præmio, de impiis ſupplicio proportionato afficiendis.	
Vo. Æ.		Eſt *voluntas* perpetua & conſtans reddendi unicuique quod ſuum eſt.	
Vi. Æ.		Reges, principes, Monarchas æquè ac ſubditos gubernat, *virtutum* omnium forma, omnem exceſſum aut defectum vitiorum ex merito aut demerito *æquans*.	
Ve. Æ.		Juxta *veritatem* & *æquitatem* omnia decernit.	
G. Æ.		Unicuique ſtatui tam politico, quàm monaſtico *tranquillitatem* conciliat & *quietem*.	

= Æ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

♍ Æ.	Illa est verè & propriè dicta virtus; Quæ	*Distribuit* unicuique quod suum est.	Pietatem in DEUM.
♡ Æ.		Excessum & defectum omnem reducit ad *unionis concordiam*.	Amorem in patriam.
☍ Æ.		Extrema *opposita æquat* per mediocritatem.	Obedientiam & reverentiam erga superiores.
α Æ.		In omni politico statu *causat* —	Societatem Vitæ.
☉ Æ.		*Mediatricem* se constituit inter dissidia publica & privata componenda.	Communionem.
			Concordiam.
♌ Æ.		Boni communis pacem, tranquillitatem & felicitatem *unicè* intendit.	Amicitiam.
M. Æ.		*Majores æquat* minoribus per legum dictamina.	Similitudinem morum.
Min. Æ.		Quod *parum* est, à nimio subtractum ad æquitatem reducit.	Pacem parentum cum liberis, cognatis; uxorem inter & maritum.

Talis est Justitia. Ergo verè & propriè Virtus.

Habes in hoc exiguo Epilogismo, quicquid in vastissimis Libris fusè de Justitiæ effectibus, natura, proprietate descriptum est: quæ si per oppositum justitiæ extremum, quæ est injustitia, aliter probare velis, nihil aliud tibi faciendum est, nisi ut per negativos terminos, omnes supradictas propositiones invertas. *V. G.* per ☍. Ubi nota hæc (☍) est terminus oppositionis & contrarietatis, quam ubicunque repereris, ibi de oppositis virtutibus vitiis ratiocinium instituì tibi persuadeas, hoc pacto:

☍ B. Æ. Illa non est Virtus, quæ non se diffundit ad ullum bonum, sed ex bonis malos facit.
Talis est injustitia, cujus comites sunt calumnia, jactantia, simulatio, calliditas, dolus, fraus, malignitas.
Ergo injustitia non est propriè Virtus.

Vel aliter.

Nullum vitium se extendit ad bonum, neq; ex malis bonos facit.
Talis est injustitia. Ergo non se extendit, &c.

Atque hoc pacto procedes juxta seriem omnium propositionum, terminos affirmativos convertendo in negativos, quod luce clarius patet ex dictis. Poteris & hæc per Alphabeti columnas, uti & per varias Quæstiones, Quæstionumque Regulas in infinitum ampliare; Quæ, ne in jam sæpè sæpius repetitis tempus perdam, industrioso Lectori discutienda relinquo.

Cùm itaque Justitia Regia virtus sit, & communis omnibus reliquis virtutibus, ita nulla sine hac debitam perfectionem consequitur. Poteris & hæc omnia per analogiam quandam & præcepta in Arte Analogica à nobis tradita, per omnia subjecta universalia mirabili quadam methodo deducere.

In DEO siquidem reperitur justitia, per essentiam, non vindicativa tantùm, sed & distributiva tum in præmiandis Beatis, tum in puniendis reprobis, in ordine universi potissimum elucescens. In Angelis, sive spectes justitiam operationum intrinsecam iis, sive administrationem Mundi ad omnes justitiæ leges exactam. In Cœlis exactam motuum rationem, quæ non est aliud, nisi adæquatissima justitia perpetua & constans, quâ motus veloces & tardi ad admirabiles justitiæ æquitatisque leges, ad effectus à natura intentos producendos reducuntur. Comparet & hoc in elementorum, in mixtorum productione, temperie & ἀκρασίᾳ. De homine jam diximus. De cæteris naturæ gradibus, sensitivo, vegetabili, elementativo luculenter apparent magnæ justitiæ vestigia, ex compositione rerum adæquatissima, ad omnes æquitatis leges combinata, ex vegetabilium sensitivorumque natura, indole, ingenio, instinctu, appetitu: quorum unumquodque hucusque recensitorum denuò per octodecim principia deduci potest, & variis quæstionibus urgeri; quæ omnia recensere infiniti laboris foret.

QUÆSTIO II.

An prudentia sit verè & propriè Virtus?

Prudentia, secunda ex virtutibus Cardinalibus, revocatur ad S. Et quæsituro an sit virtus, & quid sit, hoc pacto Respondetur juxta principiorum seriem.

B. S.

B. S.	Illa propriè est virtus; Quæ	Dum *bonum discernit* à malo, quid hîc & nunc amplectendum, quid fugiendum sit, dictat.	
M. S.		*Magnarum* rerum aggrediendarum *discretionem* docet.	
D. S.		*Diù deliberat*, quod semel statuendum est.	
P. S.		*Potentiam* summam in rebus *eligendis* possidet.	
Vo. S.		Semper id, quod perfectius, amabilius & honestius, & *appetibilius* est, *suadet*.	
Vi. S.		*Virtutum magistra* est.	
Ve. S.		*Veritatem* à falsitate segregat.	
G. S.		Optimis consiliis tandem *quiescit*, & adepto *fine* fruitur.	
♍ S.		Virtutes à vitiis per *differentes rationes* separat.	
♡ S.		Quod hîc & nunc juxta *concordantiam* rationum, agendum *definit*.	
☍ S.		Sine arte & sola vi sua, qui sibi & aliis *bona* vel *mala* sunt, *circumscribit*.	
α S.		Non verbis tantùm, sed & opere spectabilem efficit animum actionibus ad virtutis normam compositis.	
☉ S.		Per *consultationem* electionemque *mediorum* actionibus humanis ad rationis normam reductis providet.	
♌ S.		*Finem* in omnibus operationibus ac *judicio* spectat.	
M. S.		*Præsidibus* aliorum propriè convenit, ad eos rectè beatéque *gubernandos*.	
Æ. S.		Actiones vitio extremorum laborantes *rationis* dictamine ad *æquitatem* ducit.	
Min. S.		*Defectus* actionum additione, & subtractione excessus *temperat*.	

Talis est prudentia. Ergo.

Est itaque prudentia perfectum rerum hîc est nunc faciendarum rectæ rationis dictamen; Distinguitur à providentia, quòd illa sit particularis, hæc universalis.

Has propositiones, si per oppositum prudentiæ vitium, (cujus comites sunt, stultitia, præcipitantia, inconsideratio, temeritas, præsumptio, cœcitas, ignorantia, &c.) converteris, terminis affirmativis præcedentium propositionum mutatis in oppositos, negativos, & habebis totidem Syllogismos negativos, quot affirmativos posueras. *V. Gr.*

☍ B. S. Illa non est virtus, quæ in operationibus suis discretionem boni & mali non habet, sed inconsulta præcipitantia omnia aggreditur.
Talis est imprudentia. Ergo.

Vel. Nullum vitium, bonum discernit à malo, neque, quid agendum, definit.
Tale est vitium oppositum prudentiæ.
Ergo virtus non est. Et sic de cæteris ordine propositionibus procedes.

Si porrò prudentiam pro providentia sub generali nomine sumas; hanc omnibus quoque subjectis partim verè, partim per analogiam quandam applicare poteris. Est enim in DEO summa de rebus omnibus providentia; est & in Angelis, Cœlis, Elementis, homine, animalibus, vegetabilibus, mineralibus &c. Quæ omnia per enumerationem partium ostendi possunt; uti in sensitiva natura, de provisione rerum sibi necessariarum; de provisione vegetabilium in attractu humorum sibi appropriatorum; in mineralibus de instinctu ad locum sibi suisque operationibus maximè convenientem. Quæ singula iterum per 18 principia deduci & ampliari possunt; & per Quæstiones, earumque regulas in innumerabilem argumentorum, capitum, titulorumque congeriem amplificari possunt. Sed hæc de prudentia sufficiant.

QUÆSTIO III.

An Fortitudo sit virtus, & quid qualisque illa?

Fortitudo, tertia ex Cardinalibus virtutibus revocatur ad D. de qua quæritur, an virtus sit? Re. Affirmativè, & illud ita per principia deduco.

Universidad de Deusto
Biblioteca

B.	D.	Illa est virtus; Quæ	Roborat mentem ad facienda *bona* & *toleranda* mala, & ad renuenda vitia.
M.	D.		*Magnanimum* in periculis, pro patria aut boni communis gratia susceptis, facit.
D.	D.		Hominem in laboribus virtutis gratia sustinendis *perseverantem* facit.
P.	D.		Animo perfectè *dominatur*, cum à vitiis tentatur.
S.	D.		Iram in *tolerandis* laboribus obviam *moderamine rationis* compescit.
Vo.	D.		Ad magnarum rerum *appetitionem*, viliumque contemptum, laborumque utilitatis ratione, *perpessionem* excitat.
Vi.	D.		Animum *perpetuò* ad audacem *virtutum* prosecutionem sollicitat.
Ve.	D.		*Veritatis* causa tormenta constanter & mortem ipsam intrepidè *sustinet*.
G.	D.		*Glorioſum* magis ducit virtutis causâ præclarè mori, quàm turpiter *vivere*; aut in servitutem redigi.
⚌	D.		Nullis *adversis* à magnis perpetrandis *separatur*.
♡	D.		*Patientiam* humanarumque rerum contemptum *animis* inserit.
⚯	D.		In *adversis* non frangitur, neque prosperis elevatur, sed utraque sorte *perseverat*.
α	D.		Virtutis amore, periculorum omnium contemptum *causat*.
⊙	D.		Prospera inter & adversa *medium* constituit animum.
☋	D.		Pro *fine* habet, vel honorem DEI, vel propriam salutem, vel boni communis emolumentum.
M.	D.		Quò *magis* premitur, eò plus *efflorescere* facit.
Æ.	D.		*Æqualem* sibi semper animum facit.
Min.	D.		*Vitia* despicit, ad altiora verò semper animum erectum habet.

Talis est Fortitudo. Ergo.

Est ergo Fortitudo media inter metum & temerariam audaciam constituta, cujus proprium est, inter adversa roborare mentem ne terreatur, inter prospera, ne plus æquo extollatur: animum instimulare semper ad exercitium boni, ipsumque confortare, ne vincatur à malis.

Quæ, uti priùs, per opposita vitia fusiùs deduces, id est, convertendo terminos præcedentium propositionum affirmativos in negativos; *V.G.* Illa non est virtus quæ contraria omnia fortitudini facit. Talis est immoderata audacia, crudelitas, &c. Ergo non est virtus.

Sunt autem vitia opposita Fortitudini, amentia, audacia, inconstantia, elatio, tyrannis, immanitas, crudelitas, & quæcunque excedunt fortitudinem; deficiunt verò à Fortitudine desperatio, stupor, pusillanimitas, mollities, diffidentia, ignavia, metus sine ratione. Atque hæc omnia vitia per negativos præcedentium propositionum terminos, ut dixi, deducere poteris.

QUÆSTIO IV.

An Castitas, continentia, & temperantia sit Virtus, & quid? ℞. Affirmativè, & sic per principia id ostendo.

⚯ B.	⊙	Illa propriè est virtus; Quæ	Summam animæ *bonitatem* largitur, dum se à vitiis *continet*, eaque superat *mediante* virtute.
⚯ M.	⊙		*Enormia* vitia animæ & contraria insultantia cohibet & compescit *mediante* continentia.
⚯ D.	⊙		In custodia sui ipsius *perseverantem* facit, perfecta *contrariorum* motuum interiorum exteriorumque *moderatione*.
⚯ P.	⊙		Hominem ad *vitiis* omnibusque animæ nocivis resistendum *potentem* reddit.
⚯ S.	⊙		Rectæ *rationis* dictamine cor à pravis *concupiscentiis* coërcet, & impetus sensuales ad *mediocritatem* reducit.
⚯ Vo.	⊙		*Appetitus* carnalis *voluptatis* in cibo, potu, venereisque actionibus, *medio* rationis compescit.
⚯ Vi.	⊙		Dum ab omnibus *vitiis* se cohibet, omnes in se plantat *virtutes*.
⚯ Ve.	⊙		*Veros* interiores animi motus à *falsis* & deceptoriis discernit.
⚯ G.	⊙		*Finem* omnibus *cupiditatibus* imponit.

Talis est Castitas. Ergo.

⚯ = ⊙

⚯ ⚌ ⊙	Illa propriè est virtus; Quæ	Hominem ab omnibus occasionibus peccandi *separat*.
⚯ ♡ ⊙		*Unionem* cum DEO conciliat.
⚯ ⚯ ⊙		Omnes *contrarios* spiritum inter & carnem motus, continentiæ *medio* cohibet & extinguit.
⚯ α ⊙		*Causas* illicitarum voluptatum in cibo, potu, venere, impedit.
⚯ ⊙ ⊙		*Mediis* opportunè constitutis, passionibus mentis ex prava concupiscentia ortis, frænum injicit.
⚯ ☋ ⊙		Omnia in hunc *finem* ordinat, ut animam & corpus ab omni pollutione servet immunem.
⚯ M. Æ.		Omnem *excessum* & *defectum* rectæ rationis dictamine & judicio æquat.
Min. ⊙		Talis est Castitas. Ergo.

Differt hæc à Justitia, Fortitudine, Prudentia, quod illa, quæ sensuum concupiscentiam concernunt, in cibo, potu, & venereis propriè cohibeat, & mediocritatem inducat; Justitia verò inter justum & injustum; Fortitudo opposita metum & inconsultam audaciam cohibeat medio rationis; Prudentia inter stoliditatem & temeritatem medium rationis; hæc verò inter excessum & defectum luxuriæ medium ponat; Suntque hæ Virtutes Cardinales, quæ omnium reliquarum Virtutum chorum moderantur. Sed hæc jam de iis sufficiant. Quare ad tres Theologicas virtutes transeamus. Sit itaque

QUÆSTIO II.

An Fides sit Virtus, & Qualis?

Fides duplex hîc in considerationem venit: *Humana* & *Divina*: utramque paucis prosequemur. Revocatur autem Fides ad Ve.

Fides cùm sit eorum, quæ non apparent, & quæ futura esse certò existimantur, pro modo eorum, quæ in credulitatem cadunt, distinguitur. Quare alia est Humana, hoc est de rebus humanis, ut cùm humanis verbis fidimus; alia est Divina, quando certò credimus revelationi divinæ innixi, id est, quæ non cognoscimus apertè, & evidenter, sed effectus videmus.

Quod ad primam. Jam ferè nihil est in hoc sæculo, quod partim nobis non innotescat ex fide, omnibus horis vita humana credit. Serit Agricola ea fide impulsus, quòd credit venturos imbres solisque calorem ad optimam messem opportunum. Contrahuntur matrimonia in fide prolis futuræ. Traduntur præceptoribus discipuli, quod credant in eos eruditionem transfundi posse. Imperii insignia assumuntur, dum credimus populos obsecundaturos. Fide nauta se aperto periculo exponit. Fide, quod in annalibus scriptum invenitur, verum credimus fuisse. Fide omnes obligationes contrahuntur, cùm de occultis cordium cogitationibus non liceat judicare, verbis & promissionibus nos exponimus; hinc patet, ut cùm maximè fide in humanæ societatis commercio opus sit, neque sine ea vivere queamus; Fides quoque publico consensu exsolvenda sit, ab hominibus & contra perfidos varia constituta pœna: unde hanc virtutem esse maximè necessariam, hisce argumentis probabis.

B.	Ve.	Illa est vera virtus; Sine qua	Nulla hominum conversatio & *commercium* conservari potest.
M.	Ve.		Nihil *magnum* & arduum perfici potest.
D.	Ve.		Nihil in humanis rebus *durare* potest.
P.	Ve.		*Principes*, *Reges*, *Imperatores*, omnesque Rerumpubl. administrationes in vanum laborant.
S.	Ve.		Omnia *Consilia*, omnia arcana cordium consistere non possunt.
Vo.	Ve.		Nulla *voluntas* explicari potest.
Vi.	Ve.		Nulla *virtus* consistere potest.
Ve.	Ve.		Nulla in mundo *veritas* est.
G.	Ve.		Omnis humana *gloria* & *quies* sine suo frustratur.
⚌	Ve.		Innumera *dissidia* nascuntur in Rebuspublicis.
♡	Ve.		Mundus *contrarietatibus* involvitur.
⚯	Ve.		Innumera mala *causantur*.
α	Ve.		Nulla datur in politicis *pax* & *concordia*.
⊙	Ve.		Omnis *mediocritatis* ratio tollitur.
☋	Ve.		Perit *finis* Reb. publ. præfixus.
M.	Ve.		*Majores* & Superiores produntur.
Æ.	Ve.		*Æquales* dolo & insidiis enervantur.
Min.	Ve.		*Minores* ad incitas reducuntur.

Sine Fide humana omnia ista fiunt. Ergo.
Fidem humanam omnia dicta bona consequuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Multa sanè possunt animum inducere, ut pollicitum speremus, vel factum fuisse vel futurum credamus; Cæterum si è communiter accidentibus, & quotidianis exemplis atque humanæ naturæ inconstantia velimus res perpendere, vix aut nunquam fidem inter hæc caduca habendam vel dandam esse cognoscemus; usque adeò enim fides hæc fragilis, incerta, subdola & inconstans est, ut nulli rei fidendum videatur; Amicis enim aut consanguineis fidemus? at illos quotidianis se litibus divexare videmus. Qui amici sunt hodiè, leviori de causa hostes fiunt severiores; verbo:

——— *Stat nulla diù mortalibus usquam*
Fortuna titubante fides.

Ad politica & contractus si venias, pollicitis quilibet dives esse potest: si instes, lis vitâ longior, vita morte acerbior instat; si debeas, urgeberis; si repetas, amicos inimicos habebis: Si speres, in fide decipieris, atque adeò fidem habendo pecuniam amittes, diffidendo servabis. Sed hæc περέργως. Quare ad nostra.

Quæritur iterum: *An Fides supernaturalis virtus sit?* R. Affirmativè; & sic id deduco:

Fides enim hoc pacto sumpta ad Sapientiam revocatur, uti est lumen supernaturale.

B. S.	Illa est propriè virtus supernaturalis; Quæ	Quâ DEUS se suaque mysteria per revelationem *communicat* animæ *rationali*.	Talis est Fides supernaturalis. Ergo.
M. S.		Hominem divinorum *mysteriorum capacem* reddit.	
D. S.		Divinis rebus certum & *infallibilem assensum* præbere docet.	
P. S.		Animam ad quidlibet per revelationem *credendum potentem* reddit.	
S. S.		Quod non vides, *credere* docet *intellectuali lumine*.	
Vo. S.		Est *substantia* rerum sperandarum & *argumentum* non apparentium.	
Vi. S.		*Virtute* supernaturali animam illustrat, ut ea *credat*, quæ naturalem *scientiam* excedunt.	
Ve. S.		*Veritate* & certitudine uti omnes humanas *scientias* superat, ita authoritati divinæ soli innititur.	
G. S.		Hominem ad æternæ salutis *portum* ducit.	
♍ S.	Illa est propriè virtus; Quæ	Hominem ab erroribus innumeris *separat*.	Talis est Fides supernaturalis. Ergo.
♡ S.		Immediatè animam cum DEO *unit*.	
☌ S.		Omnis *contrarietatis* expers est.	
α S.		Est *principium* omnis boni, & causa felicitatis æternæ.	
☉ S.		*Medium* est ad coronam & brabeum Cœleste.	
☋ S.		Sola ad *finem* ultimum possidendum conducit.	
M. S.		Formata charitate, *major* omnibus virtutibus.	
Æ. S.		Animam DEO *similem* facit.	
Min. S.		Fundamentum & *basis* omnium virtutum.	

Vide quæ in C. 5. P. 3. de Subjectis Universalibus fusè de fide per paradigmata tradidimus.

QUÆSTIO VI.

An Spes sit virtus.

Spes duplex est, *Humana*, & *Divina*, seu supernaturalis: Illa vis est quædam innata, quam divina bonitas implantavit naturæ rationali ad solamen in adversis; Anchora miserorum, sola inter homines numen, uti Poëta canens innuit; *Omnia spe plena sunt*: & Naso rectè canit:

Hæc Dea, cum fugerent scelerata Numina terras, Naso.
In Dis invisa sola remansit humo.
Hæc facit ut vivat fossor quoque compede vinctus,
Liberaque à ferro crura futura putet.
Hæc facit ut videat cum terras undique nullas
Naufragus, in mediis brachia jactet aquis.
Sæpè aliquem solers medicorum cura reliquit,
Nec spes huic venâ deficiente cadit.
Carcere dicuntur clausi sperare salutem,
Atque aliquis pendens in cruce vota facit.

Jam

Tibull. *Jam mala finissem letho, sed credula vitam*
Spes fovet; & melius, cras fore semper ait.
Spes alit agricolas, spes dulcis credit aratris
Semina, quæ magno fœnore reddit ager.
Hæc laqueis volucres, hæc captat arundine pisces,
Cum tenues hamos addidit arte cibus.

Hinc alii ponunt spem suam, in

B. *Substantiis* rerum.
M. *Magnitudine* & multitudine divitiarum.
D. Longæ & felicis vitæ *productione*.
P. *Honoribus* & dignitatibus.
S. *Scientiarum* conquisitione.
Vo. *Voluptatum* plena fruitione.
Vi. *Virtutum* laudabili studio.
Ve. *Veritatis* investigatione.
G. *Gaudiis* & voluptatum gloria. Et sic de cæteris.

Spes Virtus Theologica, est certa exspectatio futuræ beatitudinis ex gratia & meritis proveniens, in quantum ad ipsam rem speratam, non quoad habitum; estque virtus à DEO in voluntatem infusa, qua homo inclinatur & disponitur ad beatitudinem æternam, certò, mediante auxilio DEI exspectandam, qua inter labentis seculi ruinas erecta mens viget: est enim

B. Arrha quædam *bonorum* cœlestium.
M. *Integritas* virtutum.
D. *Perseverantia* in bono.
P. *Potestas* in profligandis vitiis.
S. *Sapientiæ* Cœlestis magistra.
Vo. Cœlestis patriæ *desiderium*.
Vi. *Virtus* imperturbata.
Ve. *Verorum* bonorum executrix.
G. Animæ gaudium & *gloria*.

Sed hæc de Spe sufficiant.

QUÆSTIO VII.

De Charitate.

Charitas duplex est, *Humana* & *Divina*. Illa versatur circa parentes, cognatos, amicos, motivis extra DEUM susceptis. Hæc est immediatè propter DEUM, estque habitus & virtus supernaturalis, qua DEUS totis viribus, tota anima, tota mente propter seipsum diligitur, & revocatur ad Vo. De qua hæ quæstiones formari possunt, ratione subjecti, objecti, virtutis, ordinis, actuum.

B.	An	*Charitatis* dilectio *sistat in DEO, an se diffundat ad proximum?* R. Ad utrumque, propter DEUM.
M.		*Charitas possit augeri in* infinitum? R. Quod sic, quia versatur circa objectum infinitum. *Et an se Charitas* extendat *ad omnia, etiam creaturas irrationales?* R. Quod non, quia hæ non sunt capaces beatitudinis, nisi in quantum bona sunt hominis.
D.		*Charitas erga parentes, amicos, cognatos*, remaneat *in patria?* R. Quod sic; quia habent se per modum Proximorum, & participantium idem bonum.
P.		Possint *amari dæmones & peccatores?* R. Quod illi non, quia inimici DEI; hi verò, quoniam amici DEI fieri possunt, & quia sunt proximi nostri, diligi debent.
S.		*Charitas fundetur in* intellectu, *an in Voluntate?* R. Quod in voluntate potissimùm; quia versatur circa bonum, propter quod amamus, radicaliter in intellectu, in quantum bonum intelligimus.
Vo.		Voluntas *sit subjectum Charitatis?* R. Quod sic; quia versatur circa DEUM, ut bonus est.
Vi.		*Charitas sit* Virtus? R. Sic; quia nos DEO conjungit, & quia attingit DEUM, ut est regula humanorum actuum. *An excellentissima & summa virtutum?* R. Sic; quia in DEO sistit, & quia omnes virtutes ordinat ad ultimum finem.
Ve.		*Charitas* vera *sit virtus in infidelibus, & peccatoribus?* R. Quod non; quia non attingunt DEUM sub ea ratione, sub qua deberent.
G.		*Charitas &* gaudium *idem sint?* R. Quod non; eo quod gaudium non sit distincta virtus à Charitate, sed est actus, effectus, & fructus Charitatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

☰ ♡ ☍ α ⊙ ☋ M. Æ. Min.

Av

- *Charitas sit* differens, *an una?* ℟. Quod una; quia unum objectum, circa quod occupatur.
- *Charitas sit* unitiva? ℟. Quod sic; quia amans & res amata per amorem unum sunt.
- *Charitas habeat* contrarias *affectiones, ut iram timorem* &c. ℟. Quod non; quia Charitas foras mittit timorem, & omnia ipsi contraria.
- *Charitas sit* causa *& principium meritorum?* ℟. Quod sic; quia Charitas in via potest augeri; ergo & merita; juxta illud; remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum &c.
- *Charitas sit* medium *ad felicitatem æternam?* ℟. Quod sic; quia sine Charitate nemo salvari potest.
- *Charitas sit* finis *ultimus hominis?* ℟. Quod sic; quia DEUS increata charitas est, circa quam charitas creata versatur, ut summum bonum & finem ultimum.
- Major sit *Charitas versus unum, quàm versus alterum?* ℟. Quod sic; servatur enim ordo dilectionis, primò ad DEUM, deinde ad proximum, tertiò ad gradus propinquitatis.
- *Omnia* æquali *amore diligenda sint?* ℟. Quod sic; in quantum propter DEUM omnia diliguntur, non quoad ordinem diligibilium.
- *Charitas possit* diminui? ℟. Quod sic; in via, non solum per peccatum veniale, sed & per peccatum mortale penitus tolli; secus in patria. Ibi enim nulla diminutio timenda est, ubi jam perfecta DEI Charitas possidetur.

Habes hîc quicquid de Charitate proponi potest, juxta seriem principiorum dispositum; Quarum unamquamque iterum per Quæstiones: *Quid, cur, quantum, quale, quomodo, ubi, quando, de quo, quibuscum,* discutere licebit. Quæ omnia, ne liber in infinitum excrescat, Lectoris industriæ eruenda relinquo.

Restant in Enneade virtutum examinandæ virtutes: *Patientia* & *Pietas*. Verùm cùm jam ex multiplici paradigmatum exhibitione modum, omnes cæteras virtutes describendi, deduxerim, supervacaneum esse ratus sum, ea ad tædium Lectoris repetere. Poteris itaque non dicta tantùm methodo, sed & primò per Alphabeti Columnas tum perpendiculares, tum transversas, assumpta Virtutum themata deducere: *V. Gr.* per Columnas perpendiculares; quarum prima, ut in margine. Transversa verò B M. B D. B P. B S. B Vo. B Vi. B Ve. B G. Quæ omnia infinitam penè discurrendi de singulis materiam præbebunt. Secundò. Ex Tabula Combinatoria, in qua quot triades sunt literarum, tot media resultant Syllogismorum de omnibus & singulis formandorum. Tertiò per Cyclosophiam, quam in Secundo Libro reperies. Sed qui exempla tum in toto opere, tum in hoc præsenti potissimùm Libro rectè consideravit, is nullam quoque in hisce difficultatem reperiet. Quare hisce relictis ad alia progrediamur.

Alia methodus, quæ sine difficultate, & sine magno studio, de quacunque re moralem doctrinam concernente, differendi artem docet, Concionatoribus & Ethicæ Studiosis cumprimis usui futuram.

Hanc methodum ediderat Anno 1624. in folio patente Augustinus Nunnesius ex Ord. Carmel. quam cùm ab amicis mihi communicatam examinassem, inveni vera quidem esse, quæ author de ea, veluti quæ omnes cæteras methodos hucusque inventas, multis parasangis superet, jactat; Sed enim, cùm & ista jejunè admodum & superficialiter sit tradita, suaque difficultates adjunctas habeat, iis sublatis emendatisque eam hoc loco juxta mentem authoris paulò lucidius explicandam duxi. Itaque methodus hoc pacto instituitur.

Primò posuit Author eicosiadem quæstionum, sive quod idem est, selegit 20 verba activa, quæ serviunt, quæstionibus formandis.

Secundò selegit hecatontadem terminorum, sive 100 virtutes morales, quæ loco sunt subjectorum in formandis propositionibus; atque hisce totam in arte procedendi rationem complet. Viginti erotematicos verborum terminos unà cum hecatontade virtutum moralium subjunximus.

Horum itaque praxin per decem usus, multiplici paradigmatum congerie deduco, ut sequitur.

Hecat.

Hecatontas 100 *terminorum, qui comprehendunt præcipuum, quod in morali doctrina traditur; divisi in decem decades.*

Eicosias Quæstionum.						
1.	Disponat.	Fides.	Spes.	Auxilia.	Vocatio.	Lux.
2.	Consequatur.	Amor.	Fidelitas.	Spiritus.	Abrenunciatio.	Perfectio.
3.	Augeat.	Bonitas.	Liberalitas.	Misericordia.	Beneficia.	Æstimatio.
4.	Conservet.	Obedientia.	Timor.	Humilitas.	Resignatio.	Paupertas.
5.	Extendat.	Oratio.	Solitudo.	Unio.	Altitudo.	Anxietas.
6.	Crescat.	Sanctitas.	Perseverantia.	Propositum.	Renovatio.	Castitas.
7.	Facilitet.	Fortitudo.	Valor.	Consecutio.	Resistentia.	Victoria.
8.	Fructificet.	Gubernatio.	Capacitas.	Prudentia.	Consilia.	Justitia.
9.	Elevet.	Pax.	Suavitas.	Providentia.	Præventio.	Rectitudo.
10.	Affigat.	Felicitas.	Altitudo.	Appetitus.	Satisfactio.	Centrum.
Si. An. Utrum.						
11.	Inclinet.	Illustratio.	Conversio.	Contritio.	Pœnitentia.	Justificatio.
12.	Usui sit.	Puritas.	Superioritas.	Gratiositas.	Speciositas.	Splendor claritatis.
13.	Emendet.	Acceptatio.	Imitatio.	Succursus.	Gratia.	Redemptio.
14.	Communicet.	Deificatio.	Religio.	Exemplum.	Patientia.	Mortificatio.
15.	Reperiat.	Devotio.	Conscientia.	Sinceritas.	Quietudo.	Securitas.
16.	Debeatur.	Sollicitudo.	Exercitium.	Ædificatio.	Dedicatio.	Sacrificia.
17.	Correspondeat.	Libertas.	Triumphus.	Celebritas.	Restitutio.	Lucrum.
18.	Ordinetur.	Reformatio.	Leges.	Proportio.	Examen.	Integritas.
19.	Requirat.	Distributio.	Patrocinium.	Correctio.	Præmium.	Vigilantia.
20.	Mensuret.	Plenitudo.	Abundantia.	Gustus.	Veritas.	Potentia.

Usus hujus Tabulæ.

Has 20 quæstiones & 100 termini, ante omnia perfectè memoria tenendi sunt, ut sine hæsitatione eos recitare possis; alias frustra laborabis; neque tibi difficile videatur memoriæ mandare ea, quæ adeò mirificum effectum præstant, & tanta proficiendi in quavis doctrina arcana adjuncta habent; ita ut sola hæc Tabula loco instructissimæ Bibliothecæ esse possit; ita loquitur author Tabulæ Augustinus Numnez. Exponit autem potissimum decem usus hujus Tabulæ, ut sequitur.

Primus usus est: De quacunque assumpta propositione erues 2000 quæstiones sine difficultate & labore. Sed procedamus ad dictarum rerum demonstrationem.

Tractaturus de *Fide*, accedes primam quæstionem, quæ est: si *Fides* disponat? hanc applicando ad singulos terminos educo 100 quæstiones, hoc pacto: An fides *disponat* per spem; an per auxilia; an per vocationem; an per lucem? sequendo ordinem initialium terminorum in singulis columnis contentorum; Deinde procede ad secundam quæstionem, quæ est; an *consequatur? V. G.* An fides consequatur spem? si auxilia? si vocationem? si lucem? si conversionem? contritionem? & sic ordine per 100 terminos progrediendo. Deinde progredieris ad tertiam quæstionem *augeat*, interrogando, an fides augeat spem? an auxilia gratiæ? an vocationem? &c. Et hoc pacto has 20 quæstiones applicabis ordine 100 terminis, & habebis 2000 Quæstionum; siquidem 20 ducta in 100, faciunt 2000. Possunt autem non termini duntaxat hîc positi assumi, sed qualiscunque extra illos 100 assumptos pari pacto per quæstiones discuti poterit: *V. Gr. Solitudo* non continetur in hac 100 terminorum tabula, potest tamen nihilominus ille per quæstiones æquè benè ac alii in Tabula positi, discuti. *Exempli gratia* quærendo: An vita solitaria *disponat* ad exercitium fidei, spei, &c. juxta ordinem terminorum. Deinde simili applicatione procedes ad secundam Quæstionem: An vita solitaria *consequatur* fidem, an spem, an auxilia gratiæ &c. Est & hoc mirabile, combinationes ascendere ad 200000 Quæstionum; hoc pacto: 20 quæstiones ductæ in 100 terminos dant 2000; quoniam verò 100 quæstiones possunt applicari cuilibet termino, quorum Combinatio cum quæstionibus facit 2000. 100. ducta in 2000. dant 200000. Patet ergo dictorum veritas.

Secundus Usus hic est; Quod ad quamlibet Quæstionem respondere poteris affirmativè, vel negativè, & inde 100 rationes manifestas educes, quæ sine labore & difficultate probantur; & hoc fit, applicando quæstionum verba ad id, quod ad probandum assumitur. *V. G.* Quæritur: *An fides disponat per amorem?* ℟. Affirmativè; & hoc probatur ipso verbo pro quæstione assumpto, hoc pacto: fides disponit per spem, ergo disponit per amorem. Iterum, fides disponit per auxilia, ergo per amorem. Item, fides disponit ad consequendam lucem;

Universidad de Deusto
Biblioteca

lucem; Ergo per amorem; & hoc pacto procedo discurrendo per omnes terminos, deducendo per singulas conclusiones 100 rationes; quæ quidem si omnes sunt 200000 quæstiones, & unaquæque probatur per 100 rationes, erunt 20000000 rationum, quæ omnes differentes erunt.

Tertius usus est; Declarare 20 proprietates de singulis punctis, & singulas proprietates per 100 descriptiones. *V. Gr. Suscipio thema de Oratione mentali, & quæro, ad quid Oratio mentalis disponat?* R. Quod disponat ad exercitium fidei; ad exercitium spei; ad obtinendam lucem divinam, & sic procedo discurrendo per omnes 100 terminos. *Iterum ergo quæsituro, quid consequatur Oratio?* R. Quod consequatur firmitudinem in fide, in spe, luce, &c. & sic de cæteris ordine 100 terminis procedendo.

Quartus usus est; Inde deducere sine labore multa millia axiomatum sive maximarum, quæ magno usui forent concionatoribus: *V. G.* Suscipio pro themate *Amorem*, cum quæstione *Augeat*, dicendo: Amor cum augeat fidem, auget & Spem; amor qui auget fidem, auget & lucem; amor qui auget fidem, auget & auxilia gratiæ; amor qui auget fidem, auget & contritionem, conversionem, pœnitentiam, justificationem, & sic de cæteris; quarum maximarum non est finis, dicto modo singula singulis applicando, & mirificè intellectum illuminant.

Serviunt quoque pro mediis ad ratiocinandum in materia spirituali, sive ascetica. *V. Gr.* Probaturus, quod humilitas elevet spem, sic argumentor:

Quodcunque elevat amorem, elevat & spem:
Humilitas elevat amorem. Ergo & spem.
Iterum: Omne quod elevat lucem, elevat & spem.
Humilitas elevat lucem. Ergo & spem.

Et hoc pacto per singulos 100 terminos progrediendo probabis, quod humilitas elevet spem.

Quintus usus. Plurimùm ad Sacræ Scripturæ loca exponenda conducit. Sit *v. gr.* thema hoc: *Osculetur me osculo oris sui*. Circa id has formo quæstiones:

An os divinum disponat animas ad exercitium fidei; ad consequendam novam lucem; ad augendam fidem; ad auxilia gratiæ; ad conservandam vocationem, & sic procedendo per omnes terminos, acquiram ducentas mille quæstiones de oris divini osculo; quomodo, & ad quid disponat, quid consequatur, quid augeat, quid conservet; & hoc pacto de omnibus Sacræ Scripturæ locis exponendis procedes.

Sextus usus. Servit concionatoribus ad probandum aliquod assumptum thema more Mathematicis usitato, per maximas ex terminis & quæstionibus deductas; *V. Gr.* hæc propositio: *Qui sumpserit Sacram Synaxin in gratia, ex eo non poterit damnari*: multis variisque modis probari potest, sine numero & termino.

Per id, quod auget amorem DEI, nemo damnari potest.
Sacra Synaxis auget amorem DEI.
Ergo qui illam in gratia suscipit ex eo damnari non potest.

Omne quod augmentat puritatem animæ, id damnare non potest.
Hoc facit Sacra Synaxis. Ergo.

Omne quod auget paupertatem Spiritus, id damnare non potest.
Hoc facit Sacram Synaxin suscipiens in gratia. Ergo.

Omne quod auget pulchritudinem animæ, id damnare non potest.
Hoc facit Sacram Synaxin suscipiens. Ergo.

Omne quod auget splendorem animæ, id damnare non potest.
Hoc facit Sacram Synaxin suscipiens in gratia. Ergo.

Probatur Major.

Omne quod auget gratiam, id damnare non potest.
Amor DEI, paupertas, puritas animæ, splendor animæ auget gratiam. Ergo, qui illis inbuitur damnari ex iis non potest.

Hoc pacto poteris progredi per omnes 100 terminos, seligendo semper eos, qui magis ad rem faciunt, & habebis innumerabilem argumentorum copiam, idque per solum verbum *augeat*. Si verò dictos terminos per singula 20 quæstionum verba probaveris, quasi in infinitum crescet argumentorum copia.

Septimus usus. Per oppositа virtutum argumentari docet. *V. Gr.* Amor duplex est, Divinus & Carnalis; unde pulchrè poteris hac arte per oppositos modos utrumque innumeris modis demonstrare, hoc pacto.

Omne quod disponit ad fidem, sanctum est.
Amor disponit ad fidem. Ergo.

Omne quod ad fidem non disponit, sanctum esse non potest.
Talis est amor Carnalis. Ergo.
Et sic de cæteris.

Ite-

Iterum. Felicitas est communis & Mundo & Sanctis; Unde sic argumentor.

Omne quod elevat fidem, paupertatem, amorem, gratiam, auxilia, est divinum quid.
Talis est felicitas justorum. Ergo.

Et contra. Quod non elevat fidem &c. divinum esse non potest; felicitas mundana non elevat fidem; Ergo.

Hoc pacto in omnibus terminis assumptis contrarietatem quandam invenies, quam discutere licebit, methodo hîc paucis indicata.

Id quod { Consequitur / Auget / Conservat / Extendit se ad } Animæ statum perfectum, est divinum. { Fides / Spes / Charitas / Auxilia / Castitas / Paupertas / Devotio } Hoc faciunt. Ergo.

Vides hîc assumptum quemlibet terminum ex 20 verbis erotematicis, posse deduci per omnes 100 terminos, qui sunt veluti totidem subjecta propositionum ad conclusionem faciendam; res adeò clara est, ut expositione ulteriori non indigeat.

Nonus Usus est; In oratione mentali per singulos hebdomadis dies instituenda, applicando singulis unam decadem terminorum cum 20 quæstionibus combinandam. *V. Gr.* De amore divino meditaturus, considero primò excellentiam amoris divini, eò quod disponat ad lucem, ad gratiam, ad devotionem, ad contritionem, pœnitentiam, & sic de reliquis; Deinde sic infero:

Octavus Usus est; Examinare statum animæ, videndo, An fides dicat connexionem cum omnibus 100 terminis, & quomodo per eam perfectio animæ acquiratur. *V. G.*

Omne quod disponit ad perfectum animæ statum, disponit & ad gloriam.
Fides, spes, Charitas, paupertas, devotio, humilitas, &c. disponunt ad perfectum animæ statum.
Ergo & ad gloriam.

Deinde per reliquos terminos quæstionum:

Quod disponit ad ista omnia, consequitur ista; consecuta elevat; elevata extendit ad ulteriores fines; extensa auget; aucta conservat; & sic de cæteris.

Decimus Usus; Quod ex una centuria poteris facere multas alias, pro ratione formalitatum, quæ reperiuntur sub singulis terminis ad alios comparatis. *V. G.* Amor sanctus, amor liberalis, amor paupertatis, amor puritatis, & sic de cæteris. Certum est, amorem per omnes 100 terminos, per formalitates singulis proprias, differentesque conceptuum rationes traduci posse.

Atque hæc sunt, quæ de Usu hujus Tabulæ paucis indicanda duxi.

CAPUT II.

Nova Methodus & mirabilis, universam Ethicæ doctrinam comprehendens.

VIsum fuit, præcedenti subjungere novam & admirabilem methodum, qua quicquid in universa morali doctrina continetur, congestum habetur, ut vel unicum istiusmodi folium, instar Bibliothecæ esse possit ad de quacunque re discurrendum locupletissimè. Sed exponamus primò ordinem & dispositionem inventi nostri.

Virtutes morales ita dispositæ sunt, ut semper illæ in Syllogismis (quorum non est numerus) minorem terminum & subjectorum rationem, prædicata verò mediorum locum obtineant; quæ quidem ita principiis Artis nostræ applicata sunt & adaptata, ut tam prædicata, quàm subjecta semper ad unum ex 18 principiis tam absolutis quàm respectivis revocentur, uti ex ordine proposito patet. Habet autem hæc inventio innumerabiles usus & applicationes, uti posteà declarabimus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Abacus mirificus, moralium virtutum summam continens.

	Major.			Minor.	Conclusio.
B. Omne quod	Se diffundit per / Largitur / Confert ad / Auget / Præstat / Influit in / Derivat in aliud / Porrigit opem ad / Communicat	B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	Id	Excellens / Pulchrum / Utile / Magnificum / Perfectum / Integrum / Appetibile / Amabile / Decorum	est.	Bonitas / Vita virtuosa / Perfectio / Liberalitas / Eleemosyna / Misericordia / Mansuetudo / Pietas / Beneficentia	Talis est. Ergo.

Examinantur hæc omnia per Quæstiones:

An. / Quid. / Cur. / Quantum. / Quale. / Quomodo. / Ubi. / Quando. / Quibuscum.	Et applicantur ad Politicam	Pontificiam, / Cæsaream, / Aristocraticam, / Democraticam, / Oeconomicam, / Monasticam, / Ethicam in genere, / Asceticam, / Religionem,	Per analogiam ad	△ ⛲ ◎ □ ⛪ 🐎 ❀ 🏠 ⁝⁝⁝	& per	Syllogismos. / Resolutionem. / Compositionem. / Discursus. / Paraphrases. / Descriptiones. / Cyclosophiam. / Tabulas. / Orbes. Abacos.

M. Omne Omne quod	Extensivum ad / Intendit / Dilatat se ad / Integrat / Componit / Complet / Monstrat viam ad / Extollit / Exaltat	B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	Id	Magnum / Sufficiens / Splendidum / Præcelsum / Potens / Copiosum / Eminens / Dignum / Gloriosum	est.	Magnanimitas / Magnificentia / Liberalitas / Munificentia / Celsitudo / Fortitudo / Dignitas / Integritas / Ubertas	Talis est. Ergo.

Per contrarios terminos.

Hæc omnia totidem modis probari poterunt per negativos terminos aut *oppositos Magnitudini*. V. Gr.

Omne quod non extendit se, magnum esse non potest.

Pusillanimitas non extendit se. Ergo. Et sic de cæteris ordine terminis.

Vel per CELARENT.

Nullum inextensivum sui magnum esse potest.

Omnis pusillanimitas est inextensiva sui. Ergo nulla pusillanimitas magna esse potest.

	Major.			Minor.	Conclusio.
D. Omne quod	Firmat / Sabilit / Permanere? / Consistere? facit / Conservat / Continuat / Constituit / Perpetuat / Figit	B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	Id	Indeficiens / Immutabile / Incorruptibile / Perpetuum / Immobile / Inviolabile / Solidum / Stabile / Forte	est.	Fides / Perseverantia / Patientia / Confidentia / Vitæ virtuosæ perfectio / Contractus civilis / Matrimonium / Amicitia perfecta / Sacramenta	Talis est. Talia sunt. Ergo.

Hæc iterum totidem modis probari poterunt per terminos negativos & *oppositos Durationi*. V. Gr.

Omne quod non firmat Veritatem, stabile esse non potest.

Perfidia est talis. Ergo. Et sic de cæteris.

Vel per CELARENT.

Nullum destructivum veritatis stabile esse potest.

Omnis perfidia est destructiva veritatis. Ergo nulla perfidia stabilis esse potest.

P. Omne

	Major.			Minor.	Conclusio.
P. Omne quod	Potentem reddit / Vires confert / Corroborat mentem / Vigorem addit / Instimulat / Impellit / Excitat / Instigat / Movet	B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	ad Id	Glorioſum / Magnum / Dignum / Eminens / Potens / Celſum / Excellens / Conſpicuum / Nobile	est.	Principatus / Regimen prudens / Dominium justum / Altitudo status / Potestas / Imperium / Eminentia / Jurisdictio / Jus	Talis Tale est. Ergo.

Per oppositos terminos.

Per oppositos Potentia terminos sic probari possunt:

Quod non potentem reddit ad B^tem, magnum esse nequit.

Virtutis defectus talis est. Ergo. Et sic de cæteris.

Per Celarent.

Nullum impotentem reddens ad B^tem, B. M. D. &c. esse potest.

Omnis defectus virtutis impotentem reddit.

Ergo nullus defectus Virtutis B. M. D. &c. esse potest.

	Major.			Minor.	Conclusio.
S. Omne quod perfectè	Docet / Disponit / Illuminat / Informat / Notificat / Intelligit / Recolit / Novit / Constituit	B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	Id	Prudentiâ / Sapientiâ / Scientiâ / Ingenio / Subtilitate / Capacitate / Industriâ / Peritiâ / Doctrinâ	pollet.	Cognitio sui ipsius / Providentia / Notitia divinorum / Certitudo rerum / Consilium / Experientia / Legum peritia / Politica, Ascetica } Scientia	Talis est. Ergo.

Per oppositos Sapientiæ & negativos terminos.

Quod non docet B. id nullâ prudentiâ pollet.

Ignorantia est talis. Ergo. Et sic de cæteris.

	Major.			Minor.	Conclusio.
Vo. Quicquid	Appetit / Inclinat ad / Desiderat / Amat / Anhelat ad / Eligit / Curat / Prosequitur / Sollicitè quærit	B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	Id	Laudabile / Acceptabile / Amabile / Delectabile / Utile / Jucundum / Honestum / Decorum / Consentaneum	est.	Amor / Benevolentia / Spes / Desiderium ardens / Misericordia / Commiseratio / Clementia / Appetitus innatus. / Liberum arbitrium	Talis est. Ergo.

Per oppositos Voluntati terminos probatur sic:

Quod non appetit B. laudabile esse non potest.

Odium, malevolentia, talia sunt. Ergo.

Et sic de aliis ordine procedendum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

	Major.			Minor.			Conclusio.
Vi. Quicquid	Operatur rectè	B.	Id	Æquum	eſt.	Virtutes omnes	Tales ſunt. Talis eſt. Ergo.
	Fortiter operatur	M.		Laudabile		Obedientia	
	Agit prudenter	D.		Honeſtum		Rectitudo	
	Vires exerit fortiter ad	P.		Condignum		Conformitas	
	Inſtimulat acriter ad	S.		Eximum		Reſignatio	
	Colit diligenter	Ve.		Deo acceptum		Exercitium virtutis	
	Devovet ſe humiliter	Vi.		Meritorium		Gratia	
	Celebrat continuo	Ve.		Perfectum		Cognitio ſui ipſius	
	Veneratur ſanctè	G.		Rectum		Pœnitentia	

Per oppoſitos terminos.

Per oppoſitos virtuti terminos ſic argumentaberis.
Quod non operatur benè, æquum eſſe non poteſt.
Vitium non operatur benè. Ergo. Et ſic ordine procedes.

	Major.			Minor.			Concluſio.
Ve. Quicquid	Conformat ſe	B.	Id	Firmum	eſt.	Veritas,	Talia ſunt. Ergo.
	Imitatur	M.		Juſtum		Fides,	
	Rectè diſcernit	D.		Verax		Lex,	
	Juxta rectam rationem judicat	P.		Probum		Statuta,	
	Stabilit	S.		Acceptabile		Regulæ,	
	Definit prudenter	Vo.		Legi æternæ conforme		Conſtitutiones,	
	Profitetur	Vi.		Infallibile		Decreta,	
	Demonſtrat	Ve.		Æquum		Adagia,	
	Separat falſum à	G.		Fixum ratumque		Axiomata,	

Per oppoſitos Veritati terminos ſic:
Quod difforme veritati eſt, verum eſſe non poteſt.
Falſitas eſt difformis. Ergo. Et ſic ordine de cæteris.

	Major.			Minor.			Concluſio
G. Omne quod	Fruitur	B.	Id	Tranquillitatem	poſſidet.	Amor virtutum,	Talia ſunt. Ergo.
	Delectatur	M.		Pacem		Felicitas,	
	Gaudet	D.		Concordiam		Contentum eſſe ſua ſorte,	
	Quieſcit in	P.		Theſaurum		Sufficientia bonorum,	
	Triumphat in	S.		Gloriam		Nec proſperis, nec adverſis moveri,	
	Tripudiat in	Vo.		Honorem		Gaudium in re obtenta,	
	Obtinet	Vi.		Jucunditatem		Plena fruitio boni,	
	Poſſidet	Ve.		Beatitudinem		Securitas conſcientiæ.	
	Gloriatur	G.		Summum bonum		Finis adeptio,	

Per oppoſitos Gloriæ terminos ſic:
Quod non fruitur, bono tranquillitatem non poſſidet.
Inquieta mens non fruitur bono. Ergo. Et ſic de cæteris.

⚌ Omne

	Major.			Minor.		Concluſio.
⚌ Omne quod	Diſtinguit bonum à malo,	Id	Benè	operatur.	Diſcretio	Talis eſt. Ergo.
	Dividit virtutem à vitio,		Excellenter		Juſtitia	
	Diſtribuit prudenter,		Pulchrè		Prudentia	
	Separat contraria virtuti,		Potenter		Gratitudo	
	Removetur / Diſcedit / Elongatur à pernicioſis,		Sapienter		Continentia	
			Liberè		Abſtinentia	
	Declinat malum,		Affectu pio		Veritas	
	Deflectit à vitioſis,		Veraciter		Fortitudo	
			Glorioſè		Mortificatio	

						Concordia perfecta,
♡ Omne quod	Unit Deo, per	B.	operationes,	Id	Gaudio plenum eſt.	
	Extendit ſe ad	M.			Divina luce fulget.	Pax interna mentis,
	Applicat ſibi	D.			Honorem æternum confert.	Recollectio perpetua,
	Approximat Deo, per	P.			Dignum rationali creaturæ.	Unio per Reſignationem,
	Attingit divina myſteria, per	S.			Appetitum ſatiat.	Deiformitas,
	Colligit theſauros Cœleſtes, per	Vo.			Pulchritudinem dat animæ.	Amor efficax,
	Connectit Deo & Angelis, per	Vi.			Sufficientiſſimum eſt.	Contemplatio,
	Fit Deo uniforme, per	Ve.			Illo nil majus.	Amicitia vera,
	Abſorbetur in Deo, per	G.			Nil glorioſius eſt.	Beatitudo,

Talia ſunt. Ergo.

						Malitia contrariatur Bonitati.
⚮ Quicquid contrariatur	Bonitati,	Id prorſus	Vitioſum	eſt.	Malitia contrariatur Bonitati.	
	Magnitudini animi in arduis,		Repudiandum		Superbia humilitati magnanimæ.	
	Durationi,		Indecorum		Inconſtantia Perſeverantiæ.	
	Potentiæ,		Abſonum		Puſillanimitas fortitudini.	Ergo.
	Sapientiæ,		Impium		Perfidia fidei.	
	Voluntati,		Peſſimum		Avaritia liberalitati.	
	Virtuti,		Perverſum		Ira manſuetudini.	
	Veritati,		Pernicioſum		Falſitas veritati.	
	Gloriæ,		Nocivum		Invidia charitati.	

						Auxilia gratiæ,
α Omne quod	Efficit	B.	Id	Perfectum	eſt.	Auxilia gratiæ,
	Præſtat	M.		Integrum		Humilitas,
	Cauſat	D.		Durabile		Fides,
	Influit in	P.		Efficax		Spes,
	Introducit ad	S.		Æſtimabile		Charitas,
	Implantat	Vo.		Amabile		Contemptus Mundi,
	Reparat	Vi.		Virtuoſum		Abominatio ſui ipſius,
	Inſinuat	Ve.		Verum		Cohibitio concupiſcentiæ,
	Generat	G.		Glorioſum		Juſtitia vindicativa,

Talia ſunt. Ergo.

⊙ Omne

	Major.			Minor.	Conclusio.
☉ Omne omnis	Exercitium virtuosum	Confert	ad Virtutum acquisitionem.	Mortificatio	Talis est. Ergo.
	Assidua meditatio	Utilis est		Pœnitentia	
	Electio mediorum	Animat		Custodia sui ipsius	
	Consilium de optimis	Promovet		Confessio frequens	
	Studium mediocritatis	Incitat		Sacra Synaxis	
	Desiderium prosequendi bonum	Impellit		Abstinentia	
	Deliberatio prudens	Avidum reddit		Fuga peccati	
	Efficacia in operatione	Prudenter operari docet		Novissimorum meditatio	

☿ Omne quod	Perfectum animæ statum communicat,		Id	B.	est.	Finis virtutum acquisitarum,	Talia sunt. Ergo.
	Tranquillitatem, Delectationem	adfert,		M.		Fruitio boni acquisiti,	
				D.		Felicitas publica,	
	Gaudium, Concordiam, Pacem	præstat,		P.		Privata beatitudo,	
				S.		Boni possessio,	
	Sedat appetitum,			Vo.		Charitas completa,	
	Contentum reddit,			Vi.		Quies appetitus,	
	Gloriari facit in bono adepto,			Ve.		Veritas cognita,	
				G.		Gaudium in fine consecuto,	

♃ Omne quod	Amplificat, Accumulat	Bona publica & privata,	Id	B.	est.	Monarchica,	Rectè administrata talia sunt. Ergo.
				M.		Aristocratica,	
	Auget fortunam,			D.		Democratica,	
	Emolumentum confert,			P.		Oeconomica,	
	Causat opes,			S.		Monastica,	
	Incrementum dat rebus,			Vo.		Potestas,	
	Felicem reddit statum,			Vi.		Ordo statuum,	
	Conservat Respubl.			Ve.		Regimen publicum,	
	Providet omnibus,			G.		Omnis principatus & dignitas,	

♀ Omne quod	Affectat æqualitatem,		Id	B.	est.	Amicitia inter pares	Talis est. Ergo.
	Coæquat omnia,			M.		Justitia	
	Ponderat quod bonum est,			D.		Parium consortium	
	Medium inquirit in omnibus,			P.		Æqualitas ordinis	
	A contrariis separat,			S.		Justitia commutativa	
	Ad mediocritatem reducit,			Vo.		Justitia distributiva	
	Extrema mediis adaptat,			Vi.		Democratia	
	Imitatur quod justum est,			Ve.		Republica	
	Retribuit bonum,			G.		Concordia in bonum commune.	

Min. Omne

	Major.			Minor.	Conclusio.
Min. Omne quod	Diminuit contraria virtuti,	Contraria virtuti,	Id	B.	est.	Humilitas,	Talia sunt. Ergo.
	Declinat ab iis,			M.		Contemptus Mundi,	
	Subigit			D.		Separatio à rebus terrenis,	
	Compescit			P.		Despicientia voluptatum,	
	Detruncat			S.		Contritio,	
	In nihilum reducit			Vo.		Paupertas voluntaria,	
	Superat passiones pravas, uti			Vi.		Pœnitentia,	
	Appetitus sensuales cohibet, uti			Ve.		Mortificatio sui ipsius,	
	Extirpat vitia mentis, uti			G.		Honorum, dignitatum contemptus,	

Dispositio & Usus Tabulæ.

1. Reduximus totam Tabulam juxta Artis nostræ principia in 18 Enneades, quarum singulas hoc artificio disposuimus, ut subjecta & prædicata propositionum semper respondeant uni ex 18 principiis, ad quæ reducta sunt. Unde quomodocunque ea combinaveris, semper Syllogismus perfectus emerget; uti ex dispositione Syllogistica terminorum patet. Et prima quidem, & secunda, & tertia Columna continet præmissas, quarta conclusionem. In prima & secunda continetur subjectum, & prædicatum Majoris; in tertia, subjectum & prædicatum Minoris; in quarta illatio. *V. Gr.* In prima Enneade termini primæ & secundæ Columnæ prædicantur de novem principiis absolutis; quæ vero in tertia Columna ponuntur virtutes, subjecta sunt Minoris propositionis: omnes autem harum Columnarum termini cum ad Bonitatis principium sint reducti, inter se quomodolibet *commutari* possunt; unde singuli singulis applicari possunt, atque adeò in singulis 18 Enneadibus, 81 Syllogismi emergunt; qui per 18 multiplicati dant 1458 Syllogismos. Sed ostendam id exemplo.

Omne diffusivum sui est bonum.

Omnis bonitas est diffusiva sui. Ergo.

Hunc terminum, diffusivum sui, per omnia prædicata reliqua in secunda Columna contenta deducere poteris:

Omne diffundens se per bonitatem, magnum est.

Talis est bonitas. Ergo &c.

Hoc peracto, assumes secundum terminum in prima Columna *(Largitur)* eumque deduces per omnia secundæ Columnæ prædicata; & sic de cæteris, hocque in omnibus Enneadibus.

2. Non tantùm singuli unius Enneadis termini singulis prædicatis applicari possunt; sed quod mirum dictu, singuli termini cujuscunque ex 18 Enneadibus applicari pari ratione possunt omnibus & singulis in toto Euneadum complexu contentis. *V. Gr.* primus terminus Enneadis primæ, uti: quicquid extendit se per communicationem boni, potest applicari omnibus & singulis terminis, in reliquis 18 Enneadibus contentis. *Exempli gratia*, si velis tibi probari, Vitam perfectam; sic procedes.

Quicquid se diffundit per communicationem boni, id	B.	est, & per	☰	Separat à malo.	Vita perfecta talis est. Ergo.
	M.		♡	Gaudio plenum est.	
	D.		☌	Contrarium virtuti odit.	
	P.		☍	Causa virtutum est.	
	S.		☉	Medium ad virtutem est.	
	Vo.		☋	Finis virtutum est.	
	Vi.		♏	Amplificat bona.	
	Ve.		♎	Coæquat bona.	
	G.		Min.	Diminuit mala.	

3. Non tantùm assumere poteris terminos prædicatorum, sed eadem per primæ Columnæ terminos in singulis Enneadibus contentos quoscunque probare poteris. *V. Gr.* Omne diffusivum sui se extendit ad Bonitatem; confirmat, stabilit bonum; potentem reddit ad bonum; docet bonitatem; appetit, instimulat ad bonum; & sic de cæteris. Talis est vitæ perfectio. Ergo.

4. In hac Tabula termini permutari possunt, ita ut prædicata fiant subjecta propositionum. *V. Gr.* Omne bonum est diffusivum sui; extensivum ad omnia; est durabile &c. Talis est vita bona. Ergo. Et hoc fieri

Universidad de Deusto
Biblioteca

fieri potest per singulos terminos in quacunque Enneade contentos; uti applicanti ea patebit.

Poteris & omnes hasce enarrationes, propositionesque in contrarias propositiones, per terminos negativos & oppositas virtutibus vitia dilatare. Quæ omnia, ne hîc longiores essemus, singulis Enneadibus apposuimus.

6. Virtutes, quæ sunt subjecta discursuum, in infinitum ampliari possunt, si prædicata singulis appropriata, motiva, & inductiones earum ordine positas ad Syllogismos, Enthymemata aliasque consequentias traduxeris. *V. Gr.* Humilitas disponit ad fidem, fides ad spem, spes ad charitatem, charitas ad detestationem peccati, hæc ad puritatem mentis, hæc ad unionem cum DEO, hæc ad perfectam DEI fruitionem. Et hoc, quod de humilitate diximus, de qualibet virtute assumpta dici potest; si prædicata ei appropriata assumpseris; quæ implicitè in toto hujus Tabulæ complexu continentur.

7. Hæc eadem in innumeras ratiocinationes traducere poteris, si dictas virtutes authoritatibus ex Sacris Literis, Sanctorumque Patrum monumentis, singulis virtutibus applicatis confirmâris. *V. G.* De Charitate;

Quicquid benignum, patiens; quicquid non irritatur, non cogitat malum &c. illud est amplexandum.
Charitas, *teste S. Paulo*, talis est. Ergo.
Et sic de cæteris.

8. Est & hoc mirabile in hac Tabula; quod si Major aut Minor alicujus propositionis negetur, statim aliam ad eam probandam, promptam habeas: Videlicet quamcunque ex tota serie subjectorum vel prædicatorum. Sed exemplum demus. *V. Gr.*

Negetur hæc propositio.
Omne diffusivum sui est bonum.
Liberalitas est diffusiva sui.
Ergo est bona.

Majorem probabis per quemcunque in prima Columna assumptum terminum, sic:

Omne derivativum boni in aliud, est diffusivum boni illius.
Liberalitas est derivativa boni in aliud.
Ergo Liberalitas est diffusiva boni.
Ergo diffusivum sui bonum est.

Minorem verò prioris Syllogismi pariter probabis, hoc pacto per quemcunque terminum ex Columna prima assumptum:

Omne quod influit in aliud bonum, est derivativum boni illius in aliud bonum.
Liberalitas influit in aliud bonum.
Ergo Liberalitas est derivativa boni in aliud.

Hoc pacto non solùm per terminos assumptos in prima Enneade; sed in quibuscunque 18 Enneadum contentis terminis assumptis majorem vel minorem negatam probare poteris. Quæ ne in infinitum excurramus, Lectori ingenioso evolvenda relinquimus.

9. Per *Analytico-Syntheticam* Artem hæc fusè quoque & quasi per innumeras consequentias deducere poteris. *V. Gr.* Sit ostendendum, Virtutem bonam esse.

Si virtus bona est, ergo honesta est.
Si honesta est, ergo decora est.
Si hoc, ergo amabilis est.
Si amabilis est, ergo finis rationem habet. Ergo.

Per Compositionem.

Quia finis rationem habet, amabilis est;
Quia amabilis est, decora est, &
Quia decora est, honesta est, &
Quia honesta est, ergo bona est.
Quod erat ostendendum.

10. Per *Analogicam* Artem ita procedes, applicando virtutes ad 9 Subjecta universalia, hoc pacto:

Omne quod DEO unit, DEO similes facit. — Per △
Sed virtus DEO unit. Ergo DEO similes facit. Ergo virtus bona est.

Omne quod Angelicas operationes exprimit, Angelis similes facit. — ⚜
Virtus Angelicas operationes exprimit. Ergo. Ergo bona est.

Omne quod Cœlestia dona confert, desiderabile est. — ◎
Virtus cœlestia dona confert. Ergo.

Omne quod subjicit sensuales voluptates ex affectuum corruptela nascentes, DEO acceptum est. — ◻
Virtus hoc facit. Ergo.

Omne quod hominem verè facit hominem, est unicè appetendum. — 🧍
Virtus hoc facit. Ergo.

Quod homines fortes facit ut leones, simplices ut columbas, prudentes sicut serpentes, providos ut formicas, amplexandum est. — 🐎
Virtus hæc præstat. Ergo.

Quod animam tanquam olivam fructiferam facit in Domo DEI, hoc laudabile est. — 🌳
Virtus hoc facit. Ergo.

Quod hominem tanquam aurum in fornace probat, & ab omni peccatorum scoria purgat, exoptandum est. — ⬠
Virtus hoc præstat. Ergo.

Vides

Vides itaque, in quantam Analogica Ars hanc de Moralibus doctrinam, amplitudinem deducere possit.

Et quoniam ⁝⁝ in se novem prædicamenta accidentalia continet, poteris & eadem huic materiæ applicare, eo modo, qui sequitur.

Quantitas.	Virtus	Omnia in numero, pondere, & mensura attemperat.
Qualitas.		Est omnium affectionum tam interiorum quàm exteriorum moderatrix.
Relatio.		Refertur ad DEUM tanquam ad ultimum finem.
Actio & Passio.		In abstinendo & sustinendo consistit.
Quando.		Tempori & occasioni se accommodat.
Ubi.		Ubique præsto est, tam in prosperis, quàm adversis, ubique rectè operatur.
Situs.		In anima Justi sedem sibi posuit.
Habitus.		Profluxit ex divini splendoris vestimento.

Habes hîc per decem Classes digestum, quicquid de morali doctrina dici potest; atque adeò ad omnes facultates & scientias exercendas, cum primis utilia & necessaria.

Habebunt Theologi hîc, quod discent; Concionatores & Rhetores ingentem ad amplificandas orationes campum sibi apertum reperient; Ethici, Politici, Philosophi, comparandorum argumentorum copiosam messem paratam habebunt. Quibus expositis, jam eorum, quæ ex Abaco hoc colligi possunt argumentorum computum subjungamus.

Epilogismus Arithmeticus, numerum continens Combinationum Syllogismorum, qui ex hoc Abaco confici possunt.

1. Unaquæque Enneas simpliciter considerata, cum terminis in ea contentis, conficere potest Syllogismos 81; quæ per 18 multiplicata dant —— —— 1458.
2. Si singula singulis combinentur, id est, si ducantur 1458, in se, emanabunt syllogismi — —— — — — 2125764.
3. Si per contrarios & oppositos terminos negativos combinentur Syllogismi affirmativi, cum negativis, nascentur Syllogismi —— —— 4251528.
4. Per transmutationem prædicatorum, nascentur Syllogismi —— 8503056.
5. Per 9 Quæstionum applicationem, nascentur Syllogismi —— —— 76527536.
6. Per applicationem ad 9 Subjecta Universalia, —— —— —— 688747536.

Hoc est, Sexcenti octoginta octo milliones, septingenti quadraginta septem millia, quingenti triginta sex Syllogismi; quibus omnibus seorsum seponendis, integram Bibliothecam conficere posses. Quod si hunc numerum per Analytico-Syntheticam Artem, per Analogicam, per terminos aliunde quæsitos ampliare volueris, certè concavum Lunæ iis repleri adeò certum est, ut solus Combinatoriæ Artis imperitus illa capere non possit. Vide quæ in Secundo Libro uberius de hoc argumento disseruimus.

His itaque demonstratis, jam nonnullas Quæstiones ad Ethicam & Politicam doctrinam pertinentes, juxta Artis nostræ regulas resolvamus; ex iis enim luculenter patebit, nihil esse, tam difficile & arduum, quod ex principiis Artis nostræ solvi, & variis multisque modis demonstrari non possit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SECTIO II.

Jurisprudentia.

CAPUT I.

De Definitionibus.

VT Lector habeat Universalem quandam Juris utriusque notitiam, hîc de definitione, divisione, praxique & regulis Juris nonnulla præmittenda duxi, omnia tamen ad Artis nostræ amussim disposita.

Scientia Legalis, aliis Philosophia moralis, aliis Jurisprudentia dicitur; estque rerum divinarum humanarumque, vel Justi & injusti scientia, uti patet ex applicatione ad Artis nostræ principia facta; sunt enim hæc nostra principia forma Justitiæ, qua unicuique quod suum est, tribuitur. Est itaque Jurisprudentia

Justi & injusti Scientia.
- B. Boni & mali discretrix.
- M. Magni & parvi justa castigatrix.
- D. Æqui conservatrix.
- P. Potentium executionum effectrix.
- S. Justi & injusti investigatrix.
- Vo. Voluntas unicuique quod suum est distributrix.
- Vi. Virtutum omnium fundatrix.
- Ve. Veritatis norma, & amussis; falsi verique adaptatrix.
- G. Gloriæ & honoris, pacis & tranquillitatis publicæ conciliatrix.

Hujus Scientiæ duo sunt fundamenta, Justitia & Jus; Illa est constans & perpetua voluntas reddendi unicuique, quod suum est; Hæc est facultas utendi aliqua re: Cujus tria sunt præcepta: *honestè vivendi; alterum non lædendi;* & *suum cuique tribuendi:* Estque triplex: *Naturale, Gentium, Civile* sive Positivum; quorum unumquodque iterum vel universale, vel particulare; publicum vel privatum.

Jus Naturale est facultas descendens ex præcepto naturali; estque vel universale vel particulare; prius est facultas, quam natura docuit omnia animalia; estque vel publicum vel privatum; illud respicit utilitatem publicam, hoc privatam.

Jus Gentium est facultas utendi aliena re, nata ex præcepto gentium; estque vel universale, vel particulare: illud est, quod natura docuit omnes gentes; hoc, quod unumquemque privatus docuit instinctus.

Jus Civile, sive Positivum, est facultas utendi aliqua re, nata ex præcepto Civili. Duplex est, generale & particulare: Illud est facultas utendi aliqua re, quod naturalis ratio docuit omnes homines Imperii Romani: hoc privatim, quod unumquemque hominem quid agendum sit, docet. Jus Civile universim, *scriptum* est, vel *non scriptum*; Illud requirit scripturam approbativam; hoc non requirit; & ideò vocatur *consuetudo* universalis; & est Lex moribus introducta, ac communi utentium consensu, sive sine sanctione, tacito populi consensu approbata. Jus Civile particulare est duplex; scriptum, non scriptum. Scriptum, Statutum quoque, & Jus sive Lex municipalis dicitur; non scriptum definitur jus municipale moribus introductum sine sanctione: ut lex alicujus oppidi, seu territorii.

Quæ quidem omnia Jura, uti ad Jus Divinum reuocantur, ita suum valorem & dignitatem ab eodem dependenter habent. Ita Jus Naturale Divino subest tanquam Regulæ legis æternæ; Juri Naturali subest Jus Gentium, quod ab utroque tam Divino, quàm Naturali sua principia deducit; hisce omnibus subest Jus Positivum, sua principia ex præcedentibus mutuans, sine quibus consistere non potest.

Triplex hoc Jus, Naturale, Gentium, & Civile, appositè sanè ad novem nostra principia reduci potest; quorum tria: B. M. D. ad *esse*; tria P. S. Vo. ad *posse*; & tria Vi. Ve. G. ad *operari* ritè reducuntur.

Jus Naturale propriè ad *esse* reducitur; quia à natura omnibus insitum, etiam animalibus, & secundum analogiam quandam rebus animatis, vegetabilibus, & inanimatis; quia bonum est esse, esse magnum, esse durabile.

Jus Gentium, ad *posse*; quia dictamine rationali omnibus gentibus ad perturbationes Rerumpubl. evitandas salutemque conservandam, inditum est, leges & jura condere, se contra violentiam defendere.

Jus Civile ad *operari* rectè reducitur; In hoc enim, quid in unoquoque casu civili agendum, quid decernendum, determinandumque, per Legislationem, Constitutionumque volumina practicè exponitur & definitur.

B.

B. M. D.	Jus Naturale	ad *Esse*	Ad Jus Divinum omnia; quia in eo B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. continentur essentialiter.
P. S. Vo.	Jus Gentium	ad *Posse*	reducitur.
Vi. Ve. G.	Jus Civile	ad *Operari*	

Jam verò hæc nullo penè negotio Artis nostræ principiis applicare poteris. Quæsituro itaque; *Utrum Jus Naturale sit facultas?* Respondetur affirmative; & hoc modo ostenditur.

B.	Illa Vis, quæ	Omnibus *inest*, est naturalis facultas. Jus Naturale omnibus inest. Ergo Jus naturale est talis facultas.
M.		Se *extendit* ad omnia, est omnibus insita. Jus naturale sese extendit ad omnia. Ergo omnibus insita est; ergo naturalis facultas.
D.		*Semper* exstitit, & *durat*, est à natura insita omnibus. Jus naturale est talis facultas. Ergo.
P.		*Posse* omnibus confert, est naturalis. Tale est Jus naturale. Ergo est facultas naturalis.
S.		*Instinctu* naturali, quid agendum sit docet, est naturalis. Tale est Jus naturale. Ergo est facultas.
Vo.		*Appetitum* reddit ad boni prosecutionem & mali fugam, est naturalis. Tale est Jus naturale. Ergo est facultas.
Vi.		Omnibus *vires* ad agendum largitur, est à natura omnibus insita. Tale est Jus naturale. Ergo est facultas.
Ve.		*Verè* esse suum tuetur ab omni violentia, est naturalis. Jus naturale est talis facultas. Ergo.
G.		*Finem* & *quietem* intendit in omnibus actionibus, est naturalis. Tale est Jus naturale. Ergo.

Hoc pacto pariter Jus Gentium & Civile, eorumque annexa deducere poteris; quæ quia nullam difficultatem habent, Artistæ deducenda relinquo.

§. II.

De Divisione Juris utriusque, tam Civilis, quàm Canonici.

Jus hoc loco consideratum est congeries Legum ad Rempubl. gubernandam ordinata. Est duplex, *Civile* & *Canonicum*: Illud est Legum secularium seu profanarum ad Rempublicam gubernandam simpliciter ordinata; hoc est Christianarum legum ad Rempublicam Christianam gubernandam ordinata congeries.

Jus Civile, alias Cæsareum sive Imperiale, continet duo partium genera; primum *materialium*, à numero voluminum desumptum; secundum *essentialium*, pariter à numero diversorum tractatuum nuncupatum.

Partes Materiales Juris Civilis sunt quinque:

1. *Digestum Vetus.*
2. *Inforciatum.*
3. *Digestum novum.*
4. *Codex.*
5. *Volumen.*

Partes Essentiales sunt octo:

1. *Digestum*, quod habet 50 Libros, & dicta diversorum Jurisconsultorum continet, Justiniani jussu collecta & approbata.
2. Dicitur *Codex*, 12 Libros continens, & diversorum Imperatorum Constitutiones continet, Digestumque corrigit, utpote illo posterius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3. *Authenticæ* sive constitutiones Novellarum Authenticarum, in 9 collectiones distributæ.
4. *Consuetudines Feudorum*, à Longobardorum jure natæ post novellas, in 2 libros divisæ.
5. *Constitutiones Friderici*, à Friderico II. Imperatore evulgatæ, unico titulo comprehensæ, Ecclesiæ favorem concernunt.
6. *Extravagantes* ab Henrico VII. Imperatore evulgatæ, duobus contentæ titulis. Læsæ Majestatis, & rebellionis crimen continent.
7. *De Pacis constitutione*, quæ fuit inter Fridericum Imperatorem, & Henricum ejus filium, & quasdam Germaniæ & Lombardiæ civitates, Liber I.
8. *Institutiones* Justiniani mandato confectæ in 4 Libros divisæ; evulgatæ primùm Anno Christi 1033.

Quibus Legum studiosi,
Primo anno operam dantes dicuntur *Justinianei*.
Secundo; *Edictales*, tanquam operam dantes edictis Prætorum.
Tertio; *Papinianistæ*, Responsis Papiniani insistentes.
Quarto; *Lytæ*, tanquam jam liberi à Jurisprudentiæ studio.
Quinto; *Prolytæ*, Legum antecessores, ut quibus nihil ad legum notitiam desit.

Divisio Juris Canonici.

Duo hoc partium genera habet, *Materialium* & *Essentialium*.

Materialium partium genera duo sunt. Primum à numero voluminum desumptum; alterum à numero diversorum tractatuum nuncupatum.

Partes materiales sunt quatuor:
1. *Pars prima Decreti.*
2. *Pars secunda Decreti.*
3. *Decretale.*
4. *Sextus.*

Essentiales sunt quinque:

1. *Decretum*, & tres partes habet: De distinctionibus; de Causis, & Consecratione, Sanctorum Patrum dicta continens.
2. *Decretale*, quinque Libris diversorum Pontificum & Conciliorum constitutiones continens.
3. *Sextus Decretalium*, quinque pariter Libris diversorum Pontificum constitutiones exhibens, cui adnectitur titulus de Regulis Juris.
4. *Clementinæ*, id est, Constitutiones Clementis V. quinque Libris contentæ.
5. *Extravagantes* duplices; aliæ sunt Joannis XXII. & sunt 20, aliæ communes à diversis Pontificibus evulgatæ, ac in 5 Libros digestæ, quorum quintus tamen non reperitur.

Hisce rudi Minerva expositis; Quæritur: *Quibus modis textus Juris utriusque exponendus sit?* (Vocamus autem hîc Textum, Jus, sive Legem, sive Canonem, sive Capitulum, sive §.) &c. Id facilè præstari posse ab eo, qui Artis nostræ Principia probè callens firmiter ea memoriæ mandata habuerit. Sic itaque procede.

Quot modis textus Juris exponi possit.

Per
- B. *Optima* quævis in textu occurrentia, & memoriâ digna annotato.
- M. *Extendendi* textus per ampliationes, casûs ad casum similem possibilem, si interveniret.
- D. Iterando repetendoque lectionem textus, in eo *persistendo*, donec genuinum sensum ceperis.
- P. *Possibiles* in quacunque materia casus finge ad propositum prosequendum utiles.
- S. Objice per *rationes* dubitandi, quæ in textu occurrunt, reddendo causam decidendi talem & talem casum, &, inferendo ex illo alia & alia ad propositum tuum facientia.
- Vo. Incitamentum sive *Motivum* Legislatoris in tali textu ordinando perpende, & tandem ad solutionem occurrentis difficultatis procede.
- Vi. *Vim* verborum textus diligenter pondera, in iis enim totus intelligentiæ nucleus continetur.
- Ve. Confirma *rationem* textus aliundè allatis exemplis.
- G. *Finem* Legum expende, quæ est Salus publica, & politici Mundi conservatio.

Per =

Per
- = *Divide* textum in tot membra, quot res *differentes* sunt in eo contentæ, examinando quid in unoquoque membro sit.
- ♡ *Contrahe* textum, id est, fiat breve eorum, quæ in textu continentur, summarium, in quo differentiæ concordantur.
- ○● *Contradictionem* textuum concilia, vel rectæ rationis trutinâ, vel ex aliorum textuum allegatione.
- α *Origines* & *causas* legum in textibus contentarum scrutare.
- ⊙ *Media* ad legum scientiam ordinata selige.
- ∞ *Fines*, in quos omnia Juris statuta collimant, expendito.
- M. *Majoris* momenti sensus acriter scrutare.
- Æ. *Similes* textus similibus legibus, casibus, exemplisque comparato.
- Min. *Defectus* legum in textibus occurrentes singulariter notato.

Quæ per novem Quæstiones discussa ingentem dabunt, singulos Juris textus & Rubricas, rectè intelligendi, & de iis scientificè disceptandi, materiam.

Quæ omnia quoque in Glossarum interpretatione adhibenda sunt Juris studioso. Quomodò verò illa ad praxin explicationis textuum applicanda sint, paucis accipe.

Nota; Quamlibet quæstionem per se sive *Juris*, sive *facti* constituere theoriam, sive fit *principalis*, sive *incidens*; ipsa verò applicatio quæstionum Juris quæstioni facti in proprio genere praxin adstruit, in qua omnis difficultas consistit ex quæstione facti nascens; Quæstio enim Juris uti semper est certa in terminis, ita nullam difficultatem habet; in applicatione tamen sæpè sapientissimi quoque viri hallucinantur. Sed demus Exemplum.

Paradigmata varia Ethico-politica.

Sive quod idem est, ex utroque Jure tam Civili quam Canonico, uti & Morali Philosophia deprompta, quorum difficultates ex Artis nostræ institutis solvuntur & ampliantur.

PARADIGMA I.

Utrum qui sentit commodum, sentire quoque debeat damnum?

Habetur hæc quæstio in Jure Civili; quam ex principiis Artis nostræ ita resolvemus: Respondeo itaque affirmativè, & id ipsum per Compositos principiorum terminos probo.

1. Per B. P. Ve. Quandocunque commodum & incommodum reperiuntur in aliquo *bono*, quod quis verè possidet, necesse est, ut qui primum affectat, secundum quoque sentire debeat, cùm in eodem ente sint conjuncta.
Sed hoc fit in procurante sibi hæreditatem bonam variis obligationibus & onerosis contractibus subjectam. Ergo.
2. Per B. P. = Quicunque appetit aliquod *bonum*, *differentibus* rationibus utilis & damnosi inseparabiliter *suppositum*, is debet quoque necessariò uti utile, ita & damnosum eidem bono junctum apprehendere.
Sed hoc fit in casu suppositio, quo commodum à damno separari non potest. Ergo.
3. Per B. P. α Quicunque affectat & ambit aliquod *bonum*, in quo *potentes* causæ ad id reprobandum & approbandum concurrunt inseparabiliter, necesse est ut utrumque apprehendat.
Sed hoc fit, quando damnum & commodum sunt in aliqua re simul inseparabiliter; quia non datur locus eligendi unum sine alio; sed utrumque simul. Ergo.
4. Per B. P. Æ. Ubi *commodum* & incommodum *possunt æqualiter* operari in aliqua re, tunc appetens ea, necessariò debet utriusque operationem admittere, aliter rem acceptare non posset.
Sed hoc contingit in bono commodis & incommodis permixto inseparabiliter.
Ergo qui sentit commodum, debet sentire & damnum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

5. Per B. Ve. ⚌ Quandocunque *bonum*, quod petitur, habet adnexa *diversa* Jura *inseparabiliter*, tunc necessariò petens illud, tenetur ad obligationem differentium hujusmodi jurium.
Sed qui cupit aliquod commodum, cui annexum est incommodum, acceptat id diversis Juribus inseparabilibus implicatum. Ergo.

6. Per B. Ve. α. Ubi *verè* & realiter *bonum* & malum operantur, propriamque habent *causalitatem*, necesse est, ut hoc appetens utrumque etiam sentiat.
Sed hoc contingit, quandocunque commodum & incommodum sunt rei, quæ appetitur, connexa. Ergo.

7. Per B. Ve. Æ. Quandocunque *bonum* & malum *verè* & *æqualiter* in aliquo communicant, necesse est, ut qui acceptat unum, acceptet & alterum.
Sed hoc fit in re, cui commodum & damnum sunt connexa. Ergo.

8. Per B. ⚌ α. Ubi *bonum* & malum *differenter causant* inseparabiliter in aliqua re, necesse est, ut qui unum acceptat, acceptet & alterum.
Sed hoc contingit in rebus bono æquè ac malo, commodo & damno suppositis. Ergo.

9. Per B. ⚌ Æ. Quando *bonum* & malum etiamsi *differentia*, in tertio tamen aliquo conveniunt *æqualiter*, necesse est, ut qui tertium id accipit, malum quoque & bonum accipiat.
Sed hoc fit, quando commodum & damnum, utile & inutile in tertio conveniunt æqualiter. Ergo.

10. Per B. α. Æ. Ubi *bonum* & malum *causant æqualiter* operationes secundum formalitates suas, necesse est, ut qui complexum accipit, accipiat & utrumque contentum in eo.
Sed hoc fit, quando commodum seu utile, & damnum seu onerosæ obligationes, in aliquo reperiuntur. Ergo.

11. Per P. Ve. ⚌ Quandocunque aliqua *verè possunt* reperiri & firmari in aliquo realiter & *differenter*, atque inseparabiliter, necesse est, ut qui acceptat unum, acceptet & alterum.
Sed hoc fit, quandocunque commodum & incommodum seu damnum inveniuntur & firmantur in uno aliquo inseparabiliter, *V. G.* in hæreditate magni proventûs, & obligata ad pensionem seu censum. Ergo qui sentit commodum, debet sentire & damnum.

12. Per P. α. Quando diversa quædam *possunt* verificari de eodem subjecto & substantia, & *causare* diversos effectus in eo, necesse est, ut qui tale subjectum admittit, effectus quoque admittat, cum sine iis res in usum non cadat.
Sed hoc fit, in proposito casu, quia nunquam habetur proventus in ea, sine obligatione censûs, pensionis, aut sine onere adnexo. Ergo.

13. Per B. Ve. Æ. Quæ *possunt verè* & *æqualiter* in eodem subjecto reperiri, habent æquale jus & actiones in eo.
Sed quando commodum & damnum reperiuntur inseparabiliter & æqualiter in una re, habent in ea æquale jus & actiones. Ergo.

14. Per P. ⚌ α. Quæ *possunt differenti* modo *causare* suos effectus in una & eadem re ad invicem, necesse est, ut qui eam admittit, admittat & effectus.
Sed hoc fit in proposito casu. Ergo.

15. Per P. ⚌ Æ. Quando commodum & incommodum in re aliqua existunt cum suis differentiis essentialibus *æqualiter*, æqualiter quoque debent acceptari & sentiri; quia nulla alia ratione res transeunt in dominium, sine talibus conditionibus.
Sed in casu, cui adnexa sunt onera & commoda, illa æqualiter sunt. Ergo.

16. Per P. α. Æ. Quando sunt duo, quæ *causant æqualem* effectum in aliquo, tunc oportebit, qui ambit illam, utramque acceptare conditionem.
Hoc fit in rebus commodum & incommodum continentibus. Ergo. Sunt enim veritas obligationis, & oneris conditio in ea æqualiter.

17. Per

17. Per Ve. ⚌. α. Quando sunt *veræ* & *differentes* causæ in aliquo, ad causandos differentes effectus, tunc oportebit acceptatorem utramque subire conditionem annexam.
Hoc fit in casu proposito. Ergo.

18. Per Ve. ⚌. Æ. Ubi est *veritas* formalis & conditio *differens æqualiter*, necesse est, ut utramque veritatem & conditionem acceptet, illud bonum appetens.
Hoc fit in casu proposito. Ergo.

19. Per Ve. α. Æ. Ubi *verè* existunt *causæ æquales*, debet, qui acceptat unum, acceptare & alterum.
Hoc fit in proposito casu. Ergo.

20. Per ⚌. α. Æ. Ubi sunt *differentes causæ* & *æquales*, qui accipit unum, debet accipere & alterum.
Hoc fit in casu proposito. Ergo.

Hæ sunt 20 rationes, quibus ex Artis nostræ principiis suppositum casum deduximus. Si quis verò has per alias 20 deducere voluerit, id efficiet per Quæstiones, quarum tantùm primam, *Utrum*, ad dictas propositiones enucleandas exempli loco assumemus. Sic igitur quæritur.

1.	Per	B. P. Ve.	*Utrum commodum & damnum*	*Possint verè & simul reperiri in aliqua re?* ℟. quod sic. Quia potest esse *V. G.* hæreditas aliqua utilis, quæ habeat annexas obligationes damnosas & onera multa, videlicet tributa & census.
2.		B. P. α.		*Ut duo contraria, possint esse in eodem subjecto?* ℟. quod sic. Quia nullum est inconveniens duas contrarias conditiones reperiri, uti fit supra domum aut agrum, cum quo ponitur annexum onus transeundi per illum, habetque simul annexum commodum pensionis annuæ propter id.
3.		B. P. α.		*Possint causare in eodem subjecto effectus formales simul & eodem tempore?* ℟. quod sic. Causant diversos effectus commodi & damni.
4.		B. ⚌. Æ.		*Secundum suas differentias possint esse æqualiter in aliqua re?* ℟. quod sic. Quia cùm sint ibi secundum suas formalitates & conditiones, erunt quoque secundum differentias.
5.		B. Ve. ⚌.		*Faciant verè & realiter differentes effectus in aliqua re?* ℟. quod sic. Quia verè & realiter illi insunt, ergo & effectus facient differentes.
6.		B. P. Ve.		*Possint esse verè secundum formas suas in re aliqua?* ℟. quod sic. Quia cum operantur æqualiter in ea, & ibidem formalitas existere necesse est.
7.		B. P. ♡.		*Possint uniri & coæquari?* ℟. quod sic. Quia æquale habent jus ad existendum in re.
8.		B. ⚌. α.		*Producant differentes effectus in eadem re?* ℟. quod sic. Quia commodum in domo producit utilem effectum habitationis, & damnosum solutionis.
9.		B. ⚌. Æ.		*Differenter debeat sentiri ab iis, qui in eadem re habent æqualia jura?* ℟. Affirmat. Quia in quolibet jure reperiuntur æqualiter differentia commodum & incommodum.
10.		B. P. Æ.		*Secundum suas formalitates possint æqualiter sentiri?* ℟. affirm. Quia uti in eadem re æqualiter reperiuntur, ita æquales sortiuntur effectus.

11. Per

Universidad de Deusto
Biblioteca

11.	Per	P. Ve. =	*Cur commodum & damnum*	*Poſſint verè & realiter ſecundum proprias ſuas differentias ſentiri?* ℟. Quia in eadem re verè & realiter exiſtunt.
12.		B. Ve. α.		*Verè poſſint æqualiter cauſare diverſos effectus in eadem re?* ℟. Quia in ea exiſtunt formæ, à quibus tales emanant effectus.
13.		B. P. Æ.		*Poſſint æqualiter inveniri in aliqua re, & æqualiter ſentiri?* ℟. Quia in ea verè & realiter ſecundum menſuras conditionum commoditatis reperiuntur.
14.		B. = α.		*Poſſint differentes effectus cauſare?* ℟. Quia formalitates eorum, juxta quas operantur, ſunt differentes, ergo & effectus, qui inde prodeunt.
15.		B. = Æ.		*Differentes æqualeſque effectus ſortiantur in eadem re?* ℟. Quia differentes eorum formalitates in eadem poſſunt reperiri æqualiter.
16.		B. P. Æ.		*Poſſint æqualiter operari?* ℟. Quia poſſunt æqualiter ab eodem ſubjecto participari.
17.		B. Ve. =		*Vere ſecundum ſuas differentes formas poſſint operari in eadem re?* ℟. Uti eſt ſuſceptiva talium formarum differentium, ita & earum effectus participare poteſt.

18. Per B. Ve. α. *Ubi commodum & damnum ſecundum ſuas differentes formas æqualiter poſſint ſentiri?* ℟. Ubi æqualiter inveniuntur diverſa jura, quæ commodum & damnum poſſunt habere.

19. Per B. Ve. Æ. *Ubi commodum & damnum poſſint veras & æquales operationes cauſare in eadem re?* ℟. Ubi poſſunt æqualiter ſecundum formas reperiri.

20. Per B. α. Æ. *Utrum commodum & damnum cauſent in eadem re diſſimiles & inæquales effectus?* ℟. Affirm. Quia commodum & damnum diſſimilia diſſimiles operantur effectus.

Habes hîc iterum 20 quæſtiones, partim ad Quæſtionem *Utrum*, partim ad *Cur*, & *Ubi*, applicatas, quas ſi per cæteras ampliaveris, habebis de propoſito caſu ſolutiones omninò 180; quas denuò Tabulæ Combinatoriæ ope, in innumeras alias quæſtiones & propoſitiones transferre poteris.

Extenditur autem concluſio, quando per eandem quæſtionem & modum quærendi intra ſpecies, quæ reperiuntur in tali regula multiplicatur, quæ vocatur dilatatio *intrinſeca*; vel quando per alias regularum ſpecies dilatatur, dicitur *extrinſeca*. V. G. *Qui ſentit commodum, debet & ſentire damnum*; extenditur ſic per Quæſtionem *Utrum*: vel *neceſſe* eſt ſentire damnum, vel *poſſibile*, vel *impoſſibile*, vel *contingens*. Si quæſtio fiat per Quæſtionem *Cur*, tunc extenditur vel *formaliter* vel *finaliter*; & quando per *Ubi*, tunc extenditur per 15 ſpecies de localitate ſupra aſſignatas; & ſic de cæteris. Et quemadmodum per haſce ſpecies concluſio multiplicata eſt, ita quoque unaquæque ex paulò ante 20 quæſtionibus poſitis ad 18 principia tum abſoluta tum reſpectiva applicari poterit. *V. Gr.*

B.	Utrum	Neceſſe ſit damnum ſentire	in omni bono.
M.		Magnum damnum in	magno commodo.
D.		Durabiliter & perſiſtenter ſit	ſentiendum, an tempore determinato.
P.		Magis ſit potens ad ſentiendum	damnum, quàm commodum; & ſic de reliquis ordine principiis.

Si quis verò objecerit contra dicta, quippiam, tunc juxta Regulas Artis ſolues, ea qua ſequitur ratione.

Objicies primò. Non eſt juſtum, illum pati damnum, qui utitur jure ſuo; poteſt enim procurare ſibi bonum, damnumque vitare, & ad id faciendum tenetur.

℟. Verum hoc eſſe in contractibus liberis, & qui nullam oneroſam obligationem adnexam habent; In oneroſis verò contractibus, in quibus commodum & damnum inſeparabiliter ſunt connexa, nego.

Objicies ſecundò. Id debet quiſpiam ſentire, quod magis eſt naturæ conſentaneum. Sed bonum eſt tale; ergo bonum, & non damnum.

℟. Verum

℟. Verum id eſſe in electione libera; in contractibus oneroſis, ubi commodum & damnum inſeparabiliter connexa ſunt, eſſe falſum. Conſectaria eo modo, quo in præcedenti factum eſt, colliges.

PARADIGMA II. JURIDICUM.

An locans agrum ſub pretio & penſione trium menſurarum tritici, & ab alio tres menſuras tritici ad ſeminandum recipiens, non producente agro ultra tres menſuras tritici, teneatur priùs locator domino agri, quàm accommodanti triticum ſatisfacere?

Hunc Caſum adducit Sanchez in ſua methodo generali; verùm cum modus, quo eum ſolvit, ſit intricatus, eum hîc juxta Artis noſtræ principia, breviori & clariori modo elucidabo.

Dico itaque, quod qui accipit agrum ab alio, & triticum mutuatum ab alio recipit, teneatur prius domino agri, quàm tritici accommodatori ſatisfacere; & per octodecim Artis noſtræ principia ita deducitur.

B.		Qui præterquam quod dominus ſit alicujus rei, priorem quoque *communicationem* cum ea habeat, juxta regulam Juris, qui prior eſt tempore, eſt prior jure.
		Sed talis eſt dominus & poſſeſſor agri.
		Ergo locans illi prius ſatisfacere debet.
M.		Qui *majus* jus ad rem aliquam habet.
		Sed Dominus agri locati majus jus habet ad agrum.
		Ergo.
D.		Qui jure rem poſſeſſam *conſervat*, & ad ultimum ſtatum perducit.
		Talis eſt poſſeſſor agri locati. Ergo.
P.		Qui *poteſt* rem tanquam ſuam jure capere.
		Talis eſt poſſeſſor agri locati. Ergo.
S.		Ad quem ceu legitimum dominum res ipſa priùs videtur *ordinata*.
		Hoc fit in noſtro caſu. Ergo.
Vo.		Cujus jus in re magis apparet, & cujus *voluntati* minus contradicit operatio libera ſuper eam.
		Hoc fit in poſſeſſore agri. Ergo.
Vi.		Qui habet plenum in rem aliquam *dominium*, ſive jus ad rem & in re.
		Talem habet poſſeſſor agri. Ergo.
Ve.	Illi debetur prius ſatisfactio,	Qui *verificatur* legitimus dominus alicujus rei.
		Sed talis eſt poſſeſſor agri locati ex hypotheſi.
		Ergo.
G.		Qui de re aliqua propria magis *gloriatur*, majores in ea conſervanda expenſas facit.
		Talis videtur de præſenti dominus agri eſſe.
		Ergo.
=		Cujus jus ſuper aliquam rem ſecundum omnes realitatis ſuæ *differentias* magis advertitur.
		Tale eſt jus domini agri. Ergo.
♡		Cui uti propriè convenit dominium, ita eam magis ſibi *unitam* habet, & *concordantem* per poſſeſſionem.
		Talis eſt dominus agri. Ergo.
∞		Qui nullam habet in dominio *contrarietatem*, neque litibus urgeri poteſt.
		Talis eſt dominus agri. Ergo.
α		Qui jus manifeſtum ſuper aliquam rem, & *cauſalitatem* propriam realem de eadem re poteſt oſtendere & probare.
		Talis eſt dominus agri. Ergo.
⊙		Cui naturaliter videtur *annexa* & *connexa* res aliqua.
		Talis eſt dominus agri. Ergo.
ω		Ad quem tanquam ad legitimum dominum & *finem* exiſtentiæ rei res poteſt ordinari.
		Talis eſt dominus agri. Ergo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

M. Cujus jus *majus* in aliqua re reperitur, majoresque rationes dominii demonstrare potest.
Æ. Talis est dominus agri. Ergo.
Illi debetur priùs satisfactio, Cujus beneficia expensæque in rem propriam factæ, non possunt *comparari* cum aliis, qui minus aut nihil ad eam contulerunt.
Min. Talis est dominus agri. Ergo.
Cujus jus in aliqua re magis apparet, *minoresque* contradictorias adjunctas habet.
Talis est possessor agri. Ergo.

Ex quibus luculenter patet, priùs satisfieri debere domino agri, quam triticum ad seminandum agrum accommodanti, posito inter neutrum interceßisse instrumentum.

Si porrò illa eadem fusiùs ostendere tibi sit, animus, id per plurium principiorum assumptionem facilè præstabis. *V. Gr.*

Per B. D. P. / B. D. S. / B. D. Vo. / D. Vo. B. / D. Vo. ⁼. / D. Vo. — Illi priùs & potiùs satisfaciendum est,
Qui eidem fructui *conservationem* ad existendum, *agendum*, & ad *communicandum* se dedit.
Talis est dominus agri. Ergo.
Qui *perfectionem* dedit agro ad fructum ferendum necessarium, qui per culturam agrum *conservavit*, & providè omnia *disposuit*, quàm illi, qui nihil horum fecit.
Sed talis est dominus agri, non alter.
Ergo priùs illi satisfaciendum est, quàm triticum tantùm mutuò concedenti.
Qui semper, quamdiu jus *duravit*, *liberam* dispositionem habuit circa rem possessam.
Talis est dominus agri. Ergo.
Qui censetur dominus fructus ex agro percepti, qui *libertatem* tribuit *conservandi* & disponendi de agro quovis modo.
Talis est dominus agri. Ergo.
Qui videtur habuisse *voluntatem* liberam ad *conservandum* talem fructum, secundum omnes *durationis differentias*, per quas fructus recipit esse.
Talis est &c. Ergo.
Qui ad agri *cultum* omnia necessaria *subministravit*.
Talis est &c. Ergo.
Sine quo impossibile erat, fructum nasci, augeri, perfici. Sed sine domino agri hoc non fit. Ergo.

Et hoc pacto poteris per assumptionem variorum principiorum rem prope in immensum producere; quæ, ne longior sim, aliis evolvenda relinquo. Siquidem non tantùm unum principium, *V. Gr.* B. cum omnibus ordine principiis combinare licet, sed & singula cum singulis ordine recto, inverso, & quocunque tandem modo placuerit; quæ deinde per Quæstiones examinata in ingentem propositionum argumentorumque copiam excrescent.

Quod si nonnemo objiciat; priùs commodanti triticum satisfaciendum, his argumentis inductus:

Object. 1. Illud bonum & commodum debet quis in agro prius reddere alicui ex creditoribus suis, à quo magis videtur accepisse.
Sed plus videtur accepisse ab accommodante triticum, quàm à locante agrum. Ergo.

Respondeo. Cùm in hoc casu jus *ad* rem & *in* re potissimum attendi debeat; clarum est, majus habere jus ad triticum, in cujus agri fundo crevit, quàm illum, qui nullum in agrum jus habet, qualis est accommodans triticum tantùm ad seminandum. Ergo.

Object. 2. Illi videtur prius & potius satisfaciendum, qui majus ad rem aliquam jus habet.
Sed commodans triticum majus jus habet ad triticum, quia propriè suum est. Ergo.

Respondeo: Fructum tritici ex agro perceptum, cum jam esse desierit, neque in proprio fundo creverit, non posse ullum jus fundare in accommodante triticum; prius itaque satisfaciendum esse Domino agri, cujus & ager est, & quod ex eo provenit.

Plura

Plura alia argumenta adduci possunt, quibus potius accommodanti triticum, quàm domino agri locati satisfieri debere ostendere possumus: Attamen hujusmodi objectiones semper eo modo solvendæ sunt, quo in præcedentibus duabus factum esse vides.

PARADIGMA III.

Quæritur: *Utrum Clericus possit puniri à Judice Sæculari?* R. Negativè.

Hanc quæstionem hoc pacto per Artis nostræ regulas solves: Primò respicies materialem, formalem, finalem, & efficientem status utriusque causam; Deinde illa applicato ad nostra principia, eo, qui sequitur modo.

Cùm Clericus juxta causam *materialem* sui statûs sit altioris ordinis, & sub alterius superioris, potestate, non potest Judex sæcularis inferior eo, in eum ullam exercere jurisdictionem; sicuti enim corpora inferiora non possunt influere in corpora superiora, ita nec in Ethico Mundo inferior status in superiorem.

Hoc itaque ostenso, jam per hæc ad principia Artis nostræ applicata, ita argumentor.

Si Judex sæcularis Clericum punire posset, tunc verè dici posset, per — Judicium institui posse.
B. Minus *perfectum* de perfectiori
M. *Parvum* de *Magno*
D. *Mutabilem* de minùs mutabili
P. Minus *potentem* de potentiori
S. Minus *privilegiatum* de magis privilegiato
Vo. Sæcularem de DEO *consecrato*
Vi. Minoris *virtutis* de majori virtute imbuto
Ve. Minus firmum & *verum* de magis firmo & vero
G. Minus *honoratum* de magis honorato

Sed hoc est absurdum. Ergo.
Perverteretur enim ordo rerum & judicium: quia inferius influeret in superius, procedereturque de uno genere status in diversum; quod in Jure prohibitum est.

Deinde hæc eadem confirmabis per argumenta ex causa *formali* desumpta, hoc pacto:

Ubi non est Jurisdictio seu facultas justitiæ ad puniendum, ibi non potest fieri judicium.
In Judice sæculari non est supra Clericum talis Jurisdictio. Ergo.

Quæ iterum per novem absoluta principia deducere poteris, sic:

B. Ubi non est requisita *perfectio* Jurisdictionis, ibi non potest fieri judicium.
Talis non est in Judice sæculari supra Clericum. Ergo.
M. Ubi non est *extensio* sufficiens ad exequendum judicium, ibi judicium exerceri non potest.
Sed in Judice sæculari hæc non est.
Ergo.
D. Ubi non *permanet* Jurisdictio *stabilis* & legitima, ibi judicium exerceri non potest.
In Judice sæculari non est Jurisdictio talis. Ergo.
P. Ubi non est *potestas* valida, ibi judicium exerceri non potest.
Talis in Judice sæculari non est. Ergo.
S. Ubi non sunt *leges* & *decreta*, sive constitutiones, quæ dent Jurisdictionem ad judicium exequendum, ibi judicium exerceri non potest.
In Judice sæculari hæc omnia deficiunt. Ergo.

A causa *finali* sic argumentare.

Finis Jurisdictionis Ecclesiasticæ est ad conservandum statum Ecclesiasticum, sicut finis Jurisdictionis Civilis, ad conservandum statum sæcularem & politicum.
Ergo Judex sæcularis non potest invadere Jurisdictionem alterius, nec talis punitio potest fieri de jure.

Quæ per 9 absoluta principia sic ostendes: per B. quia id foret contra perfectionem status. Per M. quia foret res magnæ præsumptionis. Per P. sine legitima potestate sæcularis in Ecclesiasticum nil juris obtinet. Et sic de cæteris.

Pari pacto à causa *efficiente* dicta magnis discursibus probare possem; quæ, nè longior sim, Lectori deducenda relinquo.

Vides itaque, quantus ex hoc modo, & quàm ingens discurrendi campus aperiatur, præsertim si per Quæstiones examinentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PARADIGMA IV.

Utrum justa de causa ultra tributum impositum, in signum subjectionis aliud de novo imponi possit?

Quando se offert occasio conciliandi in Republica, aut alio negotio pro ejus utilitate & quiete, an aliquid factum sit rectè & utiliter, aut an faciendum sit, tunc recurrendum est ad prædictum causarum quadruplex genus ejus rei, quæ facta, vel facienda est, & per eas inquiritur, an utiliter & honestè res facta sit, an facienda sit. *V. Gr.* In aliqua Civitate magna quæritur, an propter ejus amplitudinem & utilitatem, quam habet respectu aliorum oppidorum sibi subjacentium, possit ultra tributum solitum ipsis in signum subjectionis impositum, aliud de novo imponi gravando populos, cæteroquin Civitati obedientes. Tunc advertendum est, Consilium debere fieri modo prædicto, respiciendo ad Legem Divinam, Naturalem, & humanam Civilem; Si enim aliqua earum repugnat tali facto, tunc impositio fieri non debet neque potest. Quæ omnia pulchrè ex principiis nostris demonstrabis, hoc pacto:

A causa *Materiali*.

Per
- B. Subditi non debent privari *bonis* suis sine causa justa, & illis utili. Privarentur verò in dicto casu. Ergo.
- M. Si ad *magnum* Reipub. emolumentum non conducit, subditi non debent sine causa tale detrimentum pati. Paterentur autem in dicto casu. Ergo.
- D. Subditi non debent destrui, sed *conservari* & manuteneri in possessione sua. Destruerentur verò in dicto casu. Ergo.
- P. Subditorum *potestas* & facultas non debet sine ratione & justa causa minui. Minueretur autem in dicto casu. Ergo.
- S. Quicquid est contra rectæ *rationis* dictamen, id non est faciendum. In dicto casu gravamina subditis sine causa imposita talia sunt. Ergo. Et sic de cæteris.

A causa *formali*, seu de modo imponendi tributum, eodem modo per principia, rationes deduces; *V. G.* Si talis impositio fieret sine causa;

- B. Magnum in Republica *bonum* impediretur.
- M. *Incrementum* Reipub. augmentumque civitatum deficeret.
- D. Respublica ipsa *durare* non posset.
- P. Subditorum *rebelliones* & seditiones non essent defuturæ.

Et sic de cæteris.

A causa *efficiente*. Cùm non sit in civibus aut principibus civitatis talis potestas imponendi tributa; aliàs enim eorum operatio esset injusta & imprudens, mala, prava, corrupta, impotens, inordinata, & contra legem divinam, crudelis, vitiosa &c. per oppositа principiorum absolutorum.

A causa *finali*, quæ est pax & conservatio Reipub. quæ per hujusmodi impositiones durare non posset, deficeret omnis civium Bonitas, M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

Habes hîc paucis expositum assumptum thema politicum, juxta quod aliud quodlibet resolvere poteris.

PARADIGMA V.

De variis modis argumentandi in Jure.

Inductio Juris sumitur juxta Artis nostræ principia,

- B. *Bonitate*, utilitate, commodo rei, quæ in textu tractatur.
- M. *Magnitudine*, excellentia & extensione rei in textu contentæ.
- D. Consuetudine *diuturna*, legis usu introducta.
- P. *Potestate* Principum, Legislatorum.
- S. *Providentia* latæ legis, ad mala Reipub. avertenda.
- Vo. *Voluntate* Legislatorum, reddendi unicuique quod suum est.
- Vi. *Vi obligationis*, qua omnes ad talem & talem legem servandam tenentur.
- Ve. *Dictamine* rectæ rationis, cui talis & talis lex in tali & tali textu expositа, *conformis* est.
- G. *Quiete* & tranquillitate publica, quæ ex legis observatione emanat.

A

BONA MAL. Æ. Min. } A
- *Dissidiis* malisque, quæ ex legis ruptura consequuntur.
- *Concordia* & unione, quæ jurium compositionem consequuntur.
- *Contrariis* unionem & concordiam publicam impedientibus.
- *Causa* & prima legum origine.
- *Mediis*, quibus publica salus conservatur.
- *Fine* jurium, in textu legum contentorum.
- *Comparatione* majoris ad minus.
- *Simili*.
- *Minori* ad majus.

Quicunque hæc ritè intellexerit, ingentem sibi ad omnem Juris interpretationem, differendi materiam reperiet; cum omnia, quæ in universis, iisque vastissimis Juris Civilis Operibus congesta sunt, in hisce implicitè contineantur, & facilè memoriæ mandari possint.

PARADIGMA VI.

Casus juridicè decidendus, ex lite inter duos exorta.

Notandum, triplicem esse litigantium differentiam; *Primò* quidem, duo inter se litigant, quorum *uterque culpam contraxit*. *Secundò* duo litigant, quorum *unus culpabilis, alter inculpabilis* est. *Tertiò* duo inter se litigant, quorum *uterque culpa caret*. Singulos tres casus per Artis nostræ principia resolvemus.

Exemplum de primo, & ponitur casus in terminis.

Titius certam pecuniam ad usuram dederat *Sempronio*; hic pecuniam ad usuram concessam luxuriosè cum muliere soluta consumpserat, quem Titius de luxuria & fornicatione commissa accusavit; Sempronius verò Titium de usura. Venerunt in judicium: nunc quæritur, *quis eorum majori pœna dignus sit?*

Certum est, illum majori pœna dignum fore, qui majus intensivè crimen commisit. Cùm itaque duplex hîc crimen in casu ponatur, *Usura* & *Luxuria*, utrumque priùs juxta Artis nostræ regulas comparabis cum principiis absolutis; quod enim magis iis repugnaverit vitium, illud majori pœna dignum esse judicabis. Unde sic argumentare.

- B. Illud vitium, quod est immediatè con-
- Vo. tra DEI liberalitatem & *bonitatem* DEI diffusivam in omnes, & contra *charitatem* DEI & proximi, est magis puniendum, quàm illud, quod non præcisè opponitur liberalitati, bonitati, & amori DEI & proximi.

Sed usura magis opponitur liberalitati, bonitati, & amori DEI & proximi, quàm fornicatio.

Ergo vitium usuræ magis puniendum est, quàm fornicatio cum soluta.

Major patet ex se; est enim peccatum tantò gravius, quantò divinis virtutibus magis opponitur.

Minor probatur. Quia usurarius peccat contra legem divinam, quâ charitas erga proximum præscribitur, quam ipse usurâ suâ violat; Luxuriosus verò etiamsi sensuali concupiscentia victus contra præceptum, quod est, non mœchaberis, peccaverit; quia tamen luxuria non est præcisè opposita alicui ex virtutibus divinis, prætereaque viri fœminæque conjunctio quid naturale videatur; patet, usurarium majori pœna dignum, quàm luxuriosum. Quorum utrumque scitè per 18 principia demonstrare poteris, uti in prioribus Exemplis factum est. *Uti*: usura est opposita præcisè Bonitati M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. DEI; Luxuria non præcisè ipsis iisdem opposita est, sed indirectè; in quantum est contra præceptum Decalogi. Ergo Usurarius est majori pœna dignus, quàm Luxuriosus.

Secundus Casus eorum, quorum unus culpabilis, alter inculpabilis est.

Quidam Paterfamilias habens duos filios, & primogenitum quidem, universalem omnium bonorum suorum hæredem ex testamento constituit; Patre verò defuncto, primogenitus statim Presbyter factus est, in Ecclesiastica dignitate constitutus; Secundo verò genitus fratri Ecclesiastico litem movit, circa hæreditatem à Patre testamento legatam; objiciendo illud Juris Canonici: *Qui altari servit, de altari vivat, & de Ecclesiæ patrimonio*; cui non cedit primogenitus. Quæritur jam, *cuinam dicta debeatur hæreditas?*

Vide & expende diligenter Casûs circumstantias. Hoc peracto, cùm pater jam primogenitum constituerit hæredem, testamentum autem solui non possit, clarè patet, primogenitum manere in legitima possessione, non obstante, quod Sacerdotio initiatus sit; est enim melior conditio possidentis; Unde sic argumentaberis ex Artis nostræ principiis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

B. *Bonorum hæreditas* teſtamento legata, uti immutabilis eſt, ita nihil contra eam à quoquam prætendi poteſt.
Talis eſt hæreditas primogenito legata. Ergo.
M. Teſtamentum ad nullum alium ſeſe *extendit*, niſi ad primogenitum. Ergo minor contra id prætendere nihil poteſt.
D. Hæreditas illa teſtamento legativo collata, eſt *perſeverans*, nec diſſolvi poteſt. Ergo.
P. *Poteſtas* in bona collata fuit filio primogenito, non ſecundo genito. Ergo.
S. Quod Leges, ſtatuta & conſtitutiones civiles ſumma *ratione* fundârunt, id dirui non poteſt.
Talis eſt hæreditas in caſu noſtro. Ergo.
Vo. Hæreditas hæc ab ultima teſtatoris *Voluntate* dependens eſt immutabilis. Ergo nemini præter eum, qui hæreditatem jure adiit, competere poteſt.
Vi. *Virtuti* Juſtitiæ id cum primis convenit, ad multa mala impedienda.
Ve. Ipſum rectæ rationis dictamen *Veritatem* approbat.
Et ſic de cæteris ordine principiis procedes.

Ex his patet, primogenito, non ſecundogenito deberi hæreditatem.

Nec obſtat, quòd poſt hæreditatem, Eccleſiaſticum ſtatum aſſumpſerit; Statûs enim mutatio non mutat teſtamentum, niſi quis ultrò jure ſuo cedere velit. Unde naſcitur & alia quæſtio: *Utrum Eccleſiaſtico plus de jure debeatur hæreditas, quàm Sæculari & Laico?* Reſpondeo, quod Eccleſiaſtico. Ratio eſt, quia omnia bona DEI ſunt, & ab eo profecta; quantò itaque quiſpiam DEO fuerit conjunctior, tantò plus eum de jure mereri de bonis, quàm illum, qui in ſæculo vivens ſubinde DEI bona in peſſimos uſus expendit. Quæ omnia ſcitè per principia noſtra demonſtrari poſſunt.

Tertius Caſus eorum eſt, quorum uterque inculpabilis eſt.

Quidam duxit aſinum ſuum ad pratum juxta flumen, & alius quidam ligavit naviculam ſuam ad vitem in littore, ſive ripa fluminis, quod radebat pratum: Accidit autem, ut aſinus cauſa bibendi ingreſſus ſit naviculam; & extincta ſiti cœperit ex ipſa navicula herbas ripæ depaſcere, & inter alia vitem quoque, cui navicula alligata erat, rodere, & rodendo vinculum rupit; unde navicula ſoluta, & aſinus unà ſecundo flumine labentes, tandem everſâ naviculâ, & navicula & aſinus periêre. Hinc nata lis eſt; dominus enim aſini ſibi reſtitui petiit aſinum, à domino naviculæ, & hic ſibi naviculam à domino aſini; Venerunt in judicium. Quæritur itaque à Juriſconſulto, *quis eorum alteri debeat reſtitutione ſatisfacere.*

Conſidera primò, an uterque iſtorum quicquam commiſerit in hoc caſu contra DEUM, quod in 9 Principiis abſolutis Artis noſtræ explicatur. Secundò, utrum ambo contra legem divinam aut humanam peccaverint. Et invenies, quòd cùm dominus aſini jumentum duxerit ad pratum ſuum non cauſâ nocendi, nec dominus naviculæ alligando illam ad vitem. Unde ſic argumentare:

B. Illa *actio*, ex qua nullum detrimentum provenit alicui, non eſt obnoxia pœnæ.
Actio utriuſque in hoc caſu talis eſt. Ergo.
M. Ubi non eſt *extenſio* voluntatis inferendi damnum aliis, illa actio non eſt culpabilis.
Sed talis actio fuit in utroque.
Ergo in utroque non fuit culpabilis.
D. Ubi *durat* jus paſcendi in proprio fundo, & alligandi naviculam ad ripam ſine damno alterius, ibi actio non poteſt eſſe culpabilis.
Hoc fit in præſenti caſu. Ergo.
P. Ubi datur *poteſtas* juris naturalis, ibi non intervenit culpa.
Hoc fit in præſenti caſu. Ergo.
S. Quod nulli *legi* aut conſtitutioni civili repugnat, illud culpabile eſſe non poteſt.
Talis eſt caſus præſens. Ergo.
Vo. Ubicunque eſt *voluntas* jus ſuum explendi licitè & legitimè, ibi culpa intervenire non poteſt.
Hoc fit in præſenti caſu. Ergo.
Uterque igitur culpa caret.

Dicen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

	Titulus I. *De Jure & Justitia.* §§. 4.	Tit. II. *De Jure Naturali, Gentium, & Civili.* §§. 12.	Tit. III. *De Jure personarum.* 5. §§.	Tit. IV. *De Ingenuis, sive de iis, qui nati liberi sunt.* 1. §.	Tit. V. *De Libertinis, sive Manumissis.* §§. 3.	Tit. VI. *Quibus de causis manumittere liceat, non liceat.* §§. 7.	Tit. VII. *Lex Fusia Caninia tollenda.* 2. §§.	Tit. VIII. *De sui vel alieni juris personis.* 2. §§.	Tit. IX. *De patria potestate.* 3. §§.	Tit. X. *De nuptiis.* 13. §§.	Tit. XI. *De adoptionibus.* 12. §§.	Tit. XII. *De dissolutione patriæ potestatis.* §§. 10.	Tit. XIII. *De Tutelis.* 5. §§.	Tit. XIV. *Tutores testamenti.* 5. §§.
Liber I. *De Jure & Justitia. De Personis.*	§. 1. Quid Justitia? §. 2. Quid Jurisprudentia? §. 3. Quomodo jura exponi possint. §. 4. Juris præcepta. 1. Honeste Vivere. 2. Alterum non lædere. 3. Jus suum cuique tribuere. §. Ex his natum est jus privatum. Positiones juris 2 sunt: publicum & privatum.	Quid jus naturale. §. 1. Jus gentium sive commune jus omnibus. Jus civile, quod sibi quisq; populus constituit. Jus Romanum constat scripto & non scripto. Scriptum sextuplex. Plebiscitum. Lex. S. C. Placita principum. Magistratuum edicta. Responsa prudentum. Non scriptum, quod usus approbavit, & dicitur consuetudo.	Divisio personarum in liberos & servos. Libertas est facultas naturalis faciendi quod libeat, nisi vi autjureprohibeatur. Servitus est constitutio juris gentium, quo quis dominio alieno contra naturam subjicitur. Servi nascuntur vel ex ancillis, vel fiunt, dum capiuntur bello, & mancipia dicuntur. *Quæ omnia pulchrè per 18 principia deduci possunt.*	Ingenuus dicitur, qui nascitur liber. Tales esse possunt, vel si ex duobus libertinis, vel ex libertino uno & ingenuo altero, vel ex servo patre & libera matre. Ratio, quia non debet calamitas matris nocere ei, qui in ventre est, neque manumissio officit natalibus.	Libertini sunt, qui ex justa servitute manumissi sunt. Fit autem manumissio vel ex statutis Ecclesiæ, vel per epistolam, vel testamentum, aut quibuscunque aliis modis lege statutis. *Quæ omnia per Artis regulas investigari, & per Quæstiones fusè deduci possunt.*	Licet, si sanguinis affinitate ei junctus sit; aut meritum, aliquod habuerit. Ante 20 annos manumissio non conceditur, aut strictius ante 18. annum ætatis.	In Lege Fusia Caninia constitutum erat, servos testamento manumittere, quæ à Justiniano sublata.	Dominus in servum absolutum dominium vitæ & mortis habet, & hoc olim, modò cautum est legibus, ut nemo in servos sævire præter modum possit, multò minus occidere.	Pater in Filios & Nepotes libertatem habet. Estne Patriæ potestatis jus omnium hominum? Resp. non. sed Civium Romanorum. Liberi in potestate Patris sui sunt.	Nuptiæ sive Matrimonium est, viri & mulieris conjunctio, individuam vitæ consuetudinem continens. Iustas nuptias contrahunt cives Romani legitimæ ætatis, consensu parentum. Intra gradus consanguinitatis nuptiæ contrahi non possunt aliquousque.	Arrogatione & imperio Magistratus fit adoptio. Ante 18. annum non debet fieri adoptio. Quinam possint adoptari; An impubes, minorennis, filius, filia, soror?	Fit dissolutio patriæ potestatis, parentibus vel mortuis, vel emancipatis, vel ad metalla damnatis filiis; non tamen solvitur captivitate, sed suspenditur postliminio. Jus dominorum in libertos & emancipatos. In utero existens subditur potestati ejus, sub cujus fuit tempore conceptionis.	Tutela est jus & potestas in Caput liberum data, ad tuendum. Sic, qui propter ætatem se defendere non potest. Unde Tutores quasi Tuitores dicti. Tutores possunt dare parentes posthumis & emancipatis, sed à præside confirmandos.	Tutores testamento dare potest pater, & filius, & servus, si liber erit. Furiosus quoque si mentem receperit. Tutores 25 annos superent,
	Rerum divisio, & acquirendum dominiũ earundem. §§. 48.	*Res Corporales & Spirituales.* §§. 3.	*Servitus prædiorum.* §§. 4.	*Ususfructus.* §§. 4.	*Usus & habitatio.* §§. 6.	*Usucapio & præscriptio.* §§. 13.	*Donationes.* §§. 4.	*Abalienatio.* §§. 2.	*Acquisitio rerum.* §§. 6.	*Testamentorum dispositio.* §§. 14.	*Testamentum militare.* §§. 6.	*Quibus permissum, facere testamentum.* §§. 5.	*Exhæredatio Liberorum.* §§. 7.	*Hæredum Institutio.* §§. 12.
Liber II. *De rerum divisione, acquirendoq; earum dominio.*	In 5 partes dividuntur res: Quædam enim sunt communia. Quædam publica. Quædam universitatis. Quædam nullius. Pleraque singulorum. Communia sunt: aër, aqua, mare, littus. Publica. Flumina sunt, portus, ripæ. Universitatis. Theatra. Nullius. Res sacræ, cœmiteria, templa. Singulorum. Juxta triplex jus; uti sunt feræ, insulæ alluvione natæ, thesauri.	Res corporales sunt, quæ tangi possunt, uti fundus, homo, vestis. Incorporales sunt quæ tangi non possunt: ut jura, hæreditas, usufructus, usus, obligatio, servitus.	Rusticorum prædiorum jura sunt. Iter, actus, via, aquæductus. Iter est jus eundi tantum hominis. Actus est jus agendi jumentum, aut plaustrum ducendi. Via est jus lapidem habendi. Aquæductus est jus, aquæ ducendæ per fundum alienum. Constitutum pactis, stipulatione, testamento.	Ususfructus est jus utendi & fruendi alienis rebus, salva rerum substantia, pactis, stipulatione, testamento constitutum. Extinguitur morte usufructuarii, capitis diminutione, cessione, rebus incendio, terræ motu, bello, vetustate interreuntibus.	Usucapione acquiruntur res mobiles, immobiles. Bona fide mobiles per triennium. Immobiles in præsentia dominorum decennio, in absentia viginti. Res sacræ, homo liber, usucapi non possunt: uti quoque res fisci, vitiosæ & similes. Præscriptio autem instituta est jure, ne res in incertum versarentur.	Acquisitio per donationem fit vel mortis causa, vel inter vivos. Illa revocari potest, hæc non. Fiunt autem vel scriptis, vel sine scriptis, insinuatione, usque ad 500 solidos; possunt etiam revocari ob ingratitudinem accipientis, vel ob malum usum rerum donatarum, aliasque ob causas.	Abalienare licet. Primo. Marito dotale prædium, etiam uxore non consentiente. Secundò. Creditori licet pignus ex pacto alienare. Sed pupillis nullam rem sine tutoris consensu alienare licet. Tertiò. Pupillo aliquid dari potest: debitor tamen sine tutoris authoritate solvere non potest.	Acquirimus res per nos ipsos, & per eos, qui in libertate nostra sunt, per servos & liberos, quos bona fide possidemus. Acquirit filius patri; sibi verò ex alia causa dominium, patri verò usum fructum. Servus ex rebus domini, aut domino acquisitis, sibi verò quod legatum est, aut donatum.	Testamentũ est mentis testatio. Testamentum condi tur 7. testium præsentiâ, testatoris & testium subscriptione, testium signaculi, & hæredis per manum testatoris expressione. Testes esse possunt omnes, qui vel hæredes esse, vel eos scribere possunt, exceptis mulieribus, impubere, muto, surdo, furioso, prodigo, servo, improbo, instabilique.	Milites in expeditionibus non possunt cogi ad testamentum, aliàs coguntur ad solennitatis testamenti observantiam. Non valet testamentum, si sine testibus quis dixerit, Ego te constituo hæredem omnium bonorum. Testamentum ante militiam factum & posteà in militia confirmatum, & mutato deinde militis statu, etiamsi non sit jure factum.	Iis testamentum facere non licet, qui alieno juri subduntur. Impuberibus, prodigis, quibus bonorum administratio interdicta est. Surdis item. Cœcis. Captivis.	Exhæreditatio debet fieri nominatim; ut, Titius filius meus exhæres fit. De posthumis idem dicendum, hac formulâ. Quicunque mihi filius genitus fuerit, exhæres esto. Pari pacto emancipati & adoptivi exhæredandi sunt.	Hæredes instituì possunt, liberi & servi, tam proprii quàm alieni. Servus tamen adulter à domino hæres fieri non potest. Servus proprius hæreditatem adire cogitur; alienus solo jussu domini sui. Testamentum in plures institui potest, & in plures partes, quæ sunt 12.
	Hæreditates ab intestato. §. 16.	*Legitima successio cognatorum.* §§. 8.	*Senatus-Consultum Tertullianum.* §§. 7.	*Senatus-Consultum Orphitianum.* §§. 4.	*Successio cognatorum.* §§. 5.	*Gradus cognatorum.* §§. 9.	*Servilis cognatio.* §§. 3.	*Successio Libertorum.* §§. 4.	*Assignatio Libertorum.* §§. 3.	*Bonorum possessio.* §§. 6.	*Acquisitio per arrogationem.* §§. 3.	*Ob libertatem bonorum addictio.* §§. 7.	*Sublatio successionum.* §.	*Obligationes.* §§. 2.
Liber III. *De hæreditatibus, quæ ab intestato deferuntur. & Obligationibus quæ ex contractu nascuntur.*	Intestatus dicitur decedere, qui aut omninò testamentum non fecit, aut non jure fecit, aut id quod fecerat, irritum factum est, aut si ex eo hæres non extiterit. Defertur tamen hæreditas ab intestato suis hæredibus filiis filiabus; & hisce non existentibus, maximè propinquis. Nepotibus & Neptibus.	Legitima successio in hæreditatem ab intestato non tantùm competit Agnatis tantùm naturalibus, sed & adoptionis. Non tamen omnibus Agnatis hæreditas simul datur; sed iis tantùm, qui tunc proximum gradum occupant.	S. C. Tertullianum est jus, quo cautum est, de tristi amissorum liberorum successione matri deferenda. Antefertur autem mater omnibus, exceptâ fratris & fororis persona, cum quibus una vocatur, cum fororibus in $\frac{1}{2}$. cum fratribus verò & fororibus in capita fit distributio.	S. C. Orficianum est jus, quo liberi ad bona matrum intestatarum admittuntur, & capitis diminutione non perit.	Hæreditas suis & agnatis non existentibus pertinet, Primò, ad cognatos. Secundò, ad fœminas cognatas. Vocantur autem agnati usque ad decimum gradum. Cognati usque ad sextum.	Duplex est cognatio: Ascendentium & Descendentium. Alterа eorum, qui ex altera veniunt, id est, ex transverso. Ascendentes sunt parentes. Descendentes Liberi. Ex transverso, fratres, sorores, patrui, amitæ, avunculi, materteræ, & qui ex his nascuntur & consequuntur.	Si parentes & liberi servorum ad libertatem venerint, jure patronatus in hac parte succedunt. Unde fratres & nepotes non possunt pariter vocari, sed illi hisce præferuntur in infinitum. Et agnati licet remotiori gradu, potiores tamen sunt cognatis in gradu proximiori; exceptis fratre & sorore.	Nemo olim succedebat Liberto intestato, nisi suus hæres; adoptivus verò ejus jus habebat & patronus. Vocantur autem patroni ad quintum usque gradum. Olim liberti successionem non habebant, sed moriebantur ut servi, eorumque bona à manumissoribus possidebantur. Hodie omnes Liberti sunt cives Romani.	Bona Libertorum ad omnes patronos pertinent, nisi patronus uni ex liberis assignet libertum, ut post mortem ejus is solus sit patronus. Evanescit autem assignatio, si quis filium, cui assignavit, emancipaverit.	Bonorum possessio est jus defuncti bona possidendi, juris veteris emendandi aut impugnandi seu comprobandi gratia à Prætore introductum. Unde ad successionem à prætore vocatus, non hæres sed bonorum possessor dicitur. Est autem bonorum possessio duplex: ex testamento, & contrà; vel secundum tabulas. Deinde ab intestato, & octo species habet.	Arrogatione acquiruntur patri adoptiva omnia. Rerum dominium in arrogatorem transit per mortem arrogati, nisi aliæ personæ præferantur. Arrogator arrogatum contra creditores defendere potest, sin nolit, datur potestas creditoribus bona arrogati possidere.	Si ii, qui libertatem in testamenti nacti sunt, ex qua nemo hæreditatem adit, libertatis conservandæ causâ, bona sibi addici possunt, tunc & liberratem & omnia defuncti bona, non obstantibus codicillis, acquirunt, etiamsi minor 25 annis abstinens posteà pœnitens hæreditatem à servo occupatam repetierit.	Erant & olim bonorum acquisitiones per bonorum propter creditores venditionem, quæ sublata est.	Obligatio est juris vinculum, quo quisque quod debet, secundum Civitatis Romanæ jura solvere cogitur. Dividitur autem primò in civilem & prætoriam. Secundò dividitur in 4 species: aut enim fiunt ex contractu, aut ex delicto, aut quasi delicto.
	Obligationes ex Delicto §§. 19.	*Vis bonorum raptorum.* §§. 2.	*Lex Aquilia.* §§. 16.	*Injuria.* §§. 12.	*Obligationes quæ quasi ex delicto.* §§. 3.	*Actiones.* §§. 40.	*Actio in aliena potestate constitutum.* §§. 8.	*Noxales actiones.* §§. 7.	*Animalium noxales actiones.* §. 1.	*Per quos agere possimus.* §§. 2.	*Satisdationes.* §§. 7.	*Perpetuæ actiones in hæredes.* §§. 2.	*Exceptiones.* §§. 11.	*Replicationes.* §§. 4
Liber IV. *De obligationibus quæ ex Delicto nascuntur.*	Obligationes ex delicto nascuntur omnes ex maleficio. Sunt autem maleficia 4. furtum, damnum, rapina, injuria. Furtum est ablatio aut detentio rei cujuscunque invito domino. Estque duplex: manifestum & non manifestum. Juxta hoc tenetur furti, quicunque opem consiliumque furi contulit.	Bonorum raptor est, qui dolo malo vi rapit, fur improbissimus. Et vi bonorum raptorum ad quadruplum unà cum pœna tenetur.	Lex Aquilia illa est, quæ punit eum, qui damnum dedit; & in tria capita distinguitur; quorum prius in usu potissimum est. Cavetur in eo, illum, qui servum alienum, vel quadrupedem injuria occiderit, Domino tanti condemnandum, quanti id, quod occisum est, eo anno plurimi fuerit.	Injuria dicitur omne id, quod non jure fit, generaliter; Specialiter contumelia, culpa, iniquitas, injustitia. Committitur autem injuria facto & verbo. Uxor si Viro injuria fit, non potest injuriarum agere; non enim maritos ab uxoribus defendi æquum est.	Nascuntur obligationes quasi ex delicto. Primò. Si judex iniquam dixerit sententiam, & datur læso in factũ actio. Secundò. Si ex loco, quo quis habitat, aliquid dejectum transeunti noceret, ad satisfactionem obligaret habitantem, & dicitur actio dupli; & si quid suspensum transeunti noceret, decem aureorum pœna constituta est.	Actio est jus petendi persequendique in judicio, quod sibi debetur. Sunt autem actiones vel in rem, vel in personam: in hanc quidem, si contracta est obligatio; in rem verò, si non est. Datur & actio in res corporeas confessoriè, in incorporeas confessoriè & negativè.	Eadem pænè jura servantur, sive cum filiofamilias, sive cum servo negotium gestum est. Datur actio quasi jussu in solidum. Si jussu domini cum servo contractum fuerit, vel si cum servo, quem dominus navi magistrum præfecit, contractum fuerit, & dicitur exercitoria; vel si eum tabernæ præfecit, & dicitur institoria.	Noxalis dicitur, ex qua alicui nocumentum provenit: hoc pacto in servum delinquentem tenetur dominus noxali actione; & si liber delinquens servus fiat, dominus noxali actione tenetur. Et si uterque in invicem quidpiam admiserit, neuter neutri tenetur.	Animal pauperiem fecisse dicitur, quando damnum sine injuria datum est, & ad damnum reficiendum tenetur dominus noxali actione, ex lege 12. tabularum, si animal domini naturâ suâ non ferox nocuerit. Si verò ferox fuerit, uti ursus fugiens, nemo tenetur, cum non habeat dominum.	Non solum suo nomine quis agere potest, sed etiam alieno, veluti procurator, curator. Procurator autem esse intelligitur, cuicunque & quibuscunque verbis causam tuam agere & defendere permiseris.	Pro litis æstimatione hodiè satisdatio non datur, sed quod quis in judicio permansurus sit, is satisdat vel jurejurando, vel nudè promittit. Si verò per procuratorem agat, hic nisi aut mandatum habeatur, aut à principali præsens confirmetur, rem ratam dominum habiturum, satisdare tenebitur.	Perpetua actio quæ usque ad finem ex constitutionibus introducta extenditur. Actiones contra hæredes non dantur, si ex maleficio nascuntur; si verò ex contractu provenerint, dantur.	Exceptio est eorum quibus cum agitur, defensio, ut metus causa, est exceptio, quæ ei, qui metu promissorem coëgit, opponitur. Vel doli mali exceptio est, quæ ei, qui dolo promissorem circumvenerit, opponitur. Exceptio non numeratæ pecuniæ, quæ ei, qui pecuniam promissori non numeravit, opponitur.	Replicatio est alia adjuvandi actoris gratia allegata; qua exceptionis jus replicatur & resolvitur veluti post pactum de non petendo posteriori pacto convenit, ut quis petere possit; dicitur duplicatio, si dupli pactum fecutum est; triplicatio, si tertio allegatur.

Tit. XV. *De tutela Cognatorum.* §§. 3.	Tit. XVI. *Capitis diminutio, status mutatio.* §§. 3.	Tit. XVII. *De patronorum tutela.* §. 1.	Tit. XVIII. *Parentum tutela legitima.* §. 1.	Tit. XIX. *Tutela fiduciaria.* §. 1.	Tit. XX. *Atiliana, Julia, Titia tutela.* §§. 7.	Tit. XXI. *Authoritas tutorum.* 3. §§.	Tit. XXII. *Finis tutelæ.* §§. 6.	Tit. XXIII. *Curatores.* §§. 6.	Tit. XXIV. *Satisdatio tutorum.* §§. 4.	Tit. XXV. *Excusatio tutorum.* §§. 20.	Tit. XXVI. *Suspecti tutores.* §§. 12.	Tit. XXVII.	Tit. XXVIII.	Tit. XXIX.	Tit. XXX.
Si tutores testamento non sunt dati, succedunt agnati legitimi, frater ex eodem patre, patruus, amita, sed non amitæ filius; impediuntur tamen ne tutores esse possint agnati, capitis diminutione.	Status mutatio maxima, minor, minima. Prior est Civitatis & libertatis amissio. Secunda, Civitatis tantùm. Tertia, Civitate & libertate retenta status tantùm mutatio. Perit autem jus cognationis levi iure & deportatione.	Legitimi libertorum & libertarum tutores sunt, patroni & eorum liberi; ubi enim successionis est emolumentum, ibi & tutelæ onus esse debet.	Emancipatorum tutores sunt parentes.	Emancipatorum tutores defunctis parentibus sunt parentum liberi virilis sexus fiduciarii, & debent esse perfectæ ætatis.	Deficiente tutore Romæ à Prætore dabatur tutor Atilianus, Julius verò & Titianus à præfidibus tutore ab hostibus capto dabatur, juxta legem Atilianam. Hodie tutores constituuntur à Magistratu; Episcopo, si pupilli facultates ad 500 solidos pertigerint, dantur usque ad perfectam ætatem.	Authoritate tutoris opus est, quando pupillus promittit, contrahit. Hæreditatem quoque adire non possunt, nisi tutoris authoritate. Lite verò interveniente inter tutorem & pupillum, non valet authoritas tutoris, sed curator datur.	Finit tutela post 14. annum in masculis, 12. in fœminis, 2. Pupillo ab hostibus capto. 3. Conditione in testamento relicto. 3. Morte pupillorum. 5. Tutore ad certum tempus dato. 6. Tutore suspecto. Aut justa de causa se excusante.	Dantur & curatores ab iisdem à quibus tutores. Dantur mente captis, cœcis, claudis, morbisque impeditis. Dantur in locum tutorum inhabilium.	Omnes tutores vel curatores satisdare coguntur, præter testamentarios & ex inquisitione datos. Quos inter unus potest administrare, si satisdationem offerat, si electus ad id sit. Si dissensu in alios facto vel testamento ad id delegatus.	Excusantur tutores aut curatores propter liberos, fiscū, absentiam, propter litem inter pupillum, propter paupertatem. Ignorantiam. Ætatem decrepitam. Professionem artium. Propter falsas tamen allegationes non excusantur.	Suspecti esse possunt Romæ prætor, in Provincia præses, Legatus proconsulis, & quicunque tutelam non ex fide gerit, inde & infamis sit ob dolum, neque etiamsi postea tutus, administrare potest, donec judicium finiat.				

Vulgaris substitutio. §§. 4.	*Pupillaris substitutio.* §§. 9.	*Infirmatio testamentorum.* §§. 8.	*Inofficiosum testamentum.* §§. 6.	*Hæredum qualitas & differentiæ.* §§. 7.	*Legata.* §§. 36.	*Ademptio legatorum.* §. 1.	*Lex Falcidia.* §§. 4.	*Fideicommissariæ hæreditates.* §§. 22.	*Res per Fideicommissum relictæ.* §§. 3.	*Codicilli.* §§. 3.					
Pluribus hæreditatem excusantibus, potest testator alios & alios substituere. Substitutus verò eandem partem habiturus est, quam habuit is, in cujus locum substituitur: Substituti autem substitutus, id est, quidam tertius, partem amborum, si ambo omiserint, habiturus est. Substitutus verò substituti servi, dimidiam.	Si filius hæres impubes decederet, testator alium, & testamentum quasi filio impuberi facere potest, & liberis etiamsi puberibus mente tamen captis certas personas substituere; qui si tamen ad mentem redierint, substitutio cessabit. Masculis substituere potest testator usque ad 14 annum; fœminis ad 12.	Infirmantur testamenta, 1. Adoptione & arrogatione. 2. Irritatur testamentū primū posteriori jure perfecto. 3. Si ex eo nemo hæres extiterit. 4. Capitis diminutione. 5. Irritatur testamentum posterius nondum perfectum, verbis tantùm testatoris, se nolle superius valere. 6. Contra leges hæres non potest institui.	Inofficiosum testamentum est, in quo parentes sine causa se exhæredant, & sine gravi causa licitum non est, & cognati possunt querelam intentare, si tamen aliqua parenti relicta fuerit, querelam intentare non potest, sed usque ad quartam legitimè replendam agere potest.	Hæredes triplices sunt: alii necessarii; alii sui; alii extranei. Necessarius hæres est servus, qui liber post mortem domini necessarius fit hæres. Sui sunt & necessarii filius & filia. Extraneus est, qui testatoris juri non subditus hæreditatem quidem adit, si se pro hærede gerat, secus non.	Legatum est donatio à defuncto relicta; unde nulla inter legatum & fideicommissum differentia est. Possunt autem omnes res legari, tam corporales, quàm incorporales; uti actiones & jura incertis etiam personis.	Possunt Legata adimi vel transferri in eodem testamento vel in codicillis.	Falcidia lex totum patrimonium legatis exhaurire & erogare prohibuit, sed usque ad quartam partem apud hæredes manere decidebat. Subductis debitis, funeris impensis, & si forte plus quis, quàm in bonis habebat, legasset.	In fidei commissis olim hæres rogabatur, ut fideliter, non lege cogente hæreditatem totam vel partem alteri restitueret; sed hodiè etiam lege cogitur, fidei tamen commissi capax esse non potest, nisi hæres fuerit, & ad eum transeunt onera hæreditatis & defuncti actiones.	Possunt singulæ res per fideicommissum relinqui ab hærede, à Legatario, excepto legato. Verba in fideicommissis usitata sunt: Peto. Rogo. Mando. Fidei tuæ committo.	Codicilli sunt eorum quæ in testamento testatoris voluntati desunt, supplementum, & confirmantur testamento priùs facto, & ante testamentum quoque si confirmentur. Codicillis tamen aut hæres institui, aut substitui, aut exhæreditari potest. Testes Codicilli.				

Contractio obligationis. §§. 4	*Verborum obligationes.* §§. 7.	*De reis stipulandi & promittendi.* §§. 2.	*Stipulatio servorum.* §§. 3.	*Divisio stipulationum.* §§. 4.	*Inutiles stipulationes.* §§. 27.	*Fidejussores.* §§. 8.	*Literarum Obligationes.* §. 1.	*Obligationes ex consensu.* §. 1.	*Emptio & Venditio.* §§. 5.	*Locatio & Conductio.* §§. 6.	*Societas.* §§. 9.	*De Mandato.* §§. 13.	*De Obligationibus quasi ex contractu.* §§. 7.	*Acquisitio obligationis.* §§. 3.	*Sublatio obligationis.* §§. 4.
Contrahitur obligatio. Primò. Vel ex mutui datione, quod consistit in rebus quæ numero, pondere & mensura constant. 2. Si quis per errorem solvit. 3. Ex commodato. 4. Ex depósito. 5. Ex pignore.	Fit verborum obligatio, sive stipulatio vel interrogatione vel responsione. Verba solennia hujus olim erant. Hodiè constituitur purè aut in diem, aut conditionatè; ut si stipuler quoad vivam, illa pura & perpetua est. Sub conditione, si ob causam aliquam differtur; vel si stipulatur his verbis, si interim moriar hîc; si hoc vel illud sit, me facturum recipio.	Duo pluresq; Rei stipulandi fieri possunt, si post omnium interrogationem promissor respondeat, utrique spondeo. Duo pluresque Rei promittendi fiunt, si stipulanti promissores singuli separatim spondeant.	Potest servus stipulari ex persona domini, vel hæres post dominum defunctum, possunt & liberi in rebus parentum; sed cum factum in stipulatione contineatur, servi tantùm, non domini persona spectanda est.	Quatuor genera stipulationum sunt. Judiciales. Prætoriæ. Conventionales. Communes. Judiciales à mero judicis officio pendent. Prætoriæ à prætoris pendent jurisdictione. Conventionales à voluntate contrahentium proficiscuntur. Communes tam prætoris quàm judicis officio competunt.	Primò inutilis est stipulatio mortuorū. 2. Stipulatio rei sacræ aut religiosæ suæ aut hominis liberi. 3. Si quis alium daturum facturumque quid, promiserit. 4. Si quis alii, cujus juri non est subjectus. 5. Si quis stipuletur decem; alius promittit quinque; alius purè; alius sub conditione. Muti quoque, surdi, furiosi, stipulatio inutilis est.	Fidejussores sunt, qui pro eo, qui promittit, obligantur, & assumi possunt in omnibus obligationibus & civilibus & naturalibus, ante & post contractum. Hujusmodi fidejussio perfectam stipulationem præsupponit.	Si quis scripserit debere se, quod sibi datum aut numeratum non est, tunc literis contrahitur obligatio, agique potest ex istiusmodi obligatione post biennium; intra hoc enim tempus opponit creditori, pecuniæ non numeratæ acceptionem, vel ipsum creditorem in litem deducit.	Consensu contrahitur obligatio: Emptione. Venditione. Locatione. Conductione. Societate. Mandato. Quarum quædam solo consensu verbisque fiunt. Quædam verbis literisque & scripturis, quibus alter alteri obligatur.	Contrahitur emptio & venditio simul atque de pretio utraque pars consensit, aut scripturis confectis subscripsit. Si quis verò pœnitet dato aliquid arrhæ nomine, tunc emptor *v. gr.* perdit, quod dedit; Si venditor, duplum præstare cogitur. Potest autem venditio purè & sub conditione contrahi.	Locatio & conductio eodem modo, quo emptio & venditio contrahuntur; si videlicet de mercede utraque pars consenserit. Si quis alicui prædium perpetuò fruendum pro certa annua pensione tradiderit, quodq; conductori hæredique ejus vendere liceat, hic vocatur contractus emphyteuticus, sive emphyteusis.	Inter socios contrahitur societas, aut tutores bonorum, id est, de universo patrimonio, aut unius alius negotiationis; quorū lucri & damni partes, si æqualia contulerint, sunt æquales, si non pro rata portione contributæ pecuniæ.	Quinq; modis contrahitur mandatum: aut enim mea solius gratia tibi mando; aut mea & tua; aut aliena tantùm; aut mea & aliena: aut tua & aliena.	Illæ Obligationes quasi ex contractu sunt, quæ non propriè ex contractu descendunt. Daturque primò inter dominum rei gestæ, eumque qui gessit. Secundò. Inter tutorem, & pupillum. Tertio. Inter hæredem & Legatarium.	Obligatio acquiritur: 1. Per nos ipsos. 2. Per eos, qui in nostra potestate sunt. 3. Per servos totum. 4. Per liberos usufructus tantùm.	Obligatio tollitur: 1. Solutione. 2. Acceptilatione. 3. Novatione. 4. Contrario consensu.

Interdictiones. §§. 8.	*Pœnæ temere litigantium.* §§. 3.	*Officium Judicis.* §§. 7.	*Publica judicia.* §§. 6.
Interdictorum olim varia erat divisio. Erant enim alia prohibitoria, alia exhibitoria, alia restitutoria. Prohibitoriis Prætor aliquid fieri vetat. Restitutoriis aliquid restitui mandat. Exhibitoriis aliquid exhiberi præcipit, uti rem occultam, habentque vim adipiscendæ, retinendæ, recuperandæ possessionis.	Pœnæ temerè litigantium sunt, pecuniaria condemnatio; jurisjurandi religio; infamiæ metus. Jusjurandum defertur & reo & actori ad coërcendam calumniam; & advocatis utriusque partis pœna jurisjurandi est solvere expensas & damna litis adversario.	Primò Judex debet observare, ne jura dicendo, aliter judicet, quàm constitutionibus aut legibus receptum est. Secundò, si contra actorem judicet, debet reum absolvere, vel instanti causam differre. Tertiò. Rectè res controversas distribuere.	Publicum judicium est, quod quivis ex populo plerumq; exequitur; quorum alia sunt capitalia, ut mors, metallum, deportatio. Alia non capitalia ut infamia. Unde natæ leges. Lex Julia de ambitu. De repetundis. De annona. Lex Cornelia, de sicariis, veneficis. Lex Fabia de plagiariis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dicendum igitur, casum fuisse fortuitum, & neutrum alteri quicquam debere, cùm uterque damnum passus sit, hic asini, ille naviculæ, merè per accidens, & minimè à causa per se. Atque hoc pacto omnes Juris casus solves.

Verùm, ut Juris studiosus majorem ex Arte nostra capiat utilitatem; hîc Tabulam subjunximus combinatoriam totius Juris Civilis sive Justinianei; qua unico intuitu, quicquid in eo tractatur, in Libros, Titulos, Paragraphos digestum comprehenditur. Si verò singulis propositionibus hîc propositis applicentur Artis nostræ principia, eum brevi tempore & assiduo exercitio in consummatum Jurisconsultum evasurum nihil dubito. Ut vel hinc pateat, quantum Ars nostra Magna, uti in hac facultate, ita in omnibus aliis, utilitatis & emolumenti conferat. Sit itaque

Pinax seu Tabula combinatoria, universi Juris Civilis Epitomen continens.

[Locus Tabulæ.]

Explicatio Tabulæ, & usus ejusdem.

In prima Columna Librorum Codicis Justinianei summa continetur; In fronte Tituli uniuscujusque Libri; in Columna verò paragraphi cujusvis, tituli ordine continentur, quæ universam Juris materiam elucidant. Si itaque desideras scire, quid in paragraphis Tituli X. Libri I. contineatur; vide primæ Columnæ primi Libri divisionem, deinde transversim in eo progredere usque ad Columnam, cui titulus est X. & in angulo communi invenies paragraphos tituli decimi, Libri primi quæsitos; haud secus in omnibus aliis procedes.

Usus Tabulæ Juridicæ.

Eo autem fine à nobis hæc combinatoria Jurium Tabula condita est, ut hujus facultatis studiosus statim unico omnem juridicam materiem intuitu comprehenderet, ac qualemcunque ex titulorum serie depromptam Quæstionem, statim secundum Artis nostræ principia resolvere queat; dummodò statum quæstionis primò plenè intelligat, quod ex iis in unaquaque Columna titulis, subscriptis argumentis intelliget. Totus itaquè, uti dixi, primus Institutionum Justinianearum Liber in 26 titulos divisus. Secundus verò Liber in 25. Tertius in 30. Quartus denique in 18. quemadmodum in Tabula apparet: Et singuli Libri suòs titulos desumunt secundum seriem & numerum titulorum in fronte Tabulæ descriptorum. Sed ut totam praxin uno atque altero exemplo explicemus.

PARADIGMA I.

Quæritur itaque: *Quid sit Testamentum?* Respondeo, esse testationem mentis, qua testator declarat ultimam suam voluntatem circa hæreditatem successoribus relinquendam; quam, ex Artis nostræ 18 principiis, hisce formulis describimus.

Per	B.	Testamentum est	Ultimæ voluntatis Testatoris declaratio; quæ sit circa dispositionem *bonorum* in successores sanguine ei proximos hæredes transferendorum. Quæ etiam hac prima descriptione intelligenda sunt, de Testamento ab Intestato; in sequentibus communes.
	M.		*Extensio* bonorum Testatoris in hæredes per ultimam voluntatem, sive scripto, sive dicto factam, & septem testibus consignata & subscripta.
	D.		Ultima de bonis dispositiva *perpetuò* valitura voluntas.
	P.		Testatoris efficax & *potens* irrefragabili lege constituta voluntas, quæ nisi aliud intervenerit, irritari non potest.
	S.		Testatoris immutabilis & efficax *intentio*, scripto expressa, quâ legitimè constitutâ & manifestatâ hæres jus acquirit ad omnia in testamento contenta.
	Vo.		*Voluntas* ultima Testatoris, qua de bonis suis post mortem relictis disponit.
	Vi.		*Virtus* legalis, qua bona Testatoris post mortem transferuntur in filios', qui si desint, in proximos cognatos & affines; vel hisce deficientibus, in quoscunque alios.
	Ve.		Lex *Veridica*, qua Testatoris intellectus fit conformis voluntati de bonis in hæredes, aliosve transferendis.
	G.		Voluntas ultima, qua Testator curis omnibus sepositis *quiescit* in dispositione bonorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per
- ♎. In testamento fit *separatio* & translatio bonorum à Testatore in hæredes alioſve; eſtque testamentum *legale, militare, œconomicum*, &c.
- ♡. Testamentum à Testibus ut plurimum ſeptem *approbantibus* ſubſcribitur & ſignatur.
- ⚯. Testamentum *irritari* poteſt multis modis, exhæreditatione ob delicta enormia, vel aliis de cauſis in Tabula contentis.
- α. *Cauſa* cur Testamentorum ordinatio inter homines inſtituta ſit, fuit voluntas *Principum* & Magiſtratuum, ad publicam ſalutem & pacem procurandam per leges & decreta manifeſtata.
- ⊙. *Media* ad testandum ſunt, efficax Testatoris voluntas; teſtes verò ad approbandum illud.
- ω. *Finis* Testamenti eſt, ne bona Teſtatoris poſt mortem in incertum vagentur, & ad diſſidiorum litiumque quæ inde conſequerentur, evitationem.

Et ſic de cæteris.

Unaquæque harum 18 Propoſitionum de Teſtamento adductarum, iterum per eadem principia ampliari poteſt, & per Quæſtiones uberius diſcuti.

1. *An* teſtator quemlibet ad hæreditatem aſſumere poſſit, an ſolum ſibi agnatione proximos?
2. *Quid* fiat, ſi deceſſerit quiſpiam ſine teſtamento? cujuſnam erunt bona? quis hæres futurus, ſi ab inteſtato?
3. *Cur* teſtamentorum ordinatio inſtituta ſit, & in quem finem? juxta quadruplex cauſarum genus diſponenda.
4. *Quantum* debeat eſſe teſtamentum; an privatum, an publicum, & qua ſolennitate? *Quotuplex* teſtamentum ſit; ubi de civili, militari, &c.
5. *Quomodo* debeat inſtitui teſtamentum; quibus teſtibus; quænam requirantur, ut legitimum ſit? ubi de teſtibus, de approbationibus, & ſimilibus.
6. *Quale* debeat eſſe; Quinam poſſint eſſe teſtatores: an furioſus, cæcus, ſurdus, mutus; an impuberes, mulieres, &c. quinam ad hæreditatem aſſumi poſſint & debeant?
7. *Ubi* teſtamentum confici poſſit; an locus certus præſcribatur? Utrum & quomodo teſtamentum à milite confici poſſit, & ab uno in remotis regionibus conſtituto?
8. *Quando* teſtamentum & quo tempore condi poſſit; quando hæredes illud acceptare poſſint, & jus in illud habeant?
9. *De quibus* teſtamentum condi debeat; an de ſolis bonis temporalibus & corporeis, an & de incorporeis rebus, cujuſmodi jura & privilegia ſunt?
10. *Cum quibus* teſtamentum condatur? ubi de teſtibus, ſubſcriptione, ſubſignatione & ſimilibus fuſus dabitur diſcurrendi campus. Quæ omnia ab Artis noſtræ perito per 18 Principia deducta univerſalem de teſtamenti materia ſcientiam parient.

Atque hoc modo non tantùm de teſtamenti argumento ampliando immenſam materiem congeres, ſed & de quolibet titulorum in fronte poſitorum argumento, pari pacto cum immenſa amplitudine diſcurrendi dabitur materia. Sed ne in infinitum opus creſcat, hîc tantùm Tabulæ uſum, modumque eam practicandi, tironibus Juris, paucis exhibendum duximus; donec quiſpiam Juris Profeſſor Artis noſtræ amator reperiatur, qui dicto modo & methodo omnes Tabulæ titulos & paragraphos fuſiùs deducat.

PARADIGMA II.

Sit primus paragraphus Tituli primi Libri primi, *Quid ſit Juſtitia?* reſolvendus: ſic procede.

Primò per Enneadem Erotematicam, ſive novem modos quærendi, formalitateſque eorum, negotium facilè conficies, hoc pacto:

Pone ante te dictos novem modos quærendi cum formalitatibus earum, ut ſequitur.

In Regula	Utrum	Modalitas eſt	Exiſtentia rei.
	Quid		Eſſentia.
	Cur		Formalitas.
	Quantum		Quantitas.
	Quomodo		Modus.
	Quale		Qualitas.
	Ubi		Locus, Localitas.
	Quando		Duratio ſeu temporalitas.
	Quibuſcum de Quo		Inſtrumentalitas.

Juxta

Juxta haſce Modalitates ordine ſe ſequentes divides Juſtitiam, ita ut

Alia Juſtitia ſit
- Per ſe exiſtens, uti in DEO; alia in alio, ut in voluntate hominis.
- Eſſentialis, ut divina; alia accidentalis, ut humana.
- Formalis, eſtque habitus animæ; alia cæterarum *intellectualium* ſubſtantiarum.
- Quanta, comparata ad operationes animæ; alia ad corporeas partes comparata.
- Quæ modificat corpus, alia quæ modificat animam.
- Quoad qualitates facultatum tum intrinſecas, tum extrinſecas conſiderata.
- Localis, in Cœlo præmians bonos; alia inferior reprimens malos.
- Æterna in DEO; alia æviterna, in Angelis; alia temporalis, ut humana.
- Inſtrumentum corporeorum; alia inſtrumentum ſpiritualium.

Quæ omnia denuò per Regulas Quæſtionibus annexas dividi poſſunt; ut:

Alia Juſtitia eſt	Neceſſaria, alia poſſibilis, alia impoſſibilis, alia contingens.	Per Regulam	An.
	Abſoluta & totalis, alia partialis eſſentialiter, alia habitualis, actualis alia.		Quid.
	Primitiva, alia derivativa, alia poſſeſſiva.		De Quo.
	Formalis, alia finalis.		Quare.
	Continua, alia diſcreta.		Quantum.

Et hoc pacto progredieris per omnes Regulas, notando ſingulas diviſiones factas, juxta quas deinde definitiones Juſtitiæ auſpicaberis. V. G.

De Juſtitia exiſtente per ſe, ſeu divina, has dabis definitiones.

Per Regulam	An	Definies Juſtitiam exiſtentem per ſe, eſſe
	Quid	
	De quo	
	Cur	
	Quantum	
	Quale	
	Quando	
	Ubi	
	Quomodo	
	Quibuſcum	

- Ens neceſſarium exiſtens, tribuenſque unicuique quod ſuum eſt.
- Eſſentialem & liberam inclinationem tribuendi unicuique quod ſuum eſt.
- Primam originem & radicem, unde procedit Juſtitia creata.
- Formam ſimpliciſſimam, quæ unicuique quod debitum ei, tribuit.
- Menſuram totius diſtributivæ & commutativæ juſtitiæ creatæ.
- Propriam inclinationem intrinſecam DEI, per quam unicuique quod ſuum eſt, tribuit.
- Habitualem & æternam perpetuamque voluntatem tribuendi unicuique quod ſuum eſt, id eſt, proportionatam perfectionem.
- Ens; quod ubilibet diſtribuit debitum ſecundum merita & diſpoſitiones rerum.
- Id, quod modificat diſponitque res, ſecundum quod eis convenit.
- Inſtrumentum DEI intrinſecum operandi juſtè.

Hoc pacto procedes poſteà ad definitionem Juſtitiæ exiſtentis *in alio*, uti in voluntate hominis; deinde ad *formalis*, *materialis* &c. definitionem; & ſic de cæteris modis Juſtitiæ ſuprà deſcriptis.

Per ſpecies quoque Quæſtionis, *Utrum*; quæ ſunt, neceſſarium, poſſibile, impoſſibile, contingens: has definitiones dabis: De Juſtitia *V. G.* DEI exiſtente per ſe.

Per	Neceſſarium.	Juſtitia DEI per ſe exiſtens, eſt Ens
	Poſſibile.	
	Impoſſibile.	
	Contingens.	

- Neceſſarium, quod liberè diſponit & judicat de omnibus.
- Cui ſoli eſt poſſibile omnia juſtè diſtribuere.
- Cui non eſt impoſſibile etiam futura antequam exiſtant, ordinare.
- Quod omnibus contingentibus legem ponit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per ſpecies Regulæ Quid. {
Eſſe ens abſolutum, quod liberè judicat & diſponit de omnibus.
Eſſe attributum, quod
Cum miſericordia miſericorditer
Cum ſapientia ſapienter
Cum fortitudine fortiter
Cum libertate liberè
} Concurrit ad judicandum.

Et hoc pacto procedendo per omnes & ſingulas ſpecies Regularum, innumeræ fient de juſtitia definitiones, quæ implicitè in ſe, quicquid in univerſo Juris corpore eſt, continent.

Diviſionibus & Definitionibus peractis, procedes ad modum demonſtrativum, per Quæſtiones examinando ſingulas; habebiſque ingentis libri titulos & capita de ſola Juſtitia exiſtente per ſe, ut interim taceam reliquas modales Juſtitiarum differentias in creatis. *Verb. Grat.* de Juſtitia Dei quæratur:

An in DEO *detur Juſtitia per ſe exiſtens?* Re. affirmativè: quia Juſtitia in DEO eſt ipſe DEUS ſubſtantialiter; quod & per 18 principia, & per novem Quæſtiones, Speciesque regularum facilè, praxi ſæpè ſæpiùs tradita, oſtendes. Uti per ſpecies Quæſtionis, Utrum: *An Juſtitia* DEI *neceſſaria, poſsibilis, impoſsibilis, contingens ſit?* Per ſpecies Regulæ, Quid; *Quid illa ſit in ſe, quid in alio; quid habeat in ſe, quid in alio?* Per ſpecies Regulæ, de quo; *Quid illa ſit privativè, derivativè, poſſeſsivè*; & ſic de cæteris; quæ omnia in Capite de Regulis tradidimus, habebiſque in ſola harum Regularum adductione 50 loca, per quæ Juſtitia DEI per ſe exiſtens probetur; ut interim, ſicut dixi, taceam reliquos Juſtitiæ modos ſuprà adductos.

Vides itaque Lector, quomodo Argumenta Juridica in præcedenti Tabula tractari queant: Quod enim nos de Juſtitia adduximus exemplum, juxta illud, quodlibet aliud thema ex Tabula depromptum, te facili negotio deſcripturum nihil dubito; atque adeò ſine tanta librorum farragine ſolùm Artis noſtræ præceptis inſiſtendo, omnes Juris difficultates enodare poſſis. Sed hæc paucula de Juriſprudentiæ ſpeciminibus ſufficiant.

ARTIS

ARTIS MAGNÆ SCIENDI, *SIVE* COMBINATORIÆ,

LIBER NONUS,

Paradigmata FACULTATIS ASCETICÆ, *Theologiæ poſitivæ, & moralis exhibens.*

SECTIO I.

De Facultate Aſcetica.

CAPUT I.

De definitione Artis Aſceticæ.

ASCetica facultas eſt habitus ſupernaturalis practicus ad ultimi finis conſecutionem ordinatus, ſeque ad Theologiam ſcholaſticam habet, ſicuti Logica ad Metaphyſicam, & paſſim prudentiæ, ſapientiæ, & eminentiſſimæ ſcientiæ nomine gaudet. Prudentia eſt, quia maximè in medijs intento fini neceſſarijs ordinandis occupatur: Sapientia, quia circa res cauſaſque altiſſimas, nimirum circa DEUM finem ſupernaturalem omnium verſatur: Scientia, quia ſua principia partim à Theologia ſcholaſtica, partim ab Ethica deſumit & demonſtrat; verè & propriè dicta ſcientia ſcientiarum, juxta illud Sap. 10. dedit illi ſcientiam Sanctorum. Dicitur conſtans & perpetua voluntas operandi convenienter ſuo fini; quam ſic definimus: Facultas Aſcetica eſt ſcientia operandi convenienter ſuo fini ultimo. Cujus *Materiale* objectum eſt omne id, circa quod, ut fini ſupernaturali conveniens actio humana verſari poteſt, ſive in quantum Virtus conſideratur in Voluntate exiſtens: *Formale*, ipſa rei convenientia cum fine: *Finale*, ſummum & ultimatum bonum: *Efficiens* eſt vel Magiſter, vel ſupernus gratiæ divinæ influxus.

Quæ omnia per 18 Artis noſtræ principia ſcitè deduci poſſunt; V. Gr: Si quæratur, *utrum ſit habitus ſupernaturalis practicus, ad finis ultimi conſecutionem ordinatus?* Re. Affirmativè, & probo id;

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Quia {
- B. Ad ſummum *bonum* finaliter conſequendum ordinatus eſt.
- M. *Extendit* ſeſe ad iſtud, quod omnium maximum eſt, & imprimis neceſſarium.
- D. Verſatur in operationibus ad *æternitatem* conducentibus.
- P. Supernâ gratiâ adiutus *poteſt* illud attingere, quod viribus humanis negatum eſt.
- S. A principiis & cauſis ſupernaturalibus immediatè dependet per *fidem*; & propriè ſcientiarum ſcientia eſt.
- Vo. Animam avidam & *deſideriis* plenam efficit ad ſummi boni aſſecutionem.
- Vi. *Virtus* eſt omnium & eminentiſſima & maximè neceſſaria.
- Ve. Circa æternæ *veritatis* rationes maximè verſatur, ut in praxin deduci poſſit.
- G. Hunc *finem* tandem, quem intendit, adipiſcetur in gloria cum finali gratia decedens ex hâc vitâ.

Et ſic de cæteris ordine principiis procedere poteris.

Neceſſitatem hujus ſcientiæ probare poteris ex ultimo fini oppoſitis.

Quia, quicunque finem ſuum non aſſequitur, {
- B. Eum *miſerrimum* eſſe, in confeſſo eſt.
- B. Eum ultimo & ſummo *bono* privari neceſſe eſt.
- M. Quicquid *magnum* & perhonorificum egerit in hoc Mundo, ſine hoc fruſtaneum eſt.
- D. Ei omnis *tolerantia* & in adverſis *duratio* infructuoſa eſt.
- P. Ei omnis *potentia* vertitur in impotentiam.
- Vo. Is omni *ſpe* bonorum cœleſtium excluditur.
- Vi. Si tradiderit corpus ſuum ita ut ardeat, ſi *virtutes* omnes exerceat, ſine hoc fine nihil ipſi proderit.
- Ve. Si *veritates* omnes, ſcientias omnes calluerit, ſine hoc nihil ipſi conducent.
- G. Si omnem Mundi *gloriam* poſſederit, miſer, infelix, inglorius ſine hoc ſemper manebit.

Si quæris, *Cur*?

℞. Quia {
- ♄ *Separatur* à DEO ſummo & æterno bono.
- ☌ Omnem cum DEO *unionem* ſine ſpe ulla perdit.
- ☍ Omnia bona eidem in mala *commutantur* æterna.
- ☉ *Principio* ſuo ſummo & infinito bono ſine finali gratia reſtitui impoſſibile eſt.
- ☿ Omnia ad ſummum bonum amplius conſequendum *media* fruſtranea ſunt.
- ♃ Aberrat à *fine*, ob quem conditus eſt, æternæque damnationi mancipatur.

Unde {
- ♂ Omnis *majoritas* ei degenerat in minoritatem & infinitorum malorum abyſſum.
- ♀ Fruſtra natus eſt, fruſtra vixit, fruſtra pretioſo filii DEI ſanguine redemptus eſt, fruſtra omnia in hoc mundo peregit & operatus eſt.

Quomodò verò ab hiſce omnibus liberari queamus, docet Aſcetica. Ergo Scientia eſt omnium eminentiſſima, & maximè neceſſaria, quod erat oſtendendum.

Occupatur itaque Aſcetica tôta circa *principium*, *medium*, & *finem*; quæ conſiſtunt in (S.) Agnitione, (Vo.) Proſecutione, & (G.) Aſſecutione illius ultimi finis, qui quæritur.

Principium, quo effectivè movetur in finem, eſt cognitio nobilitatis & præſtantiæ finis iſtius, ſine quo nemo beatus eſſe poteſt; eſtque cognitio per fidem in promiſſis meritiſque Chriſti & Sacra Scriptura fundata, quæ ſunt principia ſupernaturalia, ſine quibus illum attingere nemo poteſt.

Media, omnia, quæ exiſtunt in rerum natura, eſſe poſſunt; cùm nihil ſit adeò tenue & exiguum, quod non ipſius ſummi boni, quod quærimus, bonitatis quandam veluti particulam in ſe contineat; Inviſibile enim illud bonum per ea, quæ facta ſunt, conſpicimus. Quæ omnia per 9 Subjecta univerſalia amplè & fuſè deduci poſſunt, hoc pacto.

Media

Media ad finem ultimum conſequendum ſunt per {
- B. Quicquid *bonitatis* eſt
- M. Quicquid *magnum* & excellens eſt

} in △ ♁ ◎ □ ☤ ♉ ♣ ⬠ ⁝⁝⁝
- D. Quicquid eſſentiæ ſuæ ratione *durat*.
- P. Omnes *potentiæ* & facultates rerum.
- S. Omnes *ſcientiæ* & artes.
- Vo. Quicquid *appetibile* eſt.
- Vi. Omnes *virtutes* naturales, morales & ſupernaturales.
- Ve. Omnes *veritates* naturales & ſupernaturales.
- G. Omnia *gaudia* & voluptates media eſſe poſſunt ad finem conſequendum.

Ex his bonis partialibus animus inardeſcit ad illud ſummum omnium bonorum aggregatione perfectum, in quo ſolo, & in nullo alio mens humana quieſcere poteſt; vel enim toto bono, vel nullo frui licet; quia nihil non totum, animum ſatiare poteſt, & perfectè ejus explere appetitum.

Media ad finem ultimum conſequendum ſunt per { ♄ ☌ ☍ ☉ ☿ ♃ ♂ ♀ } Omnia / Omnes {
- Quæ nos *ſeparant* ab illicitis.
- Virtutes, quæ nos DEO *uniunt*.
- *Adverſitates* & *contrarietates* patienter toleratæ.
- Quæ *cauſant* in nobis appetitum boni cœleſtis.
- Incrementa & *virtutum* ſtudia.
- *Fines* ordinati indirecti & partiales.
- Quæ *magis* fini conveniunt.
- *Proportionata* fini.
- *Mala*, defectus, miſeriæ, calamitates in hac vita mortali eſſe poſſunt media ad finis ultimi aſſecutionem; dum ex iis, quid ex malis vitandum, quid ex bonis ſeligendum ſit, cognoſcamus.

Dixi *hæc media eſſe ad finem*; Quia ex horum conſideratione mens humana tanquam per ſcalam quandam Jacobæam aſcendit ad ipſum ſummum bonorum omnium apicem, qui DEUS eſt; dum ejus infinitam Bonitatem M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. in omnibus & ſingulis rerum Creatarum ordinibus veluti in totidem ſpeculis reflexa conſideravit, ex quorum intuitu, tanquam ex veterno quodam ſuſcitata, increbili deſiderio ad illum poſſidendum animatur, ob quem omnia illa condita ſunt; donec tandem vitâ benè & rectè juxta DEI beneplacitum tranſacta in hoc mundo, in altero tantoperè concupitum plenè poſſideat.

Ex quibus luculenter patet, felicitatem in nullo eorum, quæ in hoc Mundo tam anxiè quæruntur, conſiſtere; tametſi, uti paulò ante oſtendimus, omnia media eſſe poſſint ad finem congrua.

Nullum bonum terrenum & creatum nos felicitatis participes facere poſſe, neque felicitatem in iis conſiſtere, ſic probatur ex Artis noſtræ principiis.

Per B. 1. In eo, quod eſt tantùm apparenter & imperfectè *bonum*, felicitas conſiſtere non poteſt.
Omnia *bona* fortunæ, animi, & corporis ſunt tantùm apparenter & imperfecte bona. Ergo in iis non conſiſtit felicitas.

2. Quod hominem non ſimpliciter *perficit*, illa felicitas eſſe non poteſt.
Omnia bona temporalia, terrena, caduca, hominem non ſimpliciter perficiunt. Ergo.

3. Quod illicito modo obtineri poteſt, illud verum *bonum* eſſe non poteſt, & conſequenter nulla in eo felicitas.
Hoc fieri poteſt in omnibus bonis temporalibus & terrenis. Ergo.

4. Quod *bonis* & malis æquè bonum eſt, illud felicitatem adferre non poteſt.
Omnia fortunæ *bona*, bonis & malis æquè bona ſunt. Ergo.

5. Quicquid corpus tantùm interius exteriuſque *perficit* & ornat, per ſe verum bonum non eſt.
Tales ſunt pulchritudo & forma corporea. Ergo. Quia minimo accidente perit.

6. Quicquid modò exiſtit, modò perit, id nec *bonum* nec malum verum eſt.
Hoc præſtant omnia bona temporalia. Ergo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quæ & per oppoſita oſtendi poſſunt : *V. Gr.* Quicquid peccatum non eſt, id verum malum eſſe non poteſt. &c.

Per
- M. Omnis magnitudo, excellentia & ſublimitas in quocumque genere rerum creatarum, felicitas eſſe non poteſt; quia mutationi obnoxia eſt, neque diu durat.
- D. Quicquid non eſt *durabile*, id felicitatem dare non poteſt. Longa vita cum bonorum temporalium affluentia non eſt durabilis. Ergo. Quia varijs fortunæ caſibus ſubjecta eſt.
- P. Omne quod timoribus, ſuſpicionibus, inquietudinibus animi obnoxium eſt, illud felicitatem conſtituere non poteſt. Omnis *potentia* humana, dignitas, imperium, talia ſunt. Ergo. Quia turbant mentem.
- S. Omne quod *opinionibus* & difficultatibus implexum inquietat animum, id felicitatem conſtituere non poteſt. Omnes *artes* & ſcientiæ hoc habent. Ergo.
- Vo. Omne quod brutis æquè ac hominibus commune eſt, atque ob perturbationem mentis, indomitaſque paſſiones, quas cauſat, triſtes exitus ſortitur, id felicitatem conſtituere non poteſt. Omnes Voluptates ſenſuales & Venereæ ſunt tales. Ergo.
- Vi. Omne quod citò perit, & plerumque falſitas eſt, *Virtutis* ratione comparatum, id felicitatem non habet. Talis eſt magnæ famæ acquiſitio. Ergo. Quia fluxa eſt, & invidiæ obnoxia multorum.
- Ve. Omne quod ex ſe & ſua natura fluxum, caducum, periturum eſt, id *veram* felicitatem conſtituere non poteſt. Talia ſunt omnia bona hucuſque recenſita. Ergo.
- G. Omne quod auferri poteſt, & ex ſe *inſtabile* & *inquietum*, mentis perpetua ſollicitudine perplexum, id felicitatem dare non poteſt. Tales ſunt honores, divitiæ &c. Ergo.

Nulla itaque humana felicitas hominem ſalvare poteſt; Ergo non datur niſi felicitas illa ſupernaturalis, id eſt, ſummi boni fruitio, quam inquirimus.

Quia quodcumque ex bonis opinione hominum felicitatem conſtituentibus, aſſumpſeris, ſemper illa ſummis inquietudinibus, timoribus, inſidiis, vanitatibus obnoxia reperies; non enim dives ſatiatur divitiis, nec Reges regnis, nec Philoſophus appetitu ſciendi, nec ambitioſus honoribus, Venereus homo non ſatiatur libidinibus; quæ omnia uti animum in tranſverſum agunt, ſummiſque inſaniis ſubjiciunt, ita felicitatis nomine gloriari minimè poſſunt.

Sola itaque *beatitudo ſupernaturalis* hominis animum perfectè explere poteſt; ita ut quod deſideret, aut deſiderari amplius poſſit, non ſit. Hic eſt DEUS benedictus, Ω & ω. principium & finis omnium, interminum eſſentiæ pelagus, ipſum eſſe ſupereſſentiale omnium rerum quæ ſunt, & quæ non ſunt; extenſione immenſum & omni conceptibili magnitudinum, multitudinum, perfectionumque cumulo infinities majus, in ſe ab æterno, ex tempore in omnibus, omnia ſuſtentans, penetrans, comprehendens, excedens; immenſâ bonitate ſummum, magnitudine omnem excedens capacitatem, duratione æternum, diffuſiſſimum ſimul & collectiſſimum, ſine principio, ſine limite, ſine menſura & modo; Omnipotens, ſapiens, omniſcium, appetibile ſummum & univerſale, virtus infinita, veritas & regula omnium, gloria æterna; DEUS trinus, Pater Filius & Spiritus Sanctus, primum & ultimum omnis actionis digniſſimum objectum.

Si itaque vis ſalvus & æternùm beatus eſſe, obſerva præcepta, juxta 18 *Artis noſtræ principia diſpoſita.*

- B. Vitam *perfectam* & DEO beneplacitam in hac vita inſtituito.
- M. Quicquid in mundo *magnum*, excellens, & apparenter bonum, tanquam caducum & tranſitorium magno animo contemnito.
- D. In perfectionis ſtudio *perſeveranter* & continua vigilantia conſiſtito.
- P. *Potentias* inordinatas ſenſuum omnium exteriorum interiorumque, quæ finem impediunt, mortificato.
- S. *Intentionem* rectam in omnibus operibus tuis, in hunc finem unicè collimantem, indeclinabiliter formato.

Vo. Omnem

- Vo. Omnem amorem & *deſiderium* tuum in hunc ſummè expetendum finem conferto, omni mundano & carnali affectu excluſo.
- Vi. Perpetuo *virtutum* omnium, tam naturalium quàm ſupernaturalium, uti & orationis exercitio ſtudioſè incumbito.
- Ve. *Veritatum* æternarum rationes continuo mentis ſcrutinio expendito.
- G. *Quietem* & tranquillitatem mentis, tam in proſperis quàm adverſis perpetuò & imperturbabiliter conſervato.
- ♍ Ab omnibus quæ te ab hoc fine *ſeparare* poſſunt, abſtineto.
- ♡ *Unionem* animæ tuæ cum DEO per ferventes amoris actus & perpetuum orationis ſtudium, ſollicitâ mente quærito.
- ∞ Omnia non mortalia tantùm, ſed & venialia peccata fini conſequendo *contraria*, omnibus viribus vitato.
- α *Cauſas* & occaſiones eorum, quæ fini obſtant, peccatorum fuge; contra, principia ad finem hunc conſequendum neceſſaria, cumprimis adaptato.
- ⊙ Omnia quæ in Mundo obvia comperiuntur, non bona tantùm, ſed & mala, tibi ceu *media* quædam ad dictum finem applicato.
- ω *Fines* non ultimum tantùm, ſed & ſecundarios, & indirectos, uti finem ultimum reſpiciunt, ita ad illum omnes ſemper referto.
- M. *Majores* te, Superiores & Præſides, omni, quo par eſt, honore, humiliter & obedienter reverere.
- Æ. *Æquales* tibi proximos, uti teipſum amato.
- Min. Omnes *defectus*, culpas, peccata, imperfectiones, veluti unicum ad felicitatem conſequendam impedimentum fugito.

Atque in hiſce conſiſtit perfecta vitæ hominis ratio, qua ad intentam felicitatem eveharis.

Hæc autem tantò perfectiùs obtinebis, quantò ea per novem Subjecta Univerſalia fuſiùs deduxeris.

- △ *Sacramenta*, quæ ſunt media neceſſaria ad finem, à Chriſto inſtituta, diligenter frequentato, uti unica ſalutis acquirendæ media, & ex meritis Chriſti valida.
- *Angelicam* cuſtodiam in hunc finem tibi aſſignat; unde *angelicas* Virtutes, amorem, puritatem, deſiderium gloriæ divinæ, quantò ſunt fini propinquiores, tantò eas ardentiùs imitator.
- ◎ *Cæleſtium* corporum B^tas. M. D. P. S. Vi. Ve. G. te ducent ad B^tem. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. finis ultimi, in quo relucent.
- □ Varietas *elementarium* operationum, earumque B^tas. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. te docebunt ad quid condita ſint, & quomodo iis uti debeas ad finem ultimum, in quo exprimuntur.
- Ipſa admirabilis *humani* corporis ſtructura, ex corpore & anima conſtituta, per mirificas operationes ac facultates te ducet tanquam per ſcalam ad id, quod quæris, ſummum bonum.
- Ipſorum *animalium* quadruplex genus, quadrupedum, natatilium, volatilium, inſectorumque genus, ad quid ſerviant, ad quid condita ſint, & ad quid referri debeant, monſtrant.
- *Vegetabilium* quoque, plantarum, arborum, fruticum, herbarum innumerabilis varietas, eorumque intenta mentis conſideratio ad ultimum te finem deducent.
- Imò vel ipſa *inanimata* natura, uti ſunt varia mineralium & metallorum genera, uti propter te condita ſunt, ita & ad ultimum finem, qui in eorum B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. veluti in ſpeculis quibuſdam exprimitur, ſummoperè perpetua mentis reflexione conſiderantibus conferunt.
- ⁝⁝ *Inſtrumenta* quoque & materialia, uti & diverſitas accidentium tibi ingentem dabunt materiam, qua ad finem tandem perducaris.

Hæc omnia hucuſque recenſita, ſi per Quæſtiones in propoſitiones reduxeris, earum nec finem nec numerum reperies. *V. G.* Si quæras: *Quid illa Beatitudo ſit?* Reſpondeo ſic:

Per B.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } Est {
- B. Status omnium imaginabilium *bonorum* aggregatione perfectus, omnium malorum expers.
- M. *Cumulus* omnium *perfectionum*, quæ homini competere possunt.
- D. *Interminabilis* beatissimæ vitæ possessio.
- P. Omnium *potentiarum* & facultatum animæ, convenientiumque desideriorum satisfactio.
- S. Clara & ejusdem DEI, omniumque, quibus præditus est, perfectionum *cognitio*.
- Vo. *Amor* DEI ardentissimus, & nunquam interrumpenda summi DEI fruitio.
- Vi. *Virtutum* omnium consummata perfectio.
- Ve. *Veritatum* omnium in essentiali veritatis idea existentium perfecta notitia.
- G. Ineffabilis animi *voluptas* & *gaudium*, quod æternum duraturum ex summi Boni fruitione & possessione oritur.

Similitudo DEI sive Θεομόρφωσις, qua similes ei erimus, quia eum videbis sicut est.

Post quæstionem *quid*, quæres: *quanta*, *qualis*, *quare*, *quomodò*, *ubi*, *quando*, *de quo*, illa sit beatitudo.

His finitis subjunges affectus admirationis divinæ Bonitatis. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

Habes itaque paucis hîc totius Asceticæ Disciplinæ summam, Artis nostræ Regulis expressam. Quare nihil restat, nisi ut uno atque altero exemplo in particulari illam applicemus.

PARADIGMA ASCETICUM.

Quomodo Oratio recte & cum fructu instituenda sit, Artis nostræ præcepta docebunt. Sic age.

Primò, juxta *quadruplex Causarum* genus, finalem, formalem, efficientem & materialem, illam examinabis. Et primò quidem *finalis* causa Orationis est DEUS; *formalis* est modus orandi & supplicandi DEO; *efficiens* est ipse supplicator; *materialis* sunt ipsæ orationes sive mentales, sive vocales.

Cùm itaque DEUS sit *finis* Orationis, facta priùs recta intentione & confidentia finis hujus, qui DEUS est B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. ad quem intentio dirigenda est.

Per { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. }
- B. *Diffusionem* omnium potentiarum animæ.
- M. *Extensionem* desideriorum.
- D. *Perseverantiam* in Oratione.
- P. Assiduam *potentiarum* animæ applicationem.
- S. *Ordinationem* earum ad DEUM.
- Vo. *Affectus* & impulsus vehementes.
- Vi. *Virtutis* continuum exercitium.
- Ve. *Veritatum* æternarum investigationem.
- G. Conferendo omnia ad honorem & *gloriam* DEI; quæ exsuperant omnem sensum.

Ad causam *formalem* referuntur varii modi orandi, quorum *primus*, *Elevatio* mentis in DEUM dicitur, considerando ejus Bonitatem M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

Secundus est, *Petitio*, quando petitur aliquid determinatè à DEO, ut fit in *Oratione Dominica* per septem petitiones; quam sic juxta Artis nostræ principia institues.

Pater noster, qui es in Cœlis. Quia Pater B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. es.

Sanctificetur nomen tuum. Sanctum. B. M. Æternum. Potens. S. Vo. Vi. Ve. G.

Fiat Voluntas tua. Sancta, excelsa, æterna, potens, sapiens, amabilis, virtuosa, vera, glorioſa.

Sicut in Cœlo & in terra.

Panem nostrum quotidianum {
- B. *Da nobis hodie.*
- M. Nutrimentum animæ & corporis.
- D. Panem vitæ æternæ.
- P. Panem efficacem ad operandum.
- S. Panem vitæ & intellectus.
- Vo. Panem appetibilem.
- Vi. Panem viribus ad nutriendum potentem.
- Ve. Panem verum, carnem tuam sacrosanctam.
- G. Panem arrham gloriæ æternæ.

Et di-

Et dimitte nobis debita nostra, id est, peccata nostra, { Odium, Pusillanimitatem & diffidentiam, Inconstantiam in bono, Impotentiam, Incontinentiam, Ignorantiam, in tentationibus consensus, Voluntatem depravatam, Vitiosas affectiones, Falsitatem & dolum, Ambitiosam cupiditatem, } Contra { Bonitatem. Magnitudinem. Durationem. Potentiam. S. Vo. Vi. Ve. G. }

Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Hæc petitio circa omnia uti versatur, ita multiplici modo ea principiis nostris applicari potest.

Et ne nos inducas in tentationem, divinæ { B^ti M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } repugnantem.

Sed libera nos à malo. A malis omnibus B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. contrariis. *Amen.*

Tertius modus orandi est *Insinuatio*, quando miserias nostras ipsi aperimus, ut per B. quam *amas*, informetur. Per M. quam tanto pretio *redemisti*. D. quam continua tua bonitate *conservas*. Et sic de cæteris.

Quartus modus est *Adjuratio* DEI; ut dum dicimus:

Per tuam { Bonitatem inexhaustam, Immensitatis incomprehensibilitatem, Æternitatem, Omnipotentiam, Sapientiam, } Da nobis { Perfectionem animæ. Magnitudinem Virtutis. Perseverantiam in bono. Potentiam ad resistendum Satanæ. Intellectum ut sciamus, quid desit nobis. }

Et sic de cæteris.

Quintus modus, est *Gratiarum actio*, qua gratias agimus DEO, dicendo:

Gratias ago {
- Bonitati tuæ, quia infinita mihi beneficia contulisti.
- Magnitudini tuæ, quia mihi fecisti magna.
- Durationi æternæ tuæ, quia me hucusque conservasti in bono.

Et sic de cæteris.

Simili modo, per causam *efficientem*, qui ipse peccator est, Orationem tuam deduces. Examinando teipsum per singula principia Artis nostræ, vel per oppositа eorum: *V. G.* quam divinæ B^ti. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. parum responderis.

Hoc finito, procedes ad causam *materialem* Orationis, quæ sunt preces, & meditatio divinorum operum, attributorum, meritorumque Christi, per passionem ejus comparatorum; In harum rerum consideratione pari modo, quem docuimus, progredere: applicando scilic. Attributis DEI & meritis passionique Christi, singula Artis principia: *V. Gr.*

Mors Christi in Cruce, { Quanta *bona* causaverit. Quanta & quàm *magna* beneficia mundo contulerit. Quomodo per eam à morte æterna *conservati* simus. Quantam *potestatem* eâ contulerit hominibus. Quantam in ea *sapientiam* ostenderit. Quantum *amorem* per eam ingratis hominibus exhibuerit. Quantâ per eam *virtute* nobis præluxerit. Quantas *veritates* per eam mundum docuerit. Quantam gloriam denique hominibus per eam meruerit. } Per { B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. }

Quoniam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quoniam verò *Pœnitentia* in negotio salutis consequendæ est maximè necessarium medium, juxta illud Christi: *Pœnitentiam agite, quia appropinquavit* &c. Et; *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes peribitis:* Hoc loco, quomodo per Artis nostræ principia pœnitentiæ effectus & operationes paraphrasticè describi possint, ostendemus.

PARADIGMA II.

De Pœnitentia, quæ paraphrasticè sic describitur per Artis nostræ principia.

Pœnitentia est dolor de peccatis commissis, & omissis bonis, DEOque inde offenso.

B. *Bona* itaque est pœnitentia, quia excellentia bona in pœnitente operatur; ad DEUM enim lacrymarum effusione convertit illum, qui ab eo per peccatum aversus fuerat.

M. Illius haud dubiè *magna* & insignis bonitas est, cùm pœnitentia faciat Regni Cœlestis hæredem, & ex mancipio peccati filium DEI; ac proinde sequitur,

D. Bonitatem & magnitudinem pœnitentiæ esse *durabilem*; quia ejus effectus *æternùm* in Cœlis duraturi sunt, cum lætitia ineffabili, de pœnitentia pro peccatis in statu viæ peracta.

P. Unde patet, quàm in hoc sæculo peracta *potens* sit, ad tam inæstimabilis boni consecutionem; dum vitiorum impetus cohibet, pravarumque affectionum inclinationes reprimit; atque adeò hisce, coronam sibi in Cœlis pro merito comparat, omni pretio majorem.

S. Quis nescit *sapienter* pœnitentem agere, dum per conversionem ad DEUM, commutat mala æterna, quæ per aversionem à DEO incurrerat, in bona æterna, & nunquam interituram felicitatem.

Vo. Ut proinde vel ex hoc capite ab omnibus peccatoribus veluti sacra quædam anchora *appetenda* & amplexanda sit, cùm per hanc in filiorum Dei consortium admittantur, à malis perpetuis erepti.

Vi. Dum in hoc seculo tempestivè per *virtuosam* hanc perfectionem rectè semper operantur, donec ad præmium & desideratum brabeum pertingant in patria.

Ve. Et quia vias *veritatis* & justitiæ ostendit, hinc fideles semper indefessi sunt, in rebus ad obsequium divinum spectantibus promovendis; & cum lætitia cordis DEUM in Spiritu & veritate adorant, amant, eique serviunt.

G. Unde pœnitentiæ opus est *gloriâ* plenum, confert enim ad DEUM possidendum in gloria æterna; ubi absterget DEUS omnem lacrymam ab oculis eorum, labores exantlatos in ingens gloriæ pondus commutabit.

= *Differt* autem pœnitentia à reliquis virtutibus; in quantum hæc propriè de DEO propter peccata offenso dolet; reliquæ verò singulæ sua differentia objecta habent.

♡ Unde per dolorem illum animique contritionem, quæ divini amoris filia quædam est, strictissimam cum DEO unionem & concordiam efficit.

⚯ Et omnia, quæ perfectioni quovis modo *contraria* sunt, odit & detestatur, virtutum autem exercitium magno animo amplectitur.

α Ex quo nascitur veluti ex *principio* quodam magna bonorum operum progenies, quibus anima perficitur, Deoque accepta redditur.

⊙ Estque hoc, si quod aliud, potentissimum *medium*, quo fideles ad salutis portum appulsi gaudio perfruuntur æterno; quia animas ita disponit, ut omnibus illecebris deliciisque mundanis repudiatis, ad DEUM unicè dirigantur.

ω Hinc proximè præ cæteris virtutibus in DEUM tanquam ultimum finem tendit, quem sollicita mente & perfecta custodia sui ipsius in omnibus operationibus inquirit.

M. Et sicuti *major* in hoc, quàm in illo, pro majori divini amoriis ntensione reperitur, ita majorem quoque gloriæ coronam in vita æterna promeretur.

Æ. Pœnitentia meritò inde æstimanda, quod relicto mundanæ contagionis consortio; puritatisque animæ studio, *æquales* Angelis faciat.

Min. Dum *defectus*, peccata, culpas commissas, divini amoris flammâ perfectè consumat & destruat.

Vides

Vides itaque, quæ hucusque de pœnitentia applicata sunt ad Bonitatem, pari pacto, applicari posse reliquis ordine principiis, tam absolutis quàm respectivis; per Magnitudinem exprimes ejus excellentiam; per Durationem, ingens donum perseverantiæ; per P. magnam ad DEO se reconciliandum potestatem; per S. ingens intellectus lumen, quod pœnitentibus ex bonorum operum exercitio consurgit; per Vo. summam pœnitentiæ amabilitatem, ob fructuum, qui inde promanant, dulcedinem; & sic de virtute, veritate, gloria, differentia, concordia, contrarietate, principio, mediis necessariis, fine ultimo, majoritate, æqualitate minoritate, procedes; quæ si per regulas Artis nostræ, in prima hujus Libri parte traditas, examines, ita ut singulis principiis quæstiones de pœnitentia adaptes; certum est, inde ingentis voluminis argumentum mox emanaturum, ad omnia illa, quæ de pœnitentia concipi possunt, prosequenda; quæ si per Sacræ Scripturæ loca, Sanctorumque Patrum monumenta confirmentur, tantò majorem quoque tibi operis auspicandi materiam præbebunt, unicumque promumcondum obtinebis, Asceticis, concionatoribus, aliisque verbi divini administratoribus, ad inexhaustam materiam apertum. Hoc pacto omnia illa, quæ ad pœnitentiam quovis modo revocari possunt, distendes; Uti est Jejunium, sive ad privatum virtutis exercitium, sive ad commune Ecclesiæ præceptum observandum, institutum, ingentem comparabis ad illud quam amplissime deducendum, materiem; dummodò juxta dati speciminis exemplum veluti cum filo quodam Ariadnæo, progrediaris.

Atque hæc ad usum Artis nostræ in Ascetica disciplina demonstrandum sufficiant. Qui verò plura circa hoc tam laudabile argumentum desiderat, is R. Patris Christophori Schorreri per Germaniam Societatis nostræ Assistentis Theologiam Asceticam adeat, in quo eximio sanè opere, quæcunque circa hanc materiam desiderari possunt, piè, eruditè, copiosè & subtiliter descripta, & methodo omnibus numeris absoluta, digesta reperiet.

SECTIO II.

De Controversiis Fidei.

CAPUT I.

De Fidei Principiis.

NOn est Articulus fidei adeo controversus, qui non Arte nostra scitè & eruditè contra Neotericos decidi possit. Sed demus unum atque alterum paradigma, ut ex iis quomodo in reliquis dissolvendis procedendum sit, patefiat.

Cum, Apostolo teste, *sine fide impossibile* sit, *placere DEO*; Fides autem juxta eundem *una* sit;

B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve.	Non	*Diffusa* in varias sectas. *Extensa* in diversa Religionum placita. *Instabilis.* *Potentum* hominum auctoritate nixa. *Intellectu* privatorum hominum fulta, aut supra propriæ conscientiæ κεφάλαιον fundata. Pro *libitu* cujusvis temerarii ausu introducta. *Habitibus* erroneis suffulta. *Falsis* opinionibus insistens.

Sed super infallibilem DEI revelantis auctoritatem fundata; quam per Sanctos nobis exposuit, ejusque verum & genuinum sensum unicæ in terris Ecclesiæ Catholicæ Orthodoxæ, cum infallibili Spiritus Sancti assistentia, explicandum tradidit.

Quicunque igitur unam Ecclesiam Catholicam & Apostolicam, Primatumque Sancti Petri, ejusque in Sede Apostolica successionem crediderit, ei nullum amplius de fidei controversiis dubium, nulla in iis ritè intelligendis perplexitas oborietur, cùm semper sese ad Ecclesiæ interpretationem remittat, damnando omnia, quæ ipsa damnat, credat, quæ credenda proponit, sanctè sibi persuadendo, errare se non posse in eo, quod tam solidas & inconcussas veritatis & certitudinis radices in verbis & promissis Christi fundatas habet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Talem autem Ecclesiam verè existere in terris, ex Artis nostræ Regulis sic deducitur; primò quidem Paraphrasticâ, posteà quoque Syllogisticâ methodo, more nobis usitato.

Primò. Per principia absoluta.

B. Si Ecclesia existit, Ergo DEI *bonitate* & voluntate existit; Dedeceret enim providentiam DEI, relinquere mundum sine illo bono, quo omnes salvare vult homines, quæ est Ecclesia, per quam omnes in viam salutis dirigit.

M. Quoniam verò DEUS *immensus* est, & magnitudinis suæ terminos non habeat, congruum omninò fuit, magnitudinem suam repræsentare, in veritate aliqua pura & perfecta animorum, qualis illa in Ecclesia orthodoxa; juxta illud Christi, *ut sint unum, sicut nos unum sumus*; & hanc durabilem esse, necesse est.

D. Sicuti enim in lege naturæ Ecclesiam esse voluit, eamque in lege scripta *conservavit* in Synagoga; ita & majori jure in lege gratiæ eam conservans, nullis eam voluit erroribus obnoxiam permanere, juxta illud: *Ego autem vobiscum sum, usque ad consummationem seculi*, & illud: *Ego autem pro te rogavi Patrem*, Petre, *ut non deficiat fides tua.*

P. Quoniam verò hæc Ecclesia consistere non poterat, nisi per caput visibile *gubernaretur*; ita in caput ejus Petrum Apostolum assumere sibi complacuit, & in Petro omnes in Sede ejus Successores, Pontifices & Pastores universales, quibus omnem ligandi solvendique potestatem tradidit: juxta illud: *Tu es Petrus*: Et illud Joannis 26. *Petre amas me; pasce oves meas.*

S. Prætereà *Sapientiæ* DEI conveniebat, ut quemadmodum in Angelico mundo omnia Angelorum munia in Hierarchias distinxit, tum ad fines supernaturales soli DEO cognitos, tum ad mundi corporei administrationem; ita in mundo Ecclesiastico voluit Hierarchiam & Principatum; in quo divinæ Virtutes à supremo influxu primùm in hoc Caput Ecclesiæ, & ex hoc deinde in reliquos hierarchicos ordinum status, & hinc per universum Ecclesiæ corpus, singulaque membra derivarentur: juxta illud ad Ephes. 4. *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam Prophetas; alios autem Pastores & Doctores ad confirmationem Sanctorum in ædificationem corporis Christi.* Quibus quidem diversorum ordinum status in Ecclesia eorumque authoritas luculenter comprobatur.

Vo. Deinde, quod Christus *vult* efficaciter, id necessariò fit, & quod non vult, non fit: Sed Christus voluit sibi Ecclesiam in terris, tanquam sponsam suam, inviolabili amoris nexu ita conjungere, ut ab ea ampliùs separari non posset; unde influxus bonorum omnium unà derivari necesse est, juxta illud ad Ephes. 4. *Ut crescamus in illo, qui est caput, Christus, ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem juncturam* &c. *in ædificationem sui in charitate.*

Vi. *Virtutes* quoque, quas DEUS seminat & imprimit in cujuscunque fidelis membri anima, non possunt radicari in ea, si non uniretur ei tali unitate Ecclesiæ.

Ve. Cùm Columna sit & firmamentum *veritatis*. 1. Timot. 3. in ea quoque veritatem veræ Religionis conservat puram, à principio usque ad finem.

G. Ut tandem DEI honor & *gloria* conservetur in hominibus, & per tales existentes in Ecclesia, humana natura in DEO, tanquam ultimo fine *conquiescat.*

Secundò. Per principia respectiva.

〓 Prætereà fieri non potest, ut plures unà & *differentes* inter se sint universales Ecclesiæ: Cùm enim Spiritus Sanctus Ecclesiam regat; si plures essent differentesque, fidem quoque differentem esse, necesse foret, adeóque Spiritus Sanctus verum simul & falsum doceret, quod impossibile est; existit itaque Ecclesia DEI in terris una; tum ut differentia inter bonos & malos, quæ semper fuit in mundo, conservetur.

♡ Tum ut mundus ille inferior *uniatur* cum suo authore, sponsa cum sponso suo Christo, qui eam sibi per incarnationem desponsaverat.

⚯ Tum etiam, ut sint milites & servi DEI, qui pro ejus honore & gloria *contra* visibiles & invisibiles potestates indefectibiliter decertent.

α Est etiam Ecclesia DEI *principium* omnium bonorum, causa & origo divinorum charismatum, extra quam nulla salus esse potest.

⊙ Hæc enim est, quæ thesauros meritorum Christi dispensat, *media* ad salutem necessaria, scilicet Sacramenta, subministrat.

ω Qui uti est *finis* omnium, ita tanquam caput virtutem suam influit communitati hominum, & humanæ naturæ; quæ omnia cessarent, si Ecclesia non esset.

M. Neque

M. Neque enim humanæ naturæ *majus* beneficium concedi potuisset, quàm istud Ecclesiæ.

Æ. In hac enim per usum Sacramentorum in Ecclesia præscriptum, virtutum omnium perfectissima documenta, homines Angelis *adæquantur*, dum in eorum locum assumuntur, qui per peccatum felicitate sua exciderant.

Min. Si Ecclesia aut non existeret, aut *deficeret*, nulla foret regula vivendi, nulla conscientiæ dirigendæ ratio, nulla salutis via; atque adeò homo brutis infelicior foret.

Tertiò. Per Subjecta Universalia.

Si præterea hunc discursum per 9 Subjecta Universalia deducere libuerit, ita procedes.

△ Si itaque quæras; *Cur Ecclesia DEI sit?*

℞. Ut sit unus cœtus, una in mundo fidelium hominum congregatio, DEI propria, in quam *DEUS* Opt. Max. gratiæ suæ dona influat, invisibili virtute eam gubernando, ut omnia & singula membra ejus per concatenatum influxum Christi in pastorem universalem primò, deinde per hunc in reliquos Ecclesiæ præsules, & tandem per hos in universorum fidelium cœtum aptè in spem vitæ æternæ per fidem disponatur.

Quemadmodum enim in *Angelorum* Hierarchiis, suprema per Chororum ordines illuminat mediam, hæc infimam; ita in Ecclesia esset Hierarchia sive sacer principatus in differentes ordinum status distributus, ut à summo capite per medios in infimos ordines virtutum divinarum influxus aptius distribueretur, atque hoc pacto, unà cum Angelico Mundo, DEO tandem fini omnium uniretur.

◎ Verè itaque Ecclesia DEI *Cœlum* dici potest, virtute sua influxiva animas fidelium fœcundans; Si enim Cœlum non esset, omnia inferiora perire necesse foret. Ita si non esset Ecclesia.

⊡ Iterum, sicut ex quatuor *Elementorum* combinatione omnium mixtorum origo emanat; ita sunt in Ecclesia quatuor Euangelia, quatuor virtutes Cardinales, quæ sunt veluti primaria quædam sanctarum operationum principia & instrumenta, cum quibus homines salutem suam operari possunt.

Atque ideò rectè dicitur, fidelium *hominum* congregatio in unitate fidei, per quam ipsi varia salutis media inquirunt, & per sanctas operationes DEO beneplacitas, participes fiunt donorum cœlestium, cum infallibili spe vitæ æternæ.

Quoniam verò DEUS sit invisibilis, & ab omni sensu quàm remotissimus; imprimit tamen quasdam sui veluti spirituales sensationes, per quas in *creaturis* ipsis sentiant Bonitatem M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. & per harum DEI perfectionum contemplationem conserventur in ejusdem obsequio.

Sicuti enim *arbor* aut *planta* attracto per radices alimento nutritur, augetur, & in convenientem tandem naturæ suæ statum deducitur: ita DEUS præter vitam naturalem & *vegetativam* vim, quam corporibus hominum inseruit, per gratiam quoque supernaturalem, Ecclesiæ communicatam, facit, ut continuò ager ejus divino charismatum imbre irrigetur, omnesque plantæ in eo insitæ per hujusmodi radices nutrimentum attrahant, quo vivant, vegetenturque in æternæ vitæ incrementum.

Sicuti iterum in *mixtis inanimatis* varia metallorum genera reperiuntur, quorum unum plus, alterum minus pretiosum est, quædam nullius pretii, venenosa quoque sint, omnia tamen ad divitias gloriæ DEI demonstrandas conspirant; ita in Ecclesia alii aliis sanctiores, alii sapientiores, juxta donorum suorum factam distributionem, mali quoque cum bonis permixti sint; omnes tamen in hoc conspirant, ut misericordia & justitia DEI inde luculentius appareat, effetque bonis malorum persecutio invictæ patientiæ materia, majorque meritorum cumulus.

Sunt enim hæc *instrumenta*, quibus cœlestes portæ aperiuntur, & ad triumphantem Ecclesiam aditus paratur.

Quartò. Per 9 Virtutes.

Vides quomodo per paraphrasin, & quàm aptè qualecunque tandem thema assumptum per Artis nostræ principia deduci possit. Per novem quoque virtutes in Alphabeto propositas sic procedes.

Si Ecclesia non esset; non esset, cui DEUS per Justitiam tribueret præmium vitæ æternæ, neque esset, qui coërceret per justitiam vindicativam impetus delinquentium per varias censuras & excommunicationes, neque foret prudentia gubernandi subditos juxta leges à DEO præscriptas; Justitia. Prudentia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fortitudo. ſcriptas; neque eluceret fortitudo Martyrum, & conſtantia Confeſſorum; quibus
Temperantia. deficientibus non foret temperantia in moribus, unoquoque vitam pro libitu ducente in corporeis voluptatibus.
Fides. Fides quoque ibi incerta foret, ubi nulla fidei regula, nullus controverſiarum exortarum judex; unde neque ſpes ulla, qua
Spes. per fidem fideles in DEUM bonorumque promiſſorum beatam exſpectationem elevarentur. Et hac deficiente, charitas o-
Charitas. Patientia. mnis refrigeſceret, nulla patientia, nulla
Pietas. in DEUM hominesque pietas reperiretur; Sed contrà

Avaritia, rapina & omnium malorum illuvies Mundum deſtrueret.

Sicuti igitur per gulam protoplaſti Mundum perdiderunt, ita per temperantiam DEUS mundum reparare voluit, quæ non niſi in Eccleſia reperiretur; hoc enim pacto, quos delectationes corporeæ ſive Luxuria, à ſuo principio ſejunxerat, eoſdem delectationes animæ, quas in Eccleſia ſentiunt juſti, ad ſuum reduxerunt principium. Per humilitatem maximè in Eccleſia vigentem ſuperbiam deſtruxit mortalium, Unde cultus DEI veri & vivi emanat; per charitatem quoque, quam ex lege divina Eccleſia præſcribit, cohibet & compeſcit invidiam infidelium, membrorumque demortuorum & ab Eccleſia excluſorum, Hæreticorum, inquam, rabiem, dolos, mendacia & inconſtantiam compeſcit, & inſtar columnæ ferreæ ſeſe iis opponit. Ex quibus omnibus luce meridiana clariùs patet, in Mundo Eccleſiam exiſtere, qua DEUS & Mundum gubernet, ut tandem poſt legitima in Eccleſia peracta certamina, unusquiſque debitum ſibi æternæ vitæ præmium & brabeum conſequatur.

Vides hîc Lector, quot & quantis modis themata, qualiacunque tandem illa ſint, juxta propoſitum thema Paraphraſticæ Artis noſtræ methodo deduci queant; quorum omnium capita, ſi per Quæſtiones, earumque ſpecies ampliarentur, certum eſt, argumentum de Eccleſia propemodum in immenſum excurſurum. Quomodò verò ſub Syllogiſtica forma hæc quoque confirmari poſſit, Paradigma docebit L. 2. C. 8. propoſitum.

Sed jam alio modo, Eccleſiam DEI unam eſſe doceamus.

B. Eccleſia eſt *una*, ſicuti DEUS unus, unum baptiſma, una lex, una Religio; eſt Sancta, quia ſponſa Chriſti, per fidem & charitatem formata, ad omnis perfectionis & Sanctitatis culmen deducta, quod & innumeri teſtantur Sancti, qui nullo non tempore in Eccleſia floruerunt.

M. Eſt *Catholica* ſive *univerſalis*, per Apoſtolos & Euangelicos prædicatores totum diſtenſa per orbem, juxta illud: *In omnem terram exivit ſonus eorum.*

D. Eſt *firma*, indeficiens, & uſque ad conſummationem Mundi *durans*; juxta illud Chriſti: *Ego autem pro te rogavi Patrem, ut non deficiat fides tua.* Et, *Ego ſemper vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſeculi.*

Per
P. Eſt *potens*, valida, inconcuſſa; juxta illud Chriſti: *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.*

S. Eſt *Sapientiæ* magiſtra; juxta illud Chriſti: *Ego dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere adverſarii.*

Vo. Eſt unionis & *amoris* conciliatrix, dum omnes per unitatem fidei in charitate perfecta ligat.

Vi. Eſt *virtutis* Magiſtra, quia in ea ſola veræ perfectionis Schola aperitur.

Ve. Eſt infallibilis *veritatis* Magiſtra; quia ex promiſſis Chriſti & aſſiſtentia Spiritus Sancti perpetuò regitur & gubernatur; juxta illud: *Ego alium paracletum mittam, qui docebit vos omnem veritatem:* &, *quidquid ſolveritis ſuper terram, erit ſolutum & in Cœlis.* &c.

G. Quæ ſola regiam viam omnibus ad æternæ vitæ *gloriam* aperit.

Per =

= Si ergo Eccleſia una eſt, impoſſibile eſt, ut ſint Eccleſiæ *diverſæ*, quod ita oſtendo:

Si Eccleſia uti eſt congregatio fidelium eandem fidem profitentium, diverſa eſt, diverſam quoque fidem eſſe neceſſe eſt; Si non diverſa; Ergo habemus, quod intendimus, unam Eccleſiam, unam fidem. Ergo omnium hæreticorum Eccleſiæ cum Eccleſia concordabunt; ergo eadem omnium fides. Hoc autem dici non poteſt, cùm omne ſchiſma ab Eccleſia apoſtaticum, uti diverſam fidem, ita & Eccleſiam arguat; diverſæ enim formæ diverſum dant eſſe rei. Sed una eſt, ut ſupra oſtenſum; ergo non diverſa.

♡ Eccleſia *unum* corpus eſt, cujus fideles membra ſunt, & Chriſtus caput; Si unum corpus, ergo una forma & anima una; unitas enim totius ab anima eſt, ergo una fides, quæ totum hoc conſtituit; Si ergo diverſa fides, diverſa forma eſt, diverſum igitur eſſe, diverſum corpus arguit, atque adeò diverſam Eccleſiam; ergo ubi eſt diverſa fides, eadem Eccleſia eſſe non poteſt.

Per ⚯ Quare ſicuti ex unitate fidei unitas Eccleſiæ colligitur, ita ex *contrario* ejus, videlicet ex diverſitate fidei, diverſitatem Eccleſiæ reſultare neceſſe eſt; Si enim eadem fides non eſt, neque erit mutua charitas; ſi non eſt mutua charitas, neque erit conſenſio voluntatum, quam charitas conciliat; ſi non eſt voluntatum conſenſus, neque unitas; cum quiſquis veram fidem non habet, cum DEO, à cujus veritate diſſentit, neque conjungi, neque uniri poſſit. Sed eſt in Eccleſia unitas, conſenſus voluntatum, mutua charitas, eadem fides, ergo una & eadem Eccleſia.

α *Cauſa* Schiſmatis ab Eccleſia eſt error intellectûs, quo quiſpiam ex propria mentis obſtinatione & pertinacia proprium judicium præfert Eccleſiæ. & conſequenter plus ſibi quàm DEO per Eccleſiam credit. Quæ quidem fides ab Ethnicorum fide non differt, juxta illud Chriſti: *Qui Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus.* Unde deducitur, omnem aliam Eccleſiam à vera Eccleſia per ſchiſma & apoſtaſiam derivatam, omninò erroneam eſſe. Quare ſic argumentor.

Ubi error eſt, ibi vera Eccleſia eſſe non poteſt.
In omni Eccleſia (præterquam Catholica & Apoſtolica) manifeſti & diſcrepantes errores ſunt.
Ergo talis Eccleſia, qualiſcunque tandem illa ſit, vera eſſe non poteſt.
Major probatur. Ubicunque eſt manifeſta opinionum diſcrepantia, ibi errores reperiri neceſſe eſt.
Hoc fit in omni Eccleſia à vera Eccleſia Catholica abſciſſa. Ergo.
Quæ per inductionem facilè probari poterunt.

Fieri enim non poteſt, ut quod diſcrepat, non diſcrepet ratione veri & falſi; Ubi itaque diſcrepantia eſt, ibi vera fides eſſe non poteſt; Cùm fides ſit vera, certa, & infallibilis, de quâ ſi vel minimum dubites, non jam fidem ſed opinionem paries, cujusmodi eſt fides Acatholicorum; Sola ergo Eccleſia Catholica & Apoſtolica, uti infallibili Spiritus Sancti aſſiſtentiâ perpetuò regitur, ita errare quoque non poteſt.

Si enim Eccleſia erraret, dum fidei quæſtiones decidit, totius iſtiuſmodi erroris vitium Chriſto imputandum foret, quod impium eſſet aſſerere. Dicit Chriſtus ad Petrum: *Tu es Petra, & ſupra hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, quis de promiſſionis Chriſti defectu dubitabit? Petrus dominicum gregem, & in Petro omnes ejus ſucceſſores, paſcere jubentur; non paſcere autem oves, ſed interimere dici poſſet, ſi ſub promiſſis Chriſti dolus aut error ſubeſſet. Eccleſia itaque Catholica errare non poteſt. Unde

Per
⊙ Sola Eccleſia Catholica, media ad vitam æternam conſequendam per *Caput* ejus inviſibile in cœlo, & in terris per viſibile, vicarium ejus, ſubminiſtrat.
ω Et ad finem illum ultimum, quæ eſt hominum glorificatio, dirigit.
M. Æ. Min. Ita quidem, ut *majora* merita, majorem gloriam, æqualia *æqualem*, *minora* minorem gloriam conferant.

Reſtat, ut ad controverſias magis particulares deſcendamus, ut quomodo eæ ex Artis noſtræ præceptis decidi valeant, patefiat.

CAPUT

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPUT II.

De Purgatorio.

QUæritur : *Utrum Purgatorium verè exiſtat ?* Rᵉ. Affirmat. idque juxta Artis noſtræ regulas per contextum Scripturæ ſic oſtendo.

B. A convenientia ſic argumentor.
Si ultra Regnum cœlorum & infernum datur aliquis tertius locus, receptaculum animarum purgandarum, is erit purgatorium.
Sed datur tertius aliquis locus. Ergo datur purgatorium.

M. A *magnitudine* rationum convincentium ſic argumentor.
Si datur locus purgandis à peccatis poſt mortem animabus deſtinatus, is erit haud dubiè purgatorium.
Sed datur talis locus. Ergo.

Minor probatur ex Iſaia c. 4. *Abluet Dominus ſordes filiarum Sion, & ſanguinem Jeruſalem levabit de medio ejus in Spiritu judicii & in Spiritu ardoris.* Ubi per *(in Spiritu ardoris)* ignem purgatorii ſcitè exponit S. Aug. l. 20. de Civ. c. 25. Quod & confirmari poteſt ex illo Malachiæ c. 3. *Sedebit conflans & emundans argentum & purgabit filios Levi.* Ubi citato loco expreſsè dicit S. Aug. intelligi purgatorium.

D. A continuata & ſucceſſiva traditione, quæ à primordiis Eccleſiæ ad hoc uſq; tempus *durat* & perſeverat. Eſt autem traditio Verbum DEI non ſcriptum, ſed oretenus ſucceſſivè traditum : cujus tanta in Eccleſia nullo non tempore fuit authoritas, ut D. Aug. rectè aſſerat, ejuſdem cum Verbo DEI ſcripto veritatis eſſe, ſufficereque ſolam traditionem de aliquo Articulo fidei, quod in Sacris Literis explicitè is non contineatur ; eſtque communis Sanctorum Patrum doctrina ; Nam ut rectè D. Joannes dicit, *multa eſſe ſcripta, quæ in Euangelio non continentur* ; & multa accepiſſe Apoſtolos ex privata inſtructione Chriſti, quæ uti in Verbo DEI ſcripto non continentur, ita eadem approbare ſolius eſt Eccleſiæ. Purgatorium itaque eſſe, ex continuata traditione conciliorumque decretis approbata conſtat.

P. A *poteſtate* & efficacia verborum Chriſti: *Quicunque dixerit malum contra filium hominis, remittetur ei, qui verò contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, nequo in futuro ſæculo.* Unde ſic argumentor.

Si datur peccatum aliquod adeò grave, ut ejus remiſſio in futuro ſæculo obtineri non poſſit, dabitur ergo peccatum aliquod minus grave, cujus in futuro ſæculo remiſſio detur ; unde illud jure merito D. Aug. l. 21. de Civit. c. 24. S. Gregorius quoque & Bernardus per illud, Purgatorium intelligi debere, enunciant : Si enim ſenſu dicto id non intelligendum ſit, cur hoc Chriſtus dixit ?

S. Ex ſenſu & *intelligentia* Sacræ Scripturæ: Uti habetur Machab. 2. c. 12. *Sancta & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis orare, ut à peccatis ſolvantur.* Unde ſic arguo :

Si ſalubris & ſancta ſit cogitatio orare pro defunctis, ut à peccatis ſolvantur, dabitur ergo locus aliquis poſt mortem, in quo detentæ animæ à peccatis per vivorum ſuffragia purgari poſſint, & expurgatæ ſalutem æternam conſequi. Sed is certè alius eſſe non poteſt, niſi purgatorius ignis ; non cœlum, cum animæ beatæ jam à peccatis abſolutæ finem ſuum conſecutæ ſint ; non infernus ; quia ex inferno nulla eſt redemptio : Ergo dabitur tertius ille locus, quem diximus, purgatorius videlicet ignis, in quo piorum ſuffragiis adjutæ animæ à peccatis ſolvi poſſint.

Hæretici dum huic loco contradicere non poſſunt, tanquam perverſæ eorum opinioni prorſus contrario ; potius univerſum Machabæorum Librum tanquam non Canonicum expungendum cenſuerunt, quàm ex tam claro teſtimonio ſuæ opinionis detrimentum ſuſtinere. Liber Machabæorum Canonicus eſt & ſemper fuit. Quare ? Quia authoritate Eccleſiæ inter Canonicos fuit annumeratus & tanquam Canonicus approbatus ; neque enim ulli Sacræ Scripturæ Libro fides habenda eſſet, niſi fides in eâ contenta ab Eccleſia fuiſſet approbata.

Vo. A *conſenſu* omnium Sanctorum Patrum & quatuor Conciliorum, qui id unanimi conſpiratione aſſeruerunt, & inter articulos fidei annumerarunt.

Ve. A *veritate*, qua Eccleſia in definiendis articulis fidei utitur infallibili ; quod enim illa definit, illud falſum eſſe non poteſt. Sed purgatorium definit. Ergo veriſſimum eſt.

G. Ex *fine*, quo id à DEO conſtitutum eſt. His itaque deductis, procedo ad principia reſpectiva, ex quibus purgatorii veritatem facilè concludo, hoc pacto.

=. Si

=. Si datur in ſcriptura diſtinctio inter peccatum mortale & veniale, purgatorium dari neceſſe eſt. Sed hæc datur in Sacra Scriptura. Ergo.

Minor probatur. Quia tribus modis aliquis è vita diſcedere poteſt : vel ſine peccato mortali & veniali ; & hic ſtatim finem ſuum aſſequitur ad gloriam admiſſus ; vel utroque gravatus ; & hic jam judicatus eſt, utpotè æternæ damnationi traditus, ſine ulla ſpe remiſſionis peccati ; vel denique ſine peccato quidem mortali, quoad culpam, non tamen veniali, vel mortali quoad pœnam ; atque huic debetur purgatorium, ut à peccatis purgatus gloriam obtineat. Cùm enim teſte Divo Joanne, Apoc. 21. *Nil coinquinatum in cœleſtem illam Hieruſalem ingredi poſſit.* Ubi hic ergo purgabitur ? non in inferno, in quo nulla eſt redemptio ; neque iniquitas gloriam ingredi poteſt ; Ergo tertius aliquis locus aſſignari debet, in quo tantiſper detentus morabitur, quouſque plenè purgatus, conſpectûs divini particeps fieri poſſit. Veniale autem peccatum dari, ex illo Chriſti colligitur, Luc. 6. *Quid vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras ?* Ubi per trabem intelligitur peccatum mortale, veniale verò per feſtucam ; Quod & oſtendi poteſt ex illo Matth. 5. *Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio ; qui dixerit raca, reus erit conſilio, qui dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.* Ubi Chriſtus diſtinguit peccata quædam, quæ, uti venialia, non ſunt digna gehennâ ignis ; ſed judicio tantum & conſilio. Quædam vero, uti mortalia, digna ſunt gehennâ ignis, quia in Chriſti dicto tantum expendendum eſt, qua pœnâ peccata digna ſint, ſi enim venialia forent mortalia, ea fruſtra adducerentur in judicium, cum jam ea protulit rea eſſe gehennæ ignis. Si verò venialia, jam pœna remiſſibilis & proportionata illis infligenda præſcribitur, quod non fieret, ſi mortalia eſſent. Ergo non omnia peccata ſunt mortalia ; ſed quædam tantùm venialia quæ remitti poſſunt poſt ſatisfactionem temporalem. Ergo datur purgatorium.

Iterum. Si inter pœnam temporalem, & culpam diſtinctio datur in Sacra Scriptura, purgatorium dari neceſſe eſt.

Sed datur in Scriptura diſtinctio inter pœnam temporalem & culpam. Ergo.

Major probatur. Quia hoc pacto tribus modis homines poſſunt è vita migrare : vel ſine culpa, & pœna temporalis debiti, & his debetur Cœlum ; vel & cum debito pœnæ, & [illegible]pa mortali, & his debetur infernus ; Vel denique ſine culpa, ſed cum debito pœnæ temporalis, & his quinam debetur locus ? Certe nullus, niſi purgatorium.

Si enim dicas, tales ſtatim ſine ulla ſatisfactione prævia cœlum ſubire, lædi-tur divina juſtitia, idem tribuens his, qui cum ſatisfactione, & iis, qui ſine ſatisfactione debita ultimum diem obierunt.

Si verò dicas, eos detrudi in infernum, DEUS crudelitatis arguetur, quod eodem ſuppſicio tam dignos, quàm non dignos inferno puniat. Dabitur igitur tertius aliquis locus, quem nos purgatorium dicimus. Patet autem vel ex ipſis Sacris literis ; quia etiamſi culpa remiſſa ſit, pœnam tamen non remitti, ſine debita ſatisfactione ; uti patet in pœna temporali Adamo & Evæ inflicta : *In ſudore vultus* &c. &, *in dolore paries filios* : DEUS quoque caſtigavit quidem peccatum Davidis, pœnam tamen temporalem illi inflixit, morte pueri, & graviſſima peſtilentia urbem devaſtante, uti habetur *l.* 4. *Reg. c.* 12.

Plura hoc loco adduci poſſent argumenta ex ♀. ☌. ☉. ☋. ♏. Æ. Min. deſumenda, quia tamen hæc in dictis continentur, ea omittenda duxi.

Reſtant *Hæreticorum objectiones* nonnullæ, quas tamen *una diſtinctione* ad unam omnes diſſolves.

Sic autem *objiciunt* : Dantur poſt mortem ſolum aut cœlum, aut infernus. Ergo nullus intermedius locus, qui purgatorium dicitur. Probatur Antecedens ex illo S. Pauli ad Corinth. 5. *Scimus, quoniam ſi terreſtris domus noſtra diſſolvatur, quod ædificationem habeamus à* DEO *domum non manufactam, ſed æternam in cœlis.* Ergo Juſti poſt mortem ſtatim ſine ulla alia mora cœlum intrabunt. Ergo non datur purgatorium.

Secundò. Ex illo Eccleſiaſtici cap. 11. *Quocunque ecciderit lignum, ſive ad Auſtrum, ſive ad Aquilonem ecciderit, ibi erit.* Per Auſtrum hîc intelligitur cœlum ; per Aquilonem infernus ; Ergo nullus locus tertius hic datur ; ergo nullum purgatorium.

Tertiò ex illo Matth. 25. *Ite maledicti in ignem æternum* ; ubi beati jubentur ire in cœlum, reprobi in ignem æternum. Sed hic non datur tertius locus. Ergo nullum purgatorium.

Omnes haſce objectiones nulla difficultate ſolves vel unica diſtinctione. Ad *primum* Divi Pauli : poſt diſſolutionem corporis habemus domum non manufactam, ſed æternam in cœlis : in iis qui ſine culpa & pœnæ debito diſceſſerunt, concedo. In iis, qui culpâ dimiſsâ pœnam adhuc

Universidad de Deusto
Biblioteca

temporalem debent, ſtatim & immediatè habebitur domus in Cœlis; Nego.

Ad *Secundum*: Quocunque lignum ceciderit, ſive ad Auſtrum, ſive ad Aquilonem ceciderit; in Juſtis ſine culpa & pœnæ debito diſcedentibus, concedo; in iis qui pœnæ debitum adhuc habent, Cœlum ſubeuntibus immediatè, nego.

Ad *Tertium*. Ite maledicti in ignem æternum; & venite benedicti Patris mei, poſſidete &c. hîc dantur duo tantùm loca, Cœlum & infernus; ergo nullum purgatorium. R. duo tantùm dari loca poſt Judicium & pronunciatam ſententiam, concedo. Ante Judicium, nego.

Atque hoc pacto, omnes quovis modo ab Hæreticis propoſitæ objectiones diſſolvi poſſunt. Sed hæc de Controverſiis per Artem noſtram dirimendis ſufficiant; Quare ad alia.

SECTIO III.

Rhetorica.

CAPUT I.

De Arte Rhetorica principiis noſtris applicanda.

RHetorica eſt Ars ſeu Doctrina aptè, diſtinctè & ornatè de quacunque re propoſita dicendi.

Dividitur in *Principia*, *Quæſtiones* & *Subjecta* & applicationem; & ſic eſt Ars univerſalis, quæ verſatur circa omnia, *teſte Ariſtotele* 1. *Rhet. & Cic. ad Herenn.* Cujus eximiam dignitatem utilitatemque juxta principia noſtra ita deſcribimus.

B. Quid enim *pulchrius* eſſe poteſt, quàm mentes hominum per ornatam concinnatamque orationem, verbiſque ad perſuadendum aptis, ad honeſti *bonique* amorem incitare?
M. Quid excellentius *grandiuſque* eſſe poteſt, quàm Auditores ad arduarum magnarumque rerum ſuſceptionem, verborum vi adigere?
D. Quid efficacius illâ, quæ tam altas *firmaſque* radices in animis hominum conſervat?
P. Quid *potentius*, quàm hominum animos ſapientibus ſententiis gravibuſque verbis ornata oratione & perpolita permovere?
S. Oratoris eſt in dando *Conſilio* de maximis rebus cum dignitate explicata ſententia differere.
Vo. Quis verò *cupiditates* vehementius frangere accuſando poteſt, mœroremque levare mitius conſolando?
Vi. Quid ad *virtutem* cohortari ardentiùs? quis à vitiis acriùs revocare; vituperare improbos aſperiùs, bonos laudare ornatiùs poteſt?
Ve. Quis *veritatem* aſſumptorum thematum exactiùs tuetur?
G. Unde Oratores eximii nullo non tempore ingentem ſibi *gloriam* nominiſque exiſtimationem pepererunt.

Verſatur autem Rhetorica circa triplex genus; *Demonſtrativum*, *Deliberativum*, *Judiciale*, Et continet in ſe: Laudem & vituperationem. Suaſionem & diſſuaſionem. Accuſationem & defenſionem.

Sunt autem quinque partes Eloquentiæ: *Inventio*, *Diſpoſitio*, *Elocutio*, *Memoria*, *Pronunciatio*.

Oportet enim primùm invenire quid dicas, inventa diſponere, deinde ornare verbis, poſt memoriæ mandare, tunc ad extremum agere.

Inventio eſt excogitatio rerum verarum aut veriſimilium, quæ quæſtionem probabilem reddunt.

Diſpoſitio eſt rerum inventarum in ordinem diſtributio.

Elocutio idoneorum verborum & ſententiarum ad inventionem accommodatio.

Memoria eſt firma orationis perceptio.

Pronunciatio eſt rerum & verborum dignitate corporis & vocis moderatio.

Partes

Partes Orationis ſunt quinque: *Exordium*, *Narratio*, *Propoſitio*, *Argumentatio*, *Concluſio*.

Exordium eſt principium Orationis, quo animus Auditoris paratur ad audiendum; quove homines attenti, dociles & benevoli redduntur.

Narratio debet eſſe lucida, veriſimilis, & brevis.

Propoſitio fit per expoſitionem vel enarrationem partium Orationis.

Argumentatio confirmat & reprehendit.

Concluſio debet efficaciores Orationis locos repetere, & paucis ſub quodam veluti Epilogo dicta revocare.

Hiſce præmiſſis jam ad praxin accedamus; Et primò quidem, ſi circa Demonſtrativum genus verſeris, cujus finis vel laus eſt, vel vituperium.

Quæ tribus rebus comparantur, videlicet:

Ex rebus
- *Animi.* Animi bona ſunt, uſus mentis, acumen ingenii, memoriæ, virtutes.
- *Corporis.* Corporis bona ſunt, pulchritudo, ſanitas, robur, dexteritas, mundities &c.
- *Externis.* Quæ ſunt, divitiæ, honores, dignitates, potentia &c.

Ex quibus magna laudandi materia reſultat; ſicuti econtra ex contrariis oppoſitiſque hiſce bonis, vituperandi occaſio. Demonſtrativum itaque genus deduci poteſt juxta ſeriem principiorum noſtrorum; unde triplex bonorum genus: *Animi*, *Corporis*, *Externorum*.

B. *Bonitas* animi, Virtus. Bonitas corporis, pulchritudo; & bonitas externa, divitiarum atque opum poſſeſſio.
M. *Magnitudo* animi, Magnanimitas, & audacia. Corporis, ſtatura procera & proportionata, robur & vires. Externa, latifundia & magnæ poſſeſſiones.
D. *Duratio* animi, conſtantia, fortitudo, patientia in adverſis. Corporis, vitæ longævitas cum emolumento multorum. Pax externa cum fruitione bonorum.
P. *Poteſtas* animi eſt, *Cic. teſte*, poteſtas vivendi, ut velis. Corporis eſt, continenter vivere. Externa verò, uti benè imperio; aut contra tyrannicè.
S. In omnibus animi mediocritatem tenere. Corporis ſenſum rationi ſubmittere. *Prudenter* uti bonis externis fortunæ.
Vo. Animi eſt *deſiderium* boni in lege Domini. Corporis, eſt libido, & corruptus animi affectus. Externa, obedientia & morigeratio.
Vi. Eſt *fortitudo* animi imperturbabilis. Si totus illabatur orbis &c. Corporis robur & vires. Externa, copiæ claſſes, exercitus.
G. Animi pax & *tranquillitas*. Corporis, eſt requies, virtutis præmium. Externa, fama, honor, gloria.

Cùm oppoſitorum eadem ſit diſciplina, convertes tantummodò laudis terminos in vituperii, & paratam habebis materiam ad vituperandum aptam. Per principia quoque reſpectiva, innumera tibi laudis & vituperii argumenta ſuggerentur. Sed oſtendamus id exemplo.

=. *Differentia* inter homines eſt multiplex; nam quot homines, tot ſenſus. Corporis eſt ex harmonia compoſitio. Externa, dum comparamus divitias, nominis famam, gloriam cum aliis ſimilibus fortunæ bonis inſtructam.
♡. Uti per differentiam laudare & vituperare poſſumus, ita per *concordantiam* & ſimilitudinem.
o●. Et per *contrarietatem* & diſſimilitudinem id præſtare poſſumus; primò pulchrum cum pulchro, ſimile cum ſimili; deindè pulchrum cum turpi, ſimile cum diſſimili commutando, uti poſtea videbitur.
α. Inſtitui poteſt laudatio de *principiis* bonis & malis, de felici vel infelici Regnorum, Imperiorum, Urbium, Populorum ortu aut interitu. Sic in laudatione divitis origo divitiarum vel ab hæreditate, vel virtutis ſtudio, ſcientiarumque excellentia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

⊙ *Medium* animi ſunt præceptores boni aut mali; Converſatio proba vel improba. Corporis ingluvies eſt medium, quo devenitur ad craſſitudinem, jejunium ad gracilitatem medium eſt, exercitium ad agitationem. Externarum rerum medium ſunt: *V. Gr.* pecunia, quæ medium eſt ad honores & dignitates & divitias.

ω *Finis* animi, videlicet computatus inter Sanctos. Corporis, an dignus ſepultura? an rota vel laqueo periit? Externorum finis; an bona ludo aut infortunio perdiderit?

M. Æ. Min. Animi, inter virtutes, ſcilicet comparando eas cum aliorum Heroum virtutibus. Corporis, comparando pulchritudinem cum Paridis; robur, & vires cum Milone Crotoniate, Alexandro, ſimilibuſque. Externorum, comparando divitias, nobilitatem, favores, vel ex *majoritate*, vel *æqualitate*, vel *minoritate*.

Poteris & hæc omnia deducere per Quæſtiones & 9 prædicamenta; Ut, ſi de Platone Encomiaſtica Oratio inſtituenda ſit.

Per	Quantitatem.	Laudamus eum ab humeris altis, præcordiiſque magnis; argumentis ex Phyſionomia deductis.
	Qualitatem.	Ab eximia ejus ſapientia & moderatione animi, nec non ex artium & ſcientiarum, quas poſſidebat, multitudine.
	Relationem.	Dum laudamus diſcipulos ex præceptoris ſive Socratis excellentia, conſtantia, fortitudine, ſcientia, ſimilibuſque.
	Actionem.	Recenſemus ejus actiones, rerumque geſtarum gloriam.
	Paſſionem.	Laudabitur à patientia laborumque tolerantia, & à conſtantia in perſecutionibus & adverſitatibus.
	Situm.	Laudabitur à ſymmetria corporis, & optima membrorum conſtitutione.
	Ubi.	Natus vixit in nobiliſſima Græciæ Civitate Athenienſi, Heroum incomparabiliumque hominum genitrice; & de peregrinatione ejus in Sicilia.
	Quando.	Quo tempore claruit, qua Mundi ætate, qualis tunc in Orbe fuerit ſtatus; quæ omnia exemplis confirmabis.
	Habitum.	Notabitur in veſtibus, pallio philoſophico & ſimilibus, quæ ex ejus vita colliguntur.

Exemplum quod de Platone dedimus, cuilibet alteri ſcitè applicare poterit quiſpiam ad filum Ariadnæ operaturus.

TABULA I.

Generis Deliberativi argumenta continens.

Quæcunque in Deliberationem cadere poſſunt, ſunt hæc, quæ ſequuntur.

Objecta ſeu Materia & argumenta generis Deliberativi.	*Suaſio.*	*Diſſuaſio.*	Probanda	
			Suaſio.	*Diſſuaſio.*
1. Bellum, pax, induciæ, fœdus.	Iniri debet bellum, pax, &c.	Iniri non debet.	A neceſſario.	A non neceſſario.
2. Dux exercitus, claſſis præfectus.	Creandus eſt Dux.	Non creandus.	A poſſibili.	A non poſſibili.
3. Civitates & arces.	Quod muniendæ urbes.	Quod non muniendæ.	A facili.	A difficili.
			Ab utili.	Ab inutili.
4. Trajectio, commeatus.	Concedenda trajectio.	Non concedenda.	Ab honeſto.	Ab inhoneſto.
5. Conſuetudo.	Introducenda vel ferenda conſuetudo.	Non introducenda aut ferenda.	A delectabili.	A non delectabili.
6. Lex.	Ferenda lex & uſu firmanda.	Non ferenda nec uſu firmanda.	A dignitate rei.	A nulla dignitate rei.
7. Meritum.	Præmium conferendum,	Non conferendum.	A decoro.	Ab indecoro
8. Cenſus, onera, tributum.	Imponenda onera.	Non imponenda.	A ſimili.	A diſſimili.

TABULA II.

Generis Judicialis argumenta continens.

Genus Judiciale in ſe continet Accuſationem & Defenſionem, ejuſque ſunt quatuor potiſſimum quæſtiones ſeu conſtitutiones.

Quæſtiones quatuor.	*Accuſatio.*	*Defenſio.*	Probanda	
			Accuſatio.	*Defenſio.*
Conjecturalis.	Quod accuſatio vera.	Quod accuſatio falſa.	A teſtibus.	Contra teſtes.
	Quod reus cauſam habuerit.	Quod cauſam non habuerit.		
	Quod reus voluntatem habuerit.	Quod non habuerit voluntatem.		
	Quod reo fuerit poteſtas.	Quod non fuerit ei poteſtas.	Ab inſtrumentis.	Contra inſtrumenta.
	Quod contra reum ſint aperta indicia.	Quod in reo nulla ſint indicia.		
Qualitatis.	Quod factum ſit contra æquitatem naturalem.	Quod factum juxta æquitatem naturalem.	A tormentis.	Contra tormenta.
	Quod factum contra uſum & conſuetudinem.	Quod non ſit contra uſum.		
	Quod factum ſit contra leges.	Quod non ſit contra leges.	A jurejurando.	Contra jusjurandum.
Definitiva.	Quod res nomen meretur.	Quod nomen non meretur.	A diſpoſitione aliqua juris civilis.	Contra diſpoſitionem juris civilis.
	Quod res in definitione & deſcriptione eſt comprehenſa.	Quod non eſt in deſcriptione comprehenſa.		
	Quod rei nomen uſu communi reſpondeat.	Quod non reſpondeat.		
Quantitatis.	Quod res ſit magni momenti.	Quod res non ſit magni momenti.		
Ampliandæ.	Per comparationem minorum injuriarum.	A comparatione majorum injuriarum.		
	Per amplificationem injuriarum.	Per exclamationem injuriarum.		

§. I.

De modis quibus Rhetor aut concionator quodcunque aſſumptum thema in infinitum multiplicare poſſit.

Nemo hoc loco Regulas me de Arte Rhetorica, de ſtyli cultu, de orationum artificioſa compoſitione; de troporum figurarumque applicatione traditurum ſibi perſuadeat. Sed hæc omnia in Tirone Rhetoricis jam abundè inſtructo, & in ſtylo exercitato Artiſta præſupponimus.

Propoſitum itaque mihi hoc loco eſt, Rhetoribus & Concionatoribus, iiſque omnibus, qui circa ſermocinatrices facultates verſantur, nonnullos modos ex Artis noſtræ diſpoſitione, quibus de quacunque propoſita materia & argumento ingentem rerum verborumque copiam ſibi acquirant, ſuggerere. Quod ut fiat, ſit

MODUS I.

Primus modus eſt, & docet 18 Artis noſtræ principia ad novem Subjecta Univerſalia applicare, quæ ſunt △ ◎ ◎ □ ; & ad omnia quæ ad ea quovis modo revocari poſſunt. Qualia autem illa ſint, jam ordo poſtulat, ut oſtendam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad {
△ Revocantur omnia ista, quæ quovis modo DEUM concernunt: ut sunt primò, DEUS trinus & unus; Attributa divina, B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G; Actus notionales; Christus DEUS homo, Incarnatio, Vita & opera Christi; Institutio Sacramentorum; Miracula, Merita, Passio, Mors Christi; Beata Virgo; Omnes Sancti, qui per vitam DEO beneplacitam jam terminum beatitudinis attigerunt; Creatio, Conservatio, Justificatio, Glorificatio, omnis Cultus divinus, Religio, Fides, Spes, Charitas.

Revocantur novem Chori Angelorum in tres Hierarchias divisi. Et sunt Seraphin, Cherubin, Throni, Dominationes, Virtutes, Potestates, Principatus, Archangeli, Angeli, & oppositi iis Dæmones.

◎ Ad Cœlos revocantur omnes Orbes â Cœlo Empyreo usque ad Terram: ut sunt, Firmamentum, Cœli ♄, ♃, ♂, ☉, ☿, ♀, ☽, cum eorum influxibus & motibus, virtutibus, operationibus, quicquid denique ad consensum Cœli & Terræ pertinet.

□ Elementa sunt quatuor: Ignis, Aër, Aqua, Terra, ad quæ revocantur omnia illa, quæ quovis modo eorundem naturam sapiunt: uti omnia Mixta, tam perfecta quàm imperfecta; Omnis motus fluminum, diversitas aëris, Oceanus, Maria, flumina, lacus, stagna, fontes, terra.

Cùm homo sit Microcosmus, & in confinio spiritualis & corporeæ naturæ constitutus; ab omnibus quoque eum participare necesse est, uti in Arte Analogica deduximus.

Ad hominem itaque revocantur, si quidem animi bona spectes, omnes Scientiæ, Theologia, Metaphysica, Physica, Mathematica, Ethica, Politica, Jurisprudentia, cæteræque Artes, tam liberales, quàm illiberales, omnes inventiones rerum; omnia opera admiranda, quæ in Mundo unquam exhibita sunt; Omnis politica administratio, fundatio Imperiorum, Rerumpub. Urbium, omnes tam interiorum quàm exteriorum potentiarum actus; omnis elementativa, vegetativa & sensitiva facultas; Generatio, Corruptio, Augmentatio, Locomotiva facultas, quæ fusè alibi tradita sunt; Omnia quæ ad dignitatem, dominium, potestatem, subjectionemque tam in politico quàm Ecclesiastico statu pertinent; ut sunt, Pontifex, Cæsar, Rex, Princeps, Nobilis, privatus, servus, subditus.

Ad hoc subjectum revocantur omnia animalia juxta quadruplex genus; uti quadrupedia, volatilia, natatilia, insecta, quorum unaquæque species subjectum esse potest Rhetoris aut Concionatoris, in quo eloquentiam suam exerceant; Cum nihil adeò vile sit, in quo virtutes summæ & facultates, proprietatesque miræ & pænè incredibiles non reperiantur; quæ omnia inexhaustam suppeditabunt materiam.

Ad hoc Subjectum revocantur omnes plantæ juxta triplex genus: Arbores, frutices, herbæ; in quarum singulis, natura, vires, propietates, indoles quoad interiora, exterioraque; Item radices, cortices, rami, folia, flores, fructus, semina considerari possunt.

⬠ Ad hoc subjectum revocari poterunt omnia mineralia, quæ sunt succi, liquores, pulveres, terræ differentes, & solubilia & coagulata; uti sunt omnia salina corpora, vitriolum, alumen & salia communia. Difficulter solubilia; uti arsenicum, antimonium; & insolubilia, uti lapides pretiosi omnes, & communes seu ordinarii.

⁝⁝ Ad hoc subjectum revocantur omnia, quæ instrumentorum rationem habent. Item aggregata per accidens, & novem prædicamenta accidentalia; Quantitas, Qualitas, Relatio, Actio, Passio, Situs, Ubi, Quando, Habitus.
}

Atque hæc est Anatomia novem Subjectorum Universalium, ad quæ omnia Entia, omnes substantiæ, nominaque substantiva, omnia corporea, viventia, sensitiva, rationalia, intellectus divinus & angelicus, & quicquid tandem in natura rerum sub considerationem venit, revocantur, iisque implicitè insunt, ut dato proinde themate, ad quod illud subjectum revocari possit, videas.

Recensuimus ea omnia, quæ subjectorum rationem habent; jam prædicata pariter recenseamus, suntque 18 Artis nostræ principia, de quibus omnia paulò ante recensita subjecta prædicari possunt; quorum omnium applicationem per nonnullos Canones Artis directores, jam tandem exponamus.

CANON

CANON I.

Sciendum est, quodcunque, sive ex absolutis, sive ex recensitis ad Subjecta universalia revocabilibus terminis assumptum thema, novem diversis modis considerari posse; Quod arcanum quicunque rectè penetraverit, ei nihil in quacunque proposita materia in infinitum amplianda denegatum videri posse sanctè assevero, & ex subjecta Tabula Combinatoria luculenter patet.

Subjecta Universalia, & ad ea quilibet termini revocabiles, △ ◎ □ ⁝⁝ ⬠ ⁝⁝ possunt novem modis considerari.

1. Theologicè.
2. Metaphysicè.
3. Physicè.
4. Medicè.
5. Mathematicè.
6. Ethicè.
7. Juridicè.
8. Politicè.
9. Analogicè, ut omnibus applicabilia.

Demus Exemplum:
Homo considerari potest,

Theologicè. 1. Uti ad supernaturalem finem conditus à DEO, & uti subjectum divinorum influxuum, per Theologicas virtutes beatificabile.

Metaphysicè. 2. Methaphysicè, in quantum ens est verum, unum, bonum, ex actu & potentia, ex genere & differentia constitutus.

Physicè. 3. Physicè, uti ex materia & forma compositus, uti ens mobile & naturale est.

Medicè. 4. In quantum ens est sanabile, medicinæ operationibus subjectum.

Mathematicè. 5. Mathematicè, uti ens quantum, mensurabile.

Ethicè. 6. In quantum virtutum capax esse potest.

Juridicè. 7. In quantum substat legi positivæ & humanæ per eas dirigibilis.

Politicè. 8. In quantum pars est Societatis Civilis.

Analogicè. 9. In quantum per analogicam artem omnia ei, quæ in Mundo sunt, applicari possunt.

Atque de hoc intelligendus est Canon ille Logicorum; *Quod in una Arte est homogeneum, in altera heterogeneum est.* Ubi intelligitur semper Canon non de re considerata, sed de modo considerandi; nam res considerata in variis disciplinis tradi potest, & modus considerandi in aliis disciplinis est alius.

2. *Exemplum:* sit propositum pro themate, elementum Aquæ. Hoc novem modis pariter considerari potest.

1. Theologicè, ut cùm aqua in baptismi materia una cum forma, ad gratiam conferendam elevatur.
2. Metaphysicè, in genere entis consideratur multipliciter.
3. Physicè, quoad vires, virtutes, proprietates cæterosque usus in natura rerum.
4. Medicè, quoad virtutes & proprietates, quas in se ad infirmitates omnis generis curandas continet.
5. Quoad usum in mechanicis, hydraulicis, aliisque emolumentis, quæ in suum forum trahit Mathematicus.
6. Ethicè, per metaphoram; uti flumen sapientiæ, & facundiæ; mare sive Oceanus virtutum, artium & scientiarum. Potest quoque tam in laudem quàm vituperium assumi per comparationem, atque per allegoricas locutiones in usum trahi; uti aqua sapientiæ potavit eum, hydrope vitiorum laborat.
7. Juridicè considerari potest, in quantum Juris-consultus decidit omnia illa, quæ circa inundationem fluminum, insularumque natarum augmentum controversiæ occurrere possunt. Uti habetur *ff.* de alluvione fluviorum.
8. Politicè, in quantum optimè constituta Respublica præ omnibus tanquam maximè necessariis rebus providet urbibus de fontibus, de aquæductibus, sine quibus subsistere non posset.
9. Analogicè, quam Ars nostra Analogica docet: videlicet nihil esse in tota hac terminorum recensita congerie, quod non juxta analogiam quandam aut metaphoram troposve unicuique applicari possit: Sic homo dici potest habere divinum ingenium, virtutes & opera-

Universidad de Deusto
Biblioteca

operationes divinas ; eademque de causa Angelus dici potest ; juxta illud Act. 7. *Et intuebantur faciem Stephani, tanquam vultum Angeli stantis inter illos.* Sic homo & dici potest leo, ob fortitudinem, lepus ob timiditatem; sic homo syncerus crystallo, durus lapidi comparatur ; quæ omnia fusè in Primo Libro, & in Secundo de Arte Analogica tradita sunt, ad quem Lectorem remittimus ; & ex Sacris literis innumera exempla habentur, in quibus vel ipse DEUS & Christus, ovi, agno, leoni, viti, lilio, lapidi, petræ comparatur.

Alio quoque modo hæc deducere poteris: *Ex.Gr.* Quispiam tractaturus de Bonitate M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. hominis, describit eum;

1.		Potentiæ, sapientiæ, virtutis, gloriæ, transcendentaliter.
2.		Physicæ ; videlicet à bonis corporis, pulchritudine, robore, sanitate.
3.		Moralis, à justitia, temperantia, fortitudine, continentia, pietate, similibusque.
4.	A magnitudine bonitatis,	Oeconomicæ, à cura & providentia domus, à parsimonia & similibus.
5.		Politicæ, ut à consiliis, à prudentia, dexteritate gubernandi.
6.		Theologicæ, à fide, & charitate in DEUM & proximum, à religione & cultus Divini promotione.
7.		Medicæ, conservandi se in optimo sanitatis statu, à sobrietate, diæta, & similibus.

Exemplum secundi est : Si homini bono & probo plures applices proprietates ; ut columbæ simplicitatem ; candorem cygni; fortitudinem leonis ; prudentiam serpentis; agni mansuetudinem, & similia ; contrà improbo, rapacitatem lupi ; porci spurcitiem ; canis voracitatem, hirci lasciviam, applices. Et sic de cæteris.

CANON II.

Hinc patet, secundum Artem nostram quodlibet dici posse de quolibet, affirmativè scilicet, & negativè, propriè & impropriè: Si enim homo quispiam laudandus sit, scitè ex re nata eum vel animalibus, vel herbæ, flori, fructibus, vel denique pretiosis lapidibus eximiis rarisque virtutibus præditis comparare poteris. Atque hic dicendi modus, quem Rhetores artificialem dicunt, nos Proteum appellamus Rhetoricum in omnes formas convertibilem, verbo πεντάμορφον.

Estque hæc admiranda illa similitudinum catena, qua res ita ad invicem connectuntur, ut nullum sit ens, quod non cum aliquo similitudinis rationem habeat; Nam entia suprema & incorporea in inferioribus corporeis rebus, miris quibusdam similitudinum typis sigillisque elucescunt, & econtrà hæc in illis ; quod non tantùm verificatur in substantiis mundanis, sed etiam in omni accidentium consideratione.

CANON III.

In applicatione 18 principiorum non tantùm ad novem Subjecta universalia procedendum est, sed & ad novem prædicamenta, quæ omnia dictis novem modis exponi possunt ; ut si dicendum sit,

De	Bonitate	△	Comparatio instituetur à singulis principiis absolutis per principia respectiva ;	=.
	Magnitudine	🌸		♡.
	Duratione	◎		○●.
	Potentia	□		α.
	Sapientia	🧍		⊙.
	Voluntate	🐂		☋.
	Virtute	🌳		M.
	Veritate	⬠		Æ.
	Gloria	⁘		Min.

Exem-

Exemplum. Dicturus de bonitate hominis Theologicè considerati, ordieris à bonitate, & deinde juxta ordinem sequentium principiorum tam absolutorum, quàm respectivorum prosequêris ; ut dum homo à DEO ad finem supernaturalem est conditus, quàm Bonus ; quàm Magnus ; quàm (D) perennis ; quàm Potens & efficax sit finis ille ; quanta Sapientia DEUS hominem dirigat & disponat ; quanta sit (Vo.) liberi arbitrii vis in homine accipiente DEI circa se providentiam ; quantis Virtutibus ea de causa hominem imbuerit ; quot subsidia ad Veritatem rationesque arcanas cognoscendas per Sacram Scripturam & Sanctos Patres, per Sacramenta Ecclesiæ documenta præstiterit ; quantam denique Gloriam mandata ejus servantibus pollicitus sit. Quæ si per Quæstiones ultra examinentur, ingentem præstabunt dicendi materiam.

Item si de bonitate hominis ut physicè considerati differere velis, eodem prorsus modo, procedendum tibi esse scias ; ostendes, quanta sit hominis bonitas in genere naturæ ; quanta excellentia ; quanta perpetuitas ; quanta potentia ; ubi de potentia Regum & Principum ; eorumque memorabilibus gestis ; quanta sapientia in inventione rerum ; quantus appetitus ad sciendum, & ad boni fruitionem ; quantis virtutibus tam physicis, quàm moralibus sit præditus ; quantum ad veritates cognoscendas desiderium ; quæ omnia variis illustrabuntur exemplis, de peregrinatione philosophorum, periculis, &c. Qualis quantaque homini soli inter corporeas creaturas gloria competat.

Si verò eadam ulterius extendere desideres per principia respectiva.

Per	=.	Quomodo differat hominis bonitas. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. comparata ad △. 🌸. 🧍. 🌳. ⬠. quanta differentia respectu temperamentorum.
	♡.	Quod nullum subjectum sit ex novem universalibus, cum quo homo non communicet & concordet in aliquo ; ut intellectu cum △ & 🌸. cum 🐂. 🌳. ⬠. sensatione, vegetatione, entitate.
	○●.	Quàm varius homo sit diversusque in studiis, actionibus, finibus constituendis ; quanta contrarietate appetitus implicetur.
	α.	Quanta per ingenii vim efficiat tum in supernaturali, tum in Physica, Morali & Politica disciplina.
	⊙.	Quàm variis mediis, quà legitimis, quà illegitimis, utatur ad finem consequendum.
	☋.	De varietate finium, quam sibi in omnibus actionibus præfigit.
	M.	In Mundo corporeo majus quid homine non esse.
	Æ.	Æqualem esse Angelis.
	Min.	Solo DEO minorem.

§. II.

De Instrumentalitate, nono Subjecto universali.

Ultimum novem Subjectorum universalium tractat de Instrumentalitate, qua comprehendimus omnia rerum instrumenta, sine quibus res nec esse nec operari possunt; ac considerari debent juxta triplicem ordinem materialium, moralium, intellectualium. Quæ ut luculentius patefiant ;

Sciendum est, *Instrumentum* generaliter dici illud, per quod aliquid effici potest ab aliquo agente conjuncto aut disjuncto. Unde triplicem instrumenti rationem considerare oportet, in *Naturalibus* primò & materialibus, secundò in *Moralibus* ; tertiò in *Intellectualibus*. De Naturalibus primò, ultimò de Materialibus dicam. In Naturalibus invenitur, in quantum hæc operantur mediantibus qualitatibus ; hoc pacto Elementa quasi intrinseca instrumenta habere dicuntur ad operandum : ut Ignis agit calore sibi intrinseco & naturali, veluti instrumento quodam ; Terra cum siccitate ; Aqua cum frigiditate, & Aër cum humiditate ; quibus ad invicem operantibus efficitur mixtum, & componitur ex quatuor elementis ; In quo mixto calor, siccitas, humiditas, frigiditas sunt veluti instrumenta quædam, quibus mixtum juxta diversitatem operationum unicuique propriarum conservatur. Unde variæ juxta Artis nostræ Regulas Quæstiones formari possunt. *V. Gr.*

Per B. de *communicatione* instrumentali caloris in igne & Mixtis. Per M. de *Magnitudine* talis caloris. Per D. de *Duratione*, *Potestate* &c. Quæ eadem de terræ, aquæ, aëris instrumentalibus qualitatibus simili pacto deduci possunt.

Deinde ad instrumentativam *potentiam* in vegetabili natura procedes, cujus instru-

Universidad de Deusto
Biblioteca

inſtrumenta ad ſe conſervandum ſunt facultates, nutritiva, attractiva, retentiva, concoctiva, expulſiva, augmentativa, in qua calor naturalis diſponit alimentum ad id in aliti ſubſtantiam convertendum; Sequitur deinde vis generativa, cujus vis eſt, generare ſibi ſimile mediante calore aliorumque alimentorum concurſu; & ex his naſcuntur novi quæſtionum tituli: de Communicatione, Extenſione, Duratione, Poteſtate, Inſtinctu, Appetitu, Virtute, Gloria, virtutis nutritivæ, ſenſitivæ; Deinde per Quæſtiones ſingulæ examinandæ.

Ex hiſce aſcenſio fit ad potentias ſenſitivæ naturæ, quæ ſunt quinque ſenſus externi: *Viſiva*, *Auditiva*, *Olfactiva*, *Guſtativa*, *Tactiva*, quæ ſunt animalis inſtrumenta, quorum ope omnes operationes perficit. Atque ex hoc conſideratio fit ad potentias interiores in rationali creatura, ad ſenſum communem, phantaſiam, æſtimativam, intellectivam, memorativam, quibus veluti inſtrumentis quibuſdam homo operatur: dividit, componit, judicat, æſtimat, memorat, intelligit, quorum unumquodque per 18 principia deductum, & per Regulas Quæſtionum examinatum magnam dat diſcurrendi materiam.

Habet & voluntas ſua inſtrumenta, quibus operetur, tum interna tum externa: Interna ſunt motus appetibilitatis, queis attingit vel boni proſecutionem, vel mali fugam. Externa ſunt actus interni in actum externum prorumpentes, quibus extrinſeca membra, pedes, manus, ſenſus omnes ad bonum vel conſequendum, vel malum fugiendum incitantur.

Ad voluntatis itaque appetibilitatem explendam, varia excogitata ſunt inſtrumenta materialia, quibus ad id quod deſiderat, conſequendum, pertingere valeat. Alia enim

1. Sunt ea, quæ hominis ſerviunt conſervationi, reſpectu nutrimenti; videlicet inſtrumenta piſtorum ad panes coquendos: inſtrumenta agricolarum, vinitorum.
2. Alia ſunt, quæ ad conſervationem vitæ conducunt; qualia ſunt veſtes, & ea quæ hominem protegunt & liberant ab inclementia aëris; uti ſunt inſtrumenta ſartorum, eorumque qui pannum & carbaſa conficiunt.
3. Alia inſtrumenta ſunt, quæ ad externam hominis quietem, ſuique contra violentiam defenſionem conducunt; ut ſunt arma bellica &c.
4. Alia ſunt, quæ delectationi & commoditati ſerviunt, ut commoda ſupellex domeſtica, habitatio.
5. Quæ recreationi animæ ſerviunt; uti omnia ingenioſa ab hominibus excogitata; cujuſmodi ſunt, machinæ, inſtrumenta muſica &c.
6. Quæ ſerviunt recreationi corporis, uti ſunt inſtrumenta venatoriæ artis; feris, avibus, piſcibus, capiendis apta, exercitia gymnaſtica.
7. Habet & intellectus ſua inſtrumenta quibus operetur; cujuſmodi ſunt: diviſiones, definitiones, argumentationes, & ſunt inſtrumenta notionalia. Hæc habent & ſingulæ artes & ſcientiæ. Hoc pacto Logica eſt inſtrumentum ſciendi, uti & hæc Ars noſtra.

Ad hæc omnium Artium inſtrumenta revocantur, cùm nulla ſit tam vel exigua ars, quæ non habeat ſua inſtrumenta artificialia ad ſuum finem determinata, qui eſt vel conſervatio vel recreatio hominis. Quæ res cùm in infinitum propemodum progrediatur, illa curioſo Lectori expendenda relinquo.

8. Habent & Spirituales operationes ſua inſtrumenta, quæ ſunt chariſmata ſpiritualia, quibus anima operatur ad æternam conſequendam ſalutem per media ſive inſtrumenta, quæ ſunt ſeptem Sacramenta à Chriſto in Eccleſia inſtituta.
9. Poſſunt & inſtrumenta animæ dici; fides, ſpes, charitas, quibus DEO unita ſalutem conſequitur.
10. Eſt tandem Chriſtus, humani generis Redemptor, & finis ultimus, quoad humanitatem divinæ naturæ inſtrumentum, quo omnia in omnibus operatur.

Vide Lector immenſam inſtrumentalitatis fœturam ad quantumvis diſcurrendum expoſitam.

Quod verò ultimum novem Subjectorum, per novem prædicamenta accidentalia expoſuerimus, ideò factum eſt, quòd omnia accidentia ſint quædam veluti ſubſtantiæ corporeæ inſtrumenta, ſine quibus conſiſtere non poſſet; cùm omne corporeum neceſſariò ſit quantum, quale, reſpectum dicat ad aliud, agat, patiatur, in loco ſit, tempori ſubdatur, ſitum aliquem habeat, habitumque quovis modo conſideratum. Sed ut, quæcunque hactenus de methodo artis noſtræ Rethori neceſſaria copioſè diximus, unica Synopſi comprehendat Lector; hic Tabulam apponendam cenſuimus.

Locus Tabulæ.

De

I. Genus Exornativum sive Demonstrativum.

Objecta seu Argumenta Oratoris.		*Loca A bonis animi.*	*Loca A bonis corporis externis.*	*Hæc omnia confirmanda per 9 prædicamenta.*
Pontifex.	B.	A diffusione magnorum bonorum in Rempubl.	A bona corporis qualitate.	Quantus sit B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.
	M.	A magnitudine & excellentia officii.	A majestate in externis operationibus.	Qualis sit aut debeat esse.
	D.	A firma consistentia status.	A sanitate stabili.	Quam relationem habeat ad DEUM, & ad homines.
	P.	A potestate in omnes sibi subditos.	A potentiis tam internis quàm externis rectè constitutis.	Quænam actiones ei propriè conveniant.
	S.	A sapientia, prudentia, legumque constitutione.	A publica administratione rerum.	Quantum in tolerando statu rerum perturbabilis.
Cæsar.	Vo.	A desiderio & sollicitudine boni communis.	Voluptas & gaudium populorum.	Quis locus ei potissimum competat.
	Vi.	A virtutibus moralibus: Justitia, fortitudine, temperantia &c.	Ab exercitio virtutum.	Quando jurisdictionis actus exercere.
Princeps.	Ve.	A decretis infallibilibus.	A severitate in subditos.	Situs in dando audientiam, aliisque publicis processibus.
	G.	A Gloria summa & beatitudine.	Ab honore & dignitate, divitiis.	Habitus qui ei potissimè conveniat, & quid mysticè sit.
		Per =. ♡. ○●. ☌. ☉. ω. M. Æ. Min.		
Sit Ex quadrupedibus.	B.	A perfectione naturæ.	A forma corporis.	Quantum sit tum intensivè tum extensivè.
	M.	A magnitudine virium.	Ab interna indole.	Quale sit quoad facultates naturales.
	D.	A permanentia perpetua in esse suo.	A perfectione sensuum.	Quam similitudinem habeat ad alia.
	P.	A viribus mirificis ei à natura inditis.	A sympathia & antipathia, quibus agitantur.	Quænam sint propriæ ejus actiones.
Ex Volatilibus.	S.	Ab instinctu naturali, quo se tuetur contra adversa.	A remediis, quibus à morbis se liberant.	à quibus patiatur, ubi de antipathia & sympathia.
	Vo.	Ab appetitu naturali generationis, conservationis.	Ab industria architectonica qua nidos construunt.	Ubi potissimum degat, & mansiones suas habeat.
Ex natatilibus.	Vi.	A facultatibus naturalibus, sensitiva, vegetativa.	A viribus medicis, quibus unaquæque pars eorum pollet.	Quando ad generationis officium incitetur, & quando oportunè operationes suas obeat.
Ex insectis.	Ve.	A certo & infallibili modo operandi.	Ab aliqua virtute morali, quæ in ipsis elucet.	Situs, quis modus in compositione corporis.
Quidpiam assumendum.	G.	A fine quo gloriatur in esse suo.	A nutrimento, quo nos alunt.	
Sit ex Arboribus. Fruticibus. Herbis. Floribus. Fructibus. Seminibus. Quidpiam assumendum.	B.	A perfectione naturæ suæ, in qua non deficit.	A pulchritudine, quæ eluceſcit in extensione ramorum, foliorum, florum, fructuum.	Quantitas, num magna, parva, mediocris.
	M.	A magnitudine virium in agendo.	A floris excellentia & dignitate, & de miro opificis in eo ludentis ingenio.	Qualis sit, an B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.
	D.	Ab industriâ conservandi se in esse suo.	A colorum varietate.	Quam similitudinem habeat ad alia.
	P.	A potentiis & facultatibus, quibus instruitur.	Ab odoris fragrantia.	De facultatibus, vegetativa, augmentativa.
	S.	Ab instinctu naturali ei indito.	A potentiis & facultatibus, viribus, proprietatibus. Antipathiæ, sympathiæ mirificis effectibus.	Quibus potissimum inimica sit. Ubi de antipathia & sympathia herbarum.
	Vo.	Ab appetitu propagandi se per semen.	Ab appetitu, quo semper locum congruum petit.	Ubi & quo loco potissimùm gaudeat, in montibus, vallibus, paludibus, alpestribus locis.
	Vi.	A viribus & mirificis proprietatibus.	A medicis facultatibus.	Quando colligenda sit ad usum humanum.
	Ve.	A veritate essentiæ suæ.	A similitudinibus, quæ inde desumi possunt, admirabilibus.	De situ naturali plantæ; an repens, an surgens, &c.
	G.	A fine propter quem operatur, qui est, esse perfectum in suo esse.		
		=. ♡. ○●. ☌. ☉. ω. M. Æ. Min.		
Sit ex Mineralibus. Metallis. Lapidibus pretiosis. Quidpiam assumendum.	B.	A bonitate naturæ, ab utilitate & emolumentis.	A communicatione sui ad omnem humanæ vitæ usum.	De quantitate mineralium, quoad substantiam.
	M.	A magnitudine virium, & præstantia usus.	A magnitudine utilitatis inde emanantis.	De qualitatate, an B. M. D. P. &c.
	D.	A loco in quibus conservantur.	A forma, figura, loco, situ.	De similitudine unius ad aliud.
	P.	A viribus & facultatibus, quibus prædita sunt.	A facultatibus naturalibus iis insitis.	De operationibus & effectibus.
	S.	Ab instinctu naturali.	Ab ingeniosa industria, qua reperiuntur.	à quibus patiantur, ubi de sympathia & antipathia eorum.
	Vo.	Ab appetitu quo unum certum locum amant.	Ab appetitu intra suam matricem se continendi.	Ubi sit proprius illorum locus.
	Vi.	A proprietatibus admirandis.	A proprietatibus mirificis, & medicis viribus.	Quanto tempore ad perfectionem perveniant.
	Ve.	A veritate essentiæ.	A modo ea expurgandi, & ad perfectionem deducendi.	Situs in matricibus qualis sit.
	G.	A fine, qui est utilitas hominum.	A fine, qui est necessitas hominis.	
		=. ♡. ○●. ☌. ω. ☉. M. Æ. Min.		
Artificialia. Instrumenta. Sphæra. Astrolabia. Horologia. Ex Accidentibus, Color. Lux.	B.	Ab utilitate & necessitate.	Quàm necessaria sint hominibus.	Quàm multos & præclaros effectus præstent.
	M.	Ab extensione utilitatis eorum ad omnia.	Quod sine illis periret humanæ vitæ ratio.	Quales usus habeant. inductione.
	D.	Sine quibus durare vita humana non potest.	Conservatur & durat per ea consortium humanum.	Quid potissimùm respiciant.
	P.	Ab efficacia qua cooperantur nobis ad omnia.	Quanta in omni genere facultatum præstent.	Usus & emolumentum.
	S.	A notitia rerum, quam nobis ingerunt.	Ab inductione artium omnium mechanicarum.	Ubi eorum praxis & vis locum habeat.
	Vo.	Ab expetibilitate eorum.	Ab emolumentis, quæ conferunt.	Quo tempore eorum usus sit exhibendus.
	Vi.	A viribus queis effectus mirificos præstant.	Quid agant; quid nos doceant; quantis viribus polleant.	Situatio seu recta constitutio eorum.
	Ve.	A veritate, quam nobis ingerunt.	A beneficiis humanæ vitæ per ea collatis.	Quàm mirifici effectus inde eliciantur.
	G.	A gloria, quam eorum ope acquirimus.	A fine, qui est vita hominis felix.	
◎ ☐ Cal. hum. Frig. ficc. ✱ Ignis. Nubes. Vapores. ♄ ♃ Aër. Flumina. Fontes. ♂ Aqua. Mare. Oceanus. ☉ Terra. Lacus. Urbes. ♀ Montes. Valles. ☿ Navis. Sylvæ. ☽	B.	Ab utilitate, necessitate, perfectione.	A figura, motu, fabrica, constitutione Cœli.	Quantitates Cœlorum & Elementorum.
	M.	Ab extensione, qua se extendunt ad omnia.	Ab harmonia motuum, qua mundum gubernant.	Qualitas in Elementis. calidum. humidum. frig. ficc.
	D.	A necessitate eorum, sine quibus durare & vivere nihil posset.	A duratione perenni, qua influxibus suis mundum servant.	Differentia ◎ & ☐
	P.	A motuum efficacia, diversitate, uniformitate, difformitate.	Ab influentiis, sine quibus mundus conservari non posset.	Operationes quoad influxus & communicationes.
	S.	Ab inclinatione & instinctu uniuscujusque.	A notitia rerum altissimarum, qua homines instruunt.	Quomodò unum ab altero patiatur.
	Vo.	Ab appetitu ad influendum.	Ab appetitu naturali uniuscujusque ad locum suum.	Quis uniuscujusque locus proprius sit.
	Vi.	A viribus, proprietatibus & mirificis influxibus.	A sympathia & antipathia unius ad alterũ.	Quanto tempore motus suos conficiant Cœlum & elementa ad mixtorum constitutionem.
	Ve.	A veritate quam nobis ingenerant.	Ab excellentia naturæ, quibus omnia subsistunt.	Situs sive ordo tum Cœlorum tum elementorum.
	G.	A fine, ob quem sunt.	A commixtione, generatione, corruptione rerum, quæ ab ipsis emanat.	

II. Genus Deliberativum.

Objecta seu Argumenta.		*Suasio Quod facienda sint.*	*Confirmatio.*	*Dissuasio quod non facienda sint.*
		Pax iniri debet.		
Pax	B.	Ob emolumenta grandia quæ hinc emanant.	à necessariis.	Omnia contraria suadet.
	M.	Quia confert ad magnam tranquillitatem.	à possibili.	
	D.	Quia prodest Reip. conservandæ.	à facili.	
	P.	Quia Resp. majorem hinc potentiam habet contra hostes.	ab utili.	
Fœdus	S.	Quia bonarum artium studia magis florebunt.	ab honesto.	
	Vo.	Quia per se expetibile & desiderabile est.	à delectabili.	
Induciæ	V.	Quia pax & concordia civium inde.	ab historiis.	
	G.	Quia quietem & tranquillitatem Reip. conciliat.	ab Exemplis. à contrariis.	
		Creandus est.		
an Dux creandus	B.	Quia B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.	à necessariis.	Omnia contraria suadet.
	M.	Quia magnorum talentorum est.	à possibili.	
	D.	Quia durat in adversis.	à facili.	
	P.	Quia potens & efficax in operando.	ab utili.	
Dux Exercitus	S.	Quia consiliis & scientia pollet.	ab honesto.	
	Vo.	Quia naturali inclinatione in ea fertur.	à delectabili.	
	Vi.	Quia fortitudine, prudentia, justitia pollet.	ab historiis.	
Classis Præfectus	Ve.	Quia fidelis est & verax.	ab exemplis.	Quæstio de Qualitate.
	G.	Quia gloriosum ducit pro bono communi mori.	à contrariis.	
		Sunt muniendæ.		
an Urbes muniendæ	B.	Quia munitio bona est Reip.	à necessariis.	Omnia contraria suadet.
	M.	Quia magna inde defensio.	à possibili.	
	D.	Quia hostes absterret à perseverantia.	à facili.	
	P.	Quia potentes facit cives.	ab utili.	
Civitates	S.	Quia recta ratio dictat.	ab honesto.	
	Vo.	Quia per se expetibile est.	à delectabili.	
	Vi.	Quia firmat cives in se defendendo.	ab historiis.	
	Ve.	Quia robur addit urbibus.	ab exemplis.	
Arces	G.	Quia tutè & tranquillè habitant.	à contrariis.	
		Concedendus.		
Commeatus Trajectio	B.	Quia odium tollit hostium.	à necessariis.	Omnia contraria suadet.
	M.	Quia beneficia extendi debent.	à possibili.	
	D.	Quia securior manet Resp.	à facili.	
	P.	Quia potest multum in hostibus demulcendis.	ab utili.	
	S.	Quia non repugnat legibus.	ab honesto.	
	Vo.	Quia deficientibus subveniendum.	à delectabili.	
	Vi.	Quia virtus charitatis id suadet.	ab historiis.	
	Ve.	Quia veritati divinæ est conforme.	ab exemplis.	
	G.	Quia hostes inde quiescent ab insultibus.	à contrariis.	
		Introducenda.		
Consuetudo	B.	Quia usus id approbavit.	à necessariis.	Omnia contraria suadet.
	M.	Quia magna beneficia confert.	à possibili.	
	D.	Quia multo tempore duravit.	à facili.	
	P.	Quia potest multum ad dissidia tollenda.	ab utili.	
Lex	S.	Quia legibus & decretis confirmata.	ab honesto.	
	Vo.	Quia hoc est commune desiderium.	à delectabili.	
	Vi.	Quia virtutes auget.	ab historiis.	
Meritum	Ve.	Quia veritatem introducit.	ab exemplis.	Quantitate.
	G.	Quia quietem causat.	à contrariis.	
		Imponendus.		
Census tributum	B.	Ob necessitatem.	à necessariis.	Omnia contraria suadet.
	M.	Ob magnas rationes.	à possibili.	
	D.	Ob continuationem salutis Reip.	à facili.	
	P.	Ad potentiam.	ab utili.	
	S.	Quia in necessitate id leges permittunt.	ab honesto.	
	Vo.	Quia bonum commune id postulat.	à delectabili.	
	Vi.	Quia virtus fit ex necessitate.	ab historiis.	
	Ve.	Quia legibus non repugnat.	ab exemplis.	
	G.	Quia finis est honestus, quies civium.	à contrariis.	

III. Genus Judiciale.

Objecta seu Argumenta.		*Accusatio.*	*Confirmatio.*	*Defensio.*
Quæstio Conjecturalis.	B.	Quod accusationem meritus sit.	à testibus.	Quod nihil horum commiserit.
	M.	Ob magnum & enorme delictum.		
	D.	Ob pertinaciam & obstinationem, quia non potuit hoc facere.	ab instrumentis.	
	P.	Ob impotentiam excusationis.	à tormentis.	
Quæstio de Qualitate.	S.	Ob ruptas leges & constitutiones civiles.	à Jure jurando.	Quod nihil horum commiserit.
	Vo.	Ob civilis amoris violationem. Ob involuntatis contumaciam.		
	Vi.	Quia contra justitiam, pietatem, peccavit.	à dispositione aliqua Juris civilis.	
	Ve.	Quia falsus inventus est in actionibus.		
Definitiva.	G.	Quia quietem & tranquillitatem interturbavit.	à conjecturis.	Quod nihil horum commiserit.
	=	Quia litibus & dissidiis intentus semper fuit.		
	♡	Quia concordiam, pacem, & tranquillitatem turbavit.	à probatione.	
	○●	Quia Reip. contrariis usus est artibus.	ab exemplis similibus.	
	☌	Quia causam apertam dedit.	ab historiis hanc rem concernentibus.	Quod nihil horum commiserit.
	☉	Quia indicia manifesta dedit conjurationis, per media illegitima.		
Quantitate.	ω	Quia finem intendit, seditionem publicam.	à comparatione majorum injuriarum.	Quod nihil horum commiserit.
	M.	Majori pœna dignus est, quàm ut ei quicquam remittatur.		
	Æ.	Æqualitati demeritorum respondere debet proportionata punitio & pœna.	à comparatione ab æquali.	
	Min.	à Comparatione minorum delictorum, quibus alii puniti sunt.	à comparatione à minori.	Quod nihil horum commiserit.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

De Usu Tabulæ.

Sit, *verbi gratiâ*, instituenda Oratio in genere Exornativo, de Persona in magna dignitate constituta. Vide in prima Columna signata ☥, & in ea quære argumentum, *Verb. Gr.* Pontifex, Cæsar, Princeps; deinde procede ad proximum secundæ Columnæ receptaculum, ubi reperies innumera huic encomiastico generi oportuna argumenta, de bonis videlicet animi & corporis, aliisque externis, quæ omnia juxta ordinem novem principiorum absolutorum ita disposita sunt, ut quæcunque de bonis animi & corporis adduci possunt, in iis contineantur. Si verò hanc materiam quispiam ex professo tractare voluerit, is per 9 Principia respectiva ordine juxta differentias, concordantias, contrarietates, causas, media, fines, majoritates, æqualitates, minoritates, ope Quæstionum examinabit, & materiam prorsus inexhaustam reperiet; præsertim si ad ea confirmanda quoque per novem prædicamenta, quem modum in tertia Columna præscripsimus, ampliaverit. Confirmari quoque poterat per varia exempla, historias, tam ex sacra, quàm profana doctrina desumptas.

2. Si verò animal quodpiam tibi oratione quadam laudandum sit; recurre ad secundum loculamentum primæ Columnæ, & in secundo loculamento secundæ Columnæ, reperies ordine descripta omnia loca, quæ laudando dicto animali, sive id ex quadrupedum, sive volatilium, sive natatilium insectorumve familia fuerit, apta sunt.

3. Si porrò Oratio instituenda sit de aliqua arbore, frutice, herba, flore, fructu, recurre ad tertium loculamentum primæ Columnæ, & in secundæ Columnæ tertio loculamento reperies loca assumpto themati exornando oportuna.

4. Si deinde Oratio instituenda sit de aliquo metallo, puta, auro, argento, ferro &c. aut de lapide quopiam pretioso; argumenta tibi suppeditabunt tum quartum primæ, tum quartum secundæ Columnæ.

5. Si denique Oratio instituenda sit de aliquo instrumento nobili, uti Sphæra, Astrolabio, tormento bellico, luce, colore similibusque; tunc quære quintum loculamentum primæ & secundæ Columnæ, & in ea, quæcunque ad tuum institutum desiderari posse videbuntur, reperies.

6. Si denique de cœlo, aut de uno ex Planetis aut stellis; vel etiam ex quatuor elementis qualicunque tandem oratio instituenda sit, recurre ad ultimum primæ & secundæ Columnæ loculamentum, in quo innumera loca ad tuum institutum probandum, invenies.

Et quoniam oppositorum eadem est ratio; Exornativum verò Genus, & laudem & vituperium comprehendit, poteris omnes laudes in vituperia convertere, sola terminorum oppositorum positione.

In ipsa verò Oratione dicta eleganter describere poteris per varias sententias, apophtegmata, exempla, historias sacras & profanas; per artem topicorum, per analogicam artem, figurasque in Arte Rhetorica tradi solitas. Et sunt:

Metaphora.	Ut: De cœlo, risus cœli, pro serenitate.
Synecdoche.	Pro navi puppis.
Metonymia.	De morte, pallida mors, ab effectu demortui.
Antonomasia.	Pro Philosopho, intelligitur Aristoteles.
Catachresis.	Parricida, pro interfectore matris, filii.
Metalepsis.	Post aliquot mea regna videns mirabor aristas.
Onomatopœia.	Mugitus ventorum & aquarum, pro sibilo & susurro.
Allegoria.	Euripus animi, pro perturbatione mentis.

Et sic de cæteris tropis & figuris, quas vide apud Rhetores & Logicos; quibus omnibus adhibitis, miram Orationi elegantiam conciliabis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De Secundo genere, Deliberativo.

Si porrò inſtituenda ſit Oratio juxta genus Deliberativum; vide titulum hujus generis in Tabulæ fronte; deinde vide ſubjecta ſeu argumenta eorum, de quibus oratio inſtituenda eſt, quæ habentur in prima Columna; cui in ſecunda Columna reſpondent loca, à quibus ſuaſio aut diſſuaſio initium ducat. Verùm cùm ipſius Tabulæ diſpoſitio omnia clarè doceat, ſupervacaneum eſſe ratus ſum iis explicandis longiùs inhærere.

Rationes verò ſeu loca, è quibus aliquid faciendum, vel non faciendum ſuades, habentur in ſecunda Columna, per 9 attributa eſſentialia ordinata.

Quas per loca in tertia Columna probabis à contrariis, à poſſibili, facili, utili &c.

De Tertio genere, Judiciali.

Si denique inſtituenda ſit Oratio in genere Judiciali; vide titulum hujus generis in fronte Tabulæ; deinde ex Columna ſecunda & tertia deduces rationes, quibus in Accuſatione vel Defenſione utêris. Verùm ipſa Tabula omnia luculentiùs te docebit, quàm ego vel multis verbis non expoſuero.

ARTIS MAGNÆ SCIENDI, *SIVE* COMBINATORIÆ,

LIBER DECIMUS,

Paradigma ex Jure Canonico, Theologia poſitiva & morali exhibet.

SECTIO I.

Jus Canonicum applicatum.

Expoſitis Juridicis & Ethico-politicis Paradigmatis, ſupereſt modò, ut & unum exemplum apponamus ex Jure Canonico deductum, eſtque id, quod ſequitur.

CAPUT I.

STATUS QUÆSTIONIS.

Utrum in Republica neceſſarii ſint Miniſtri & Sacerdotes, ad ſerviendum DEO, & orandum pro populo.

IN hac quæſtione ſingula membra priùs ordinanda, & ad principia Artis noſtræ tanquam ad lapidem lydium probanda; ſi ſententia videlicet affirmativa, ſi negativa verior videatur, comparatione ſtatus Eccleſiaſtici cum Politico ad B. P. S. V. V. G. Et quoniam Sacerdotes ſint Miniſtri Eccleſiæ, ſine Eccleſia autem nullus ſalutem, nullus ultimum finem, ob quem à Chriſto inſtituta eſt, conſequi poſſit; vel ex hoc primo capite, luce meridiana clariùs patet, Miniſtros Eccleſiæ eſſe maxime neceſſarios in Republica aliqua, quorum ope ignorantes corrigantur; devii in viam ſalutis reducantur, tum per legitimam Sacramentorum adminiſtrationem, tum per continuum orationis exercitium pro populo ab iis factum, quo mala à DEO peccatoribus intenta avertantur; quod & per Artis noſtræ principia ita oſtendimus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per	B.	Illæ perſonæ in Republica ſunt neceſſariæ,	Quæ eidem *communicant* doctrinam, tum ad Reipubl. adminiſtrationem, tum ad ſummi boni conſecutionem opportunam & neceſſariam. Hoc fit per Sacerdotes. Ergo.
	M.		Quæ *magna* illi bona communicant; Hoc faciunt Sacerdotes, tum precibus & orationibus, tum Sacramentorum adminiſtratione. Ergo.
	D.		Quarum doctrina & ſalutari inſtructione Reſpub. *permanet & conſervatur* in timore DEI, & receſſu à peccatis. Hoc fit per Sacerdotes. Ergo.
	P.		Quarum ope *poteſtas* regiminis & gubernationis ſuum habet vigorem, dum juſtitiam, pietatemque perpetuò inculcant. Hoc fit per Sacerdotes. Ergo.
	S.		Quarum ope *Sacra Scriptura* & per eam *leges divinæ*, ſine quibus Reſpub. ſubſiſtere non poteſt, exponuntur. Hoc fit per Sacerdotes & Theologos. Ergo.
	Vo.		Quarum ope accenditur *deſiderium* & *amor* erga juſtitiam, pietatem, & ultimum finem. Hoc fit per exhortationes & Conciones Sacerdotum. Ergo.
	Vi.		Quarum ope *virtutes* implantantur animis hominum, vitia & omnia pernicioſa Reipub. deſtruuntur. Hoc fit per inſtructionem Sacerdotum. Ergo.
	Ve.		Quarum ope augetur *veritas fidei* & Religionis, traditionumque Eccleſiaſticarum à Chriſto & Apoſtolis conſtitutarum. Hoc fit per Sacerdotes. Ergo.
	G.		Quarum ope major *divinæ gloriæ* intentio in Republica excitatur, omnes actiones in finem ultimum diriguntur. Hoc fit per Sacerdotes. Ergo.
	=.		Quarum ope probi ab improbis perniciofiſque hominibus *ſeparantur*. Hoc fit per Sacerdotes. Ergo.
	♡.		Quarum ope *unitas*, *concordia* & *pax* fundatur in Republica. Hoc fit per Sacerdotes. Ergo.
	☍.		Quarum ope vitia *virtutibus oppoſita* & Reipublicæ nociva extirpantur. Hoc fit per admonitiones, conciones, Sacerdotum. Ergo.
	☌.		Quarum ope *cauſantur* omnia bona Reipub. timor DEI, juſtitia, pietas, & omnia illa, quæ DEI iram quovis modo avertere poſſunt. Hoc fit per Sacerdotes. Ergo.
	☉.		Quæ uberrima ad vitam homine Chriſtiano dignam ſuſcipiendam, *media* adminiſtrant. Hoc fit per Sacerdotes. Ergo.
	☋.		Quæ *finem rectum* in omnibus ſuadent, & ad ultimum finem omnes actiones dirigere docent. Hoc fit per Sacerdotes. Ergo.
	M.		Quæ à DEO ad altiorem *majoremque* dignitatis ſtatum vocatæ ſunt, utpote animarum Doctores. Tales ſunt Sacerdotes. Ergo.
	Æ.		Quæ mala bonis ita temperant, ut inde Reſpublica ſine *exceſſu & defectu* in mediocritate quadam conſtituatur. Hoc fit per Sacerdotes. Ergo.
	Min.		Quæ nullum adeò *vilis* & *miſerabilis* conditionis hominem negligunt, quem non ad viam ſalutis dirigant. Hoc faciunt per Conciones Sacerdotes. Ergo.

Hoc

Hoc idem probare poteris per Tabulam noſtram univerſalem, & per rotam panſophiam innumeris modis & mediis, multiplicando terminum unum aut plures cum aliis. Poteris & hæc per Quæſtiones, ſpecieſque earum fuſiſſimè deducere. *Verb. Gr.*

Per ſpecies Quæſtionis	*Quid?*	Miniſtri Eccleſiæ ſunt neceſſarii, ad ſtatum Reipubl. ad partes Reipubl. temporales, ſpirituales, Eccleſiaſticas, ſeu ſeculares conſervandas. Secundò ſunt neceſſarii ad bonorum directionem, correctionemque impiorum.
	De quo?	Miniſtri Eccleſiæ neceſſarii ſunt in Republ. ad Religionem conſervandam; quod fit per doctos & zelantes honoris DEI Sacerdotes.
	Iterum;	Neceſſarii ſunt, quia ab ipſis veluti à fontibus derivatur in mentes hominum notitia DEI, & recta prudentia.
	Quare?	Miniſtri Eccleſiæ neceſſarii ſunt, quia ipſi ſunt forma & norma rectè vivendi ſecularibus; unde dicuntur, *lux Mundi*, *ſal terræ*.
	Quantum?	Neceſſarii ſunt Miniſtri Eccleſiæ ad unitatem & continuitatem partium in ea conſervandam, & ad diviſas uniendas.
	Quale?	Quia conſiliis boniſque directionibus, uti & doctrina & experientia Rempublicam talem conſtituunt, qualem eſſe decet.

Et ſic de cæteris ſpeciebus Regularum, de quibus fusè alibi dictum.

Hæc etiam denuò ampliantur per octodecim principia *V. Gr.* Miniſtri Eccleſiæ neceſſarii ſunt in Republ.

B. Bonis & malis.
M. Magnis & parvis.
D. Senibus & juvenibus.
P. Dominis & ſervis,
S. Sapientibus & ignorantibus.
Vo. Amatoribus DEI & negligentibus cultum DEI.
Vi. Virtutem ſectantibus & vitia amplexantibus.
Ve. Fidelibus veris & falſis.
G. Honeſtis & Inhoneſtis.

=. Differentibus inter ſe.
♡. Concordantibus.
☍. Contrariantibus.
☌. Incipientibus.
☉. Proficientibus.
☋. Perfectis.
M. Majoribus.
Æ. Æqualibus.
Min. Minoribus.

CONSECTARIA.

Ex his emanantia juxta 18 *Principia diſpoſita, ſunt:*

1. Per	B.	Hinc patet, *bona temporalia*, uti ſunt decimæ ad ſuſtentationem Sacerdotum & Miniſtrorum Eccleſiæ, rectè inſtituta eſſe; quia labores Sacerdotum altioris finis ſunt, quàm Status Politici; quia majora inde bona proveniunt; probatur ex multis variiſque modis ex Sacra Scriptura.
2.	M.	*Majorem* eſſe *authoritatem* Miniſtrorum Eccleſiæ, quàm ſit temporalis & Politica; quia hi præſident regimini bonorum ſpiritualium, illi temporalium; ſunt autem majora bona ſpiritualia, quàm ſæcularia, ſicut anima majus bonum eſt corpore.
3.	D.	*Priorem* natura & ordine eſſe ſtatum Eccleſiaſticum, quàm ſecularem, quia ſpiritualia excellentiora ſunt temporalibus.
4.	P.	Altioris quoque ordinis eſſe *poteſtatem* & authoritatem & juriſdictionem Eccleſiaſticam in Eccleſiaſtico ſtatu, quàm in Politico, tum ob poteſtatem ſolvendi & ligandi, tum ob adminiſtrationem Sacramentorum, confectionemque Euchariſtiæ.
5.	S.	Ad hos ſolos recurrendum eſſe in *legum* controverſiis dirimendis, eorumque judicio & determinationi ſtandum Politicis.

6. Per Vo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

6. Vo. *Libertatem* Ecclesiasticam ob eximiam præeminentiam non posse à sæculari statu impediri; sicuti enim inferior persona non habet jus in superiorem, ita & status politicus non habet jus in Ecclesiasticum; neque ille huic contradicere potest, neque judicio ejus subjacere; neque Judex sæcularis potest sententiam ferre in Ecclesiasticum. Quæ omnia intelligi velim, in iis quæ ad forum Ecclesiasticum spectant.

7. Per Vi. Majorem esse *Virtutem* ad operandum, munusque suum explendum in statu Ecclesiastico, quàm Politico, uti patet in excommunicatione & censuris.

8. Ve. Majorem quoque esse *Veritatem* in statu Ecclesiastico, quàm politico, quia ille altiori doctrina & lege est instructus, solasque fidei veritates docet & exponit. Hinc Pontifex omnibus supereminet, tum ob leges infallibiles, quibus Ecclesiam DEI gubernat, tum ob infallibilem Spiritus Sancti assistentiam in definiendo.

9. G. Majorem deberi honorem & reverentiam Ecclesiastico statui quàm politico, ob rationes supradictas.

Poteris & hæc per novem Subjecta Universalia fusius ampliare.

△ Quia Ecclesiasticus status DEO magis appropinquat, ob potestatem, quam habet in conficiendis & administrandis Sacramentis, tum ob Orationis in officiis publicis, tum in sacrificiis continuatum exercitium.

Quia *Angelis* ob virtutum sacrarumque operationum studium, & ob hierarchicam dignitatem similes efficiuntur.

◎ Ob influxum donorum *Cœlestium*, quorum ipsi dispensatores sunt.

□ Ob potestatem in ipsa *Elementa*, quæ ad gratiam conferendam, ad Sacramentum conficiendum assumuntur.

Ob *dignitatem* graduum, officiorum, quibus distinguuntur à gradibus sæcularis dignitatis; sicuti enim status politicus in res temporales jus habet & exercet in subditos, per varios gradus Regum, Principum, Nobilium, Jurisconsultorum, Consiliariorum, militum; mercatorum, agricolarum &c. ita Ecclesiasticus status per gradus varios dignitatis, uti Pontificis, Episcoporum, Curatorum, variarumque Religionum institutis ad res æternas & bona Cœlestia animas disponunt; ut hoc pacto humanum genus ad ultimi finis consecutionem deducatur.

Sacerdotes & Ministri Ecclesiæ sunt, qui Ecclesiam (quæ est veluti Linteum quoddam S. Petri, plenum omni *animalium* tam mundorum quàm immundorum sorte; in quo reprobi cum probis, justi cum peccatoribus, rudes & ignari cum doctis & sapientibus permisti sunt,) dirigunt.

Sacerdotes sunt, qui vineam Domini *plantant* coluntque, *arbores*, *frutices*, *herbas* ei inserunt, id est, Verbi divini sementem, ad desideratam animarum messem spargunt.

Ecclesiasticus status, ob differentem graduum perfectionem, Ecclesiam DEI veluti *lapidibus* pretiosis substruit, suffulcit, exornat.

Hæc per novem prædicamenta postea fusiùs deduci possunt.

Per
- Quantitatem. — De — Variis & *multiplicibus* status Ecclesiastici officiis & muneribus.
- Qualitatem. — De — *Qualitate* personarum, ad magna in Ecclesia DEI præstanda, requisita.
- Relationem. — De — Ecclesia militante *comparata* ad triumphantem.
- Actionem. — De — *Operantibus* Ecclesiastici status in particulari.
- Passionem. — De — *Persecutionibus* & adversitatibus, quas causâ honoris DEI sustulerunt, uti de Martyribus.
- Ubi. — De — Dignitate Ecclesiastica per totum terrarum *Orbem* dispersa.
- Quando. — De — *Festorum* institutione, celebratione ac *tempore* frequentandi sacramenta.
- Situm. — De — *Ritibus* & Cerimoniis in Ecclesia celebrari solitis.
- Habitum. — De — *Habitibus*, singulis gradibus Ecclesiastici ordinis competentibus; ubi de mystico habitu summi Pontificis, Episcoporum, cæterorumque in publicis functionibus.

Innumera alia hoc loco adduci possunt, sed ne longior sim, aliis ea evolvenda relinquo.

PARA-

CAPUT II.

PARADIGMA POLITICUM I.

Revocantur omnia Politica ad Bonitatem Potestatis; Unde quæritur:

An Regimen & Principatus necessarius sit inter homines?

Hoc per Artis nostræ principia hoc pacto ostendo.

B. P. Ubicunque datur *privatum bonum*, ibi necessariò datur à bono communi, id est à *præside* de bono communi disponente dependentia.
In omni politico statu dantur quædam bona privata.
Ergo illorum à bono communi & præside dependentia, sine quo de iis disponi nequit. Ergo regimen necessarium.

M. P. Ubicunque susque deque feruntur omnia, viviturque *arbitrio*, cum impuni quadam faciendi quælibet, licentia, ibi necessarium est *Regimen* & Principatus.
Hoc fit in politico statu sine capite.
Ergo in omni politico statu necessarium est regimen.

D. P. Ubi non est *lex* nec ordo, ibi non *potest* esse boni communis *durabilis conservatio*.
Hoc fit in statu politico sine capite. Ergo.

P. P. Si non esset *regimen* & *principatus* necessarius, omnibus juribus confusis, impuni peccandi licentia pro arbitrio viveretur.
Sed hoc magnam perturbationem confusionemque causaret in Republica. Ergo.

S. P. Ubicunque non est *ratio* architectonica boni communis, quæ rerum faciendarum dictamina præscribat, ibi non *potest* esse bonum regimen.
Hoc fieret in statu politico sine capite. Ergo.

Vo. P. Ubicunque non est *amor*, *bonum* commune promovens, ibi consequens salus populi esse non potest, neque bonum *regimen*.
Hoc fieret in statu politico sine capite.
Ergo consequens salus populi esse non potest, neque bonum regimen.
Ergo hoc necessarium.

Per Vi. P. Ubicunque summa potestas est *virtutibus* statui convenientibus fulta, ibi mala inundare non *possunt*.
Hoc fit sub capite. Ergo.

Ve. P. Ubicunque dominatur *veritas* & Justitia, ibi optimum *Regimen* esse necesse est.
Hoc fit sub principe vero & justo. Ergo.

G. P. Ibi est vera *status* politici *gloria*, ubi omnia in bonum finem diriguntur, id est, ad salutem populi, DEIque cultum.
Hoc fit sub principie boni publici Religionisque amatore. Ergo.

=. P. Ibi *Regimen* bonum esse non potest, ubi non est, qui *discordes conciliet*, *lites* dirimat, *dissidia* componat.
Hoc fit in Republica sine capite. Ergo.

♡. P. Ibi bonum *regimen* esse non *potest*, ubi nullus datur, qui animos in bonum commune *unat* & *concordet*.
Hoc fit in Repub. sine capite. Ergo.

○●. P. *Bella*, *odia*, *dissidia*, omnia destruerent, si non esset, qui contrariantium animos quà *legibus*, quà *pœnis compesceret*.
Hoc fieret in Repub. sine capite. Ergo.

α. P. Illud Regimen solùm est bonum & necessarium, quod omnem suum à primo *principio* DEO Opt. Maximo, influxum accipit.
Hoc fit sub Principe DEI honoris zelante.

⊙. P. Illud sine quo non *obtinetur* finis, illud est *medium* ad finem obtinendum necessarium.
Beneficiorum collatio à principe in subditos facta, est medium tale. Ergo.

ω. P. Illud est bonum & necessarium *regimen*, sine quo Respub. desideratam *felicitatem* consequi non potest.
Sed in regimine sine capite non potest eam consequi. Ergo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per { M. P. Quantò *regimen* est *majus* & rectius, tantò majora bona confert. Tale regimen est principis recti, justi & sapientis. Ergo.
Æ. P. Ubi omnes prætendunt conditione esse *æquales*, ibi non potest esse perfectum *regimen*. Hoc fit in Repub. sine capite. Ergo.
Min. P. In omni statu politico datur major & *minor* gradus, sine quibus conservari non *potest*. Sed in Repub. sine capite non daretur major & minor gradus. Ergo conservari non posset; ergo necessarium est caput in Republica.

Argumenta à Subjectis Universalibus.

A △ Mundus subsistere non posset, nisi & providentia DEI, & Angelorum ministerio gubernaretur.
Ab Mundus *Angelicus* subsistere non posset, nisi à DEO Opt. Max. conservaretur; neque subsistere posset, si non essent diversi Angelorum ordines, quibus unus illuminans alterum perficeret; omnes autem tres Hierarchiarum Chori ab uno DEO.
A ◎ *Cœlestia* corpora subsistere non possent, nisi unum alterum, superius inferiora virtute sua influxiva foveret & conservaret.
Ab □ *Elementa* subsistere non possent, sine activo omnium principio, igne, & veluti elementorum principe.
Ab De *homine* jam dictum est.
Ab Docent nos hanc necessitatem regiminis nonnulla socialia *animalia*, uti oves, & grues, aliæque nonnullæ volucres sociales, in quarum volatu unum semper ducem exercitus præire natura docet.
Ab Quod in *vegetabili* natura arbor sine radice, hoc in politico statu Respub. sine capite.

Sicut enim arbor per radicem nutrimentum suum assumit, quo aluntur omnia, ramos expandit arbor, in flores enitescit, in fructus protuberat, seminibus fœcundatur, sine qua totam arborem exsiccari necesse est: Pari pacto caput Reipublicæ est Princeps; est enim homo, teste Platone, arbor inversa, à quo omnia membra nutrimentum hauriunt, & emolumentum percipiunt, cujus ope in varios conditionum status disponitur, & tandem exoptatis fructibus fruitur. Sed hæc juxta Artem analogicam fusiùs tibi deducenda relinquo.

Hæc eadem extendere poteris per Alphabeti Columnas. *V. Gr.*

B. Ubi *bonum* regimen esse non potest, ubi non est boni communis participatio. In Repub. sine capite non est talis participatio. Ergo.
=. Ubi perpetuæ *differentiæ* & *dissidia* inter subditos, ibi bonum regimen esse non potest. Hoc fit in Repub. sine capite. Ergo.
Utrum. An Regimen saltem aliquod sine capite esse possit? Respond. negat. Et probatur inductione per omnes status Politicos, Ecclesiasticum, Oeconomicum, Monasticum.
△. Quod ad feliciùs gubernandum, omnis principatus à DEO sit institutus.
Justitia. Ubi non est *Justitia* neque Lex, neque Legislator, ibi regimen bonum esse non potest. Hoc fit in Repub. sine capite. Ergo.
Avaritia. Ubi unusquisque ex *Avaritia* instimulatus, quærit quæ sua sunt, ibi bonum regimen esse non potest. Hoc fit in Republica sine capite. Ergo.

Hæc eadem per reliquas ordine Columnas tam rectas quam transversas innumeris modis ostendere poteris.

CAPUT

CAPUT III.

PARADIGMA II.

Principem decet esse munificum & liberalem, ita deducitur.

B. QUod sese *diffundit* in omnes, summa bona inde consequi necesse est. Princeps munificus & liberalis se diffundit in omnes. Ergo summa inde bona consequi necesse est.
M. *Magnæ* potestatis collatio non fit, nisi spe magni auxilii. In Principem magnæ potestatis collatio facta fuit. Ergo non nisi spe auxilii magni, quæ est munificentia & liberalitas principis.
D. Illud Imperium summum esse necesse est, quod liberalitate & clementia *stabilitur*. Tale imperium est Principis munifici & liberalis. Ergo.
P. Quod augetur beneficiorum collatione, id omne cedit in ipsius *potestatis* dominatricis incrementum. Per Principem munificum & liberalem augetur beneficiorum collatione Respubl. Ergo.
S. Potestas Principis *Sapientis* est stabilimentum Regni. Talis est potestas Principis munifici & liberalis. Ergo.
Vo. Ubi non est *amor* principis erga populum, ibi regimen bonum esse non potest. In principe illiberali & avaro hoc fit. Ergo.
Per { Vi. Ubi quatuor *virtutes* morales dominantur in principe, ibi non potest non esse desiderata felicitas. Sed ubi est munificentia & liberalitas, ibi implicitè continentur 4 virtutes morales. Ergo.
G. Ubi est *glorioſum* regimen, ibi pax, quies, tranquillitas & felix Reipub. status floret. Hoc fit sub principe munifico & liberali. Ergo.
=. Ubi non *distrahuntur* bona subditorum, neque injusta exactione onerantur, ibi seditiones dominari non possunt. Munificus & liberalis princeps non distrahit bona subditorum, neque injustè illos onerat. Ergo sub tali seditiones dominari non possunt.
♡. Liberalitas & Munificentia principis causat *concordiam* & *unionem* inter subditos.
⊶●. Liberalitas & Munificentia principis omnia Reip. *contraria* avertit, dum quisque cavet principem offendere, à quo multa emolumenta exspectat.
α. Liberalitas & Munificentia principis *causat* omnem felicitatem alicujus Reipublicæ.
⊙. Liberalitas principis *medium* est ad subditos in officio continendos.
ω. Liberalitas principis pro *fine* habet subditorum felicitatem.
M. Liberalitas principis *Majoribus* majora beneficia confert.
Æ. *Æqualibus* æqualia.
Min. *Minoribus* Minora, juxta Justitiam distributivam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SECTIO II.

Theologia positiva.

PARADIGMATA.

CAPUT I.

Quomodo Artis nostræ industriâ, quodlibet ex Sacris Literis assumptum thema exponi possit, & expositum innumeris modis ampliari.

Sit Locus ex 1. Psalmo, versu 1. assumptus.

Beatus Vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, &c.

HAnc sententiam primùm per Artis nostræ principia paraphrasticè deduces, hoc pacto: primo quidem singula membra, deinde totam resolves sententiam. Primum verbum est *Beatus*. Quoniam verò beatitudo multipliciter considerari potest, eam sic deduco:

Beatus Vir, qui
- B. *Summi boni* assequendi spe fertur.
- M. Magnâ fiduciâ in *magnarum* promissionum à Christo factarum spem fertur.
- D. *Æternam* felicitatem se sperat assecuturum.
- P. Omnes potentias & *facultates* applicat ad summi boni consecutionem.
- S. In *lege* Domini meditatur die ac nocte.
- Vo. Totum *amorem* & *desiderium* suum convertit ad bonorum cœlestium divitias.
- Vi. Animam necessario *virtutum* cultu imbuit.
- Ve. *Veritates* æternas semper meditatur.
- G. Ad æternæ vitæ *gloriam* perpetuò anhelat.
- ⚌. Eam ob causam *separat* se ab omnibus Mundi voluptatibus.
- ♡. *Unionem* cum DEO & Christo semper appetit.
- ☌. Æternæ felicitati *contraria* vitat, ut sunt Mundi gaudia, divitiæ & voluptates.
- α. Cujus mens perpetuò adhæret uni rerum omnium *principio*.
- ☉. Totus est in *mediis* ad felicitatem æternam consequendam, eligendis.
- ☋. Unicè intendit *fini ultimo* rerum.
- M. Cui nihil majus videtur, quàm ultimi finis attactus.
- Æ. In perfecta quadam vitæ *mediocritate* consistit.
- Min. Omnia tanquam *stercora ducit*, ut Christum lucrifaciat.

Secundum, qui non abiit. *Per contrarietatem* B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

Qui non abiit
- B. In commercium *impiorum*.
- M. Post ea, quæ viam ad *omnem iniquitatem* aperiunt, dilatantque.
- D. In conversationem reproborum, ibique animam suam *figit firmatque*.
- P. In *potestatem* Tyrannidis Satanicæ.
- S. In *legis doctrinæque* divinæ violationem.
- Vo. In *appetitus* pernicioso, & desideria carnis.
- Vi. In *virtutum* omnium contemptum.
- Ve. Post *falsitatum* secularium mundanarumq; fallacias & vanitates.
- G. Post mundanæ *gloriæ*, honoris, dignitatis, ambitionem.

⚌. Qui

Qui non abiit
- ⚌. In *differentes* potestatis diabolicæ laqueos.
- ♡. Post carnales hominum *amicitias*.
- ☌. Post ea, quæ divinæ *voluntati contrariantur*.
- α. Post *principia* & occasiones malorum tam animæ, quàm corporis.
- ☉. In electionem *mediorum*, ad finem ultimum non conducentium.
- ☋. In *finem* temporalis felicitatis.
- M. Post *dignitates*, honores, divitias.
- Æ. Post vitam, qua similis *æqualisque* fiat jumentis insipientibus.
- Min. In *defectus* & peccata, quæ gratiam DEI tollunt.

Tertium, in consilio impiorum. *Utrumque per opposita principiis universalibus.*

In consilio non abiit
- B. Pessimo.
- M. Parvi momenti.
- D. Instabili.
- P. Impotenti.
- S. Ignaro, inexperto.
- Vo. Sensualium voluptatum.
- Vi. Vitioso.
- Ve. Falso.
- G. Inglorio.
- ⚌. Litibus & difficiis implicato.
- ♡. Discordi & pacis experte.
- ☌. *Contrariis* vitiis expositio.
- α. *Causa* malorum omnium.
- ☉. Sine *mediis* ad finem.
- ☋. Cujus *finis* est interitus.

Impiorum
- B. Hominum omnis *bonitatis* moralis expertium.
- M. Omni *extensione ad magna* peragenda carentium.
- D. Nullam in bonis *perseverantiam* habentium.
- P. Quorum tota *potestas* est in vitiorum propagatione.
- S. *Mente* & *intellectu* vacuorum, vitiisque excæcatorum.
- Vo. Carnalium desideriorum *amori* inservientium.
- Vi. *Vitiis* & voluptatibus servientium.
- G. *Gloriam* in turpitudine quærentium.
- ⚌. A gratia DEI *separatorum*.
- ♡. *Discordiis* & intranquillitate mentis à DEO *disjunctorum*.
- ☌. Peccatis & iniquitatibus *oppositis* virtutibus refertorum.
- α. Quorum *finis* est *causare* mala, & DEO *origini* bonorum omnium sese opponere.
- ☉. Illegitimis *mediis* beatitudinem quærentium.
- ☋. Quorum pro *fine*, Deus venter est.

Et sic de cæteris.

Unde sic argumentor.

Per
- B. Quicunque possidet *communicationem bonorum* omnium,
- M. Qui intendit solam *magnitudinem* præmiorum cœlestium,
- D. Qui *æternis* thesauris inquirendis solùm incumbit,
- P. Qui *potentiam* humanam, dominium, divitias spernit,
- S. Qui *sapientiæ* diuinæ perpetuò inhiat,
- Vo. Qui id, quod *amabile* & *desiderabile* animæ esse potest, possidet,
- Vi. Qui omnium *virtutum* perfectionem & cumulum obtinet,
- Ve. Qui omnis *doli* & *fallaciæ* expers, unicam veritatem amplectitur,
- G. Qui possidet omne *gaudium* & *gloriam*.

Beatus est.

Sed talis est, qui existens in gratia DEI, non abiit in consilio impiorum, neque in via peccatorum stetit. Ergo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per 4 Species Quæst. *Utrum?* & sunt:

Necessarium. Contingens. Impossibile. Possibile. } Qui possidet ens { Necessarium & per se, id est DEUM, Cui nunquam contingit in aliquo variari, Cui impossibile est differre, Cui possibile est totum quod est factibile, } Beatus est. | Talis est qui existens in gratia DEI, non abiit: &c. Ergo.

Per Species Quæst. *Quid?*

Qui possidet { Ens totale & absolutum, Correlativa totius bonitatis, Inclinationes & propensiones attributorum DEI, Influxum perfectionum DEI, } Beatus est. | Talis est, qui existens in gratia DEI, non abiit in consilio impiorum, neque in via peccatorum stetit. Ergo.

Et sic de cæteris speciebus Regularum.

Per novem Subjecta Universalia.

△ ☺ ☉ □ ☤ ♃ ♆ ♄ ⁝⁝⁝ Ille beatus est, qui {
- Se obligat ad serviendum *DEO* totis viribus.
- Virtutum studio *Angelicis mentibus* se similem facit.
- Donorum *Cœlestium*, per DEO beneplacitam dispositionem se capacem reddit.
- *Elementis* Mundi renunciat, despicitque omnia Mundum redolentia.
- *Sapienter* & prudenter juxta *legem* divinam omnes actiones humanas disponit.
- Appetitum *sensitivum* & animalem spiritui perfectè subjicit.
- Virtutum *sementem* per bonæ vitæ exempla in animos proximorum spargit.
- Pretiosis virtutum *lapidibus* in Cœlo sibi domum exstruit.

Deinde per 9 prædicamenta: Quantus talis sit? qualis sit? quid respiciat? quales actiones, passiones &c.

Quæ omnia per Quæstiones denuò ampliari possunt, ad innumerarum propositionum congeriem.

CONSECTARIA.

Cùm itaque tales, quales descripsimus per propositiones, sint verè beati; ergo contrà infelices & minimè beati, cujusmodi sunt, Qui

1. B. Soli acquisitioni *bonorum* temporalium nimia cura incumbunt; & divitias per fas & nefas congerere desiderant; hæc enim impediunt cœlestium bonorum desiderium.
2. M. Quicquid in Mundo *magnum* est, uti dignitates, honores, famam, nimia anxietate quærunt; quia distrahunt à DEO, & à verâ beatitudine.
3. D. Voluptatibus mundanis insistentes, palatia, domos, hortos, similiaque, neglecto DEI cultu, quasi semper hîc *duraturi*, ædificant.
4. P. *Potestate* & gloria mundana inescati à divinæ potestatis jurisdictione, quam habet in omnia, stultè se subtrahunt; quia odium DEI generant.
5. S. Regnorum & dominiorum curis perplexi, ambitiosè & contra DEI *legem*, omni abacta justitia, tyrannicè omnia sibi vendicant.
6. Vo. *Voluntatem* suam totaliter applicant ad bona temporalia & visibilia, ea nimis *amando*; quia talis amor est contrarius divino.

7. Vi.

7. Vi. Repudiatis *virtutibus*, se vitiis & voluptatibus mundanis mancipant; quia hæc omnia divertunt à DEO, & ab æterna beatitudine.
8. Ve. Soli *veritati*, quam ex scientiis hauriunt, intendunt, omnibus neglectis Religionis & legum divinarum, operumque bonorum exercitiis.
9. G. Soli proprii *honoris* & *gloriæ* vanitati student, laudesque temporales unicè quærunt; quia hi acceperunt mercedem suam, DEO invisi.
10. ☰. *Despecto* humilium, sanctorumque *consortio*, solo magnorum potentiumque commercio gaudent & stultè gloriantur.
11. ♡. Nulla habita ratione *unionis* cum DEO, in noxiis & animæ pernicioſis negotiationibus versantur.
12. ☌. Animi perturbationibus veluti Euripus quidam, perpetuo magna *contrarietate* agitantur.
13. ☍. Cum *causa* possunt esse magnorum bonorum, per oppositos operationum effectus, instrumenta Satanæ fiunt ad multorum perditionem.
14. ☉. Per *media* saluti prorsus contraria quærunt felicitatem suam.
15. ☋. *Fines* suos ponunt in divitiis, honoribus, gloria terrena, aliisque mundanis voluptatibus.
16. M. *Majorem* DEI gloriam nunquam & nullibi quærunt; sed intentione perversa magis quæ sua, quàm quæ DEI sunt, ambiunt.
17. Æ. Dæmonibus se scelerata vita *æquales* reddunt.
18. Min. *Humilitatem* Christianam contemptui habent, & superbiâ elati evanescunt in cogitationibus suis.

Tales sunt omnes, qui abeunt in consilio impiorum, & in via peccatorum morantur, omnis felicitatis expertes.

Hos terminos si invertas, habebis felicem beatorum hominum sortem.

Quorum singula ex Sacris literis, variis modis comprobari poterunt. *V. Gr.* Ex solis Proverbiis Salomonis, habebis innumeros.

Locos {
1. *Theologicos.* De timore DEI, de fide, spe, charitate, oratione &c. de impiorum, piorumque differenti exitu.
2. *Politicos.* Uti sunt, supplicia de facinorosis sumpta; conservatio Regnorum; consilia ex corruptela morum; veri & falsi testes contractuum.
3. *Oeconomicos.* De uxore, de mulieris bonæ encomio; de obedientia parentibus præstanda; conservatione & eversione domus.
4. *Ethicos.* De sapientia, prudentia, consilio, stultitia, justitia, fortitudine, temperantia, continentia, patientia, amore, odio, invidia, cæterisque virtutibus & vitiis.
5. *Miscellaneos.* De conjunctione cum bonis & malis; de felicitate bonorum impiorumque infelicitate; de divitiis justis, & injustis, & innumeris aliis.

Qui omnes termini juxta ordinem & seriem principiorum nostrorum facilè disponi possunt. Videlicet:

Ex Lib. Ecclesiastici.

B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. } De {
- *Bonitate* justorum, & malitia impiorum. C. 14. v. 2. c. 11. v. 23. c. 16. v. 17.
- *Magnitudine* præmiorum pro justis, & pœnarum pro impiis. — — — C. 6. v. 18. c. 13. v. 2.
- *Constantia* justorum in bonis operibus; de instabilitate impiorum in iisdem. — C. 24. v. 10. c. 25. v. 28.
- *Potentia* justorum in exequendis divinis præceptis; de impotentia reproborum in iis amplexandis. — — — C. 16. v. 30. c. 21. v. 10.
- *Sapientia* justorũ; de insipientia impiorum. C. 17. v. 24. c. 14. v. 33.
- *Amore* justorum erga DEUM; de odio impiorum erga eundem. — — C. 25. v. 21. c. 26. v. 26.
- *Virtutum* exercitio in justis; de vitiorum exercitio in improbis. — — C. 25. v. 16. c. 4. v. 27.
- *Veritate* actionum justorum; de falsitate actionum improborum. — — C. 12. v. 19. c. 26. v. 28.
- *Gloria* justorum, quam exspectant; de infamia impiorum quam incurrunt. — C. 16. v. 4.

Et sic de cæteris; quæ finem non habent.

Innu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Innumera hoc loco adduci possent, ex aliis Artis nostræ Regulis & præceptis, ad argumentum ampliandum deprompta; Sed quia specimen hoc tale est, ut juxta id, quælecunque alterum pari methodo, quis variare possit; consultò sisto calamum, ad alia progressurus.

SECTIO III.

Ex Morali Theologia,

SIVE

Ex Casibus Conscientiæ, Paradigmata.

Per hanc Artem nostram Casus quoque Conscientiæ facillimè solvi posse, unico exemplo demonstrandum duxi. Sit itaque Casus talis.

CAPUT I.

Quæst. *Utrum votum à puero septenni aut octenni factum, necdum plenum rationis usum habente, sit validum?*

Primo examinabis casum juxta quadruplex causarum genus.

Causa	Finalis	est	Votum ingrediendi Religionem.
	Formalis		Consensus rationis non plenus.
	Efficiens		Puer sub potestate patris constitutus.
	Materialis		De re licita.

Hunc itaque casum per Artis nostræ principia ita resolve.

Per
- B. Ubi non est *perfectio* rationis, ibi votum factum validum esse non potest. Hoc fit in puero septenni aut octenni. Ergo. Quia talis non habet plenum usum rationis.
- M. Quicunque vovet rem *magnam* & arduam, sine pleno rationis usu, illud votum validum esse non potest. Hoc fit in puero octenni. Ergo.
- D. Ubi *durat* adhuc infantilis ætas, ibi votum factum validum esse non potest. Hoc fit in puero octenni. Ergo.
- P. Qui non *potest* uti adhuc libertate disponendi de se, hic non *potest* validum votum facere. Hoc contingit in puero octenni. Ergo.
- S. Ubi nondum est *judicium*, nec maturitas ad ratiocinandum & discurrendum, ibi votum validum statui non potest. Hoc fit in puero octenni. Ergo.
- Vo. Quando *voluntas* sive libertas filii ob immaturitatem judicii dependet à voluntate patris, ibi votum validum constitui non potest. Hoc fit in puero septenni aut octenni. Ergo.
- Vi. Quando necdum sese *vis* ratiocinativa exerere potest, tunc votum quoque factum validum esse non potest. Hoc fit in puero septenni aut octenni. Ergo.
- Ve. Ubi nondum maturuit vis apprehensiva *veritatis*, ibi votum constitui non potest. Hoc fit in puero octenni. Ergo.
- G. Quando *finis* non percipitur, nisi valdè obscurè & imperfectè, ibi votum validum constitui non potest. Hoc fit in puero octenni. Ergo.

=. Quando

Per
- =. Quando nondum cognoscitur plenè *differentia* inter bonum & malum, ibi votum irritum est.
- ♡. Quando voluntas necdum *concordat* cum appetibili ob immaturitatem ætatis, tunc votum factum irritum est. Hoc fit. Ergo.
- ○●. Quando in re appetenda nondum prævidentur *oppositæ* difficultates, tunc votum invalidum esse, necesse est. Hoc fit in puero octenni. Ergo.
- α. Quandocunque puer, *causa efficiens* voti, *v. gr.* ingrediendi Religionem, est adhuc sub potestate patris, tunc votum à patre irritari potest; quia nullum fuit. Sed hoc fit. Ergo.
- Quando *causa formalis*, id est, consensus nondum plenus & deliberatus fuit, neque actus propriè humanus censeri potest, tunc votum nullum est. Hoc fit. Ergo.
- Etiamsi *causa materialis* voti facti à puero octenni fuerit de re licita, id tamen nullum est; quia à patris potestate & voluntate dependet. Ergo.
- Etiamsi quoque *causa finalis* movens puerum ad ingrediendam Religionem fuerit Bona, M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. quia tamen non habuit plenum consensum, id nullum erit.
- ⊙.ω. Ubi necdum constitui potest de *electione mediorum* ad *finem*, consilium, ibi votum quoque validum esse non potest. Hoc fit in puero octenni. Ergo.
- M. Ubi non est adhuc *majoritas* sufficiens ad deliberandum, ibi votum constitui non potest. Hoc fit in puero octenni.
- Æ. Ubi non est *proportionata* voluntas ad eligenda media, ibi votum constitui non potest. Hoc fit in puero octenni. Ergo.
- Min. Ubi judicium *minus* est, quàm ut de statu eligendo deliberare possit, ibi quoque de statu eligendo votum constitui non potest. Hoc fit in puero octenni. Ergo.

Habes hîc 24 rationibus resolutam propositam quæstionem, quam si ulteriùs ampliare volueris, id nullo negotio per Quæstiones, earumque species modo in antecedentibus insinuato præstabis. Quare unum hîc exemplum, ad innumera alia, parallela ratione, formanda, sufficiat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTIS MAGNÆ SCIENDI, SIVE COMBINATORIÆ,

LIBER UNDECIMUS,

IN QUO

Doctrinæ variæ variis modis ampliandæ methodus traditur.

CAPUT I.

De modo procedendi in Themate quodam quocumque tandem assumpto, præsertim in rebus Physicis.

EST hoc admirandum Artis nostræ specimen, quod qui rectè penetraverit, eum jam finem suum in acquisitione omnium scientiarum aliquo modo consecutum esse affirmo. Verùm ut cum methodo Artis nostræ propria progrediamur, pro specimine assumemus hominem, in quo universam non Physicæ tantùm scientiam, sed & Medicinæ, Ethicæ, Politicæ, Theologiæ, comprehendi, paucis declarandum duximus; ut inexhaustas Artis nostræ divitias propiùs curiosus intueatur Lector.

Sit assumptum thema, *Homo*; qui cùm partim Physicè & Medicè, partim Ethicè & Theologicè consideretur; omnes hujusmodi facultates in eo exhauriuntur; cùm nihil in dictis, quod non pro objecto hominem statuat, comprehendatur. Et primò quidem si juxta Physicæ præcepta eum tibi dilucidandi sit animus; sic age.

§. I.

De gradu elementari in homine.

Homo considerari potest vel quoad *corpus*, vel quoad *animam*, ex quibus compositus est; adeóque homo nihil aliud sit, quàm compositum physicum ex anima rationali & corpore. Et primò quidem, quæ de corpore humano fieri possunt propositiones, hoc pacto in titulos & capita disponere potes.

B. De perfectione corporis humani, quod omnes naturæ gradus continet.
M. De compositione corporis humani ex quatuor elementis.
D. De duratione corporis humani, sive de ætate hominis.
P. De potentiis & facultatibus hominis quoad corpus.
S. De potentiis exterioribus & interioribus hominis.
Vo. De appetitiva facultate hominis.
Vi. De viribus hominis quoad vitales & animales operationes.
Ve. De veritate constitutionis hominis, qua sit ex omnibus.
G. De fine hominis.
=. De differentia partium in humano corpore.
♡. De concordantia & harmonia singularum partium ad unum.
o-o. De contrariis ex quibus homo constat.
α. De causis & principiis, id est, de generatione hominis.
⊙. De mediis ad eum conservandum.
ω. De finibus hominis.
M. De majoritate & præeminentia hominis.
Æ. De æqualitate ad angelos comparata.
Min. De minoritate sive de defectibus hominis; ubi de monstris.

Compa-

Comparatio ad Subjecta universalia.

△ De illo, quod Divinum est in homine.
De illo quod est in eo Angelicum.
◎ Quomodo subdatur cœlestibus influxibus.
□ De compositione hominis ex elementis.
De generatione hominis.
De natura sensitiva in homine.
De natura vegetabili in homine.
De elementari natura in homine.
De instrumentis, quibus homo opus habet ad operandum & ad se conservandum.

Per novem Prædicamenta.

1. De Quantitate hominis.
2. De Qualitate sive de proprietatibus hominis.
3. De Relatione hominis ad △. . alios homines, . &c.
4. 5. De Actionibus & passionibus hominis.
6. De ubi hominis, sive de localitate.
7. De Quando hominis, sive de temporalitate.
8. De Situs hominis vera ratione.
9. De Habitu hominis.

Habes hìc Lector 36 Capita de Homine, in quibus quidquid in universa Physica, Ethica, Medicina, continetur, implicitum latet. Quomodo autem illa evolvi debeant, dicendum est.

Primò utèris novem Artis nostræ de Quæstionibus Regulis. Secundò, applicabis species singularum Regularum. Species Regulæ de Quæstione *Utrum*, sunt, necessarium, possibile, impossibile, contingens.

Secunda species de Quæstione *Quid*, seu de Definitione rerum, ut quid sit in se essentialiter, quid in alio; Secundò, quæ sint ejus coëssentialia; tertiò, de propensione extrinseca rei; quartò de actibus, ut quid intellectus in intellectu sit, cognoscamus.

Tertia species Regulæ de — *Cur*, sunt quatuor genera causarum: Causa formalis & finalis, causa efficiens, materialis.

Quarta species Regulæ de — *Quantum*, continet in se, quantitatem rei tam continuam, quàm discretam; ubi de divisione rerum.

Quinta species Regulæ de — *Quale*, Qualitates rerum exprimit; ubi de habitu, dispositione, forma, figura, agitur.

Sexta species Regulæ de — *Quomodo*, Modalitatem continet: quomodo sit aliquod totum in parte, quomodo pars in toto; quomodo totum transmittat similitudinem suam extra se.

Septima species Regulæ de — *Quando*, Durationem rerum continet quoad tempus & quinque habet, quas supra in §. de speciebus in Quando, vide.

Octava species Regulæ de — *Ubi*, sive, de loco, habet uti prior 5 species, quas suo loco traditas vide.

Nona species Regulæ de — *Quocum*, *de quo*, primitivè, derivativè, & possessivè.

Ex his Regulis Quæstiones formabis hoc modo:

1. *An humanum corpus ita perfectum sit, ut quid perfectius fieri non potuerit?* ℞. Quod sic. Quia species rerum sunt contracta maxima, quæ sub statu iis conveniente magis perfici non possunt.
2. *Quid. In quo consistat illa perfectio?* ℞. Consistit in anima rationali, nobiliori parte hominis; intellectu enim homo DEO & Angelis assimilatur.
3. *Quanta sit illa perfectio?* ℞. Est tanta, ut homo solus omnia, quæ in sensibili & insensibili Mundo existunt, intellectu omnia factus, comprehendat.
4. *Qualis sit illa perfectio?* ℞. Illam considerari quoad corpus, & quoad animam: quoad corpus, nihil ipsi deest potentiarum ad rectè operandum in omnibus.
5. *Cur* DEUS *tam nobilem creaturam fecerit?* ℞. Quia bonitas DEI diffusiva sui hominem creavit, ad gloriam suam, ut eum cognosceret, amaret, & tandem eo perpetuò frueretur.
6. *Quomodo perfectionem illam constituerit?* ℞. Innumeris modis, operationibus humanis exequendis necessariis.
7. *Ubinam perfectionem illam acquisiverit?* ℞. Originaliter in paradiso, per propagationem verò ex seminali virtute patris in utero matris.
8. *Quando illam acquirat, quo tempore?* ℞. Originaliter à rerum primordiis, Adam, & deinde per successivam propagationem in hunc usque diem.
9. *Quibus instrumentis operetur?* ℞. Facultatibus tam interioribus quàm exterioribus; de quibus postea.
10. *Unde sit illa perfectio?* ℞. A DEO, qui ad similitudinem & imaginem suam formavit hominem.

His finitis, procedes ad secundam quæstionem, de *compositione* hominis; de qua quæritur:

Quidnam sit illa compositio hominis? ℞. Hominem esse compositum ex corpore & anima; Deinde, quoad corpus, esse compositum ex quatuor elementis, mixtum perfectum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ignis enim maxime apparet ex calore quo abundat.
Aër in humiditate sanguinis & halituum.
Aqua in sputo, aliisque humoribus aqueis.
Terra, in sordibus & excrementis.
Ignis enim agit cum igne seu calore innato sibi intrinseco & naturali.
Aër cum humiditate sibi intrinseca & naturali.
Aqua cum frigiditate sibi intrinseca & naturali.
Terra cum siccitate. Quibus ad invicem operantibus nascitur mixtum.

De quibus totidem novi tituli confici possunt, progrediendo juxta seriem principiorum; uti:

1. 2. 3. 4. Per
- B. De *communicatione* caloris innati in homine. An, & quid; quomodo; cur; quantum; quale; ubi; quando, communicet.
- M. De *extensione* talis caloris in homine. An ad omnia corporis membra se extendat; quomodo; cur; quando, &c.
- D. De *conservatione* talis caloris. An videlicet conservetur per nutrimenti assumptionem, an per nutritionem. Quid sit ista; quomodo; qualis; quando; ubi, &c.
- P. De *potentia* & efficacia talis caloris. An in eo consistat vita hominis; quid sit, quantus, qualis, cur, &c.

t sic de *instinctu*, *appetitu*, *virtute*, *veritate*, *gloria*, pari pacto procedes.

Deinde procedes ad Aëris, Aquæ, Terræ, propositos effectus; quorum unumquemque denuò per novem aut octodecim principia dicta methodo resolves; *V. Gr.*

B. De *diffusione* aëris interni, seu spirituum halituumque diffusione in universum corpus. An; quid; cur; quanta; qualis; ubi, &c. illa fit communicatio.
M. De *extensione*; de duratione; potentia; instinctu; appetitu, &c. talis interni aëris & innati nobis.

Iterum, similia propones de Aquæ, sive humorum in corpore humano, dominio; ubi copiosa se aperit de quatuor humoribus disputandi materia. Et de Terræ siccitate, sive terrestri in hominibus substantia ad subsistendum ordinata.

De Temperamento hominum.

His quoque discussis, excurres ad naturalem hominum constitutionem, complexionem, seu temperamentum: quodnam illud sit? quomodo cognoscendum? &c. quæ per 18 Artis principia hoc modo dispones.

B. Ex quonam temperamento resultet *perfectior* & melior hominum complexio?
M. Ex quo; unde; quomodo; quibusnam de causis, corporum *magnitudo* aut parvitas proveniat.
D. Unde fiat, ut nonnulli homines *longioris vitæ*, alii *brevioris*, alii *mediocris* vitæ sint; & ex quo temperamento singula provenerint.
P. Unde robur, fortitudo & *potentia* in nonnullis hominibus; & contrà imbecillitas, impotentia, &c.
S. Unde fiat, homines nonnullos esse *sapientissimos*, nonnullos *stolidissimos*, quosdam *mediam* rationem tenere.
Vo. Unde contingat, ut nonnulli ad *amores*, *amicitiam*, & venerea tantoperè inclinentur, alii verò contrà.
Vi. Unde fiat; quod homines nonnulli naturaliter ad *virtutum* exercitium inclinent, alii contra ad *vitia*.
Ve. Unde fiat, quod nonnulli *veritatis* amantissimi, fideles, sinceri, candidi; nonnulli falsi, infideles, dolosi, versipelles & mordaces reperiantur.
G. Unde, quod nonnulli tantopere *gloria* & *laude* humana afficiantur; contra alii infamiæ potiùs ex vitiorum quæstu sibi comparent laudem.
=. Unde tanta *differentia* hominum, quoad ingenia, mores, inclinationes; ubi de virtutibus & vitiis Nationum diversarum ingens discurrendi datur copia.
♡. Cur homines tantopere felicitatem quærant, & per diversa media in unum aliquem finem *concordent*.
o-o. De *contrarietate* hominum, de ingeniis, moribus, vita, inclinatione, sympathia & antipathia.
α. De *causis* proximis hujus varietatis.

⊙. De

⊙. De diversissimis *mediis*, quibus omnes homines in *unum finem collimant*; ubi de diversitate institutorum, artium, professionum, &c.
ω. De diversitate *finium*, qua homines ad operandum moventur & incitantur.
M. Cur aliqui homines *majores* aliis, ingenio, capacitate, ubi de diversitate talentorum.
Æ. Cur æquales *æqualibus*, similes similibus tantopere afficiantur.
Min. Cur nonnulli, ad *infima*, *vilissima*, & abjectissima opera facienda animum adjiciant.

Hæc omnia ex Physiognomica arte, ex temperamentorum videlicet varia constitutione solvi possunt; De quibus nos in particulari tractatu.

Per D. De duratione quatuor dictorum humorum in homine;

An videlicet semper sit eadem eorundem constitutio? ubi dictorum humorum cum quatuor ætatibus, temporumque anni stationibus fiet comparatio; videlicet de infantia, pueritia, seu adolescentia, statu virili, & duplici senectute; prima, & secunda, quæ est decrepita; quæ correspondent verno tempori, æstati, autumno, hyemi. Ex quibus juxta Artis nostræ principiorum seriem fiet talis titulorum dispositio.

Per
- B. An temporum ætatisque mutatio *bonitatem* temperamenti mutet?
- M. Ad quantum tempus se humana vita *extendere* posset juxta naturale temperamentum hominis?
- D. Quantum *durare* possit, sublato omni excessu & intemperantia vitæ?
- P. Quantum *possit* diæta in homine ad producendam vitam?
- S. Cur viri *sapientes* & *philosophi* utplurimum longius vivant, quàm cæteri, passionibus & perturbationibus dediti?
- Vo. Unde proveniat tantus ad vitam conservandam *appetitus*?
- Vi. Quales *vires* requirantur ad vitam in longum tempus protrahendum?
- Ve. An *verum* sit, hominem, calidum innatum per medicamenta instaurare posse?
- G. Cur senes depositis spebus humanis, quiete tantoperè *delectentur*.

Quæ eodem modo per principia respectiva deducere poteris.

Ut autem de his omnibus ratiocinari possis, sic age.

Per
- B. Ubicunque est *perfecta* & adæquata humorum temperies, ibi necesse est, dari optimam & perfectam hominis temperiem.
  Hoc fit in hominibus optimis & ad magna peragenda aptis. Ergo.
- M. Ubicunque est *excessus* alicujus humoris, ibi excessum quoque virtutis aut vitii consequi probabile est.
  Hoc fit in homine sanguineo, phlegmatico, melancholico, cholerico. Ergo.
- D, Ubicunque non est *duratio* quatuor humorum in eodem statu consistentiæ, ibi temperamentum mutari necesse est.
  Hoc fit in quatuor ætatibus hominum. Ergo.

Et hoc pacto per 18 principia idem argumentum urgere poteris; de quibus nos fusè in nostra Physiognomia Combinata.

Per P. De *potentia* & efficacia quatuor humorum in homine; an possint aliquid in animam? Quid sit illa? Cur tantas mutationes faciat successu temporis?

Et sic de cæteris ordine principiis progrediendo universam Physiognomicam artem exhauries; Cùm nihil proponi possit, quod non in dictis principiis per Quæstiones examinatis contineatur. Sed hæc pauca de quatuor elementis, homínisque per ea constitutione sufficiant.

§. II.

De gradu naturæ Vegetabilis in homine.

Examinato primo naturæ gradu in homine, videlicet elementari, procedes ad alterum naturæ gradum, quæ est vegetativa.

Quæcunque itaque de anima vegetante dici possunt, hoc pacto juxta Artis nostræ principia in titulos & capita dispones.

Universidad de Deusto
Biblioteca.

- B. De *perfectione* animæ vegetativæ in homine; in quo illa consistat? An rectè definiatur, forma sive actus corporis organici in potentia vitam habentis?
- M. De *extensione* animæ vegetativæ; An divisibilis sit, an indivisibilis; an substantialis, an accidentalis? Quomodo moveat & operetur? & sic de cæteris.
- D. De *duratione* animæ vegetativæ in homine; an semper duret; & ad quantum se tempus illa extendat?
- P. De *facultatibus* animæ vegetativæ in homine; uti de nutritiva, augmentativa, generativa, alterativa, retentiva, digestiva, expulsiva; quid sit nutritiva facultas; quomodo homo nutriatur?
- S. De *instinctu* animæ vegetantis ad hominem per nutritionem conservandum. Quid sit ille instinctus? Cur, quantum, quomodo &c. nutriat?
- Vo. De *appetitu* animæ vegetantis, quò ad individui conservationem concurrit per nutritionem; Quid sit ille appetitus? quantus, qualis, quando fiat?
- Vi. De *facultatibus* animæ nutritivæ; quæ sunt: attractiva, retentiva, digestiva, expulsiva; de quibus per Quæstiones innumeræ propositiones formari possunt.

An nutritiva ab augmentativa sit distincta, & quomodò? quid sit augmentativa facultas; in quo consistat?

Per
- Ve. De *veritate* animæ vegetantis in homine; an verè ea substantialis, an accidentalis sit? & quomodò illa cum sentiente & rationali in homine coexistat?
- G. De *fine* animæ vegetantis in homine; an homo sine illa consistere possit; quid operetur; cur â natura collata; quantum se extendat, qualis sit, quanta sit, ubi sit, quando primùm incipiat?
- ⚌. De *differentia* animæ vegetativæ in homine; quomodo differat illa à vegetativa plantarum; an distinguatur ab anima rationali?
- ♡. De *concordia* animæ vegetativæ, sensitivæ, & rationalis in homine; an una numero sit, an differentes, an forma substantialis; an accidentalis, quomodo distinguatur?
- ☌. De *contrarietate* animæ vegetantis in homine; quænam illa sit; quænam mala causet?
- α. De *causa* animæ vegetantis; quos effectus præstet in homine?
- ⊙. De *mediis* animæ vegetantis, quibus mediis ad finem consequendum utatur;
- ω. ubi de varietate nutrimentorum, tam salubrium, quàm noxiorum.
- M. De *majoritate* animæ vegetantis in homine; an major sit illâ, quæ est in plantis?
- Æ. An *æqualis?*
- Min. An *minor?*

Omnes hæ de anima vegetante propositiones possunt ampliari per 18 Artis nostræ principia, quemadmodum in præcedenti specimine factum est. Sed exemplum omnia luculenter ostendet.

Quæritur itaque primò; *An anima vegetans in homine sit distincta ab anima sentiente & intelligente?* ℞. quod non realiter, sed ratione tantùm distinguatur. Quod ita per 18 principia demonstrabis.

Per B. Illa non distinguuntur realiter, quæ uti unum & idem sunt in composito, ita essentialiter ab invicem separari non possunt.
Hoc fit in dicto casu. Ergo.

Per M. Illa non distinguuntur realiter, quæ non sumuntur tanquam peculiares formæ in composito.
Sed hoc fit in proposito casu. Ergo.

Ratio. Si enim distingueretur realiter, in homine plures essent formæ substantiales, & homo non unus homo, sed præterea planta, quod absurdum est; inest itaque anima vegetans in homine, sicuti trigonus in tetragono, teste philosopho; id est ratione tantùm distinguitur, non essentialiter sive realiter.

Per D. Illa non distinguuntur realiter, quæ simul totâ vitâ *durant*; neque enim homo sine vegetatione aut sensu vivere potest.
Sed vegetatio sive nutritio toto vitæ tempore durat in homine.
Ergo non distinguitur realiter.

Ratio. Quia vita hominis consistit in calido & humido, quod consumptum reparari non potest, nisi per alimentum introsumptum, quo, quod consumptum est, restaurat, nutrimentumque in substantiam aliti convertitur; cùm autem hæc restauratio toto vitæ tempore duret, patet propositum.

Per P. Illæ facultates non distinguuntur ab anima rationali, sine quibus anima rationalis operari non potest.
Sed sine vegetativa, nutritiva, attractiva, retentiva, digestiva, expulsiva, anima operari non potest. Ergo.

Ratio. Quia attractiva, calido & humido deficiente, natura per attractionem nutrimenti se reparat; & ne hæc defluant, per frigidum & siccum illa continet; & perfectè digesta per calidum & humidum concoquit; ne denique à fæcibus, quod salubre est, inquinetur, per calidum & humidum separando purgat & expellit.

Hoc pacto procedes per singula principia.

Si verò jam quispiam quærat; *An & quomodò distinguatur nutritiva & augmentativa?* ℞. per ⚌. D. quod nutritiva toto vitæ tempore duret, augmentativa, non nisi ad vigesimum quintum annum, juxta placita Medicorum; quem si attigerit, deficit tota, relictâ potentiæ nutritivæ jurisdictione; nam teste philosopho: omnia viventia, quousque vivunt, nutriuntur. *Quodnam autem nutrimentum sit ipsum ad prolongandam vitam*, per 18 Artis nostræ principia facilè deduces.

Per
- B.
- M.
- D.
- P.
- S. Vo.
- Vi.
- Ve.

Debet esse
- *Bonum* quoad substantiam, quantitatem, qualitatem.
- *Proportionatum* calori naturali.
- *Continuatum.*
- *Potens* & efficax ad contraria calori naturali superanda.
- Habens *instinctum* & *appetitum* ad se distribuendum in membra vitalia.
- *Virtute* propria facilè digestibile.
- *Conforme* calori naturali.

Hæc eadem deduces per principia respectiva fusiùs.

- ⚌. Non debet esse ex *differentibus* cibis; quia ob contrariarum qualitatum confluxum noceret.
- ♡. Debet facilè posse *uniri* & concordari cum calore naturali.
- ⊙. *Contraria* & malignæ qualitatis nutrimenta fugienda sunt.
- α. Debet *causare* bonam digestionem, sine magnis fæcum reliquiis.
- ⊙. ω. Debet *eligi* ex melioribus substantiis, pane, carne, piscibus, fructibus, &c. ad finem propositum.
- M. *Major* nutrimenti copia uti gravat, ita vehementer nocet.
- Æ. Debet *adæquari* virtuti digestivæ.
- Min. *Abstinentia* moderata semper prodest; quia perfectè digerit, omni superfluitate consumpta.

§. IV.

De gradu naturæ Sensitivæ in homine in communi.

Sensitiva natura omnibus competit animalibus; & hac animal distinguitur à non animali; de qua sequentes formabis propositiones.

Per
- B. De *perfectione* naturæ sensitivæ in homine; in quo consistat, quanta, qualis, &c.
- M. De *extensione* ejus ad omnia etiam minima animalia; in quantum se extendat; quomodo; ubi, &c.
- D. De *duratione* animæ sensitivæ, quanto tempore duret; an & quibus interrumpatur.
- P. De *efficacia* & *potentia* naturæ sensitivæ; an vera detur sensatio; & quomodo illa fiat; quid sit; quanta, qualis sit, &c.
- S. De *instinctu* naturæ sensitivæ; an instinctum naturalem habeat ad sensationes manifestandas; quis sit ille instinctus, qualis, ubi, &c.
- Vo. De *appetitu*; an appetitus detur sensitivæ naturæ ad sensibilia; quid, quantus ille sit, qualis, ubi, &c.
- Vi. De *virtute* sensitiva; quid sit, quibus organis utatur; qualia sint illa organa, ubi, &c.
- Ve. De *conformitate* sensuum ad objecta sensibilia.
- G. De *fine* sensitivæ naturæ.

Per ⚌.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per
- ≐. De *differentiis* organorum sensitivæ naturæ. Quænam sint objecta, qualia; an detur objectum commune; an particulare. An motus, quies, figura, numerus, magnitudo, sint objectum commune, & ab omnibus sensibus comprehensibile: Ubi de quinque sensibus; visu, auditu, olfactu, gustu, tactu.
- ♡. De *unione* objectorum sensibilium ad organa.
- ☌. De *contrarietate* objectorum sensibilium; ut de luce, tenebris, diaphano, opaco, & sic de reliquis sensibilibus.
- α. De *causa* sensationum quinque organorum; quomodo fiat visio, auditio, &c.
- ⊙. De *mediis* ad sensationem faciendam necessariis.
- ω. De *fine* organorum sensationis.
- M. De *majoritate* sensationum; an in animalibus sensus sint acutiores quàm in homine, & cur?
- Æ. De *similitudine* & dissimilitudine objectorum sensibilium.
- Min. De *defectibus* tum organorum, tum objectorum sensibilium.

EXEMPLA

De quinque Sensibus, eorumque utilitate & necessitate.

B.	De diffusione organorum ad sua objecta.	
M.	De extensione ad singula.	
D.	De duratione & conservatione organorum.	
P.	De potentia & energia eorundem.	
S.	De instinctu uniuscujusque ad sua objecta.	
Vo.	De appetitu naturali ad videndum, audiendum, gustandum, olfaciendum, tangendum.	Visus.
Vi.	De viribus & facultatibus singulorum organorum.	Aunditus.
Ve.	De conformitate uniuscujusque organi ad suum objectum.	Olfactus.
G.	De quiete potentiarum in fine adepto.	Gustus.
≐.	De differentia quinque potentiarum.	
♡.	De concordantia.	Tactus.
☌.	De contrarietate.	
α.	De causis & effectibus, quos præstant.	
⊙.	De mediis uniuscujusque ad attingendum objectum.	
ω.	De variis finibus, quos intendunt in objectorum attactu.	
M. Æ. Min.	De majoritate, æqualitate, minoritate virtutis potentiarum.	

Horum unumquemque sensum si denuò per Quæstiones discutias, ingentem paratam habebis de philosophia sensuum materiam; quam sequenti tabula ob oculos posuimus Curiosi Lectoris.

TABU-

TABULA

In particulari sensuum operationes exponens.

	Visus.	*Auditus.*	*Odoratus.*	*Gustus.*	*Tactus.*
B.	Utilitas & Necessitas.	Utilitas & necessitas.	Utilitas Odoratus ad percipiendas rerum differentias.	Utilitas & necessitas.	Necessitas Tactus.
M.	Visus organi fabrica.	Organi auditorii fabrica, compositio.	Extensio odoratus ad omnia naturæ objecta, odorabilia.	Extendit se ad omnia gustabilia.	Extensus per omnes corporis partes.
D.	Quibus modis conservari possit.	Quibus lædatur & conservetur.	Duratio odoratus in nonnullis magna, in aliis parva.	Duratio gustus toto vitæ tempore, exceptis morbis.	Durat toto vitæ tempore.
P.	De mirabili energia visus & potentia.	De potentia auditus.	Potentia olfactiva data est potissimum tum ad reficiendum, tum ad confortandum.	Vis & potentia famis.	Qualitates seu potentiæ tactus sunt: Cal. hum. frig. sicc. cal. sicc. frig. hum.
S.	Objectum visivæ potentiæ est lumen & color.	Potentia ad scientias discendas apta.	Objecta sunt odorabilia; subjectum, corpus mixtum.	Objecta sunt omnia gustabilia; subjectum in quo recipitur sapor, lingua, palatum.	Objectum omne tactile.
Vo.	Objecta movent appetitum potentiæ.	Appetitiva potentia multa discendi & audiendi.	Odores afficiunt valdè, appetuntur à diversis diversi.	Sine hoc appetitus non est ad comedendum.	Appetitus ad tangendū in voluptuosis; & displicentia in dolorosis.
Vi.	Visio non est emissiva sed receptiva.	Objecta sunt sonus acutus, gravis, reflexus, uti in Echo.	Vires recreant, instaurant odoratum.	Vires sunt instauratio, & confortatio hominis.	Virtus tactus maxima efficit, sive in dolorosis, sive delectabilibus.
Ve.	Vera & falsa objecta visus, deceptio visivæ potentiæ.	De veritate quæ per auditum ingeritur.	Discernunt odores verum à falso, malum à bono, salutiferum à non salutifero.	Salubre ab insalubri discernitur à sapore.	Tactu veritas à falso, dolorosum à delectabili secernitur.
G.	Visiva potentia quiescit in notitia rei per visum.	Gloriatur in iis, quæ audita sunt.	Finis est alimenta à non alimentis discernere.	Finis saporis seu gustus est conservatio hominis per nutritionem.	Finis tactus est sensatio.
≐.	Differt visiva potentia ab alia; à natura ad differentias rerum percipiendas instituta.	De differentia auditus tam in animalibus, quam hominibus.	Differentia odoris, dulcis, amari, grati, molesti.	Differentia saporis, dulcis, amari, salsi, acuti.	Differentiæ tactus sunt, dura, mollia, aspera, lenia &c.
♡.	Concordant omnes visivæ potentiæ in objectorum perceptione.	De concordia auditus in scholis.	Concordia, quia omnes eodem modo afficiunt.	Concordia saporis in hominibus & discordantia.	Concordia & discordia in tactu.
☌.	Visivæ potentiæ contrariatur opacitas, tenebræ.	De contraria auditui surditate.	Odor, fœtor.	Contrarietas in sapore est inappetentia, insipidum.	Contrarietas circa dolorem & voluptatem.
α.	Causa visionis est retina cum humore crystallino.	De causis auditus, quæ sunt instrumenta auris, malleus, stapes, incus, tympanum.	Causa efficiens, calor externus, internus, ignis, rarefactio.	Causa saporis, permistio humidi & sicci per calorem.	Causa tactus est caro vel nervi.
⊙.	Medium visionis est aër, aqua, vitrum.	Medium auditus, aër, aqua.	Medium odoratus, aër & aqua.	Medium externum non est, sed internum.	Medium, instrumentum ad tactum perficiendum sunt nervi.
ω.	Finis visionis est, scire rem visam.	Finis auditus est cognoscere verum.	Finis est notitia differentiæ rerum in delectatione.	Finis per appetitum gustabilis est conservare vitam.	Finis est actionum integritas; sine tactu enim nihil fieri potest.
M.	Major vis est visus in nonnullis animalibus quàm in homine.	Major in nonnullis animalibus.	Major in vulture, cane, quam in hominibus.	Major appetitus in Simia, quam in homine.	Major tactus consistit in applicationis vehementia.
Æ.	Æqualis in iis qui similia organa habent.	Æqualis in æquali instrumentorum dispositione.	Æqualis in æquali organorum constitutione.	Æqualis in temperantia, in æqualitate succi & complexionis similis.	Æqualitas in mediocritate.
Min.	Minor in nonnullis.	Minor ob varia impedimenta.	Minor in nonnullis aut prorsus nullus.	Vomitus in infirmis.	Min. in leni seu levi attactu.

Hæc tabula innumeras tibi propositiones suggeret de sensibus agitari solitas; Quæ omnia iterum deduces per 18 Artis principia, ita ut nec numerus nec finis lit propositionum inde eruendarum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§. V.

De Naturæ sentientis interioribus sensibus.

Hactenus sensus externos recensuimus; sequuntur modò sensus interiores, qui rerum sensibilium species non solùm præsentes, sed & absentes percipiunt, causant, judicant, & diutius conservant. Suntque tres: Sensus Communis, Phantasia, & Memoria; quæ iterum immensam dabunt philosophandi materiam, si juxta principia Artis disponantur. Sicuti;

Quid sit *sensus communis*; an unus, vel multiplex; qualis, quomodo sit, ubi sit, &c.

De *Phantasia* quoque innumeræ propositiones fieri possunt: ut:

Per
- B. De utilitate phantasiæ, & quantum illa homini conferat; quid sit, quanta, qualis sit, ubi sit, &c.
- M. De extensione phantasiæ ad omnia, quæ in Mundo sunt.
- D. De conservatione specierum in potentia imaginativa.
- P. De mira energia phantasiæ, qua dissita etiam, ceù præsentia sibi imaginatur.
- S. De necessitate phantasiæ ad omnes scientias acquirendas.
- Vo. De motiva potentia phantasiæ, qua movet intellectum & voluntatem ad rerum propositarum acquisitionem.
- Vi. De viribus imaginationis; ubi de mirificis effectibus fœminarum prægnantium in signanda prole; hominum quorundam.
- Ve. De conformitate phantasiæ ad objecta extrinseca.
- G. De quiete & gaudio phantasiæ.

Per
- ⚌. De differentia phantasiarum.
- ♡. De unione specierum cum phantasia.
- ☍. De oppositione rerum sensibilium & insensibilium, quæ in phantasma non cadunt.
- α. De effectibus miris phantasiæ in mulis, in pica muliebri, quam Græci *κίτ]αν* vocant.
- ⊙. De mediis phantasiæ.
- ☋. De fine phantasiæ ad attingendum intellectuale objectum.
- M. Æ. Min. De majoritate phantasiæ in multis hominibus; de minoritate.

Pari pacto, de *Memoria* innumeras propositiones colligere poteris, procedendo juxta seriem nostrorum principiorum. *V. Gr.*

Per
- B. De utilitate & necessitate memoriæ, quàm Bona, M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. sit.
- M. De extensione memoriæ ad omnia, quæ vel audimus, vel legimus.
- D. De duratione memoriæ, qua omnia, quæ vel audimus, legimus, dicimus, conservantur veluti in gazophylacio quodam innumeris rerum speciebus referto.
- P. De mira potentia & efficacia memoriæ ad repræsentandas sibi res præteritas.
- S. De notionibus rerum sensibilium, quæ per memoriam fiunt.
- Vo. De insito nobis recordandi earum rerum nobis aliquando gratarum appetitu.
- Vi. De virtute memoriæ, quæ reminiscentia dicitur, quæ se habet ad memoriam, ut actus ad habitum.
- Ve. De conformitate rerum in memoria dispositarum, ad objecta sensibilia.
- G. Gaudium & quies intellectûs, memoria est.
- ⚌. De differentia & diversitate memoriæ in diversis hominibus.
- ♡. De unione rerum perceptarum in memorativa potentia.
- ☍. De oblivione, contraria memoriæ; oblivionis prodigiosa exempla.
- α. De causis & principiis memoriæ, sive de differenti complexione hominum.
- ⊙. De medio memoriæ, quod est organum ultimum in cerebro.
- ☋. De fine memoriæ, quæ est conservatio eorum, quæ vel legimus, vel didicimus.
- M. De iis, qui magna memoria præditi fuerunt.
- Æ. De similitudine memoriæ ad alias res.
- Min. De iis, qui exigua memoria fuerunt præditi.

Quæ omnia deduci quoque poterunt per novem prædicamenta, & deinde per Subjecta universalia. *V. Gr.*

△. An

△. An in DEO sit memoria.

☋. An in Angelis.

. An in animalibus sit memoria; quid sit, qualis, quanta, ubi, quomodo; quid instinctus, quid antipathia & sympathia.

His pariter examinatis procedes ad affectiones sensuum, quæ sunt somnus & vigilia; De quibus quæri potest: An somnus & vigilia sentientis animæ affectiones sint; utrum tum animæ tum corporis; utrum somnus & vigilia conveniant aliis præterquam animalibus. Est autem somnus cessatio naturalis sensus communis & primi, atque exteriorum omnium ad animantium quietem & salutem instituta. Quam definitionem quoque aliis multis modis variare poteris: uti per

B. Somnus est inhibitio communicationis spirituum animalium per obstructionem.

M. Est prohibitio extensionis spirituum animalium ad sensus externos, ob vapores exorientes in caput ascendentes, viam obstruentes.

Et sic de cæteris: De duratione, potentia, instinctu, appetitu, virtute, veritate, gloria, differentia, concordantia, contrarietate, causis, mediis, fine, &c. quæ omnia more solito examinata, totam exhaurient de doctrina somni philosophiam, *ὀνειροκριτικὴν* sive divinationis specierum per somnium, causas & principia aperient; ubi de somniis supernaturalibus, diabolicis, naturalibus, magnus campus disceptandi. Sed ne opus in immensum crescat, hîc calamum fistendum duxi.

§. VI.

De Naturæ sensitivæ affectibus & passionibus, sive de appetitivæ naturæ gradu.

Diximus hucusque de naturæ sensitivæ facultate apprehensiva, quæ tum externis tum internis potentiis earumque affectionibus objecta sensibilia attingit; Jam de facultate motiva & appetitiva nonnihil dicendum est; quarum quidem illa nihil aliud est, quam ea vis animæ, quæ motus animales tum externos tum internos in corpore ciet; hæc, qua animal sui conservandi causa inclinatur in suum bonum, quod sensus sequendum; vel averfetur malum, quod iidem fugiendum probaverint. Quæ quidem affectio seu *πάθος* omnibus animantibus communis est; Est autem hæc affectio duplex: *concupiscibilis* & *irascibilis*; illa ultrò in bonum & delectabile fertur, hæc per arduum & cum difficultate ad illud tendit. De quibus innumerabiles quæstiones moveri possunt juxta Artis nostræ præcepta. *V. Gr.*

B. De bonitate & malitia affectuum.
M. De extensione affectuum.
D. De duratione affectuum.
P. De potentia & mira affectuum efficacia.
S. De instinctu naturali affectuum in omnibus animantibus.
Vo. De appetitu irascibili & concupiscibili.
Vi. De viribus affectuum, passionum, seu perturbationum animi.
Ve. De veritate aut falsitate objectorum affectus alterantium.
G. De fine affectuum, & ad quid à natura ordinati sint.
⚌. De differentia affectuum.
♡. De concordantia affectuum.
☍. De contrariete affectuum, amoris, odii, gaudii, tristitiæ, sympathiæ & antipathiæ.
α. De causis affectuum, ex quo immediatè nascantur.
⊙. De intermediis affectibus inter extrema.
☋. De fine affectuum, scilicet prosecutione boni, & fuga mali.
M. De magnis perturbationibus animi in excessu amoris, odii, vindictæ, iræ.
Æ. Quibus assimilentur affectus & perturbationes.
Min. De minoritate affectuum.

Quæ & per Quæstiones examinata omnem de affectibus philosophiam exhauriunt. *V. Gr.*

An, quid, cur, quî, qualis, &c. quænam affectuum causa tam externa, quam interna; An gaudium sit dilatatio cordis; an contrà constrictio ejusdem tristitia; Hisce adnecti potest, de sensitivæ naturæ locomotiva facultate, qua animal vi animi totum aut ex parte movetur, sive de uno loco in alium progredi potest; ad quam tria semper sunt necessaria: Quod movet, quo movet, & quod movetur. Quod movet, est causa vel finalis vel efficiens; illa est objectum vel fugiendum vel sequendum; hæc movet & movetur; movet *jubendo* & *volendo*; movetur quia ad motum incitatur ab objecto appetibili. Quo movet, est instrumentum corporeum, vel internum per spiritum vitalem motum. De quo complures propositiones juxta principia nostra enascuntur; ut de B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. ⚌. ♡. ☍. α. ⊙. ☋. M. Æ. Min. locomotivæ facultatis; ubi de differentia motuum in voluntarios, naturales;

Universidad de Deusto
Biblioteca

uti respiratio, & inspiratio, quæ à pulmonibus originem ducunt. Sed hæc tantùm insinuasse sufficiat.

§. VII.

De essentia Rationalis animæ in quantum tum elementarem, tùm vegetantem, sentientemque naturam complicat.

Tanta de hoc argumento vel in primo intuitu philosophandi materia occurrit, ut non dicam paucis hisce foliis, sed nec magno volumine comprehendi possint. Verùm quoniam in Primo Libro nonnulla paradigmata de Animæ definitione & essentia dedimus, hîc tantùm de effectibus quædam indigitanda duximus.

Anima rationalis est substantia incorporea spiritualis, hominis conjuncta corpori, extra verò corpus sine organo corporeo intelligens: ex qua nascuntur innumeræ quæstiones de Anima. *V. Gr.*

De B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. De ⚌. ♡. ☌. α. ☉. ω. M. Æ. Min.

Anima:
- B. Est substantia *perfecta*, tametsi incompleta, in quantum est actus corporis.
- M. Est *extensa* in corpore, non localiter aut circumscriptivè, sed definitivè, & consequenter incorporea & spiritualis.
- D. Est *immortalis*, incorruptibilis, immutabilis, quia seipsam perficit, seipsam *movet*, etiam extra corpus, æterna attingit intellectu; quia quod mortale est, immortalia & æterna intelligere non potest.
- P. Est substantia *intellectivam* potentiam habens, quâ omnia fit.
- S. *Intelligit* indivisibiliter omnia, unde & intellectus potentialis dicitur.
- Vo. Habet *appetitum* in voluntate, quo movetur ad sectanda bona, fugienda mala.
- Vi. Habet *facultates*, intellectum, memoriam, voluntatem; tres animæ facultates, quibus omnia operatur.
- Ve. *Verum* à falsis discernit.
- G. *Quiescit* in summo bono.
- ⚌. *Differt* ab animabus brutorum, ut incorruptibile à corruptibili.
- ♡. *Concordat* cum iis, quoad moderatur sentientis animæ facultates.
- ☌. Nihil illi quoad se *contrarium*; cùm non habeat, à quo corrumpi possit.
- α. Est *principium* omnium actionum humanarum.
- ☉. Quo *mediante* omnia geruntur.
- ω. *Finis* universæ creaturæ corporeæ, & ad DEI visionem ordinata.
- M. Non est *major* in uno homine, quàm in altero, quoad substantiam.
- Æ. *Æquales* sunt substantialiter omnes animæ.
- Min. Sola differentia est in defectibus, qua una anima majoribus vel *minoribus* donis distinguatur.

Ex his iterum de *Intellectu* & *Voluntate* propositiones emanant; de intellectu agente, patiente; de noëtico, & dianoëtico, sive de intellectu per rationem dispositivo & discursivo. *Agens* intellectus ab omni sensibili re abstrahit, immixtibilis cum corporeis, impatibilis, incorruptibilis, species materiales abstrahit, purificat, & obstacula loci, temporis, figuræ, quantitatis, coloris aliaque accidentia non essentialia removet, atque ita illustriora & puriora phantasmata passibili offert intellectui, non secus ac lumen colores in tenebris positum aspectabiles illustrat.

Patiens intellectus, qui & materalis, passibilis & potentialis dicitur, quia omnium specierum intelligibilium imagines sive formas capere & apprehendere potest; nudus enim est, & instar tabulæ rasæ.

Noëticus intellectus res multas simplices disponit, quod fit partim componendo, partim dividendo, unde veritatis & falsitatis judicium consequitur; De quo verificatur illud; nihil est in intellectu, quod non prius fuit in sensu.

Dianoëticus ab uno in aliud discurrit, atque ex collatione rerum diversarum aliquid colligit, sitque ratiocinando. Ex his per applicationem nostrorum principiorum novam habebis differendi materiam. *V. Gr.*

- B. De *necessitate* & *utilitate* intellectus, sine quo homo non esset homo.
- M. De *extensione* intellectus ad omnia.
- D. De *duratione*, potentia, sapientia, voluntate, virtute, veritate, gloria.
- De ⚌. ♡. ☌. α. ☉. ω. M. Æ. Min. intellectus.
- De divisione intellectus; de abstractione intellectus à singularibus rebus in ordine ad universalium fabricam. De veritate & falsitate. De principiis, mediis, fine, intellectus &c.

Quod

Quod si ritè omnia expenderis, vel ad solum intellectum omnem Metaphysicam doctrinam revocare poteris.

§. VIII.

De Voluntate.

Voluntas est animæ intelligentis vis, qua ea, quæ ab intellectu apprehensa & judicata fuerint, homo vel eligit, vel aversatur; & uti intellectus circa verum, ita voluntas circa bonum versatur.

Differt autem rationalis appetitus ab appetitu sensitivo; quia hic circa delectabilia tantùm versatur; ille circa honesta quoque; hic necessarius, ille liber. Actiones ejus sunt, velle, nolle, consentire, dissentire, &c. quæ sunt actiones voluntatis, & sunt duplices: *elicitæ* & *imperatæ*. Imperata habet sub se locomotivam, in quam voluntas habet imperium despoticum; ad voluntatis enim jussa, videmus, audimus, gustamus, olfacimus, tangimus. In appetitum sensitivum non item; recalcitrat enim subinde, nonnunquam tamen rationis & honesti ductui subditur. In vegetantem verò & naturalem appetitum nil habet imperii voluntas; quia hi agunt secundum naturam, non ex arbitrio; quia homo non potest velle non vivere, vegetari, nutriri, augmentari. Quæ omnia per Regulas Artis quàm fusissimè deduci possunt, uti in præcedentibus factum est.

Verùm cùm de hisce fusè in aliis hujus Operis partibus & sectionibus egerimus, ad eas Lectorem remittimus, ubi & paradigmata dictorum juxta omnes Artis Regulas disposita reperiet.

§. IX.

De Homine, ut Medicè considerari potest.

Certum est homini ex infirmitatibus & morbis in integram sanitatem restituendo, universam naturam servire, quod per Artem hanc scitè demonstrabis.

Cùm enim homo constet ex elementari, vegetante & sentiente natura; primò, quidquid in elementari, minerali, metallorumque œconomia est, in usum medicinalem hominis assumi potest. Secundò, quidquid in universo vegetabilis naturæ ambitu, herbarum, plantarum, fruticum, arborum, fructuum, seminum est, eidem servire potest. Tertiò, quidquid in quadruplici animalium genere existit, hominis necessitatibus pariter, si quandoque in morbos inciderit, usui esse potest, & hoc per occultam quandam analogiam dictarum rerum ad singula hominis membra, uti in Arte Analogica fusè ostendimus, quam ut consulas tibi author sum; Quod enim in herbis sunt succus, lacrymæ, caro, radix, caudex, cortex, rami, folia, flos, fructus, semina; hoc in homine, membra singula tam externa quàm interna; deinde humores, spiritus, & inter 4 humores, sanguis, bilis atra, bilis flava, pituita, serum, sudor, lacrymæ, &c.

Ex quibus primò propositiones juxta præcedentem methodum formabis, quas denique per Quæstiones earumque species examinabis.

Verùm quoniam jam in Capite Quarto de Medicina nonnulla specimina dedimus, illuc Lectorem remittimus: Tabulas quoque de medicamentis juxta omnem Artis Combinationem dispositas in nostro Mundo Subterraneo inspicere poterit, ubi quæcunque huc usque dicta sunt, in ordinem redacta reperiet.

Porrò quæcunque de voluntate & actibus humanis dicta sunt aut dici possunt, ad hominem pertinent, in quantum Ethicè considerari potest, eique omnia illa, quæ in Capite de Ethicæ speciminibus recensita sunt, applicari poterunt; eademque applicari possunt ad hominem, in quantum Theologicè consideratur, hoc est, in quantum finis supernaturalis capax esse potest, per intellectum & voluntatem, & per Theologicas virtutes, Fidem, Spem, Charitatem.

CAPUT II.

De Tabula Pantosopha.

DE hac Tabula fusius locuti sumus in fine Secundi Libri. Dicimus hanc Pantosopham, eò quod quicquid rerum cognoscibilium est, sub ea contineatur; omni Literatorum generi oportuna, & Theologis, Philosophis, Mathematicis, Jurisconsultis, Ethicis, Concionatoribus, Rhetoribus, Poëtis, ingentem in omni rerum genere dicendi, scribendi, quæstionumque faciendarum ubertatem præstat; Quicquid enim in universa Artis nostræ amplitudine continetur, in hac bipartita Tabula combinatum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Usus Tabulæ hic est.

Cùm nulla quæstio proponi possit de quacunque tandem illa, materia sit, quæ in principiis nostris non contineatur; Diligenter primò attendendum est, ad quos terminos abstractos tum in perpendiculari Columna, tum in fronte, quæstionis termini revocentur; quos si repereris, tunc unum è latere, & alterum in fronte accipe, & angulus communis, sive utriusque termini concursus dabit locos omnes, ex quibus argumentum propositionis assumptæ ubertim deducere possis. Sit *V. Gr.* tractandum de *Magnitudine Bonitatis divinæ in genus humanum*; accipe Magnitudinem in latere, & Bonitatem in fronte Tabulæ, & angulus communis dabit materiam uberrimam; In hac enim magnitudo bonitatis elucet:

Primò. In Creatione Mundi, quem solius hominis causa condidit; Deinde describes eam magnitudinem ab harmonia, influxibus, virtutibus, proprietatibus, emolumentis Cœlorum.

Secundò. In Redemptione humani generis per Christum, ubi infinitam habebis dicendi materiam; præsertim si hanc per 18 Artis nostræ principia deduxeris. *V. Gr.*

Per
- B. De divinæ bonitatis communicatione ad extra, dum hominem induit.
- M. De magnitudine talis beneficii.
- D. De duratione talis communicationis in totam posteritatem.
- P. De potentia divina, quæ majus quid efficere non potuit.
- S. De sapientia DEI in hoc opere.
- Vo. De voluntate seu amore infinito, eum ad id incitante.
- Vi. De virtute DEI in hoc opere elucescente.
- Ve. De veritate mirificâ divinarum promissionum circa opus Redemptionis.
- G. De gloria inde tum DEO, tum hominibus resultante.

Deinde eadem per principia respectiva ampliabis. *V. Gr.*

Per
- ♍. De differenti statu hominum, justorum, & à DEO separatorum.
- ♡. De concordantia hominum per hoc beneficium facta; ubi de Ecclesiæ unitate à Christo instituta.
- ○●. De bonorum malorumque conditione.
- α. De causis inducentibus DEUM ad tale beneficium.
- ⊙. De mediis ad hunc finem necessariis.
- ω. De ultimo fine, quem DEUS intendit in tam excessivo beneficio.

Et sic de cæteris.

His deductis, procedes ad ☍. ostendendo Magnitudinem bonitatis divinæ in Angelorum ministerio, quo omnia in gratiam hominis administrant, dum Cœlis, elementis, regnis, urbibus, singulisque hominibus, proprii, tanta curâ & sollicitudine præsunt, ab omnibus malis occurrentibus defendunt. Quæ per Quæstiones examinata, & per 18 principia denuò deducta innumerabilem materiam suggerent ampliandorum argumentorum. Deinde ad particularia descendens, ad Solem, Lunam, stellasque cæteras; De elementorum mira in mistis constituendis efficacia; De virtutibus singulis rebus, inditis, divinaque in singulis B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. latente. Tandem ad hominis admirabilem compositionem, constitutionem, & fabricam excurres, & sic de cæteris in eadem area occurrentibus locis describendis procedes.

Eccè Lector, quanta vel in unica areola argumentorum messis. Hoc pacto in omnibus aliis ordine Columnarum areis tibi procedendum esse scias, & certus sis, hanc bipartitam Tabulam loco integræ bibliothecæ tibi esse posse, ad innumera instituto tuo argumenta comprobanda oportunæ. Nil amplius dico, Lector ex uno exemplo mentem meam facilè intelliget. De hac Tabula vide quoque, quæ in fine Secundi Libri diximus. Sequitur

TABULA PANTOSOPHA
Bipartita.

CAPUT

TABULA I. COMBINATORIA: Universam Artis & Cognoscibilium rerum epitomen exhibens; & in hac absolutorum cum absolutis principiis fit Combinatio.

Universidad de Deusto Biblioteca

	An. △	*Quid.*	*Cur.* ◎	*Quantum.* □	*Quomodo.*	*Quale.*	*Ubi.*	*Quando.*	*Quibuscum.*
	Bonitatis.	*Magnitudinis.*	*Durationis.*	*Potentiæ.*	*Sapientiæ.*	*Voluntatis.*	*Virtutis.*	*Veritatis.*	*Gloriæ.*
Bonitas.	Diffusio, largitio. Communicatio, infusio donorum. Influxus supernus tam DEI quàm Angelorum. Perfectio, essentia, vita, unitas rerum. Ens secundum totam latitudinem, necessarium. Substantia. omnes morales & politicæ virtutes.	In △ beneficiorum immensitas. In influxuum & illuminationum frequentia. In ◎. ⊙. D. ✱. influxuũ varietas. In operationum excellentia, quæ omnia complectitur. In ▤ statu, potestas cœlitus collata. In ♁ statu, bonitas status Monarchici. In moralibus, totalitas & integritas boni.	In △ immensitas, æternitas. In æviternitas. In electis gloria æterna. In ◎ □ constantia in influxibus, motibus, viribus. In & vis propagativa. In ▤ statu haud interrupta continuatio.	Bonum regimen hominibus necessarium. Ubi de bonitate & clementia Regum, Principum. quæ mala ex ejus defectu nascantur; ubi de triplici statu: Monarchico, Aristocratico, Democratico. Quæ pulchrè deduci possunt per subjecta universalia; ubi & de Ecclesiastico regimine, & de bonitate potentiæ Pontificis, Episcoporum, &c.	Scientia homini connaturalis, & scientia universalis hominem decet. De bonitate Artium tam liberaliũ, quam illiberalium. De necessitate scientiarum artiumque in statu tam Ecclesiastico, quam politico, privatoque. De scientia △ ⊙. De Astronomia, seu scientia corporum cœlestium. &c. per reliqua subjecta universalia procedendo, Quæstionesque examinando singula.	Appetitus bonus est, necessariusque animali. hinc omnia bonum appetunt. Liberalitas amoris. De appetitu boni in △ ◎ □ . De boni appetitu in statu Ecclesiastico & politico, sine quo consistere non possunt.	Virtus homini bona & necessaria. Virtus moralis in infidelibus bona & laudabilis est. De bonitate virtutis Dei. ◎ □ &c. De bonitate virtutis in statu Ecclesiastico & politico. de Principis bonitate. Virtutibus imbutus proximam DEI similitudinem exhibet.	Veritas & simplicitas optima est. Nihil veritate in Mundo melius est. Nil sine veritate consistere potest. Nemo sine veritate finem ultimum attingere potest. Veritas △ ◎ □ &c. quæ per Quæstiones, earumque regulas fusius deducenda.	Bonum quietis. Alterna quies mortalibus necessaria est. Bonum pacis. Delectatio & voluptas licita bona sunt; utpote sine quibus homo non operaretur. Quæ per subjecta universalia & Quæstiones deducenda sunt.
Magnitudo.	Elucet in Creatione Mundi. In opere Redemptionis, in varietate conditorum. In . ob Mundi gubernationem & præsidium. In luce ⊙. D. ✱. In virtutibus rerum. In mixtorum constitutione admiranda. In homine, similitudine DEI; In Politicis regiminis bonitas; In moralibus, bonitas fidei.	Continetur sub hoc Magnitudinis principio, quicquid pertinet ad extensionem, dimensionem quantitatis, & numerum, & implicat quantitatem tam extensivam, quàm intensivam, sive virtualem.	Longa vita optima, ob experientiam, quam homo longæ vitæ acquirit; attendenda est præcipuè in statu politico, Ecclesiastico, bonorumque Principum. Melius est durare multum quàm parum. Deducenda sunt hæc per subjecta universalia, ubi de æternitate Dei, æviternitate Angelorum & hominum; animalium, vegetabilium, inanimatorum duratione, quæ per Quæstiones amplianda.	Magnitudo potentiæ; uti divitiarum ubertas bona & mala esse potest. Vires corporis. Magna potestas bonorum Principum non debet facile mutari. Expedit aliquas potestates non esse perpetuas. Quæ omnia per subjecta universalia fusius deducenda, uti de magnitudine potentiæ divinæ, Angelorum, hominum, cæterarumque rerum.	Cognitio & scientia universalis. Nil dulcius, quàm omnia scire. Quantum boni adferat scientia omnium. Ubi de omniscientia DEI. Angelorum, hominum. Ubi & de instinctibus seu instinctiva cognitione quæ per Quæstiones ulterius examinanda.	Vehementia affectuum tam bonorum quàm malorum. Amor DEI quàm sit efficax. Appetitus motuum sensibilium utilis est, à natura homini & animalibus insitus. passionum utilitas. Zelus torquens ob peccata aliorum. Amor DEI erga omnia, isque in omnibus subjectis universalibus.	Magna & perfecta virtus. Qui peccat in ea, omnium reus fit. Cavendum à minimis etiam peccatis. Bonorum virtute præstantium multitudo in subjectis universalibus. Et contrà malorum multitudo. Magnitudo virtutis ex S. Scriptura Patrum demonstranda.	Communis omnibus veritas. Optima in Mundo veritas. Magnitudo veritatis in △. in S. Scriptura, traditionibus, Ecclesia, Articulis fidei. Veritas in Angelis, hominibus; In scientiis. Veritas naturæ in animalibus, plantis, mineralibus.	Integra & perfecta gloria quænam? gloria cœlestis. bona conscientia. De gloria △ & quibus mediis eam consequi possit. Gloria non consistit in dignitate, honore, divitiis, fama, sed in fruitione summi boni.
Duratio.	In △ influxus perennis bonorum, tam spiritualium, quàm temporalium. In assistentia & custodia perpetua in Mundi bonum. In Mundo ⊙. D. ✱. perennes virium emanationes. In ▤ duratio potestatis. In constans virtutum exercitium. In ♁ Optimè constitutum Regnum.	Contumax Magnitudo excellentiæ in scientia, literis, virtutibus, sanctitate. Posthuma fama monimentis historiarum comprehensa. De perpetuitate gloriæ Virorum illustrium ex omni antiquitate comprobanda. D. M. in △ ◎ □ per Quæstiones discutienda.	Ad Durationem revocantur, quæcunque pertinent ad tempus & continuationem, vel ad moram & dilationem.	Continuata potestas bona est. Omnia appetunt diuturnam sui permanentiam. Quæ per subjecta universalia & Quæstiones ulterius amplianda. Si in statu naturæ, vires & facultates rerum naturalium non durarent, mundum perire necesse foret.	Continuatum sapientiæ studium, & divinarum rerum meditatio. Memoriæ vis & excellentia. Historiæ, Libri. Experientiæ utilitas summa. Duratio Sapientum in statu Ecclesiastico & politico necessaria. Quæ per subjecta universalia deducenda.	Mora in amore contrahendo. Constantia amantium. Amor verus est perpetuus. Continuatio amoris in pia defunctorum commemoratione. Fatum. Fides servanda & promissis standum. Vota servanda, quibus homo DEO perpetuò consecratur. Repugnat hisce, levitas, inconstantia obstinatio, pertinacia.	Continuatum virtutis exercitium. Constans admonitio. Indiget exercitio virtus. Non differendum virtutis studium. pœnitentia non differenda. Fortitudo in adversis. Malorum omnium afflictionumque tolerantia. Constantia Martyrum. Contra repugnat desperatio, inconstantia, apostasia, relapsus, & similia.	Continuum veritatis studium. Religionis antiquitas; falsitatis & hæresis inconstantia. Leges sint perpetuæ, quantum fieri potest. Fidei divinæ certitudo. Ecclesia infallibilis. Contrà novitas in religione fugienda. Veritatis duratio in subjectis universalibus. per Quæstiones exponenda.	Continuatio quietis & pacis publicæ. Gloriæ Cœlestis perpetuitas. Continuatio talis honoris & famæ. Vis & splendor post mortem. Honor dignitatem renunciantium amore DEI. Gloria ex scientiis. Militari professione nascens. Gloria Sanctorum. Posteritatis commendatio.
Potentia.	Mundi productio; necessariarum rerum subsidium. Incarnatio Christi, Redemptionis opus. Justificatio peccatoris. In idealis potestas. Administratio Mundi. In ⊙. D. ✱. facultates in Mundo conservando. Essentiæ bonitas in omnibus. In Principe, influxus in subditorum animos.	Vis magnitudinis. Quantitas supplet defectum perfectionis. Effectus P. M. ex historiis. De potentia Exercituum, Regum. Strage hominum. De P. M. in △ ◎ □ &c. P. M. magna quævis conficit.	Continuatio & consuetudo vim habent maximam. Perseverantia in omnibus omnia vincit, superat, superior evadit. Æternitas DEI causa omnis potentiæ tam divinæ quàm humanæ. Æviternitas in Angelis. In hominibus constantia.	Pertinent ad potestatem omnia quæ potentiam sive naturalem sive civilem, regimenque & divitias respiciunt.	Magna fiunt industria hominum. Oculorum vis omnia Cœlorum arcana penetrans. Tubus Opticus. Sagacitas in Artibus & scientiis. Inventio rerum memorabilium. Vis eloquentiæ. Vis nominum & verborum. Vis sapientiæ in △ ◎ □ animalium, vegetabilium, mineralium, instinctiva cognitione, & viribus ad se conservandum mirificis.	Liberum hominis arbitrium. Fatum non tollit libertatem, DEI præscientia & prædestinatio non tollunt libertatem, neque gratiam Dei. Vis amoris, desiderii & orationis. Divinus amor omnia superat. Amoris unio & transformatio. Quanta operetur amor triplex, divinus, medius, sensualis.	Quanta sit vis Virtutis. boni soli sunt liberi. Sapiens seipso contentus. servitus peccati. Vis & imperium Religionis, quod est vinculum & nexus regiminis. Immunitas Religionis. In necessitatibus publicis Ecclesia subvenit. Vis & potestas pietatis. Sanctorum miracula. DEUS parcit malis propter bonos.	Veritas prævalet consuetudini & omnibus aliis. Vis verbi divini. Libertas veritatis. Veritatis amor non habet resistentiam. Veritatis vis in divini verbi prædicatoribus. Veritatis vis in conversione infidelium. Vis veritatis in Sacris literis. Ecclesiæ traditionibus. In DEO. Angelis, cæterisque subjectis universalibus.	Quantum possit gloriæ cupido. Appetitus gloriæ, omnia in Mundo ardua & difficilia vincit. Quantum Sancti pro gloria Dei laborarint. Quantum laborent cupidi famæ alicujus in scientia, artibus, professione militari, mercatura.
Sapientia.	In △ mirus rerum ordo & dispositio in Mundo. in eo administrando. In Principe Legislatio. Cognitio bonitatis in Subjectis Universalibus. In Politico, & Ecclesiastico Mundo. In beneficiis, quæ inde emanant.	Cognitio magnitudinis, quantum operetur in hominibus. Intentio mortalium versatur circa omnia ea, quæ magnitudinum excellentiam & perfectionem præ se ferunt. Cognitio quâ agnoscit quispiam suam magnitudinem, omnium magnorum causa est.	Cognitio durationis. Omnia operantur, ut in esse se conservent, & vitam prolongent feliciter. Intendunt enim omnia durationem sui. Hinc parentes se perpetuant in successione filiorum. Idem de animalibus & vegetabilibus dicendum.	Signa potestatis sunt tituli grandes; Officia honorifica; Insignia, splendor familiæ. Potentia in omnibus se manifestat. Sapientia regentibus necessaria est. Vigilantia superiorum in subditos. Exploratores. Nulla potestas regum sine sapientia consistere potest.	Ad Sapientiam spectat, quicquid pertinet ad Scientias, Artes, industriam, cognitiones naturales, acquisitas, & infusas.	Cognitio interiorum affectuum. Amoris, desiderii, orationis; tacita voluntas. Amor est intelligens & sapiens, in omnes artes & scientias se transformat. Latens Voluntas; secreti tenacitas in Principibus. Occultatio secretorum in omni statu bona est.	Cognitio sui ipsius. præsumptio est cognoscere virtutes & perfectiones proprias cum complacentia sui, ut plurimum nocet. Physiognomia, Metoposcopia, Chiromantia, Astrologia, & cæteræ divinatoriæ artes. Ornatus templorum. Virtutis exemplo aliis prælucere. publica professio fidei. Contra; jactantia vitanda.	Veritas debet manifestari. Datur cognitio veritatis. Vis veritatis in cognoscentibus eam. Veritati cognitæ nemo resistere potest. Veritate cognita omnia salva sunt. De S. Ve. in △ &c.	Gloria, gaudium, felicitas omnibus manifesta. Præsagia gloriæ, victoriæ, felicitatis, beatitudinis. Signa gloriæ patent in iis, qui literis, præclarè gestis & sanctitate inclyti sunt. Cognitio gloriæ parturit gaudium, quietem & felicitatem.
Voluntas.	Appetitus boni. Amor sui. Bonum appetitur ab omnibus. Amor incipit à seipso. Appetitus boni in Subjectis Universalibus. in Ecclesiastico & politico Mundo. Repugnantia hujus sunt, sibi nocere; uti omnes peccatores sibi nocent. Quæ per Quæstiones, earumque regulas fusè deduci possunt. Inordinatus sui amor, omnium malorum causa.	Appetitus dilatationis in rebus temporalibus, divitiis, honoribus, dignitate, fama. Appetitus libertatis, & pertingendi ad finem unicuique propositum. Appetitus ad aliquam sibi famam parandam per literas, rerum gestarum gloriam.	Velle sui conservationem, non hominis duntaxat, sed & omnibus animalibus, plantis, inanimatis ineste. Propagationis desiderium in omnibus dictis. Famæ post mortem cupido. Amor vitæ.	Ambitiosus appetitus dominandi. Cur tam anxiè quæratur dominatio. Ambitionis mala, ex historiis. Repugnat hisce, dignitates repudiare. Inviti sunt promovendi ad dignitates urgente necessitate. Magna pericula quæ ex nimia potentia imminent Regibus & Monarchis.	Desiderium sciendi omnibus insitum. Quanta pericula philosophandi gratia Veteres subierint. Amor sciendi omnia dura & aspera contemnit, in arduis perpetuò versatur. Comprobanda sunt ex variis illustrium virorum historiis.	Ad Voluntatem pertinet quicquid Voluptatem, appetitus sensitivos, amorem & passiones, perturbationesque respicit, omnia appetibilia, pulchra, deliciosa.	Amor Virtutis & perfectionis. Cur virtus amanda sit, & quanta inde bona emanent. Motiva ad virtutis amorem. Sine virtutis amore, DEUM amare impossibile est. Exemplis Virtutis amantium virorum firmanda.	Amor veritatis. Cor simplex & rectitudinis amans. Admonitiones in concionibus, exhortationibus grato animo suscipiendæ. Cur ametur veritas, & cur odium pariat. Amor exercitii actionum fidei. Legislationes.	Appetitus quietis, voluptatis, delectationis, honoris, laudis. Cur homo tam anxiè honorem & famam quærat? an in eo sit sita felicitas humana? Repugnat huic, melior contemptus omnium hujusmodi. Spes beatitudinis æternæ. Actiones ad ultimum finem factæ bonæ sunt & meritoriæ.
Virtus.	Virtuosa bonitas & communicatio. Ubi de Eleemosynis, cæterisque Charitatis officiis, à quibus non excipientur Religiosi. Ubi de Zelo animarum in fidei progressione elucescente. Beneficentia hominì convenientissima. Quæ omnia per subjecta universalia & Quæstiones fusiùs deducenda.	Magna vis magnitudinis. Quanta ex Geometria & Arithmetica miracula, quanta ex Mechanica resultent incredibilia. De facultatibus globi terreni, cœlestiumque corporum miris influxibus. DEUS omnia agit virtute magnitudinis suæ infinitæ.	Virtus ex constantia, fortitudine & magna bona quæ inde proveniunt. Non minor est virtus, quàm quærere parta tueri. Omnes virtutes tam morales quàm naturales exercitio debent conservari. Virtus quæ non durat, frustranea est.	Virtus regentium. Princeps legibus non est solutus. Pietas & clementia, liberalitas & munificentia, justitia cæteræque virtutes decent Regem. Rex, Sacerdos. Defectus regentium. Oppositæ vitia; difficilis in regimine Probitas.	Scientia juncta pietati & virtuti optima est. Scientia cum improbitate pessima, & nihil ad salutem confert, estque omnium miserrimus talis. Providentia futuri. Providentia in statu tam Ecclesiastico, quàm politico exercenda. Providentia in DEO. Angelis, animalibus, exemplis probanda.	Voluntas pro facto. Velle amare est ipsum amare. Bona Voluntas. Charitatis perfectio. Quanta sit Virtus Vo. in △ . Virtus appetitiva in animalibus.	Ad Veritatis principium revocantur omnia illa, quæ ad materiam Virtutum in genere tam moralium quàm naturalium pertinent; cujusmodi sunt facultates, vires, proprietates rerum.	Quanta sit veritatis efficacia. Veracitas est virtus laude dignissima. Quanta inde commoda emanent. Quanta in △ sit. Quam falsitas sit odiosa, duplicitas, perfidia, hæresis, schisma.	Virtus pacis & quietis. Delectationis, gaudii, illecebrarum. Quis sit verus & rectus gloriæ, honoris, & famæ usus. Virtus summa est, divitiarum, honorumque contemptus.
Veritas.	Quod sit verum beneficium? Resp. Inimicis benefacere. Verus amor proximi extensivus sui ad omnes mortales, amicos, inimicos. Repugnat huic amori: odium, inimicitiæ, injuria sub specie auxilii beneficium conferens. Quæ omnia per subjecta universalia & Quæstiones, earumque regulas in immensum deduci possunt.	Quænam sit vera magnitudo. Reges Mundi sunt servi; servi DEI sunt Reges. Ille verè est magnus, qui omnium visibilium rerum contemptor est. Ille maximus, qui amore DEI omnium humillimus est. Ve. M. in DEO. Angelis.	Ubi nulla fides, nulla veritas. Sine quâ nec Regnum, nec Rex, neque Respubl. ulla potest consistere aut conservari. Ubi est justitia, ibi Ve. D. ibi necessariò conservantur regna, scandala tolluntur, & pax inducitur. Ruina Regnorum aliud initium non habet, quàm veritatis deficientiam. DEI veritas in æternum permanet.	Quæ sit vera potestas, & verus Princeps. Regem oportet esse veracem in omnibus, dolosis machinationibus non deditum: non debet aliud habere in ore, aliud in corde. Commoda ex veritate potestatis in Principe. De Ve. P. in △. quâ nulli injuriam facit.	Quænam sit vera cognitio. Judicio optimo & vero omnia exequi Jurisprudentiæ. Legum constitutio ad salutem publicam proficuarum. Repugnant leges contrariæ bono communi. Ex æquo judicare merita & demerita. Veritas in △. Unde omnia participativè vera sunt.	Quæ sit vera Voluntas. Verus amor DEI, Cœlestiumque rerum, virtutis, perfectionis. Bona & honesta amicitia. Repugnat; amor mundanus, carnalis, fortunæ, gloriæ terrenæ, omniumque quæ apparenter tantùm plerumque falsa bona sunt. Veritas Vol. in DEO incarnato.	Quænam sit vera Virtus. Ex necessitate facere virtutem. Dicta debent concordare operibus. Fides operibus animata. Vera pietas, puritas & intentio in oratione. Veram virtutem non tollit infelicitas. Repugnant hisce; hypocrisis, falsa simulatio, falsum virtutis nomen. Hæreticorum apparens virtus. affectatio virtutis.	Ad Veritatem reducuntur omnia ea, quæ ad veracitatem, simplicitatem, leges & judicia pertinent, & quæ veritatem artium & scientiarum principiorumque evidentiam respiciunt.	Quæ sit vera pax, quies & delectatio. Vera beatitudo in quo consistat. Bona conscientia. Conscium esse recti. Amor DEI & unio. Repugnat; omnes delectationes terrenæ, sensuales illecebræ, & omnes rerum mundanarum vanitates; felicitas humana, falsa est, varia, periculosa.
Gloria.	Præmiũ bonitatis, & illi debitus honor. Delectatio ex bonitate. Remuneratio. Cur homines delectentur beneficiendo. Beneficentia excellens virtus est, & ideò honorem meretur. Quæ omnia per subjecta universalia & Quæstiones fusiùs deducenda. De beneficentia DEI, Angelorum in omnes. &c.	Immensitas DEI. Gloria Beatorum. Magnitudo gloriosa Justorum militantium. Ille magnus est, qui gloriosa pro DEI honore peragit.	Felicitas ex duratione, sine qua subsistere non potest. Antiquitas veneranda. Quies senectutis. Perseveranter in omnibus Dei gloriam quærere. Gloria Dei æterna. Angelorum æviterna.	Honor; exaltatio, sublimitas; celsitudo Principum, Bona fama, virtutumque luce sparsâ acquirunt. Principes & Reges, superioresque maximam famæ rationem habere debent. Quies & recollectio Principibus subinde necessaria est.	Scientiæ sublimant ob excellentiam & præmium Sapientibus constitutum. Contemplationis vis & præstantia. Artium præmia. Voluptas, delectatio, gaudiumque in veritatis inquisitione & inventione rerum. Voluptas oborta ex inventione veritatis, superat omnes mundi felicitates.	Voluptas interna amoris & præmium. Amanti omnia sunt facilia; ardua jucunda, amœna, delectabilia; & unde procedat hæc amoris vis. Amoris dolores, vigores, languores in amore tam divino, quàm sensitivo.	Virtutis remuneratio utilis & honesta. Virtus hostibus venerabilis. Festa sanctorum. præmium virtutis in Cœlis. Quies Virtutis post labores; quieta & solitaria virtus. Sapiens aulam fugit. Pax & voluptas virtutis. Leve & suave jugum Christi. Bona conscientiæ pax.	Victoria ex veritate. Splendor veritatis sacra eloquentia. Sacra psalmodia. Delectatio, gaudium, & voluptas ex veritate.	Ad Gloriam pertinent omnia illa, quæ perfectionem, quietem, delectationem, honorem respiciunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fol.	Bonitas.	Magnitudo.	Duratio.	Potentia.	Sapientia.

TABULA II. Qua absoluta Artis nostræ Principia cum respectivis combinantur.

	An. = *Differentiæ.*	*Quid.* ♡ *Concordantiæ.*	*Cur.* ⊶ *Contrarietatis & Oppositionis.*	*Quantum.* α. *Principii.*	*Quomodo.* ⊙ *Medii.*	*Quale.* ω. *Finis.*	*Ubi.* M. *Majoritatis.*	*Quando.* Æ. *Æqualitatis.*	*Quibuscum, De quo.* Min. *Minoritatis.*
Bonitas.	Bona rerum diversitas. Sine diversitate Mundus consistere non posset. Nullus status, sive Ecclesiasticus, sive Politicus, sine diversitate officiorum. Neque Angelicus Mundus sine ordinibus. Diversitas elucet in omnibus, juxta 9 Subjecta universalia. Vultuum in hominibus diversitas. Transmigratio, peregrinatio.	Utilitas & necessitas Unionis, Societatis, Communicationis, & homini conveniens. Plures simul beneficium conferentes. Conspiratio in benefactionem. Cooperatio in bonis. Missionarii, & Euangelicæ doctrinæ propagatores. Propagatio Gloriæ DEI & divini cultûs. Conspiratio rerum omnium, ad bonorum adeptionem.	Bona & utilis imò necessaria est contrarietas, & adversitas. Tota natura rerum consistere non posset sine contrariis. In morali disciplina nullus status nec Ecclesiasticus, neque politicus sine contrarietate stare potest. Unde vim vi repellere bonum est in omni gradu naturæ. Iterum bellorum necessitas in statu politico. Antipathia & sympathia in statu naturæ. In asceticis utilitas adversitatum.	Bonum est causare, producere, generare. Ex matrimonio legitimo prolis susceptio bona. Divina fœcunditas, bonitas, misericordia. Summa bonitas Dei omnia condita sunt, & ejusdem bonitatis participatione omnia quæ in Mundo sunt, operantur. Mundus Angelicus, fiderius, politicus. Huc spectant causæ & principia bonitatis. Causæ beneficii conferendi.	In omnibus rebus congruis mediis uti debemus. Media in omni actione humana sunt necessaria. Bonum est in medio extremorum. Media largitio, bonumq; malo mixtũ. Ejus est onus, cujus est commodum. In omnibus rebus inest aliquis defectus. Media quibus bonum obtinetur. Qui non potest esse beneficii collator, sit mediator.	Rerum extremitates bonæ sunt. Omnibus rebus positi sunt termini, neque fieri potest, ut actio sit sine termino. Desistitur à benefaciendo ob ingratitudinem recipientum, aut malam vitam, illegitimosque usus beneficiorum collatorum.	Bonitas Majoritatis in statu Ecclesiastico & politico. Numeri & magnitudinis: uti sunt vasti exercitus, populosæ urbes. Magnitudo divitiarum, redituum. Magnitudo locorum, regionum, provinciarum, urbium. M. B. Nimia largitio, prodigalitas mala. Largiuntur plus boni quàm mali. tantò major debet esse largitio, quantò major necessitas.	Optima in rebus æqualitas. Amor & unio similium. Amor fratrum, consanguineorum. Æ. B. Gratitudo & æqualis beneficii collatio. Repugnat ingratitudo. Mutua recompensatio in reciprocis beneficiis.	Omnes illi defectus boni sunt, qui perficiunt animam, etiamsi obsint corpori, uti mortificatio, abstinentia, jejunium, flagella, cilicia, humicubationes, humiliationes. Meditatio quatuor novissimorum.
Magnitudo.	Magna diffusio & divisio rerum. Magna diversitas boni. Quot sunt species bonorum, tot & malorum. Quot morbi, tot medicamenta. Quot homines, tot differentia sensa. Infinita numerorum figurarumq; diversitas. Diversitas elementorum & mixtorum. Cœlorum in influxibus varietas. Diversitas generum specierumque in	Societas bona est. Utilitas amicorum in bonum cooperantium. Omnibus confirmari in bonum. Magna & perfecta concordia, quanta bona conciliet. Nullum ens est, quod non concordet cum aliquo alio. Bonitas pacis, tranquillitatis, quietis, unionis. Omnium fidelium in unitate fidei, concordia & unitas Ecclesiæ.	In magnis delictis magna severitate opus est. Ubi de Justitia vindicativa, de pœnarum proportionatarum delictis dandarum legibus criminalibus agitur. Neglectus cultus externi in Regibus. Omne indecorum & turpe; Vitiosique habitus quantopere Majestati Regiæ contrarientur, & quantas regnis ruinas important.	Magna fœcunditas in quolibet naturæ gradu. Initium magni operis bonum. Initium à parvis magna subinde parturit vel bona, vel mala. Causæ magnitudinis cujuscunque. Uti: Militis fortitudo causa est gloriæ ejus & promotionis. Studium sapientiæ causa honoris collati. Initium sapientiæ timor Domini.	Multitudo instrumentorum, ministrorum in omni statu tam Ecclesiastico quàm politico necessaria est. Alimentorum copia, commeatus. Media quibus haberi potest magnitudo, excellentia, sunt virtutes, literæ, fortitudo militaris.	Maximus rerum omnium terminus est DEUS. Magnitudo intenti finis est ejus fruitio. Sunt quidam termini actionibus humanis præfixi, ultra quos homini sine peccato transire non licet.	Bona & mala potest esse celsitudo. M. M. Huc pertinent omnia, quæ excellunt quantitate, in universo naturæ corporeæ gradu: quæ subinde bona est, uti in iis, quæ naturæ jure debitam quantitatem habent; mala in monstrosa mole rerum.	Magna & perfecta & essentialis æqualitas in △ In ☍ quanta operetur. Æ. M. Omne quod æquivalet magnitudini. Æqualis magnitudo tam in Ecclesiastico, quàm politico statu.	Omnes defectus magni & excessivi mali sunt. Uti magna infirmitas. Enormia vitia. Magnus excessus vitiorum virtutibus oppositorum.
Duratio.	Perpetua distantia & separatio bona & mala. Varietas temporũ, ætatum, complexionũ. Sine duratione differentiæ omnia perirent, probandumq; est per Subjecta universalia. △ ☍ ◎ □ ☨ ☄ ♆ ⁝⁝⁝ In statu Politico, Ecclesiastico; = optima. Vita humana sine vicissitudine transigi non potest.	Societatis unio continua esse debet. Res naturales à toto avulsæ virtutem retinent pristinæ unionis. Matrimonium individuæ vitæ societas & perpetua. Ætas nubentium, quænam sit apta. In Legibus Societas lucrosa, quantum duret. Pax diuturna felicitatem præstat.	Continua severitas bona est in subditis superbis, obstinatis & seditiosis. Vindictæ amor in vivos & mortuos. DEI justitia vindicativa in peccatores. Peccatum originale. Æterna pœna improborum. Ira non placabilis execranda. Hostibus non fidendum. Series malorum & adversitatum. Dies infelices. Sera DEI vindicta. Malum serpens & lentè inficiens.	Æternitas, immutabilitas, providentia, concursus generalis DEI ad omnia. Prædestinatio. Eadem est actio Dei creantis, & rem creatam conservantis. Filiorum educatio. Causæ universales supplent defectum particularium. Huc spectant causæ moræ in consiliis capessendis.	Continuatio eorundem ministrorum. Filii parentum eruditionem sequantur. Moderata durant. Media quibus habetur conservatio rerum, in quocunque statu. Naturæ & moris media duratio, ut mors juvenis.	Intentionis finis est ipsa boni concupiti adeptio durabilis. Terminatio rerum omnium permanentium in suo esse. Omnes scientiæ habent suum determinatum esse & objectum, quo distinguantur ab aliis.	Stabilitas alti gradus ne ex eo cadat. Dies semper felices. Constans sanitas corporis. Per gradus dignitas obtinenda; per saltus obtenta periculosa est. M. D. Nimia duratio, uti vita longa ob infirmitates non optanda. Nimia potentiæ duratio subinde declinat in tyrannidẽ.	Constans & perpetua æqualitas. Sibi semper esse similem in omnibus five adversis, five prosperis. Æ. D. Huc spectant omnia, quæ habent æqualem durationem; & est in DEO, Angelis, beatis.	Malum insanabile tam in genere moris quàm naturæ consideratum. Semper malus præsumitur malus in eodem genere mali. Monstrorum genesis.
Potentia.	Vis & potestas differentiæ. Vis motuum sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrorsum. Mira vis & potestas diversitatis rerum, opinionum & dogmatum variorum. Diversitas jurisdictionum, dominiorum, subditorum.	Vis & potestas concordiæ, societatis, unionis. Vis unita fortior. Conversatio multum potest ad formandos mores. Cum probis probus eris, cum improbis pervertêris. Conversatio assimilativa. Concordia Rectorum. Consensus Ecclesiastici & politici status, quanta bona conferat.	Quantum possit vis & potestas contrarietatis in eruditione morum, quando temperata est. In probis & justis contrarietatis vis magna est ad DEO se conformandum, & ad merendum aptissima. Dissidia regentium, quanta mala adducant. Licitum, subinde injustis regibus contradicere.	DEI omnipotentia, vis & imperium, causæ in suos effectus. Legitima potestas in filios. Patria potestas summa. Parentes liberos non invitos addicant Religioni, vocatosque ad eam à Deo, non impediant. Huc spectant causæ & principia potestatis, dominii, principatus. A Deo omnis potestas. Causarum naturalium vis prodigiosa in productione rerum.	Vis & potestas instrumentorum, uti sunt ministri. Vis alimenti. Eucharistiæ vis & potentia in dignè recipientibus. Vis medii, per quod fit transitus. Vis & potestas instrumentalitatis in subjectis universalibus. Quibus mediis obtineatur potestas. Vicaria potestas optima. Media & limitata potentia optima.	Ultima sunt quandoque potentiora. In fine motus velocior. De desitione potentiæ, quæ sunt mors. depositio. renunciatio officiorum. Intentio bonorum superiorum & regentium, qualis debeat esse.	Vis majoritatis. vis Exercituum. Multitudini obruenti cedendum. Major numerus prævalet minori. M. P. Primatus S. Petri seu Ecclesiæ Romanæ. In Ecclesia vera non potest esse nisi unum caput. Potestas miraculorum in Ecclesia. Potestas suprema clavium in summo Pontifice.	Æqualitas valida. P. Æ. apparet in justitia reddente unicuique, quod suum est; & in justitia vindicativa, dum delictis pœnas ordinat proportionatas. Vis amicitiæ inter æquales. Sympathiæ efficacia.	Exigua subinde magnam vim habent & potentiam ad nocendũ & interimendum, uti parvi scorpionis & aranei ictus quoscunq; prosternit. Exigua veneni potio magnos effectus in fumentibus præstat. Unum etiam subinde multis prævalet & æquivalet, uti in theriaca extractiq; patet. pauci contra plures.
Sapientia sive Cognitio.	Quibus modis cognoscantur rerum differentiæ. Differentiam rerum scire, est sapientis. Differentiam statuum scire Principis est. Differentiam naturalium corporum, physici. Magna vis in herbis, verbis, lapidibus. Diversitatem facultatum in unoquoque scire, est philosophi consummati.	Quomodo cognoscatur unio & societas. Occulta societas. Exploratores furum. Matrimonia clandestina improbantur. Instinctiva cognitio ☄ ♆ ad se conservandum. De concordia animalium & plantarum. Plurium consultatio optima. Consilium unicuique optimum. Sympathia rerum.	S. ⊶. Reorum pœna publica. Præsagia mali futuri ex stellis, elementis, animalibus. Signa ventorum, tonitruorum, tempestatis, frigoris, Cometarum, motus terræ, sterilitatis, futuræ calamitatis in Regnis, provinciis, urbibus, earumque capitibus. Astrologia cæteræque divinatoriæ artes. Timor DEI & ejus judiciorum.	Scientia Dei, præsentia Dei magnum pietatis & virtutis incentivum. Deus vult ab homine cognosci, ideo condito. Unus Deus causa rerum omnium. Quæ de Deo sciri & dici possunt. Scire rerum causas optimum est. Difficilis rerum intima cognitio. Philosophiæ naturalis studium.	Consilium de medio adhibendo. Electio mediorum. Media quibus habetur cognitio, sunt imagines, libri, monumenta, antiquitates, historiæ. Fide mediante cognoscitur DEUS, ejusque mysteria.	Nosse rerum fines & terminos sapientis est. Mortis meditatio, & 4 novissimorum. Legitimus scientiæ finis est, DEUM cognoscere, ei servire, & eo tandem frui. Deinde publicum bonum & commune emolumentum.	Nosse rerum eminentiam & excellentiam. Præsagia felicitatis, ex physiognomia. Scire distinguere unius majoritatem ab alterius. M. S. Major cæteris excellens cognitio, Prophetia. Divinationũ omnia genera licita. Illicitæ verò divinationes execrandæ. Alienis non se immiscere negotiis.	Cognoscitur æqualitas per medium ab extremis æquidistans. Scientia proportionum, æqualitatum, æquiponderantium. Motus perpetui. Natura non amat æqualitatem; in hac enim non datur actio & passio.	Cognitio propriorum defectuum tam in genere naturæ, quàm moris necessaria est ad procuranda remedia. Confessio sacramentalis, publica pœnitentia. Infamesnotę sceleratis inustę. Verecundia est agnitio alicujus defectus, de quo accusatur.
Voluntas.	Appetitus diversitatis & novitatis. Cur homines tantoperè delectentur novis. Diversus amor & appetitus. Naturalium inclinationum diversitas. Bona sectanda, mala coërcenda. Mutatio voluntatis bona & mala. In illicitis fides non est servanda. Inconstantia rerum, variis casibus expositarum.	Cur homines utplurimum ament societatem & conversationem. Ubi innumera de amicitia. Sapiens amico carere non potest. Concordia voluntatum, de iis, quæ publicis fiunt suffragiis. Vota publica. Mutuus in nuptiis consensus.	Sancti desiderant adversis à DEO exerceri. Adversa ab aliis non sunt desideranda, sed si venerint, toleranda patienter. Fuga adversi, mala esse potest & bona. Huc respiciunt omnia, quæ libertati sunt contraria, ut necessitas, & amoris inhonesti remedia.	Amor Dei erga homines, naturalis, supernaturalis. Deus super omnia à creaturis amandus & colendus. Amor patriæ. Parentum in filios. Matris affectus in prolem. Repugnat; nimius affectus parentum in liberos magnorum malorum causa est. Causæ amoris; sympathia, pulchritudo, similitudo, charitas à solo Deo.	Appetitus mediorum. Omnia quærunt media in ordine ad finem. Media quibus accenditur voluntas, sunt amor, blanditiæ, beneficia. Philtrum amatorium, osculum, munerum collatio.	Optare mortem amore Christi, bonum. Eandem optare, ad vitandam doloris vitæque acerbitatem, ob senectutis incommodum, aliasque calamitates, malum; sibi verò ipsi illam inferre, pessimum est. Ultimæ defunctorum voluntates, desideria limitata sunt, & finitus appetitus.	Appetitus amplitudinis & incrementi, bonus & malus. Æmulatio, Avaritia & ambitio insatiabilis, misera & detestanda. Usura rapax, nimia rerũ cupiditas. M. Vo. Circa quæ debet esse major affectus; Favor principum. Zelus nimius nocivus. passiones animi. nimius amor minimorum.	Appetitus æqualitatis, & centri est omne id, quod ex infita sibi à Natura facultate, omni gravi inexistente, medium sive centrum petit. Appetitus animalium, vegetabilium, mineralium ad loca eorum naturæ proportionata non enim omnis fert omnia tellus.	Appetere humilia ex amore DEI & assimilatione operum Christi. Virtus humilitatis & abnunciationis. Qui cedit juri suo.
Virtus.	Secessus religiosus virtutibus comparandis aptus. Separatio à conversatione malorum, bona. Antipathiæ rerum. Virtutum naturalium rebus insitarum varietas. Virtutum in △ ☍ ◎ □ ☨ ☄ ♆ ☗ varietas. Officiorum facultatumque in mundo Politico & Ecclesiastico diversitas, necessaria est.	Conversatio docta & erudita quantum erudiat pietati junctа. Amicitia debet esse virtutis & pietatis legibus astricta. Amicorum causâ non peccandum. Mala & vitiosa societas quanta mala adducat. Virtus concordiæ in Subjectis Universalibus. Virtutum nexus. Ecclesiæ unitas. Religionum institutа. Bonorum congregatio.	Virtus in necessitate probatur. DEUS suos adversis tentat, ut exerceantur & perficiantur. Adversitas bona est, quia humiliat & hominem cum DEO conjungit. Huc spectant, quæ virtuti sunt contraria, uti tentatio dæmonum, invidia, rebelles carnis passiones.	Dei perfectio & sanctitas. Principes subditis; parentes filiis, singuli singulis tenentur virtutis exemplo prælucere. Bona filiorum educatio. Causæ naturales conferentes ad virtutem. Bona inclinatio naturalis initium bonorum. Virtus supernaturalis à solo Deo.	Medium, quo utimur, debet esse justum & legitimum. Ministri publici probi esse debent. Non sunt facienda mala, ut inde proveniant bona. Virtus mediocritatis in Ethicis. Simonia illegitimum medium ad bona Ecclesiastica. Media quibus virtus acquiritur, sunt pia lectio, meditatio, imitatio, spiritualium rerum collatio, admonitio, castigatio vitiorum.	Perfectio in fine & in extremitate consistit. Virtus in senectute. Morientium pietas & pia legata. Intentio virtutis est perfectionem animæ acquirere, & tandem DEO frui. Exemplo prælucere proximo. Ædificatio publica.	Perfectio quæ habetur in altiori statu. Justitia Regibus cum primis necessaria est. Vitiosa majoritas justitiæ oppositа. M. Vi. Majori semper perfectione pollent illi, qui circa divina, quàm qui circa humana versantur. Perfectio Conciliorũ Euangelicorum. Virtutis perfectio. Virtus semper ad meliora nititur.	Virtus mediocritatis, uti Justitiæ, Temperantiæ, Liberalitatis. Excessus omnis perniciosus & vitiosus. Æ. Vi. In quibus est æqualis virtus; uti temperantia in communi Religiosorum virtus. In omnibus cooperantibus æqualiter ad bonum commune.	Virtus est in privatione, uti humilitas, abrenunciatio. Tonsura votiva. Humilitas Christianæ perfectionis fundamentum.
Veritas.	Veritas distinctionis & divisionis. Diversitas legum, statutorum, decretorum, pro diversitate populorum. Diversi ritus tam sacri, quàm profani, juxta diversas nationes. Legum mutatio subinde utilis & necessaria. Tot sunt varietates rerum, quot entia in Mundo.	Vera concordia est duorum vel plurium, virtutis vel pacis. boni publici, aut sui in amore conjunctio. Repugnant, proditio & perfidia. Insidiosa societas execranda. In omnibus congruens sibi veritas. Sacræ Scripturæ concordia. Veritas fidei in Ecclesia. Veritas legum in jure Civili. Perturbationum rectæ rationi subjugatio.	Vera contrarietas est, quæ est contra naturalem appetitum alicui adveniens. Omne voluntati contrarium. Falsa contrarietas & superstitio, scrupulorum infestatio. Conscientia erronea. Huc spectant quæcunque veritati adversantur: uti hæresis & infidelitas. Corruptores sacræ scripturæ, sicut Hæretici, infideles, Schismatici, & quicunq; à corpore Ecclesiæ sejuncti sunt. Generatio monstrorum.	Vera rerum causa DEUS est in genere. Veritas causarum naturalium. Omnes causæ quæ veritatem principiandi habent. Origo veritatis. Datur certa quædam in omnibus regula ad operandum. Ideæ divinæ, species innatæ. Lex divina. Lex naturæ. Lex humana.	Quænam sint vera & legitima media in ordine ad finem obtinendum. Media, quibus acquiritur veritas, sunt verum, verax, veracitas. Ad veritatem supernaturalem media sunt, Ecclesiæ Doctores, Concionatores. quibus assentiendum est.	DEUS est verum, & ultimum summumque hominis bonum. Veritas in morientibus. Legislatorum intentio. Cur tot leges politico Mundo ordinatæ. Ad legem æternam omnes leges, humanæ & divinæ ordinantur tanquam ad finem.	In quo consistat vera excellentia. Majoris honoris DEI promovendi studium. M. Ve. Quibus major fides est abhibenda. Quæ probantur per juramentum præstitum. Rerum naturalium effectus, vires proprietates. Testibus juratis in rebus magnis.	Vera æqualitas est inter fratres, amicos, uxorem & maritum. Vera æqualitas quoad naturam individuis specierum, & speciebus generum est.	Vera minoritas est ingentis damni infamiæque receptio. Quæ jure non fiunt, pro infectis habentur.
Gloria.	Quietis, gaudiorum, delectationumque varietas. Securitas & delectatio solitudinis. Quies à separatione mundani tumultus. Diversa diversis præmia. Varia pro varietate & diversitate meritorum præmia distribuenda. Diversitas gloriæ beatorum.	Delectatio ex societate. Grata rei amatæ præsentia; torquet absentia. Festivitas nuptialis. Contra; Luctus in funeribus Ducum & Principum, amicorum. Honor & concordia ex societate. Noxia vel damnosa societas. Onera matrimonii. Publica privatis præferenda. Simul vivere, gaudere, convivari.	Quantum ex adversis commodum, præmium, gloria. Oppositа magis eluceſcunt. Gratior post dura voluptas. Salus ab inimicis. Ex malo bonum elicere. Fructus ex passione Christi. Fructus laboris; præmium laborum in Cœlo. Militum stipendia, spolia, vota. Militia præmiis & honoribus digna. Huc spectant omnia gloriæ & quieti contraria.	Cultus & gloria DEI in omnibus quærendus. Sacrificia, templorum ædificatio, consecratio, primitiæ. Repugnat hisce; idololatria, blasphemia, vanũ juramentum, sacrilegium, impietas, atheismus. Parentibus honor deferendus, alimenta subministranda. Rectoribus in omni statu tam Ecclesiastico, quàm politico honor, reverentia & obedientia uti & omnibus benefactoribus præstanda.	Illustre medium, DEI servitium. Honor Ministris publicis deferendus. Media quibus salus acquiritur, sunt septem Sacramenta. Unio cum DEO. Cultus Sanctorum. B. Virginis patrocinium. Vita contemplativa activæ juncta.	Quies in fine est delectatio. Senectuti honor impensus. Mors justis gaudio plena. Honor & cura sepulturæ, splendor eorum in urbibus, templis, pretiosa cum mortuis condita, convivium funebre, & oratio encomiastica. Finem imponunt gloriæ mors, peccatum aut scandalum magnum.	Gloria ex majoritate. Deliciæ & voluptates Principum, Regum. M. G. Nimia & desidiosa quies. Nimia delectatio & voluptas. Nimius luxus in conviviis, vestibus, ædificiis; nimia lætitia; nimius honor & splendor perniciosa sunt.	Honor ex æqualitate. In æqualitate quiescunt omnia. Æ. Ve. Vera & una Religio.	Ex alienis malis proficere. Alienis instrui periculis. Ex humilitate splendor gloriæ, exaltatio. Repugnat gloriatio ex malo seu peccato. Mulcta reorum in pios & publicos usus conversa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fol. 4

Bonitas.

Magnitudo.

Duratio.

Potentia.

Sapientia sive Cognitio.

Voluntas.

CAPUT III.

De Mathematicis.

VTi nulla inter humanas scientias in tot partes dividitur, sicuti Mathesis; ita nulla quoque ad innumerabilium rerum inventionem, Arte Combinatoria obtinendam aptior est; sed diverso à cæteris modo, ratione & methodo. Et quamvis non omnia nostra principia Mathesi, quæ circa quantitatem rerum tantùm occupatur, præcisè applicari possunt, uti sunt moralia; possunt tamen ad eadem per certam quandam analogiam omnia eo modo revocari, ut sufficientissimam de quocunque argumento materiam præbeant.

Primò itaque ostendemus, quomodo Mathesis ad Artis nostræ principia reduci possit; deinde quoque, quomodo omnia quæ in Mathesi considerantur, principiis applicari possint, ad discursum de singulis formandum. *V. Gr.*

B. Ad *Bonitatem* in Mathematicis revocantur omnes figuræ, quantitates, qualitates, uti lux, color, sine quibus homo quidquam rectè concipere non potest; Lucem enim videmus sub forma linearum in orbem diffusarum; Superficies omnis generis triangulorum, quadratorum, circulorum, pentagonorum, in quantum colore affectæ, & per ea corporum coloratorum superficiem intuemur. Quæ omnia bona sunt, utpote sine quibus substantia rei ex se invisibilis spectari non posset.

M. Ad *Magnitudinem* revocantur omnes tam continuæ, quàm discretæ rerum quantitates, in quantum suis superficiebus terminantur; & sine hisce nihil in natura rerum cognosci potest; Cùm nihil, teste philosopho, sit in intellectu, quod non priùs fuerit in sensu. Hinc visus colores in superficiebus elucescentes dijudicat; hinc auditus haurit sonorum, vocumque discrimen, quæ ex corporum quantorum collisione emanant; hinc ex coloribus in herbis, de quantitate humiditatis, siccitatis, caliditatis, frigiditatis sub iis latente judicat olfactus & gustus. Tactus denique sine corpore quanto percipi non potest; totus ergo circa quantitatem occupatur.

D. Ad *Durationem* revocatur omne quod tempori subest: hora, dies, septimana, mensis, annus, sæculum &c. Cùm nihil sine tempore durare & in suo esse conservari possit. Ad hanc itaque omnes istæ disciplinæ, quæ temporum essentiam exponunt, mensurant, ordinant, disponunt, reducuntur: uti Astronomia, Computus Ecclesiasticus, Chronographia, & similia.

P. Ad *Potentiam* revocantur omnia ista, quæ Euclides l. 7. 8. 9. de potentiis, sive de lineis ad aliquam figuram constituendam aptis subtili ratiocinio exponit; veluti in omni triangulo rectangulo, isoscele, latus subtendens angulum rectum, in potentia est duplum, ad unum è duobus rectum ambientibus. Et ratio est, quia tale quadratum est æquale duobus reliquis, quæ rectum angulum ambiunt, quadratis, & huc revocantur potestates Algebraicæ, & potentia seu vis moventium ad datum pondus in staticis.

S. Ad *Sapientiam* revocantur in Mathematicis principia; Definitiones, Axiomata, Postulata seu petitiones; reductio ad impossibile, & similes modi, quibus infallibili consequentiarum serie per Resolutionem & Compositionem suas propositiones demonstrant.

Vo. Ad *Voluntatem* revocantur omnia ea, quæ & admiratione & mirifica voluptate omnes eos, qui similes ingenii delicias, ob infinitam inventionum varietatem experti sunt, afficiunt.

Vi. Ad *Virtutem* revocantur omnes illæ Mathematicæ facultates, quæ ingentem machinarum vim demonstrant uti Astronomica instrumenta, tubi Optici, Staticæ & Thaumaturgicæ machinæ, nullo non tempore ab omnibus in admiratione habitæ.

Ve. Ad *Veritatem* revocantur omnes illæ admirandæ veritates, quæ ex Trigonometria, Conicis sectionibus, Cyclometria, similibusque quotidiè magno Reip. emolumento eruuntur.

G. Ad *Gloriam* revocantur omnia illa Matheseos gloriosa studia, quibus æternam nominis famam sibi pepererunt tum novi, tum veteres Mathematici.

Universidad de Deusto
Biblioteca

⚌. Ad *Differentiam* revocantur omnia illa, quæ ad differentiam figurarum, superficierum, corporum, spectant.

♡. Ad *Concordantiam* revocantur omnes epharmoses sive transmutationes unius figuræ in aliam, & omnium in unam.

⚯. Ad *Contrarietatem* revocantur omnia illa, quæ circa æqualitatem & inæqualitatem, magnitudinem & parvitatem, curvum & rectum, demonstrabile, & indemonstrabile occupantur, uti quadratura circuli, duplicatio cubi, & similia hisce inventa.

α. Ad *Principium* revocantur principia Arithmeticæ, Geometriæ, Musicæ, Astronomiæ, Opticæ, Staticæ, eorumque causæ, modi, rationes.

⊙. Ad *Medium* revocantur omnes æqualitates, æquationes, verbo, omnia quæ per subtractionem & additionem, multiplicationem & divisionem in iis expediuntur; in his enim omnibus medium inquiritur; deinde omnia instrumenta Mathematica, Geometrica, Astronomica, Musica, Optica, Statica &c. quæ sunt media ad veritatem inveniendam.

ω. Ad *Finem* revocantur omnia, quæ latenti veritati indagandæ serviunt; hic enim unicus Matheseos finis est.

M. Ad hanc revocantur omnia, quæ ad majoritatem corporum cœlestium, elementarium, aliorumque metiendorum pertinent, ubi de magnitudine motuum Cœlestium.

Æ. Ad hanc revocantur, quæ similitudinem vel dissimilitudinem, æqualitatem vel inæqualitatem, uti triangulorum æquiangulorum, superficierumque proportiones assignant, ut; Unam figuram alteri cuicunque æqualem dare; Inæqualitatem ad æqualitatem reducere, & his similia, quibus plena est Geometria.

Min. Ad hanc revocantur omnes minoritates corporis; extractiones radicum, tam cubicæ, quàm quadratæ. In Geometria data figura quacunque eam in quacunque data proportione minorem reddere; Omnes denique diminutiones figurarum qualiumcunque huc revocantur; uti sunt, imaginum per optica instrumenta in minorem vel majorem proportionem reductio, mapparum geographicarum confectio, & similia, de quibus practica tractat Mathesis.

Subjecta quoque Universalia sibi applicat Mathematica.

△ De DEO multa ostendit sub analogia quadam figurarum geometricarum; Essentiam enim DEI unà cum attributis pulchrè explicat per circuli mirabiles proprietates; Sacrosanctam Triadem per △ æquilaterum, & his similibus, de quibus consule Cardinalem Cusanum in libro de docta Ignorantia, & in libro de Geometricis figuris.

Angelicum: uti ostendit Scotus per 34. l. 1. elementorum Euclidis, demonstrando per dictum Theorema, quomodo Angelus simul totus in Cœlo & Terra esse possit.

Argumentum de *Cœlo* totum sibi vendicat Mathematicus Astronomus.

Hydraulica *Elementorum* naturam & proprietatem demonstrat.

In *Corpore humano* membrorum omnium ad invicem proportiones, magnitudines juxta geometricas leges Mathematicus explicat, de quibus vide Alberti Dureri Geometriam.

Animalium motum, incessum, voces, avium volatus per machinas mirificas exhibet Mathematicus.

Plantarum naturam & proprietates per figuras iis à natura insitas, & per artificia statica explanat Mathematicus, incrementi quotidiani excessum explorat.

Mineralium sedes & loca explorat, in varias figuras crystalla cæterosque lapides pretiosos ad innumeros usus expolit.

In *Instrumentalitatum* denique subjecto totus est Mathematicus.

Habes hîc Lector brevem quidem eorum, quæ juxta Artis nostræ regulas in Mathematicis explorari possunt, epitomen. Verùm cùm unumquodque hîc adductorum argumentorum innumeras propositiones contineat, ea consultò Mathesi nostræ reservavimus, ubi quæcunque de hisce mirificis disciplinis desiderari possunt, pulchro artificio exhibita suo tempore, si DEUS vitam dederit, reperies.

§. I.

§. I.

Quomodo Mathesis ad Artis nostræ principia reduci possit; deinde quoque, quomodo omnia quæ in Mathesi considerantur, principiis applicari possint, ad discursum de singulis formandum.

Per
- B. De *bonitate*, perfectione, necessitate, utilitate Matheseos. De diffusione & communicatione Matheseos ad omnes humanarum actionum usus; quæ inductione possunt probari ex Arithmetica, Geometria, Musica, Astronomia, Optica, Mechanica, quæ sibi invicem ita subordinantur, ut omnes suas operationes vel ab Arithmetica, vel Geometria mutuentur.
- M. Probabis *magnitudinem* operum prorsus admirandorum à Mathematicis vel exhibitorum, vel in hunc usque diem exhiberi solitorum.
- D. Operum *durabilem* permanentiam.
- P. De vi & *potestate* admiranda machinarum Mathematicarum.
- S. De mirandis *inventionibus* rerum à Mathematicis detectarum.
- Vo. De *delectatione*, qua summi quivis Principes in Mathematicis versantur.
- Vi. De *viribus* maximis, queis in humani generis negotiatione Mathesis sese exerit.
- Ve. De *veritate* Mathematica infallibili.
- G. De *gloria*, quam acquirunt hujusmodi inventionibus dediti sagaces Mathematici.
- ⚌. De *differentibus* scientiis Mathematicis, ubi universa Matheseos divisio adducitur, quam Secundo hujus Operis Libro exhibuimus.
- ♡. De *concordantia* principiorum Mathematicorum.
- ⚯. De *oppositionibus* in Mathematicis, æquali, inæquali.
- α. De *causis* & principiis Mathematicis.
- ⊙. De *mediis* ad eam acquirendam necessariis.
- ω. De *fine* Matheseos.
- M. Æ. De *majoritate*, æqualitate, minoritate objectorum in Mathesi occurrentium.
- Min.

Habes hîc Lector generalem quandam Matheseos ejusque utilitatis descriptionem, per 18 Artis nostræ principia dispositam. Si porrò in particulari unamquamque ex dictis describere libuerit, facies id sine difficultate eo modo, qui sequitur.

B.	De *bonitate* diffusione & communicatione	
M.	De *magnitudine* seu quantitate, qua sese extendit ad omnia, quæ in mundo sunt.	Arithmeticæ.
D.	De *duratione* & firmitate constantiaque irrefragabili.	
P.	De *potentia* & miris effectibus.	Geometriæ.
S.	De certitudine & evidentia *demonstrationum*.	
Vo.	De *delectatione* & gustu quo afficiunt suos sectatores.	Musicæ.
Vi.	De *viribus* & energia quibus pollent.	
Ve.	De *infallibili* demonstrandi methodo.	Astronomiæ.
G.	De *gaudio* & gloria, qua afficiuntur cultores.	
⚌	De *differentia* objectorum.	
♡	De *concordantia* in iisdem principiis.	Gnomonicæ.
⚯	De *oppositione* terminorum, de compositione & resolutione.	
α	De *causis* & principiis, ex quibus sua demonstrat Scientia; uti Axiomatis.	Opticæ.
⊙	De *mediis* ad demonstrandum assumptis.	Catoptricæ.
ω	De *fine* scientiarum Mathematicarum.	
M.	De *majoritate*, qua una alteram dignitate, utilitate, necessitate superat.	Mechanicæ.
Æ.	De simili & dissimili, de proportione & disproportione, pari, impari.	
Min.	De minoritate scientiarum; uti illiberales, mechanicæ, quæ sua principia deducunt ex Mathematica.	Staticæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§. II.

De modo demonstrandi in Mathematica, qui est per Resolutionem & Compositionem.

Quamvis in Secundo Libro, Parte Tertia de Arte Analytica & Synthetica nonnulla ex Mathematicis de puncto & linea paradigmata tradiderimus; ne tamen nihil in hoc capite dixisse videamur, nonnulla quoque de linearum affectionibus paradigmata adducenda ratus sum, ut modum in Mathematicis procedendi Lector luculentius videat.

De Angulo.

Ex Geometria Francisci Patricii.

Quoniam ab uno puncto possunt duci duæ lineæ rectæ perpendiculares ad invicem, illæ necessariò conficient angulum rectum.

Demonstratur. Quia si angulus rectus non esset, neque esset medius, neque à perpendiculari comprehensus.

Sed est comprehensus. Ergo angulus rectus erit.

Quando ergo medius & comprehensus à perpendiculari erit rectus, is nunquam situm suum mutabit.

Demonstratur. Si enim mutaret situm, non foret rectus, neque à perpendiculari comprehensus. Sed est. Ergo.

Et quia rectus angulus situm suum non mutat; ergo neque major neque minor erit.

Demonstratur. Si enim major aut minor foret, situm utique variaret.

Sed hoc est contra præcedentem. Ergo.

Si ergo neque major neque minor est, semper erit aqualis.

Demonstratur. Si enim non esset sibi ipsi æqualis, esset vel major, vel minor.

Sed per præcedentem constat minorem aut majorem esse non posse. Ergo.

Si angulus rectus est sibi ipsi æqualis; ergo omnes anguli recti inter se æquales erunt.

Demonstratur. Quia si omnes non essent inter se æquales, neque ipse foret sibi ipsi æqualis.

Quod est contra præcedentem. Ergo.

Si ergo omnes anguli recti inter se sunt æquales; ergo angulus, qui recto non est æqualis, angulus rectus esse non potest.

Demonstratur. Quia si foret angulo recto æqualis, esset & ipse rectus.

Sed ex præcedenti constat, rectum non esse. Ergo.

Si ergo omnis angulus recto non æqualis, rectus non est; eo vel minor, vel major erit.

Demonstratur. Quia si major aut minor angulo recto non esset, esset æqualis; quod est contra præcedentem. Major ergò vel minor recto est.

Si angulus non rectus est major aut minor recto, neque is à perpendiculari comprehendetur.

Demonstratur. Si enim à duabus sibi perpendicularibus comprehenderetur, eum rectum fore necesse esset, neque majorem neque minorem recto; quod est contra præcedentem. Ergo à perpendicularibus non comprehendetur.

Si angulus hujusmodi non erit comprehensus à duabus lineis perpendicularibus; ergo erit comprehensus à lineis vel acutum vel obtusum angulum constituentibus.

Demonstratur. Quia si acutum vel obtusum tales lineæ non constituerent, constituerent utique angulum rectum; quod est contra præcedentem. Ergo à lineis acutum vel obtusum angulum constituentibus.

Ergo per *Resolutionem.* Angulus comprehendetur à duabus rectis lineis, vel inclinatis, vel declinatis; Et hoc,

Quia major vel minor recto est; & hoc, quia non est rectus; & hoc, quia recto non æquatur; & hoc, quia omnes recti sunt inter se æquales; & hoc, quia rectus semper sibi ipsi est æqualis; & hoc, quia neque major neque minor est seipso; & hoc, quia situm nunquam variat; & hoc, quia semper rectus; & hoc, quia medius angulus est inter acutum & obtusum.

Propositiones de Triangulo rectilineo.

Si tria puncta non fuerint in directum posita, poterit ab uno ad alterum recta linea duci.

Demonstratur. Si ab uno ad alterum linea recta non possit duci; ergo duo puncta non continebunt lineam. Sed hoc est contra definitionem lineæ. Ergo ab uno &c.

Si ergo ab uno puncto ad alterum linea duci potest, ergo ab unoquoque duæ lineæ resultabunt.

Demonstratur. Quia si duæ lineæ non possent duci, ab unoquoque ductæ non resultarent, neque una linea à puncto ad punctum duci posset.

Sed hoc est contra præcedentem. Ergo.

Si ergo ab unoquoque punctorum duæ lineæ possunt duci; ergo à tribus punctis tres lineæ duci poterunt.

Et sic de cæteris.

Sed quoniam hæc omnia Mathematicæ nostræ Combinatæ reservavimus: iis immorari noluimus.

CAPUT

CAPUT IV.

De Cyclosophica Artis hujus methodo.

CYclosophicam methodum appellamus eam, qua Orbibus compluribus Artis nostræ principia continentibus, sibi invicem implexis propositarum quæstionum veritatem investigamus; Et quamvis in Tertio Libro in principio Theologiæ Combinatæ eam descripserimus, quia tamen nonnulla huc pertinentia ibidem omisimus, ea hoc loco opportunè adnectenda duximus.

Uti multiplex ingeniorum est affectus, ita alii alias sibi methodos gratiores arripiunt, utpote naturali genio conformiores; Hinc varias hìc methodos tractandæ Artis præscripsimus, ut unusquisque eam sibi eligat, ad quam eum insita stimulatione natura reddiderit aptiorem habilioremque; Inter quas & Cyclosophica methodus, quam paucis explicare visum fuit. Et quoniam difficile est hujusmodi sibi implexos orbes in plano repræsentare, eos per Tabulas planas commodius exprimendos existimavi.

Est autem duplex modus. Prior instituendus est per sex orbes sibi invicem implexos; hos orbes in plano, hoc pacto exhibebis.

Scribe integrum Alphabetum Artis nostræ in sex series rerum distinctarum, uti in principio hujus Libri factum vides, hoc modo:

Orbis	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
1.	B.	M.	D.	P.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	G.	Principiorum absolutorum.
2.	=	♡	☌	α	☉	ω	M.	Æ.	Min.	Principiorum respectivorum.
3.	Utrum.	Quid.	De quo.	Cur.	Quantum.	Quale.	Quando.	Ubi.	Quomodo & Cum quo.	Quæstionum.
4.	△			□					⁝⁝	Subjectorum universalium.
5.	Justitia.	Prudentia.	Fortitudo.	Temperantia.	Fides.	Spes.	Charitas.	Patientia.	Pietas.	Virtutum.
6.	Avaritia.	Gula.	Luxuria.	Desidia.	Invidia.	Ira.	Mendacium.	Superbia.	Inconstantia.	Vitiorum.

Primam transversam *Principiorum absolutorum* seriem describes in primi & supremi & maximi orbis circumferentia.

Secundam transversam *Principiorum respectivorum* seriem describes in secundi orbis circumferentia.

Tertiam seriem *Quæstionum* describes in tertii orbis circumferentia.

Quartam seriem *Subjectorum universalium* describes in quarti orbis circumferentia.

Quintam seriem *Virtutum* describes in quinti circuli circumferentia.

Sextam seriem *Vitiorum* describes in sexti circuli infimi orbis circumferentia.

Quos orbes si sibi invicem innexueris, habebis *Rotam Cyclosophicam* paratam.

Usus Rotæ Lullianæ.

Vsus Rotæ hic est. Sit tibi describenda Virtus in genere: Primò accommodabis Orbes eo modo quem Tabula præsens tibi demonstrat. Deinde à principio absoluto B. incipiendo ages de *Bonitate*, perfectione, communicatione & diffusione Virtutis. Deinde in orbe secundo, primo loco occurrit =, quæ te ad variam divisionem, distinctionem Virtutum ducet. In tertio Orbe occurrit, *Utrum.* Unde quasvis de Virtutis perfectione *Quæstiones* institues. In quarto Orbe, primo loco occurrit △; ex quo colliges Virtutem *divinum* quid esse, & à DEO immediatè collatum donum. In quinto Orbe primo loco est Justitia, quæ demonstrabit, quàm Virtus justa sit, quanta

Universidad de Deusto
Biblioteca

bona conferat. In Sexto Orbe, primo loco occurrit *Avaritia*, quanto desiderio virtuti acquirendæ incumbere debeamus; quam parci in ea obtinenda.

Hoc peracto, reliquas ordine Columnas immotis Orbibus pari pacto percurres. Et his expeditis, tunc demum fiet Combinatio Columnarum cum Columnis, quomodolibet factis, & habebis, post Combinationem factam, de virtutis perfectione argumenta ad numerum 486. Hoc pacto quælibet ex Theologia, Metaphysica, Physica, Ethica, Politica &c. argumenta discuties.

Alter modus Rotæ Cyclosophicæ disponendæ est is, qui sequitur.

1.	An.	Quid.	Cur.	Quantum.	Quî.	Quale.	Ubi.	Quando.	Quibuscum.
2.	B.	M.	D.	P.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	G.
3.	B.	M.	D.	P.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	G.
4.	△	☙	◎	⊡	🚶	🐂	🌳	⬠	⁝⁝⁝
5.	=	♡	○●	α.	⊙.	ω	M.	Æ.	Min.
6.	△	☙	◎	⊡	🚶	🐂	🌳	⬠	⁝⁝⁝
7.	Quantitas.	Qualitas.	Relatio.	Actio.	Passio.	Ubi.	Quando.	Situs.	Habitus.

Has transversas series in totidem Orbium circumferentias contorquebis, & habebis Rotam ad discurrendum de quacunque re præparatam.

Alter modus est concinnandæ Rotæ, eâ quæ sequitur, methodo.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
	An.	Quid.	Cur.	Quantum.	Quî.	Quale.	Ubi.	Quando.	Quibuscum.	
1.	B.	M.	D.	P.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	G.	Principia absoluta.
2.	B.	M.	D.	P.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	G.	
3.	△	☙	◎	⊡	🚶	🐂	🌳	⬠	⁝⁝⁝	Subjecta universalia.
4.	B.	M.	D.	P.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	G.	Principia absoluta.
5.	△	☙	◎	⊡	🚶	🐂	🌳	⬠	⁝⁝⁝	Subjecta universalia.
6.	B.	M.	D.	P.	S.	Vo.	Vi.	Ve.	G.	Principia absoluta.
7.	=	♡	○●	α	⊙	ω	M.	Æ.	Min.	Principia respectiva.
8.	Quantitas.	Qualitas.	Relatio.	Actio.	Passio.	Ubi.	Quando.	Situs.	Habitus.	9 Prædicamenta.

Orbis

Ecce

Ecce Lector Tabulam octo serierum, quas si in octo differentium Orbium circumferentias ordine transtuleris, habebis rotam octo Orbium, ad omnium propositarum quæstionum solutionem paratam.

Priores duæ series transversæ notant primam propositionem, sine maiorem. Secundæ duæ series transversæ notant minorem. Tertiæ duæ series conclusionem inferunt.

Usus est iste. Sit Quæstio de *Bonitate DEI*, vel alio quovis. Hanc per Orbes hoc pacto ostendes.

Stent omnes orbes eo ordine, quo Tabulam positam vides: & quoniam DEI bonitas ostendenda est, & primo loco statim duo B. B. occurunt, ut identicas propositiones vites, loco secundi B. accipies terminum ad bonitatem reducibilem: V Gr. diffusivum sui. Cùm itaque in prima orbis divisione literæ eo ordine sequantur, quo in sequenti apparet, ita argumentabere.

B. B. } Omne bonum est diffusivum sui.

△. B. } Deus est bonus.

△. B. } Ergo DEUS est diffusivus sui.

Si verò jam secundi Orbis secundam literam M. promoveas sub primi Orbis litera B. & quarti orbis secundam literam promoveas sub signo △. & sexti orbis secundam literam M. promoveas sub signo △. habebis alium Syllogismum:

B. M. } Omne bonum est magnum & extensivum sui.

△. B. } DEUS est bonus.

△. M. } Ergo DEUS est magnus est extensivus sui.

Hoc pacto promovendo ordine literas initiales principiorum absolutorum sub primi, tertii, sexti orbis signis, habebis 9 Syllogismos de bonitate divina.

Hoc peracto, pro medio totidem syllogismorum accipies secundam literam M. eamque ordinabis sub signis △ △, & habebis alios Syllogismos de Magnitudine divina.

Hoc etiam peracto, promove D. sub dictis signis, & ordine reliquorum orbium quarti & sexti literas D. & habebis alios 9 Syllogismos de æternitate DEI. Et sic procedendo, donec ad ultimam perveneris initialem literam G. hoc est, Gloriæ, & habebis 81 Syllogismos de attributis divinis.

Si jam sub primi orbis serie applicueris signum =. habebis alios syllogismos de differentia divinorum attributorum comparatorum ad creaturas. Et sic hæc omnia per novem prædicamenta deducere poteris.

Iterum, si jam assumpseris qualecunque ex novem Subiectis universalibus; *V. Gr.* Angelum; ejusque attributa demonstrare velis, tunc applicabis sub primis orbibus signum ☙. vel ◎. vel ⊡. vel 🚶. vel 🐂. &c. & habebis totidem, quot in primo exemplo, de Bonitate, M. D. P. &c. Syllogismos. Sunt autem hi orbes ita dispositi, ut quemcunque ordinem literarum acceperis, ex iis Syllogismum elicere possis, *V. Gr.*

Occurrunt temerè hæ literæ B. (Vo.) (S. B.)
Major. Minor.
S. Vo. sic argues.
Concluf.

Omne bonum est appetibile.
Sapientia est bona.
Ergo est appetibilis.

Vel occurrunt, (B P.) (B.) (. P.)
Major. Minor. Concluf.

Omne bonum est potens.
Homo est bonus.
Ergo homo est potens.

Quæ de aliis pari pacto intelligenda sunt, ita ut syllogismorum orbibus contentorum nullus sit numerus, nec finis.

Lector ex hisce paucis mentem meam facilius intelliget, quam ego multis verbis explicare non possim. Possunt & huic Tabulæ interseri termini ad explicata principia reducibiles, ad majorem rerum inventionumque varietatem. Verùm ut Lector *Cornucopiæ* paratum habeat omnium eorum terminorum, qui ad principia vniversalia reduci possunt; de hisce in sequenti Capite agendum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPUT V.

De Terminis ad octodecim principia Artis reducibilibus.

Artista meritò omnem industriam in hac methodo addiscenda luderet, si terminis reducibilibus, sive appropriatis synonymis destitueretur. Quare eos in omni occurrenti occasione menti firmiter impressos tenebit. Sunt autem termini ad principia reducibiles ii, qui sequuntur, quibus ad majorem argumentandi libertatem singulis apposuimus oppositos sive contrarios terminos, quorum quis in Arte usus sit, posteà patebit. Ad Bonitatem reducuntur: Amplexandum. Acceptabile. Oppositа, Repudiandum. &c.

Ad B. *Bonitatem revocantur.*

	Bona.			Mala.	
	Acceptabile	B.		Repudiandum	B.
	Commodum	M.		Incommodum	M.
	Dignum	D.		Indignum	D.
	Æquum	P.		Iniquum	P.
	Justum	S.		Injustum	S.
	Benignum	Vo.		Malignum	Vo.
	Communicabile	Vi.		Incommunicabile	Vi.
	Liberale	Ve.		Illiberale	Ve.
	Congruum	G.		Incongruum	G.
Omne Quoddam	Desiderabile	=.	Nullum Quoddam	Abominabile	=.
	Diffusivum sui	♡.		Non diffusivum sui	♡.
	Honestum	○●.		Inhonestum	○●.
	Decus	α.		Dedecus	α.
	Nobile	⊙.		Ignobile	⊙.
	Clarum	ω.		Obscurum	ω.
	Conveniens	M.		Inconveniens	M.
	Pulchrum	Æ.		Turpe	Æ.
	Utile	Min.		Inutile	Min.
	Esse			Non esse	
	Perfectum			Imperfectum.	

Ad M.

Ad M. *Magnitudinem revocantur.*

	Magnum	B.		Parvum	B.
	Copiosum	M.		Deficiens	M.
	Amplum	D.		Strictum	D.
	Capax	P.		Incapax	P.
	Opulentum	S.		Egenum	S.
	Fœcundum	Vo.		Infœcundum	Vo.
	Fertile	Vi.		Sterile	Vi.
	Immensum	Ve.		Exiguum	Ve.
Omne Aliquod	Infinitum	G.	Nullum Aliquod	Finitum	G.
	Insigne	=.		Inglorium	=.
	Sufficiens	♡.		Insufficiens	♡.
	Vehemens	○●.		Lene	○●.
	Majestate conspicuum	α.		Vile	α.
	Exuberans	⊙.		Non exuberans	⊙.
	Extensum	ω.		Inextensum	ω.
	Egregium	M.		Abjectum	M.
	Excellens	Æ.		Ignobile	Æ.
	Intensum	Min.		Insufficiens	Min.

Ad D. *Durationem revocantur.*

	Æternum, æviternum	B.		Temporale	B.
	Consistens	M.		Inconstans	M.
	Permanens	D.		Non permanens	D.
	Stabile	P.		Instabile	P.
	Ætas	S.		Nulla ætas	Vo.
	Antiquitas	Vo.		Novitas	Vi.
	Constans	Vi.		Inconstans	Ve.
Omne Quoddam	Durum	Ve.	Nullum Quoddam	Molle	G.
	Firmum	G.		Infirmum	=.
	Indissolubile	=.		Solubile	♡.
	Immortale	♡.		Mortale	○●.
	Perseverans	○●.		Non perseverans	α.
	Præsens	α.		Præteritum, futurum	⊙.
	Sanum	⊙.		Debile	ω.
	Vigorosum	ω.		Imbecille	M.
		M.			Æ.
		Æ.			Min.
		Min.			

Ad P.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad P. *Poteſtatem revocantur.*

	Auctoritas	B.		Sine auctoritate	B.
	Dignitas	M.		Indignitas	M.
	Divitiæ	D.		Egeſtas	D.
	Dominatio	P.		Subjectio, Servitus	P.
	Facultas	S.		Ineptitudo	S.
	Habilitas	Vo.		Inhabilitas	Vo.
	Jurisdictio	Vi.		Non jurisdictio	Vi.
	Libertas	Ve.		Conſtrictio	Ve.
Omne Omnis Aliqua Aliquis	Magiſtratus	G.	Nullum Nihil Aliqua	Subditi	G.
	Præceptum	⚌.		Impotentia præcepti	⚌.
	Principatus	♡.		Obedientia	♡.
	Paternitas	☍.		Filiatio	☍.
	Robur	α.		Imbecille	α.
	Jus	⊙.		Inefficacia	⊙.
	Violentia	ω.		Debilitas	ω.
	Coactio	M.		Illiberum	M.
	Armatum	Æ.		Inerme	Æ.
	Facultates naturales	Min.		Sine facultatibus naturalibus	Min.

Ad S. *Sapientiam revocantur.*

	Ars	B.		Sine arte	B.
	Artificioſum	M.		Inartificioſum	M.
	Certitudo	D.		Incertitudo	D.
	Conjectura	P.		Improviſum	P.
	Prudentia	S.		Imprudentia	S.
	Conſilium	Vo.		Sine conſilio	Vo.
	Providentia	Vi.		Improvidentia	Vi.
	Doctrina	Ve.		Ignorantia	Ve.
	Experientia	G.		Inexperientia	G.
Omnis Omne Aliqua Aliquis	Fides	⚌.	Nihil Nullum Aliquid Aliqua Aliquis	Perfidia	⚌.
	Omnes gradus literatorum	♡.		Nulli gradus	♡.
	Induſtria	☍.		Deſidia	☍.
	Intelligentia	α.		Stoliditas	α.
	Peritia	⊙.		Imperitia	⊙.
	Lex	ω.		Sine lege	ω.
	Opinio	M.		Sine opinione	M.
	Ordo	Æ.		Confuſio	Æ.
	Prædeſtinatio	Min.		Reprobatio	Min.
	Ratio			Sine ratione, amentia	
	Regula			Sine regula	
	Sagacitas			Expers ſagacitatis	
	Scientia			Ignorantia.	

Ad Vo.

Ad Vo. *Voluntatem revocantur.*

	Amor	B.		Odium	B.
	Amicitia	M.		Inimicitia	M.
	Benevolentia	D.		Malevolentia	D.
	Concupiſcentia	P.		Frigiditas	P.
	Conſuetudo	S.		Diſſuetudo	S.
	Cupiditas	Vo.		Lentor	Vo.
	Deſiderium	Vi.		Torpor	Vi.
Omnis Omne Aliquis Aliqua Aliquod	Gaudium	Ve.	Nullum Aliquis Aliqua Aliquod	Triſtitia	Ve.
	Libertas	G.		Sine libertate	G.
	Liberum arbitrium	⚌.		Conſtrictio libertatis	⚌.
	Licentia	♡.		Sine licentia	♡.
	Permiſſio	☍.		Sine permiſſione	☍.
	Jucunditas	α.		Injucunditas	α.
	Amabilitas	⊙.		Inamabilitas	⊙.
	Suavitas	ω.		Inſuavitas	ω.
	Omne deſiderabile	M.		Nil deſiderabile	M.
		Æ.			Æ.
		Min.			Min.

Ad Vi. *Virtutem revocantur.*

	Virtus	B.		Imbecillitas	B.
	Origo	M.		Sine origine	M.
	Emanatio	D.		Non emãnans	D.
	Perennitas	P.		Parùm durans	P.
	Derivatio	S.		Sine derivatione	S.
	Principium operationũ	Vo.		Debilitas operationis	Vo.
	Fœcunditas	Vi.		Sterilitas	Vi.
Omnis Omne Aliqua Aliquis Aliquod	Pullulatio	Ve.	Nullum Aliquis Aliqua Aliquod	Non pullulatio	Ve.
	Fertilitas	G.		Infertilitas	G.
	Habitus	⚌.		Sine habitu	⚌.
	Manifeſtatio	♡.		Sine manifeſtatione	♡.
	Sacramentum	☍.		Sine ſacramento	☍.
	Gratiæ	α.		Sine gratia	α.
	Omnes facultates naturales	⊙.		Nullæ facultates	⊙.
	Omnes vires lapidum, herbarum animalium	ω.		Oppoſita viribus, & proprietatibus dictorum.	M.
		M.			Æ.
		Æ.			Min.
		Min.			

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad Ve. *Veritatem revocantur.*

Omnis Omne Aliqua Aliquis Aliquod	Veritas	B.	Nullum Aliqua Aliquis Aliquod	Falsitas	B.
	Adæquatio			Inadæquatio	
	Approbatum	M.		Inapprobatum	M.
	Authoritas			Sine authoritate	
	Animadversio	D.		Non animadversum	D.
	Confirmatio	P.		Inconfirmatio	P.
	Probatio			Improbatio	
	Instrumenta	S.		Sine instrumentis	S.
	Regiſtrum	Vo.		Non regiſtratum	Vo.
	Definitio			Indefinitum	
	Diſtinctio	Vi.		Indiſtinctum	Vi.
	Diviſio			Indiviſum	
	Illatio	Ve.		Sine conſequentia	Ve.
	Principia	G.		Sine principiis	G.

Ad G. *Gloriam revocantur.*

	Beatitudo	B.		Infelicitas	B.
	Celebritas			Sine celebritate	
	Fama	M.		Sine fama	M.
	Felicitas			Miſeria	
	Gaudium	D.		Triſtitia	D.
	Honor	P.		Dedecus	P.
Omnis Omne Aliqua Aliquis Aliquod	Laus		Nullum Aliquis Aliqua Aliquod	Illaudatio	
	Majeſtas	S.		Sine majeſtate	S.
	Nobilitas			Ignobilitas	
	Ornamentum	Vo.		Sine ornamento	Vo.
	Pulchritudo			Turpitudo	
	Remuneratio	Vi.		Irremuneratio	Vi.
	Splendor	Ve.		Obſcuritas	Ve.
	Triumphus			Sine triumpho	
	Victoria	G.		Subjectio	G.

Ad =.

Ad =. *Differentiam revocantur.*

Aliud	Idem
Alterum	Idipſum
Diſcretio	Indiſcretum
Diſparitas	Paritas
Diſtinctio	Indiſtinctio
Diſſimilitudo	Similitudo
Diſproportio	Proportio
Diſcordia	Concordia
Diſtantia	Indiſtantia
Diverſitas	Nulla diverſitas
Diviſio	Indiviſio
Inæqualitas	Æqualitas
Longinquitas	Indiſtantia
Multiplex multiplicatio	Unitas.

Ad ♡. *revocantur.*

Amicitia	Inimicitia
Æqualitas	Inæqualitas
Conjunctio	Inconnexum
Copula	Sine nexu
Convenientia	Inconvenientia
Contractus	Sine contractu
Conſenſus	Inconſenſus
Societas	Sine ſocietate
Concentus harmonicus	Diſharmonia
Identitas	Diviſio
Paritas	Imparitas
Proportio	Diſproportio
Similitudo	Diſſimilitudo
Conformitas	Inconformitas.

Ad ⊶. *revocantur.*

Abrogatio	Sine abrogatione
Accuſatio	Sine accuſatione
Æmulatio	Sine æmulatione
Contentio	Sine contentione
Bellum	Pax
Contradictio	Sine contradictione
Diſſenſio	Conſenſus
Oppoſitio	Sine oppoſitione
Repugnantia	Irrepugnantia
Reſiſtentia	Irreſiſtentia
Pugna	Sine pugna
Pertinacia	Impertinacia
Privatio	Sine privatione
Diſcordia	Concordia
Omnia contraria	Vitium.

Ad α. *revocanaur.*

Agens	Patiens
Antecedens	Subſequens
Authoritas	Sine authoritate
Cauſa	Sine cauſa
Coactio	Sine coactione
Electio	Sine electione
Generatio	Sine generatione, ſterilitas
Influxus	Sine influxu
Initium	Sine initio
Origo	Sine origine
Prioritas	Poſterioritas
Productio	Sine productione.

Ad ⊙. *revocantur.*

Æquum	Iniquum
Æquale	Inæquale
Conjunctum	Diſjunctum
Comprehenſum	Comprehendens
Inſtrumentum	Sine inſtrumento
Meediocritas	Exterioritas
Menſura	Sine menſura
Pecunia	Egeſtas
Omne cujus ope aliquid perficitur.	Omnis defectus

Ad ω. *revocantur.*

Conſummatio	Deficienta
Corruptio	Incorruptio
Conſumptio	Sine conſumptione
Effectus	Cauſa
Eventus	Non eventus
Exilia	Non exilium
Mors	Vita
Terminatio	Interminum
Perfectio	Imperfectum
Privatio	Sine privatione.

Ad M. *revocantur.*

Sublimitas	Humilitas
Superioritas	Inferioritas
Eminentia	Abjectio
Excellentia	Demiſſio
Dominium	Subjectio
Univerſalitas	Singularitas
Regnum	Subditio
Imperium	
Magnificentia	Parvificentia
Gradus comparativus	Gradus poſitivus.
Gradus ſuperlativus	

Ad Æ. *revocantur.*

Æquitas	Iniquitas
Juſtitia	Inconſtantia
Paritas	Diſparitas
Commenſuratio	Incommenſuratio
Numerus	Unitas
Conformitas	Difformitas
Concordia	Diſcordia
Similitudo	Diſſimilitudo
Imitatio	Inimitatio.
Identitas	Diverſitas

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad Minoritatem revocantur.

Infimum	Supremum
Inferius	Excelsum
Parvitas	Magnitudo
Indigentia	Ubertas
Paupertas	Divitiæ
Miseria	Prosperitas
Infirmitas	Sanitas
Fragilitas	Vis
Obedientia	Reluctatio
Imperfectio	Perfectio
Privatio	Non privatio
Omnis defectus	Sufficientia.

Usus hujus Tabulæ hic est.

Primo. Omnes hi termini in qualibet propositione vel locum habere possunt subjecti, vel prædicati, dum prædicantur de principiis universalibus.

Secundò. Quod per propositionem affirmativam probatum fuit, hoc per oppositos terminos destruitur. *V. Gr.*

Omne acceptabile est bonum.
Virtus est acceptabilis. Ergo bona.
Nullum inacceptabile est bonum.
Vitium est inacceptabile. Ergo non est bonum.
Omne inacceptabile est malum.
Vitium est inacceptabile. Ergo malum.

Verùm cùm hæc vel ex ipsa Tabula appareant, non opus est iis diutius inhærere: possunt autem hæc synonyma sive termini reducibiles omni proposito subjecto applicari. Vide quæ de hisce fusiùs in Primo Libro tradidimus.

CAPUT IV.

De modo dicta Artis nostræ Principia memoriæ mandandi.

VT Lector majori cum fructu in Artis nostræ exercitio procedat; ei ante omnia memoriæ mandanda sunt:

Primò, *Principia* tum *Absoluta* tum *Respectiva*, tum etiam *Subjecta Universalia*, unà cum *novem Prædicamentis*; quo quidem nihil facilius est; Cùm vel ipsæ initiales literæ statim suggerant principia absoluta, cujusmodi sunt B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. Signa quoque principiorum respectivorum ita disposita sunt, ut vel solo aspectu memoriæ mandari queant. Uti sunt: =. ♡. ⊶. α. ⊙. ω. M. Æ. Min.

Verùm ne quidquam sit, quod Tironem retardare queat, hîc per duo Disticha ea exhibenda duxi. Sunt autem Artis Principia *Absoluta*.

Suntque *Bonum*, *Magnum*, *Durabile*, summa *Potestas*,
Cognitio, *Volitum*, *Vis*, *Verum*, *Gloria* quævis.

Respectiva.

=. ♡. ⊶. α. ⊙. ω.
Differt, *Cor*, *Contra*, *Primum*, *Mediantia*, *Fines*,
M. Æ. Min.
Major, & *Æqualis*, minimis *Minor* omnibus esto.

Novem Subjecta Universalia ita naturalibus signis suis exhibita & expressa sunt, ut nihil facilius sit, quam ea menti & memoriæ imprimere. Uti:

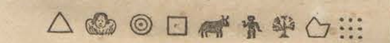

Ubi, Triangulum, DEUM trinum & unum: Caput Angeli, Angelum: Circuli, Cœlum: Quadratum, Elementa: Figura humana, creaturam Rationalem: Figura animalis, naturam Sensitivam: uti & Arboris figura, Vegetativam; & Lapis, Mineralem naturam, signant. Puncta verò, omnis generis Instrumenta cum novem Prædicamentis exprimunt. Quæ in locis memoriæ artificialis collocata statim exhibebunt id, quod intendis.

Sed hæc uti nullam difficultatem habent, cùm vel sine ulla artificialis memoriæ applicatione, sola imaginationis vi addisci possint, ita iis inhærendum amplius non est. Quare, quomodo ex iis statim ex tempore quis, hisce impressis, de qualibet re disserere possit, jam tempus est, ut doceamus.

Ponantur Artis nostræ Principia in pariete aliquo notissimi tibi cubiculi, eo quem figura sequens exprimit, modo, quem & imaginationi firmiter imprimes, & frequenter eum animo & imaginatione volves, donec perfectè possideas ordines singulorum recensitorum.

In me-

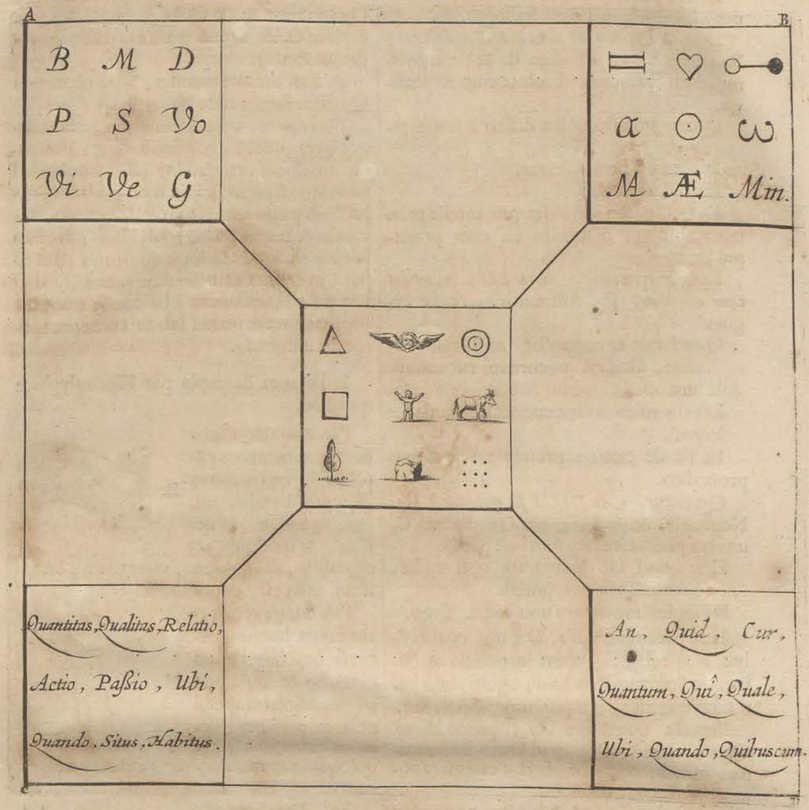

In medio Quadrati ponuntur ordine *Subjecta Universalia*.
In Angulo A. Quadrati, ponuntur ordine *Principia Absoluta*.
In Angulo B. ponuntur ordine *Principia Respectiva*.
In Angulo C. ponuntur ordine *Novem Prædicamenta*.
In Angulo D. ponuntur ordine *Quæstiones*.

USUS.

Medium Quadratum continet Subjecta Universalia propositionum, & ad ea omnes revocabiles terminos.

Quadratum A. continet Absoluta Principia, quæ sunt media propositionum.

Quadratum B. continet Principia Respectiva, quæ sunt prædicata propositionum.

Quadratum C. continet 9 Prædicamenta, quæ pariter sunt prædicata propositionum.

Quadratum D. continet Quæstiones; & ab his initium propositionum sumendum est.

V. Gr. Quæritur: *An*; *Quid*; *Cur* &c. DEUS *sit?* Si ℞. affirmativè; Recurre ad Quadratum A. illudque per B. principium absolutum ita ostendes:

Id à quo omnia participativè bona sunt, necessariò existit in rerum natura.
A DEO omnia participativè bona sunt.
Ergo DEUS necessariò existit in rerum natura.

Deinde procedes ad M. dicendo.

Illud in rerum natura necessariò existit, à quo omnia participativè magna sunt.
A DEO omnia participativè magna sunt.
Ergo DEUS existit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et hoc pacto per omnia principia procedes, habebisque novem Syllogismos.

Deinde Quæratur; *An* DEUS *differat?* Recurres ad Quadratum B. & sic argues, miscendo principia absoluta cum respectivis.

Omne bonificativum differt à bonificabili.

DEUS est bonificativus.

Ergo differt. &c.

Et hoc pacto procedes per omnia principia absoluta miscendo ea cum principio ═.

Deinde quæres; *An* DEUS *concordet cum omnibus?* ℞. Affirmativè; & sic argues.

Quod unit & connectit omnia miro ordine, illud est concordans cum omnibus.

DEUS miro ordine connectit omnia.

Ergo.

Et sic de cæteris principiis respectivis procedito.

Quæritur. *An* DEUS *sit quantus?* ℞. Negativè; & probatur per Quadratum C. novem prædicamentorum hoc pacto.

Hoc quod sub mensuram non cadit, quantum esse non potest.

DEUS sub mensuram non cadit. Ergo.

Hoc pacto probabis, DEUM qualitatibus non subjici; referri intrinsecè ad Filium & Spiritum Sanctum; agere, non pati; ubique esse; tempori non subjici. &c.

Peracta quæstione *An*; procede ad Quæstionem, *Quid.* quid DEUS sit, quantus, qualis? &c. quæ prorsus eadem ratione per principia deduces.

2. Si deinde pro subjecto accipiatur ✿. eodem prorsus modo procedes; primò quærendo medium terminum in quadrato A, & inter easdem literas prædicatum. *V. Gr. An Angelus bonus sit?* ℞. Affirmativè. & probatur:

Omne diffusivum sui est bonum.

Angelus est diffusivus sui. Ergo.

Et sic per reliqua principia ordine progredieris.

Secundò Quæritur: *An Angelus ab Angelo differat?* ℞. Affirmativè, & sic probatur per Quadrata A & B.

Omne quod diversam Bonitatem, M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G. habet, illud differt ab alio.

Angelus ab alio Angelo diversam Bonitatem &c. habet. Ergo differt &c.

Deinde idem per Quadratum C, & Quadratum D. ostendes. An Angelus quantus, qualis &c. sit, quomodo in loco, tempore, situ, habitu, existat?

3. Si de Cœlo Quæstio fiat: *An illud bonum sit?* ℞. Affirmativè, & eadem per Quadratum A. & Quadratum B. & Quadratum C. & Quadratum D. dicto modo demonstrabis.

4. Pari pacto procedes, si de elementis Quæstio fiat, aut de ♃ ♂ ❀ ⬠ ⁝⁝⁝

Nota tamen, ut majorem quis in hoc negotio terminorum copiam habeat; pari pacto memoriæ mandandos esse terminos ad unumquodque principium revocabiles, cujusmodi paulò ante, tum etiam primo, secundo & tertio Libro tradidimus; si enim horum imagines in locis oportunis datâ opera in hunc finem selectis posueris, dici vix potest, quantum illæ facilè excitent phantasiam ad omnia sub iis contenta memoriæ infigenda.

Sed demus Exempla per Hieroglyphica quædam.

Pro *Bono* itaque pones figuram manus explicatæ, qua veteres Ægyptii liberalitatem, munificentiam, beneficia, & quidquid acceptabile, conveniens, congruum, honestum, utile est, explicabant.

B.

Pro *Magno*, ponatur figura hominis extensis brachiis, quod extensio & quidquid ad extensionem, quantitatem pertinet, omnes mensuræ, & quicquid capax, amplum, affluens, revocentur.

M.

Pro *Duratione* ponatur Clepsydra, qua omnia, tum quæ ad tempus, æternitatem, æviternitatem, horas, dies, hebdomadas, menses, annos, extrinsecam, tum quæ ad intrinsecam durationem pertinent, signantur.

D.

Pro *Potentia* ponatur brachium sceptro insignitum, quo potestas, dominium, imperium, principatus, tum naturales potentiæ significantur.

P.

Pro *Sapientia* ponatur oculus, quo omnia ea, quæ ad scientias, cognitiones, intellectualia, artes, disciplinas pertinent, significantur.

S.

Vo.

Vo.

Pro *Voluntate* ponatur pomum, cujus appetitu & desiderio Protoplasti perdiderunt Mundum, & omnia ea, quæ quovis modo desiderabilia sunt, omnia pulchra, amabilia, bona tam vera, quàm apparentia signantur.

Vi.

Pro *Virtute* ponatur bilanx, qua mediocritas in omnibus virtutibus, & omnia quæ quovis modo ad virtutes sive vires morales, naturales, intellectuales, revocari possunt, signantur.

Ve.

Pro *Veritate* pectus apertum ponatur, quo nudo conspiciuntur omnia, & quo omnes veritates & conformitates significantur.

G.

Pro *Gloria* ponatur Caput Coronatum, quo omnis gloria, exaltatio, sublimitas, gaudium, quies, indicantur.

Respectiva principia signa habent per se nota, quibus in memoriam revocant omnia illa, quæ ad ea quovis modo revocari possunt; ut proinde aliis signis opus non sit.

Hæc signa ad eò feliciùs memoriæ mandanda, in cubiculi parietibus eo modo, quem tibi ars Mnemonica suggeret opportuniorem, describes, & hæc tibi sufficientissimam materiam præbebunt terminorum ad novem principia absoluta reducibilium. Sed de hisce forsan alio loco & tempore amplior dabitur dicendi materia. Hæc interim sufficiant ad nonnullam Artis nostræ terminos memoriæ mandandos instructionem.

CAPUT VI.

De Modo Artem nostram docendi.

1. QUicunque voluerit Artem hanc nostram docere alios, eum ante omnia Alphabeta in præcedentibus exposita callere oportebit, & memoriâ tenere omnia, quæcunque in iis traduntur.

2. Tabularum & Cyclosophicæ Artis peritiam habeat, ut statim ex commutatione Circulorum id, quod quæsitum fuit, invenire possit; his enim totius Artis nucleus, omnis terminorum mistura, quicquid tandem sub cognitionem humanæ mentis cadit, continetur.

3. Terminos ad principia reducibiles promptissimos habeat; sine his enim nihil in Arte dignum efficiet; cùm omnes ferè quæstiones non per explicitos in Arte sed per implicitos dissolvantur.

4. Discipulis suis Magister varias proponat quæstiones, easque solvat rationabiliter secundum Artis processum; Deinde pari modo tironibus alias solvendas proponat; ut sic ad discursus faciendos assuefiant.

5. Antequam discipuli ad hanc artem sese accingant addiscendam, primò Alphabeta eos callere necesse est, unà cum Quæstionum Regulis; sine his aquam in cribrum infuderis.

6. Magister incipiat à facilioribus & simplicibus quæstionibus per simplicia principia solvendis; deinde procedet ad terminos compositos, quibus quæstionem propositam urgeat per terminos implicitos, sive ad principia reducibiles, variaque terminorum combinatione, immutatione; contrariorumque sive oppositorum arte eos ampliet.

7. Terminos principiorum tam explicitos quàm implicitos per Resolutionem & Compositionem, eo modo, quem in Arte Analytico-Synthetica docuimus, deducat.

8. In iis Subjectis, quæ terminorum quorundam incapaces sunt; ut Cœlum Sapientiæ incapax est; talia inquam per Artem Analogicam, secundum aliquam similitudinem tropicè vel allegoricè illi applicanda sunt, per instinctum Cœlo naturalem.

9. Principia non omnibus aliis semper sunt applicanda, sed videndum, quænam quæstioni propositæ magis competant, eamque scitiùs exponant; De quibus affatim in Libro primo.

10. Sicuti non omnes iisdem artibus & disciplinis afficiuntur, ita neque omnes huic Arti nostræ aptos esse censeat. Videndum igitur est, ut discipulos sortiatur bonæ mentis, perspicaces & ingenio pollentes, cum inclinatione quadam naturali ad arcanas rerum scientias pronos. Ineptum enim, & alienum ab hujusmodi studiis erudire, idem foret, ac asinum ad lyram adaptare.

11. Pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

11. Proponat ſubinde diſcipulis extemporaneas quæſtiones ſolvendas, primò per Alphabetum in principio hujus Libri poſitum. Secundò eaſdem ſolvendas cum multiplicatione rationum per Tabulas, Orbes. Tertiò, per Reſolutionem & Compoſitionem. Quartò, per Analogicam Artem.

12. Inſtituat eos primo in Arte memoriæ, ad omnia Artis principia faciliùs & tenacius memoriæ mandanda, juxta modum paulò ante traditum.

13. Ante omnia, ſi ſcientiarum ignari ſint, iis tradat principia, ſive illa Theologica, ſive Metaphyſica, ſive Phyſica, Ethica, Politica, ſive Mathematica, Juridica ſint. Objecta, Subjecta, Definitiones, Diviſiones ſingularum iis primò exponat, eo modo, quem nos in exordio Capitum per Artium & Scientiarum paradigmata tradidimus. Qui enim Scientiæ nullius quoad principia notitiam habet, illum ad propoſitam quæſtionem reſpondere impoſſibile eſſe nemo non videt.

15. Terminis Quæſtionum non utatur Lullianis, ſed eos, quantum fieri poteſt, applicet ad terminos in Scholis paſſim uſitatos; uti enim illi vix intelliguntur, ita mirificè confundunt Tironem; Mox verò ubi illi hiſce ritè applicati fuerint, magnum ſanè lumen adferent, ad rerum quæſtionumque uſitatarum notitiam.

Atque hæc ſunt pauca illa præcepta, quæ à Magiſtro, & hujus Artis Doctore cumprimis obſervanda ſunt, niſi omnem in docendo operam ludere velit.

CAPUT VII.

Paradoxa, quæ ex hac Arte naſcuntur.

EInita totius Artis expoſitione, in Secundo Tomo tradere conſtitueram eum modum, quem jam dudum Lulliſtæ plenis buccinis in ſuis monumentis deprædicarunt: videlicet, methodum adeò facilem & expeditam, ut ea pueri decennes, impuberes etiam & idiotæ exiguo tempore ad omnem ſcientiarum aſſecutionem pertingant. Quæ res prima fronte meritò incredibilis & paradoxa videtur.

Quam itaque illi methodum forſan nunquam, non dicam docuerunt, ſed neque in mentem iis venit; nos hoc loco tradere uti dixi conſtitueramus; ſed conſultò amicorum Principum ſollicitatione id differendum cenſuimus, tunc eum publici juris primùm facturi, ubi hoc præſentis Libri exhibitum ſpecimen haud lividis oculis exceptum fuiſſe, intellexerimus.

Methodus autem in hoc conſiſtit. Ciſtam conficimus in varia receptacula diſtinctam, in qua omnium ſcientiarum rationes ita exhibentur in tabulis conſcriptæ, ut de quo quiſpiam argumento differere, fuerit interrogatus, per variam tabellarum tranſlocationem, applicationeſque multiplici combinationum ſerie factas, innumera mox argumenta, ad quæſtionem propoſitam quàm fuſiſſimè per Syllogiſmos univerſales & demonſtrativos deducendam, ſit reperturus; Haud ſecus ac in Muſurgia noſtra præſtitimus, qua unusquiſque etiam Muſicæ imperitus ad quamlibet melodiam artificioſè concinnandam, vel unius horæ ſpatio, aptus ſit. Iterum eodem prorſus modo & ratione qua quiſpiam vel unico ſolummodo idiomate inſtructus, cum omnibus tamen totius mundi nationibus & populis per literas communicare & correſpondere poſſe docetur; quod novum repertum anno 1663. per Librum cui titulus Polygraphia nova & univerſalis, publici juris feci. Pari ratione in hac Arte fieri cenſeri debet: Eo autem ordine ſingula argumenta ſunt collocata, ut majori vel minori propoſitione negata, ſtatim alia complura ad utramvis propoſitionem negatam comprobandam, parata habeas; Atque hoc in omni ſcientiarum genere.

Hujus itaque Artificii inventioni dum ſollicitiùs ardentiuſque incumberem, nova & nova ſemper, ſuperni luminis ductu, admiranda & hucuſque non viſarum rerum technaſmata detecta ſunt. Veluti

1. 2. Duplex modus novi Artificii Linguarum omnium; quorum prior docet, omni linguarum genere epiſtolas conſcribere; alter eſt, omnium linguarum ad unitatem reductio, Artificium mirificum non niſi palmari arcula concluſum, quo quiſpiam cum omnibus totius orbis nationibus, literis reciproca negotiatione communicare poterit.

3. Hoc excipit Steganographia univerſalis, qua quiſpiam cum altero correſpondente occultos animi conceptus communicare poterit, tanta ſecreti profunditate, ut nullus adeò ſit ſagax humani ingenii conatus, qui arcanum mentis negotium penetrare poſſit; idque innumeris modis & rationibus. Quæ omnia jam in gratiam inſtantium Principum edita ſunt, ſub titulo Polygraphiæ novæ & univerſalis.

4. Arcanum Phyſiognomicum, quo omnes temperamentorum diverſitates juxta octuplicem graduum differentiam ita ordine expoſitæ ſunt, ut quilibet de cujuſlibet alterius temperamento & inclinatione naturali, de omnibus, quæ in tali & tali temperamento per externa ſigna elucent, verum judicium aſſignare poſſit.

5. Nova Muſurgia, qua univerſali quadam ratione, & dato quolibet harmonico ſtylo, quiſpiam etiam Muſicæ imperitus impoſitum ſibi munus implere poſſit, per Compoſitionem Melodiarum 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. uſque ad 20 Vocum, in Choros quotlibet diſtributarum; idque ſtylo omnivario, recitativo, motectico, orchematico, tonoque quolibet verbis proportionato.

6. Arca Mathematica, qua unusquiſque in quacunque Matheſeos ſcientia, Arithmetica, Geometria, Aſtronomia, cæteriſque hiſce ſubordinatis ſcientiis datæ quæſtionis per extemporaneum computum arithmeticum, geometricum, aſtronomicum ſatisfacere poſſit.

7. Artificium Rhetoricum, quo quiſque de quocunque argumento Orationem ex tempore diſponere poterit.

8. Poëticum. Quo quiſque etiam Proſodiæ imperitus hac Artis noſtræ fretus ſiducia, carmina de quacunque propoſita materia producere poſſit.

Innumera alia ex hiſce inveniri poterunt; uti Medicina, Chymica; ſed quia ea ſuo loco & tempori ſunt reſervata, hic ea Lectori tantùm inſinuanda duxi, ut ingentem hujus Artis fœturam luculentius perſpiceret.

Cur verò ea difficulter lucem ſint aſpectura, cauſa fuit tum aliorum Principum, tum Ferdinandi III. Auguſtiſſimi Mecænatis Voluntas, qui cum de rei veritate à me certior fuiſſet factus, minimè expedire judicavit, ut hujuſmodi arcana, non niſi Regibus & Principibus digna, ſive ad emolumentum publicum, ſive ad propriam mentis recreationem conducentia, per evulgationem lippis & tonſoribus nota, deſpectui haberentur; quod & complures alii ſenſati Principes comprobarunt.

Ne verò plura dixiſſe videar, quàm aut modeſtia religioſa, aut ipſa rerum veritas poſtulet, quæ dixi, Auguſtiſſimo Cæſari Leopoldo I. Mecænati munificentiſſimo dicta omnia Artificia apparo; ut habeat, quo ingenium à Mundi mole, qua continuo premitur, ſubinde liberare, ſeque relaxare poſſit.

Atque hæc ſunt, quæ de paradoxis ex Arte noſtra inventis, paucis Lectori indicanda duxi.

EPILOGUS.

Artem tandem noſtram divini Numinis favore abſolvimus; ut proinde aliud non ſit reliquum, niſi ut ſublatis in Cœlum oculis Tibi Triuni rerum omnium Conditori DEO, debita laudum præconia concinam. O Mens Illuminatrix, Arcanorum Arbiter, totius Fons Scientiæ, & æternæ Lux Veritatis, DEUS Optime, Maxime.

B. Ecce Tu, quia Bonus es, nullo indigens bono; ut bonum quod vellem & velle & poſſe dediſti.

M. Et quia Magnitudinis tuæ nec numerus, nec finis eſt, ut & ego cinis & pulvis, magnum quid auderem, inſpiraſti.

D. Et quia in Æternitatis tuæ abyſſo reſidens omnia in omnibus operaris; ut æternarum veritatum rationes inquirerem, me incitaſti.

P. Tu, quia Omnipotens es, ut quod ad gloriam tuam manifeſtandam fieri poſſe cogitabam, poſſe dediſti.

S. Et quia ſplendor es Lucis æternæ, & lucem habitas inacceſſibilem, caliginoſum intellectum illuſtraſti, & ut Sapientiæ tuæ ſemitas inquirerem, quàm acerrime ſtimulaſti.

Vo. Et quia amabilis Pulchritudo es, me ad Te ſolum poſſidendum inæſtimabili amoris vi attraxiſti.

Vi. Tu, cujus Virtute conſiſtunt univerſa; vires, ut quod cœperam, perficerem, contuliſti.

Ve. Et quia Veritas es, & totius naturæ regula, ratio rationum, mihi, ne fallerer, leges præſcripſiſti.

G. Et quia Tua Quies, & gaudium Tu ipſe es, ut in uno Te quieſcerem, feciſti. Tibi itaque ſacrifico hoſtiam laudis, Tibi omnium creatarum rerum vocibus pſallam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

⚌ Qui differentiæ & virtutis in tuis creaturis authores.
♡ Qui diversa solus in unum concordare nosti.
⚯ Qui potestas es contrariorum conciliatrix.
α Principium.
⊙ Medium.
ω Finis omnium.
M. Major omnibus.
Æ. Omnia æquans.
Min. Sine quo in nihilum abeunt omnia.

Sed & hoc intelligere quis hominum dabit homini? quis Angelus Angelo? quis Angelus homini? à Te petatur, à Te quæratur, ad Te pulsetur; sic accipietur, sic invenietur, sic aperietur. Amen.

SERIES & SUMMA TOTIUS OPERIS.

SEU

Index Librorum, Sectionum, Capitum, Paradigmatum, Tabularum, &c. quæ hoc Tractatu continentur.

ARTIS MAGNÆ SCIENDI *sive* COMBINATORIÆ

LIBER PRIMUS, ISAGOGICUS.

Quo Ars Magna Lulliana examinatur, commissi ab eo defectus indicantur, Artis Magnæ structura nova exponitur, Elementa & principia declarantur, Canones & præcepta præscribuntur, Totius tandem Artis methodus & ratio ob oculos curiosi Lectoris per varia Paradigmatum specimina ponitur.

PARS I.

De Artis Magnæ, sive Combinatoriæ, modo, definitione, inventione, propagatione.

CAPUT I. *Quid sit Ars Magna Sciendi seu Combinatoria.* 1
CAP. II. *Utrum Ars generalis ad facilem omnium Scientiarum acquisitionem dari possit.* 2
CAP. III. *De Viris illustribus, qui Artem de omnibus disputandi professi sunt.* 3
CAP. IV. *Quid sit Ars Lulliana, in quo potissimum consistat; & quid ab Orbe literario in ea desideretur.* 5

PARS II.

Expositio brevis Principiorum Artis Lullianæ.

CAP. I. *De Theoricis Artis Elementis, & Alphabeto quod & Lexicon dicitur.* 6
Tabulæ, & Figuræ Lullianæ I. II. 8. 9
CAP. II. *De Praxi præmissæ Theoriæ à Lullo præscriptæ.* 11
§. 1. *De Figura Tertia Lulliana.* 11
§. 2. *De Figura Quarta Lulliana.* 13
Tabula Generalis Lulli. 14

LIBER SECUNDUS.

Quo Nova Methodus Lulliana, facilior, aptior atque expeditior in meliorem formam reducitur.

PARS I.

Modus & ratio novæ doctrinæ exponitur.

CAPUT I. *De Causa & Occasione novæ methodi.* 16
CAP. II. *De modo & ratione Artis novæ & de novis Alphabetis, quæ singulis differentibus Enneadum classibus attributa sunt.* 17
CAP. III. *De Enneade Erotematica sive de Quæstionibus.* 17
CAP. IV. *De Definitione Principiorum Erotematicæ Enneadis, & de Regulis observandis in Quæstionibus.* 18
Typus universalis, omnibus de quacunque re proposita quæstionibus formandis, aptus. 18
Tabula Significationis Quæstionum. 19
CAP. V. *De Regulis Quæstionum.* 19
1. *An*, *Utrum*. 2. *Quid*. 3. *Cur*. 4. *Quantum*. 5. *Quomodo*. 21
6. *Quale*. 7. *Ubi*. 22
8. *Quando*. 9. *Cum quo*. *De quo*. 23
CAP. VI. *De Alphabetis novis ab hujus Authore Operis positis.* 24
Tabula Alphabetorum Artis nostræ.

PARS II.

De Definitione, Divisione, Applicatione Principiorum Absolutorum, quæ sunt B. M. D. P. S. Vo. Vi. Ve. G.

CAP. I. *De Principio Bonitatis.* 25
Quid Bonitas & quotuplex.
Tabula applicatoria Bonitatis.
1. *Columna. Reducibiles termini compositi ad Bonitatem Entitativam seu substantialem.* 26
II. *Columna. Reducibiles termini compositi, qui ad Bonitatem Moralem spectant, ad syllogisticam formam reducti.* 27

Universidad de Deusto
Biblioteca

III. Columna. Termini compositi ad Bonitatem Naturalem reducibiles, ad formam syllogisticam reducti. 28
IV. Columna. Oppositа reducibilibus ad Bonitatem Moralem terminis sub syllogistica forma. 29
Axiomata Bonitatis. 30
Cap. II. De Magnitudine. 30
Quid ea, & quotuplex.
Tabula Applicatoria Magnitudinis.
Termini compositi reducibiles ad Magnitudinem in formam syllogisticam redacti. 32
Axiomata Magnitudinis.
Cap. III. De Duratione. 32
Quid ea & quotuplex.
Termini compositi reducibiles ad Durationem, in formam syllogisticam reducti. 33
Axiomata. 34
(Sic etiam in cæteris.)
Cap. IV. De Potentia. 34
Cap. V. De Sapientia & Cognitione, sive de Principio cognoscitivo absoluto. 35
Cap. VI. De Principio Appetitivo. 37
Cap. VII. De Principio Virtutis. 38
Cap. VIII. De Principio Veritatis. 40
Cap. IX. De Principio Gloriæ. 41

Pars III.

Definitio, Divisio, Applicatio Principiorum Respectivorum.

Cap. I. De Differentia, Principio generalissimo. 42
Termini ad Differentiam reducibiles. 43
Explicatio novem distinctionum. 43
Exempla dictarum distinctionum. 44
Varii distinctionum termini. 46
Schema totalis divisionis rerum. 47
Exempla argumentandi ex divisione rerum. 47
Cap. II. De Principio Respectivo Concordantiæ. 48
Typus Concordantiarum.
Exempla argumentandi. 48. 49.
Termini reducibiles ad Concordantiam. 49
Cap. III. De Principio Respectivo Contrarietatis seu Oppositionis. 50
Tabula Oppositionis. 50
Tetragonismus Oppositorum Logicus. 51
Oppositum unicuique Scientiæ propria, tum late tum stricte sumpta. In Dialectica. Rhetorica. Ethica. 52. Arithmetica. Geometria. Musica. Astronomia. Medicina. 53. In Physica. Metaphysica. Theologia. 54
Exempla Oppositorum, ex Metaphysica. Theologia. Ethica. Arithmetica. Geometria. Musica. 55. 56. 57
Cap. IV. De Principio Respectivo Causæ. 57
Causarum divisiones.
Termini reducibiles ad Causalitatem. 59
Cap. V. De Principio Respectivo Medii. 59
Scala Mediorum. 60
Termini reducibiles ad Medium syllogisticè combinati. 61
Cap. VI. De Principio Respectivo Finis. 62
Termini ad Finem reducibiles.
Cap. VII. De Principio Respectivo Majoritatis. 63
Termini ad Majoritatem reducibiles, per Entium gradus & rerum genera. 63-66
Cap. VIII. De Principio Respectivo Æqualitatis. 66
Termini reducibiles ad Æqualitatem.
Cap. IX. De ultimo Principio Respectivo Minoritatis. 67
Termini reducibiles ad Minoritatem.

Pars IV.

De novem Subjectis Universalibus, quæ sunt:

Deus. Angelus. Mundus, Cœlum. Elementa. Homo.

△ ♔ ◎ □ 🚶

Natura Sensitiva. Vegetativa. Inanimata. Accidentia.

🐎 ❀ ⛵ ⁞⁞⁞

Præfatio, explicans Arborem Substantiarum.

Cap. I. De primo Subjecto universali, qui DEUS est. 69
Cap. II. De secundo Subjecto universali, qui est Angelus. 69
Novem Chori Angelorum. 70
De Dæmonum effectibus.
Termini abstracti reducibiles ad Angelos. 71
An Angeli existant?
Quid sit Angelica substantia? 72
Cap. III. De Mundo & Cœlo, quod est tertium subjectum universale. 72
Deductio per Quæstiones.
An Mundus sit æternus? 73
Natura Cœli. 75
Cap. IV. De Natura Elementari, quod est quartum subjectum universale. 75
Elementorum natura & proprietates demonstratæ. 76
Cap. V. De Homine ejusque natura, proprietate, essentia, & est quintum subjectum universale. 77
Homo varie consideratur.
Exemplum Combinatorium Theologicum. Quomodo homo per fidem salutem consequatur? 78
Physicum. An anima in homine sit vere substantia incorporea spiritualis? 79
Sententiæ contrariæ de anima. 80
Cap. VI. De Sensitiva Natura, quæ sextum subjectum in Arte nostra constituit. 81
Animalium differentiæ variæ. Quadrupedium. Volatilium. Aquatilium. Insectorum. 81. 82
An animalia nonnulla ratione prædita sint? 83

Cap. VII. De Natura Vegetativa; quod est subjectum ex universalibus septimum. 83
Divisio Vegetabilium.
An Plantæ sint animatæ? 84
An Plantæ sint B. M. D. &c.
Deductio per Enneadem Erotematicam. 85
Cap. VIII. De Corporibus silentibus sive mixtis perfectis inanimatis seu Fossilibus, quod octavum subjectum est Artis nostræ. 85
Mineralium divisio.
Deductio per Enneadem Erotematicam. 86
An Metalla vitâ constent? An differant essentialiter? An inter se concordent? An sibi invicem contrarientur? &c. Resp. 86. 87
Cap. IX. De Instrumentalibus, sive de novem Prædicamentis, quæ sunt veluti instrumenta quædam, quibus Substantia operationes suas perficiat: quæ nonum constituunt hujus Artis subjectum. 87
Quæ extra Prædicamenta.
§. I. De Quantitate.
Termini divisivi Quantitatis combinati & ad formam syllogisticam reducti. 88
§. II. De Qualitate.
Complures Argumentorum sedes, sive termini ad Qualitatem reducibiles syllogistice combinati. 89
§. III. De Relatione universali tam Categorica, quam Transcendentali. 90
Schema Relationum. 91
Combinatio Terminorum ad Relationes quascunque reducibilium. 92
§. IV. V. De Actione & Passione. 93
Epilogismus omnium quæ ad Actionem & Passionem spectant. 94
Termini reducibiles ad Prædicamentum Actionis & Passionis. 95
Applicatio Erotematica.
An in homine, animæ vegetantis, sentientis, & rationalis facultates vere & realiter sint distinctæ?
§. IV. De Prædicamento Ubi. 96
Epilogismus Ubi. 97
Applicatio Combinatoria.
§. VII. De Prædicamento Situs. 98
Schema Situs. 99
Applicatio terminorum ad principia Artis nostræ.
§. VIII. De Prædicamento Quando. 99
Epilogismus. Applicatio. 100
§. IX. De Prædicamento Habitus.
Epilogismus, Applicatio.

Liber Tertius.

Lullianæ Magnæ Artis methodi à paucis hucusque intellectæ novam & sinceram expositionem continens. Qua Artis Magnæ Lullianæ arcana in lucem eruuntur: Alphabeti mysteria exponuntur, & variis exemplis ex omni scientia depromptis demonstrantur.

Pars I.

De Alphabetis eorumque applicatione.

Caput I. De Alphabeto Artis Lullianæ ejusque Combinationibus & usu. 102
Alphabetum Artis Magnæ.
De Combinatione Alphabeti & de Tabulis ex eo concinnandis.
Tabula Combinationis Expansæ Literarum Alphabeti. 103
Combinatio I. Contracta.
Combinatio II. Principiorum respectivorum cum absolutis. 104
Combinatio III. Principiorum absolutorum & respectivorum cum Quæstionibus.
Combinatio IV. Subjectorum universalium cum principiis absolutis.
Combinatio V. Virtutum cum principiis absolutis.
Cap. II. De Usu Alphabeti mirifici juxta simplices terminos in singulis columnis consideratos. 105
Usus: I. Reductorius. II. Divisorius. III. Definitorius. 106 IV. Topicus. V. Thematicus.
Cap. III. Demonstratio practica per Exempla. 106
Quæstio; An vita activa sit perfectior contemplativa? 107
Deducitur I. per absoluta principia. II. per respectiva. III. IV. per combinatas literas & terminos.
Cap. IV. De Definitionibus Artis. 109
Definitio Bonitatis; per principia absoluta singula. per multiplicationem principiorum. per paraphrasin analyticam. 110. per principia respectiva.
Paradigma: An patre & filio in necessitate constitutis, teneatur quispiam, potiusne patri an filio subvenire? 111-114.

Pars II.

De Regulis Artis nostræ.

Cap. I. De Regula, An, Utrum, sive de Possibilitate. 114
An homo sit animal? 115
Quæstionis propositæ multiplicatio. 116
Cap. II. De Regula Quid. 117
Ejus quatuor species.
Quid sit intellectus quoad esse totale? 119
Quid Deus faciat in mundo? 120
Cap. III. De Regula Cur seu Quare? 120
Per quatuor Causarum genera.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exemplum I. *Quomodo per quadruplex Causarum genus juxta Artis nostræ regulas de quacunque re propositâ, statim totius Libri alicujus argumentum cum uberrima rerum tractandarum materie disponi possit. estque de natura Apis.* 122
Exemplum II. *Quod monstrat, quomodo quispiam de quacunque re proposita, juxta quadruplex Causarum genus ex tempore discurrere queat. estque de Fortitudine bellica.* 124
CAP. IV. *Usus Regule de Quanto.* 126
Quantus sit Angelus?
Quantus intellectus humanus? 127
Progressus cognitionis per Analogiam Quantitatis. 127-130
Tabula Analogiam Quanti continens. 128
CAP. V. *De Modalitate, sive de Quæstione Quomodo.* 131
Ejus quatuor species: quibus pro exemplo applicatur Caput humanum.
CAP. VI. *De Quæstione Quando, sive de Temporalitate.* 133
Exemplificatio de temporalitate, æviternitate, æternitate. 133-136
CAP. VII. *De Regula Quæstionis Quale.* 136
Qualitates elementares. animi & corporis.
CAP. VIII. *De Regula Quæstionis Ubi sive de Localitate.* 139
Modi essendi in loco.
Analogia Ubicationis. 140
CAP. IX. *Regula Quæstionis De quo.* 141
Ejus tres species. &c.

PARS III.

Ars Magna applicata per Paradigmatismos universales. Sive CLAVIS ARCANORUM, Qua ad omnium Scientiarum, Artium & Facultatum intima penetralia aditus paratur.

CAP. I. *Utrum Ars universalis Sciendi, quam hic supponimus dari, ad scientias acquirendas utilis sit & necessaria?* 142
Per Principia deducitur.
CAP. II. *De modo, quodlibet Thema sive Theologicum, sive Philosophicum ita juxta Artis nostræ Regulas disponendi, ut inde quivis innumerabilem scribendi, dicendique copiam acquirat.* 145
Paradigma Theologicum. Thema Operis: Christus DEUS Homo. sive, de Christi excellentia. 146
Dispositio I. *Titulorum sive Capitum per* 18 *Principia.*
Dispositio II. *Thematis per Quæstiones, earumque species dilatatio, & primo per Quæst. Utrum.*
Dispositio III. *per Quæstionem Quid.* 147
Dispositio IV. *per Quæstionem Quomodo.* 148
Dispositio V. *per Quæstionem Cur.*
Dispositio VI. *per Quæstionem Quantum.* 149
Dispositio VII. *per Quæstionem Quale.*
Dispositio VIII. *per Quæstionem Ubi & Quando.*
Dispositio IX. *per Quæstionem De quo, & Unde.* 150
Paradigma II. *An Christus vere & proprie homo fuerit?*
Quomodo unio duarum naturarum in Christo facta? 151

LIBER QUARTUS.

Quo veluti proprio loco Artis Combinatoriæ modus & ratio exponitur.

PARS I.

De Combinatione terminorum tam simplicium, quam compositorum.

CAPUT I. *De mira & incomprehensibili numerorum vi.* 153
CAP. II. *Quid & quotuplex sit Ars Combinatoria.* 155
CAP. III. *De variis speciebus Combinationis.* 155
Primus modus combinandi res universali quadam ratione. 156
Tabula Generalis, ex qua omnes rerum simpliciter commutandarum conjugationes possibiles eruuntur. 157
Tabulæ usus, & structura. 158
Secundus modus combinandi strictior.
Tertius modus combinandi res, quarum aliquæ eædem. 159
Tabula II. *Combinatoria ostendens numerum mutationum, rerum, in quibus non præcisa diversitas, sed quædam sunt similes.* 160
Usus Tabulæ. 161
CAP. IV. *De Applicatione dictorum ad Artis nostræ Principia, per varias combinationum species.* 162
Modus I. *Combinationis applicatus permutativus terminorum simplicium.*
Expositio Principiorum. 163
Paradigma Combinationis permutativæ, in terminis simplicibus. 164
Modus II. *Combinationis applicatus.* 165
Paradigma.
Pinacium Combinationis per binarium. 166
Pinacion Combinandi per ternarium. 167
Modus III. *Combinationis, qui est linearis.* 168
Schema Combinationis linearis. 169
Epilogismus Combinationis linearis. 170
Epilogismus Combinationis erotematicæ. 171
Schemata Combinationum, subjectorum & prædicatorum. 172
Modus IV. *Combinatio rerum circularis.*
Rota Combinatoria. 173
Praxis per revolutiones. 174-178

CAP. V.

CAP. V. *Combinatio rerum Tabularis, unicus Artis nostræ scopus.* 178
Tabula I. *Combinatoria, per Principia absoluta.* 179
Praxis & expositio Tabulæ. 182
Tabula II. *per Principia respectiva.* 183
Paradigma I. *An Bonitas sit magna?* 184
Rationes, quibus Principia respectiva tum inter se, tum cum absolutis differant, concordent, &c. 187
Paradigma II. *An Substantia sit bona? &c.* 189
Argumenta Lulliana. 191
Per 9 Prædicamenta deductio. 192
CAP. VI. *Tabula universalis, seu Abacus Polysophus, qua quicquid in humanarum divinarumque rerum scientia latet absconditum, eruitur.* 193
Schema & expositio Tabulæ. 194
Typus applicationis. 196
CAP. VII. *De Abaco Pantosopho, quo de omni materia proposita argumentorum loca reperiuntur.* 197
Abacus Polysophus, argumentorum sedes explicans. 198
CAP. VIII. *De mirifico Abaci Polysophi mobilis artificio.* 199
Paradigmata.
Usus & praxis. 200

LIBER QUINTUS.

Quo Divisio Scientiarum Principiorumque ad eas assequendas necessariorum, eorumque unius ad alteram, singularumque ad singulas Combinatio traditur.

PARS I.

De Scientiis modisque eas acquirendi.

CAPUT I. *De Divisione Scientiarum.* 202
Classis I. *Theologica.* 204
Classis II. *Metaphysicæ partes.* 205
Classis III. *Physica.*
Classis IV. *Medica.*
Classis V. *Mathematica.* 207-209
Classis VI. *De Philosophia Morali.* 210
Classis VII. *Scientiarum sermocinatricium.* 211
Expositio prædictæ subdivisionis in ordine ad Scientiarum constitutionem. 212
CAP. II. *De Principiis Disciplinarum applicabilibus ad Artem nostram.* 213
CAP. III. *De Principiis incomplexis mediatis, in quantum applicabilia sunt Arti nostræ.* 215
Typus resolutionis rerum in primum principium theoricum incomplexum, quod Ens est, metaphysicè consideratum. 216
Combinationes analyticæ & syntheticæ.
Resolutiones & Compositiones istæ quo pacto ad syllogisticam formam reducendæ. 217
Typus syllogisticus per gradus naturæ. 219
CAP. IV. *De Principiis lumine Naturæ notis, sive de dignitatibus Scientiarum.* 219
Catena terminorum.
Proprietates & affectiones Principiorum. 220

PARS II.

De Arte Analytico-synthetica, sive de Compositione & Resolutione Rerum.

CAP. I. *Quidnam sit, & in quo consistat Synthetica & Analytica Ars.* 221
CAP. II. *Paradigmata methodi Analyticæ & Syntheticæ.* 222
Paradigma I. *Quod ab uno & primo Bono omnia procedant, & in idem revertantur.*
Paradigma II. *Quomodo Analytica methodo modum sciendi assequi possimus.* 223
Paradigma III. *De Resolutione seu Analysi per Analogiam rerum concinnanda.* 225
Paradigma IV. *De Finium in Universo Resolutione & Compositione.* 226
CAP. III. *De Analysi & Compositione Principiorum absolutorum Artis nostræ.* 228
Quæstio I. *Utrum Unum sit causa omnium?*
Quæstio II. *Sitne revera unum aliquod omnium rerum principium?* 229
Quæstio III. *Utrum plura principia sint quam unum, & utrum ad unum omnia revocentur?*
Quæstio IV. *Utrum Unum sit principium omnis multitudinis?* 230
Quæstio V. *Quale illud sit principium, à quo omnia?*
CAP. IV. *De Analysi & Synthesi Principiorum Artis nostræ.* 232
Quæstio I. *Utrum applicari possit Unum Principiis nostris essentialibus?*
Quæstio II. *An in Uno essentiali detur differentia seu distinctio?* 233
Quæstio III. *An DEUS sit principium, & an in Deo unitates sint ideæ?* 234
CAP. V. *De Unitate Mathematica, & Analogia ad Unitatem Metaphysicam.* 236
Scientia Puncti. Suppositiones. Definitiones. Axiomata. Proprietates Puncti.
Qu. I. *Utrum Punctum sit minimum in spatio?*
II. *An Punctum habeat situm in spatio?* 238
III. *An duo puncta se contingere possint?*
§. I. *Applicatio scientiæ Puncti ad Divinas proprietates, & ad octodecim Artis Magnæ Principia.* 240

Universidad de Deusto
Biblioteca

§. II. *De Angelica natura, analogâ Lineæ minimæ, ad DEUM centrum omnium comparata, Resolutiones.* 241
§. III. *Rationalis creaturæ, qui est homo, ad Punctum, Lineam & Superficiem comparatio & analogia.* 242
§. IV. *Analogia seu applicatio unitatis essentiæ & vitæ intellectus primi ad omnia Mundi entia, eadem attributa secundum gradus participantia.*
Corollarium. Omnia quæ in Universitate rerum, aut corporea esse, aut incorporea, aut ex utroque composita. 144

TOMUS II.

ARTIS MAGNÆ
SEU
COMBINARORIÆ SCIENDI.

Quo omnia quæ in præcedenti Tomo per Regulas & Canones descripsimus, hic ad Praxin per Exempla ad omnes Artes & Scientias applicata reducuntur. Estque Practicus & Paradigmaticus omnium eorum, quæ sub Quæstionem cadere possunt.

LIBER SEXTUS.

Theologia Combinata, sive Applicatio Artis nostræ ad Theologicas disciplinas, nova methodo, eâque facillima, acquirendas.

SECTIO I.

Præluſiones ad Theologiam.

CAPUT I. *De necessitate objecti subjectique Theologiæ.* 251
Dei revelantis se in Sacris Scripturis authoritatem authenticam esse. 252
Ordo & distinctiones in Divinis. 253
CAP. II. *De Objecto Theologiæ adæquato seu attributionis.* 254
Capita XX. ad quæ quicquid in universa Theologia agitur, revocatur.
CAP. III. *De Divinis Prædicatis, quæ sunt Artis nostræ Principia.* 255
Catena Analytica.
CAP. IV. *De modo per Artem nostram in Theologia Combinata procedendi.* 256
Expositio Organi scientifici in formam Rotæ concinnati.
Organum Scientiarum, seu Rota Scientifica. 257
CAP. V. *De Quæstionibus per Artem nostram solvendis.* 258
Quæstio I. *An sit DEUS?*
CAP. VI. *Combinationes Syllogisticæ.* 261
Combinatio I. *Essentiam DEI juxta novem Attributorum seu Principiorum essentialium ordinem, qui in tertia Enneade continetur, investigans & demonstrans.*
Catena Syllogismorum.
Epilogismus Combinatorius cum inventione medii. 262
Combinatio II. *Reliquorum Attributorum positivorum.*
Quæst. 1. *An DEUS unus absolute?*
2. *An Deus absolute simplex?* 263
3. *An Deus perfectus?*
4. *An Deus sit summum Bonum?*
5. *An Deus seipsum scientiâ comprehensivâ cognoscat?* 264
6. *An in Deo sit voluntas?*
7. *An Deus sit verè omnipotens?* 265
8. *An detur Providentia in Deo?*
CAP. VII. *Tabula Terminorum reducibilium ad novem Prædicata essentialia.* 266
Ad Bonitatem. Magnitudinem. &c.
CAP. VIII. *Combinatio Divinæ essentiæ per Quæstionum Regulas.* 270
1. *Quid sit DEUS?*
2. *Cur sit Deus?*
3. *Quantus sit Deus?*
4. *Quomodo Deus sit B. M. D. &c.* 271
5. *Qualis sit Deus, vel utrum Deo Qualitas conveniat?*
6. *An Deus sit alicubi, & an vere in loco, &c.* 272
CAP. IX. *De Applicatione dictorum ad Principia respectiva.* 272
Qu. 1. *Utrum inter attributa detur distinctio rationis puræ sive ratiocinantis?*
2. *Utrum Divina attributa distinguantur inter se ratione ratiocinata, seu virtuali?* 273
3. *Utrum attributa modaliter distinguantur, an formaliter?*
4. *Utrum in Deo detur realis distinctio?*
5. *Utrum in Deo detur differentia & concordantia?* 274
6. *An*

6. *An in Deo detur contrarietas intrinseca?*
7. *An Deus sit primum principium rerum?* 275
8. *An Deus medium sit?* 276
9. *Deum non esse medium mensurationis aut extremitatum.* 277
10. *An Deus sit finis ultimus rerum?*
11. *An in Deo sit majoritas. minoritas. æqualitas?* 278
CAP. X. *Quæstiones de Immensitate & Infinitate Dei.* 279
1. *An DEUS per immensitatem suam sit ubique?*
2. *An Deus sit infinitus?*
3. *An Deus sit immutabilis?* 280
4. *An Deus sit incomprehensibilis & ineffabilis respectu Creaturæ?* 281
5. *An & quid sit Veritas Dei?*

SECTIO II.

Praxis per Tabulam Combinatoriam Universalem suprà Lib. 1. pag. 14. positam.

CAP. I. *Fabrica & Utilitas Tabulæ Combinatoriæ.* 282
CAP. II. *De modo inveniendi varia Media, argumentorumque sedes, per Tabulam Combinatoriam.* 283
CAP. III. Ἐπιξήτησις *seu Combinatio prima.* 284
Qu. 1. *An DEUS sit?*
2. *Quid DEUS sit?* 287
CAP. IV. *Modus secundus ejusdem Combinationis. Quo per Media, sensusque compositos unitas Dei demonstratur.* 293
An Deus unus sit omnis multitudinis expers?
CAP. V. *De SS. Triade, ejusdemque per hanc Combinatoriam Artem Theologicâ cognitione.* 295
Qu. 1. *An in Deo detur vera & realis productio ad intra?*
2. *Utrum inter Personas detur Relatio, sive distinctio realis?* 296
3. *An Filius constituatur per intellectum Patris, & Spiritus S. per Voluntatem utriusque?* 298
4. *An tribus Personis omnes divinæ essentiæ perfectiones & attributa essentialia sint communia?* 302
5. *An notiones dentur in Deo?* 303
6. *Utrum Filius vere & realiter procedat à Patre per intellectum?* 304
7. *Utrum Spiritus S. per amorem procedat?* 306
8. *An Spiratio activa ex parte principii se teneat?*
9. 10. *An Missio Filii & Spiritus S. sint idem quod Processio, & quid proprie sit Missio?* 307
11. *Utrum Spiritus Sanctus distingueretur à Filio, si non procederet ab eo, an non? negativè. & affirmative.*
Quæstiones variæ &c.
1. *Utrum Deus sit perfectus?* 310

SECTIO III.

De Mysterio Incarnationis.

CAP. I. *De Terminis Incarnationis.* 311
Duplex Verbi Incarnati generatio.
Quæst. 1. *De Possibilitate Incarnationis.* 313
2. *Utrum humana natura fuerit assumpta in esse specifico, an in individuali personali?* 315
3. *Utrum incarnatio Christi fuerit necessaria?* 318
Deductio per Regulas Quæstionum.
Quare Deus sit incarnatus? 320
An in Incarnatione in considerationem veniat Quantum prædicamentale?
An in Verbo Incarnato fuerint Qualitates?
Utrum Incarnatio Dei sub tempus cadat?
An Incarnatum Verbum sit ubique? 321
Quomodo Deus humanam naturam assumpserit? 322

LIBER SEPTIMUS.

Paradigmata Artis nostræ ex Metaphysicâ, Logicâ, seu Dialecticâ, Physicâ, Medicinâ, exhibet.

SECTIO I.

Metaphysica applicata.

CAPUT I. *Definitio Entis.* 323
CAP. II. *Divisio Entis in genere transcendentali.* 324
De Uno. Vero. Bono. &c.
CAP. III. *De Metaphysica Artis nostræ.* 327
Qu. An Ens sit bonum?
CAP. IV. *Typus Reductionis omnium eorum quæ in Metaphysica considerantur, ad Artis nostræ Principia.* 330
CAP. V. *Paradigmata.*
Quæst. 1. *An essentia distinguatur ab existentia realiter, an ratione tantum, seu formaliter ex natura rei, aut modaliter?* 331
In utramque partem defenditur.
2. *Utrum materia prima includat aliquem actum; an sit pura potentia, omni excluso actu?* 335
Negative, & affirmative deducitur.
An materia prima vere sit communicabilis cum aliqua extensione actuali? 339
Quid sit communicatio extensibilis actualiter in materia prima?
Cur sit communicabilis &c. 340

Universidad de Deusto
Biblioteca

SECTIO II.

Paradigmata ex Logica & Dialectica.

CAP. I. *De Logica præambulum.* 341
Multiplicatio Syllogismorum. Syllogismos circa quamcunque materiam propositam multiplicare, eosque varie ex uno in alterum modum transmutare. per Exempla ostenditur. 341-347
CAP. II. *De Transmutatione sive Conversione Syllogismorum in alios, sive universales, sive particulares, uti & de argumentatione in circulum.* 347
CAP. III. *Paradigmata seu Quæstiones Logicæ.* 350
1. *An Relatio distinguatur à fundamento suo realiter? Sententia negativa. affirmativa.*
2. *An falsitas in quantum major, sit magis attingibilis, quam in quantum minor?* 352
3. *An Ens sit terminus communis immediatus an mediatus?* 353
4. *An Essentia divina prædicari possit de tribus personis, &c.*

SECTIO III.

Paradigmata ex Physica.

CAP. I. *De Principiis Physicæ.* 353
CAP. II. *Paradigmata.*
I. *An sint tria rerum naturalium Principia, & an illa dicantur rectè esse Materia, Forma, Privatio? Sententia negativa. affirmativa.*
Quæstiones aliæ circa hanc materiam: An forma educatur è potentia materiæ? 359
Utrum materia prima Aristotelica ejusdem rationis sit cum materia Mosaica, sive illa à Deo in principio rerum condita? 360
Utrum materia prima destribuat unicuique quod suum est?
Cur Materia sit tam avara formarum?
II. *An infinitum actuale dari possit, etiam absoluta Dei potentia? Sententia negativa.* 360. *Affirmativa.* 362
Concordia sententiarum. 363

SECTIO IV.

Paradigmata ex Medicina.

CAP. I. *In quo consistat scientia Medicinalis.* 365
CAP. II. *Paradigma I.* 367
An corpora non purgata sed impura, tanto plus damni adferant, quanto ea plus nutriveris?
Quæstiones aliæ 24 circa hanc materiam. 369

LIBER OCTAVUS.

Paradigmata Artis nostræ ex Ethica & Jurisprudentia exhibet.

SECTIO I.

Ethica applicata.

CAPUT I. *De definitione Ethicæ, & an sit scientia.* 372
Quæstio generalis. Quid sit Virtus moralis? 374
Typus Virtutum & Vitiorum.
Quæstiones speciales.
1. *An Justitia virtus propriè dicta sit, & quid sit?* 375
2. *An Prudentia sit verè & propriè virtus?* 376
3. *An Fortitudo sit virtus, & quid qualisque illa?* 377
4. *An Castitas, Continentia & Temperantia sit virtus, & quid?*
5. *An Fides sit virtus, & qualis?* 379
6. *An Spes sit virtus?* 380
7. *De Charitate, quæstiones juxta seriem Principiorum dispositæ.* 381
Methodus alia, quæ sine difficultate, & sine magno studio, de quacunque re moralem doctrinam concernente, disserendi artem docet, pro Concionatoribus & Ethicæ studiosis. 382
Hecatontas terminorum Ethicorum, in decades dispositorum. 383
Usus hujus Tabulæ decuplex.
CAP. II. *Nova Methodus & mirabilis, universam Ethicæ doctrinam comprehendens.* 385
Abacus mirificus moralium Virtutum summam continens. 386-391
Dispositio & Usus Tabulæ amplissimus.
Epilogismus Arithmeticus, numerum continens Combinationum Syllogismorum, qui ex hoc Abaco confici possunt. 393

SECTIO II.

Jurisprudentia.

CAP. I. *De Definitionibus, & Divisionibus Juris.* 394
Divisio Juris in genere.
Divisio Juris Civilis & Canonici. 395
Quot modis textus Juris exponi possit. 396
Paradigmata varia Ethico-politica. &c. 397
1. *Utrum qui sentit commodum, sentire quoque debeat damnum?*
Quæstiones aliæ 20 circa hanc materiam. 399
II. *An locans agrum sub pretio & pensione tritum mensurarum tritici, & ab alio tres mensuras tritici ad seminandum recipiens, non producente agro ultra tres mensuras tritici, teneatur prius locator, domino agri, quam accommodanti triticum satisfacere?* 401
III. *Utrum Clericus possit puniri à Judice seculari?* 403
IV. *Utrum justa de Causa ultra tributum impositum, in signum subjectionis aliud de novo imponi possit?* 404
V. *De variis modis argumentandi in Jure.*
IV. *Casus juridicè decidendus ex lite inter duos exorta, triplex: 1. cum uterque culpam contraxit. 2. cum unus culpabilis, alter inculpabilis. 3. cum uterque culpa caret.* 405
Pinax seu Tabula Combinatoria, universi Juris Civilis epitomen continens. 407
Explicatio Tabulæ & Usus ejusdem.
Paradigmata. 1. Quid sit Testamentum?
Quæstiones aliæ de Testamento. 408
II. *Quid sit Justitia?*

LIBER NONUS.

Paradigmata Facultatis Asceticæ, Controversiarum Fidei, & Rhetoricæ exhibens.

SECTIO I.

De Facultate Ascetica.

CAPUT I. *De definitione Artis Asceticæ.* 411
Nullum bonum terrenum & creatum nos felicitatis participes facere posse, neque felicitatem in iis consistere. 413
Pro æterna beatitudine consequenda, præcepta observanda. 414
Paradigma Asceticum, 1. Quomodo Oratio rectè & cum fructu instituenda. 416
Oratio Dominica juxta Artis Principia deducta.
II. *Pœnitentia paraphrasticè descripta.* 418

SECTIO II.

De Controversiis Fidei.

CAP. I. *De Fidei Principiis.* 419
Unam Ecclesiam Catholicam existere. 420
Cur Ecclesia DEI sit? 421
Ecclesiam Dei unam esse, alio modo docetur. 422
CAP. II. *De Purgatorio.* 424
Utrum Purgatorium verè existat?

SECTIO III.

Rhetorica.

CAP. I. *De Arte Rhetorica Principiis nostris applicanda.* 426
Praxis generis Demonstrativi. 427
Tabula generis Deliberativi argumenta continens. 428
Tabula generis Judicialis argumenta continens. 429
§. 1. *De modis, quibus Rhetor aut Concionator quodcunque assumptum Thema in infinitum multiplicare possit.*
Elenchus rerum ad novem Subjecta universalia reducibilium. 430
Novem modi subjectum quodvis considerandi. 431
§. II. *De instrumentalitate, nono Subjecto universali.* 433
Elenchus instrumentorum. 434
Tabula Rhetorica universalis.
Usus Tabulæ. 435

LIBER DECIMUS.

Paradigmata ex Jure Canonico, Theologia Positiva & Morali exhibet.

SECTIO I.

Jus Canonicum applicatum.

CAPUT I. *Utrum in Republica necessarii sint Ministri & Sacerdotes, ad serviendum Deo, & orandum pro populo?* 437
Consectaria. 439
CAP. II. *An Regimen & Principatus necessarius sit inter homines?* 441
CAP. III. *Principem decere esse munificum & liberalem.* 443

SECTIO II.

Theologia Positiva.

CAP. I. *Quomodo Artis nostræ industriâ quodlibet ex Sacris literis assumptum thema exponi possit, & expositum innumeris modis ampliari.* 444
Thema ex Ps. 1. v. 1. Beatus vir, &c.
Consectaria. 446
Loci communes. 447

SECTIO III.

Ex Morali Theologia, sive ex Casibus conscientiæ, Paradigma.

CAP. I. *Utrum votum à puero septenni aut octennî factum, nec dum plenum rationis usum habente, sit validum?* 448

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

LIBER UNDECIMUS.

In quo Doctrinæ variæ variis modis ampliandæ methodus traditur.

CAPUT I. *De modo procedendi in Themate quodam quocunque tandem assumpto, præsertim in rebus Physicis.* 450
Thema, Homo. §. I. *De gradu elementari in homine.*
Quæstiones de perfectione hominis. 451
De Compositione hominis.
De Temperamento hominum, quæstiones. 452
§. II. *De gradu naturæ vegetabilis in homine.* 453
An anima vegetans in homine sit distincta ab anima sentiente & intelligente? 454
An & quomodo distinguatur nutritiva & augmentativa facultas? 455
§. IV. *De gradu naturæ sensitivæ in homine in communi.*
Tabula Sensuum operationes in particulari exponens. 457
§. V. *De naturæ sentientis interioribus sensibus.* 458
§. VI. *De naturæ sensitivæ affectibus & passionibus, sive de appetitivæ naturæ gradu.* 459
§. VII. *De essentia rationalis animæ, in quantum tum elementarem, tum vegetantem, sentientemque naturam complicat.* 460
§. VIII. *De Voluntate.* 461
§. IX. *De Homine ut Medicè considerari potest.*
CAP. II. *De Tabula Pantosopha.* 461
Usus Tabulæ. 462
Tabula ipsa Pantosopha bipartita.
CAP. III. *De Mathematicis.* 463
Mathematicarum rerum ad Principia Artis revocatio.
§. I. *Quomodo Mathesis; & omnia quæ in Mathesi considerantur, ad Artis nostræ Principia reduci & applicari possint, ad discursum de singulis formandum.* 465
§. II. *De modo demonstrandi in Mathematica, per Resolutionem & Compositionem.* 466
De Angulo. Ex Geometria Franciſci Patricii.
CAP. IV. *De Cyclosophica Artis hujus methodo.* 467
Modi tres concinnandæ Rotæ.
CAP. V. *De Terminis ad octodecim Principia Artis reducibilibus.* 470
Ad Bonitatem. Magnitudinem. &c. 476
Usus Tabulæ.
CAP. VI. *De modo dicta Artis nostræ principia memoriæ mandandi.* 476
Typus memoralis. 477
Usus Typi.
Figuræ hieroglyphicæ principiorum absolutorum. 478
CAP. VII. *De modo Artem nostram docendi.* 479
CAP. VIII. *Paradoxa quæ ex hac Arte nascuntur.* 480
Epilogus Operis. 481

FINIS.

Hypomnema ad Lectorem.

NE offendatur Lector Benevolus, quod cum Titulus, ac Idea Operis, sub initium exhibita, XII. Libros præferat, in ipso Volumine XI. tantum numerotenus appareant: siquidem adjuncta hac in parte Authoris monitione seu Ms. correctione, ei qui typos disposuit, seriùs animadversâ, factum est [errore utique, utcunque innocuo] ut Liber Sextus qui esse debuerat, alteram partem Quinti constituere deprehendatur. Cæterum sicubi fortè errata Typographica subrepsisse contigerit, ea tanti momenti non erunt, quin à prudente Lectore facile emendari possint.

Universidad de Deusto
Biblioteca